

ION VINEA
O P E R E
IV
PUBLICISTICA

Ediție critică, note și comentarii
de
ELENA ZAHARIA-FILIPAȘ

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VINEA, ION

Opere / Ion Vinea. - Ediție critică / de Elena
Zaharia-Filipaș. - București: Editura Minerva. 1984 -
voi.; 14 x 21 cm. - (Scriitori români)

Voi. 4: Publicistica: (1913-1919). - București:
Fundatia Națională pentru Știință și Artă, 2001. -
412 p. - ISBN 973-85486-5-9

I. Zaharia-Filipaș, Elena (ed.)

821.135.1-821

FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ
ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ISTORIE ȘI TEORIE LITERARĂ
„G. CĂLINESCU”
București • 2001

Redactor: MIHAI DASCĂLU

NOTĂ ASUPRA VOLUMULUI IV

Cu volumul de față al *Operele* lui Ion Vinea începem editarea publicisticii scriitorului (nu întrerupem editarea prozei, cum s-ar putea crede, căci *Venin de mai*, așa-zisul „roman postum”, nu este de fapt decât un manuscris în paragină, care își va găsi locul într-o eventuală *Addenda* a ediției).

E vorba de un număr foarte mare de articole, tipărite de-a lungul a cinci decenii (1913-1964), care vor forma materia a patru-cinci volume, în ordinea primei apariții din periodice. Am recurs pentru ordonarea textelor la criteriul cronologic, deoarece prezintă o mai mare garanție de obiectivitate în raport cu clasificarea tematică sau formală. Segmentarea pe volume a fost operată convențional, în succesiunea textelor, răspunzând exclusiv unor cerințe de ordin editorial privind numărul de pagini.

Acest volum cuprinde perioada 1913-1919, când Vinea scrie atât recenzii și cronici literare, la *Facta*, *Seara*, *Cronica*, cât și articole pe teme social-politice, la *Deșteptarea*, *Arena*, *Chemarea*.

Am inclus în ediție articole, cronici, eseuri, pamflete, recenzii, programe-manifest, note mai ample etc, aspirând la o cuprindere exhaustivă a publicisticii lui Ion Vinea (sub următoarele rezerve: neidentificarea unor pseudonime, a unor texte nesemnate sau cu semnătura cenzurată; lipsa unor numere de ziar sau de revistă în colecțiile marilor biblioteci).

În cazul textelor supuse intervențiilor cenzurii, am marcat omisiunile cu semnul [...] și am făcut în subsolul paginii o mențiune referitoare la dimensiunile părții cenzurate.

Dacă un articol sau o notă a apărut fără titlu, i-am atribuit, convențional, un titlu, scris între paranteze drepte, specificând situațiile când e vorba de intervenția cenzurii.

În stabilirea textului am urmat normele filologice consacrate de practica editorială, păstrând acele forme morfologice sau fonetice care indică o realitate lingvistică diferită de cea legiferată azi. Am modernizat grafia unor nume proprii, intrate pe diverse filiere lingvistice (Trotzky, Kiew, Bohemia etc), dar am păstrat forma grafică a unor neologisme care la data respectivă nu erau adaptate la sistemul ortografiei românești (*quintesență*, *aquatică*, *șofeur*, *pedicur*, *ghetto*, *guerilă*, *achiliri*).

De asemenea, am păstrat grafia cu majusculă a unor substantive comune, atunci când am considerat că aceasta reprezintă voința autorului de a sublinia sau simboliza.

Acest volum continuă ediția critică a *Operele* lui Ion Vinea, apărută la Editura Minerva în cadrul colecției „Scriitori români”.

ISBN 973-85486-5-9

Cât privește punctuația, am respectat voința autorului, intervenind numai acolo unde era strict necesar pentru a evita o neclaritate sau a finaliza o intenție, în special în folosirea virgulelor.

Am corectat greșelile de tipar evidente, dar nu și unele greșeli care pot să aparțină autorului (de pildă, forma *însăși* a pronumelui de întărire generalizată la pers. III sau formele articolului posesiv). Am păstrat forma particulară a unor cuvinte care se repetă în textele autorului: *vegheză* (lampă de noapte, veioză), *desfăț* (desfătare), *dezmetic* (bezmetic). Câteva cuvinte care n-au putut fi identificate au fost semnalate în text prin [?].

Textele cuprinse în acest volum au fost semnate cu pseudonime, a căror listă o dăm în continuare: Eugen Vinea, Ion Iovin, Evin, Ion Japca, Ion Japkă, E. V., Ion Eug. Vinea, V., Ion E. Vinea, I. E. Vinea, Crișan, Ion Vinea, I. V., I. Vinea, Iv., V. I. N., I. Vn., Vn., Junius, Jun.

RĂSFOIND REVISTELE

Rampa (1913)
Facla (1913-1914)
Scena (1914)
Seara (1914)
Chemarea (1915)
Cronica (1915-1916)
Deșteptarea (Chemarea) (1917-1918)
Arena (1918)
Chemarea (fostă Depeșa) (1919)

E cam exagerat, dar adevărul e aproape acesta: de la izbucnirea războiului balcanic a curs mai multă cerneală decât sânge. Azi, dacă deschizi orice revistă, e imposibil să nu găsești câteva articole de politică externă. Și, ceea ce e mai rău, tot azi au răsărit o mulțime de poeți gata să toarne, în versuri rele, bronzul sufletelor lor, gata să glorifice isprăvile noastre mărețe; isprăvi trecute, prezente și viitoare! O, mai ales viitoare!

Iată *Noua revistă română*. O anchetă întreprinsă printre somitățile Apusului, asupra viitorului Peninsulei Balcanice, te face să treci prin momente grele. Savanții sunt măreți, pătrunzători, câteodată modești și câteodată tendențioși... Să lăsăm... Iată un articol al domnului Trivale asupra **Poeziei inspirate de campania din 1913**. Politica devine o obsesiune. Totuși, articolul e interesant. Te îngrozește cu mulțimea și felurimea citațiilor. Poezia ajunsă un adevărat flagel, o Evă mult mai păcătoasă care trebuie oropsită, gonită, spulberată; Apolon, crucificat; și cântăreții primejdioși, buni de izolat în lazarete ca holericii. Și, pe deasupra, condeii d-lui Trivale, răzbunător, ca lancea Sfântului Gheorghe. În culori amurgite ni se prezintă situația. Criticul e energic și, mai cu seamă, cult. Asta ne-o dovedește introducerea grozav de lungă și adormitoare; încercare de a justifica anemia barzilor noștri naționali prin fraze ca acestea: „în sufletul primitiv al poporului nostru, sentimentul datoriei n-a ajuns până la tăria unui impuls elementar; câteva teorii și aprecieri de erudit; un adagiu latinesc..., când motivul era mult mai simplu și mai ușor de înfățișat: poezii noștri n-au talent deloc, după cum n-are nici d. Trivale.

E nefolositor să mai parcurg paginile revistei; numărul acesta - mai cu seamă partea literară - e foarte sărac.

Mai am pe masă o revistă, tot română, care se intitulează însă **La revue roumaine**. Inutil, căci, din fericire, în Franța nu o citește nimeni. Iar în țară o răsfoiesc doar recenzenții. Conținutul? Un fost poet, d. A1. Vlahuță, recomandă străinătății virtuțile războinice ale neamului românesc, printr-o naivă și cunoscută povestire caracteristică. Un talent mediocru, A. de Linche, se reliefează în versuri proaste. Tot așa, găsim o poezie care lasă de dorit, datorată domnișoarei Elena Văcărescu; mai e un articol de Leon

Montesquieu: *Lespaysans roumains*. Ei sunt sobri, primitivi și superstițioși. Două anecdote ilustrează afirmațiile. Cea pe care o citez o are din „sursă sigură”. Deci: „Odată stăteau de pază la apartamentul reginei doi străjeri de noapte. Unul dintr-înșii tânjea. Carmen Sylva îl întreabă ce are. «- Vai, am să mor!» «- Dar ce ți s-a întâmplat?» «- Camaradul meu mi-a făcut farmece!» «- Și anume?» «- A turnat o lumânare de înălțimea mea, a aprins-o, și acum mă topesc ca lumânarea». Regina încearcă să-l lumineze. Osteneală zadarnică! Atunci întrebuița un alt mijloc. «- De ce nu te aperi? N-ai decât să aprinzi și tu o lumânare!» «- E scumpă și n-am bani!» «- Cât îți trebuie?» «- Douăzeci de lei!» «- Iată-i!». Peste câțeva vreme, Carmen Sylva întâlnește pe străjer, vesel și voinic. «- Hei, iată-te sănătos! Vezi că totul nu era decât o prostie?» «- A, ba nu! Doar că lumânarea Măriei tale a făcut minuni: tovarășul meu a murit!»"

Această mică povestire - adevărată sau nu - e prea puțin recomandabilă. Dar de la apariție, *La revue roumaine* a făcut multe servicii de felul acesta. Găsesc un pastel, de Iosif, tradus în franceză, fără ritm și fără rimă. Câteva propozițiuni banale, cărora li s-a răpit haina strălucitoare a versului. Cine o fi traducătorul atât de iscusit și electric. Și ce idee și-ar face de Iosif și de literatura română un cititor străin? Căci literatura română, deși nu orbește prin splendoarea ei, totuși nu-i așa cum ne-o prezintă *Revue roumaine...* sau *Viața nouă*. Să culeg acum și de aci câteva exemple de stil mare, începând cu d-l Plătânea: „Fred are haina de catifea. Fred e copilul unui milionar. Cine nu-l iubește pe Fred?” și continuă: „Fred se apropie... Fred privește. Fred se înfioară. Fred are friguri. Fred se îngrozește”. Să mă ierte cititorul, că i-am vorbit despre nuveleta domnului Plătânea. Dar dânsul nu-i tot atât de nemilos? Căci urmează astfel: „Fred vede. Fred e îngrozit. Fred tremură. Fred plânge. Fred țipă”.

Mai departe, intimul, dar sârguitorul Const. Stoika, reînviază în *Cantilene* (titlul întrebuițat odinioară de Jean Moreas) sensibilitatea mucedă a lui Cincinat Pavelescu din:

„Iartă-mă, necunoscuto, dacă vin
să culeg dup-a ta urmă trandafirii”.

Același aer, același ritm. Doar că d-l Stoika e mai prețios, mai căutat, mai rafinat și - dragă Doamne - mai adânc!

Dar prin paginile, adesea translucide, ale *Vieții*, găsesc versuri frumoase de Dragoș Protopopescu:

„Sub armonii crepusculare
se-aștème-nfiorată marea
ca o panteră mângâiată
pe corp de mâni imagine.

în blana-i leneșă, o pată
așază luna, și-nserarea
i-ascultă parcă respirarea”.

Mai departe, dau peste un articol al domnului Ovid Densusianu. Uzând de clișeele obișnuite, de procedeele vechi ale criticilor, Domnia-sa ține un curs cititorilor asupra lui Charles Van Lerberghe. L-a atras francheța și simplitatea poetului, și, disecând-ul, încearcă zadarnic să prindă *mijlocul*, care ar da ceva culoare, viață și simțire versurilor din *Limanuri albe*. E atât de dureros, jalnic și ridicul să te pomenești poet la patruzeci de ani! Tomnatecă și ofilită Muză, a domnului profesor universitar, așterne părul tău cărunt pe fruntea poetului, închide-i genele, să nu mai vază și să nu mai scrie! ...Să nu mai scrie...

Dar d-l Ovid mai e și sprijinitorul teoretic al simbolistilor; e un *șef de școală*. Când ai o poziție socială însemnată, îți poți permite capriciul titlaturilor.

Și *ăpropo*s de aceasta să trecem la *Mercure de France*, unde tocmai Georges Duhamel disertează cu grație asupra școlilor literare. Interesează pe mulți.

În ziua de azi, nu-i exagerat să spunem că se formează cel puțin o școală pe săptămână.

Amatorii de glorie nu se descurajează, cu toate că știu că nu mai e de ajuns să fii șeful unei grupări literare, ca să fii decorat. Cu toate acestea, apar câte trei-patru manifeste pe lună... Apoi, d-l Duhamel dă la iveală un adevăr curios: poezii săraci fondează școli foarte arare; așa ceva necesită un capital, întreținerea mișcării poate consuma venituri mari. Trebuie să dai de mâncare aderenților, și ca să-i faci discipoli e nevoie de tutun, vin, cafea și alte bunătăți.

Poezii cari fac parte dintr-o școală au multă însemnătate. Nu se lasă luați peste picior fără să răspundă prin revistă. Au idei și programe. Ei nu lucrează, ci *fac operă*, ceea ce e mai sigur. Pun la cale anchete asupra binelui-fondat, consultă neconținut universul asupra frumosului și asupra eficacității atitudinii lor poetice. Unii rămân veșnic peste bord, scot îndârjiți organe de luptă, polemizează, revista lor e anemică, cum e *salata de pivniță*. Apar prin antologii, se agită, se zbat... Pe când, un alt soi, *amatorii de talent*, bogați, abonați pretutindeni ca să fie lăsați în pace, sunt pândiți de redactori.

Când se întâmplă ca unul din ei să fie o personalitate, tumultul crește formidabil. Căci școlile s-au înființat la umbra giganților. Desigur, romantismul, naturalismul, simbolismul au existat, dar au existat și Hugo, Flaubert, Verlaine și alte asemenea „mazete”. În jurul lor s-au adunat cei mici și mulți, imitatori, gata să simtă după o anumită formulă.

Acestea sunt observațiile, foarte juste, ale d-lui Duhamel. Dar dânsul nu spune că și școlile aduc oarecare folos: agită, stimulează, provoacă discuții. Și nu totdeauna discuțiile sunt nefolositoare.

Tot în *Mercure...*, d-l Montandon vorbește de Iosif, Chendi și Cerna. Spune că Iosif mai mult a versificat decât a scris. Nu-i greșit? Despre Cerna e cât p-aci să pronunțe cuvântul *geniu*, dar, din fericire pentru reputația d-sale, se abține. Un *memento* politicos și încălțit urmează. Putea lipsi. Să ne felicităm totuși că avem pe cineva care să mai amintească departe că „Belgia Orientului” există. Pe lângă domnul Montandon, mai avem pe d-l Matei Russu. În ultimul număr din *La vie* nu-l găesc. Citesc aici un articol despre doamnele din Atena, moderne și frumoase. Fără să vreau, mă gândesc la doamnele din București... Și le prefer.

SAÂDI: „LE JARDIN DES FRUITS”

Când ai o traducere înaintea ochilor, te întrebi numaidecât dacă e bine făcută. În cazul de față, tortura e zadarnică. Și dacă ai aduna pe toți savanții din țara românească, răspunsul lor ar expira pe puncte de suspensie.

Când am un volum francez înaintea ochilor, totdeauna caut pe editor. Pentru mine așa ceva joacă un rol important. Am o adevărată groază de *Calmari Levy* și, mai ales, de *Lemerre*. Fără să vreau, am viziunea unui pedestal de opusuri iscălite de Emile Faguet, de Lemaître... de Anatole France sau Paul Bourget... Mă înseninez, în schimb, când văd fațada elegantă a unui *Mercure de France* sau *Figuiere*. Și de aceea am deschis cu atâta voie bună *Grădina* lui Saâdi. Pe urmă, numele acesta mi-era familiar de mult: de când în cărți nemțești ilustrate și cu litere mari, ca văzute prin lupă, citeam basmul celor o mie și una de nopți. Dar acujm, eram neîncrezător. Dacă autorul, reînviind cu obiceiuri vechi, a atribuit bătrânului Saâdi elucubrațiile sale? Când Pierre Louys a publicat faimoasele *Chansons de Bilitis*, nu s-a găsit un savant ridicul care să afirme că le citise de demult în grecește? Prin asta și-a nemurit numele, legându-l pe vecie de eternele *Cântecel*. Am chibzuit puțin. Și am găsit cu cale să fiu prudent și să nu proclam că am citit în original pe Saâdi, mai înainte de Franz Toussaint. Căci din singura bucată iscălită de traducător, *Moartea lui Saâdi*, poetul e prea bine înfățișat ca un erotic, un înțelept, un persan autentic! El moare între prieteni, pe când muezinul, la o neobișnuită oră de dimineață, sfredelea cerul cu rugile sale cam prea sonore. Ne aflam în Șiraz, orașul rozelor în

anul 1292, a treia zi din luna Djemazi-el-Ewel. Pe creștinește ne aflam deci în 3 noiembrie.

E mai prozaic. Și în acea zi era soare, și o caravană ce se apropia, umplea de zgomote cetatea albă. Străzile se goliră, viața bazarelor se stinse, liniștea cotropi orașul. Nimeni însă nu putea ajunge la Saâdi, doar o tânără fată din Gulistan, cu numele Naziâd. pătrunse înlăuntru... Acum vorbește Saâdi:

„Mai cu seamă, micuțo, amintește întruna fraților mei, ceea ce le-am spus adeseori: că dragostea e oglinda în care se răsfrânge chipul lui Dumnezeu. Să se iubească! Cu sufletul fermecat să se dea suferinții! Și asemeni adierilor aromite de parfumul florilor smulse, durerile lor vor îmbălsăma singurătatea Domnului!”

Dar Dumnezeu acesta, atât de adorat, cine e?

Saâdi știe că niciodată nu-l va putea cunoaște. Totuși vorbește întruna despre el: Dumnezeu e sultanul stelelor. Zadarnic gândurile noastre își vor lua zborul spre dânsul, ele niciodată nu se vor apropia de stăpânul atotputernic care a făcut totul, care conduce Soarele și Luna, care a desprins din ape zgomotoase pământul, a bătut în cuie gigantice munții!

Acest sistem e cam deconcertant. Dar nu e așa că e și frumos? Saâdi a fost mai mult poet decât filozof și a iubit mai mult plăcerea decât înțelepciunea, în grădina sa, în care pătrunzi prin zece porți, găsești fructe, miresme și cântece, dar trebuie să ai vreme și răbdare ca să le simți și să le culegi. Niciodată.

„Mi-aduc aminte astăzi de niște versuri pe care le-am scris unei fete din Damasc; și-s trist. Mi le-a cerut într-o seară, și în zorii zilei următoare am plecat la Bagdad. Iată-le:

«Nu duc cu mine nici măcar amintirea sărutărilor ce mi-ai fi dat.»

N-am să te mai văd nicicând. Vei citi versurile acestea și când toate cuvintele îți vor fi fost spus cât te-am iubit, cât te-am dorit, eu am să fiu departe, iar tu ai să plângi zadarnic și ai să zici: «Dacă-aș fi știut!...» Plecat pe coama calului eu am să-ngân: «Mai bine așa! Inima mea e un dar prea umil pentru dânsa!» Și altele mi-or da sărutările ce tu mi-ai dat, îți vei zice încă... Nu!

Nu pizmui pe cea care nu-i nicăierea, căci, de-s mulți trandafiri între Bagdad și Șiraz, cel pe care l-aș fi cules ca să-i sorb mireasma întreaga-mi viață se găsește numai în Damasc.”

(Trad. de Ch. Poldy.)

Nu arar întâlnești frumuseți de felul acesta, pretutindeni e un aer leneș în care plutesc frunze late de palmieri sau ard rozele. Pretutindeni e soare și cer, sau lună și tăcere.

Noaptea fluturii cei mari vorbesc cu opaițele.

Uneori, poveștile acestea mici și sentențioase îmi amintesc, sub o formă mai rafinată, mai nervoasă pe... Anton Pann și **Povestea vorbii**. Și alteori de anecdotele pe care flăcăi îndrăzneți le povestesc la șezători fetelor rumene la față:

..**Piatra de moară**

Un oarecare se însurase cu o femeie certăreată și, nemaistăpânindu-se, merse să-și verse focul la un bătrân înțelept:

- Sub coasa veșnicului său arșag, zise el, gem ca piatra de moară, așezată, într-o moară, sub cealaltă piatră.

- Prietene, răspuse bătrânul, te sfătuiesc să ai răbdare; de altfel, cred că ești nedrept. Nu ești tu în timpul nopții piatra de deasupra? Ei bine! E foarte natural ca ziua să fii cea de dedesubt!''

A rămas fără răspuns întrebarea: e bună traducerea?

„QUELQUES ECRIVAINS DE CE TEMPS" DE EMILE POITEAU

Acum o carte de critică: Emile Poiteau. Criticii sunt totdeauna interesante când îi citești cu monoculul în ochi. Mai ales dacă vezi **Rires et sanglots**, poeme! Cazul devine cât se poate de atrăgător.

Emile Poiteau are un stil sprinten și plăcut, un stil care evită șerpuirile gândirii și sare peste obstacolele din cale.

Îl urmărești cu luare-aminte și interes. Ca un desenator abil, știe din câteva trăsături să reliefeze un caracter și să caracterizeze un talent. Și e nesfârșită lista autorilor trecuți în revistă cu atâta siguranță și dezinvoltură.

Emile Poiteau e îndrăzneț și nu-și ascunde gândurile.

Nu e pedant, sentențios și sobru, și, prin urmare, nu e greoi, cum am mai spus-o. Dar criticul nostru are o inteligență mărginită ca și cronicarii cei mai autorizați ai revistelor românești. Gustul său artistic și literar se deosebește foarte puțin de al foștilor literatori de la **Semănătorul**. Orizontul său e un unghi obtuz. Și colac peste pupăză, Emile Poiteau e un naționalist înfocat, un conservator, un tradiționalist... E deajuns ca un oarecare să strecoare într-un pasaj câteva fraze calde, patriotice, e deajuns ca cineva să amintească numele sacru al Alsaciei și Lorenei pentru ca domnul Poiteau să tresară și, cu pana înfrigurată, să-și decreteze *iradeaua*¹: X e un talent mare. Câte laude, câte ploconeli în fața lui Faguet, Lemaître, Bordeaux, Deroulede,

¹ *Iradi* (fr.): decret dat de sultan.

Lecigne, Dirant, numai pentru meritul de a fi patrioți. Și ce dezastru pe bietul Octave Mirbeau, revoltatul, nihilistul, josnicul, vânzătorul de fraze goale. Cu un gest, cu un cuvânt, Poiteau sfarmă o reputație: „Câte cuvinte grele și aspre pentru tot ceea ce e tradițional, câte atacuri nedrepte împotriva sufletului francez, împotriva felului său de a gândi, simți și lucra... Când Mirbeau nu se răsfășă în noroaie, vorbește cu norii."

Și mai jos: „Nu cunosc ceva mai detestabil ca unirea unei inteligențe sclipitoare cu un suflet josnic!"

Crima de a fi nesocotit spiritul francez nu se iartă. Poiteau suferă de narcisism intelectual. E el oare un reprezentant al acestui spirit?

Poezia are aripi prea largi ca să încapă în orizonturile criticului. Symbolismul cu toți maestrul lui au rămas pentru el simple semne de exclamare. Trebuie să fi mai francez, mai clar, să spui că iubita ta are sâni rotunzi și tari ca gutuile. Că cerul țării tale e albastru ca scrobeala. Trebuie să precizezi, altminteri riști să pățești ca Maeterlinck: „...nimeni nu-l înțelege, nici citindu-l, nici încercând să-i disece cugetarea, imaginile și simbolurile sale. Dar nimeni n-are curajul s-o mărturisească!"

Trebuie să recunoaștem la Poiteau acest curaj. În urmă, el citează o poezie din **Serres chaudes** și adaugă:

„Citiți, recitiți, frământați-vă fruntea-nimic! e din Maeterlinck! Dacă un poet tânăr ar fi îndrăznit să scrie așa ceva, toți oamenii de gust, toți criticii ar fi exclamat: e un idiot! Dar pentru că e semnat Maurice Maeterlinck, se face tăcere. Nimeni nu-l înțelege, e cert. Dar toți tac".

Maeterlinck a rămas flamand, cu toate că a întrebuințat limba franceză. E marele și neiertatul său păcat. Și sunt mulți alții care au păcătuțit ca dânsul. Mă gândesc însă la gestul entuziast cu care d-l Emile Poiteau, dacă ar fi trăit la noi, ar fi trecut în sertarele eternității vrafal de manuscrise cu versuri patriotice din 1913.

„FLORI DE PRIMĂVARĂ", POEZII DE C. ZAMFIRESCU

Când mă găsec în fața vreunui volum insipid sau din cale afară de naiv, ezit între datoria de a scrie ceva - căci autorul, trimițând ziarului cartea sa, e în drept să ceară o cât de neînsemnată apreciere - și dorința de a-l azvârli departe, scutindu-mă de neplăcerea unei analize amănunțite. Sunt cărți cari nu merită să fi fost scrise. Cu toate astea ele se tipăresc. De multe ori, ca în cazul de față, scoarțele sunt verzi - culoarea speranței. Și mă îngrozesc la gândul că autorul (aci d-l Zamfirescu), luând tăcerea cronicarului

ca o neglijență detestabilă, ar persevera mereu pe calea aceasta atât de bătută azi, pe poteca ce te duce spre culmile Parnasului. Sau, dacă o simplă notiță, disprețuitoare, anunță nașterea copilului rahitic al unui talent scrofulos, tot acest poet de ocazie sau de ambiție se va putea crede nedreptățit și invidiat. Și-așa e rău. Poate mai rău chiar. De aceea voi consacra câteva rânduri d-lui Zamfirescu și volumului *Flori de primăvară*.

Avem mai întâi o prefață care dezarmează orice încercare de critică: poetul recunoaște că a pierdut timpul degeaba scriindu-și versurile. Pe urmă ni se vorbește ba de primăvară, de iarnă sau toamnă într-o dezordine... artistică: o salată bizară a unui gastronom american. Și cum lirismul se epuizează iute, și natura nu-l mai impresionează - iată pe bardul nostru scriind poezii sociale:

„V-am văzut mânați din urmă
ca și cum ați fi fost boi
să-ngrășați cu munca voastră
paraziții de ciocoi”.

După aceste versuri vehemente vin altele erotice. Bardul e amorezat și-și cântă iubita. îi recomandă să-l păstreze. E băiat frumos, poartă și o crizantemă la butonieră. (Vezi portretul: cine ți-a dat floarea? hai? craiule!) Și acum versurile:

„I-ești eul estetic găsit azi în tine
ești el făr' de care viața e tristă,
căci omul de lume se leagă prin sine
natura vieții fiind egoistă”.

Ciudat, să se mai tipărească la noi astfel de lucruri. Volumul lui Mircea Rădulescu - treacă-meargă -, dar *Flori de primăvară*

„TRIUMFUL NEFIINȚEI" DE D. RELGIS

Dar nu-i numai atât: *Triumul neființei*, fantaziile lui Relgis, vin să ne mărească mirarea și descurajarea. O sumedenie de poeme în proză făcănesc, se-ntind, răsună, se ridică o dată cu gândirea în sferele metafizice. Un stil superb de umflat și plictisitor. Ai zice că sunt scrise de un D. Angliei, copil, o parodie sinistră a *Oglinzii fermecate*. D. Anghel are, cu începere de acum, discipoli. Nu-l felicită nimeni. Lucrul îngrijorător e că sârmanul Relgis se ia în serios. El e un suflet rar de artist, de om nepregătit să lupte în viață. De aceea grăiește, cu deștăl în gură, către tatăl său:

„Când voi cerca să intru în rândul lumii, voi fi ca o sticlă fragilă și transparentă, care va cădea în țândări la cea dintâi izbitură.

Muncește tată, muncește și pentru mine, căci sunt creația ta (sunteți sigur? n. r.) și Dumnezeuul meu ești tu!”

Cine știe? Poate că d-l Relgis-senior e încântat și mulțumit de o astfel de progenitură!

„STELUȚA", FANTAZH ȘI PARADOXE DE D. ANGHEL

Steluța lui D. Anghel e fără-ndoială singura carte care merită a fi citită, dintre cărțile apărute de câteva luni încoace. Am deschis cu plăcere și cu satisfacție anticipată cartea maestrului. Nu sunt mulți ani de când în liceu, în oră, citeam pe furiș *Fantome*, al doilea volum, dacă nu mă-nșel, al d-lui Anghel. Apoi un volumaș foarte drăguț: *Din lumea celor necăjiți*, al cărui format, mic și flexibil, îngăduia foarte bine ca să fie citit la adăpost sub pupitru. Dar de atunci a mai trecut vreme, și admirația mea, ca o stampă veche și prăfuită s-a decolorat. Stilul acela languid, prelung, muzical ca o frază de Chopin, începuse să mă cam neliniștească. Ușurința de atunci, tinerețea și flexibilitatea condeiului lui Anghel, începuse să piară; rugina îngreua vârful peniței. Umezeala vechimei mușcăia foile. Un copac tânăr crescuse măreț spre cer și încremenise aerul între crengile sale lungi și suple. Frunze dantelate ca un desen arab crescuseră pe ramurile verzi; flori rare tremurau ca un joc de lumini în apele asfințitului. Dar de la o vreme, crengile nu mai aveau neteda lor strălucire și mlădioasa lor tinerețe. Ele creșteau acum, dar frunzele se făceau mereu mai dese, florile se îngrămădeau unele peste altele, noduri groase se iveau pe alocuri. Copacul de miresme, frunze și lumini îmbătrânea și din vigoarea sa senilă - ca mușchiul pe un trunchi putred - răsăreau fără orânduială eflorescențele. Ramurile erau buburoase de atâtea fructe.

Oglinda fermecată avea bucăți frumoase, dar unele nu puteau fi citite, cu tot eroismul și cu toată răbdarea lectorului. Epitetele, metaforele foiau, se suprapuneau ca niște etaje, fraza se lungea, se pierdea ca un fir de ață luat de vânt: capătul nu se mai vede. *Istoria românilor* a lui Iorga era mai clar scrisă. Și când într-un almanah am avut nerozia să parcurg începutul unui roman proiectat de fostul meu maestru, a trebuit să cedez nerăbdării, să ies afară în aer curat. Eram amețit și cu pleoapele roșii. Ce bine mi-ar fi prins un piramidon!

Curioasă reînțoarcere. Noua carte a lui Anghel e limpede. O citești toată. Fantaziile, portretele, nuvelele și paradoxele se succed cu ușurință.

Steluța: ni se povestește frumos emoțiunea încercată, când într-un orașel liniștit și monoton de provincie, un taraf de lăutari, după ce a preludat câteva clipe (pag. 4, „Bibi. pt. toți”, no. 870), cântă **Steluța** lui Vasile Alecsandri.

Într-un amurg de toamnă, cuvinte cam prea străine limbii (*ambianță*), nu cășunează celei mai bune piese din volum:

„Tu ți-ai retras mâna și ai pus un spațiu între noi doi, și gestul acesta l-ai făcut cu atâta energie, încât am înțeles că era o luptă în tine, o voință de a te recăpăta, de a afirma că ești singură în fața naturii. Și atunci privind trist la tine și împrejurul meu, am văzut ca într-un fulger, că în toată lumea aceea ce ne înconjură, în toată frăția aparentă de ierburi și de ramuri ce se amestecă, în toate trupurile acelea vii în care urcă și stăruie seva, e o tendință numai: aceea egoistă, de a fi singur și de a lupta pe socoteala sa pentru a-și apăra ființa.”

Pe un volum ce nu se mai citește. O pioasă reamintire a lui Păun-Pincio...

D. Anghel a muncit. La început a scris **în grădină**, versuri proaste și țăcănitore. Pe urmă, trecând la proză, și-a făcut un stil, frumos și personal. Cugetările sale erau banale, ca și acum, subiectele sale sunt areorei neo-bișnuite, dar forma salva fondul banal și de o sentimentalitate adesea burgheză, îi dădea o iradiantă strălucire și un farmec ademenitor. În fața unei cărți de Anghel ești ca în fața unui flacon de parfum. Trebuie să destupi și să respiri mireasma. Pe un timp, iată reumatismul stilului lui Anghel. Și acum după ce toți îi pusese răscruce, și d-l Arghezi îl numea „un poet retras din literatură”, mai înainte de a i se cânta un *Deprofundis*, Anghel renaște în ceea ce a fost. Iisus Cristos să ni-l ție. Dar putem cere maestrului Anghel: să se schimbe; și să nu mai scrie versuri.

„LES VIVANTS ET LES MORTS”,
POEZII DE M - ME DE NOAILLES

Contesa de Noailles publică, în Ed. Fayard, un nou volum de versuri. După ce în **Jeunesse** celebrase tinerețea, viața și avântul, odată cu vârsta, talentul arzător al poetesei se potolește. Gândul morții ca un fir prelung și rece îi străbate adesea cântecele noi. Lirismul cam declamator și puțin isteric (ier-te-mi-se părerea) face loc unei cugetări strâmtorată în zăgazele formei impecabile. Experiența i-a adăugat și i-a răpit multe lucruri. Iubirea nu o mai atrage ca altădată. A suferit și privește totul cu amărăciune și resemnare.

Câteodată, dorul de moarte o cuprinde. O moarte ciudată însă, o moarte femeiască și senzuală:

„...Ah! que lassee enfin de tontejouissance
Dans ces jardins meurtris dans ces tombeaux d'essence
Je m'endonne momie aux membres epuises!
Que cet embaumement soit un dernier baiser.”

Un critic, făcând opinie separată, a văzut în siguranța poetesei, în felul suveran cu care întrebuițează ritmul, scleroza talentului. D-l Duhamel se grăbește: nu în **Les vivants et les morts** va găsi confirmarea sau dezmințirea părerii sale, ci într-un viitor volum al doamnei contese de Noailles.

FILIGRAME

București, ora 8 a.m., vara.

[1]

Mahalaua care-n amiază pare o spinare solzoasă de balaur, acum e lumi-nată și multicoloră, ca o corabie pe care soarele, cu lungi căngi de aur, caută s-o remorcheze. Ferestrele sunt pavoazate cu perne albe, plăpămi și covoare. Un câine latră. Sub o porțiță ruginie, o femeie, în haine depreciate, întinde unui oltean murdar un cuțit și o găină.

„Cruce de voinic”. O fășnătură ca un fir de lână roșie și pasărea ecapitată săltă din aripi pe bolovani înfrăgeziți de o bruscă eflorescentă. Bărbatul înfipse cuțitul între pietre ca să-l curețe. Apoi caută găina: zăcea într-u colț, lângă un zid fărâmițos pe care stă scris: „Murdăria oprită”. Când fu s-o ia, aripile se destinseră și găina se înțepenii ca un baston de ceară roșie.

Omul și femeia se priviră. Câteva surâsuri, Soarele luminează brăul olteanului și petele de pe șorțul servitoarei. Și când se apropiau unul de altul, capul păsării, cu creasta pălită, închise ochii și căscă de două ori în țărână.

Etcaetera

Vântul pianotează pe frunza teilor din stradă. Casele sunt așa de înalte și de amoros plecate una către alta încât ascund soarele care ne-ar spune că-i ora șase. În calea circulației friguroase, Terasa nemișcată pare o insulă

înflorită de pălării, de panglici și voalete. Tumultul se înalță sau descrește ca respirările unei orge uriașe.

... Parcă s-au spart undeva zeci de vitrine; o disonanță de glasuri siluite, o năvală de ființe peticite, foi volante agitate ca niște trofee, - țigănușii negri și frumoși au sosit cu edițiile speciale. S-au desfășurat abil și acum, răsăriți de pretutindeni, evoluează printre mesele de tablă verde, ca niște libelule în jurul nuferilor.

Și pe când concurența urmează îndârjită, alții dau asalt tramvaielor. Dacă strângi din pleoape și privești prin rețeaua genelor (să fie soare), nu-i așa că par niște ciudați amorași negri? Au aripile-n vânt și zburătăiesc în jurul unei galere. Poate că exagerez.

Și mai sunt alții, mai în vârstă, cu ten de gutapercă. Sunt slabi. Iar mâinile lor ascunse fac gesturi de patimi clandestine. Copiii îi înconjură și râd.

Capșa-Kiseleff

Ochii adânci ai necunoscutelor strălucind ca pietre prețioase prinse în broșa de aur a genelor; ochii strălucind sub voaletă ca niște stele misterioase printre nori - cine nu le-a simțit chemarea. Un automobil răgușit sau carul de triumf al unui echipaj cu harnașament luxos, ca panglicele modei lui Ludovic al XVI-lea, apoi o privire largă, intensă, care pierzându-se și-amințește de acele lacuri albastre, zărite din goana trenului prin aburii diafani de pe câmpie; profilele idealizate de viteză... și trecătorul fascinat rămas cu întrebarea: cine era?

Sunt chipuri întrezărite în diminețile sonore sau în serile de iarnă când omnibuzele alunecă pe valuri reci de lumină electrică; le uiți, dar le revezi mereu căci toate seamănă între ele și-ți spun că le cunoști. Te gândești la bărbații lor geloși... căci și ei au fost fascinați de un surâs necunoscut; și știu că în calea femeilor răsar dorurile și regretele, ca florile din basme sub pașii unei zâne. Ei știu că fiecare întâlnire e o posesie de o clipă. Dar soarta îi le răpește. Prin constelația nesfârșită de becuri și felinare echipajul trece și descrește.

Te gândești la răpirea Andromedei.

Nocturnă

București, Dealul Spirii.

Luna „cu degete palide” țese liniștea ca un hamac auriu agățat de vârfuri de clopotnițe. Jos, e o stradă tăcută ca de provincie.

Copacii șoptesc caselor ceva. Trebuie să fie cuvinte lubrice și voluptoase căci din când în când trupul lor noduros și viril se înfioară prelung scuturându-se.

Bucătăreasa stă la portiță. Soldatul e înfometat și-i e rușine s-o spuie. Trotuarul ascuns de umbre pare un așternut moale.

Un pas poticnit pe piatră... Să fie o potcoavă?! Julieta se face galbenă ca mălaiul, soldatul se ascunde. E sergentul de stradă. Și cei doi se înghesuie-n întuneric până ce primejdia trece fluierând încet și melancolic ca paznicul din *Macbeth*.

Ascultați departe strănutul unui automobil...

Non plus ultra

Un caldarâm noduros și vânt, case mici cu pridvor înflorit de glastrele înșirate; perdele albe, capete despletite, o mahala a Bucureștilor. Scena e frecventă: copiii țipă, chiuiesc, aleargă zvârlind cu pietre după ce au legat de un gard sfoara zmeului. Femeile indignate, legate la cap, cu bastoane și căldări de apă în mâini, dau buzna și vociferează. Bărbații dau cu huideo. (Huiduiala e lătratul omenirii.)

Cei doi câini îndrăgostiți par un singur și monstru animal mitologic. Opt picioare care se mișcă anevoie; cozile răsar una lângă alta ca doi șerpi ce-și înalță capul. Ochii privesc sperioși, aiuriți, nedumiriți parcă, de ce atâta persecuție... Bastoanele se abat pe spinarea lor, apa fiartă le înmoaie părul zadarnic.

Și m-am gândit atunci că răzmirița din mahala, că îndârjirea bărbaților și femeilor se datorește, poate, unui sentiment de omenească invidie: invidie pentru că numai câinii se bucură de acest privilegiu divin, al contopirii într-un singur trup după o îmbrățișare voluptoasă.

Într-un ghetto bucureștean

Luna, deasupra orașului e roșie ca o lampă de lupanar. În jurul ei, stele sclipitoare sunt efemerele atrase de strălucirea-i vie și-ngețată. Strada e îngustă ca o subterană, trotuarul a dispărut în noroi, liniștea freamătă, doar o mașină de lemnată gazoasă pufnește pe robinet, la cererea oricărui trecător, cu puterea unui țâșnet de urină de cal.

O țigancă scurtă ca un dop, cu pântecul revărsat de câteva nașteri, s-a oprit în fața unui oblon ridicat, ținând o coșniță de rogojină în care zace rezultatul târgurilor din acea zi. Și, ca un bun-rămas, înainte de a intra, mai horcăie uliții strigățul: pahare, pahare!

Ovriul îi ia coșul din mână și, cu degete iscusite, trage afară boarfele, face să sclipească petele și să rânjească rupturile la lumina unui opaiț, le zvârle cu dispreț, se oprește însă în fața unei jachete cu nasturi sidefii ca niște frunze de lună. Alături pe scaun râd niște ghete: „Cât?”

Tocmeala începe, lungă și nesigură, modulată, cu ridicări și stingeri de voce, cu un zgomot - în fine - de metal; femeia iese numărând câțiva lei netezi în palmă. îi cercetează. îi pune pe degetul mare - stă pe loc - și îi ciocănește.

Cotidiane

Fereastra odăii dă într-o stradă murdară și îngustă ca un canal. Dar și odaia e murdară și strâmtă ca un closet. într-un colț s-au ghemuit doi-trei copii trențăroși și stau neclintiți cu fața la perete ascultând. Pe un pat, slabă și dezbrăcată, cu obrajii adânciți și picioarele strânse, o femeie se zvârcolește cu genunchii ridicați ca două suluri de hârtie: naște.

Moașa, liniștită și blazată, șade pe un scaun. Bărbatul, cu tâmplele albe, așteaptă și veghează ca nu cumva copiii să privească înapoi; se gândește, face socoteli, își cutează fruntea și se întreabă: i-l vor primi la Leagăn?

Tăcere... Se aude gâfâitul unui ceasornic vechi.

Deodată, femeia întinde ceafa, strânge pleoapele și genunchii și țipă îngrozitor: un țipăt ascuțit ca un șuierat de bici.

Copiii au tresărit și s-au întors, moașa s-a ridicat, tatăl s-a repezit și i-a îmbrâncit furios spre perete.

Castanagiii

Izolați în colțul străzilor, pe un scăunel, cu un felinar birjăresc la dreapta, castanagiii zgribuliți par niște vrăjitori bătrâni aplecați peste materialul misterios al vrăjilor. Strada e tămâiată de o aromă caldă și cunoscută. Castanagiul își duce mâinile la gură să le aburească. Mașina e mică, de tinichea și jos are un șir de dinți de jăratec.

Un trecător se oprește, întreabă ceva, cere ceva și dă câțiva gologani; negustorul are castane mari, grele și lucioase ca niște chihlibare: prima calitate. Calitatea a doua: castane mici, negre, ca balega de capră.

Cu gesturi elegante, castanagiul pune într-o pungă castanele vândute. Și în clar-obscur, spinarea lungă și încovoiată a omului se pleacă și oscilează deasupra mașinii, ca o cumpănă pe un puț.

[9]

Zilele trecute ziaarele ne-au povestit o întâmplare prea puțin banală: o femeie a denunțat pe amantul ei, care-și ucisese soția. Iar acesta, foarte simțitor la declarațiile iubitei sale, nu pierde prilejul de a-și manifesta prin viu grai sentimentele sale delicate.

Unii, prea puțini, dau dreptate ibovnicei credincioase până la ghilotină. Alții o desprețuiesc și o dezaprobă. O trădătoare! Mulți se întreabă: n-o fi vreun caz patologic? Femeia aceasta e prea puțin femeie. Curajul ei e bărbătesc, energia ei e rară.

Pentru mine, această neobișnuită amantă e cât se poate de ideală și de poetică. Afară de cazul când o fi vreo banală Diană vânând celebritatea, îmi evocă minunat de clar versul lui Samain:

„Voici, voici venir le temps de Androgyne”.

[10]

Cunoașteți un testament mai original decât cel din *Prostul*? Poate că da! Eu cunosc însă unul care pune pe moștenitor într-o situație mult mai penibilă - dacă vreun testament te poate pune vreodată într-o situație penibilă! Nu-i vorba de vreo separație de bunuri, ci de un simplu legat care oferă unei domnișoare 300 lei lunar, plus lemne și casă, câtă vreme domnișoara va studia. Și a studiat. Și studiază. A căpătat până acum trei v- licențe și e pe cale de a dobândi un doctorat. Dar ierenele trec, și-n fiecare iarnă ninsoarea cade tot mai deasă. Și creierul omenesc, mizerabilul creier omenesc, și mizerabila sa muncă a creat un număr atât de restrâns de științe!

Ce va face domnișoara în chestie când, cu cernerea iernelor, se va fi specializat în toate... specialitățile? Eu aș sfătui-o să ia totul *d'a capol*

[11]

E dureros: în străinătate oameni cari fac reportajul cotidian și plătit al faptelor diverse întrec în spirit și în stil pe mulți, pe foarte mulți dintre marii literatori ai noștri de azi. Ofer deci un *subiect* din *Le Mat'm* de d-lor Cazaban, Vasile Pop etc. Fără supărare:

„Contabilă și somnambulă, d-na Eugenia Lefevre locuia, în 39, strada Navier. În fiecare noapte, se deda într-un costum sumar, la exerciții acrobatice.

Noaptea trecută, pe la trei, cocoana se sculă, deschise fereastra și, agățându-se de bară, începu o serie de echilibre emoționante. Vecinii, deșteptați, asistară anxioși și aiuriți, la această gimnaastică neașteptată. Ei adăstau ca somnambula să-și fi terminat *numărul când...*”

înțelegeți: s-a întâmplat o nenorocire. Dar vreau să spun că cu vreo 50-60 bucăți de felul acesta, mai fide și mai peltuite, se ajunge la noi, dacă nu la Academie, cel puțin la Societatea Scriitorilor Români.

[12]

în fața scenei primului nostru teatru, o seară de premieră. Locurile s-au vândut toate, piesa a fost mult trâmbițată și un actor de talent are o strălucită

creație; dar sala e încă pe trei sferturi goală. Numai galeria e completă. Se așteaptă din clipă în clipă ridicarea cortinei; un burghez închide gazeta în care se laudă bunul-simț, mereu crescând și de câteva luni ajuns la apogeu, al publicului nostru.

Ciripit de sonerie; trei bătaii; scena: o odaie luxoasă, birou, mobile, o doamnă vorbește, se ceartă, e agitată... Bărbatul... Ce spun? Zadarnic! Nu se aude nimic. Spectatorii au început să sosească și să-și caute locurile. Se aud șoapte, certe, scârțâituri de fotolii, - pe scenă se joacă, iar în sală e mai multă mișcare ca în piesa autorului.

Iar burghezul stânjenit, cu mâna pâlnie la ureche, regretă vremea pierdută, siesta de acasă, la masă, la lumina lămpii, cu gazeta care laudă bunul simț, mereu în dezvoltare, al publicului nostru.

[13]

Manasse a fost oprit. Sub motivele date de acea „minoritate” nu se ascund oare sentimente de ură religioasă?

Nu-i deloc un paradox sau o eroare. Trăim în epoca religiunilor și *Vogue* a spus-o: secolul se va termina prin lupte religioase. Azi, suntem mult mai mistici ca părinții noștri, cari se închinau mult, mergeau la biserică, fără să fie însă pasionați și fanatici. Doar că *idolii* s-au schimbat, nu mai sunt aceiași. Adorarea a rămas și s-a intensificat. Avem acum spirite moderne și cultivate, obsedate de utopii... Socialismul - fie el utopie sau nu - nu e un adevărat cult care-și are preoții săi, oratorii și mulțimea credincioasă a lucrătorilor și proletarilor? Mai avem pe urmă zeitățile anonime și ascunse ale desfrâului și ale morfinei. Mai avem cultul acela... birjăresc, bazat pe o filosofie recentă, mai avem religiunea lui Tolstoi și a belgianului Antonius, care-și are acum un templu la Paris...

Când suntem în vremea misticismului, de ce n-am admite o clipă că în manifestația contra lui Manasse se ascunde un nemărturisit sentiment de *antipatie* religioasă?

[14]

O grămadă incultă de puțe de liceu și zăvozi universitari; fluierături biciuind aerul la intervale; cântece patriotice urlate în clar de felinare; spectacol lamentabil dat o seară în fața Teatrului Național de câteva zeci de paiate turnate în excrement, o ceată întâmplătoare, însărcinată cu apărarea demnității naționale. De cine?

Trecătorii opriți pe trotuare ascultau indiferenți *Steagul nostru* perforând văzduhul. Fiecare era indignat. Căci fiecare a văzut cine se crede

în stare să judece o operă de artă și cine crede că poate găsi tendințe într-o piesă de teatru. Dar cu toții suntem pe deplin încredințați că oamenii aceia nu-s în stare decât să latre și să urle. Și la urma urmei, dacă privim chestia din punctul de vedere strămt-naționalist, ajungem la rezultate dezastruoase și caraghioase:

Ranetti-Roman era de origină *jidan*, deci nu poate fi scriitor român.

I. L. Caragiale era de origină *grec*, deci... Mihail Eminescu era de origină *slav*, deci... Millo, Pascali, Negruzzi, Ghica, Gherea, Cernea, Iorga nu pot fi scriitori români. Toți cei ce vor să facă parte din societatea acestora, sau cari vor să fie considerați de către posteritate, sunt rugați să dovedească cu acte că sunt români veniți aici o dată cu descălicătorul Dragoș-Vodă.

[15]

Bucureștii au azi două feluri de florărese: florărese de lumea mare și... de lume mică. Adoratorii lor sunt însă de un singur fel: adoră deopotrivă și deopotrivă rămnesc la grațiile acestor zeițe ambulante.

Pentru mine, florăresele de lume mare sunt o adevărată plagă; chiar când, fiind cu totul tinere, în pânda lor pe trotuare le asemeni cu tulpina mlădioasă a unei flori (corolele sunt pălării) ce se pleacă pentru o fugitivă sărutare dată unui flutur trecător.

Vai, ce sărutare! „Pentru fitzici”, „pentru flota națională” - și o mână delicioasă (nu totdeauna) te pironeste pe loc ca o floretă pusă în dreptul inimii; dai câțiva bani și te alegi cu o informă floare de carton sau de pânză, pe care ești nevoit să o porți cu tot dezgustul vreme de două-trei zile, până când urgia dispore.

Nu protestăm: milă, umanitate etc, etc. . . . cunoaștem și aprobăm. Dar cel puțin dacă ni se dau acele informă flori albastre de ce să nu putem contempla o clipă numai albastrul unor ochi tineri. De ce sunt așa de negustoresc grăbite florăresele de lume mare? Și - iertăciune - de ce sunt, uneori, urâte?

Hotărât, să votăm moțiunea:

„Diane din Calea Victoriei să fie frumoase și ceva, ceva mai surâzătoare”.

[16]

Țineți minte vechiul refren?

„Dă-mi gurița-fragă,
Nineto, draga mea...”

Cu vremea, versurile acestea au fost uitate. Căruța modei ne-a adus altele. Dar o dată cu versurile acestea parcă a dispărut și un obicei. Azi, amanții nu-și mai cer mâna, părul, buzele sau dinții - ca simboliztii; azi, ei își dispută cu ardoare nasul, chiar în clipele tragice ale despărțirii. Ba încă, cei înșelați nu mai întrebuintează pumnalul, otrava, sechestrarea într-un turn; chiar modernul *browning* nu mai e la modă. Amanții, cum vedeți, nesocotesc legile progresului: deschid războinic gura și-și înfig dinții în *nasul* infidelului. Și-n loc de o batistă parfumată, de o șuviță blondă împanglicată sau de floarea de adio, ei duc cu dâșii o bucățică de carne sângerândă.

Altădată, amanții sorbeau parfumuri, ape de izvor sau de lună; astăzi sunt carnivori.

D. IACOBESCU

A murit, aproape necunoscut, un poet tânăr.

N-a fost niciodată un profesor universitar, să capete protecție și bursă. Când prilejul s-a ivit, n-a suflat în goarna redeșteptării naționale; de viața străbunilor, de luptele lui Ștefan, de sași și de Suceava nu și-a amintit, deși era mai român decât alții; versuri teatrale, emfatică, n-a scris; n-a chinuit rimele și versul ca să acopere și să strălucească golul unui suflet și lipsa de idei. Și de aceea, D. Iacobescu moare necunoscut. Poate că a fost prea tânăr. Poate că presimțirea unei morți apropiate l-a obsedat adesea și de aceea, depărtându-se de rândurile celor ce caută pe toate căile succesul, mai puțin decât gloria, a trăit o viață separată și tăcută, sub un cer creat de el, constelat de visurile sale.

Cei ce l-au cunoscut personal pe Iacobescu spun că era plâpând și sfios. Că înfățișarea lui îți spunea ceva, îți spunea că-l mistuie răul banal și ireductibil, care cuprinde pe toți cei ce au un suflet prea simțitor ca să nu sufere și prea milos ca să poată râde. A fost o strună care a îngânat armonii triste și descurajate. Gândul morții trecea adesea, ca un fior prelung și înghețat, prin versurile sale. Pretutindeni, în fiecare cuvânt, în fiecare vers citești renunțarea la tot ce poate fi veselie și viață. O melodie tristă ca un cântec de Schumann, o melodie parfumată de respirarea parcurilor sumbre și sonore, fremătând sub soarele bronzat al toamnei; - frunze ruginite și susur somnoros de fântâni țâșnitoare. În traducerile sale chiar se vede această predilecție a lui Iacobescu pentru tot ceea ce e funerar, morbid și melancolic; din Baudelaire, traduce într-un chip cu totul liber (do vadă că-și apropiase atât de mult poezia, încât, transpunând-o în românește, o scria ca și cum ar fi fost a lui) viziunea stranie a *Scheletului-plugar*, din Mallarme, într-o traducere minunată de muzicală ne redă *Fiorul de toamnă*. Și câți oare

au tradus cu atâta măiestrie, sau măcar s-a încercat să traducă pe Mallarme, învingând sintaxa sa bizară și greutățile limbei noastre?

Poetul a murit; din fericire, după dânsul vor rămâne, *pentru totdeauna*, câteva poezii. Poate că gândul acesta l-a consolad adeseori când, de la fereastra sa de bolnav, vedea tresărind viața și pulsând mersul înainte al omenirii în mișcarea și în hohotul de pe stradă. Ca și unii din acei *prevestiți* ai lui Maeterlinck, a avut timpul să spună ceva; alții au pierit necercetați, înăbușindu-și zgomotul pașilor ca și cum ar fi observat că din întâmplare se află într-o casă străină și cată acum să se depărteze; el a lăsat în acea locuință urmele sale. Glasul său slăbit s-a înfiorat melancolic și armonios. În aurora palidă a literaturii noastre, peste care se năpustește, așa de des, funinginea îngusteii comprehensiuni lovinesciene și universitare critice, Iacobescu a însemnat o rază rară și multicoloră, vibrând departe de mănunchiul greoi de o barbară și împrumutată strălucire a talentelor mediocre.

Versurile de visător ale lui Iacobescu au stat pentru prima oară alături de sonoritatea fastuoasă și ciudată a cadențelor lui Minulescu. Era pe vremea când ieșea *Insula*. Apoi, *Flacăra* și *Noua revistă română*, rând pe rând, i-au publicat poeziile: *Insula* nu mai apărea purificatoare și insecticidă. Dar, din rămășițele sufletești ale lui Iacobescu să culegem câte ceva: *Rugăciune*:

„Tristețea largă și nebună
Ce-nvăluie lumea ca o mare
Tristețea plânsului de lună
Și-a leneviilor solare.

Tristețea valurilor moarte
A tragicelor uragane,
Tristețea țărilor deșarte
Și a iluziilor vane.

La sânul tău, pentru vecie
Păstrează sufletu-mi în care
Tânjește lunga lenevie
A nostalgiilor solare,

în care plânge plânsul lumii
Și-n care mutele oceane
Se zbat spre zările Minciunii
Și-ale azururilor vane!"

Cum am mai spus, gândul morții l-a obsedat adeseori pe Iacobescu. Nădăjduind că prietenii sau editorii vor înmănușea în volum toate versurile sale, cum și cele inedite, cititorul să cerceteze poeziile *Elegie* și

Moartea amantului. Dar sensibilitatea sa rafinată și fantazia înfrigurată a lui Iacobescu l-au dus adesea prin lumile mistice ale celor plecați. Să fie aci influența lui Verlaine cu *Noaptea de Walpurgis*, cu *Șoapte-n inserare?* Se prea poate, dar Iacobescu n-a încetat a-și păstra neatârnia, cu toată extrema sa tinerețe.

Iată o poezie care învederează puterea sa de creație:

„Metafizica

Sunt veacurile pline de momente,
Dar sufletele reci și diafane
Tot mai plutesc în aer înainte
Păstrându-și scrumul veștedelor rane.

Și poate-aceste spirite sihastru
Roiesc în jurul nostru pe-nserate,
Și la căldura sufletelor noastre
Își încălzesc aripile-nghețate..

Nevinovații martori ai nemuririi,
Învăluți în mantia tristeții,
Geloși când văd icoana fericirii,
De mii de ani se zbat deasupra vieții.

Obosiți de zborul lor eteric
Și așteptând odihna ce nu vine,
Pândesc, ca niște corbi în întuneric,
Prefacerea planetei în ruine,

Iar câteodată, seara, când ne fură
O turburare tragică și mută,
E poate enigmatica lor gură
Ce, cu un spasm de ură, ne sărută!"

Nu-i așa că prea puțini au scris astfel? Dar iată - dintre poezii de Cosmin, Rădulescu, Cruceanu, Stoica... - niște versuri în cari se perindă tot decorul favorit al lui Iacobescu. E poate poezia sa cea mai frumoasă. Iertă-mi-se că abuzez de citații. Oare nu vor fi și altminteri în curând uitate?

Amurgul cască roze mari de sânge
Prin parc țâșnesc izvoare de parfum,
Ascult cum plâng fântânile și cum
Pe nervii mei arcușul serii plânge.

E-o muzică pierzându-se-n trecut,
Un vis fugind pe-o strună de vioară,
Trezind ecoul stins odinioară
Și-amantele ce dorm în gropi de lut.
Ce trist sunt!
Cu ochii mari și reci,
Se-adună gânditoare pe poteci,
În mâni purtându-și inimile goale,
Apoi cu gesturi mute și domoale
Plutesc sfios spre mine rând pe rând,
Și îmi sărută sufletul, plângând".

Poezia aceasta cred că va rămâne, și de dânsa, numele lui Iacobescu. Puțini tineri la vârsta lui au îndreptățit atâtea mari speranțe. Dar, acum când răsfoiesc revistele și citesc versurile scrise de acest adevărat poet, în împrejurări atât de triste, mă gândesc dacă nu trebuie să fericesc moartea lui timpurie. Cine știe, poate că intrat în viață, și luptând cu ea, s-ar fi pierdut și acest frumos talent ca atâtea altele.

Câți adevărați poeți nu repetă, în serile de oboseală și de renunțare, versurile lui Guerin:

*„Plutot qu'un mediocre honneur accordez-moi
Dieu juste de mourir jeune encore et l'âme ivre
De volupte d'orgueil puissant, avec la foi
Que j'aurais été grand si vous m'aviez fait vivre".*

„PRETEXTES" DE ANDRE GIDE

E un scriitor complex și fugace. Se schimbă, se metamorfozează de la un volum la altul, părerile de ieri le părăsește, dar totdeauna pentru ca să facă un pas înainte. O recunoaște și el, și - lucru extraordinar - știe să se mărturisească cu modestie.

Pretextele de azi nu sunt tocmai noi. E o ediție revăzută și sporită. Un studiu asupra lui Francis Jammes și a cărții sale: **Alma de d'Etremont (Le roman d'un lievre)**, amintiri despre Oscar Wilde, completează vechea ediție. Gide a căutat să reabiliteze pe Wilde vorbind despre omul însuși, nu despre scriitor, cum au făcut alții. Căci, după el, „Wilde n-a fost un mare scriitor".

Partea interesantă a volumului de azi e conferința sa: *Apologia influenței*. O satiră spirituală la adresa celor ce, voind să fie originali cu orice preț, se închid în ei, nu mai citesc nimic, se izolează, de teamă să nu-și altereze personalitatea. „Trebuie să fi ajuns cineva la un rar punct de perfecțiune - surăde Andre Gide - ca să creadă că orice schimbare îi strică." Sunt influențe comune, asupra unei țări, unei societăți, și influențe particulare, care tind să opună pe individ comunitate! sale. Sunt apoi influențele umane: am citit o carte; am lăsat-o, dar într-însa am găsit ceva care nu mai poate fi uitat. Nu mai sunt cel care eram înainte de a fi citit acea carte. Asta din pricină că acel cuvânt citit, care m-a impresionat atât de mult, n-a făcut decât să-mi reveleze ceva din mine. S-a mai zis: „Influentele lucrează prin asemănări". Dar cum se face că *influența* binefăcătoare, asemeni cu o baghetă magică, ce îngăduie și ajută să găsești în tine bogății nebănuite, e considerată a fi ca ceva nefast și dăunător? Nu se explică decât prin pretenția, pe care o are azi ficine, de a fi o personalitate. Teama de a-și pierde personalitatea! „Această personalitate de scriitor, delicată, gata să se piardă nu pentru că e prețioasă, dar pentru că e crezută că e pururea în primedjdie" consistă adesea în a nu face cutare sau cutare lucru. E ceea ce s-ar putea numi personalitatea privativă. Cei ce se tem de influențe mărturisesc prin aceasta sărăcia sufletului lor în care nu mai e nimic nou de relevat. Un mare om e chinuit însă de o singură grijă: de a fi banal. Și tocmai ei devin mai personali. Gide ne dă ca exemplu pe Shakespeare, pe Moliere, pe Goethe, pe Goethe care a suferit influența lui Gotz; influența medievală când a scris *Faust*, greacă (*Ifigenia*), orientală când a citit pe Hafiz și a scris un *Divan*. Și - mai adaogă Gide - cei ce se tem de influențe sunt pedepsiți într-un chip minunat: îndată ce un pastisor e semnalat, el se găsește în rândurile lor. *Nu se țin bine* în fața operelor altuia. Frica îi face să oprească la suprafața operei. Ceea ce caută ei e secretul exterior al meseriei; pe când un adevărat artist, setos de influențe profunde, se va apleca asupra operei de artă, căutând îndărătul operei pe artist, și de la el va învăța multe.

Tot în *Pretextes* sunt scrisorile către Angela. În legătură cu cele rezumate mai sus găsesc fraze surprinzătoare: „îți propun, dragă prietenă, o frumoasă definiție a geniului: *le genie c'est le sentiment de la ressource*".

FLOCĂIELI

[1]

Opaițul *Semănătorului* s-a stins de mult. Mai pe urmă, Mihalache Dragomirescu. Înțelegând că tăcerea îi prinde mai bine, și-a șters în păru-i grăsos penița ca s-o curețe de cerneală și hârtia destinată criticelor sale a transportat-o la privată.

Dar mukul rămas mai sforăie și mai fumeză uneori. Un miros pestilențial turbură uneori primăvara literară care riscă - vai! - să rămâie veșnic primăvară. Primum din Galați revista *Sburătorul*. Versul și literatura cuprinsă ar descuraja și pe d. Iorga:

„Iar când m-alinți cu mâna ta ușoară,
 în nopțile când pacea se coboară,
 Și-mi pari ca o minune întrupată,
 înfiorat mă-ntreb de nu-i părere
 Făptura ta, cerească mângâiere,
 în lumea mea de-atâta timp uitată!"

Ce neîngăduită îndoială! Fă ca Toma Necredinciosu', domnule poet, și te vei convinge: atinge-o.

[2]

Discuție și înjurături pe chestia bății în armată. Și, la sfârșit, concluzia sprijinită de tacita aprobare: când n-ai alt mijloc mai educativ la îndemână, bătaia e neprețuită, e a tuturor; cică, uneori, e ruptă din rai. „Dar unele brute înțeleg greșit sistemul englezesc al corecțiilor contondente. Se bate de plăcere și sălbăticie. Și apoi nouă ne trebuiesc soldați-cetățeni, conștienți de menirea lor, și cari să se supuie cu drag și chibzuință ordinelor date". Replică stereotipă. Eu viu cu cravașca păcii în mâna - pe la noi măslinul nu crește - și zic: Pace vouă! Am o propunere și o întrebare: de ce nu se bate și la mai-mari? Adică de ce cutare sublocotenent de șase clase liceale și două de infanterie să nu fie demn de a suporta - e chestie de stoicism - câteva cravașe în interesul disciplinei. Să i se scoată doar câteva clipe corsetul (întrebați pe dr. Ureche dacă nu-i o măsură igienică), să i se tragă câteva la spate și apoi să fie făcut scăpat pe Calea Victoriei.

Șahul Persiei și-a bătut mai anțărț pe primul său ministru, cu sceptrul.

[3]

Apetiturile unei scriitoare: o cheamă Lucrezia. Vedeți, prin urmare, că-i prea puțin sau deloc cunoscută. Pentru cei mulți și ignoranți scriu această flocăială și-i vestesc mai dinainte că Lucrezia publică, în *Dreptatea*, ceva care ar aduce cu *Fanteziile* d-lui Anghel. Dar așa de pe departe!

Pleiada se completează: pe lângă clasică doamnă Smara, pe lângă Lia Hârsu cea visătoare, pe lângă moderna și subtila scriitoare - pardon d-expresie! - Fulmen, pe lângă d-na Reus Ianculescu, temperament combativ, se adaogă o decadentă, Lucrezia. Lucrezia e atrasă de trecutul fastuos al Bizanțului. De bisericile bogate, de coroanele scumpe... și de

iubirile rafinate și grecești. Lucrezia vrea dragoste, vrea leșinuri de nevroză în brațe bizantine. Găsesc însă că filtrează printre gene lacrimi pe cari le-ar putea vărsa în alte ocazii mai solemne.

Căci idealul, visul său, nu e irealizabil; în materie de bizantinism, nu ducem lipsă; recomandăm Lucreziei pe onorabilul Const. Dissescu de la Instrucțiunea Publică.

[4]

Un tânăr gazetar. Foarte simpatic și amabil. Calități indispensabile micilor ambiții. Un cap brun cu o cască de păr negru, nasul ușor achilin¹ și ușor palpitant, un cap maur, spaniol, dat pe spate și legănat cu o grație feminină. Zâmbet onctuos și dulce de buze roze, moi și indecente, cari lasă să strălucească albeața dinților și savoarea trandafirică a gingiilor. Mișcări de trup zvelte, involuntare și lascive: mișcări feminine. Cultură lesnicioasă, nepăsător asimilată de la o zi la alta, cultură femeiască de domniță care ascultă culcată pe *chaise-longue*, sonetele și baladele poezilor adoratori. Și mai are tânărul podoaba ascunsă a unui spirit plăcut, mușcător: o mușcătură delicată, care aduce mai mult a ciugulit de vrabie.

O ironie ușoară, de o răutate fină, ca tachineria unei amante țâfnoase, isterice și care se crede înșelată.

[5]

Titlul acesta cam bizar n-a plăcut. De asemenea și unele expresii prea denudate au scandalizat pe puținii cititori cari și-au aruncat din întâmplare ochii pe această rubrică. Vorbe neaoș românești au fost fără milă șterse din vocabularul ziaristului, deși se crede că Academia, în zelul ei neprețuit, a tolerat în marele ei dicționar vocabulele incriminate: putză, cur... Cu toate acestea, citim zilnic în franțuzește - deschideți pe Mirabeau - aceleași cuvinte fără ca roșeața indignării să ne irizeze tenul de față mare... Iar preoții venerabili cari dau lecții de religie, moraliștii și filosofii moderni - citiți pe Tolstoi - sfătuiesc cu cea mai mare bună-credință pe tineri și bătrâni să cumpere și să citească *Biblia*, cu *Vechiul* ei *Testament*, unde Ezekiel clamează și, învinovățind pe o femeie, o condamnă, căci o plăceau „cei cu vâna groasă ca vâna de măgar și cu scurgerea multă ca scurgerea de armăsar”. Vedeți, prin urmare, ce influență poate avea citirea *Bibliei* asupra unei fecioare mistice... La ce servesc povețele filosofilor?

Și acum, după ce ne-am dezvinovățit îndeajuns, sunt sigur că se vor găsi oameni cari să-mi spună că sunt cinic.

¹ *Aquilinus* (lat.), adj. - de vultur, coroiat.

[6]

Chestiunea este: ce-nseamnă a fi *terasist*? Desigur că terasismul „nu implică prostie sau genialitate absolută” Intrați, prin urmare, în mica încăpere de lângă casă. Nu vă veți crede deloc într-un areopag, deși frunțile, prin împingerea obstinată a părului pe spate, vor să fie nalte și senine. Dar după grămada de țeste flocoase ca niște căciuli țurcănești, grupate în jurul unei casierice bătrâne cu dinții *tout-à-l'egout*, pricepi: a fi terasist înseamnă a fi poet și a avea o muză.

A fi terasist înseamnă a avea spirit de castă: unui profan și unui muritor să-i dai a înțelege că ai cea mai profundă și *reciprocă* - aici e nuanța - admirație pentru confratele cutare. Dar asta nu implică adevărul: a fi terasist înseamnă a-ți trimite la tot pasul confratele acolo de unde a venit și unde n-ar vrea să se mai ducă.

Terasismul nu implică talentul. Dacă te așezi la o masă, bei un *sclwarz*, fumezi o țigară și scrii, fără să ai subiect, n-are a face, osteneala-ți va fi răsplătită de ovații prin jurnale și petarde colegiale în olimpiana încăpere.

A fi terasist înseamnă a fi un *sans'le-sou*¹ a-ți bea v/s-ă-v/s-ul și a te împrumuta de la chelner. Vedeți, prin urmare, că dacă antiterasismul nu implică nimic, terasismul implică goana după franc și după inspirație.

Și terasismul mai implică ceva: visul unui post, bine retribuit, de redactor la o gazetă literară.

[7]

„Cine-i Puck?” A zbârâit telefonul câteva zile la redacția *Rampeii*. Erau glasuri argintii de copilate și domnișoare înnebunite de spiritul picant al marelui necunoscut. Un cititor sau o cititoare, plictisită însă de eterna întrebare, a trimis o c. poștală, în care, lăsând orice curiozitate la o parte, a răspuns: „Puck e un jidan puckios”. Ei, vedeți, aci e întrebarea. Cititorul plictisit poate că a ghicit întrucâtva. Căci cine știe? Starea civilă, naționalitatea lui Puck nu-i bine stabilită. Zadarnic benedictinii Bucureștilor îi vor cerceta familia de la „nepot” la „bunic”, întrebarea va rămâne mereu întrebare. Până atunci cititorii și cititoarele să se mulțumească cu certitudinea: Puck e un băiat de spirit. Să sperăm însă că *Flocăiala* de azi închide o discuție plicticoasă.

¹ Derivat de la *Terasa* (Oteteleșanu), local frecventat de mulți scriitori și ziariști.

² Canal de scurgere (fh).

³ Lefter, persoană fără bani (fr.).

[8]

Feminism. Pretutindenii se face feminism. Pare că prin multe orașe, și deci prin multe familii, mai înainte ca această organizație primitivă să fi dispărut, fata nu mai e considerată ca o piatră în casă. Părinții contează pe forțele ei de muncă. Și d-l Sorbul, discret apologet al sufragetelor, profesoarelor și avocatele, se ferește de a vorbi despre capacitatea femeilor literate. A, și doar ar avea la noi atâtea strălucite exemplare, în toate domeniile... Chestiunea ar fi tranșată - cam arbitrar poate - dacă nu m-aș simți dator să-i procur d-lui Sorbul un argument întru feminism. E vorba de o poveste a lui Saâdi: un bărbat se plânge judecătorului că nu poate trăi toată ziua din pricina gurii muierii sale. Și el, bietul, „geme ca o piatră de moară strivită de o altă piatră situată deasupra...”. Iar înțeleptul răspunde: „Are dreptate. Nu ești tu noaptea-ntreagă piatra de deasupra? Ei bine, ziua poți să fii cea de dedesubt...”

Povestea aceasta, luată ca simbol, ar putea fi un argument pentru feminism. Aviz celor în discuție.

[9]

O încasare „literară”. Trecătorii de pe Calea Victoriei l-au văzut ieri pe d. Locusteanu alergând reportericește cu geanta în mână după un colaborator al **Flăcării** d-lui Banu.

Toți credeau că cunoscutul încasator al numitei reviste voia să încaseze un abonament.

Cum era luni-dimineața, colaboratorul l-a poftit să stea de vorbă a doua zi. La o ripostă a zisului P. M. Locusteanu, colaboratorul necăjit, și cu drept cuvânt, l-a trimis în locul unde pe vremuri **Facla** pusese barba d-lui Banu.

Temându-se că după această invitațiune îi va urma și o mângâiere puțin delicată a obrazilor săi foarte puțin delicați, d-l Locusteanu și-a ridicat gulerul paltonului, și-a îndesat capul între urechi și mâinile în buzunare și s-a îndreptat spre administrația **Flăcării** unde, desigur, nu va putea trece în registrul chi-tanțier și această încasare de luni-dimineață, la partida d-lui M. Săulescu.

„VLAICU VODĂ” DE AL. DAVILA

Chestia lui **Vlaicu Vodă** e dezgumantată. Din nou, critici și cunoscători s-au improvizat în apărători și acuzatori ai lui Alex. Davila. Și pe când atâția nepoftiți pun punctul pe / și discută dacă **Vlaicu Vodă** nu e piesa lui Alex. Odobescu, furată de mâna nerușinată și profanatoare a unui prieten trădător, adevărații speculanți ai mării întrebări de azi pierd vremea

degeaba, cu insinuări nelămurite, cu lovituri ascunse și perfide. Să fie oare nesiguranță, lașitate, lipsă de dovezi sau o campanie abil condusă, măsurată, prevăzută după un plan cu adevărat strategic care are de scop ca, ridicând vehemente riposte și scandaluri mai mult sau mai puțin îndreptățite, să enerveze opinia publică, s-o intereseze, s-o ridice și s-o pasioneze, pentru ca în clipa supremă ceata care a luptat prin asemenea perfide procedee să ridice viziera și să clameze un tunător și decisiv: *acuzi?*

Desigur că ultima supoziție e cea adevărată. Totuși, e mai mult ca probabil că probele materiale lipsesc și, o dată cu ele, curajul trebuincios demascatorilor. O preludare de două-trei articole ar fi fost suficientă pregătire a opiniei publice; și condamnarea lui Davila, zdrobirea lui n-ar fi necesitat atâtea preparative. Când ai dinamită suficientă la îndemână și vrei să nimicești un castel trainic, e de ajuns un singur cuiabar, o singură mână și un singur fițil. Dar munca aceasta subterană, de cârtițe ce sapă temeliiile și le slăbesc prin umezeala salivală a insinuărilor, e oare dreaptă și fățișă? D. Rădulescu-Niger, un lamentabil literat, e oare omul de cinste pe a cărui mărturie să te bizui? Tăcerea lungă, mormântată de 11 ani de zile, nu îndreptățește îndeajuns această bănuială? Pentru ce, *tocmai* acum, și *d-abia* acum, domnia sa vorbește?

Și acum să trecem la piesa **Vlaicu Vodă**. Când a fost prima oară reprezentată, dușmanii d-lui Davila nu s-au mirat că dânsul a devenit autor dramatic. Dacă d-ul Davila ar fi scris o cât de reușită dramă modernă, o cât de spirituală și desăvârșită comedie, nimeni nu s-ar fi gândit să-i conteste paternitatea și cinstea de rudă și prieten. Dar era o piesă istorică. Viața și faptele unui domnitor îndepărtat erau înfățișate luminos și artistic. Și atunci: Davila - o piesă istorică? Davila - patriot? Davila cabotinel, cavalerul de industrie, franțuzitul, sportsmanul - o piesă istorică? Imposibil.

Mai mult: dacă d-l Davila ar fi scris drama în *proză* poetică, dacă ar fi avut prevederea de a face o operație de elev în clasa IV gimnazială care-și scrie temele (vorbesc din punctul de vedere al adversarilor), atunci iarăși, glasurile *poate* că ar fi tăcut. Căci la urma urmei toate ar fi fost primite ca posibile. Un om inteligent, foarte inteligent, activ și vanitos, un director al teatrului, ar fi putut scrie bine o piesă, bine condusă și fericit concepută. Dar Davila - poet? Iată o enormitate! Și dintre toate argumentele cari se frământă și se desprind din mințile cercetătorilor, sunt sigur că acesta e cel mai serios. Merită o mică, mică discuție.

Mai întâi, să repetăm banalitatea: sunt poeți adevărați și simpli versificatori. Știm că versificația e partea care se *învață* a artei poetice. Și că de obicei, un versificator, care a muncit cinci-șase ani ca să dobândească *mecanismul* poeziei, cade în pură retorică, ori de câte ori scrie. Dacă nu, e banal și repetă cele ce-au spus alții. Un om inteligent se poate feri de ultimul fatal defect.

Davila a făcut o piesă în stil mare. Factura versului, a piesei amintește pe *clasici*. Or, caracteristica versului clasic nu e îmbrăcarea ideii în imagini, nici muzicalitatea căutată a celor de azi; e *elocința*. Așa se întâmplă că secolul de aur al literaturii franceze a dat mai mari poeți în proză decât în versuri. De ce Buffon, Bossuet au scris în proză, și Boilleau în versuri? Pentru că pe atunci nu se stabilise limita de azi între cele două feluri de a scrie. Tiradele, dialogurile din clasici, nu sunt pură retorică? Un exemplu celebru:

*„Je suisjeune, il est vrai; maix aux âmes bien nees
La valeur n'attendpas le nombre des annees!”*

Și oare cel ce a citit și a aprofundat pe clasici nu poate să facă la fel cu ei după ce a căpătat ușurința de a versifica? Găsiți în *Vlaicu Vodă* așa de grozavă poezie? Găsiți versuri? Și renumitul pasaj: „Sfânt se face orice mijloc pentru a țării apărare”, care e incontestabil al lui Davila și care e cel mai frumos din toată drama, nu amintește prin atitudine, prin ton, pe clasicii francezi? Aci, ca pretu-tindenii, nu e poezie, ci retorică. Și o dată ce d-lui Davila nu i se contestă inteligența, de ce i s-ar contesta că și-a apropiat mijloacele de versificator și că în munca sa tenace n-a dat... din greșeală, peste unele *trouvailles*¹ Căci orice om inteligent, cult și sârguitor poate scrie poezia din *Vlaicu Vodă*.

„DIN TAINELE SIMȚIRII”, DE EMILIA TAILER

Din tainele simțirii - sunt unele cărți cari de la început îți inspiră neîncrederea, oricâtă bunăvoință ai avea și în orice stare sufletească te-ai găsi.

Unele gravuri, culoarea copertei și mai cu deosebire *titlul*, hotărăsc soarta unei munci de câțiva ani de zile. Căci mai totdeauna cuprinsul e mulat după titlu. Visătorul sau visătoarea, obsedată de dorința gloriei și succesului, mai adesea găsește întâi titlul și pe urmă materia. Un titlu trebuie să fie scurt; și apoi trebuie să frapeze. Pentru a-și procura efectul acesta, autorul nu ezită de a-l tipări chiar cu litere roșii și de o tipografie bizară, pe un fond negru sau violet. Apoi - acesta e lucru oarecum secundar - se caută ca titlul să exprime preocupările autorului, să-i rezumeze, dacă se poate, gândurile, aspirațiile, felul de a vedea etc. De multe ori, un titlu e atât de clar, încât știi de mai înainte cam ce vei citi în volum. Alteori e mai complex, mai căutat,

¹ *Trouvaille* (fr.): descoperire potrivită, găselniță.

dar mereu limpede. E ca și cum un provincial s-ar găsi brusc în fața Institutului Medico-Legal și, după o clipă de nedumerire, ar cugeta că tot mai bine ar fi prins cuvântul: *Morgă*.

Alteori, găsim un frontispiciu fantastic, un titlu sugestiv, sonor și misterios: simbolism și afectațiune. În sfârșit, titlul primei nuvele ca firmă de copertă indică, nu tocmai arare, multă lenie și lipsă de imaginație.

Când am citit *Din tainele simțirii*, am știut că autorul a căutat să fie serios și impunător, convins aproape că face un lucru de mare importanță. Zic: *convins aproape*, căci niciodată un autor fără talent, dar sigur de puterile lui, nu pierde din suflet acea îndoială latentă și neliniștitoare care în cele mai fericite clipe de falsă și închipuită reușită, îi spune - o, cu atâta timiditate! - că nu-i decât autosugestionat, că tot ce scrie, tot ce concepe e superficial, imitat sau de prost gust. întrebați, dacă nu mă credeți, pe d-l Alexandru Theodor Stamatiad; pe Oreste; pe Mihail Cruceanu; pe Radu Cosmin; pe Hârjeu; pe Leon Feraru și mulți alții cari, în ceasurile târzii de dureroasă facere, au auzit acest glas lăuntric șoptindu-le adevărul cel mai crud. Dar să ne întoarcem la volumul nostru. Autoarea, Emilia Tailler, a compus bucățile cu o perfectă bună-credință, convinsă că face operă durabilă și folositoare, fără să-și închipuie un moment însă că face lucruri noi. De altfel, nu s-a gândit niciodată că originalitatea e calitatea cea mai rară și mai de preț; și nu s-a gândit că, tipărind volumul, face o neînsemnată escrocherie: 1 leu 50, de cititor. De aceea și-a cheltuit vremea scriind nuvele, schițe, vreo 20 în total, când ar fi putut face cu mai multă dibăcie poate 20 de perechi de ciorapi de lână; și-a epuizat puterile în încercări descriptive unde impresiile sunt expuse de-a valma: „I se părea că vede câmpiile acoperite de rouă, broaștele care răsăreau speriate, imensul orizont ca o mare de foc pe care-l admirase”; sau crâmpieie de psihologie puerilă, încheată în fraze curioase: „Imaginația lui călătorea în trecut, parcurgând existența lui anterioară”; și o puzderie de povestiri cari trădează influența unui maestru suranat¹. Nu-l numesc. Nu mai scrie. Domnișoară sau doamnă Emilia Tailler, citește, sau recitește, romanul Măriei Clara (e tradus și-n românește, Ed. Rampa). Și apoi, mai încearcă, dacă mai vrei, să scrii încă.

Și pe când galera greoaie a literaturii române se ciocnește de astfel de bolovani aflați sub apa stătută și palustră a ideilor învechite și împrumutate, un nou obstacol se ivește, ridicat parcă de voința îndărătnică și stupidă a unei divinități răuvoitoare. Ce Apolon neurastenic și ramolit persecută **biata** noastră poezie? Ce Thalie nevrozată și prostituată ocrotește teatrul românesc?

Suranne (franc.) - învechit, perimat.

LITERATURA RUSĂ. POEZII. FUTURISM. ACMEISM. ADAMISM. CURENTE NOI

Symbolismul, care e o adevărată fază, o etapă necesară spiritului omenesc, și nu, cum cred unii, o simplă mișcare de tranziție, dă un spectacol foarte curios. După ani de luptă, când aducea garanții serioase viitorului, tinerimea, sub diferite pretexte, îi întoarce spatele. Nu mai se vorbește acum decât de ruptura cu vechea școală și, pentru a întrebuița un termen în raport cu moravurile mercantile introduse din toate părțile: de lichidare. Fie e o dorință legitimă a unei generații careia știința și viața i-au deschis un orizont necunoscut premergătorilor. Totuși, să nu uităm că efortul realizat o datorim spiritului de cultură și, dacă symbolismul a fost o școală, ea a fost cel puțin aceea a individualităților înalte. Una din principalele virtuți propovăduite era răbdarea în muncă, ceea ce italianul de altădată numea: **onestà**.

Cu toate acestea, pe lângă ariviști, mai sunt și inițiatorii. Futurismul corespunde unei epoci interesante a artei moderne și se poate repeta, după Goethe, pe care luptele tumultuoase ale romantismului nu-l înspăimântau: „Lăsați mustul să fermenteze, va da vin”. Faptul că opinia publică a intrat cu violență în luptă, când chiar spiritele superioare se mulțumesc de a observa și de a da aprobarea lor loviturilor cu tărie repezite dintr-o parte și dintr-alta, e cu totul spre cinstirea tinerimei exaltate. La urma urmei, să se pasioneze și să țină cu tărie la ceea ce o preocupă; - aici stă totul, pentru că numai cu prețul acesta îți găsești calea.

Așteptând ca futurismul să-și țină în parte făgăduielile și să-și găsească un argument concret de natură să poată risipi îndoielile, ultimele îndoieli, poate să pară prezumțios să vrei să nesocotești pe Pușkin, sub pretextul destul de neînțeleș, de altfel, că e cam hieroglific și incomprehensibil. Desigur că futurismul rus e pornit spre exagerări pentru că n-a depășit încă perioada imitațiilor. Și aci e chiar un efect constitutiv al rasei slavone. Dostoievski spune că, dacă la Paris e la modă jiletca foarte deschisă, la Moscova vor fi purtate fără nasturi și căscate. Experiența a confirmat nu o singură dată această răutăcioasă ironie și toți cei cari au urmărit de aproape expoziția anuală, zisă **a valetului de Carro**, vor fi gata să recunoască cum că nu era cu totul lipsit de observație.

Deci, futurismul rus nu scapă regulei. E o copie a teoriilor preconizate în Occident. Totuși, el e caracterizat printr-o frapantă lipsă de omogenitate. Nici o teorie n-a prevalat împotriva diversității de spirit. Cu cât sunt mai în contact, cu atât par că vor să se fragmenteze într-un număr infinit de școli mai mici, de cele mai multe ori ostile unele altora.

Cea mai importantă are de șef un disident: d. Gumilev, fondatorul acmeismului. Între acest grup și mișcarea franceză, numită proxism, există o

rudenie evidentă: ambele oferă un curios amestec de îndrăzneală și de simț practic. Cu siguranță că d. Gumilev e o personalitate. Odinioară parnasian, cum o atestă ultima sa operă: **Cer străin**, a știut să-și însușească dibăcia unui lucrător neîntrecut. Abuzul de culoare și un oarecare gust pentru ceea ce e baroc și frapant îl vor împiedica, fără îndoială, să ajungă vreodată marele poet, spre care aspiră. În școala sa se vorbește mult de viitor și de o regenerare a poeziei; dar, curatul adevăr e că nu sunt decât niște versificatori înțelepți al căror delir, împodobit cu măiestrie, va rămâne o simplă muzică de cuvinte.

D-1 Sergiu aparține, și dânsul, generației neoromantice care a urmat symbolismului. E un poet, fericit înzestrat, dar nemăsurat în cele ce face. Grupul căruia se înfeodează se numește adamism: o concepție anarhică a poeziei. Pe câtă vreme acmeismul caută să-și realizeze idealul asumându-și pre cât se poate mai multă cultură, adamismul o îndepărtează în profitul nudității de suflet și exprimare. Afară de aceste divergențe, acmeismul și adamismul se înțeleg pentru a renege de comun acord estetismul lui Valeri Briusov și misticismul d-lui Ivanov.

Mult mai bine ca la acești poeți, în fond fideli tradiției, futurismul propriu-zis și-a găsit interpretul în d. Igor Severianin, autorul **Cupei efervescente**. Critica, chiar cea oficială, a dat cea mai mare atenție acestui volum, ce revelează cu siguranță un poet de o sensibilitate pătrunzătoare. Toate îndrăznelile cari îndreptățiră altădată condamnarea symbolismului se regăsesc în versurile lui Igor Severianin, reîntinerite printr-un procedeu care-i aparține numai lui. Ar putea fi numit un poet al teroarei, dacă această definiție n-ar comporta un sens restrictiv. Sufletul lui Severianin e profund rusesc, și oricine a știut să guste farmecul și intimitatea unor anumite peisaje de acolo va înțelege secretul unor asemenea notațiuni.

„Seara a legănat noaptea, culcând-o sub arbori.” Doi poeți cu totul inelastici s-au revelat unul după altul: doamna Anna Ahmatova și Marina Țvetaeva. Găsim în versurile doamnei Ahmatova un amestec, un acord misterios de candoare și perversitate, de naivitate voită și de afecțiune inconștientă. Firescul chiar pare maladiv, și simplitatea accentului te face să te gândești la vreun procedeu artificial. Pradă unei melancolii fără cauză, d-na Ahmatova nu-i niciodată dânsa decât atunci când, trecând prin toate emoțiile și ajungând până la nevroză, cade dintr-o dată în contemplarea copilăriei sale și ne vorbește de timpul când era copilă și visa în pădurile Ucrainei sub vraja lunei. Chiar cu prima sa carte, d-na Ahmatova s-a relevat ca un suflet rar și ca cea mai originală poetesă după doamna Zinaida Hippus.

S-ar fi putut spune același lucru despre d-na Țvetaeva dacă ar fi știut să-și înfrâneze abundența-i ușurință, care face din cărțile ei o simplă culegere de impresii sau niște albumuri de amintiri. Totuși, dacă hu totul repre-

zintă un interes egal, descoperim o sinceritate și o spontaneitate care nu exclude darul unui lirism emotiv. Viața este pentru dânsa urmarea unui basm minunat, pe care-l culege de pe buzele mamei sale pentru a-l transmite copilului său sau păpușei sale. În această lume specială, obiectele au raporturi tainice cari scapă intelectului nostru, dar pe cari logica sentimentelor le atinge fără greutate. În notele preliminare ultimei culegeri, d-na Țvetaeva ne exortează să scrim, să scrim mereu, despre tot ceea ce ne este familiar, despre nuanța ochilor noștri, despre culoarea părului nostru și a tapetului din odaie, pentru că toate acestea nu sunt decât materia din care se alcătuiește bietul nostru suflet.

Această grijă de o formă umilă și simplă trebuie să fie considerată ca un zălog al tendințelor, la cea mai recentă generație, de a nu separa Arta de Viață.

CONSTANTIN RÂULEȚ, „PĂCAT CU GÂNDUL”

D. Constantin Râuleț publică într-o broșură elegantă piesa d-sale *Păcat cu gândul*. Coperta e lucrată de d. Iser, prin urmare, orice comentariu, orice elogii, ar fi de prisos.

Păcat însă că d. Râuleț, în ramura d-sale bineînțelese, nu se poate încumeta măcar să-i țină isonul. Deschideți volumele lui Labiche și veți găsi zeci de piese de teatru care, fără să ateste vreo pretenție la nemurire a acestui autor, sunt totuși cel puțin egale lucrării d-lui Râuleț. Cine nu mă crede să aibă curajul de a citi până la capăt *Păcat cu gândul*. Unii cunosc piesa din ziarul *Rampa*, unde a fost publicată. Și sunt sigur că nimeni nu va spune - afară de autor - că n-are de-a face cu o dramă mediocră, care n-a cerut deloc efort și muncă d-lui Râuleț. Deci - trebuie să conchidem - soluția ar fi ca d-l Râuleț să se lase de teatru și să continue cu gazetăria! Nicidcum! Slabul d-sale talent, slab chiar când are colaborarea puternică a maestrului Stamatiad, poate fi făcut folositor de către o inteligență reală, tenace și binevoitoare. Căci se obișnuiește la noi, în Capitală, provincie și sate, ca elevi de liceu, diletanți, oameni de sindrofie, membri ai societăților de binefacere, să dea, la sfârșit de an, câte un festival, un bal etc, totdeauna cu scop filantropic. Talentele de scenă se improvizează pe dată. Dar greutatea stă în găsirea unei piese ușoare, morale, dacă vreți fie și morale și instructive, cu valori ce pot fi susținute fără greutate... Ei bine, am găsit, din întâmplare, pe omul de inimă, pe filantropul, pe mântuitorul cel fără de pată și prihană - și talent! ar zice un răutăcios -, care să scrie, cu conștiința întărită, să scrie pentru un nobil scop. Și atunci, speculând facilitatea pe care cred și sper că o posedă,

volumele s-ar fonna fasciculă cu fasciculă, bibliotecile volum cu volum și celebritatea forțată îi va deschide brațele. Astfel, un bătrân bogat și neputincios căsătorit cu o tânără fecioară, noapte cu noapte îi siluiește virginitatea, până ce reușește, până ce fata naivă și castă îl îmbrățișează uimită și înfiorată!

ANIVERSAREA UNEI CĂRȚI. NEOMACHIAVELISMUL

Se împlinesc 400 de ani de când Machiavel a scris cartea sa *Prințul*. Au citit-o puțini, au auzit pomenindu-se de ea mulți, foarte mulți, și foarte mulți sunt, deci, aceia cari în convorbirea lor sarbădă întrebunțează adjectivul „machia-velic”, denaturând și înrăind adevăratul sens.

Nu voi face azi istoricul împrejurărilor. Presupun că toată lumea cunoaște starea peninsulei italice din vremea aceea, incursiunile mândre ale trupelor franceze, dominațiunea trufaceșă a spaniolilor; și apoi luptele interne, groaznice și sfâșietoare, încurajate de lăcomia clericilor, de ambiția principilor incapabili și răi, cari, în dorința lor de a pune stăpânire pe fiefurile vecinilor, prelungeau și mai mult epoca de fragmentare a Italiei, prin neputința de a-și impune definitiv și hotărâtor dominațiunea; atunci a trăit un patriot, care a visat unitatea țării sale, făcută de om energetic și dispus la orice, a căutat și a crezut în fericirea Italiei. Inamicii săi au reproșat lui Machiavel că a dat viitorului stăpânitor al Italiei povețe rele, îndemnându-l la viclenie, despotism și necredință. Idealul istoricului fusese uitat... Și încetul cu încetul, calomniile, împotriva cărora nimeni nu protesta - să fi fost lașitate sau lipsă de interes? -, triumfară. Numele de Machiavel înseamnă azi ceva nedemn și diabolic: burghezii și-l aruncă în cap cu insultă gravă. Și cum ideile și în genere manifestațiunile intelectuale prind și se răspândesc chiar falsificate, mai cu ușurință în țările latine, învățătura rău înțeleasă a istoricului italian pătrunse și în prea-fericitul regat al lui Vodă Carol. Dar acum nu numai regii înțeleg pe dos principiile machiavelice. Împrejurările de la noi sunt prea cunoscute ca să le enumăr: politicianii sunt cei cari se slujesc de toate mijloacele, absolut de toate dacă excludem pe cele cinstite, pentru singurul scop al fericirii lor proprii.

Exploatarea țăranilor, furtul banilor publici, intriga fanariotă, calomniile anonime și munca de cârtiță la întunericul gândurilor negre, toate acestea adăogate la ploconeală, lașă, dar vremelnică față de cei cari pot fi și protectorii, nu constituiesc caracteristicile unui neomachiavelism românesc? O, desigur, astăzi, pumnalul a ruginit, otrava s-a trezit, luptele de castă sau

cele de la oraș la oraș sunt înăbușite; cenușa istoriei și a modernismului s-a șters peste trecut..., dar avem acum presa, notițele perfide și neiscălite, insinuațiile fine, campaniile susținute prin calomniile rău conduse. *Spadasinii* care însoțeau pe prințul de odinioară dorm în sicriu, iar azi ziaristul de talent e în serviciul politicianului. *Condotierii* nu mai sunt decât o simplă amintire, dar cât de precisă e această amintire când vedem pe oratorul apreciat colindând provincia cu otrava injuriilor în cuvinte!

Iar regele? Deschideți **Prințul** la capitolul: *Ce trebuie să facă prințul ales de popor și ce trebuie să facă cel ales de „mari”*. Prin urmare, o singură deosebire: în 1913 (ba chiar de acum 46 de ani), prințul nu se mai alege de popor, lăsând la o parte, bineînțeles, deosebirea fundamentală între machiavelismul adevărat și cel conceput de inferioritatea grăbită și superficială a spiritelor vulgare. Azi, ambasadorii puterilor străine aleg un manechin cu blazon pe culotă¹ și-l așează pe tronul de granit colțuros al stâncoasei Albanii. Ieri, o ceată de conspiratori detronează pe un prinț care, din nefericire, n-a urmat cu destulă energie preceptele lui Machiavel, aduc pe un altul care își cunoscuse imediat oamenii... Și care imediat procedă ca în capitolul sus-citat: întreține intrigile „mai-marilor” și comise însă o mare greșală, realizată chiar printr-unul dintre prinții ambițioși și hrăpăreți. A venit în ajutorul acestuia - fost-a el Lorenzo sau Cezar Borgia - cu toată puterea geniului său; a scris cartea care trebuia să învețe: „ce e un principat, de câte feluri sunt, cum se mențin, de ce se pierd”. Și din paginile **Prințului** se degaja învățătura mare pentru cei de atunci, ca și pentru cei de acum: domnitorul trebuie să caute iubirea poporului pe care îl conduce. Dacă blândețea și dreptatea nu-l ajută întru nimic, el se poate folosi de violență și de șiretenie. Poate fi chiar crud și neomenos, poate să verse sângele adversarilor și poate pune în serviciul cauzei sale otrava și pumnalul. Principiul iezuistic de mai târziu, *scopul scuză mijloacele*, îl găsim expus în Machiavel. Cedând împrejurărilor politice, el a flatat oarecum puterea papală. La urma urmei, se putea ca, robit de visele și de aspirațiile sale, să se adreseze singurei puteri reale și respectate de atunci. În nici un caz, însă, nu e admisibilă ipoteza unora cari spun că Machiavel, republican convins, a scris cea mai violentă satiră împotriva regalității, ascunzându-și sarcasmul de după stilul clar, liniștit și sentențios al disertatorilor filosofi.

Papa a dat lui Machiavel înalta sa aprobare. Dar cartea a trecut aproape neobservată. De abia mai târziu încercă cu toate eforturile să se apropie de popor. Cine știe? Poate că acest „prinț” își cunoștea mai bine meseria și norodul; maestrul spune: „trebuie să fii prinț pentru a cunoaște natura popoarelor și trebuie să fii din popor pentru a cunoaște bine firea prinților”.

¹ *Cullote* (fr.) - pantaloni scurți, chiloți.

O altă mică diferență e că prințul „încoronat” e mai stabil pe scaunul în purpură roșie și că prinții vremelnici, șefii de partide, sunt cei cari duc adevărata luptă de perfidii și jafuri, conduc asalturile la putere, întrețin mercenari și împart recompense, suferă de pe urma trădărilor și defecțiunilor. Istoria se repetă!!

Iar acum, după ce am vorbit de neomachiavelismul românesc, este rândul meu să predic un machiavelism adevărat, „spre folosul țării”: Duceți-vă la sate, instigați, faceți pe țăran să pună mâna pe topor și să plimbe șomoioagul aprins prin păturele boierești... Intrați în cazărmi și arătați soldaților împotriva cui să-și îndrepte glonțul... Și amintiți-vă cu toții că am avut noi un Machiavel de geniu, dar mai energic și mai tăios, în Eminescu: „Unde ești, tu, Țepeș-Doamne, ca punând mâna pe ei...”

„PUTEREA FARMECELOR” DE V. DEMETRIUS

Puterea farmecelor, nuvele de V. Demetrius („Bibi. pt. toți”, 825). Domnul V. Demetrius e scriitorul prin excelență. De câțiva ani de zile simt o burghezească plăcere, când mă surprinde gazeta în pat, să citesc literatura matinală a lui Demetrius. Căci acest scriitor are calitatea de a fi *interesant* totdeauna, chiar când piesei tipărite îi lipsesc - foarte rar însă - unele calități de cari, la altul, nu te-ai putea lipsi.

Mi se pare nepotrivit titlul volumului, care e și titlul primei nuvele. Căci nuvela **Puterea farmecelor** nu e cea mai bună bucată din culegerea de azi. E o povestire, ca să zic așa, *brută*; procesul psihologic care e la baza acțiunii, noi mai mult îl înțelegem decât îl simțim. Și prin aceasta, d. Demetrius se adresează inteligenței cititorului, lăsându-i sufletul într-o rece impasibilitate. Și sunt multe bucăți unde d. Demetrius nu scrie cu artă. E cum am mai spus, interesant, fără să fie artist.

Asta, însă, nu întotdeauna. În adevăratele sale nuvele, d. Demetrius e un meșter prin felul simplu și plin de emoțiune cu care se exprimă. Stilul, din dezbrăcat, devine o pagină de frumoasă compoziție. Pătrundem prin d. Demetrius, cu sufletul și cu mintea, în firea lucrurilor. Vedem tot ce citim, căci autorul taie în creionări energice figura primului plan, fără a uita fondul și accesoriul: culoarea. Așa ca într-un pastel de Iser. Și citim atunci cu o deosebită și înaltă plăcere **Dragoste de inger**, unde vedem tipul primitiv al păstorului Pîrvu chinuind dobitoacele (o poveste duioasă, idilică, așa cum ar scrie-o Francis Jammes), ne transportăm apoi într-o lume neexplorată care reprezintă faza de tranziție între sat și oraș în mahalalele noastre interesante

și pitorești; citim *O viață...* Și apoi ne atrage din nou o fantezie simplă și virgiliană: *Fluturele*. Cităm o pagină definitivă din opera lui Demetrius, și anume din *Dragoste de inger...* Subiectul e grotesc: măgarul Domolea, între oile sale.

„De obicei, Domolea se cucuia pe vârful dealului de peste gârlă și din fața școalei, când turma păștea prin-prejur.

Înconjurat ca un hoge de o lume pitică de drept-credincioși cu fruntea la pământ, el sta nemișcat. Ceasuri întregi nu-și clintea din loc copitele, nu-și muia grumazul. Uita pesemne să mănânce, cufundat în gânduri. Nu-și ascutea, nu-și încorda privirea, căci netăgăduit că era destul de înțelept ca să nu aibă nici o curiozitate și să priceapă zădărnicia cunoașterii pe deasupra a lucrurilor. Nelămuritul din sufletul lui cu acela a sufletului firei se făceau una, contemplându-se între ele. El era același întotdeauna, ca o oglindă a cuprinsului, a gârlei care curgea fără să-și clintească pietrișul, a dealurilor de pe care rar se rostogolea și curgea în apă o pânză de țărână. Urechile lui drepte și lungi și le închisese aproape, și le făcuse două suluri parcă înadins, ca să n-audă orice zvon i-ar abate întâmplării să-l scornească. Câteodată ai fi zis, în sfârșit, că gândul lui Domolea cearcă să zboare, atât de drepte și ca niște aripi ale capului i se întindeau urechile. Dar degrabă și le întepoșa iară, plictisit. Rareori își improaspătă privirea de brahman cu două-trei clipiri de pleoape, când muștele îi veneau în gene.”

Comentariile sunt cel puțin de prisos. Pagini de puterea acesteia are Demetrius multe și multe mai are nepublicate sau neadunate în volum.

Volumul acesta îl așteptăm cu toată încrederea și nerăbdarea.

„DE VORBĂ CU MINE ÎNSUMI” DE ION MINULESCU, cu desene de Iser

- „Era prin anul una mie și nouă sute opt, îmi pare” când în gloata scriitorilor români își făcu apariția un călător, purtător de steag necunoscut. Scena amintește efectele de imobilitate atât de frecvente la Victor Hugo (a nu se confunda cu Eftimiu): Burgravii, venerabili și solemnii, apar nemișcați și impunători de după câte o trapă.

Multă rumoare și revoltă în lumea celor vechi. Caragiale ar fi făcut o comedie. Droaia scriitorilor noștri mă ducea cu gândul la întrunirile politice din provincie, în cari își face apariția pe neașteptate vreun adversar. Se aud strigăte de „Jos cu el”, „Dați-l afară”.

Cu deosebire consternat era nuvelistul, romancierul și criticul E. Lovinescu, căruia Remy de Gourmont i-a furat poeticul titlu: *Pași pe*

nisip. Bietul om avea de plasat doi candidați la nemurire. Și se explică deci foarte ușor consternarea sa. Din nenorocire, gestul său de mahalagiu e imitat de mulți... Se dă cu huideo. Suntem balcanici ori nu? Se pare că în 1908 ne lepădăm de titlul acesta. Orișicum, faptele au fost constatate; și - ierte-mi-se comparația - critica s-a purtat cu Ion Minulescu cum se poartă drept-credincioșii cu un câine ce se strecoară în biserica licăritoare de luminile nenumărate ale învierii. Noul venit se apără și luptă viguros. Ca Laocoon sugrumat de balauri, el clamează țăriilor revolta sa împotriva criticei universitare. Și... (*horrescor referens*), tocmai d. Mihail Dragomirescu e cel care-l ocrotește în revista sa și-l impune tuturor...

Acum, toată lumea recunoaște *oarecari* frumuseți poeziei minulesciane. Unii găsesc chiar versuri magistrale. Poetul însuși (1913) afirmă cu modestie în *Rampa* că a creat ritmuri noi, muzică nouă, că n-a fost pus niciodată pe două coloane, că tinerii poeți români îl pastîșează, că e un profund original... Afirmățiile d-sale sunt cunoscute... Cine va avea curajul să confirme? Se pare că poetul a rămas cu desăvârșire izolat în opinia sa. L-au urmat cu toții când el a pronunțat oareșicum cel dintâi numele lui Baudelaire, Verlaine, Mallarmé\ More"as..., dar azi când același poet afirmă că nu datorează nimic acestor înaintași și că cei ce scriu azi, aci, îi sunt datori cu mult, prietenii și admiratorii dau din umeri și întorc spatele...

Căci, la drept vorbind, versuri lungi sau scurte, frânte sau libere, sau clasici alexandrini, dacă formează - să admitem - un aranjament nou, dau poetului pe lângă meritul de inovator... tipograf, pe acela de a fi adus un ritm nou, o muzicalitate necunoscută?

Ați observat cu toții cred că Ion Minulescu întrebuițează versul de 18 silabe. Alții au făcut același lucru mai înainte. Dar n-am dat atenție. Și în realitate aci e secretul muzicalității verbale: versul de 18 silabe e sonor, e larg și... se pretează frânturilor din pricină că are mai multe accente fundamentale.

Bineînțeles că nici aceste frânturi nu sunt noi. Găsim în franțuzește toate prototipurile procedeelelor lui Minulescu. Și dacă vreun tânăr sau bătrân poet s-ar încerca în românește să scrie în versuri frânte - neglijând pe Verhaeren, pe Regnier și pe alții - d. Ion Minulescu s-ar văita că e pastîșat.

Când pelerinul de odinioară întrebuițează alt vers, toate abilitățile tipografice nu-i dau muzica cea nouă, personală. Ascultați pe Alexandrescu:

„O temniță-adâncă îmi e locuința...

Prin dese, prin negre, zăbrele

De fier,

O rază pierdută îmi spune ființa

Cerescului soare,

Seninului cer.

Și ca un ecou,

Port urmele luptei pierdută-n palatul
Eternului Măine
Și fostului ieri". (I. M.)

Alte versuri, deci alte ritmuri, îmi amintesc pe... Alecsandri:

„...galben ca făclia de galbenă ceară
Grozea acum zăcea".

În sfârșit, câteodată chiar sufletul lui Minulescu nu ne aduce nimica nou. Minulescu e sentimental ca părinții noștri:

„De ce plecași din țara de unde palmierii
Tremurătoare umbre își culcă pe nisip...
Nu-ți fu de-ajuns pustiul cu lacrimile serii
Și nu găsiși pe-aiurea să-ți plimbi anticu-ți chip?"

Semnați sub aceste versuri pe... Bolintineanu și recitiți-le... Nu veți fi loviți câtuși de puțin.

Iar când stihurile sale nu exprimă sentimente din 1850, d. Minulescu nu depășește pe *simboliștii* de acum 20-30 de ani sau pe cei contemporani.

N-a scris „ce n-au scris alții". Scrisul său și al multora de la noi se aseamănă cu acela al francezilor moderni. Trăiesc cu toții în același timp, asta-i asemănarea firească; doar că unii au talent, iar alții n-au, asta-i deosebirea. D. Minulescu n-are imitatori, după cum nici dânsul nu imită pe idolii săi. L-ar putea cineva pune nu pe două coloane, ci pe *nouă*, fără ca cineva să poată striga: „Plagiat"; sau: „Pastiș!"

Citeam întâmplător:

„...*Nous ne connaissons plus les vaisseaux hasardeux tendant comme desseins leurs voiles au soleil comme des scons gonfles par l'amour de la mer*".

Și găseam multă asemănare în versurile:

„Sosesc cu pânzele umflate
ca niște sânuri de femeie
pe cari o buză pătimașă le-a-nvinețit de sărutări".

Un al treilea ar putea oare țipa pentru unul din ceilalți doi - pastiș?

Iar exemple de felul acesta s-ar putea multiplica și pentru oricine.

Față de **Romanțele pentru mai târziu**, noul volum e poate superior. E mai serios. Unele poezii au baza solidă a ideii. Într-un sarcofag bogat zac diamante și coroane. Totuși mai avem pilde de poezie... umoristică, poate fără voința autorului:

„Strofe vechi, o mandolină, cu Cezanne și doi Gauguin,
Patru măști de bronz: Beethoven, Berlioz, Wagner, Chopin".

Până s-ajungem la **Romanța Rozinei**, în adevăr fină și cu o nuanță de ușoară melancolie a sec. XVIII, găsim multe, prea multe romanțe cari te înveselesc grozav, fără ca autorul să fi fost tot atât de bine dispus în momentele concepțiunii: **Pastelul mecanic...**

Dar să nu întunecăm, prin reamintirea atâtor... gesturi greșite, meritele de adevărat poet ale lui Ion Minulescu. Frumoase-s poeziile în cari Minulescu își cântă propria persoană. Minulescu pune multe și mari speranțe în Minulescu de mâine.

E un băiat care promite. De aceea și zice, într-o romanță din **Flacăra**: „Eu nu sunt încă decât preludiul celui ce-am să fiu".

Să acordăm toată încrederea noastră acestor cuvinte. Preludiul de azi e o măreață uvertură. Pretutindeni ghicim același dor de senzații și plăceri, aceeași lirică exaltare care-l face să meargă cu tot conținutul său sufletesc întru întâmpinarea unei impresii. Și de aceea totul, lucrul cel mai mic, banal, emoția cea mai ușoară, ca și sentimentul cel mai rar sau mai... exotic, crește, se exagerează, se exaltă și „verbul se preface-n cânt". Aci e arta lui Minulescu.

Îmi pare rău că nu pot cita aci **Romanță apocrifă**, **Litaniile pentru miezul nopții**, **Glasul morilor**, poemul **Înainte**, **Romanța Soarelui**, **Romanță nordică**, **Cânta un matelot** - toate adevărate poezii în care simțirea sau cugetarea sunt împodobite într-o orgie de culori și imagini, într-un fast fără precedent de verburi sonore...

Se cade să amintim - ar mai fi nevoie? - că volumul e ilustrat de Iser.

„OCHIUL DRACULUI" DE ION CHIRU-NANOV

Ochiul dracului, nuvele și schițe de Ion Chiru-Nanov (Librăria Nouă).

D-1 Chiru-Nanov e la al doilea sau la al treilea volum. După frumoasele sale notațiuni din **Peste Dorna**, găsim acum o culegere de nuvele și mici povestiri care atestă cel puțin perseverența autorului. Dacă am admite că „talentul e muncă, geniul e perseverență", am putea deci ajunge la concluzia foarte greșită că d-1 Chiru-Nanov are geniu. Nu ne putem îngădui însă, mai ales că nu ne permite lucrul acesta, marea nostru respect și marea noastră simpatie pentru poetul Alexandru Teodor Stamatiad.

Totuși, d-1 Chiru-Nanov are multe merite. Nu cred să fie cel mai mic acela că posedă un vocabular foarte bogat în expresii neoaș românești și în cuvinte [...] * au fost culese [...] * iarăși, ca niște flori răcorite de o ploaie neașteptată. Limba întrebuintată de Chiru-Nanov dă stilului d-sale un aspect atrăgător și oarecum original; compensând, într-un chip cu totul mulțumitor, totala lipsă de muzică sugestivă și de plasticitate din frazele d-sale. Stilul d-lui Nanov nu poate fi asemănat cu un frontispiciu antic, măreț prin seninătatea liniilor; nici cu ogivele și podoabele clădirilor barbare; e un zid drept, plat, acoperit însă de iederă tânără și simpatică.

Azi, când în literatura românească, de la Victor Eftimiu urcând până la Ion Minulescu, fiecare se resimte de influența culturii franceze, e desigur o originalitate să nu porcezi decât de la scriitorii români. D-1 Chiru-Nanov e rob și de Ion Brătescu-Voinești și mai e dator cu multă recunoștință lui Sadoveanu, Slavici, fără să-l mai pomenim pe Caragiale. Această vasalitate, statornică aproape în tot volumul, îl costă mult pe Chiru-Nanov. Și nădăjduim că într-un sfârșit, covârșit de greutatea haraciului, tânărul autor va face un viril gest de revoltă; va respira aerul libertății; se va freca la ochi privind cu mirare în jurul său; va lua seama că, paralel cu scriitorii noștri și de la 1880 încoace, multe și frumoase lucruri au scris în franțuzește și (pentru dânsul) în rusește; și nu va fi deloc liniștit în privința unei respectabile cântărimi din opera d-sale.

* Câteva cuvinte sunt șterse (în exemplarul de la Biblioteca Academiei).

Așa că, dintr-o mânioasă linie de creion, d. Chiru-Nanov va bifa nuvela **Ochiul dracului**. Vechiul motiv: o comoară (jurată sau nu), trei țărani care o caută, grozăviile, spasmele cercetării ce de multe ori pare să fie infructuoasă, legendarul proces psihologic: cei doi căutători se hotărăsc, deodată, să ucidă pe cel mai oropsit (persoana nr. 3) ca să împartă singuri comoara. Oricât de senzaționale ar fi toate acestea, plus sau minus întunericul sau furtuna dezlănțuită, nu mai pot trezi vreun ecou în sufletul blazat al cititorului de azi. Și apoi, Slavici...

Iar hazuri, ca **Gogoșile**, îi vor înflori în cuget ghimpiei remușcării... De ce a împrumutat Chiru-Nanov pana unui... Mestugean?

Iar **Răduțu**, povestea copilului bolnav în noaptea sfântă, cu mama frământată de durere, cu zbuciumul tatălui, cu sosirea penibilă a zorilor când copii cu „Bună-dimineața" vin și-și găsesc prietenul în viață, toate acestea au trecut în domeniul... humorului, și trebuie să fii un Stradivarius ca să plângi acorduri nalte și sonore pe o coardă ruginită.

Dimpotrivă, în nuvele ca **Țiganul**, povestea puiului de găină, negru și poznaș, care rătăcit de lângă cloșcă, mănâncă găza ce l-a ajutat să regăsească drumul; această povestire cu rost, împodobită de observații fine și amănunțite, pitorești, place nespuse de mult. E o bucată menită paginilor de antologie. Și multă impresie ne face, și ne cultivă interesul, istoria taurului **Tăun**, sau a **Zmeului**, sau și mai frumoasa **Mărăcinele și macul...** Lăsăm la o parte **Ea nu mai pleacă**, evident inspirată din **Puiul** lui Brătescu-Voinești și conchidem că d. Chiru-Nanov e la înălțimea talentului său când se depărtează puțin de viață; sau mai bine zis, când nu se interesează *cum lucrează șeful*, cum *se merge la vot* etc.

„NEVESTELE LUI MOȘ DOROGAN" DE I. C. VISSARION

Numele vi-e cunoscut. E cel mai simpatic și mai talentat poporanist de astăzi. D-1 Vissarion e în adevăr legatarul universal al lui Ion Creangă - nu se supere Dragoslav - cu munca din cele unsprezece volume ale sale. E foarte simpatică figura jovială a lui Moș Dorogan, care-și amintește de dragostele din tinerețe. Sunt episoade comice și duioase, și neasemănat de potrivit subiectului e felul de a istorisi al lui Vissarion. Broșura (ediția *Germinai*, 0,30), pe lângă că e foarte ieftină și se găsește la toate chioșcurile principale, n-are decât 27 de pagini, merit capital. Deci: citiți. Și iertați-i lui Vissarion că un geniu rău i-a suflat ridicolul titlului sau supratitlului de **Din farmecul dragostei libere**.

ALEXIS MAXIMOVICI PEȘKOV

E adevăratul său nume și prea puțini îl cunosc. De altminteri, nici nu e nevoie să-l cunoască. Scriitorul care s-a înălțat pe cele mai albe piscuri, urcând din înălțimile cele mai prăpăstioase, a gornit spre cele patru zări numele lui Maxim Gorki. Până acum zece-doisprezece ani, nimeni nu-l știa. Astăzi e scriitorul celebrat, primit solemn în țara sa care îl gonise; e filosoful ultimelor doctrine, deși niciodată nu s-a gândit să profeseze o credință. E frate spiritual - cu toată deosebirea dintre ei - cu Kipling, căci amândoi simpatizează cu personajele brutale și impetuoase cari nu pot îngădui obstacolele sociale cari stăvillesc pornirea lor nervoasă de a vagabonda în libertate și nepăsare față de vechile scrupule ale civilizației; e frate cu D'Annunzio în ceea ce privește disprețul societății și trebuința de a trăi în plăcere și frumusețe. Tustrei sunt însufleții de o adiere romantică, de un sentimentalism fără frâu, byronian, de un cult excesiv al individului. Cugetul lui Nietzsche îi robește. Toți pregătesc și anunță mesile de mâine: supraoameni.

S-a născut în 1869, în Nijni-Novgorod. Părinții săi, ruinați, muriră lăsând un copil de opt ani în voia întâmplării. Începu să rătăcească pe malurile Volgei, pe drumurile bătătorite de aventurierii și oamenii fără căpătâi ce se îndreptau cu valul, spre mare, aproape de Asiile imense.

Poposea prin pădurile somptuoase și stinghere, ce-și armonizau freamătul cu vuietul căderilor de apă. Și astfel, mai toate poveștile lui Gorki sunt amintirile prieteniiilor legate cu necunoscuții ce băteau drumurile de aur ale stepelor copleșite de soare. În revolta sa inconștientă, Gorki căuta să justifice acele chipuri întunecate și enigmatice, cu atât mai mult cu cât morala burgheză îi condamnă. El ne atrage prin contrastul neprevăzut dintre tabloul de lumină și pustietate și chipurile sinistre reliefate și desprinse din acest cadru. Dar ne arată și legătura intimă între sufletele lor răzlețe și undele turburi și pribege, neconținut împinse spre orizonturile fugare. Iar când scenele nu se petrec pe bordurile Volgei, atunci marea, simbolul îndrăznelei, nesocotirii și libertății le îngână și le încântă. Marea vrăjită, care se zbate vrând parcă să zguduie marginile cerului plecat asupra-i și să sfarme țărnițele înălțate. Natura largă a adăpostit și a influențat pe Gorki. Ea ocrotește și purifică, întocmai ca o mână albă de sfântă, scenele cele mai crude și mai triviale ale autorului.

Cum a ajuns autor? A intrat mai întâi în personalul unei șalupe ce încrecișea pe Volga. La bucătăria vasului cunosc pe Mihail Lury, om visător, care prelungea vegherile de seară, citind cărțile adunate într-o mică lădiță. Era o bibliotecă formată din Gogol, Pușkin, alături de romane populare și de cărți bisericești: *Viețile sfinților*. Noaptea, la lumina stelelor și a felinarului priete-nos, Gorki se forma citind. Lirismului și romanescului acumulat, se împotriveaua realitatea aspră a vieții trăite.

Contrastele i-au făurit originalitatea și ciocnirea ce durează zilnic, între condițiile sale de existență și aspirațiile hrănite de primele lecturi, i-a ascuțit simțirea.

La șaisprezece ani încercă să intre în școlile din Kazan; ajunse ucenic într-o brutărie, unde trebuia să frământă ziua întreagă aluatul pentru covrigi. Mai erau câțiva tovarăși triști și nostalgici, închiși într-o pivniță umedă și întunecoasă ca un puț. Amintirile sale de atunci au dat viață celor mai bune nuvele ale sale. Cităm: *Konovalov*, în care evocă și figura bucătarului Lury; *Douăzeci și șase și una*, povestea lucrătorilor înamorați de vedenia blondă și de râsul sonor al unei fete ce venea să le ceară covrigi, dragostea ascunsă, schimbată curând în blesteme și cuvinte murdare când ei aflară că Tania a fost sedusă de un soldat antipatic și îngâmfat. Sufletul pornit, brutal și pe de o parte sfios, copilăresc, al poporului, e minunat de bine înfățișat.

În vremea aceea, Gorki frecventa un cerc de studenți din generația mistuită de grija idealului, de cugetări dureroase și covârșită de pregătirea prin luptă a Rusiei de mâine.

Într-o seară, la ieșirea din cenaclu, flământ și îngândurat, întâlnește o femeie de stradă... Amândoi forțează baraca unui negustor, fură un codru uscat de pâine și se adăpostesc sub o barcă răsturnată pe cheiul fluviului. Vremea era cenușie, ploua, și tânăra cuprins de friguri tremura în brațele de suroră ale femeii. E subiectul nuvelei *O noapte de toamnă*.

Mai târziu, la nouăsprezece ani, Gorki încercă să se sinucidă. Scăpă, rătăci din nou, muncii prin porturi și prin fabrici, începu să scrie, la Nijni văzu pe Korolenko. Revistele serioase îi publicară încercările: *Măcar Ciudra, Bătrâna Izerghil, Hanul și fiul său...* oameni și locuri din Crimeea, din Caucaz, patria romantismului rus, ținuturi asupra cărora scrierile lui Pușkin și Lermontov au lăsat o atmosferă de vis și irealitate și pe care nu le mai poți vedea decât cu sufletul și ochii marilor poeți. Gorki n-a văzut nimic nou în aceste părți. Dar încetul cu încetul, talentul său își cuceri neatârănarea, aceeași neatârănare vastă ca a omului său însuși.

Vagabonzii și cerșetorii defilează, desenați cu o nemaipomenită îndrăzneală și poetizați în decorul cel mai încântător; cum zice *Vogue*: realism liric. Nenorocul, mizeria, lenea, vițiul, alcoolul, totul contribuie la sporirea mulțimei mizerabile și anonime, din care scriitorul își alege pe studentul sărac, pe negustorul falit, pe funcționarul bețiv, pe militarul izgonit sau dezertor și pe femeile de stradă. Procedul său de compoziție - scria un critic - nu diferă în mulțimea nuvelor sale. N-are niciodată intrigă sau acțiune; prinde din viață modelele, le desenează silueta, le face să gesticuleze, să filosofeze. Din dialog pătrundem în sufletul personajului, și Gorki termină brusc, precum a început.

Pretutindeni simțim răul ce stăpânește tipurile lui Gorki. E urâtul, e *spleen-ul* rus, *toska'*. Spre a lămuri bine răul acesta iremediabil, să amintim aici sufletul *Malvei*:

„Valurile murmurau. Focul se stinse în nisip. Malva privea în depărtare. Seriojka o contempla.

— Ascultă, îi zise. Știi ce ai vrea?

— Dacă aș ști! răspunse Malva cu glasul încet și suspinat.

— Care va să zică, nu știi!? E rău. Dar, vezi tu, știu totdeauna ce vreau. Dar mi se întâmplă așa de rar să vreau ceva!

— Și eu doresc întotdeauna un nu știu ce! răspunse Malva gânditoare. Dar ce? Nu știu! Câteodată aș vrea să fiu în barcă, acolo-n larg, pe valuri... departe! Și să nu mai văd niciodată bărbați. Altă dată aș vrea să-i am pe toți în jurul meu; și să-mi bat joc de ei. Uneori mi-emilă de ei, milă și de mine, mai mult decât de ei... în alte clipe aș vrea să-i bat pe toți, să mă bat și pe mine până la moarte, - o moarte groaznică. Sunt tristă, sunt veselă..."

Și toți oamenii aceștia sunt ca niște buturugi...

Deci, *toska* stăpânește toate. Ea e forța ascunsă ce ne aduce aminte de acele jucării moderne de copil, constând într-o tablă de metal magnetizat, pe care se învârtesc într-un dans nebun figuri de oțel așezate deasupra.

În general, opera lui Gorki nu trădează o preocupare anumită. Principiul său - dacă ar avea vreunul - ar fi negarea oricărui principiu, respingerea oricărei teorii. Căci cei cari vorbesc prin el sunt declasații adăpostiți de tavanurile înnegrite, inspirați de valurile de *votcă*, suflete mângâiate de alcool, de fum, de petrol, sânge și mușcegai.

Dar în tavernele și lupanarele ce ne-ar înfățișa Rusia, aerul e irespirabil. Afară, atmosfera e apăsătoare, cerul e încărcat de nori. Se simte trebuința furtunii răcoritoare! Și atunci, *goelandul*¹, pasărea maritimă, vestitoare de furtuni, se înalță și domină tumultul de talazuri ca un drapel ce flutură peste ostile adunate:

„Bubuie tunetul.

Fulgerul negru, vestitorul furtunii, planează și-și întetește țipetele; ca o săgeată străbate pătura norilor.

Se avântă ca un demon - trufașul și negrul demon al vijeliei; râde, suspină; râde de nori, plânge de bucurie.

În mâniile fulgerărilor, demonul șiret a ghicit o slăbiciune; știe că norii nu vor ascunde vreme multă soarele. Nu, nu-l vor ascunde!

Urlă vântul... Izbucnește fulgerul...

Cad flăcări albastre din ceruri în mare. Marea înghite săgețile fulgerului și le stinge în prăpăstiile sale. Ca niște șerpi de foc, răsfrângerile se zvârcolesc pe valuri și dispar.

Corect *toşno* (rusă) - [mi]-e greață, [mi]-e scârbă.
Specie de pescăruș.

— Furtuna! Curând va urla! Furtuna!

E glasul vestitorului îndrăzneț; planează mândru între fulgere, pe marea răzvrătită și mânioasă; iar el strigă, prooroc al biruinții...

A h! să urle mai tare furtuna!"

„BISERICUȚA DIN RĂZOARE" DE GALA GALACTION

Biseriçuța din Răzoare, nuvele și schițe de Gala Galaction (Ed. Vieții Românești, 2, 50).

Odată, e cam mult de atunci, un copil de doisprezece ani, tare inteligent și sârguitor, a primit în dar un buchet de trandafiri de la o colegă de examene. Florile împrăștia un parfum dulce și tulburător. Copilul își simțea fruntea arzând; florile acestea nu erau pentru el. Era prea frumoase și prea mirositoare; simțea ceva plăcut, cald, dar totuși bolnăvicios și vinovat. Îl supăra o visare vinovată... și ne spune:

„Acest dar, primit la doisprezece ani, deschidea în conștiința mea, cu insinuarea fină și aproape imaterială a mirosului de trandafiri, cărarea deosebiri între bine și rău, dintre dorit și permis, dintre veghe sănătoasă și reverie culpabilă, dintre bărbătesc și feminin".

Darul a fost deus la o icoană ce sta în drum. Copilul biruise și împrăștia vraja parfumului de flori. Dar dacă trandafirii cu lumea lor de culori, de arome și de ceruri calde nu i-au fost pe plac, l-a atras în schimb parfumul sever și albastru al fumului de tămâie, undoind sub bolți sonore și zidiri întunecate de biserici, de biserici izolate în osteritate¹ și disciplina vieții religioase:

„O, tristeți ale psihologiei monahale! O, îndurări Cerești, fiți, iar și iar, umil solicitate! Iertați ținerea mea de minte, de este cu păcat! Stropiți cu isop curățitor chilibarul vinovat că a prins și-a reținut, atâția ani, această grațioasă coleopteră a amintirii!"

Lăsând la o parte interesul simbolic al povestirii, nu-i așa că aveți impresia că Galaction, de n-ar fi fost nuvelist, ne-ar fi dat admirabile poezii? Dânsul posedă toate însușirile și toate secretele meșteșugărești ale poetului. Și citind *Biseriçuța din Răzoare* nu știi de nu trebuie să regreti pe poetul dispărut sub valurile unei proze colorate și melodioase. Calitatea principală și de preț a artistului se întrevede pretutindeni.

Galaction povestește în imagini. Că imaginile acestea sunt adeseori icoane, sau viziuni sfinte de Criști și sfinți, e altă socoteală... Dar, cine nu

¹ *Austerite* (fr.) - austeritate.

simte o adâncă uimire și sufletească mulțumire, citind, spre pildă, prima nuvelă.

În descrierea acelei zile toride și inundate de soare, risipește o comoară de cuvinte smulse tainițelor graiului românesc, și comparații sau expresii neașteptate revarsă limpezimea lor pe fundul tabloului:

„Soarele turna din vârful brazilor bogăția-i de foc, ca într-un fund de cisternă”.

„Unde de fierbințeală vibrau peste biserița adormită...”.

Și, la umbra zidurilor surpate și singuratic, povestitorul este cuprins de un somn adânc: „un ceas de somn necunoscut celor vii, cum n-am mai dormit niciodată, cum nu voi mai dormi decât după ultima Euharistie, la umbra pridvoarelor eterne”.

Subiectul neted al acestei povestiri: vizita întâmplătoare la o biserică veche și zăvorâtă, pe o zi de arșiță doborâtoare; somnul adânc, „somnul dreptilor”, la pragul acelei biserici - toate acestea au fost de ajuns pentru o povestire de aproape șapte pagini, în stilul cel mai lucid și mai românesc cu putință. Și din nou, regret aici pe poetul care cearcă să se ascundă sub masca severă a înțeleptului.

Când Galaction se depărtează și rătăcește prin alte meleaguri decât ale fanteziei poetice, când încearcă să plăsmuiască chipuri moderne și să le sufle viață, atunci nimic nu e mai lipsit de originalitate. S-ar părea că persoanele se mișcă întocmai ca acele *mediumuri-kmei*, cu cari hipnotizatorii fac experiențe de efect în fața publicului. Se așază în spatele subiectului și, cu privirea intensă, cu nervii încordați și cu degetul întins, proiectează invizibila și telepatica undă ce conduce mișcările hipnotizatei. De altfel, poate că Galaction știe aceasta și de aceea în *Drumul spre păcat* și în *Gloria Constantini* (o nuvelă dintre cele mai bune din câte am citit în românește), persoanele sunt înzestrate cu firi deosebite. Doar magistratul tânăr și amoretat e tipul mai real și principal în prima nuvelă. Dar cu cât autorul insistă asupra lui, figura tânărului se șterge. Dimpotrivă, judecătorul drept, inteligent și bolnav, e cioplit în piatră: o statuă, o podoabă necesară ansamblului, dar o statuă perfectă. Dragostea sfioasă a tânărului e pătrunsă cu multă ușurință și descrisă prea lesnicios. Figura burghezei frumoase, a Clarei, e creionată cu stângăcia unui elev de la Școala de Arte Frumoase, și copiată după vechile modele de ipsos. Plecarea tânărului și moartea judecătorului, vestea care hotărăște în pripă pe amantul sfios și rezervat de odinioară să se reîntoarcă în preajma Clarei; accidentul de trăsură de pe șosea, viziunea: figura judecătorului mort îi apare în fața ochilor, palidă și muștrătoare... întoarcerea înapoi... Toată nuvela aceasta aparține de drept romantismului îmbătrânit și, după ce am citit-o, figurile perindate, ca niște copaci albiți de iarnă, devin confuze și diforme sub omătul uitării.

În *Gloria Constantini* se insistă tot timpul asupra firii lui Constantin. De ce? Pentru că acest Constantin nu e o figură reală și frecventă, iar Galaction nefiind ținut a ne zugrăvi un model smuls vieții, ca un Dumnezeu ce împarte culori și forme păsărilor din poveste, ne închipuie un caracter nervos, nehotărât și artist, de la care te poți aștepta la orice, fără să fie nimic nefiresc sau în contradicție cu însușirile și apucăturile eroului. Iar singura figură adevărată, pentru că trăiește pretutindeni, e destul de uitată. E Badea, omul practic, mărginit și gospodar.

Aici e calitatea strălucitoare a lui Galaction: imaginația. Și defectul său de poet - și un defect de poet nu poate fi decât calitate - că nu poate vedea și descrie lumea așa cum este. Pasiunile obișnuite, figurile vulgare (tot stocul cel vechi) nu-l atrag.

Iar ele se răzbună.

Dar să lăsăm aceste pseudodefecte. Lăsăm și nuvela *Dionis grecoteiul*, unde, în descrierea vijeliei pornite pe câmp, Galaction își reliefează din nou calitățile descriptive: „în acest timp, furtuna se liniștise. În biserică mai izbeau ici și colo ultimele picături de ploaie, ca ultimele gloanțe ale unui asediu terminat, pe când departe, câteva guri de tun vesteau deplina biruință”. Mă voi mărgini să citez câteva rânduri din *Gloria Constantini* ca să dau o idee slabă de felul cum scrie Galaction.

Constantin, eroul nuvelei, e fiul unui negustor român din Celei și al unei turcoaice leneșe și frumoasă din Somovit. Tatăl și mama copilului au fost uciși într-o noapte, cu gloanțe de pușcă, de către părintele fanatic al turcoaicei: trebuia răzbnat Coranul și omorâtă „huria pângărită”.

Constantin mai avea un frate din prima nuntă a tatălui său. Badea era mai mare cu vreo zece ani; era sârguitor și mediocru. La douăzeci și unu de ani, luă epitropia averii rămase. Pe Constantin, rudele îl trimiseră la diferite meșteșuguri, la mai multe școli, fără ca băiatul să poată izbândi cu ceva. Moștenise firea visătoare și senzuală, și leneșă a mamei sale. Și singura îndeletnicire, plăcută inimii sale de „Sultaneh”, era să scormonească ziua întreagă ruinele cetății Malva, în căutarea monedelor vechi sau a amforelor de argilă. Dar aplecările sale spre arheologie nu l-au dus mai departe de postul de copist la primărie, și din toate rătăcirile sale pe Malva și pe Oescus (din Bulgaria) s-a ales cu o obsesiune: să găsească măcar o monedă de aur, din acele gravate cu „Gloria Constantini” s-o vândă cu cinci sute de lei și să cumpere un dar Frusinei. Frusina? O fată blondă și frumoasă, care citea cu palpații misivele lungi ale lui Constantin și răspundea, pentru că scria cu greu, prin cărți ilustrate.

Se întâmplă însă că de fata hangiuului din Caracal se amoretă și negustorul Badea. O ceru în căsătorie. Constantin suferi ceea ce suferă de obicei amoretății, dar firea lui șovăitoare, și poate fatalistă, îl abătu de la

orice hotărâre. Iar fata, povățuită de o mătușă practică „și filosoafă de felul ei”, primi căsătoria cu cine o cere și dragostea cu cine-i place.

Constantin plecă la oaste. Planuri mari îi deschid calea triumfului până la cazarmă și de la cazarmă în viitor. E pe dată înaintat. Frusina se gândește cu ciudă la câte femei frumoase sunt în București... Când capătă concediu, Constantin vine acasă, dar e sfios și stăpânit. Iar Frusina, mai întâi în ciudă și prefăcut nepăsătoare, la urmă îi aruncă vreo câteva vorbe cu înțelesuri. Soldatul se reîntoarce lângă steag, torturat de gânduri și porniri vinovate.

Nenorocirea lui e că are de locotenent pe un fost coleg de scenă - băiatul fusese și actor - care din prietenie îl scutește de greutățile vieții de cazarmă, îi dă învoiri, concedii medicale... Dar, odată, îl învoiește cu condiția ca să lucreze ziua la seceră, în rând cu secerătorii... Constantin se ține de cuvânt. Și după o zi călduroasă coborî, o dată, la Dunăre să se scalde:

„Și lângă țărnul plin de sălcii din care se revărsa, cenușiu și vast, noianul apelor, s-a scaldat cu farmec, după o zi de muncă sub soarele torid. La câțiva pași, sub sălcii, era o covercă de pescari, așternută ca un pat uscat de peliniță și de cimbru, deci cea mai bună cabină în care ai fi putut să te odihnești după o baie. După ce s-a uscat în lumina roșie și caldă a soarelui culcat pe orizon, Constantin s-a îmbrăcat pe jumătate și s-a întins în covercă... Era gata să adoarmă. (Crai-Nou se ridică, subțire și fiu al visului, peste imensitățile aurii, roz-albe și albastre.) Dar sări din ațipeala lui, căci richițele și bălăriile foșniră, și o formă albă trecu prin sângele amurgului. Era Frusina, care venea să se scalde. Constantin a rămas amorțit, căci toată puterea i s-a strâns deodată în inima care s-a zbătut să-și rupă frânele. Frusina a aruncat pe nisip cearceaful de pe umeri și apoi, lăsând să-i alunece devala rochia în chip de sac, pe care o avea, apăru strălucitoare ca, din teacă, o lamă de Toledo. Și cu o mișcare de Diană cercetătoare și atentă care-și ridică arcul, își ridică brațele în dreptul sânilor, iar cu creștetul, greu de casca părului grămădit ca o cască, atinse, pe raza ochilor lui Constantin, cornul de argint al lunii... Dar Constantin era pe marginea prăpastiei! Incapabil să mai înțeleagă și să prețuiască frumusețea nobilă și pură a înfățișărilor eterne. De aceea, tot adâncul de richiți întunecate, de Dunăre fosforescentă, de lilioci și de iriși, printre lanuri de lalele - care fumea în curbe lungi, capricioase, din pământ până sub cornul lunii, și în care se înscria marmorean trupul Frusinei - era pentru Constantin comoară îngropată. Biruit de răzvrătirea simțurilor, fascinat de prăpastia păcatului, Constantin își desceleşă mâinile din ierburile uscate de care se ținea, ca deasupra unei prăpăstii, și-și dădu drumul să cadă:

- Frusino! Comoara mea, Frusino, vino, vino!

Din seara aceea, viața lui Constantin și a Frusinei intră sub stăpânirea pasiunii exclusive și nimicitoare. Sortiți parcă unul altuia prin zarul voluptății și al crimei, ei se simțiră și se voriră, de aci înainte, un singur trup.

începutul consumat cu nefastă lună nouă înflori în preacurvie convinsă, pătimașă și, pe cerul de cărbune al nelegiuirii, patima lor crescă, ca o torță care se tot apropie, în vreme ce luna, pe cerul nopții, crescă spre lună plină."

Dar dragostei lor trebuia un adăpost sigur și tănuț. Iar Constantin îl găsi într-un bordei vechi, aproape ruinat, cu o odaie plină de un întuneric negru ca patima. Aci se întâlniră ei până veni ziua plecării, cu lacrimile și răzvrătirile ei, cu planuri de dezertare. Constantin plecă, locotenentul său era în călătorie, iar când acesta se întoarse, își găsi prietenul slăbit și aproape bolnav. Pe bună dreptate, îi dădu un concediu medical. Dar acasă îl așteptau pe îndrăgostit certuri și bănuțeli; întâlnirile însă continuă.

O dată, pe înserat, Constantin își aștepta amanta, privind în focul aprins pe vatră. Făcuse planuri de fugă, la Vrața, vânduse câteva pogoane de pământ... „Ca să mai mintă așteptarea”, Constantin fumă. Și aruncând apoi țigara, văzu aprinzându-se doi cărbuni albaștri; apoi alți doi, și alți doi. Putregaiurile aprinse în acel colț al bordeiului închipuiră șase ochi nevinovați ca de copil, cari îl priveau. Și o mulțime de plămuiuri ciudate îi fascinară privirile. Prin cuget îl fulgeră gândul fantastic: o comoară! Iar jocul limbilor de foc din ce în ce mai lămurit îl țintui locului:

„Era un dans cu ritm și cu înțeles în această viorie colcăire de dantelă. Fiecare flacăra ondula ca vie, fiecare țâșnătură albastră revărsa o formă feminină, cu brațe ridicate, cu păr fluturător, cu sâni virgini și goi. Și toate aceste flăcări-fecioare țâșneau, dansau și se întâlneau mereu, pe curbe convergente, în același punct în care brațele lor se înnodau pentru o horă de două-trei învârtituri. Cădeau apoi toate în velura spumegândă și indistinctă și se individualizau din nou, după cădere, ca să facă și să refacă tiara lor coreografică și plină de safire. Iar în acest joc al lor, câtă suavitate, câte destăinuirii! Dar după șapte-opt tiare, în loc de fecioare dansatoare, ieșiră din lava albastră niște flăcări lungi și drepte ca niște gladii. În loc de tiară, aceste gladii se repeziră și încheiară brusc o piramidă de lame militare, care strălucii o clipă și se năruiră în lavă. În clipa următoare, flăcările-gladii refăcură piramida și apoi iar și iar, ca la comandă.

Și acest joc de gladii avea, tot așa, un ritm și un înțeles. La a șaptea piramidă se întâmplă un dezastru: Constantin, dezmeticit, înfipse în ea cuțitul și gladiile construite în piramidă se frânseră și se stinseră - afară doar de trei. Piramida rămase în trei muchii viorii, pe o bază de șerpi galbeni, zdrobiți și vag colcăitori. Cele trei gladii se odihniră, vârf la vârf, câteva clipe și apoi, rupând cu ritmul și cu armonia de până aci, se amestecară într-o luptă vehementă. Căzură, se ridicară, iar căzură și se ridicară - o ultimă oară - aprige, repezi și rotitoare, în învălmășagul lor, ca o sfârlează cu trei cornuri de foc. Apoi, deodată săriră în fândări și căzură pe un pat de aur și de jar, iar toată viziunea se stinse în întuneric."

Și îndată, Constantin se rezezi la un târnăcop, săpând cu nădejde și îndârjire. Fierul se izbi de ceva tare: un craniu se rostogoli la picioarele căutătorului. Dar târnăcopul continua să scurme pământul; un al doilea și un al treilea craniu, fură dezgropate din ascunzătoare, fără ca Constantin, asudat și înnebunit, să înceteze. Erau cele trei hârci cari le spionau îmbrățișările și le ascultau șoaptele, când capetele lor se îngropau în ierburile și florile mirositoare, presărate în bordei.

Dar cazmaua se izbi de o placă sonoră: o amforă romană ieși la iveală și se sfărâmă sub lovitura nerăbdătoare a norocosului, revărsând pe podea „două sute de ochi săgetători, de stele mărimea întâi, de glorie, imperiale, constantine”.

De aci, acțiunea se precipită, se întetește ca fulgerările unei vijelii năprasnice sau ca deznodământul unei tragedii clasice: Frusina și Constantin creează visuri și durează puntea viitorului din strălucirea *gloriilor*. Iar Badea, mânat de o cumătră, vine să-i surprindă, ca să fie trăsniț în frunte de târnăcopul celui ce a găsit comoara blestemată.

Dunărea turbure și agitată, poartă barca drept spre pichetul grănicerilor bulgari. Gloanțele spintecă văzduhul umed și sfărâmă fruntea Frusinei. Barca, răsturnată, părăsește adâncului trupul lui Constantin și comoara monedelor imperiale.

Tot atât de frumoase, deși diferite, sunt nuvelele: *Moara lui Călifar* și *Copca Rădvanului*. În *De la noi la Cladova*, abuzul de citații evanghelice, prea multa cucernicie a eroului și a povestitorului fac nuvela nefirească și evlavie, - afectatiune. Dar mai întâi și întâi, Galaction e creștin și deci iubitor de virtute!

În *Moara lui Călifar*, un flăcău se încumetă prin pădure, să ajungă la moara fermecată, cu iazul lins, limpede, înghețat, „ca un stei de sare străvezie între trestii”. În acest iaz se precipitau, ca oile spre abisuri, cu mințile răpuse, cei ce se încumetau să ceară procopseală lui Călifar, vrăjitorul cel prieten cu Necuratul.

Dar s-auzim mânia furtunei care a cuprins pe Stoicea, când flăcăul adormi în întunericul pădurii „printre făcliile pe cari soarele le turna întoarse cu flăcările în jos”.

Ajunsese apoi la moara lui Călifar și dădu să se spele în apa iazului.

„- A, ce vis întârziat! Stoicea sare de pe ipingea și înțelege cum că l-au deșteptat picăturile reci ale unei ploii vijelioase, izvodite pe neașteptate din seninul mințitor al zilei. «M-am păcălit cu socoteala mea: soarele, în loc ca să-mi ajungă până la ochi și să mă trezească, a tras peste mine țolul ist greoi și leorcăit. Ce te faci acum? Sub stejar nu stau că-i rău de trăsnet. Încotro s-o iau: înainte, spre moara lui Călifar, ori înapoi spre sat? Pe ce vreme o fi?

Bre, ce vijelie! Auzi cum se frâng moșnegii pădurii. Să mă întorc spre sat și să tai ziua de azi pe răbojul celor pierdute».

Dar Stoicea nu-și mai găsi urmele în pădure și se rătăci. Cu cât da să se îndrepteze, cu atât pierdea mai mult, prin niște curpeni încâlciți, prin niște viroage în care putrezeau copaci trăsniți și printre niște gropnițe din care ieșeau, cum ies coastele din stârv, rădăcini 'nalbite și întoarse. De altă parte, furtuna nu crăpa deloc în ploaie sănătoasă, ci se oțerea în spinarea gorunilor, crâșnea, frângea și dădea chiote. Numai niște picături mari și rare fluierau prin frunze, ca gloanțele. Stoicea mergea grăbit, îngrijurat oleacă și încotro îl mâna vijelia. De la o vreme băgă de seamă că, împreună cu el și tot deval, mergea de zor, furișându-se de după stufuri, droaie de jigăni cu patru picioare: cerbi, căprioare, vulpi, ba chiar și lupi. Toate aceste lighioane fugeau ghemuindu-se și scâncind, ca sub spaima unui bici de foc. Ereții fugeau și ei; hărțuiți de vijelie, se dădeau în scrânciobul aripilor câteva clipite și cădeau - săgeți. Dar iată că lighioanele încep să chelălăie și să urle cumplit. Lupii se reped deval nebunește, luând vulpile în picioare și amestecându-le cu pământul; iar cerbii sar în lături, desfundând cu coamele stuful. Furtuna se face și mai amarnică și se rotește și fâlfăie și craune (pe deasupra pădurii ce s-a rărit fără de veste) ca o scorpie dușmană. Dar atunci povârnișul, de pe care vijelia mătura pe Stoicea în rezmerița jigăniilor pădurii, se frânse dintr-o dată în pieptul unui deal alb și drept ca zidul. Spuma lighioanelor se taie în două, în trei și pieri în suciturile văii, iar Stoicea dădu fuga la adăpost într-o ocnită ivită sub deal... «Unde naiba să fiu eu aici? De când sunt nu mi-a călcat piciorul prin locurile istic! Trebuie s-o fi luat, în zăpăceala mea, spre Soare-Scapătă și m-am apropiat de hotarul munților. Bine că am găsit încai un adăpost».

(Vă amintiți poate că ați citit ceva asemănător în G. Flaubert, când Sfântul Julius Ospitalierul se întorcea pe potecă după masacrul cerbilor, urmărit și întâmpinat de toate lighioanele pădurii.) Descrieri de puterea acesteia întâlniți multe în *Biserița din Răzoare*. Galaction e un romantic și un poet, dar un romantic original, care a întrebuițat în producțiile sale partea frumoasă a propriei sale vieți. Povestirile sale sunt morale și creștinești, totdeauna vinovații sunt pedepsiți și adevărul și virtutea biruite. (*Gloria Constantini, Moara lui Călifar, De la noi la Cladova, Drumul spre păcat* etc). Se complăce în evocarea vremurilor și figurilor trecute. Asta nu face decât să-i poetizeze și mai mult opera. Iar noi, cititorii, urând drum bun autorului în calea sa, nu putem decât mulțumi celui ce ne-a dat să citim un volum de bună și sănătoasă proză românească, după ce atâția ani am pribegit, de nevoie, prin literaturile străine.

„LA FÂNTÂNA CASTALIEI" DE NICULAE DAVIDESCU

D. Davidescu, într-o bibliotecă de popularizare! Un gest temerar și stângaci, care nu i se potrivește câtuși de puțin.

D. Alcalay a făcut o proastă afacere editând în „Biblioteca pentru toți" *Fântâna Castaliei*. Și aceasta nu e un blam, câtuși de puțin! Căci poetul care se prezintă astăzi gloatelor e un patrician, un aristocrat în cel mai mândru înțeles al cuvântului.

Davidescu de la început a fost taxat de „simbolist"; pentru ce? Așa era obiceiul pe vremuri, adică acum câțiva ani numai; evoluția noastră literară e foarte rapidă. Alții au rostit cuvântul „decadent", cu mult dispreț în colțul buzelor. Până la un punct nu se înșelau. Mare trebuie să fi fost însă mirarea tuturor când s-a răspândit vestea că Davidescu e un poet intelectual, muncit de toate problemele filosofice; când s-a aflat că Davidescu exprimă totdeauna o cugetare sau un sentiment în cele ce scrie; că poetul a făcut lăudabila sfortare de a evada din dicționarele Academiei Române, - are talent!

Pentru cei cari se îndoiesc încă în privința aceasta le spun următoarele (și, de nu voi convinge, vina e numai a mea, deci mii de scuze poetului): știam că „piatra de încercare" a unui tânăr actor e rolul lui Hamlet. Hamlet e visul elevilor și al societărilor, după cum Apasionata e obsesiunea junelor pianiste.

Pentru poeți (socotesc), obstacolul pe care trebuie să-l sară (fie printr-o sfortare zveltă și grațioasă, fie sfâșiindu-și penibil mâinile și mantiile de stambă sau venind de-a rostogolul după o săritură barocă) e toamna. Toamna, cu aparatul ei de frunze veștede, de ape verzi, de orchestre și hohote aeriene.

Eram împreună cu mai mulți prieteni și cu nou-editatul volum, care îmi era mai de demult prieten; și, după ce m-au ascultat cu răbdare, mi-au cerut să fac aplicații asupra *Fântânii Castaliei*. (Firește că nu mi-a fost greu să găsec o Toamnă. O transcriu cu cea mai intensă mulțumire.)

„Toamnă. Plouă și pe-afară
Năbușite, fără zare,
Ca-ntr-o cârciumă murdară,
Ard bolnave felinare.

Spulberate de furtună,
Ca de viscole zăpada,
Frunze veștede se-adună
La răspântii cu grămada.

Moartea grea, universală,
Ca ciupercile-n gunoaie,
Germinează-n umezeală
Și-n mormântu-i ne-nconvoaie.

Printre arbori geme vântul
Și, ca la un sân de mamă,
Printr-un vaier lung pământul
În adâncul lui ne cheamă."

Și, oricât s-ar încerca unii să afirme că Davidescu ar aparține, prin inspirație, vechiului curent *-Romanța* ar fi o probă? -, închipuindu-și astfel că smulg o mască, le va fi foarte greu să treacă peste anumite poezii de o simțire cu totul modernă, extenuată și bolnăvicioasă. De altfel, masca, de-ar exista și de-ar fi smulsă, cel ce se ascunde după dânsa rămâne ca mai înainte: un poet.

Eu îmi voi permite să trec peste intelectualul Davidescu. Nu pentru că sub aspectul de cugetător sau de revoltat ne dă versuri siluite...; siluite din prea multă virtuozitate:

„Și chiar de n-om ajunge să facem universul
Să ne privească-n haos drept axă și drept centru

A fost ce se petrece - vom izbuti ca pentru
Ce facem noi, să-l facem să-și schimbe-o clipă mersul".

Dar pentru mine - e chestie de simplă și nepretențioasă impresie personală - îmi place mai mult senzitivul, bizarul și visătorul Davidescu.

Și, deci, citez poezia de un ritm cu desăvârșire original care se cheamă *Interior de iarnă*:

„În odaie plutește voluptatea vegherei,
Iar afară zăpada liniștită coboară,
Șovăind ca o soră gânditoare-a vegherei
Și-nvelește foburgul cu hermina-i ușoară.

Și deasupra-nserarea se desfășură-n zare
Fluturându-și tăcuta banieră de doliu,
Pe când străzile goale par străvechi coridoare
Tapisate de veacuri cu-al tăcerii lințolii.

Noi privim, prin perdele, depărtându-se amurgul
Cu vârtejul de gânduri jumătate visate;

Se-nfășoară-ntr-o pânză de păianjen foburgul,
Iar înghețul de-afară prin ferestre străbate.

Și, târziu, ne cuprinde deznădejdea divină
De-abia simți cum uitarea nevăzută coboară,
Preschimbându-ne-n chipul de străin și străină
Ce-și îndură prezența ca pe-o veche povară."

„CREDINȚE LITERARE" DE C.-Ș. FĂGEȚEL

Credințe literare. În cetatea Banilor, dincolo de Oltul iute, scrie domnul C.-Ș. Făgețel. Se luptă azi din răputeri împotriva centralizării literare; Craiova, Focșani și Iași aprind în noapte facelele menite să eclipseze luminile Capitalei. Și lumina Capitalei e o biată Lună, cu străluciri împrumutate. Când stăm atât de rău, noi ceștia din București, cât de mare poate să ne fie fericirea și cât de intens extazul, când d. Făgețel ne trimite buchetul său de articole narcotice.

D. Făgețel e un critic. Personalitatea sa nu e deloc știrbită de unele întorsături de stil tomeschiane.

Simpatia cititorului pentru critic crește nemăsurat când își dă seama de bunăvoința cu care îl luminează d. Făgețel. Constatările sale adânci, roadele culturii sale vaste sunt împărtășite semenilor săi cu o creștinească sinceritate. Cuvintele Mântuitorului: „Fericii cei săraci cu duhul" (că a lor va fi împărăția... literilor) au fost auzite și înțelese de d. Făgețel. Și acest suflet mizericordios se apleacă spre mulțimea naivă și ingenuă a cititorilor.

Intre zidurile străvechi ale Craiovei se ridică glasul său: *Licht, mehr Licht...* Iar când scrie, de teamă ca cititorului să nu-i scape constatarea fundamentală sau ca, târât de judecata-i ușoară, să treacă fără a se opri, Făgețel *subliniază*, și astfel cuvântul scăpărător de plasticitate rămâne încrustat cu litere cursive în memoria cititorului.

Arhibold, în notele sale de călătorie, ne spune că bulgarii când mănâncă un codru de pâine, îl taie în duminicaturi riguros egale, apoi înghit unul câte unul, rumeșând mecanic și liniștit.

D. Făgețel, când scrie despre un autor oarecare, îl toacă, îl ciopârțește, ca apoi să ni-l rumege în față, încet, metodic, cu îmbelșugată secreție de salivă cerebrală. Și atunci ne zice (sentențios): „Prima caracteristică a d-lui A' este..."

¹ Lumină, mai multă lumină (germ.).

„A doua caracteristică a d-lui A" este..."

„A treia caracteristică a d-lui Xeste..."

Și așa mai departe, fără ca să se abțină de a atinge și de a rezolva în treacăt, cu o autoritate suverană, chestii de ordin general. Și soluțiunile d-lui Făgețel sunt (îmi închipui că știți) năzdrăvan de noi și de neașteptate.

Așa, de pildă, când întâlnește vechea întrebare: artă pentru artă sau artă cu tendință?... , răspunsul său e la înălțimea unei revelații divine: „Vă rog (ședeți!), de ce să ne oprim la întrebări de astea. Arta *când este artă, nu poate fi decât artă*. Te bucuri înaintea ei, îți umpli sufletul de acea dumnezeiască încântare și te lași cucerit de tot farmecul ce se desface dintr-înșă și atâta tot!"

Adevărat?!

Nu uitați apoi că subliniatul e - ca să vorbesc în stilul domnului Făgețel! - caracteristica a doua și cea definitivă a acestui critic: „când a prins un subiect, a știut să *extragă și să smulgă* tot ce se poate smulge...", „...că d-sa nu e numai un artist, ci și un filosof, o *fire meditativă*". „Ceea ce decide valoarea operei e numai *talentul și adevărul observației*.". „O altă notă e *puterea și vioiciunea cuvintelor*...". *Structura lor sufletească* îi împiedică de a..."

Și, mulțumită caracterelor italice, profanii își vor da seama de importanța constatărilor d-lui Făgețel.

Dar să dăm Cezarului ce e al Cezarului: volumul **Credințe literare** e foarte opulent în caractere grafice elegante. Scoarțele, de culoarea tabacului, minunate. Hârtia, velină și prețul numai de doi lei.

„QUARANTE JOURS DE GUERRE DANS LES BALKANS' DE ALAIN DE PENNENRUN

O carte, ca atâtea altele, tratând despre faptele de arme din ultimii doi ani, și, totuși, o carte deosebită de celelalte.

Alain de Pennenrun, după cum reiese din aproape 300 de pagini, e un cunoscător și un specialist în chestiile militare; a suportat mizeriile campaniei turco-bulgare, a pășit alătura de Statul Major sârb, cu unica intenție de a trage învățăminte cari ar puteau fi folositoare țării sale, Franța. Și pentru aceasta, însuflețit de patriotism, condus de un adevărat spirit critic, și-a notat cu minuțiozitate observațiile sale imparțiale. Norocul a făcut ca după încheierea armistițiului să fie și oaspetele oștirii românești. Și, cu toate că volumul e destinat, în cea mai mare parte, descrierii critice a operațiunilor de

război ale armatei sârbe, îmi îngădui să trec peste această parte, cu oarecare repeziune...

Se observă de la început o oarecare exagerare în privința pierderilor beligeranților. Ciudată și nouă e observația că între sârbi și bulgari nu mai există nici o ură, după prima ciocnire... Că și unii, și alții sunt totalmente lipsiți de spirit de ofensivă și de dispreț de moarte. După bătălia de la Bregalnitza (câteva pagini vioaie), mișcărilor sârbilor au fost atât de încete, încât au permis bulgarilor să concentreze forțe covârșitoare în fața aripei drepte a grecilor și s-o pună în primejdie. Lupta de la Bregalnitza a avut un sfârșit foarte curios: „deodată se văzu că bulgarii au dispărut... Se pierduse contactul... în plină bătălie...”

Războiul, deci, ar mai fi durat mult și bine, sfârșindu-se, crede d. Pennerun, cu ocuparea Sofiei... (Răspunsul acesta l-a dat la București d-lui Take Ionescu, care îi pusese întrebarea: dacă guvernul român ar încheia pace separat, aliații ar putea înfrânge singuri pe bulgari?). Dar în nordul Bulgariei năvălise armata română. Și Pennerun, plictisit de încetineala armatei sârbe - cea mai bună din Balcani -, pleacă la București, unde găsește pe delegații balcanici și, cu o învoire de la Ministerul de Război, trece Dunărea.

„A fost o surpriză pentru mine, zice d. Pennerun, întâlnirea mea cu oastea românească.

Organizația ei e de un stil mai înalt decât al celorlalte oștiri balcanice. Ea răspunde mai bine propriilor noastre concepțiuni, prin întrebuițarea corpurilor de armată, cu totul asemănătoare alor noastre, și, în plus, prin aplicațiunea mai largă, mai intensivă, mai inteligentă a mecanice moderne: telefon, telegraf și mai cu seamă automobilism și aeroplane.

...Lipsește armatei române încercarea indiscutabilă a luptei. Exceptând divizia de cavalerie a generalului Bogdan, regimentele regelui Carol n-au făcut, într-un fel sau altul, decât mari manevre, și nici atât..., marșuri strategice cel mult. Totuși, dacă sancțiunea de astăzi lipsește, mi-am amintit pe cea de ieri, adineauri când am urcat în capela de pe Grivița, dinaintea mormintelor eroilor căzuți în fața tranșelor turcești.”

Primit cu amabilitate de generalul Averescu, d. Pennerun, ofițer francez și corespondent al ziarului *L'Illustration*, dobândește permisiunea de a rătăci în voie printre cantonamentele oștirii. Apoi, în biroul colonelului Arghirescu, dânsul se informează și face o expunere detaliată asupra planului de campanie românesc.

Frumoase cuvinte are d. Pennerun pentru aviație, și în special pentru d-nii Bibescu, Capsa, „un pilot cu adevărat extraordinar”, și căpitan Arion.

Accidentul pilotului-căpitan Fotescu e povestit în amănunțimi și e asemănat cu întâmplarea nenorocită a locotenenților francezi Princeteau și Grailly.

Puțină ironie, puțină și foarte fină, la adresa precauțiilor Statului Major; i se interzice lui Pennerun, din înalte motive diplomatice, să se suie

într-un aeroplan românesc ce urma să zboare deasupra Sofiei. În schimb, e dus în automobil de d-nii Bibescu, Arion și Capsa la Arabe-Konak, punctul cel mai apropiat de capitala Bulgariei. În drum, întâlnesc regimente în marș de întoarcere: oșteni nemulțumiți și posomorâți că n-au dat piept cu dușmanul și... ochi cu Sofia.

Cu deosebire încântător e acest străin când vorbește de reprezentativul nostru general Bogdan și de divizia sa de cavalerie:

„Berkovitz e reședința Cartierului General al primei diviziuni de cavalerie. Compusă din șase regimente de roșiori armați cu lance, cu sabie și carabină, e sporită și de o campanie de cicliști (180 puști) și trei baterii Krupp de 75 mm. E o unitate frumoasă și puternică, al cărui șef, generalul Bogdan, vechi samurien¹, pare că sintetizează, în persoana sa mândră și elegantă, întreg sufletul și focul trupelor sale.”

Și după ce, în plimbările făcute printre cantonamente și bivouacuri, constată o ireproșabilă disciplină, iar la popotă se simte ca între ai săi, „în fața acestor soldați cu aspect atât de fin, de inteligent și totodată rustic”, și lângă ofițeri cu atitudinea *tr'ès française*, dânsul repetă cu o sinceră și măgulitoare pornire: „am acum percepțiunea netă a ceea ce este și ceea ce valorează armata română.

Este, fără îndoială, aceea că e cea mai asemănătoare cu armata franceză, și nu cred că-i aduc o laudă mediocră vorbind de ea astfel.”

Alain de Pennerun povestește clipele emoționante trăite la ospățul generalului Georgescu, comandantul Diviziei a 5-a a Corpului III. Căci, semnalat pretutindeni de telegraf, toate Statele Majore trimiteau ofițeri în calea automobilului în care-l conducea d. Arion, cu ordinul de a-l duce, „mort sau viu”, la reședința unității.

Dar trebuie să vină și rândul obiecțiilor. Și ele sunt pe cât de drepte și severe, pe atât de rușinoase:

„Cel mai grav defect al armatei române este, desigur, lipsa ei de echilibru social. Armata, imaginea vie a națiunii, e compusă din servi și din iloți, pe de o parte; și din nobili și mari seniori, pe de alta. În 1913, în zorii secolului XX, într-o țară care reprezintă civilizația latină în Orient, o țară care nu vrea să fie ținută de balcanică, ca și cum acest titlu ar fi sinonim cu barbaria, e dureros și uimitor acest lucru”.

Comandamentul armatei s-a menținut la „mediocru”. De altfel, nicăierea în țările balcanice nu s-a depășit mijlocul... Se naște întrebarea: ce-ar fi fost dacă am fi găsit rezistență serioasă?

În general, cartea d-lui de Pennerun lasă o impresie cât se poate de mulțumitoare. Și ar trebui ca sinceritatea și spontaneitatea laudelor sale să determine în noi mișcarea de cuvenită răsplată și recunoștință. De asemenea,

¹ Derivat, probabil, de la *Samoi-rai* (funie.) - samurai, războinic japonez.

multe laude se cuvin neobosiților ofițeri cari n-au evitat ostenele și călcarea consemnului spre a-l încălca pe simpaticul oaspe cu cele mai colorate amintiri despre oștirea noastră.

„ALCOOLS" DE GUILLAUME APOLLINAIRE

Când citești volumul de versuri al d-lui Apollinaire, te obsedează o întrebare: „Ce e poezia? Un joc de societate; un *passe-temps*, o nevoie, sau viața și simțirea unui poet, durerile și senzațiile lui, concepția lui asupra lumii...?" Mărturisesc că n-am putut răspunde fără ezitări și imediat acestor întrebări...

Ceea ce e sigur însă, e că domnul Apollinaire are talent. La el, groaza de banal se evidențiază mai mult ca la oricine - și a vrut să fie original chiar în punctuație, pe care a suprimat-o cu totul și în portretul său de la începutul volumului care e de un pictor cubist: Pablo Picasso. Sunt sigur că *nimeni* n-ar putea înțelege ceva din acest desen, nici chiar d. Apollinaire, care a publicat câteva volume asupra pictorilor cubiști. D-l Apollinaire vrea însă să epateze pe cititori: iată unul din caracterele poeziei d-sale și explicația extremei sale originalități.

Alcoolurile d-lui Apollinaire sunt foarte tari; dar, lucru curios, nu te îmbată - te pun de cele mai multe ori într-o situație delicată și complexă, și ajungi să te întrebi dacă alchimistul care a fermentat din talent și modernism aceste poeme n-a vrut să-și bată joc de cititori...

*„Je n'ai pas oublié le son d'une clochette d'un marchand de coco autrefois
J'entend déjà le son aigre de cette voix à venir
Du camarade qui se promenera avec toi en Europe tout en restant
En Amérique".*

Ceea ce e un simultaneism abstract și - problematic... în altă parte, într-un răspuns al cazacilor sultanului care le trimisese o solie de pace, d-l Apollinaire e peste măsură de trivial. Citez două versuri (și rog pe cititori să nu-și dea osteneala să le înțeleagă):

*„Ta mere fit un petfoireux
Et tu naquis de sa collique".*

Acest răspuns o fi foarte energetic și tare, dar în tot cazul e lipsit de ceea ce e esențial, de poezie.

Mai citez la întâmplare, ca să se vadă mai bine acest amestec bizar de originalitate și de talent:

*„Au tournant d'une rue je vis des matelots
Qui dansaient le cou nu au son d'un accordéon
J'ai tout donné au soleil
Tout sauf mon ombre".*

Dar eu, care m-am obișnuit cu astfel de deliquescențe¹, adaug împreună cu poetul:

„A la fin les mensonges ne me font plus peur".

D-l Apollinaire are un temperament puternic și paradoxal:

*„Que lentement passent les heures
Comme passe un enterrement
Tu pleureras l'heure ou tu pleures
Qui passera trop vivement
Comme passent toutes les heures".*

Volumul se deschide cu o poezie lungă, *Zone*, o încercare de poezie cubistă, probabil. *La-chanson du Mal-Aime* denotă un spirit modern și o sensibilitate ascuțită. În alte poezii, d-l Apollinaire e de o simplitate patriarhală, dar n-are nimic comun cu liniștea și calmul lui Francis Jammes și a lui Thomas Braun.

*„Sous le pont Mirabeau coule la Seine
Et nos amours
Faut-il qu'il m'en souvienne
La joie venait toujours après la peine".*

D-l Apollinaire a reușit să rămână original, cel puțin atât de original, întrucât n-aș putea să găsesc de opera cui e influențat: pot să afirm însă cu siguranță că l-a citit cu atenție pe Tristan Corbiere, care are ca și autorul nostru ceva separat și rupt parcă în poeziile lui, mult dispreț pentru oameni și sentimentalism, dar mai multă ironie și sarcasm.

„LES BLES MOUVANTS" DE EMILE VERHAEREN

Voi publica o serie de dări de seamă asupra poezilor francezi contemporani ca să se poată vedea mai bine tendințele poeziei moderne.

Ultimul volum al tumultosului și complexului poet Emile Verhaeren, *Les bles mouvants*, se deosebește fundamental de celelalte prin simplitatea și seninătatea imaginilor. E un asf.: t nou și nebănuț al multiplului poet.

¹ *Deliquescence* (franc.) - decadență, corupție.

Emile Verhaeren este poetul energiei, poetul vieții moderne. El a fost primul care a introdus în poezia franceză acest nou element, așa că putem spune, cu drept cuvânt, că toată poezia mai nouă își are sursa în opera lui Verhaeren.

El a descris ca și antemergătorul său în America, Walt Whitman, viața înfrigurată a orașelor, tumultul porturilor și zgomotul mașinilor (în *Les Forces tumultueuses, La Multiple Splendeur, Les Villes tentaculaires, Les Campagnes hallucinies* etc).

Unii critici i-au reproșat lui Verhaeren că e flamand și că spiritul rasei germane nu se potrivește cu spiritul rasei latine. Dar Verhaeren e una din gloriile Franței și atât nemții, cât și celelalte popoare îl sărbătoresc ca francez. După cum vedem, și Franța își are un Cuza al ei.

Ritmul poeziei lui Verhaeren e cu totul personal. La el, vocabularul și imaginile sunt în perfectă concordanță cu ritmul, și e singurul poet poate care a scris o epopee modernă. Verhaeren și-a strâns toate poemele care tratează un subiect într-un singur volum, așa că în fiecare volum îl găsim sub un alt aspect. Aceasta arată poate puterea și talentul poetului, dar prezintă și un inconvenient: monotonia. De altfel, dacă Verhaeren s-ar fi mărginit la tratarea acelorși subiecte, aceasta l-ar fi dus fatal la retorismul pe care nici Victor Hugo nu l-a putut evita.

Apropierea dintre acești doi poeți îmi sugerează o asemănare justificată și o discutată teorie a imperfecțiunii. Noi admirăm la un poet mare și greșelile, și inegalitățile lui (avem cel mai ilustru exemplu în Shakespeare); ținta unui poet nu trebuie să fie *Perfecțiunea*.

Les ble~s mouvants e străbătut de sufletul curat și sănătos al vântului de la țară. În aceste poeme nu ni se sugerează imagini perverse și intelectuale, căci flamanzii lui Verhaeren vorbesc pe față și au ceva din asprimea și seninătatea naturii.

În *Dialoguri rustice*, convorbitorii nu mai sunt masele anonime, ci personalități distinse care umpleau înainte uzinele, străzile și câmpiile.

Verhaeren a înlocuit nevroza și tumultul cu *calm* și *simplitate*. Pe care Verhaeren să-l iubim mai mult? Fără îndoială, cel dintâi e mai specific, mai personal, dar și cel din urmă poartă stigmatul talentului și al unui puternic temperament.

Eglogele din acest volum nu se petrec în mitologica Arcadie, ci în Flandra cea mănoasă, și Tityre și Melibe au devenit niște simpli țărani: Augustin, Simon, Philippe:

„Marianne

*Jefus à toi depuis que vis la-haut
A coups egaux*

*Couper les branches pres du ciel.
Quand ceia d'en basfaisaient appel
A ta prudence,
Tu t'elançais plus haut encore
Et ta hâche frappait plus fort
Et reprenait comme en cadence
La mort;
La vent te balançait par dessus les dangers
Et je craignais pour toi, pourtant j'aimais l'audace
De tes gestes puissants dans le vent et Tespace
Et quand le soir tu desceandais prompt et leger
Tu te cueillais au pied de troncs permis les souches
Une fleur d'or
Pour en orner ta bouche.*

Pierre

J'etais bien jeune alors

Marianne

Tu Tes toujours quand tu veux Titre."

Verhaeren știe să *privească* și să rămâie *fidel* emoțiilor imediate. Forma simplă a poemelor e perfect adecvată sentimentelor exprimate. Nu mai găsim

enfaza și elocința, de multe ori supărătoare, din cărțile lui anterioare.

În peisagii și tablouri bucolice, Verhaeren a păstrat numai trăsăturile strict necesare, sobre și comune; iată în ce constă simbolismul lui Verhaeren. Totul e natural și precis, nimic afectat sau echivoc:

*„Je le sais bien, je le sais bien
Qu'ils sont maigres comme des clous
Mes vieux genoux
Quand je les tâte avec mes longues mains
En m'assayant aupres de vous
Sur le pas de ma porte
A la nuitée
Je le sais bien, je le sais bien
Que je suis lent, que je suis las
Et que me sont comptees
Les pipes de tabac
Que je fume avec vous
A petits coups*

*Un Compagnon: J'aifixe ă son bord les amarres, les liens
 Un Ingenieur: J'ai creee sont metal, ses fluides, sa vapeur
 Un Inventeur: Mon ăme a delivre les rythmes de son coevr.
 Ensemble des foides (7 voix simuătanes)
 Des hommes: Gloire aux pioners de la Grande conquete
 Des Artisans: Gloire aux artisans tombes, legions d'athlete
 Des Poetes: Gloire aux createurs et gloire aux prophetes
 Des Femmes: Gloire aux heros purs de la victoire dans le ciel
 Des Adolescents: Gloire aux nautonniers de l'Arche nouvelle
 Des Soldats: Gloire aux conquerants qui sont morts pour elle
 Des Vieillards: Gloire ă ton genie. O, France immortelle."*

Un fragment în care ritmurile acompaniază vocile:

*„y4 bord de l'Aeroulf Dans le ciel
 Le chefpilote: Oue les moteurs vrombissent et rugissent
 Les moteurs: -vromb, vrom, vre, nen, vron, ron, on, or, on, or, vron,
 Le chefpilote: Oue les helices tournent follement
 Les moteurs: ronnvronronvron dron vren — en — oo, ooarr."*

Aș putea răspunde d-lui Barzun că o poezie de Victor Hugo nu are nevoie de accesorii, de zgomote care să imite tunul și că arta e *interpretare, cristalizare, stil*, dar mi-am propus să nu polemizez și să fac cunoscut cititorilor această școală. Fără îndoială, așteptăm ceva mai bun de la dânsa; ea ne-a promis „profunzimea maselor”, „ansamblul”, în sfârșit, *orchestra*... Și ceea ce scrie d-l Barzun nu e o poezie.

D-l Barzun vrea să desființeze versul liber, „ultima rămășiță a simbolismului” - „să nu mai măsurăm silabele și ritmurile”.

Principiul filosofic de care se conduce este: omul în luptă cu viața și natura; antagonismul și conflictele lor constituiesc *Drama*. (De aici, forma dialogată.) El opune lirismului - *dramatismul*, succesivului - *simultanul*, monodiei - *poliritmia*, unilateralului - *multiplul* și versului linear - *forma plastică*.

Voci, ritmuri și cânturi simultane exprimă Era dramei, așa e intitulat interesantul studiu al d-lui M. T. Barzun după care am luat aceste date. Frazele bombastice și inevitabile polemici nu îl deosebesc mai mult de alte manifeste. Studiul în sine însă e fructul unor îndelungate cercetări. D-l Barzun e convins că „Era dramatică” va urma simbolismului și că ultimele școli literare, care se cred cu totul originale, sunt neosimboliste și constituiesc decadența care urmează fatal marilor evenimente culturale.

E interesant cred să ne oprim puțin la părerea d-sale asupra futurismului.

Se știe că în pictură futuristii au adoptat principiile cubiste, adică concepția simultană.

„Prenez Vantologie des dixpoetes italiens, parue en 1912: c'est le triomphe du vers-librisme dans la peninsule”.

„...c'est mieax que le chaos, c'est tout, sauf an art nouveau. Le bric-ă-brac, les onomatopees, les mots en liberte, les baccilles, les signes mathema-tiques, muzicaux, tipographiques, sans unepensee directrice, c'est le regie du «puzzle» promu ă la dignite souveraine d'un art. Nous sommes certains cependant que, tot ou lard, Marinei ti se ralliera a l'Esthetique Simultanee qui lui donnera la clef de ses valeureuses, ses recherches”.

Nu știu dacă poemele simultaneiste vor fi zilnice, adică reprezentate sau mintale, citite ca o partitură de muzică... Oricum, chiar dacă noua tehnică nu e încă perfectă, ea deschide cercetărilor literare un orizont nou 't nebănuir.

Noi salutăm noua grupare, pentru entuziasmul și talentul cu care a început lupta și îi urăm izbândă în cercetările ce le face.

„LETOPISEȚI” DE MIHAIL SORBUL

Letopiseți, dramă istorică în cinci acte de Mihail Sorbul (*Noua revistă română*, 2 lei).

O lucrare *de longue haleine*¹, izvoarele cercetate cu siguranță și încredere; acțiunea înțelepțește și cu talent cumpănită, spre a da cititorului icoana adevărată a vieții și a surprizelor ei.

(Depărtându-se astfel de procedeul vechi al tuturor celorlalți dramaturgi, care își încătușau de la început eroul în așa fel, încât el trebuia, fatal, să cadă, cu toată lupta și zbuciumul său, ceea ce amintește frământarea grotească a țapului căzut în puț.)

Până la noi s-au scris multe drame istorice. Așa că ar fi azi foarte greu să se mai facă ceva deosebit și de seamă în această privință în care se pare că e mai mult o chestiune de tehnică și de manieră, învățată pe îndelete de la predecesori... Un subiect istoric face multe... concesii autorului, îi oferă de la început o epocă întreagă, cu înfățișările ei caracteristice; îi oferă o situație dramatică în amănunte, îi oferă personaje de mai de mult scoase în lumină de către cronicari, câteodată îi lasă și multă libertate în conducerea și înno-darea acțiunii, și totdeauna îi înlesnește captivarea cititorului și a publicului prin poezia trecutului.

Folosindu-se de unele din aceste avantaje, d-l Sorbul n-a înțeles cătuși de puțin să ne dea un Domn de paradă, exaltat, viteaz, mare patriot, sau

¹ De largă respirație, de mare întindere (franc).

ambitios și rău, lucru care i-ar fi fost foarte ușor și prea comod pentru a-și încerca puterile talentului său. A dramatizat însă, neînchipuit de viguros, pe Ion Vodă Armanul, din cronicari și, făcând aci operă de istorie, a risipit din jurul său umbrele bârfelilor și calomniilor boierești, printr-o curată și vie rază de adevăr: iubirea de poporul apăsător și energia-i uriașă, potolită totdeauna de... fineță diplomatică.

Aceste însușiri însă nu l-au ajutat îndeajuns în tot timpul dramei..., ba în scena când Ion Vodă judecă pe Eremia¹ (când se petrece și incidentul de efect, dar cam prețios al sărutului lui Iuda) parcă d-l Sorbul, cu multă delicateță, așa cum numai Ermina ar fi putut-o face, îl leagă la ochi pe Ion Vodă. Repet însă, îl leagă cu multă, cu foarte multă delicateță... Astfel că nu ne miră, defecțiunea lui Eremia Golia, suflet ambitios, impresionabil și extrem de impulsiv, care-și duce la pierzare Țara și Voievodul.

Deși Ion Vodă și Eremia sunt persoanele de frunte ale piesei, totuși, cum nu se prea întâmplă în alte piese, mai sunt și alții cari duc lucrurile și încurcă ițele: vel stolnicul Bilăe, boierul care urăște de moarte pe boier, priceput ca nimeni altul în intrigi și lovituri ascunse, stăpânit și condus - ca un erou al lui Balzac - de un sentiment predominant: ura. E personajul nelipsit de pretutindeni, creionat cu o tărie neînchipuită și neîntâlnită încă în drama istorică românească, exceptând lucrările d-lui Delavrancea.

Mai e apoi și Ion Golia, vel logofătul. O creație cu totul particulară; căci dacă Bilăe e, la urma urmei, un intrigant, un conspirator obișnuit, Ion Golia e cu deosebire perfid și insinuant, fără a fi trădător. E trestia care se-nclină spre partea în care bate mai tare vântul, fără să fie smulsă din rădăcină. Și pe urmă, vine mulțimea boierilor, aci revoltați, aci dându-se cu toții în partea Domnului, însuflețiți la gândul de a se bate, și de a se bate sub un mare viteaz... Apoi, cazarul Swiercewski, masiv și brutal, și fratele lui Ion, credinciosul Potcoavă.

Minunat de bine îi cunoaștem pe toți aceștia, după cetirea piesei, și adâncă întipărire ne-ar lăsa de pe scenă.

Căci limpezimea neturburată a versului, farmecul limbii arhaice, întrebunțată cu multă artă și care ne arată pe Mihail Sorbul ca pe un cizelor stăruitor, ce nu vrea să repete graiul prăvălit pe toate stâncile, proeminențele și rigurozitățile ritmului din *Vlaicu Vodă*; vântul de vijelie și patriotism ce suflă în tot timpul, fără a fi trecut mai întâi prin goarneau de alarmă veche a tiradelor superflue; tragicul măreț al situației adăogată la îndrăzneala autorului, care, fără a se drapa în mantia tricoloră intangibil, nu-și voalează persoanele cu ceața trecutului, ci ni le aduce aproape de noi, adevărate și omenești, deci șovăielnice și înrăurite de împrejurări, fac din *Letopiseț!* o lucrare aducătoare de glorie celui ce a scris-o.

¹ în edițiile recente ale teatrului lui Mihail Sorbul numele personajului este scris „Ieremia”.

Și vor fi mulți - și mă fălesc că sunt și eu printre dânșii - cari vor reține din piesa d-lui Sorbul câteva pilde de adevărat grai românesc și de poezie naivă, bunăoară ca această „scrisoare” a lui Swiercewski și Potcoavă către Ion Vodă:

„Cu dragoste, Ioane, și multă sănătate,
Eu te vestesc din vreme, așijderi și-al tău frate,
Că ista mi-e răspunsul la ruga ce ne-o faci:
Noi am purces spre tine cu două mii cazaci.
Puțini suntem, dreptu-i, iar turci-s câte stele,
Dar tu-mi cunoști haidăii, sunt zece într-o piele!
Așa că noi te-om scoate cu bine din nevoi.
Cât despre plată, lasă, ne-om înțelege noi.
Dar până una alta, gătește-o masă mare,
Și mai ales holercă și vin, dar știi, mai tare, -
Am flămâzînt și gâtul de colb s-a scorojit.
Vom cheful, Ioane, cum n-am mai pomenit.
Polcovnicul Swiercewski și frate-tău Potcoavă.”

Iar acum, d-l Sorbul ar putea gândi, privindu-și cartea apărută după atâtea peripeții, că a sosit timpul să apoteozeze cartea care l-a înălțat. Și va scrie:

Odiseea unui volum, comedie în? acte...

DOSAR SĂPTĂMÂNAL DE ARTĂ ȘI LITERATURĂ

E, desigur, temerar din parte-mi înființarea acestei rubrici de recenzii către finele lunii iulie. Multe reviste au luat vacanță. Scriitorii pleacă în vilegiatură, iar cei rămași discută aprinși pe trotuare și terase de cafenele: cu Austria sau cu Rusia?... în asemenea împrejurări mi s-ar putea aminti zicala: satul arde și baba se piaptănă. Revistele grave și cu pretenții de inteligență sunt totdeauna dispuse să intervină cu bunăvoința lor sfătuitoare. Decât, le-aș putea spune la rândul meu, ținând seamă de aceleași cataclisme exterioare, că și apariția lor constituie o acțiune cu desăvârșire nesperioasă... Oamenii ce umplu paginile periodicelor noastre găsesc ca și mine timpul de a scrie, astupându-și urechile și sufletul, care ușor s-ar schimba în urnă primitoare de avânturi și entuziasmuri generale, cum și de bătaii de tobe, de clopote și de izbucniri de goarne. Fac o apropiere... subtilă între asemenea urne și între coșurile de redacție. Și nu zic că toți aceștia n-au ceva mai bun de făcut. *Mai ales în asemenea împrejurări!!*

Dimpotrivă, eu aş sfătui pe mulți dintr-înșii să manifesteze pe Calea Victoriei, să îndemne cârmuirea la o neîntârziată acțiune și când va apărea decretul să treacă Prutul sau Carpații în prima linie. Foarte mizericordios din fire (e în pericol biata noastră literatură), m-aș oferi să fac eu o asemenea listă de voluntari recrutați din poeți și literatori, entuziaști ai condeiului, cari ar trebui trimiși în foc fără zăbavă, spre binele cititorilor români.

(E timpul ca un oarecine să dea o replică spirituală și ușoară.)
Dar lucrurile se vor întâmpla altfel.

Terasiștii¹ și Se-Se-Riștii² noștri vor manifesta - fie! - pentru război. Dar nu se vor duce. Știu că nu spun mare lucru. Vor face însă altceva: poezii... Ritmuri largi, sonore și banale, alexandrini arțăgoși plini de scânteierea baionetelor, de petardele trompetelor; decrete oficiale ritmate, chemări, Orestiaide, Stoic iade, Eftimiaide.

Toate acestea merită o atențiune. Cu atât mai mult, cu cât sunt scrise fără sinceritate: în fond, poezii noștri adoră Pacea. Măreția războiului pe care au învățat a se prefăce că o admiră nu-i atrage și nu sunt în stare să-i înțeleagă frumusețile. Niște oameni a căror cultură se rezumă la crestomațiile liceului plus cunoașterea câtorva poezii și fragmente literare mai recente, prea celebre pentru a fi ignorate chiar de lacheul Gaston, al contesei Y, patroană de serate literare, merită povara desconsiderării cât de gratuite.

Voi începe, deci, cu cei cari mi se par mai accesibili epilepsiei războiului. Nu greșesc începând cu tradiționaliștii.

Regret că d. Tomescu n-a mai scris nici un articol de îndrumare literară. Ce-am mai fi râs! în schimb, iată protejatul d-sale, d. Soricu, poetul melancolic și fin a cărui plectoră reacționară trece ca pe o liră și zgândără cele mai infime și mai discret simțitoare fibre ale d-lui Tomescu. E în revista *Doina*. Conținutul (pe iulie) nu-i încă patriotic. Dar forma și ideile (!) colaboratorilor vor facilita evoluția. Și acum deschideți *Sotissier-ul*. E vorba de *Doamna visurilor* d-lui Soricu:

„Și tu erai minunea ce visam
Ce va veni-iitr-o zi înduioșată
Pe care-n visul meu o preamăream,
Deși n-o întâlnisem niciodată.

In flacăra ce ochii-mi-o resfrâng
Nu vezi ne-nchipuita adorare?
Dă-mi mâinile și iasă-mă să plâng,
Mireasa mea de viață dătătoare.”

* Cei ce frecventau Terasa Oteteleşanu.
Membrii Societății Scriitorilor Români.

Numai că mirese de felul acesta am mai întâlnit, că mișună în volumele apărute de la 1840 încoace. Să lăsăm pe înamorați pe lavița lor într-o dulce intimitate. Sunt alții, deznădăduiți, care se vaită. În tristețea lor recurg la vechiul ingredient: lăutele. Se ordonă tarafului să cânte de inimă albastră, ca pe vremea lui Costache Conachi. Se împrumută însă unele banalități de ordin mai recent (1880). Și caii din Elberfeld au priceput algebra. Cu atât mai ușor, d. Nichifor Crainic v-a alcătui un înțeleptesc sonet, plutitor între azi și ieri - crede dânsul. Versurile-s proaste. Ca dovadă:

„Înveninat de verdea răutate
Care lucește-n ochii ei de gheață -
Cântați viori! -, eu am sfârșit o viață
De doru-acelei fete vinovate.”

Observați acele fericite expresii: *verdea răutate* și culminanta *Cântați viorii* Cum vreți ca autorul să nu epateze!... Că doar toată lumea știe că numai un om inteligent se încumetă să epateze!

Aș fi vrut să închei aci cu revista *Versuri și proză*; numărul de vacanță ar putea fi subiectul unei cronici umoristico-scandaloase... Și să citez din *Noisa revistă română* poezia *Moara* a d-lui Aderca, foarte ingenios, cam forțat și artist.

PAUL VERLAINE ȘI SIMBOLISMUL

Figura lui Paul Verlaine era arhicunoscută în lumea literară și în diferitele cercuri din Cartierul latin. Capul său de demon îmbătrânit, cu barba neîngrijită și semănată de fire strălucitoare; sprâncenele sale stufoase și țepoase ca spicele, acoperind o privire verde și profundă; craniul său uriaș și oblu, cu totul pleșuvit, chinuit de cocoașe enigmatice, despărțeau în această fizionomie contradicția fățișă și bizară a unui ascetism dârz cu niște apetituri ciclopice. Biografia sa e o dramă lungă și dureroasă; viața sa, un amestec de scepticism, de rătăcirii senzuale, cari se rezolvă în intermitente sadisme, în remușcări pocăitoare și-n căderi adânci în amețala uitării factice.

Cu toate acestea, Paul Verlaine n-a fost rău; accesele sale de mizantropie neagră, plăcerea sa sălbatică, toate piereau repede la cea mai pală rază de soare. El avea acea admirabilă putere de resemnare care-l făcea să declare cu un accent de blândețe abia *absintată*: „nu mai am decât o mamă: asistența publică”. Stéphane MaHat-me” îi recunoscuse un loc de frunte în noua mișcare poetică de atunci. Iată cum vorbește el de poezii vremei:

(Interviul lui Jules Huret.)

„...L-am întâlnit în cafeneaua sa obișnuită, la «Francois I». Sub macferlanul său amplu, se vede o superbă cravată galbenă ca aurul, foarte îngrijit înnodată pe un guler alb și drept. Fiecare știe că Verlaine nu e prea vorbăreț; cum îi ceream o definiție a simbolismului, îmi zise:

- Știți că eu am bun-simț; poate că n-am decât acest lucru, dar îl am... Simbolismul? nu-nțeleg... Asta trebuie să fie vreo vorbă nemțească... hai? Ce-o fi însemnând... Eu, de altfel... *je m'en fiche!* Când sufăr, când mă bucur sau când plâng, știu bine că astea nu-s simboluri. Vedeți dv., toate aceste deosebiri sunt nemțisme, ce are a face un poet cu cele ce Kant, Shopenhauer și alții gândesc despre sentimentele omenești! Eu sunt francez, mă înțelegi, un francez șovin înainte de toate. Nu văd nimic în instinctul meu care să mă forțeze să caut pe un pentru ce al lacrimilor mele; când sunt nenorocit, scriu versuri triste, și asta-i tot, fără altă regulă, instinctul pe care cred că-l am, al scrierii frumoase!

Fața i se întunecă, vorba îi devine înceată și gravă:

- N-au decât — continuă dânsul - să vadă îndărătul versurilor mele *golf-stream*-ului existenței mele, unde sunt curenți de apă înghețată și curenți de apă fierbinte, sfărâmături, da, nisipuri, de bună seamă, flori, da, poate că și flori...

În fiecă clipă, în conversațiunile lui Verlaine, ești surprins și răpit de aceste antiteze neașteptate, de brutalitate și grație, de ironie veselă și de cruntă indignare. Dar, o repet, e cu neputință să urmărești cu rigurozitate mersul unei convorbiri avute cu dânsul.

În acea zi, se depărta neconținut de subiect și, cum mă sforțam mereu să-l readuc la simbolism, se supăra de mai multe ori și, dând cu pumnul în masa de marmoră pe care tremurau absinturile și vermururile, izbucni:

- Mă plictisesc, la urma urmei, simbolistii! Ei și cu manifestațiunile lor ridicole! Când vrei să faci revoluție în artă, apoi, așa se procedează? În 1830 se strâneau și porneau la luptă cu un singur drapel pe care sta scris *Reclamă!* Și au făcut reclamă demnă de Richebourg... banchete... și câte altele...

Înălță din umeri și păru că se potolește ca după o sforțare mare... Fu o clipă de liniște... Pe urmă, continuă:

- L-a drept vorbind, nu-s ridicole toate acestea? Cu toate acestea, ridicolul are margini, ca toate lucrurile bune...

Și continuă pe târâite, aprinzându-și fără încetare pipa care se tot stingea:

-Renașterea! Să ne întoarcem la Renaștere! Și asta se cheamă că reluăm firul tradițional! Trecând peste secolul al XVII-lea și al XVIII-lea! Ce nebunie! Și Racine, și Corneille, ei nu sunt oare poeți francezi! Dar Fontaine, autorul versului liber, dar Che"nier! nu mai sunt de pus la socoteală nici ei? Nu, nu, pe cuvântul meu, ceea ce se face, e idiot!

Buzele sale se crispau disprețuitor, sprânceana i se încrunta:

- Unde sunt noutățile? Oare Arthur Rimbaud - și nu-l felicit - n-a făcut mai dinainte toate acestea? Eu însumi, zău așa, m-am amuzat cu tot soiul de glume, pe vremuri. Dar n-am pretenția de a le impune! Desigur, nu regret versul meu de patrusprezece picioare; am lărgit disciplina versului, și asta e bine: dar n-am suprimat-o! Pentru ca să fie versul vers, trebuie să fie ritm. Astăzi, se fac versuri cu mii de labe! Asta nu mai e vers, e proză. Și mai cu seamă asta nu e ceva franțuzesc, *nu efranțuzesc!* Ei botează toate acestea cu numele de versuri ritmice. Dar noi nu suntem nici latini, nici greci, noi aștia... suntem francezi, pentru numele lui Dumnezeu!

- Dar... Ronsard? îndrăznii eu...

- *Je m'en fous de Ronsard!* A trăit însă, înaintea lui, un oarecare Francois Villon *qui lui dame crânement le pion!* Ronsard: *Pffffi încă omul care a tradus limbafranceză în moldo-valahă!*

- *Tinerii*, cu toate acestea, te revendică! zisei.

- Să mi se dovedească dacă am contribuit cu ceva ca să am această paternitate! Să se citească versurile mele!

- 19, Quai Saint-Michel, 3 fi-!.

Apoi:

- Am avut elevi, e adevărat! Dar îi consider ca pe niște elevi revoltați: Moreas, în fond, e unul din aceștia.

- A h.

- Păi da! Eu sunt o pasăre (după cum Zola e un bou, de altminteri), și gurile rele pretind că am făcut școală de canari. Fals! Și simbolistii sunt păsări, fără restricții, Moreas de asemenea e o pasăre, ba nu, dânsul e mai degrabă un păun... Și apoi, a rămas tot copil, copil de 18 ani... *Moi aussije suis gosse...* (Aci, Verlaine își ia postura obișnuită: își înalță capul, întinde buzele, privește drept înainte, ridică brațul)... *Mais un gossefrançais, cree nom de dieu! en outrel*

Și numaidecât se porni pe râs, un râs de bonom, cu adevărat vesel, molipsitor, care mă cuprinse și pe mine.

- Cum se face că ați acceptat epitetul de *decadent* și ce însemna el pentru dv....?

-E foarte simplu. Ni s-a aruncat, ca insultă, epitetul acesta; l-am ridicat ca un strigăt de război; dar nu înseamnă nimic, după câte știu! Decadent! Oare crepusculul unei zile frumoase nu face cât toate răsăriturile? Decadent, în fond, nu voia să însemne nimic. O repet, era un strigăt de război, un drapel... Pentru ca să te bați, n-ai oare nevoie de fraze? Cele trei culori în fața vulturului să fie, să le vezi, și cum te mai bați atunci!

- Să-mi mai permiteți o întrebare, zisei, amintindu-mi de o reflexie a lui Anatole France: adevărat că sunteți gelos pe Jean Moreas?

Se înalță, improviza un gest larg cu mâna dreaptă, își înmuie degetele, își răsuci ritmic mustața și grăi, cât se poate de apăsător:

- *Vouilll*

(Spre folosința celor de la *Viață nouă*.)"

INSPECTORELE ARTELOR

Cic, cic, cic! Ministrul Arion a chemat pe unii scriitori și artiști români la grăunțe. Iată răturile roz-albe și subțiri: modernii; iată zgârciurile de carne bătătorită, nări turtite ca de o palmă groaznică răsuflând zgomotos, înghițituri lăuntrice și năclăite: poporaniști.

Iată, printre ei toți, pe unul mai bărligat, mai rafinat și mai perfid, ca un godăcel de India. Se îndese spre strachina cu boabe lucioase cum îi chihli-barul, încăleca pe ceilalți, mușca pe furiș și guița nevoie mare... „Ei, ce ne facem cu dânsul, domnilor?”

Și D. Anghel fu numit Inspector al Artelor.

Turma cea fericită s-a adăpostit prin cotețele oficiale. Nici Natalița, porcăreasa din povești, n-a rămas pe dinafară. Somnul adânc și grohăitor i-a cuprins pe toți. Nu mă plâng că n-au mai scris nimic, căci sunt convins că acesta e singurul bine pe care l-a adus prin măsura de atunci Excelența sa șireată. Dar, ca orice contribuabil, aș cere și eu ca slujbașii statului să-și vadă mai serios de treabă chiar când și-atârnă la gât fudulii de lavalieră.

Iată că d-lui Inspector i s-a prilejuit și dânsului să facă ceva. Între două îmbucături din dovecii și murăturile carității publice, ar fi putut, și mai poate încă, să intervină cu toată autoritatea situației sale, când Eminescu e amenințat cu încă un bust sau o statuie. Asiduitatea de pahiderm cupid a lui Filip Marin, nevoia sa inexorabilă de a scormoni târâtele de pretutindeni aruncate, pentru a-și mai îngroșa cojocul căptușit de osânza ce i-a înecat ochii și otrăvit spinarea și șezutul - bucuria lui Locusteanu! - ar fi fost, probabil, hotărâtor stăvilitor dacă D. Anghel s-ar fi decis să activeze din inerția sinecurei sale. Pasul acesta nu l-a făcut, și nu-l va face, din indolență și din teamă. Căci Filip Marin, în atotproștia sa, ar fi deschis poate o discuție. Ar fi uitat că D. Anghel e unul dintre acei oameni pe lângă cari nu poți trece fără să simți în tine o tresărire de neîncredere și scârbă violentă, cum simți când neprevăderea ți-a rătăcit mersul pe lângă vreun maidan unde

stârvuri de pisici, găini sau șobolani în clocot formează o nebuloasă oribilă, o constelație vibrantă împreună cu sorii și sateliții de viermi galbeni și de muște albastre-verzi. Și fără ca, privindu-i fața lividă în care sângele parcă a fost gonit de palmele primite, ochii colorați de bilă, buzele supte, dimensiunile meschine turnate într-o atitudine firesc dușmănoasă de păianjen pânditor, să exclare: „*Quelle ordure!*” - i-ar riposta; și dacă Inspectorele Artelor i-ar striga: „Ești un cerșetor bătrân, un *cu-de-jatte*’ umil, buhav și lacom”, am auzi poate ca răspuns următorul logos. (Presupun că „Purceaua” ar fi avut vreme să elimine, scriind perfectul vulgar: *ne-am scuipatără*. Tot ce se poate! N-a scris *Ea* despre „Soarele din infinit”?)

Deci:

„D-ta, Anghel, mă oprești pe mine, Filip Marin, de a lucra statua lui Eminescu, ca și cum eu aș fi zis ceva mai anțărț când ai ținut o cuvântare prăpăstioasă despre poet și ai publicat peste tot, punându-ți și portretul. (*Ă propos*; luai purgative pe atuncea? Căci din mutră ți se scurgea o țcălie mult mai lungă și mai molicioasă ca cea de azi!)

În Societatea Scriitorilor Români ai dat curs neurasteniei d-tale susținut de tirul bătăios, aproape spart, al jumătății d-tale nou-nouțe; ți-a dat prin gând, pesemne, ca să-ți faci gospodăria în acea casă.

...Când nu stăteai la Sanatoriu pe socoteala obștei, așteptând funeralii naționale, scriai dulcegării berechet, poezii și proze cari de cari mai înghirlandate cu vorbe smulse din franțuzește - ce te răzi? - și ai ciupit apoi 50.000 lei de la Luvru sub cuvânt că ți-au ars neprețuitele hârtii nehygienice.

...La răstimpuri, înjurat fioros, te legai de femeie (nu de-ale altora, e vorba de d-na Sadoveanu) cu un curaj bărbătesc și poetic, apoi te bătea la cafenea și plecai acasă cu obrazii ca două mușcate pe urma palmelor primite, chit ca două mâni subțiri să te consoleze trecând ca niște foi de crin pe chelia ta de celuloid...

...Iar acum, după ce te-am iertat de multe păcate încă, după ce te-ai făcut inspectore și pe nevastă inspectoreasă, vii să mi te pui de-a curmezișul, scoți căpățâna lălăie din caldul marsupiu în care te ține dânsa, și te răstești la mine ca la un om necinstit...

Că rău am ajuns(ără)."

*

Ar trebui acum să fac câteva considerații de ordin administrativ. Să mă întreb cum trebuie să aleși pe viitor sinecuriștii dintre scriitori și ce mijloace de control am avea asupra-le.

Dar, las grija asta altora și mă întreb, ca atâta lume, cum rămâne cu statua lui Eminescu.

¹ Ce murdărie! (franc).

² Linge-blide (franc).

DESPRE...

Pietre Weber a scris cândva o bună bucată de proză. Poate că Victor Eftimiu va compătimi pe sărmanul umorist care a publicat atâtea volume până să nimerescă o singură dată... Dar pe mine nu mă interesează, deocamdată, lucrul acesta, ci numai bucată în sine. E o plăcere negrăită să-ți verifici observațiile personale cu ale altora, făcute într-altă țară, și să hotărăști asemănările dintre *noi* și *ei*. Deci, mi-au plăcut mult: **Sfaturile către un tânăr literat francez**; și citez de acolo fraza: „*Exercez-vous à la poignée de mains, c'est un sport ou vous devrez exceler. Etudiez chez vom, à l'aide d'un gant rempli d'etoupe; ils'agit de s'emparer de cette main molie, indecise, et de la serrer loyalement...*” A strânge călduros mâna colegului oricât l-ai detesta, oricât de puțin preț ai pune pe dânsul, e un obicei care a prins minunat la noi. Dedicățiile servile de sinceritate și admirație reciprocă, reciproca proclamare la înălțimea de geniu - căci în literatura românească talentul nu se cunoaște și nu se admite -, recenziile binevoitoare și elogiile, notițele perfide și ascunse, procedeele acestea occidentale le-am împământenit, poate numai pentru că sunt occidentale și pentru că spiritul nostru e prea sărac, prea... daco-roman ca să învețe. La cafea, și pretutindeni, e o vastă societate, o tactică cooperativă pentru apărarea murdărilor comune, când atacul vine din afară. Și e un meschin câmp de bătaie între micile ambiții, micile interese ale micilor beligeranți. E bine totuși că acești oameni, în goana lor după o leafă, după o subvenție sau după un bacșiș, pot da priveliștea unei aparente solidarizări, în anumite clipe.

Un scriitor e cu violență atacat într-un articol de ziar. Senzație! Dușmanii cei mai implacabili ai scriitorului îi iau apărarea. Dacă vin să-ți spună: *bine i-aifăcut!*... au de grijă să te dezaprobe față de cel... molest. Se întâmplă ca articolul să conțină cruzimi. Și atunci ulița literară hotărăște: *acest limbaj iese din cadrul...* etc.... Nu pun chestia funcționaricește: dacă au existat precedente ilustre la noi sau aiurea... Mă întreb însă dacă un Locusteanu, un Stamatiad, sau alții plămădiți din același glod, sunt capabili de o subtilitate; dacă face să procedezi altfel...

Și tot păstrându-se la suprafață pojghița solidarității, pe când dedesubt se învârtesc copcile urilor, curente calde și reci ale ambițiilor și intrigilor sentimentale de cabaret, iată și prietenii scriitorului, nesolicitați, nepoftiți, cu indignarea lor justificată sau nu, și - ceea ce e, o mărturisesc, exasperant - cu meticulozitatea lor ingenioasă și răuvoitoare de a citi printre rânduri, de a

¹ „Exersați strângerea de mână, e un sport în care se cuvine a excela. Studiați acasă, cu ajutorul unei mânuși umplute cu câlți; e cazul să apuci această mână moale, nedecisă, și să o strângi cu bună-credință” (*franc*).

transforma o frază limpede, directă, în halebardă cu două tășuri, în zeu chinezesc cu șapte phalusuri, în perfidie echivocă și ambiguă.

Ar trebui - presupunând că sunt în cauză - să ripostez; să întreb pe prieten cine l-a trimes... să-l sfătuiesc să-și cate de treabă. Dacă aș fi crud sau dacă mi-aș plăti lesnicioasa desfătare de a-l vedea în încurcătură, l-aș întreba dacă are autoritatea morală trebuincioasă, dacă în viața lui de literat sau de gazetar n-a dat vreodată cinstea pe rușine în schimbul unor verzi și foșnitoare foloase pecuniare.

Cred însă că ar fi de prisos. Cred că ar fi nedemn. Căci (asta-i partea plicticoasă) *știu bine* că fără voie ei îmi sunt recunoscători. Pentru că le-am procurat un scandal care le-a dat puțința să se indigneze. Pentru că le-am dat ocazia să-și arate sufletul fără pată și de prihană. Pentru că, o dată mai mult, sau pentru prima oară, au putut să dovedească iubire și devotament prietenului lor. Rolul e frumos!

Mai știu că, la urma urmei, vor sta să cugete asupra celor scrise. Și, cântărind calitățile și defectele amicului, se vor compara cu dânsul. Și iată că-și vor aminti până și de micile neajunsuri ale prietenilor strănse. Vai, unde duce examenul de conștiință făcut în acest chip! Cum vor ajunge, încetul cu încetul, să deie din umeri și să zică: *La drept vorbind, n-a prea exagerat!* Și în același timp mulțimea cunoștințelor și dușmanilor cum va mai da năvală ca apele prin spărtura stăvilărilor, pentru ca mâine-poimâine, laolaltă cu prietenii indignați, când scriitorului atacat i se va da strângerea de mână colego-cordială, toți să-i zică în gând: *bine ți-a făcut! ce bine te-a prins!* Așa se întâmplă totdeauna!

...O, ce lipsă de neprevăzut!

MORAVURI LITERARE

E titlul obișnuit și plictisitor al tuturor notițelor rătăcite prin reviste și ziare, și citite totdeauna cu dezgust, căci nimic nu îndispune pe un om decât s-auză cum un oarecare face morală altuia. Așa că niciodată acele proteste platonice și anonime n-au avut vreo urmare, n-au aruncat vreo piatră stăvilitoare în albia mocirloasă a literaturii noastre... Și treceau hipopotamii nesupărați, pe când plângeau crocodilii neluați în seamă.

Ignorând eventualitatea unei ieftine ricoșe, ne aflăm azi în poziția dureroasă de a înregistra un fapt dintre acelea cari nu mai pot fi trecute cu vederea, de a recurge la acest titlu banal și calp pentru a evita pe acel ade-

vărat, pe cel sfârtecător și trist: un brigandaj literar. Și suntem cu atât mai stânjeniți acum, cu cât am fost în relațiuni aproape prietenești cu omul care s-a pus într-o atât de jalnică situație.

La noi se polemizează violent. Și credem că-i justificată această violență, prin părerea proastă pe care o avem unii despre alții. O replică vîguroasă, se zice, ar putea prilejui un schimb de drastice epitete literalizate și ridicate, pe cât posibil, ca formă, deasupra celor ce se schimbă la barierele văpsite cu var și cu roșu animal de la marginea foburgurilor. Argumentul acesta ar fi peremptoriu, dacă pildele din trecut nu ne-ar arăta că, dimpotrivă, răspunsurile duc totdeauna la o înțelegere sau cel mult o dublă descalificare, ceea ce e, socotim, mai bine.

E de neînchipuit însă ca, văzându-te atacat, să încerci prin mijloace brutale să îți impui modul d-tale de vedere, mai ales când el privește tot la prețioasa-ți persoană prin ochelari albaștri și fumurii ca iluziile. Gândeam anul trecut când armata ajunsese la Sofia, la ce vor fi oare cenaclurile de literați bulgari. Și-i asemănăm cu răutate cu cei ce joacă rișca, sau „uite popa” în cârciumile cu poșircă, basamac și târfe stupidizate de băta și boale de la capetele liniilor de tramvai. Noi credeam că această comparație să nu se potrivească și clienților de la Terasă pe care i-am văzut plătindu-și șvarțul, ceea ce e o dovadă că recunosc dreptul de proprietate, că știu face deosebirea dintre al meu și al tău; ceea ce suscită presupuneri oneste de civilizație și urbanitate la început, dincoace de epoca de fier... Incidentul e cunoscut, deci rândurile acestea nu pot răni decât pe cei care l-au provocat. Și poate vor regreta și dâșii învâlmășeala, strigătele, loviturile cari au dat însă greș, scotocirile prin buzunare. Vor regreta pentru dâșii mai mult; căci creierul nostru s-a obișnuit să vadă oameni de îndată ce vede un sacou negru sau colorat, încheiat pe un trunchi; și acum o mulțime de mâni vor pregeta să mai strângă pe acelea care poartă umbra trandafirică și dințată a cabrioletelor polițienești.

Oricât ar fi de insultat cineva, oricât de nemiloasă și nedreaptă e rana ce se deschide în amorul propriu al cuiva prin atacuri de presă, sunt doar atâtea mijloace de a căpăta satisfacție, pornind de la explicația personală, la polemică, și chiar la tribunal. Se fac procese de critică, se fac și procese de ultraj și calomnie. E un brigandaj, însă, să pregătești un atac la orele 12 noaptea; să tocmești prietenii aleși după lățimea spetelor și îngustimea frunții; să pui mâna pe scaune, după ce te vei fi apropiat cu perfidie, cu aerul unui om care ar vrea să discute, pentru a încerca o lovitură ascunsă, lașă, și din fericire neizbutită. Fapte de acestea nu pot fi îndeajuns dezaprobat. Numai justiția sumară, numai comisariatele cari potolesc scandalurile târzii sunt chemate să judece pe agresori, oricine ar fi ei. Căci nu vreau să mă refer și la valoarea literară a șefului de bandă. Nu vreau pentru că e de-ajuns să-i

amintesc vorba d-lui Theodorescu-Sion a doua zi după scandal, când eroul în chestie relata isprăvile glorioase ale comitagiilor săi pe aceeași terasă, transformată în maidan prin simpla sa prezență: „Domnule X, de când faci d-ta poezii, n-ai fost mai admirat ca astăzi”.

*

Și vorbele d-lui T. S. rezumau părerea tuturor.

„SONETE” DE V. DEMETRIUS

O formă strictă, care cere desăvârșire. Definiția aceasta, întru nimic deosebită de definițiile didactice de până acum, nu mai are darul de a fascina pe un scriitor, sau chiar pe un cititor din 1914.

Astăzi trebuie să ne deprindem a deosebi cuvântul artă, de cuvântul meșteșug. Altminteri riscăm să punem laolaltă bărbierii și poeții, dulgherii și sculptorii. Ar fi o apropiere grotescă și vulgară, poate nu lipsită de un interes pur... artistic. Ar fi trist însă - și lucrul acesta îl vor admite puțini - să mai confundăm și de aci încolo meșteșugarii-poeți cu poeții-artiști...

Theophile Gautier lauda pe autorul poemelor barbare ajuns pensionar, pentru că în anii retragerii sale se înconjurase de o duzină de discipoli pe care îi iniția în secretele nobilei arte parnasiene. Gautier scobora poezia și literatura la treapta de meserii. Ni se va obiecta că de aceeași părere sunt domnii Victor Eftimiu și A. de Herz (care are talent). Și, în consecință, scrisul s-ar putea învăța, ca orice meserie. Și Gautier ar fi dorit să vadă înființându-se școli de scriitori cu meșteri și elevi în înțeleșul plat al cuvântului, în care s-ar fi cultivat și lucrat anumite rețete, cu evlavie, păstrate și tradiționalizate.

E foarte ușor să deducem că, în literatura astfel uniformizată, nici un talent nu s-ar mai fi putut deosebi.

Fără școala lui Gautier însă, și tot s-a ajuns la ceva analog. În poezie - ne mărginim aci - e foarte ușor unui tânăr inteligent să prindă, după multă și sârguitoare citire, secretele artei parnasiene, de pildă. Extinzând, pot afirma că oricine întrunește condițiile puse, poate face o poezie, nu tocmai banală, în nici un caz proastă, și de-a pururi plăcută publicului. Încercați! Scriți, de pildă, unei femei! Vedeți, încerc să pun în lucru și sentimentul! Aveți de grijă să fiți clari și să vă clarificați și mai mult îmbogățindu-vă totdeauna și stilul, prin imagini inteligent căutate și prin o mulțime de lucruri neprevă-

zute. S-aveți și simetrie în expunere! Observați anumite efecte pricinuite de culegerea vocalelor sonore și de înșirarea lor. Tot așa e când înșiri smaralde pe un colan. Observați și efectul vocalelor mai discrete, și surdina mățăsoasă a unora din consonante. Utilizați totul cu măiestrie. Secretul e aci: *căutați rime noi și bogate*. Ca să umpleți golul de la o rimă la alta, căzniți-vă; imaginea va veni, cum vine pachetul de șocolată când apeși pe butonul prăvăliei mecanice.

Nimic nu e mai dăunător în artă ca regulile și tehnicile enunțate. Banalitate!

Poezia a ajuns un meșteșug din cauza rimelor. Desigur, unii poeți buni arată prin scrisul lor că rima nu le servește la nimic, că poezia e în ei și nu în rimă. Dar sunt puțini. Și apoi, chiar pentru un bun poet, nu-i oare rima o piedică, un „*bijou d'un sou*”?

Sonetul e o specializare într-un meșteșug. Cu cât e un lucru mai strict, deci mai mărginit, cu atât se învață mai greu, dar mai perfect. Era o vreme când fiecare cavalier știa să compună un sonet „pe albumul d-nei...” și ades izbutea, și izbutea - răsplată meritată - și în cuceritoarea-i întreprindere. Oare dacă marchizul pudrat ar fi fost mai cult, mai contemplativ, mai sobru, secolul său n-ar fi mișunat de sonete filosofice? Secretul e simplu: poanta la urmă! Și poanta e ușor de găsit. „*Lapointe assassine*”!

O mediocritate ca Felix d'Arvers a rămas celebră din pricina unui sonet binișor brodat. Și omul acela era caricatura contimporană a lui Musset, poet detestabil ca atâția alții.

Charles Baudelaire n-a putut niciodată să respecte sonetul. Și nici n-avea nevoie. Păstra însă fotografia sonetului: două catrene, două terțete - estetică tipografică.

Dar ca să nu fim detractori ai formelor fixe, vom acceda utilitatea lor și potrivirea lor cu anumite sensibilități și talente. Nu vom conțeni a crede că sonetul e arma diletanților. Poeții mari n-au fost niciodată sonetiști. Sonetiștii când au scris poeme, poemele au fost proaste. Citiți *Les Conquerants* a lui Herddia!

Izvor anemic! Dar cât de sus se înmlădie un astfel de izvor, și ce miraj de străluciri produce, când voința omului îl captează și-l face să țâșnească printr-o cisternă!

Volumul de *Sonete* al d-lui Demetrius a făcut mult mai puțin zgomot ca al d-lui Mihail Codreanu. Nu-i de mirare, nu-i primul caz când se face o nedreptate.

¹ Bijuterie de doi bani (franc).

² Citat din *Artpoitique* a lui Verlaine.

între sonetiști lumea preferă pe acel ce e mai teatral, mai epatant și mai uscat. D-l Mihail Codreanu e departe de a fi poet - citiți versurile sale anterioare. La d-sa, totul e *rutină*. Nici un pic de originalitate, nici o manieră proprie, totul învățat și apoi profesat cu seninătatea și cu dibăcia cotidiană a unui om care n-are ce face altceva. De aceea preferăm sonetele d-lui Demetrius. Din punct de vedere al tehnicii sonetiste, pentru că are rime mai bogate și ritmuri mai suple, ca cele din *Statui*, în majoritatea lamentabil de vechi și de calpe. Și pentru că departe de a fi uscate - să nu mi se vorbească de orgoliu, rigiditate și alte lucruri luate din crestomațiile de liceu - ele au o tremură strălucitoare de argint viu și un delicat parfum asemeni celui ce se ridică din paginile unui album vechi din care s-au presat flori de tufănică. Sonetele, în înșirarea lor supărătoare (ca toate înșirările de sonete), în umilitatea lor resemnată, amintesc sonetele lui Ronsard către Elena. Simțirea sfioasă a d-lui Demetrius n-a fost omorâtă sub lespedeza grea a rimelor impuse. Prin sticla groasă a unui acvariu se văd vibrând peștișorii de metal, într-o lumină verde.

1
§
f

„în înălțimea înfiorătoare
A cercului, pe șubrede trapeze
Se avântau, cu inime viteze,
Cu trupuri ca de îngeri-zburătoare!

Privirile mie-erău de frică treze:
«Ei n-amețesc? Mai văd pământul oare?
Se-ncolăcesc în poze-ncântătoare
Când mii de minți stau gata s-aiureze!»

în mâna lui cu mâinile-amândouă
Ea se lasă în gol, întreagă!
Ah, m-a străpuns o disperare nouă:

Eu n-am simțit vreodată că se leagă,
- Ca pe un fir de păr un strop de rouă,
De vrerea mea, făptura ce mie-e dragă!”

Notați că în tot cursul acestui roman sufletesc în sonete, d-l V. Demetrius n-are niciodată atitudinea neplăcută a unui snob sceptic și sentimental care, privind pe o femeie rece, dintr-un colț al salonului, gândește, răsucindu-și țigara: „Păcat că nu-i femeie!” (Baudelaire ar fi exclamat vizionar: „*La froide manifeste de la femme sterile*”)

CAMPANIA A DOUA

Filele aci reunite, scrise de un popă ardelean, au fost găsite printre anexele rapoartelor oficiale ale unui ofițer superior căzut într-o ciocnire - din cele multe - care s-a iscat cu populația civilă din părțile secuiești ale Ardealului.

Procesul-verbal al eroului întărește, prin felurile mărturii, credința sa că aceste însemnări sunt exagerările unui exaltat, dacă nu ale unui vândut, deși - găsuește documentul - „, e greu de susținut că niște biete pagini de jurnal intim pot fi o unealtă sau o dovadă de trădare”. Rămâne însă limpede cugetul iezuistic al clericului și intențiile sale nelămurite, în urma anchetei oficiale care, prin munca și autoritatea ei, a dezmințit, ca toate „, anchetele oficiale”, și a atenuat învinuirile ridicate din diferite părți, precum a înăbușit cu hotărâre orice șuierat de năpârcă adăpostit în frunzișul lașității.

11 martie. Pe încetul satele se repopulează cu răniți. Sunt veseli și nu pricep deloc mâhnirea părinților sau a rudelor în fața unei mâni tăiate sau a unui picior rețezat. Ghicești mulțumirea că au scăpat cu viață. Ochii îi sunt mari și scilipesc ca fundul puțurilor, obraji galbeni ca mușetelul, dar nici nu gândesc să se caute. Am văzut răni roșii ca sfârcul sânilor tineri, ciopârțite cum e gâtul găinilor tăiate, cioturi de brațe vinete, din care se prelingea sângele înnegrit cum se scurge rășina din faclele aprinse. Am văzut, arse de izbucnirea ghiulelelor, fețe trandafirii, și simțitoare și lipicioase la atins, asemeni mieilor jupuiți de vie. Pleoapele zdrențuite, orbite goale, umede altădată de priviri... Azi funduri colcăitoare de cangrenă în care mustesc florile leprei. Dar toată această vedenie, cu tremuri ciudate, ce ne aduc Lazări livizi, întorși din țările morții, toată sfâșierea vaietelor neîntrerupte nu înseamnă mare lucru când urechea îngrijată se pleacă zvonurilor noi. Parcă n-au mai fost niciodată locuitori neliniștiți ca azi. Teama freamătă în rândurile noastre cu un fior prelung, ca o boare de vânt ce dă alanna din papura bălței. Fluturii știrilor rele rotesc pe lângă candela de aur a sufletelor; temnițele sunt pline cu oameni de treabă; nici o gazetă nu mai vine. Un nou război se pregătește. Bătrânele se uitau astăzi spre apus. Era mai ușor, parcă s-ar fi înjunghiat o cireada de bivoli pe zăpada norilor. Și gonesc zadarnic după vești. Neștiința e ca povara unei cruci pe un spate chinuit.

13 martie. Au tăbărât aci regimente de honvezi și pedestrime maghiară.

I-am văzut cu groază coborând pe costișe și țipând sălbatic: *moarte valahilor!* Copiii au sărit pârleazurile și s-au pitit prin șanțuri. Femeile s-au

închis în case. Bărbații așteaptă în liniște moartea... Cine știe ce foc ne va mai cuprinde. Teamă mi-e despre cinstea femeilor și fetelor noastre.

14 martie. Ungurii ne privesc cu ură și se poartă cu asprime. Sunt mulți, câte pietre pe vadul râului... Și trec mereu către granița tunuri, călăreți și honvezime, cântând cu însuflețire; ecou și vuiet în păduri de baionete.

15 martie. Trecerea oștilor a încetat. Pe la amiază, vântul a smuls steagul împărătesc de pe primărie... Să știți, prieteni, că azi a început războiul...

17 martie. Da, a început! Azi au sosit gazetele vestind biruința oastei maghiare la Lainici... E mare sărbătoare în ungurime... Poporeni mei însă au închinat frunțile și, cum tăcuți sunt ei de felul lor, astăzi tăcerea lor spunea mai mult ca odinioară...

19 martie. Ungurii au pătruns în țară. Pe alocurea sunt bătălii mari.

26 martie. Izbânzi ungurești... De două zile se aude, văruiet, de departe, glasul tunului.

30 martie. Tunul bubuie mereu. Desfundă străzile, ne ajunge și tresare groaznic în piepturile noastre. N-avem vești.

5 aprilie. Întruna, glasul tunului scutură văzduhul și pământul. II auzim, femeile plâng, unchieșii își trag căciula pe urechi. Copiii nu se mai joacă pe dealurile proaspete. Am vrut să trag clopotele ca să-i mai îmbărbătez, dar glasul aramei a sunat dogit și bătrân ca un piept pustiu de viață... Și bubuitul se aude din ce în ce mai aproape și seara piscul munților se înfige în răni sângeroase și iezerele și izvoarele sunt roșii și gălgâie cald ca țâșnite dintr-o rană... Nici o veste, nimic, nimic, decât glasul de oțel, din depărtări în depărtări tot mai apropiate și tot mai în ființa noastră.

6 aprilie. Astă-seară am auzit vuietul prelung al goarnelor ca chemarea unui Duh răstăcitor al întunericului. Striga parcă „ajutor”, striga parcă neconținut, tot mai răgușit și mai fără de nădejde, iar noi, adunați în biserica sumbră și tremurând fără să ne dăm seama, simțeam în noi pornirea de a merge în ajutorul cuiva... Dar cine ne cheamă și unde?

7 aprilie. O, ce dimineață de groază! Pulberea s-a ridicat pe șosea, pământul răsuna sub copite, o gloată se apropia într-o grabă plină de spaimă. S-au deslușit și au trecut pe dinaintea noastră ostile împăratului, cumplita

învălmășeală de pedestrii, călări și artileri, fugă nebunească și compactă ce seamănă în urmă-i trupuri, tunuri, cai oboșiți, flamuri murdare. O oaste care fuge, și goarna, goarna de seară, chioțește smintită spre soarele ce de-abia răsare...

Și pe când căutam, ținându-mi firea, să aflui pricina acestei bejenii smintite, se ivi, ca un nor desprins din colbul jos al zării și purtat de vijelie, un regiment de călăreți roșii cu lănci de oțel.

Creștetele dealurilor se împăduriră cu străluciri de baionete; vedeam o furnicare de oameni și cai. Pe un pisc urcau patru gorniști... Și în văzduhul dintr-o dată răcit al zorilor se auzi o fanfară de biruință. Oștenii gorneau cu răsufierea lipită dârz pe aurul gurilor de trâmbițe. Peste ei, un steag cunoscut colora aerul jur-împrejur. Altul fu înălțat pe vechea primărie.

*

9 aprilie. Ce nelegiuiri! Ofițerii își rănesc soldații. Suduituri și suspine pretutindeni. Aceasta-i armata biruitoare. Căci peste tot această armată a pătruns cu baionete, neslăbind o clipă prigonirea aprigă a dușmanului.

10 aprilie. Oștenii nemâncăți rătăcesc cerșind, din poartă în poartă. Sunt slabi, galbeni și bărboși ca sfinții zugrăviți în biserici.

În zori, câțiva ofițeri au fost găsiți țepeni și reci într-un cort. Păreau beți, dar aveau câte o groapă roșie în stânga pieptului... Ai noștri sau soldații?

...Măine plecăm, părăsim satul și fugim în codru.

(*Caietul e datat 1915.*)

RECITIND PE GERARD DE Nerval

În Franța, lumea își aduce tot mai mult aminte de gloriile îngropate în vreme ale romantismului. Se forțează lacătele grele și lanțurile ruginite ale trecutului, se pătrunde în muzeele tăcute ca niște cavouri, se suflă praful depus pe vechile blazoane. Și, de multe ori, acestea își mai păstrează trăsăturile șerpuite, clare și lucioase de la început.

Astfel s-a încercat acum doi ani reabilitarea lui Theophile Gautier, susținută de scriitorul Vaudoyer, pe care-l voi utiliza fără milă în însemnările de astăzi. Poate că s-a reușit. Mi-amintesc însă a fi citit un articol violent al lui Andre" Caise.

Gide, literatul cel mai de pisc, Gide literatul cel mai de seamă al Franței tinere, blamează munca risipită pentru galvanizarea unei celebrități

moarte și nemeritate. Cei cari atribuie lui Gautier limbă și gândire clasică sunt batjocoriți cu neomenie ce se exercită într-un chip și mai revoltător asupra unui autor care nu mai trăiește. Toate astea nu împiedică pe Gide să aibă dreptate. Și groparii cari s-au odihnit o clipă răsufli decepționați și osteniți, spre a relua îndată și cu nădejde hârlețul. Exemplu primejdios pentru noi cari ne pricepem atât de prost în a imita; pentru noi cari n-avem ce resuscita; pentru noi cari trebuie să deschidem largă groapa comună spre a înghesui într-însa multe agonii contemporane și multe leșuri neînmormântate. (Căci a intervenit aci nevoia de a servi școlarilor gloriei cu portret și citații în *Cartea de citire*; în programele oficiale figurează cu orice preț și „literatura română”!)

O astfel de muncă în Franța nu poate fi superfluă. Ce s-ar fi întâmp. at dacă o frază accidentală a lui Baudelaire n-ar fi pomenit de poemele în proză ale lui Aloysius Bertrand? Prefața lui Gautier la poeziile *Fleurs du mal* cuprinde o mulțime de numiri dintre cari se cuvine să mai reținem câteva... De altfel, această prefață e singura scriere ce mai leagă pe Theophile Gautier de veșnicie... de veșnicia lui Baudelaire. (Gândindu-ne însă la Baudelaire, putem oare să nu ne raportăm la elevul său favorit, la Paul Claudel, ale cărui romane - să sperăm - vor fi în curând reeditate și răspândite?)

Dintre gloriile epocii, Gerard de Nerval nu e cea mai palidă. El se deosebește de contemporanii săi ca privirea farului de stele - depărtat de stele și de marinarul ce privește din larg. Viața sa e cu deosebire interesantă și o găsim, vers cu vers, rând cu rând, în partea cea mai desăvârșită a operei sale. Să ne-o amintim spre a înțelege misterul și emoțiunea din opera sa.

Adevăratul nume era Gerard Labzunic. Tatăl său cutreiera Europa ca medic militar în armata lui Bonaparte. Pe mamă-sa, moartă în Silezia, n-a cunoscut-o. El a fost crescut și educat de un unchi la Montagny, în Valois, provincia verde cântată de Nerval în capodopera sa *Sylvie*, scrisă într-un stil simplu și mlădios, dar care exprimă chinul tuturor himerelor sale. Încă dinainte de a fi adolescent, în epoca de formațiune, când fiecare întâmplare capătă forțe determinante asupra unui caracter, iar citirile se întipăresc adânc, Gerard găsi în biblioteca unchiului său cărți vechi de ocultism și magie. Se născu atunci în el iubirea misterului, funestă și atrăgătoare aplecare, plină de primejdii pentru viața sa de mai târziu.

În copilărie a iubit mult societatea tinerelor fete. Luă parte la *fetes de l'Arc*, alergând de la Chantilly la Compiègne cu Sylvia și prietenele sale. Prin părțile acelea, în insula plopilor, Ermenonville, se află mormântul lui Rousseau. Și e destul de accentuată asemănarea dintre Sylvia lui Gerard și domnișoara Galley din *Confesiuni*.

Despre Gerard, Sylvia spunea: „E iubitul meu și are bucle frumoase și fine”... Pe Sylvia, Gerard a uitat-o; pe o peluză, spre seară, în fața unui castel din vremea lui Henric IV, se juca o ceată de copii. Acolo, el văzu și auzi

cântând pe o fată frumoasă și mare, numită Adriana. „Pe măsură ce cânta, umbra cădea din arborii înalți și lumina lunii cobora asupra ei singure.” Când își sfârși cântecul, el făcu o cunună de lauri și o așeză pe fruntea Adrianei. „Semăna cu Beatrice a lui Dante, cari surăde poetului, rătăcitor prin sfintele locuri.”

Pe Adriana, care, pentru o singură zi de sărbătoare, se amestecase în jocul copiilor satului, Gerard de Nerval n-o mai văzu. Plecase la Paris; reîntorcându-se în Valois, află că se călugărise; peste puțin ea muri. Era dintr-o familie mare, înrudită cu regii Franței. Fără ca s-o mai poată uita, Nerval cutreieră lumea în căutarea unui suvenir viu. Toate dragostele lui aminteau, prin asemănare, pe Adriana... Toate schimbările și ncredințele lui erau făcute pentru câte o femeie care se asemana mai mult cu visul lui. Voi copia mereu din Vaudoyer.

După terminarea liceului și după ce traducerea sa din a lui Goethe îl făcuse celebru, Gerard de Nerval întâlni pe femeia pe care o numește, în scrierile sale, Aurelia.

Jeny Colon cânta la Opera Comică. Gerard intră acolo într-o seară; văzând-o, crezu că recunoaște pe Adriana și contemplă icoana vie a visului său. De atunci își petrecu serile la teatru, adorând de departe pe aceea care trebuia să fie pricina primei sale crize de nebunie. El încearcă diversiunea prin călătorie, dar în zadar. La Port-Said unde, aproape de o tânără englezoaică, se crezu vindecat, Nerval își închipui că recunoaște pe Aurelia-Adriana într-o trecătoare; stăpânit de această iluzie, zise fetei că nu e demn de dansa și se întoarse la Paris.

Dragostea sa pentru Jeny Colon fu, mai întâi, o manie blândă și tandră, închirie o lojă la teatru. Se ducea în fiecare seară și în fiecare seară trimetea actriței un buchet de la M-me Prevot. Nici o lorgnetă nu-i părea destul de bună pentru a privi pe artistă, nici un baston destul de frumos pentru a lovi în dușumea. Maxime du Camp întrebă într-o zi pe Gautier, care era prietenul intim al lui Nerval: „Cum s-a ruinat Nerval?” și Gautier răspunse: „Făcând exces de bastoane și desfrâuri de *lorgnette*”.

Când i se făceau reprezentațiuni despre perseverența acestui amor ciudat, Nerval răspundea: „Ce-mi pasă! E o imagine pe care o urmăresc și nimic mai mult!” Intr-o seară, luă pe Jeny Colon la Chaalis, o conduse în fața castelului unde Adriana îi apăruse. Îi povesti totul: „izvorul acestei iubiri, întrevăzut în nopți, visat mai târziu, realizat de dansa...”. Actrița nu înțelese și chiar se cam supără.

Curând, recucerit de demonul rătăcirii, Gerard plecă în Germania. Dar visurile sale nu l-au părăsit. Romantismul german, atunci în toată puterea, îl încurajează în această tovărășie imaginară a fantomelor cele mai extravagante. La întoarcere e ostenit, ruinat, bolnav. Are halucinații din ce în ce mai dese. Orice lucru ia pentru dânsul un dublu aspect. A zis, despre el însuși,

vorbind de această epocă: „Acțiunile mele în aparență nesocotite, erau supuse la ceea ce se numește iluzii după rațiunea omenească”. Curând încercă să-și realizeze „iluziile”. Fu văzut adesea la Palais-Royal. într-o seară cântă, începând să se dezbrace, un imm misterios pe care-l auzise într-o viață anterioară. într-un cuvânt, trebui să intre în casa de sănătate a doctorului Blanche. Era un caz de „nebulie conștientă”. Era în 21 mai 1841. în luna noiembrie, vindecat, scrie unei prietene: „Ce nenorocire că societatea actuală nu vrea să ne permită iluzia unui vis continuu!”. Se cumintise, era grav, fermecător, amestecând conversația cu erudiția și capriciul, vorbind toate limbile Europei, cunoscând toate religiile. Contemporanii săi, când vorbesc de dânsul, sunt cu toții de acord: n-au cunoscut un bărbat mai plăcut, mai cuviincios și mai bun.

Călători încă. întârzie prin Orient; însemnările sale de atunci sunt un *cap de operă*. Peripețiile acestui voiaj sunt neașteptate, câteodată comice, totdeauna interesante. La Cairo, urmând sfatul consulului Franței, pentru a trăi liniștit, se însura. Luă, sau mai bine zis, cumpără o sclavă javaneză, numită Zeynab, și acest lucru îi aduse multă bătaie de cap.

Din Egipt trece în Siria. La Beirut, internă pe Zeynab, care-l încurca, într-o școală de fete pe care o conduce[a] o marsileză, d-na Carles. Pătrunde în Liban, vânează cu șoimul, ia parte la o luptă între druzi și maroniți. Caută și prințese. Sfârși prin a găsi una, chiar în pensionul doamnei Carles. E o tânără druză numită Sulema, fiică a unui șeic din munți. Pe această Sulema, el o găsește asemănătoare idealului său.

Trecem peste intervențiile pe cari le făcu pentru a hotări pe șeic să-i acorde fata.

Obținu în sfârșit o promisiune. Dar mai întâi, se întoarse în Franța.

Va reveni să ia pe Sulema?

Vai! Sărmanul Nerval nu mai putea face călătorii mari. Nu mai are nici bani, nici sănătate. Fără ca nimic să altereze „eleganța nativă și aristocratică a persoanei sale”, el se obișnuiește încetul cu încetul să trăiască prin gargotele¹ din Halles, prin hanurile din île-de-France și Valois. Când prietenii îl întâlnesc, el le povestește visurile sale „cu inflexiuni atât de blânde în voce, că te uitai ascultându-l ca pe un cântec”. Frecvența adesea piața de păsări; în fiecare dimineață, o primăvară întregă, aduse cireși unui papagal roșu.

În acest timp, cu toată mizeria, lucrează mereu. *Noaptea de octombrie* apărură în *Revue des deux mondes*. Era vorba să i se acorde Crucea. Nu încetă de a duce o viață dublă, Care trebuia să-i fie fatală. O nouă criză de nebunie se prepară. O dată, în apropierea bazinului din Tuileries, văzu pești roșii ieșind din apă ca să-i spună, cu politețe și ceremonie, că regina din

¹ Gargote (franc.) - cârciumă modestă.

Saba îl așteaptă. într-altă zi, trecând pe sus, pe lângă cimitirul Montmartre, în care e înmormântată Aurelia, o auzi pe aceasta chemându-l; se precipită pentru a o urma și căzu leșinat în grădină.

Iată-l din nou la doctorul Blartche. în timpul acestei șederi scrie **Himerele**, atât de frumoase sonete, misterioase și mărețe; atât de însemnate pentru poezia franceză, pentru că arta. lui Verlaine și a lui Mallarme e exprimată.

Dar Nerval nu mai are calmuhde odinioară. Ar vroi să scape din casa de sănătate. El cere cu mânie liberarea sa. Scrie tatălui său, moșneag, cu inima stinsă, care nu se ocupă de el. Scrie Societății Oamenilor de Litere. După o discuție vie, comitetul se pronunță pentru liberare, părerea fu adusă la cunoștința doctorului printr-un proces-verbal. Blanche trebuie să cedeze.

După câteva zile, Nerval fu găsitpânzurat în stradă. Vaudoyer crede mai mult în versiunea sinuciderii. E și firesc să fie așa. Și pentru mine, bănuiala de asasinata fost colportată în presă și în cercurile literare, de Societatea Oamenilor de Litere, responsabilă de această nenocire și care voia să îndepărteze de deasupra-' această responsabilitate.

Cât privește opera rămasă dela;â!cest scriitor, ea îi va asigura locul printre precursorii simbolismului iNewâla fostun scriitor original, deosebit de contemporanii săi, de Musset cel dulceag, de Banville și Gautier, de Victor Hugo cel declamator și imitat' de toți pe atuncea.

Mi-amintesc a fi tradus, pe la etatea de 15-16 ani, unele poezii de Nerval. Din strofele mediocru redatele© le' voi copia imediat, se vor aprecia calitățile de conciziune, de limpede simplitate și de vag delicios al poeziei; Nerval, cu simțirea și maniera sa ciudată și sumară, se ascunde în ghirlandele plâpânde ale visurilor:

..Fantezie

Cunosc un cântec pentru care-aș da
Mozart, Rossini, Weber, - pe oricine
Un cântec foarte vechi și trist, ce pentru mine
își are numai încântarea sa.

De câte ori auzu-mi îl cuprinde
Cu două veacuri sunt întinerit,
Sunt sub Louis... și-n față-mi se întinde
Un verde câmp de-apus îngălbenit.

Pe urmă, un cașteț ee-n stânci se sapă
Cu vitrele-n roșiatice culori
încins de parcuri mari și cu o apă
Care, scăldând^rly.CțiWge printre fiori...

Apoi, o doamnă palidă la față,
Sus, la fereastră-n portu-i strămoșesc,
Pe care poate că-ntr-o altă viață
Am mai văzut-o! - și mi-o amintesc."

Și această tălmăcire poate fi singura pată pe memoria lui Gerard de Nerval.

„SPANACHIDE" DE N. N. HÂRJEU

Teatrul Comedia: *Spanachide* de N. N. Hârjeu (comedie în trei acte).
 în definitiv, piesa asta trebuie să fi fost „de un humor irezistibil”,
 altminteri trebuie să fiu bolnav, să am vreun vițiu de complexiune, cum ar
 zice bătrânul La Bruyere. Eram singurul om trist din toată sala. Și pe când
 căzusem în prostrație, câteva sute de spectatori, semeni de-ai mei, se
 desfătau cumplit. Iată pe Spanachide, pe Secăturescu. Un personaj visează
 întins pe dormeuză. E un vânător de duminică și vorbește-n somn despre
 iepuri, puști, foc. Vine feciorul să-l deștepte, și adormitul se trezește hătânat
 de tetanosul tuturor spaimelor: săriți, ursul!

Iată pe Popescu (Achil) făcându-și preparativele. E un tovarăș de
 vânătoare și-și scoate izmenele pe scenă. În vremea asta, Spanachide, care
 simulează o pușcărie, se împiedică și cade - bufonerie din improvizațiile
 teatrale ale copiilor sau ale artistului pentru copii Dobitocescu. Se vorbește
 tare, se râde, cu scremăt în gâtjej. Și publicul, hotărât, aplaudă, se esclafază.
 Iar autorul se precipită la rampă, se înclină, exultă și simte
 furnicându-i subțredingotă buricele imateriale ale degetelor Gloriei.

„DRAGOSTE NEÎNGĂDUITĂ" DE PIERRE WOLF

Teatrul Național: *Dragoste neîngăduită* de Pierre Wolf (trei acte).

Pierre Wolf a rezolvat problema lui *homuncuhis*. De altminteri, azi
 savanții pot fecunda artificial, în clocitoare menținute la 34°-41°, germeii
 obținuți prin aceleași mijloace întrebuițate de autorii francezi când scriu
 piese pentru cocote și doamne adultere. Niciodată însă nu izbutesc să
 închege și grăunța medulară, începutul creierului. Autori ca Pierre Wolf sunt
 mulți, și despre eroii lor nu se poate spune decât că sunt oameni însuflețiți
 de o pasiune oarecare. Caracter, etate, stare civilă etc. Toate sunt menționate
 în afiș și spectatorul blajin colaborează intens cu dramaturgul, mulțumit că

¹ *Esclaffer* (franc.) - a râde zgomotos.

acesta își pregătește cu abilitate efectele, îl pune în fața scenelor de dragoste
 ce riscă să fie surprinse, îl face să audă cuvinte de iubire, să vadă cum din
 act în act eroii sunt mai palizi, mai momificați de atâta ardoare conținută.

Totuși, când Pierre, pe punctul de a fi înșelat de prietenul său vechi cu
 această povestire, își lasă soția și soarta în mâinile lui Jean și pleacă, piesa
 nu mai poate procura surprize, interesul a dispărut, toți prevedem reacțiunea
 lui Jean, zbuciumul femeiei și la urmă sacrificiul soțului. (O scrisoare de
 adio, pe care cei doi amanți o citesc strangulați de emoție în scena finală.)
 Nisa, soarele, marea (o pânză mizerabilă spoită cu albastru), societate, joc de
 cărți, persoane asupra cărora se insistă cu inutilitate - de bună-seamă, Pierre
 Wolf s-a gândit la mediu, la atmosferă... Dar cugetare, originalitate, viață
 adevărată?... Și apoi, lașitatea de a ne da ca deznodământ tocmai ceea ce ar
 fi trebuit să fie începutul, de a intra în pământ la răscrucea de unde pornesc
 drumurile abrupte și întunecate ale patimilor.

Teatrul, astfel scris, se învață, după câteva citiri, ca bărbieria după o
 scurtă ucenicie. Și sunt foarte mirat de d. Zamfirescu și Diamandy. În pie-
 sele lor, actorul a trebuit să galvanizeze, cu talentul său, cadavrul persona-
 jelor; greutatea era prea mare. În *Dragoste neîngăduită* însă d. Radovici,
 Demetriad, d-ra Tina Barbu au găsit câte o schiță de rol.

...îmi închipui pe d. Radovici jucând în *Tatăl* de August Strindberg.

ANTICIPĂRI

Am învățat zilele astea, din ziare invariabil de grave, că forturile
 Dardanelelor sunt inexpugnabile, iar Constantinopolul e capitala Turciei.
 Senzația e mare la noi, mai ales de când un ziar ultra-patriotic și cu serviciu
 de informațiuni întins și secret (se zice că până și chelnerii de la „Cafe
 Imperial” îi sunt reporteri) ne-a denunțat intenția Triplei înțelegeri de a ne
 încredința orașul, după ce va fi fost cucerit și pacificat de ostășimea aliaților.
 Minți luminate însă și priviri neturburate de înflăcărarea iubirii de moșie
 ne-au amintit la vreme că noi n-avem ce căuta la Stambul, că idealul nostru
 național e aiurea și deci forțele noastre... complectăți d-voastră fraza.

Turcii vor fi goniți? Unii le cântă pe nas prohodul, alții îi văd
 renăscând din pulbere și fum. Fraze mizericordioase în cari se ghicește o
 înălțare dezolată din umeri, un „n-am ce le face” suveran și extenuat pe
 gama coborătoare a unui suspin adânc, deplâng patru veacuri de luptă și de
 nesomn ce au purtat flamura verde ca pe o pulpană de fulger somptuoasă și
 războinică, în susul Dunării, până la Viena. Vorbe pripite, de dispreț și de

ură, pedepsesc indolența lungilor rugi către Allah, poezia lenei, desfrâul aspru cu roabele aduse sub corturi viteze, somnul cald pe pământul dospit cu sânge și plictiseala de veacuri care a îndulcit și a filtrat prin gene de mătăasă și cearcăne albastre privirea vulturească a unui popor și a înflorit cu blazoane de rugină curba elegantelor hangere. Și se mai aud glasuri sentimentale, poate vreun cititor întârziat al lui Pierre Loti, care să plângă poema ce se îngroapă sub zidurile surpate - iată atunci perindându-se toată vechea tabulhana romantică: haremurile și femeile voalate, minaretele și cireșii cu umbre lungi pe solul ars, apele, caicele, dezordinea, liniștea acestor porți ale lumii noastre, albastrul pur ca cochilia unui ou de rață, luna plină ca rotunjimile unei favorite imperiale...

Glasul acestui întârziat ne oprește în aceste însemnări șovăitoare de teama de a nu cădea în profeții politice.

Constantinopolul poate rămâne turcesc, poezia lui se va schimba cu anii; și pentru că aceasta e de neînălțurat să ne închipuim (e mai tragic) că vechiul Stambul moare odată cu vechii lui stăpâni. Poate că revoluția și războiul civil au și izbucnit în capitala amenințată, spectacolul e mai măreț. Turcia dementă și dezunită cade mai frumos.

Într-o noapte oarecare, cetatea bătrână și creștină va răsuci gesturi de incendiu în văzduhul calcinat de punctele de suspensiune ale obuzelor. Cu fiecare fort se va înmormânta un rest de domnie musulmană. Și pentru aceasta, corăbiile a trei popoare mari și-au alipit pântecul și suflul grelelor cuirasate au încălzit până la alb întunericul ceasului. Priveliște vastă de coarde și catarge, de guri de trăsnet târâte pe ape și pământ, ce va învălui micimea patimilor cari au zădărnicit apărarea și le va exalta nebunia.

Și-apoi? Nu profetizăm nimic, asta se va întâmpla orișicum, asta se știe, ceva mai repede însă dacă banul și conducerea Apusului vor lua locul celei mai cântate trândăvii. Orașul care se află la marginea Asiei și la începutul Europei își va simți însemnătatea. Prin cenușa bombardării se vor mătura și lărgi bulevarde senine, linii de drum de fier își vor împleti nervura vânăta în pânjeniișul gărilor imense. Cheiuri trainice de piatră vor atrage pachetboturile exagerate sau stemerele fremătânde, coșuri de uzine nenumărate se vor înălța ca niște semne de exclamație, un milion și jumătate de locuitori treziți din somnul lor de basm se vor întâlni în Bursele clocotitoare, pe piețele solemnizate de statui masive, departe de muzeele pustii, dormitoare melancolice ale trecutului.

Și această viață nouă în Bosfor își va găsi poezii ei, tumultul și paroxismul muncii pe țărnișurile cele mai calme și mai voluptuoase își vor avea ritmul lor de-abia bănuț și artiști minunați vor privi, în titanica sfortare europeană de a clădi o cetate de beton și fier, oazele verzi ale cimitirelor cruțate și conurile minaretelor subțiri.

„Lille a fost ocupat (reocupat) de...”

În apropierea cetății părăsite la început fără luptă, armatele se sângeră astăzi cu îndărătnică nădejde în biruința de sfârșit. Lille, situat la marginile Flandrei și la hotarul Republicei, s-a gătit într-o bună zi cu coiful roșiatec al incendiilor, după ce ani lungi de prosperitate industrială i-au urzit zalele de fier ale nenumăratelor ei uzine și au undoiat spre nori panașul întunecat al fumului suflat de coșuri. Puține orașe din cele devastate azi de trecerea războiului au fost mai pregătite să îndure cu semeție și nepăsare bombardările aprige și tumultul grav al bătăliilor ca Lille, pururi răsunător de mișcarea motoarelor sale, de timbrul goanelor deșteptate de cu zori în forturile ce punctează prețios brățara întăriturilor de la acest pumn al Franței. Astăzi, pumnul se umflă încordat sub strânsoare și se zmuțește răsucit și neînfrânt, fabricile toate au tăcut și ascultă alarma încăierărilor, plină și exagerată ca un tunet artificial în culisele unui teatru. Și suntem în vara ce încheie 15 ani de la moartea poetului Albert Samain, născut în Lille și mort la Magny-les-Hameaux. Dar Albert Samain a fost pasionat tandru și nostalgic, viața orașului său n-a știut s-o cânte așa cum se înfățișa, ci, amintindu-și de copilăria-i tristă, scria mai târziu:

„*Mon enfance captive a vecu dam des pierres;
Dans la ville ou sans fin vomissant le charbon
L'usine en feu devore un siecle moribond;
Et pour voir des jardins je fermais les paupieres...*”.

Toată viața, Samain a privit printre gene, ca să vadă ceea ce visa. Portretul său ne arată o figură fină, linii de o eleganță bolnăvicioasă, atitudinea sa pare un moment că se va disloca în linii mlădioase și curbe, totul în contrast cu un aer sever de corectitudine administrativă și de sobrietate anglo-saxonă. În literatură e o personalitate întrucât reprezintă perfecțiunea diletantismului. Astăzi, ca și-ntotdeauna, trăiesc doar câțiva poeți cari fac să vibreze simțirea escortelor și să cugete capetele primitoare. Din reviste și ziare fără de număr, putem culege însă, pentru liste nesfârșite, nume și pseudonime de tineri cari adesea iscălesc rânduri de versuri inteligent scrise, chiar simțit scrise, dovada lecturilor și asimilației laborioase, dar infecunde în opere noi. Adeseori, celebritatea și gloria poleiește câte un piedestal de gips pe care-și oprește pasul câte un drumeț norocos prin templul artelor; și e o clipă când atitudinea lui se confundă cu nemișcarea eternă a statuiilor albe oglindite în luciul lespezilor de marmoră. Din această mulțime vanitoasă și spirituală a diletanților, Albert Samain s-a distins prin viața lui

austeră și prin răbdarea lui, și prin felul strălucit prin care și-a apropiat (uneori le-a desăvârșit) manierele diferite ale contimporanilor mari. Căci nimic din Samain poet plastic, pictor de somptuoșități și de fresce solemne, sculptor de gesturi hieratice (puțin meyerberiane!) ori de versuri migăloase, metalice, Samain, aci răspândit într-un verbiaj romantic și torentuos, aci conținut, discret, extenuat, muzicantul cel mai intim al surdinei, n-a izvorât din dânsul fără să fi preexistat în cărți de preț câteodată depășite în Jardin de l'Infante. Ar putea fi dat ca pildă și diletanților noștri, dacă îi avem, dacă la noi nu cumva nu există decât un diletantism al diletantismului, cu toată graba impetuoasă a celor ce urcă în ascensoarele *Flacărei Watershut*¹ gloriei, pentru a coborî imediat și vertiginos pe partea povămită. Ei vor vedea că poate fi pusă muncă multă și inteligentă și se poate exprima o sensibilitate chiar când cineva se resemnează în a nu născoci nimic, nici în formă, nici în fond, nici în ritm. Modestie cuminte, canalizată într-un eclecticism cult și artistic, departe de aroganța inovatorilor farsori sau importatori, după țara în care se găesc. Să nu fi îndrăzneț, nici retrograd, să plutești pe sezoane în apele oricărui *golfstream*, reținând ce e mai bun în fiecare școală și îndepărtând exagerările, să treci prin toate regulile și toate disciplinele, rezervându-ți dreptul de a turna doar sufletul tău în formele altora și să reușești a face astfel operă durabilă! - dar pentru aceasta Samain s-a străduit și a așteptat 20 de ani. Leon Bocquet, elev reverențios și apologist plin de pietate, a scris despre Samain rânduri definitive:

„// *ciot son âge et le resume...*

Și de aceea, el e ca un centru unde toate piețele domeniului poetic se întâlnesc. Și-a creat astfel un fel de neatârnavare și personalitate lămurită. În corul numeros al poezilor epocii sale, instrumentând în unisonul orchestrei, dar fără să se fi putut confunda sau pierde, Samain a cântat cu o voce pură, gravă și confidențială în care stăruie un suspin îndepărtat. Tristă și solemnă, ca și cum ar urca, seara, din fundul unui luminiș, ea are timbrul său bine distins și anumite sonorități expresive, ce te fac să o recunoști fără puțință de a te înșela. O recunoașteți după o anume tremurare de voluptate lăncedă și mai adesea după un fior serafic, imaterial și muritor:

„Samain e un poet de extaz pătrunzător, prietenul sufletelor supuse, valetudinare, și rătăcite, pe cari le zguduie durerea și le tulbură o neliniște de nespus. Tot ceea ce se ghicește, se sugerează, dar de-abia se exprimă: înflăcăările vagi, sfârșelile, zările brumoase ale visurilor noastre, amurgurile divine ale inimei, emoțiunea obscură a singurătății, neastâmpărul orelor meditative, tot ceea ce simțim în unele clipe superioare năvălind din ființe către umanitatea noastră, Samain a știut să-l facă perceptibil, să insinueze în

¹ *Waterchut* (engl.) - stăvilar.

noi puțin din necunoscutul și misterul cari dormeau nebănuite. El e ca fratele gânditor și recules al nopții, al tăcerii, și poezia sa moale și curgătoare, versurile sale de dezmierdări și atingeri sunt făcute pentru a fi citite și înțelese în decorurile suave și lăncezitoare atmosfere ale toamnelor aurii, în penumbra lenevitoare a camerilor închise prin tonurile cenușii ale amurgurilor, spre sfârșitul zilelor, al anotimpurilor și al iubirilor, în serile de vigoare istovită, de speranțe abătute sau de osteneli amoroase, în nopțile de friguri sau de insomnie. «Sunt suflete-femei» a observat într-o zi Albert Samain. Purta într-însul unul din aceste suflete, mlădioase, delicate și slabe, mistice și impresionabile, și acesta e sufletul care a comunicat sentimentelor sale și senzațiunilor sale delicioasă lor acuitate, rafinamentul lor și impreciziunea lor volatilă..."

Sistemul acesta de a întrebuița, pentru explicarea unui poet, însuși vocabularul său, e vechi, iar Leon Bocquet, cititor atent și entuziast al lui Samain, îl stăpânește cu siguranță până și în versurile sale șterse și parcă aburite. Nicăieri ca în rândurile copiate aci nu găsim o parafrazare mai simpatcă și mai sufletească a poeziei samainiene. Azi, în Franța, se vorbește tot mai mult de poezii regionali. Lille n-a avut poetul său, și poetul său nu și-a iubit orașul. Și-a iubit însă provincia care în epoca de azi a crescut pe cei mai de seamă poeți. Și dealurile și câmpiile cari astăzi se scutură de smucitura obuzierelor ca niște spinări gigantice de hipopotami adânciți în globul bălților, au fost celebrate astfel în *Le Chariot d'Or*:

„*Ton air de sainte femme, 6 ma terre de Flandre
Ton peuple grave et droit, ennemi de Tesclandre
Ta douceur de misere ou le coeur se sent prendre
Tes marais, tes preș verts ou roussissent les lins...*”.

Dar în țara acum răscolită de tranșee și morminte, e discordant să plimbi azi, cu închipuirea, pe Albert Samain, ascultătorul întârziat al cornului plângând în funduri de pădure și al valsurilor germane aduse din departe, pe vânt.

„STROPI DE SOARE”, POEZII DE B. NEMTEANU

Poetul acesta își sărută muza franțuzește, ciupind-o delicat de obraji, după asentimentul ei tacit. În general pare a fi un amant fericit și intră în categoria Don Juanilor din cărțile lui Bourget, deși, sau tocmai *pentru că*, afectează câteodată melancolia unui suspinător ignorat sau a unui căzut în dizgrație:

„Cântec

Iar beție de salcâm,
Sună iarăși cânt de vrăbii;
Dunărea s-a dezghețat,
Vin și pleacă iar corăbii.
Ca și an sunt toate iar -
Multe flori și vise multe;
Inimă, iar vei cânta,
Dânsa iar n-o să te-asculte!"

În realitate însă, *dânsa* va fi foarte „tușată” de acest suspin ipocrit; iar unui cititor mascul, chiar unui blazat, poezia - termen fixat pentru a denumi tot ceea ce e tipografic dispus într-un chip anume - îi va fi foarte simpatică. Un merit mare al d-lui Nemțeanu: fără-ndoială că versurile citate sunt banalități, oricum le-ai privi; banalitățile d-sale sunt însă străpunse de un fior, e ceva care tresare în repausul insipid al celei mai neîngăduite platitudini, și atunci prea-întrebuintătele expresii sunt târâte într-un oarecare ritm, ca inelele unui șarpe, călcat, în somn, pe coadă. Aș fi buimăcit foarte, dacă un fizician mi-ar trece printr-o baghetă de cauciuc unde electrice. Ingenuu și sincer, d. Nemțeanu, Franklin al poeziei române, dă priviri ochilor trecuți ai muzei sale romantice - fata are coade groase pe lângă obraji, bluza de mătăasă, umflată sus, strânsă la șolduri, rochie largă ca un clopot -, suntem pe vremea malacoafelor, mi-amintesc de miniaturile pe porțelan din medalioanele vechi. Și de la Oreste până la Corneliu Moldovanu, ca să mergem, așa-zicând, ascendent, ori de la Mircea Dem. Rădulescu (mergem tot așa), inspectând toate reputațiile amoniacale produse de cabinetul secret al redacțiilor noastre literare (*Semănătorul*, *Convorbiri critice* etc), nimeni nu înfățișează atâtea calități nepretențioase, atâtea lipsă de elocință, de mască, și nimeni nu e mai firesc înclinat să... cânte (de multe ori, spiritul e necesar și el nu poate fi semnalat decât prin puncte de suspensiune) ca d. B. Nemțeanu. Desigur, muza d-sale nu e păstrată într-un borcan cu alcool în muzeul îndelnicirilor din juneță, nici nu-i fluture prins anevoios și înfipt cu săgeata tremurătoare a ambiției în scândura unui suflet steril. Ne amintim de cuvintele unui prea modern poet dintr-o povestire a lui Andre Salmon și o cităm aci fără să uităm o clipă că d. Nemțeanu expansiv, fraged și dulce, împrăștie o mireasmă de venerabilă vetustate, iar cel din nuvelă, veți vedea:

„Ți-ai bătut joc de mine ades; o! nu-i nevoie să te dezici, am înțeles, nu sunt supărat pe dumneata. Versurile mele nu rezistă cercetărilor, sunt un ignorant; gândești mereu lucrul acesta și ai dreptate. Nu protesta! Dar am cu toate astea ceva în mine, ceva pe care nu-l are toată lumea, un fel de chin și de fericire în același timp, ce face ca, în ciuda poeziilor mele, de care-ți poți râde pentru că ești mai instruit, să fiu oricum, un poet.”

Repet: rândurile copiate nu se aplică *ă la lettre*: vreau să mențin însă că d. Nemțeanu e un sensibil, un poet, după concepția saloanelor seniorale și dacă pe lângă reticențe nu ne-ar repugna sfătuirile... Ce-ar fi dacă mare parte din poeziile d-sale ar fi migălos lucrate și dacă d. Nemțeanu, cunoscându-se mai adânc, s-ar abține de la încercările de poezie filosofică ce ne revelă o cugetare de cerebroid. Un patetic către Christ ne arată ce amarnic suferă un poet hazardat pe toboganul acestui gen aproape imposibil. Și o mulțime de cântece dovedesc cât îl prinde atitudinea romanțioasă, mâna pe inimă și un pas, un elan înainte, reținut de timiditate, ochi rugători și surâs încurcat, *quasi-ironic*; ghicești teama nedeghizată de a părea prea liric, prea nestăpânit și teatral. Sinceritate care atrage și zâmbește, copil care scâncește cu toată figura și-și plânge toate lacrimile pentru că s-a lovit, iar la urmă își amintește că ar fi mai nemerit să râdă, - și râde.

î
~
J
„Prin ochiul de văzduh între doi brazi,
Sus, amurgindul soare
O dată se mai uită, - și dispare
S-a isprăvit ocolul său de azi.

jr
W
p
Ș',
-
O zi! Și-n ziua asta, Doamne sfinte
în care-atâtea brațe s-au trudit,
Eu n-am clintit un deget, bun părinte
Ci la o fată, Doamne, m-am gândit...
Dojana ta pe suflet greu m-apasă,
Dar vina e a fetii... Dac-ai ști
O, dac-ai ști cât este de frumoasă,
Tu nu mai dojeni.

Ba, i-ai trimite vorbă c-am pârât-o
Tu însu-ți ai certa-o, surâzând:
«De ce nu-i scrii băiatului, urato?
Se prăpădește bietul așteptând».”

Ingenuitate de naiadă surprinsă în baie; și care caută, fără să se prea grăbească, o frunză de viță.

MIZERICORDIE LITERARĂ

Capitol: Melodie tristă

„În suflet port adeseori
Tăcere neagră de cavou,
În el, perdutele-amintiri
Răsună viu ca un ecou.
Răsună, viața-mi răscolesc
O mare sumbră toate-apar
Și toate gem, sunt ani de când
Lumina stinsă e în far.”

Carol Scrob - simbolist

La început, viitorul maestru e un tânăr cu ghetete aduse ca niște caice, cu privirea absentă și ștearsă ca fundul gol al unei tabacheri de tinichea, și cu gândul muncit de nostalgia unei monede de 10 bani, prețul unei cutiute de alifie mercurială. Fără îndoială că barba nerasă dă feții un vag răsărit de strălucire apostolică, iar unghiile cadrilate pe o suprafață de un cm.p. amintesc doliul după *atâtea* (cuvântul ăsta trebuie totdeauna subliniat) visuri doborâte-n zbor și grămădite la picioare, așa ca-n litografiile cu lustru ce reprezintă prada vânătoarească bogată în becațe, prepelițe și găinușe.

Mai totdeauna, el nimerește în tipografia unui ziar, unei reviste, al cărei corector devine. Și dacă humoarea sa, veșnic inegală, îi menține acest post, sufletul e salvat. În câteva luni, artistul se transformă în gazetar, se ghilotinează cu gulere curate, se spânzură în cravate noi, pletele pică regulat la bărbier, ca răzătura de hrean, și-n afară de leafa *quasi-?x&*, buzunările cunosc veniturile extraordinare: împrumuturi în schimbul unei notițe ori șantajul de la 2 lei în sus. După câtăva vreme, fostul poet va proteja o cocotă... Dar se va însura cu o subretă. Acestea sunt ceea ce el ar numi în stilu-i lapidar „cazuri rare și fericite”. Poezia lavalierii face loc deliciului burghez al băii bisăptămânale. Însă cei mai mulți găsesc munca de redacție silnică și secătuitoare, - heliotropului îi trebuiește aer mult și soare: terasa unei cafenele. Și-n fiecare dimineață, poemul, nuvela sau scena unei mari drame istorice se săvârșește cu persistența cotidiană, cugetătoare, a unei cronice maladiei. Bineînțeles, aceste lucruri trebuie publicate. Literatul român, inteligent, înțelege însă câtă lumină proiectează asupra unui manuscris, bălțat de pete grase și de cerneală, ochelarii unui profesor universitar oarecare. Profesorul are în buzunar țigări, sinecure și glorie pentru cel ce are urechi de auzit. În revista lui, literații sunt orânduși ca-n clasele primare: silitorii-n față, leneșii în fund. Și discipolul acordă *apriori și* cu precauțiune, un rudiment de ochi critic protectorului.

Și niciodată nu știi la ce să te aștepti. Revistele universitare sunt însă prea puțin citite și, chiar dacă ai avut talentul extraordinar de a te face imprimat pe întâia pagină, gloria modernă - un aeroplan care zboară din capriciu cu roatele-n sus la o anume înălțime - e prea departe încă. Arunci, literatul utilizează prietenii de cafea. D-l Niculae Iorga și nu mai știu cine, după dânsul, sunt foarte nedrepti cu ziaristii. Oamenii aceștia nu fac decât să strice „limba românească”, slobod literatul să nu-l imite. Dar ziaristul e mizERICORDIOS și sceptic. Lansarea unui tip mai mult nu înseamnă pentru el nimica, el care știe cum se făuresc celebritățile scenei și literilor. Un sentiment umflăcios de atotputință în materie îi pune vanitatea la încercare. Un capriciu: să-l lansăm pe X. Și milă, multă milă. Mă voi explica. Și un instinct de conservare.

Căci scriitorul cu pletele strălucind de o pomadă sudoripară proprie, purgat de demnitate și cu epiderma frământată dintr-o cocă de smântână și excremente, când întinde spre salut niște degete ocrotite de o pojghiță de nicotină, spune:

- Am scos volumul, dar mâine n-am ce mânca. Dacă-mi vei face puțină reclamă în gazetă, voi vinde câteva exemplare. Știi cum, așa: „Cunoscutul scriitor și apreciatul publicist X”, în sfârșit, cum vrei tu. Tu ai leafă, ce-ți mai pasă.

Și privirile spun mai mult. Tipul e și ambițios, și rău. Celălalt cunoaște valoarea volumului, sufletul tipului. Dar asta nu e o piedică. Și apoi se gândește și el la masa de mâine a artistului. Și, făgăduindu-i o recenzie, nu evită lesnicios a doua cerere: „îmi dai un franc?”

Din masă-n masă, la cafea, amabil și umil literatul român fără de talent a făcut ocolul redacțiilor. Fără de talent, pentru că un om dăruit cu adevărat nu poate fi scalpat de mândrie. La noi trebuie aplicat și-n literatură, cu diminuările de trebuință, principiul d-lui Carp că politica să nu se facă decât de către cei cari au 40 000 lei venit anual. Să scrie, dintre cei talentați, cei cari își au existența asigurată, cari nu fac împrumuturi la chelnerii cafenelelor. Cu ajutorul lingușirei și al ziarelor însă, se ridică statui de nisip. E frumoasă însă schimbarea la față treptată a literatului parvenit pe astfel de căi. De îndată ce observă că în public numele său a prins, prin autoritatea afirmației și forța repețirii, o rupe cu modestia. Devine nervos și irascibil. Unghiile sale, tot murdare, le întinde cu vârfurile-n jos, molatec. Glasul se târâște gargarisind plictiseală. Dar se ascute ca o săgeată, când obiectezi ceva. Faza se eternizează. La prima izbitură de praștie, literatul își vine în fire, și-amintește, și-și destupă supapa numai în fața inofensivilor. E de-acuma însă maestru, nepăsător de trecerea zilelor, nebăgător de seamă la fața-i cu trăsături de gumelastic, la mișcările-i din ce în ce mai spasmodice, la solzii de murdărie ce-i tencuiesc spatele, pieptul, grumazul.

Consecințele mizERICORDIEI gazetărești.

IN „CĂMINUL STUDENTELOR" DIN BUCUREȘTI

Firma evocă tablouri familiale, colțuri de salon cu mobile grele însănăgerate de lumina jăratecului. Francis James dacă ar rătăci pe la noi s-ar opri naiv și încântat în fața clădirii din strada Dionisie. Poezia paturilor albe cu așternuturi de pânză aspră în spațiul de var al dormitoarelor sonore; poate un crucifix dungând peretele sau o candelă ortodoxă, aceasta din urmă pentru culoarea locală... Și Clara d'Elldbeuse, și Almai'de d'Extremont trecute prin ani de învățătură cari nu le-au filoxerat simplitatea, filtrând lumina dimineții prin genele abia atunci întredeschise. Zori de lapte revărsați prin geamurile vaste peste un rând de capete imobile, afundate în perini, cu șuvițe late pe frunte brune sau blonde. Un rege nebun-Ludovic al Bavariei? - s-a desfătat poruncind realizarea acestei săli de păpuși cu pături de lână strălucitoare turnate pe trupuri, o sală unde piepturile se ridică și coboară în respirații neregulate, ceea ce-ți dă iluzia unei acalmii marine în care dantelele cămășilor de noapte alcătuiesc spuma valurilor reci.

Ar fi trebuit să păstrăm și pentru noi și pentru toată lumea această iluzie răcoritoare. Și-n locul rândurilor ce vor urma, să ne amintim și să lăudăm o dată mai mult scopul țintit prin înființarea acestui Cămin unde o mulțime de tineri ar găsi un adăpost convenabil. Morala și igiena respectată și fără spânzurarea cartoanelor cu inscripția: „Nu scuipați pe jos". Liniște studioasă și clopotul meselor fixe și al culcărilor timpurii și ieftin cumpărate... Operă femeiască guvernată deci tot de o femeie. Ceva mai în vârstă, ceva mai cultă pentru cunoașterea sufletească a doctelor pensionare.

Și cum era firesc, conducerea fu încredințată unei femei. Și ceea ce trecea surprinzător peste firesc și peste așteptat, directoarea de azi și de ieri fu numită o domnișoară, domnișoara Iucăl, care îndeplinea una din condițiile necesare: aceea de a îmbucheta mult mai multe roze și de a întrebuița mult mai multe bandelele virginale pentru ascunderea brazdelor de pe frunte decât studentele puse sub maternela-i ocrotire. Ingenioasă alegere. Patriarhală societate întocmită anume pentru a inspira pe scriitorii de cărți catolice și educative ce se dau ca premii fetițelor din Franța la finele de an școlar clerical. Și iată-te acum, chinuit cititor, care te pregătești să-ți internezi sora sau fiica la Cămin, ușurel ca un balon, căci umflat ești de hidrogenul visărilor lesnicioase. Un internat de fete instruite, condus de o fată. Spune-mi în care roman nu întâlnești asemenea fete și care poet nu le-a oblojit melancolic cu tizana ritmurilor moi și dulci:

*„Je pleure les levresfannees
Ou les baisers ne sont pas nes,
Et les desirs abandonnes
Sous les tristesses moissonnees."
(Serres chaudes)*

în clasele burgheze, ea e totdeauna cea mare, cea sfântă, cea jertfită: cea care slăbește și se usucă, schimbă apa florilor din vase și-ngrijește de ștersul prafului, veghează la căpătaul bolnavului, ori îi cârpește rufăria, învață franțuzește pe copiii surorii măritate sau cântă singură compozițiile suranate ale Teclei Badarzewska. Și sfârșește prin a se retrage la țară, ori în provincie, unde grămădește lingeerie în sertare nenumărate și-și îmbracă iama cătelușul într-o hăinuță de postav roșu, confecționată chiar de mâinile ei; și se duce la biserică să ia aghiazmă în sticlură; și intră în farmacie să cumpere ceai pectoral pentru ca să-l bea pe seară, când lampa și pisica îi torc alături.

Uf.

N-a fost și nu e așa, cititorule!

La început, o indiferență și o îngăduință excesivă - zice-se - au îndreptățit pe domnișoara directoare să interzică vizitele ce nu se primesc în *parloir* și să comunice că fumatul este riguros interzis. Cu aceste măsuri, Căminul nu devenise încă o cazarmă feminină. Dar anii trec și aduc cu ei scleroza caracterelor. Împrejurul directoarei roiesc și se alipesc, ca muștele pe hârtie gomată, veteranele facultăților. Se formează un stat major de cumetre. Aerul devine insalubru, pretutindeni năvălește o atmosferă de suspjecțiune. Se începe controlul riguros, jignitor, și cu atât mai stricător, al tuturor studentelor. Urechile încep să se lipească de pereți, pașii să se înăbușe în pantofi de păslă, ochii să țintească prin găurile cheilor de la uși, să se speculeze transparența plicurilor de scrisori venite, să se interpreteze un gest, o privire, o conversație în aparte... Figurile pălesc, respirațiile se agită, virtutea e peste tot în primejdie, directoarea și cumetrele sunt anxioase.

Nenorocirea e că azi, când un medic vizitează o școală, un pension, o instituție, se mulțumește cu constatarea că epidemiile nu bântuiesc, că nimeni nu suferă de boli veneriene, că localul e bine întreținut. Și niciodată nu se gândește la o boală endemică dar mult mai greu de observat într-o vizită de zece minute: la nevroză și la multiplele ei forme care nasc multiple preocupări cu aparențe de normal. Și nu ia măsuri împotriva contagiunii nervoase observată între femei; molipsirile de la Salpetriere, exasperarea mistică a mănăstirilor femeiești din Evul Mediu..., crimele inconștiente ce se înfăptuiau: cazul Sfântului Urbain Grandier, ars pe rug în urma minciunilor bolnave ale Ursulinelor din Loudun...

Și *à propos* de acest sfânt, „dator" sunt să previn pe detectivul Căminului, avocatul Otto Dimitriu (de ce și cum de are Căminul avocat?), spion menit să urmărească pe studente afară din cămin, că i se poate întâmpla ceva la fel, cu toată umilința sa târâtoare față de Direcțiune. Cât despre crime, voi cita una cunoscută de noi. Nu voim să cerem pocăință domnișoarei Iucăl, căci convinși suntem că nimic nu poate turbura venerabila sa castitate. Altmintreli, nici n-am mai aminti ceva. Căci am scuti pe cei din anturajul d-sale de priveliștea unui atac de nervi.

Și acum: o studentă din provincie, ieșind în oraș, scrie în registrul de control că merge să facă târguieli. Din ordinul directoarei, josnica secătură Otto Dimitriu o urmărește. Studenta se abate din drum pe la locuința familiei, în Calea Victoriei. În acea familie locuise dânsa luni de zile, mai înainte. Peste o săptămână, domnișoara e informată deschis că, deoarece n-a fost să facă târguieli și s-a abătut în Calea Victoriei, purtarea ei e destrăbălată și scandaloasă, și contactul cu celelalte pensionare insultător.

Primind izbitura aceea, studenta avu două-trei zile de migrenă barbară și dărză. De revenit în fire nu și-a mai revenit, iar astăzi e într-o casă de sănătate, unde doar o liniște absolută și îndelungată îi va reda luminile minții.

Împrejurarea e cunoscută și de alte persoane, a căror mărturie e sigură, dar netrebuincioasă. Căci nimeni nu caută satisfacție în niște remușcări inutile pe care - admitem! - le-ar putea încerca domnișoara Directoare. Chestiunea, de asemenea, nu poate fi supusă Ministerului. Cel mult unui consiliu de neurologi, ce s-ar rosti dacă posturi delicate, de tact și sânge rece, se pot încredința unor persoane cari, prin forța împrejurărilor, și-au păstrat prea multă vreme o stare fiziologică înnăscută; și care stare e agravată mult prin apropierea menopauzelor ce calcinează imaginația.

„SALOMEA”, POEM DE ADRIAN MANIU

Reluarea temelor legendare și ironizarea sentimentală a eroilor umanizați - Hamlet, Lohengrin, Salomea - e astăzi un obicei trecut, după cum și ironia în ironie e floarea de foiță a stilului din 1885: „Cerule cernit din voința întreprinderilor de pompe iremediabile și anonime”.

„Roaba plânge răspunsul.”

„Cu apoteoza dezgusturilor semimorale în care mor și personajii fără importanță.”

„Trebuie înlăturată ftizia câtorva frunze cu sânge de toamnă, necesare începutului obișnuitelor elegii”...., fraze ca acestea ne interesează, întrucât ne amintesc că și literații au obiceiuri de corsetiere și modiste: își împrumută degetarul, corsetul și frizetele - circumstanțial.

Și deci e cu totul secundară noutatea persiflantă că Ioana a iubit pe Salomea:

„Decapitat trupul sărea
și-n jurul puțului juca
- îngroapă fața mea în părul tău
și gustă farmecul părerilor

de rău.
A trebuit să îți ascund;
din adâncimea închisorii
eu te-am iubit
în chip profund,
timid, ca toți nemuritorii
în ocaziuni funebre.”

Trecem peste motive și fapte. Și atunci, Maniu e un vizual surprinzător în asemuiri și imagini inedite. Întâlnim la puțini astfel de legături neașteptate și reale:

„Suit-am coama munților ca să ajung lumina.

E zăpadă.

Și printre frunzele căzute, sau care-ar sta să cadă,

Calc numai muchii albe de fulgere pleznite

și de mâna-ți scrise.”

{Ion în pustie}

Poezie descriptivă până la senzație. Noaptea se insinuează succesiv în

Irod cheamă dansul:

„În lămpi greoaie înfloreste focul,
ca aurul din inima de mușetel.

Pe cer,

peste terase, ramuri cer,

temut,

lunara lampă, clopoțel

atât de mut.

Și noaptea crește:

în infinit,

în curtea cu păuni

în țarcul cu gazele,

în chioșcul viermilor de duzi,

și pe răzoarele cu violele

și în tot locul.

Și-auzi

țimbalele de-aramă.

Auzi

cum bate lung. Și zgomotul, și cântecul sfârșit

recheamă

în ceruri aruncate

iar sunetul. Și-n urmă iar tăcere.”

Și chemarea lui Irod: evocație superior de frumoasă. Comparațiile unei fantezii ce cuprinde în hotarul ei toate climatele:

„Să vie Salomeea,
ca un șarpe, târându-se spre strachina cu lapte.
Cu ochi de aur, în aurii inele.
Cu pleoape de cerneală.
Cu tâmplele înrămurite de vine verzi ca firea.
Cu unghiile văpsite-n lapte.”

Și acest accent persistă ca un cald de noapte de vară și se înecă extenuat și doritor în:

„E-atât de monoton prea târziu; în plus,
broaștele albe cu ochelari de bronz pentru
cadranul lunii din care au căzut orele.
Se stinge dintr-odată felinarul roșu la bordel.
Doar străjile, cu lancea zăngănită,
pentru ecou,
mai bat în ușa templelor, să vadă
dacă-i zăvorită,
în necredințe - și-n câte un cavou.”

Și țâșnește stridența poștei ca un șuier drept de sirenă:

„Din haine desfăcute te arată
în mantia-mi de purpură
și de dorințe sfâșiată.

O, desfășoară dansul pământesc.”

Și dansul încadrat în decorul de viață și de mișcare ce n-a încetat îl vedem, printre surâsuri, aproape simultan, ca pe o pânză:

„Salomeea începe primii doi pași - e în special admirat întâiul. Se aud apoi carele cu roți de fier și cu gunoaie. Ochii cuptoarelor însângerează violent zidul grădinilor. Se schimbă garda. Cineva ascute un cuțit sau cântă o pasăre.

Bucătarul spintecă pești de metal...”

Mai departe, în această orhestră totdeauna artistă, uneori bizară și capricioasă, se apropie și stăpânește pur flautul rustic și perlat:

„Vezi lanțul ce picioarele îmi leagă
atât că n-aș putea nici să alerg.
- Te-nvăț să-l rupi și să mă ai întreagă
și sângele cu o batistă am să-l șterg.”

Nu vrei - povestea e veche, asta n-ar împiedica pașii imposibilului dezlănțuit:

„Iese luna argintie
ca un fulg de pădăie.
Scutură-te luno-n nori
și însemânțează stele.
Când o fi la cântători
vine dragul vieții mele
cu dinți strânși - cu ochi plânși și cu mărgele.”

Dar ar fi de făcut citații la fiecare pagină. În însemnări grăbite, am furat pentru cititori cât mai mult din această carte cu artă-naivă, simplă, capricioasă, țâșnită; lucrată și voită, care - dacă Adrian Maniu nu se va răzgândi - nu va fi zărită în vitrine. Încă un capriciu - aristocratic - al acestui *postilion*¹ al poeziei. Versul e un bici, tremură, șerpuie sau se sparge în vânt, din mâna poetului. Și goana cu zurgălăi îl duce prin drumurile cele mai afundate și nebătute.

ÎNSEMNĂRI ȘI IMPRESII

„Ei defilară prin strada lui Kamon și poarta Cirtei, de-a valma arcașii cu hopliții laolaltă, căpitanii în rând cu ostașii, lusitanienii cu grecii. Mergeau cu pasul îndrăzneț, sunându-și pe lespezi grelele coturne. Armurile lor erau cocoșate de catapulte și fețele înnegrite de arșița luptelor. Strigăte răgușite ieșeau din bărbile dese; zalele lor sfâșiate băteau în mânerul spadelor, și se zăreau, în găurile arămii, membrele lor goale, groaznice ca niște mașini de războaie.

Lănci, topoare, suliiți, căciuli de pâslă și căști de bronz, totul oscila deodată într-o singură mișcare. Umpleau până-ntr-atâta străzile, că ar fi trosnit zidurile, și această masă lungă de soldați se întindea între casele cu șase caturi, înalte și spoite cu bitum. De după zăbrelele lor de fier sau de trestii, femeile acoperite de văluri priveau în tăcere la trecerea barbarilor.”
(Sallambo)

...Mi-am amintit de aceste rânduri când gloata pestriță a manifestațiilor filo-multipli se tâlăzuise între zidurile orașului. Erau printre ei oameni respectabili cu butoniera înflorită de rozete și cu pântec solemnizator al mersului; funcționari mai tineri, intelect duminical de berărie, preocupat de

¹ Șef de poștă, olăcar. surugiu (franc).

răspunderile clipei, muncitori conștienți ce-și umflau în zberiat vinele gâtului ca niște râme de un albastru ultramarin și mâncau din marsupialul sacoului provizii de stafide cu năut; mai erau poate studenți, admirabile zăcăminte de entuziasm latent; liceeni cu repertoriul de imnuri și marșuri de bătălie; curioși, spioni, agenți, comisari și ceata interlopă a reporterilor.

Am remarcat câteva drapeluri de corporații sau societăți, cu desene bizare pe ele; așa ca pe când Tabulhanaua populară a celor „șapte găște” scăpa prin orificiile instrumentelor notele unui imn tânjit, un cap de bou fâlfâia pe un fond de atlas viu colorat peste mulțime, foarte mirat de această aglomerație și de propria-i prezență și, desigur, necăjit lăuntric că nu-și poate uni mugetul de mătase și fir cu uralele cortejului.

Lumea se îndrepta în susul străzii. În drum, din când în când, s-a oprit câteva minute. Disprețul, sila, entuziasmul au produs cântece, șuierături, huiduieli și pietre, ceea ce se face fără plictiseală de 11 luni încoace.

Soarele se apropia tot mai mult de pământ, asfaltul învinețea, tinichelele și grilajele se calcinau, manifestația se îndoia ca un fluviu de smoală, iar câte un tramvai, năpădit din toate părțile de îmbulzeală, îmi ducea gândul la arca lui Noe pe mânia potopului.

Oamenii aceștia s-au indignat, la declararea războiului, de purtarea neloyală a Kaiserului și a poporului său. S-a vorbit atunci, de către ziaristii cari citiseră câteva coperte prin sticla vitrinelor, despre Nietzsche, despre amoralismul său și despre influența lui asupra spiritelor germane. Cuvintele astea și le culegeau *cupincetta* din zațul ziarelor franceze. Și nimeni nu le-a obiectat până acum că francezii au „lansat” pe Nietzsche, că în scrierile acestuia (mai ales în *Considerations Ittactuelles*) pot puiza¹ cele mai multe argumente împotriva germanilor și a militarismului lor.

...*Opinia publica* la noi ca și aiurea se coafează cu bonetul câtorva obsesii. De mare însemnătate și de umflat ridicul e expresia „a intra în acțiune”, căci românul cafegiu nu se poate încorseta în simplele cuvinte: „a duce războiul”, „soarta Belgiei”, „barbaria germanilor”, „sora noastră latină” sau contrariu, după timpuri, după sugestii.

„Strada” (noi ne-am schimbat lângă Balcani porecla în renume), care se înfierbântă atât de lesne când aude cuvintele *bărbăție*, *loialitate*, s-a dus o dată la Legația italiană și după o săptămână în cartierul Văcărești. Lungul șir de nume de localități cari încheagă cu slove de sânge durerile Italiei n-au împiedicat-o să proclame condiționarea mișcărilor României de acțiunea italiană. Capitala întărită acum 11 luni de agresiunea germană slăvește dibăcia stângace a lui Salandra. Când Betman Hollweg răsnea de pe balcoane: „Cu gândul la Dumnezeu și cu pumnii la inamic!”, nimeni nu s-a înfiorat de elocința lui bătaioasă. Dar declarația de război fâstăcită de

¹ *Puiser* (franc.) - a izvorî.

Avama și locvacitatea burdufită în acea orgă de barbarie care e Gabrielle d'Annunzio e înălțată în sufletele a douăzeci de mii de oameni.

În Tirol, pe vremea aceasta, piscurile înfloresc cu focurile vestitoare ale primejdiei, zăpada scânteie, siluetele de piatră ale bătrânilor vânători se înfig în cete hotărâte pe stânci. Unii din ei au 70 de ani.

...Bucureștii iubitori de vitejie, de loialitate și frumusețe manifestează o săptămână pentru război și alta dimpotrivă.

DOCTORUL MARINESCU

Culoarea statuetei primitive de lut. Ochii, întâmplător creștați lângă tâmpile, tremură ape nocturne, în agrafa genelor rare ca niște așchii dure-roase. Gură formidabilă, surâs neregulat, poligonal, vast, întins ca un gume-lastic pe claviatura dinților de ivoriu. Te referi vag la o sculptură de Brâncuși îmbrăcată nemțește. Și o auzi grăind sonor și cântat, în silabe importante, cu ferm accent francez, pe când fascinează privirea dreaptă și blândă, încercată și autoritară.

În viața de toate zilele, de afișaj parlamentar sau academic, prin ziare, cinematografe ori cu ajutorul instalațiilor pentru domni de pe bulevarde, savantul Marinescu trăiește de pe acum clipele adânci și eterne ale unei mumii așezate în muzeu, fastuos de gornirea faptelor mărețe, de exhibiția în cutii de sticlă a coroanelor violente, a spadelor cu lumina blazonată de cheagul rănilor sparte, a platoșelor zornăite pe șei, prin vârtej de *tournoi* și mai ales la paradă. Un calm recules, o cugetare mereu alta în curs, o glorie mereu nouă și niciodată urmărită, la pândă. Ca Sfântul Julius Ospitalierul, din visele isterice ale lui Flaubert, ațintit la fiecare pas de inevitabilele fiare cu ochi de argint și blănuri dungate cu fulger, - pe sigura lui potecă, Marinescu e încolțit de animale de catifea, timide sau vibrante, ce poartă nume ca: Gloria, Nemuirea, Bunătatea, Recunoștința. Pentru că nimic nu tresare mai pășăresc în gândul acestui om, pe deasupra interesului științific, decât voința neliniștită de a vindeca acasă ori la bolnav, în spitalul său cu săli de liniște imensă, ca niște dormitoare stelare, doctorul Marinescu, spre deosebire de alții cari au pururea în față doar un mecanism ce trebuie șters, frecat și înțepenit în șurupuri, după indicațiile manualelor clasice, îndepărtând în uriașă măsură medicamentele aspre ori electrizarile scuturătoare, Maestrul se apleacă pe o vioară gravă și dezacordată, îi ascultă prelung și cu dragoste răsunetul strident sau sugrumat, îi culege în suflet plânsul, îi stampară la sân tumultul, plimbând pe strune arcușul vrăjit al pătrunderii

psihologice, până ce mâna dibuitoare alunecă hotărât și, din mormântul de armonii, se înalță ca un fir, cântecul de Paști al bucuriei. Se știe pretutindeni: el s-a retras de la un sanatoriu fundat pentru uciderea suferințelor, de îndată ce a devenit o întreprindere de speculă și din numele savantului s-a făcut o firmă. El trece peste bani și renume. Cel care luptă necurmat cu taine hermetice simte acut vanitatea.

Cugetarea lui însă a luminat orbii și a atras prin noapte falenele¹ infime ale admiratorilor. În Franța, astăzi, Marinescu este savantul ireductibil, profetul și pionierul, grădinarul care, în cel mai negru codru al nesiguranței, abate stejari, piaptână cărări, înmănunchează torente, prinde cascadele, sângerează cu focuri beznele, aruncă punți albe, limpezește luminșurile, ridică pavilioane, sere, brazde cu flacăra florilor, crinii jedourilor și palatele biruitoare de gheață.

AVERTISMENT

Apariția acestei reviste e antipatică.

Explicațiunile de rigoare, oricât de abile, nu pot demonstra utilitatea unui *porte voix* mai mult, în bâlciul de surle și trompete, de azi. Inutil, de asemenea, să-ți fixezi atitudinea și s-o clădești pe o schelă de argumente, mai mult sau mai puțin simetrice și nete, mai mult sau mai puțin noi. Mai ales când gvasi-unanimitatea îndrumătorilor și posesorilor de furate comori naționale - entuziasm, ideal - sunt gata să te judece după chipul și a lor asemănare. Vom fi deci imediat și cu rea-credință asimilați unui gramofon care cântă nazal plăcile de altul pregătite și așezate. Iar masa amorfă și brută a cititorilor o cunoaștem. E onesta și inconștienta victimă, întâmpinată regulat la răspântii de tipuri tavernoase cu ochii măriți de inaniție, cu voce tainică și lihnită: „Vezi acest inel? (pe care-l ține hermetic între două degete) E visul d-tale de aur veritabil și piatra filosofală. L-am găsit eu și numai eu îl dețin. Ți-l dau pentru atât...”

Și victima scoate și cumpără. Trece cu dispreț pe lângă vitrinele vechi și sigure. Merge acasă ca să pice o lacrimă urinară pe degetele sau pe gâtul de pasăre domestică a soției sale. Tinicheaua, întâmplător cumpărată, devine, poate, o bijuterie familială, hereditară ca o coroană. Atunci, ce e mai primejdios și mai zadarnic decât să încerci să arăți omului falsitatea nesematelor sale? Cu atât mai mult când știi că trăiești într-o cetate medievală,

¹ *Phalaena* (lat.) - fluture de noapte.

unde ordinea și siguranța sunt aproape desființate. Căci în preajma unei vespasiene îți cade cu precizie o piatră sau o măciucă, pe creștetul capului, după cum pe vremuri, sub un balcon, degetele băjbâie, pe coarde, cântecul întrerupt: e apariția senzațională a pelerinilor negre, a măștilor de cerneală sub catifelatele panașuri și a rapierele¹ goale cu clinchet sec în întuneric.

Să ieșim deci cu platoșe tari sub veste. Să înlocuim hărțile din redacții cu panoplii la îndemână; să avem bombe axfixiante prin coșuri și creioane cu șis.

Ci o discuție, largă și cugetată, poate mai este cu puțință. După ce și-au golit pânțele hermeticii bătrâni, iar virtuțile multora au sângerat pe cămăși agitate lăutelor plebei și copiii și-au manifestat în public, pe coli albe ca cearșafurile, incontinența, acum cel puțin e rândul celor tineri și chemați, la nevoie, să lupte, să se întrebe unde vor fi trimiși. Revista noastră e o întrebare, a unui grup de scriitori, ziariști și studenți, adresată tuturor.

Paginile sunt oferite. Dar fără îndoială că nu vor scrie aci cei ce gândesc cu spatele la realitate: pederăștii politici.

SENTIMENTE ȘI INTERESE

Două matroane, oneste și clocitoare, pe platforma de dețimal a pragului.

Picioarele albe și late și-ascundeau vârfulurile în *pantufle*² prețioase, de covor, purpuriu migălite. Călcăie roz reieșeau la spate. Bluzele vechi se descopciau în ceafă, de tensiunea blajină a cărnurilor; în față, grei, se conturau, ca niște gropuri [?] de valoare, sâni. Transpirația decenală impermealizase, desigur, stofa în aceste regiuni reliefate. Judecam după decolorarea și strălucirea fibrelor transparente; și pentru că ambele statui de grăsime șerpuitoare și în cari capetele răsăreau ca butoanele, din sonerii, tindeau zadarnic spre scurgere.

Se discuta! Erau pețitoare, sau mame cu fete de măritat.

- Astăzi, tinerii nu se mai însoară decât pentru parale. Îl știi pe Costică al băcanului care și-a cumpărat un fonograf de a tras glasul nevastă-sii pe suluri... Nu vrea să ia fată far' de zece mii în palmă.

- Da' las' că și altfel bine nu le-ar merge. O știi pe Veta. Aia de fugi anu' trecut cu ăla. Zice să s-au luat din sentiment. La început au dus-o ei cum au dus-o; acu iată-i cum rابد sărăcia; și ea, nici nu-i mai arde de casă. D-abia mișcă. Că dacă nu ie interes...

¹ *Rapier* (franc.) - spadă pentru duel.

² *Pantufle* (franc.) - papuc, păsalar.

N-am mai auzit continuarea. Observam în aceeași vreme cu desfășurarea gândurilor, declanșate de acest crâmpeli, lucruri surâzător de însemnate. Prin mahalaua pietroasă și cu uluci, treceau scriitorii, de la diverse reviste, cu pas de înmormântare și lungi bucle lustruite. De după geamuri cu mușcate și garoafe îi pândeau ochi de codane. Dintre cei care au urmărit evoluția multora, din coloanele de corespondență a *Duminiciei*, până în publicațiunile pentru educația chiar simbolistă a lectorilor.

Reflexiile mi se întretăiau ciudat și umorist în creier; evoluția multor fecunde peruci de foburguri, îmi zic, e înspre ziaristică, și nu Poezie. Din foburguri, de pildă, au fost transplantate în presa cotidiană cuvintele pe cari se patinează azi atât, de *sentimente* și de *interes*. E drept că unii știu, vag, franțuzește. Ba citesc și explicația pozelor din *Petit parisien illustre*. În 1912, hinghierii balcanici au izgonit câinele Stambul, tradițional prin docilitate, înspre cutia lui asiatică. Și e teribil să treacă un asemenea convoi prin marginile Capitalei. Prizonierii sunt liberați de avântul bucureștean. În 1912, voci mizericordioase trompetau acțiunea noastră în folosul Turciei... Atunci au răsunit mai sugestive cuvintele de *sentimente* și *interes*. Astăzi, ele zbârnăie pretutindeni, stereotip exploatare în toate foile, ca niște muște de iulie. Victoria, în aceste hârțuieli de roiuri, se precizează, apăsător. Un singur popor a ascultat de înclinările lui afective: Italia. Două alte națiuni, deprinse cu tunul, se zvârcolesc în aceeași luptă interioară și se decid pentru ceea ce noi numim politica realistă, de interese. Dar nedumirirea noastră trebuie să fie aiurea. Lipsa unui elan *altier*' apasă pe freamătul oștilor. În Italia nu se uită că Franța a luptat în 1859 pentru italieni. Legată de această amintire e însă Savoia și Nisa. Apoi, în Mediterana, în Tunis, în strălucire, Franța e rivala Romei. Și alături de ea luptă Anglia, aliata despotică. Astfel explicăm penibila campanie italiană; asalturile delicate; lipsa loviturilor întreprinse și ferme în munți și ape. E diferență între felul cum sângeră Franța pe toate părăginele lumii și ofensiva de melc a Italiei, care are în față-i litoralul Austriei, Albaniei, ca un pântec de femeie, în ofertă.

Mobilizarea anevoioasă a Bulgariei și tumultul nemulțumirilor evidențiază același lucru, în situație contrară. Bulgaria luptă pentru Tracia și Macedonia, pentru locul ei la mările omenirii. Își face însă un dușman din Rusia, care a plătit, de la '77, cu bani și cu vieți, crearea unui stat nou și a unei armate.

Mai dureros, Grecia se răsucesce între alternative arzătoare. Zvârlă peste un umăr antic discul ofertei Quadruplei, pentru că în alianță se află Italia. Dar nu uită: Navarin, Missolonghi, Sinope...

Soldații a trei națiuni mor, ori așteaptă să moară, în iadul artificial al unui iureș reglementar, în care ordinul șefului înlocuiește avântul, iar îndoiala temperează fiorii victoriei ori dezolarea înfrângerii.

' *Altier* (franc.) - trufaș, semeț.

Nu e măcar starea sufletească a unui vânător paralytic, constrâns să ucidă vânatul din *rockingchair*', la fereastra pavilionului din pădure. Război stupid cerut de cei ce-și închipuiau că vorbesc pentru rațiunea liberă și rece, pentru interesul pur; respins de cei cari respiră, prin toate orificiile, trecuturi istorice și datorii romanțioase. Iar noi, chemați sub steaguri mâine, s-ar zice că vom accepta povara morală a Italiei sau a Greciei și Bulgariei; cuvintele *sentimente* și *interes* vor agasa din nou, înaintea tăcerii generale. Apoi, ranițele vor fi mai grele, aprovizionarea mai anevoioasă ca în 1913, pedepsele mai nesuferite. Capturarea unui pahonț inamic va fi trâmbițată ca o mare biruință, șanțul unei moșii va fi vestit ca un enigmatic obstacol,

înaintările nu se vor face dimineața, pe rouă, nici ziua, pe soare, nici noaptea, pe întuneric. Poate până atunci însă să se încheie armistițiul. Ori poate se va face reeducația publicului nostru. O să se știe atunci că sentimentele nu pot fi decât laolaltă cu interesul care e decisiv și primar, ca tot ce e util, stimulează, întărește și exaltă. Că cei ce se miruiesc cu titlul de intelectuali și se despică în realști și sentimentali sunt aproape deopotrivă de degenerenți [?]. Neamul românesc nu va izbi cu barda scenică și voința dezagregată. Și va fi astfel pe deasupra multora.

NOTE REPEZI

Germania s-a zbârlit ca un mistreț, cu baionete. Ceasul dintâi al armelor a ucis, paradoxal, vitejiile. Trenuri lungi, ca dunele, cari trebuiau să aștepte inerte prin gări, s-au mișcat fâlfâind culori de steaguri și flori spre hotare. Prin urale, se celebră în Apus moartea bravurei civice a socialiștilor. În război, gesturile sunt lașe. Decretarea, cât mai simultană, a mobilizării; starea de asediu; asasinarea premeditată a pacifiștilor; grija de a covârși pe vrăjmaș în lupte de număr și mijloace neegale; măsuri contra paniceii, contra adevărului și minciunei; toate înlesnirile pe cari le face pufuirea separată a individului... Și deschid cartea lui Epictet: Nu poți fi nici Hercule, nici Theseu pentru a purga pământul de monștri; dar îi poți imita, curățându-te de fiarele ce sunt în tine. Porți înlăuntrul tău leul, șacalul, hidra - stăpânește-i.

În vremea războiului, toate fiarele zgâlțâie zăbrelele și lacătele seculare, și le înving. Suntem păzitorii lași ai menajeriei noastre. Cei rămași la o parte să privească și să însemne își simt până răscăcărâtă nervos pe cuvântul eroism. Dar există eroism și eroism. Ziariștii și cronicarii nu cunosc decât

' *Rockingchair* (engl.) - balansoar.

avântul isteric al francezilor, mușcătura de jivină a Serbiei, zimbrul dresat al Germaniei, șarpele boa, lacom și pânditor, al Britaniei. Paralel, se dezvoltă literatura ordinelor de zi și a comunicatelor oficiale. Laboratoarele încheagă formula unui explozibil care să consteleze mai prompt cerul, cu aștrii de carne ai regimentelor. Copiii luați școalei li se împovărează spatele cu ranițe. Domnișoarele sârbe spală plăgile austriacilor, castrați în captivitate. Lumea trece prin clipe sublime. Dar plânge Miile, cititorii *Adevărului* și întreg neamul românesc. E vorba de compromiterea vitejiei străbune, sub ochii de bronz ai prințului Mihai. Ci voievodul nu privește la studenți, Miile, la cercetașul Costaforu, - spre Ardeal!' Și în Ardeal nu vom intra acum, spre a satura cu ciosvârte naționale tranșeele ungare, ci la sfârșit. În Ardeal sau în Basarabia, după împrejurări, dar numai la urmă. Astăzi, vitejia stă în sforțarea pe care o face epilepticul de a evita căderea în focul din apropiere, sanguinarul ridicarea brațului, cleptomanul a botului, sentimentalul și lascivul erecțiunea. Se vorbește de eroismul Belgiei și de al Serbiei. Întrebăm: ce e mai *imposibili* Să continui cu exaltarea lupta în poze de prooroc-arhanghel sau să îngropi în pământ sabia ce sfârtecă țâța dușmanului, pentru a readuce belșugul, în cetăți și sate?

Iar în așteptarea noastră, lașă - după o concepție -, mai avem un merit. Pretutindenii se smulg cu dinții fibre și tendoane de pe oase mâncate de soare.

La noi sunt doar păruielei între ghedeniști [?] și cameloți¹ și se pradă hârtie. Vrând-nevrând, am ținut seamă că [în] nevoia de a sprijini pe toți oamenii, litera civilizației e mai presus ca dreptatea revendicărilor patriotice.

„THAIS”, POEM DE KOSTYA ROVINE

Alunecă-n mers pe trotuar doamne sinuoase. Le privesc cu pleoape uscate, cu orbite albe de statuă. Sunt absent. Formele s-au îngropat sub atlazuri, mătăsuri și dantele. Așijderea se-nfășură, în scutece multe, copiii meniți părăsirii, pe praguri de piatră, sub porți scrise-n stejar, de biserici.

Tocul unui pantof încearcă pe lângă mine, ca un diapazon, sonoritatea asfaltului. Ciorapul e fin, cum e o petală, acum o mie de ani presată, în cărțile Ursulinelor concupiscente. Dar carnea de pe glezne e tristă. Gândul meu calcinat de o reverie îndepărtată evocă sandale pe colb de Păros și tunici, și

¹ Propoziție neclară.

² *Camelot* (franc.) - vânzător de mărunțișuri.

pășesc de-a lungul zidului pe care hetairele și-au zgâriat cu stângăcie numele. Iată cheiul, catartele și portul potcoavă. Și când opresc o siluetă și pronunț ca la liceu: *here*, dau cu nasul într-o vitrină, și cocota se eschivează scuzându-mi o bănuită greșeală de pas.

Ah! o carte românească. Pe hârtie albă ca un papirus. Și titlu: *Thaïs!*

Scumpul meu Vinea, scoate o drahmă și cumpără. Și te pregătește, pentru ora lămpii, la sadice torpori¹. Imaginația poetului Kostya Rovine te va stăpâni și sugestionă, cu forța hipnotică de care e plină voința neagră din ochii profesorului Marinescu.

Thaïs!

Rareori am citit asemenea versuri. Le-am citit armonia, divulgată sau ascunsă, cum un șef de orchestră citește simultan partitura. D-l Rovine pare a fi vrut să plăsmuiască idealul: plastica și sonoritatea. Deci am citit versurile.

Sunt de o platitudine măreață.

Recunosc că ritmurile sunt exacte, că d-l Rovine dispune chiar de mai multe. Că are și rime. De pildă, iau un catren și copiez capetele:

să hoinărească

să iubească

al durerii

al puterii

(pag. 3, rândul 44)

Și mărturisesc că pilda n-am căutat-o, ci întâmplător am pus degetul pe ea, ca orbii pe tipăritura reliefată.

Mai recunosc că am găsit în carte pe Thaïs. M-a ajutat mult, în investigațiile mele, o fotografie afrodisiacă reprodușă în text. Ergo, am văzut-o. Dl Rovine putea să se scutească de osteneala de a o descrie. Cum Thaïs avea obicei să voiajeze, era mai bine a cita semnalmentele din pașaportul dumneaei. În loc de simplitatea acestui procedeu, d-sa ne spune:

„corpu-i gol, întins alene, pare-n marmoră sculptat”,

„că prea-nchide toată arta din nimic și din etern”

că părul lui Thaïs: „e mult mai greu decât noaptea”, - și, vrând să-l zugrăvească în culori mai naționale, mai zice că e negru „ca pana corbilor”.

În ceea ce privește umerii „de spumă”, în ei mai există și „un vis feeric”, - și după acest maestral penel, poetul trece la săni și apostrofează cu aluzii și intenții pe somnoroasă:

„și pe săniile tăi, o, Thaïs, câți bărbați ușori sau grei”...

Torpeur (franc.) - toropeală, lăncezeală.

Și dotat cu civilizată stăpânire de sine, d. Kostya Rovine cedează întâietatea lui Alexandru, „vestitul Alexandru, frumosul Macedon” cu a cărui majestate serenissimă începe o convorbire familiară plină de interjecții: „doarme Thaïs, Alexandre”, „Alexandre, n-o privești?”, ceea ce ne demonstrează că poetul are pe lângă talent și mult aplomb.

Despre împărat ni se mai spune, pentru precizarea icoanei, că e „frumos ca un zeu”...

Divină Thaïs, sunt istovit. Trebuie să te părăsesc. Mă întorc în secolul meu prozaic. Afară plouă și geamurile ferestrelor sunt cenușii. Se trențuiesc castanii pe bulevarde. Regret, de bună-seamă, „cedrii, sicomorii și tamirii” cari, roștiți pe numele lor dau sonorități mai pline decât muzicile municipalităților de provincie. Grija mea acum e să părăsesc redacția. Mă așteaptă galoșii, mantaua și umbrela.

Vezi cât suntem de departe!

1916

„POEZII” DE I. S. MILCOV

Toți alpiniștii au caiete de impresii; toți sentimentalii fac versuri. Sunt domni dăruiți de la Dumnezeu cu anume sensibilitate. Memoria lor reține un peisaj contemplat de obicei în doi; amintirea unui astfel de moment pricinuieste o mișcare emoțională în sufletul tristului, mișcare ce nu totdeauna e un ritm. Dar pentru micul inconvenient există leacuri prozodice: octo și endecasilabul, alexandrinul, hexametru, etcaetera. Iată deci suferința, și în alte cazuri expansiunea unui individ, învârtită pe angrenajuri de vers. E foarte onest și foarte simpatic d-l I. S. Milcov, când pe acolo, „în crângul vajnic legendar”, pe unde a colindat și „și-a îngropat visurile”, conchide rimat (primul vers rimează cu antecedentul: „visurile mele”):

„Azi calc nepăsător pe viorele...
Și ele mor pe brațe de zefir
Și crângul tot e parc-un cimitir...”

Am mai putea cita câteva strofe și sonete tot atât de onorabil turnate ca ale multor mari sonetiști contemporani. Sonetul e adesea haina cu platoșă și solzi de metal a netalentului.

„SILUETE” DE I. BROȘU

...care e, în Sibiul său, pâlnia de fonograf uzat cu suluri: *Romanțe pentru mai târziu*, I. Minulescu, 1907. Prin vibrarea metalică discernem și sonorități de rectum:

„Nu știu ce-am spus...
A fost așa de mult, și totuși știu
Că mai nimic n-am zis.”

Versurile acestea, declamate, trebuiesc însoțite de un gest cu degetele în aer, pulverizând inponderabilul. E subtilitatea lui *zis* și *spus*.

„...vroiam să fiu
Așa cum niciodată nu-s
Să pun într-un cuvânt
Argint
Și aur
Și avânt..."

Domnul Minulescu poate urmări la bastardul său și următoarele:

„închide

Pianul de abanos
Și-azvârle caietul încărcat cu note
Unde stăpână-i nostalgia
Făgăduințelor perfide
Din ritmul leneșei gavote
Și zgomotoasa tarantelă
în care List
Și-a pus suprema sonoritate inspirată
De palida Georges Sand
Dă-mi ochii
Și fiecare deget dă-mi-1..."

Ca epilog, **Siluețele** s-ar fi coafat fericit cu versurile aci citate:

„A fost așa de mult și totuși știu
Că mai nimic n-am zis."

„LA SÂNUL TĂU CYTHERĂ..." DE ALEXANDRU VIȚIANU

Acesta e un pervers viguros. Ne-o spune în peste o sută de poezii, are obsesii sexuale, l-am crede un erotico-isteric, dacă placiditatea persoanei sale și expresia supranatural tâmpită a graiului, a privirii, a gestului nu ne-ar asigura că vorbim cu un căutător de efecte literare ieftine și comerciale. **Cinci scrisori de călugărițe, Romanul unei fete de pension**, poeziile de o lubricitate brută, coperte cu sentimentalism de lupanar pe cale de redempțiune, culori cari ultragiază picturile în drojdie de ulei și, mai cu seamă, o sărăcie de duh, lăbărtat divulgată în tomuri, vor înlesni de bună-seamă

ușorul trai al acestui viitor limbric al intestinului marelui public. Să cităm o rafinerie, zilnic văzută în grajdurile S.P.A. sau pe străzile Bucureștilor:

g. „Cu gura ajunge divinul triumghi
ț; Și-nfige sărutu-i în el, ca un junghi.

Mă plimb ca o cocotă așteptând
Să-ți spun că iar de tine sunt flămând.

Te sărut pe sex.

^ Mersul tău e-alene, legănat
i Calci puțin cu tocurele-afară.
1? Un copil conduci cu mâna stângă
Iar cu dreapta păru-ți aranjezi;
Eu te-urmez și-adesea trec pe lângă
Tine, foarte-aproape, excitat..."
(din **O, nu mai sunt femei**)
** „Femei avide de iubire
% Ce-n nopți de lungă insomnie
Cădeau în mistice extaze
Privind doar o fotografie!"

f- (din care se poate vedea că poetul cunoaște puțin jargon:)

„Vântul cenușiu de ploaie mișcă al frunzelor resort".

Mișcă al frunzelor resort...

* Dar depășind aceste banalități auzite de la alții cari le-au spus cu fineță, cândva, autorul a vrut să fie filozof și a cuvântat:

„O, doamne cât de crudă-i îndoiala și cât doare!"
(Și a sfârșit astfel, - lascivul!!)
„In clipele acelea aș vrea să te privesc în față;
Aș vrea să fii o statuie, un idol sau ceva
La care să mă-nchin, ceva ce l-aș cuprinde-n braț
Și căruia de-aș fi femeie ah, să mă pot da!..."

Pentru un animal senzual și pervers, de o perversitate atât de superioară întreținutului cu șapcă moale și fular cărămiziu, osul pinal n-ar fi, în asemenea împrejurări, un obstacol. Anumite practice ultrarafinate, cântate de Theocrit, atribuite lui Zeus și lui Ganimede, și asupra cărora Matei Basarab a legiferat, înlesnesc acuplarea celestă chiar dacă unul din parteneri ar întoarce cu indiferență spatele.

[MIȘCAREA CONTIMPORANĂ POETICĂ]

Mișcarea contemporană poetică? Toată lumea scrie poezii. D-l Theodor Radivon, casa Niculescu, farmacistul Iteanu, crema, pudra și săpunul Flora, Margot, măștișoare, bijuterii, sulimanuri. îndreptățite de muză accesorieta lor pe lângă frumusețea de asfalt, își cer partea lor de poezie'. Mica publicitate - instrument de venituri jurnalistice - și-a găsit deci bardul în Carol Scrob. Teatrul popular, pășună îmbelșugată, oferă publicului ugerile mănoase ale d-lor Herț (proză) - și Eftimiu. Poezia sentimentală, plimbări, străngeri de mână, cu bogat rezultat în pierderi seminale platonice și cu succes de librărie apreciabil, dat fiind numărul umflat al celibatelor noastre, și-a găsit un Heine al său român.

Epigrama, acrostihurile sunt talerele pentru poftiri la prânz a doi avocați frați, născuți poeți. (Am rânduit epigrama aci, fiindcă totul trebuie, pentru adevăr înjosit; și când zicem poezie, înțelegem versificație-amintim acestea cu scopul ca mulți barzi edificați să nu se revolte de învecinare.) Poezia patriotică a dat în urda societății noastre generația spontană a Derulezilor. Exploatarea anti-germanismului se face pe cale poetică tot de către d. Miile, indicat de impotentele sale debuturi literare din juneță; citim în *Adevărul* satire și epistole de Cosmin ori răzbunarea Belgiei și strangularea Kaiserului efectuate de Mircea Rădulescu, tânăr care în bravura lui a recepționat diverse palme de la multipli adversari. Desigur că numai stoicismul și filosofia l-au împiedicat să riposteze.

În negoțul de poezie, clasificările, vedem, sunt grele. Rămâne întemeiat că beneficiile ușoare vin poezilor cari se inspiră din splendoarea unei firme sau emanațiile preparatelor chimice; beneficiile urcă pentru cei ce fac teatru gâdilitor fie al prostiei, fie al simțului genezic. Scade, pentru cel care zbârâie languros din drâmba sentimentalismului. Scade mai mult pentru toboșarii patriotismului. În compensație, ei au gloria, panașul și galoanele.

Încercând ceva asupra „școlilor” - lucru demodat, facem o împărțire arbitrară a poezilor noștri după vocabule.

S-ar atribui grăbit toată zarva ultimei ere artistice celor două curente: continuatorii *Semănătorului* și vlăstarele *Insulei*. Aceasta e credința teoreticienilor din Craiova. Citesc în revistele noastre cuvinte ridicule și fără înțeles: tradiționaliști-simboliști, poporaniști-dezrădăcinați. Multă vreme diferențierea se făcea între cei strănși înjurai unui pahiderm universitar și cei izolați în triburi cu șef. Lucrurile s-au schimbat de când înstrăinații și-au găsit și ei un profesor de universitate. D-l Ovid Densusianu face și poezii.

¹ Propoziție neclară.

Toți doritorii de catedre liceale le dobândesc făcând versuri după rețetă și admirând geniul lui Ervin.

; Dar lupta trebuia continuată pentru exercitarea nervului războinic de la
- **Ramuri, Drum drept** etc. Sunt niște domni cari trebuie să scrie cu orice preț, după cum copiii trebuie să se joace. Copiii fac oameni de zăpadă și-i surpă cu bulgări, cumpără soldați de plumb și-i risipesc cu biciul. E nevoie mare de un adversar: *Symbolismul*, ca esteții de la Craiova să-l combată. Și chiar în ziua când toată poezimea română ar cânta atmosfera îmbălsămită din preajma unei catrințe adormite vara, s-ar decreta distrugător: de-acum înainte simboliști sunt ovreii cari scriu versuri în românește. Poate că în presimțirea unei atât de delirante dimineți, redactorii de la **Drum drept** au exclamat, citind un caiet efemer care cuprindea desene de ale lui Valloton și Thompson: „desigur, niște jidănași intelectuali de la București”.

Ca încheiere: aume neologisme și elemente de comparație și alegorii, câteva corăbii, de pildă, porturi, rade, niște droguri și coloniale, cacao, eucaliptus, opium, eter și hașiș, cârlesc la spate pantalonii versificatorului cu un petic violent: symbolism,

j jf Dar fondul sufletesc al concurenților e aproape același. Avem poporaniști: sunt cei ce din pricina multor lipsuri de complexiune par incapabili de asimila altă cultură decât a țării lor. Ceilalți, felurit etichetați, au prins din lecturile în graiuri străine ceea ce era mai imitabil, deci mai prost. Războiul internațional ne-a înzestrat cu o pleiadă de cocote noi, artiste, zâne de balet, spioane, rastaqueri¹ și negrii. Varieteturile se înmulțesc. Fiecare bucureștean știe astăzi două-trei cuplete franceze. Nădăjduiesc că toată lumea de la Dunăre va sfârși prin a lua contact cu Apusul și sciziunea din poezia noastră fiind în acest chip ștearsă, că domnița Concordia va găsi în trestiiile lacului nostru sufletesc prunci frumoși și predestinați, în coșulețe suple.

fl

„TREI PLACHETE” DE F. ADERCA (*Reverii sculptate; Stihuri venerice; Fragmente - Romanțe*)

Ritmul abrupt și prăvălit, rimele cad cu rostogolirea pietrelor în albia unui torent sticlos. Aderca e un poet care nu posedă actul de naționalitate. În adolescență n-a ingerat teoriile estetice ale d-lui A. C. Cuza. Florile de câmp îi plac altfel decât unui ramator de la **Drum drept** ori de la **Ramuri**. Firească a fost cutia de gunoi ce i s-a deschis la Craiova ca să-i supere nările cu

¹ *Rastaquouere* (franc.) - străin cu alură țipătoare, afișând o bogăție suspectă.

căldură. Versurile lui Aderca nu pot fi citite de cei deprinși în incultură să răsufle la fiecare capăt de rând. Și rima, care nu e ciocanul definitiv pentru cuiul ideii de bătut în cutare cap, e o groapă de lup unde își frânge glezna cititorul comod. Nimic confuz. Nici o prestidigitatie de intelectual farsor. Găsesc foarte lapidar și, întrucât mă privește, recunosc pe om - și prin aceasta scopul unor versuri nu e atins? - în strofa:

„Sunt
om al vremii mele;
tăcut, ne-nduplecat și-artist -
cu fruntea-n vânt,
ochiul trist
și versuri rebele”.

Părăsesc, uitând, o mulțime de versuri ce ocolesc o formă, liniază un gest, sună un cuget. Dar trec repede peste unele meditații a la *Bouvard et Pecuchet*. Orele de citire mi-au pudrat frumos amintirea cu polendahliei *La scocul visărilor mele*; și știu că voi privi statuia Venerei de Millo prin ochiul care a gândit:

„De la umăr, brațul rupt
plânge-n aer...”.

„VIAȚA” DE M. SĂULESCU

E al doilea volum. Din celalt ne-au rămas câteva clipe. La răstimpuri, ne revin.

Se vedea mai ales o dungă de argint ce suprimeă întunericul de pe margini și chema privirile să se patineze de-a lungul. Așa e râul unui peisaj. Lasă în noi o strălucire și câteva șerpuiți ca linia unor vase vechi, cu toarte. Uităm, sau nu vedem - atât e de decis contrastul - că pe de lături se troieșnește glod, se cascadează mlaștini verzi și multe. Privitorul superficial în fața lor închide tragic ochii; va ignora deci sărutul nupțial al lunii - nuferii; ori cârdul vântului colorat ca pavilionul statelor tropicale. (Trebuie un diplomat fantezist.) Căci superficialitatea scrupuloasă cere chinină clasică și ochilor slabi li-e teamă de porci.

Erau în *Departee...* sitarii de negură. Pentru unii e înăbușitor. Aceștia sunt criticii și diletanții noștri astmatici. Pentru alții e o atmosferă grea și tainică, pe care sufletul de moment o colorează felurit și schimbător. Mă

f ? gândesc la feeriile norilor sub plante. Mă gândesc și la somnul verilor
l covârșitoare pe un lac încropit. Stufișurile negre de pe țărmuri s-au strâns ca
l-, niște pasări mari. Uneori, pământul se strânge, gătuie matca. Atunci, o
mișcare a cărnei schimbă moleșit calea.

Săulescu se povestește. Se asculta cum copiii ascultă cu atenție și
neînțelegere scoica în care freamătă ceva. în urmă ne spun minunat și cu

taină ce aud.

Azi, *Viața* - titlu care-mi amintește neplăcut firma unei asociații brută-
rești -, titlu în surplus emfatic și cuprinzător, povestește ceea ce vede și, mai
ales, întrezărește. Sunt multe strofe și poezii frumoase. Mă surprind
deschizând dintr-o dată volumul la pagina lor. Săulescu e un poet pentru că
închide în el toate mentalitățile, deci poate încerca toate bucuriile, durerile și
întrebările. Citindu-l, sunt multiplicat. Nemulțumirea mea de pe alocuri o
pricinuieste volumul printr-o intenție de cochetărie gravă pe care Verhaeren,
F¹⁵ poet matur, nu și-o îngăduie. în sfârșit: privesc la Săulescu, ca la un drum
I T lung înecat departe în zare, printre praf și soare, în necunoscut. Cum privesc
: la alți poeți cari îmi evocă o ulcea cu aerul din juru-i luminat de flori
\$ Uf diverse, precise, lângă fereastră, odihnitoare.

POEZIA CU MAJUSCULE

fe m Un copil știe să deosibească substantivele proprii de cele comune după
i mi litera mare sau mică de la început. Un cititor al *Vieții noi* știe când trebuie să
fWr atribuie, în poezie, adâncime - ceva peste puterile de înțelegere ale măduvei
' sale spinale - unui vocabular din strofe, după aceeași literă majusculă;
• "-ț similitudinea îi aliniază pe acești doi după cum îi contopesc și pe institutorul
£ cazanier cu poetul sinecurist cari deopotrivă nu fac decât să învețe unul
* definiții și procedee didactice, altul formule și trucuri pentru scurgerea
monotonă a unei vieți sălcii.

D-1 Densusianu scrie de câteva ori:

s. „O, vino prin grădinile Tăcerei”

și ca Samain personifică și poetizează scriind singurătatea, noaptea, luna,
tristețea cu S, N, L și T mare.

în acest chip, lipsa de talent se valorează și crudescența simbolurilor ia
ochii și gândurile + admirația discipolilor amatori (cum am mai scris) de
catedre și pentru cari, părintește fericit, inspiratul maestru a înființat poezia
de S. P. A.

[DOMNUL FILOSOOF RĂDULESCU-MQTRU...]

Noua revistă română. Domnul filosof Rădulescu din „oficialitatea filosofică ce ignorează pe Sar Peladan” scrie, la scurt răstimp, alt articol despre Frederic Nietzsche. Acesta i-a atras atenția către sfârșitul studiilor sale universitare. Studiile sale universitare au ținut opt ani. Student eminent, deși zărise prin cataloage numele lui Nietzsche, de toată lumea citit chiar de pe atunci, totuși nu l-a luat „în serios” pentru că nimeni nu pomenise numele nou „de la înălțimea catedrei universitare”. D-l Motru audiase doar pe toți profesorii celebri, având cu unii relațiuni personale.

Prima oară i-a vorbit de Nietzsche, Paul Mentz, „un student ca și mine”, în Seminarul de psihologie al lui Wundt, tăcut, muncitor, tip germanic, născut în orașul X, anul J, mort tânăr, ca privat-docent.

Plecuse cu el din laborator - ufl - după ce făcuseră experiențe psihologice în cari greu revenise lui Mentz. Ca să-l consoleze, junele Rădulescu l-a poftit la masă, i-a dat pilaf, iaurt, borș, frankfurteri, bere, - și „câte sisteme filosofice n-au clădit și dărâmat în acele ore de discuție!”

Pe la 2 din noapte, filosoful român își expunea teza de doctorat (vine aci expunerea tezei) și, pe când Mentz căsca gura într-o apoplexie admirativă, această gură scuișă, în mirarea d-lui Rădulescu, numele lui Nietzsche, ca pe un dinte dezrădăcinat.

Mirarea d-lui Rădulescu fu sfârșitul amicitiei stelare - cum ar scrie Nietzsche - între Motru și Mentz.

Ajuns acasă, d. Motru ia din nou un catalog și-l transcrie în parte în *Noua revistă română* de azi.

Pe urmă se duce la Herr Liebisch - știți cine e Herr Liebisch? -, librarul studenților, care n-avea Nietzsche anticăresc, deci d. Motru se alege doar cu sfatul ca să nu citească pe N. fără metodă. Nu i-a dat însă nici un sfat de compoziție și stil. L-a recomandat d-lui Lauterbach (?), 40 de ani, mărunț, slăbănog etc, etc...

Pe urmă, d. Motru - mă grăbesc - și-a dat doctoratul. Pe urmă s-a întors în țară.

în țară, Caragiale îngrija de *Epoca literară*. D. Motru fu invitat să colaboreze. A scris deci o serie de articole despre Nietzsche. Dar pentru lucrul acesta trimite pe cititor la coloana din *Noua revistă română* ca să afle ce-a spus Caragiale, începând cu un: „Vezi, mă băiete”, cum se zbuguia hebdomadar de plăcerea libidinoasă la citirea manuscrisului, până ce austerul Vodă Carol puse capăt desfrâului prin câteva aluziuni făcute d-lui Motru, bibliotecar la Fundație.

în sfârșit avem cheia articolului: d. Motru a scris: *F. Nietzsche, viața și opera lui*, Ed. Steinberg, tipărită odinioară sub îngrijirea lui Caragiale,

reapărută fără nici o modificare; fiecare rând amintește o vorbă sau gest de-al lui Caragiale, prețul numai lei...

Și după ce pe trei coloane mari d. Motru ne-a plictisit până la letargie ca să facă reclamă unei cărți de-ale d-sale, d-sa dă o concluzie articolului, spunând că literatura nietzscheeană e în curs, pentru că d-l Mihail Negru a tipărit o broșură supranaturală asupra omului superior și d-l Simu a cumpărat un bust de Klinger.

Toate acestea, Nietzsche le-ar numi: „Voința de Trăncăneală”.

„PLUMB”, POEZII DE G. BACOVIA

Mă gândesc la un pavilion singuratic ca un porumbar. Panopliile prăfuite strălucesc de arme și platoșe. Aceste fiare au mai lovit. Au mai fost și de alții clinchetite. Totuși, lancea mai poate înfrupta ciocu-i de oțel din răni și spada ruginită despică țestele ca trăznetul trunchiul. Iar săgeata își mai poate găsi carne, cum floarea sălbatică, pajiștea. Toate armele sunt vechi, trebuie doar un aprig scutier. În *Plumb*, cerul apasă greu și e jos și murdar ca un tavan de tavernă. Parcuri, ploi, dureri nemotivate. Toamnă... Și amurgul cenușiu a devenit sezon. Și fiecare lacrimă, fiecare impresie s-a închegat în câte o frunză de metal pentru o coroană grea care covârșește un mormânt prea mic. Elementele sunt cunoscute atât, că ar putea sluji ca date de compoziție pentru cei cari vor să fie poeți, și poeți triști. Dar ca un scutier - viitor sfânt - care, cu oțelul tuturor, dă o împunsătură nouă pentru a înstela rana comună sau nouă... sau, mai exact, pentru cazul frumos și rar al poetului Bacovia, cum un alchimist istovit și posedat dozează materii vechi în eprubete, pentru elixire-ficțiuni - din arsenalul sau din ierbarul (cum vrei) simbolismului, un poet scapără sunete neuzite încă și persuasive. Volumul *Plumb* e făcut din notațiuni și crâmpieie fumurii, dezolate, stoarse de viață sănătoasă, ca niște pânze putrede de corabie sărmană. Și tristețea vagă, deși vagă, deși generală, e pe atât insinuantă și sugestivă. Uneori, enervarea surdă și continuă ca un fir de apă subterană se exaspera și armoniile omului țâșnesc strident și țevile plesnesc și sunetele dântuiesc ca șerpui. Totul ajunge la o înfrângere deplină, la un gălgâit de cuvinte fără rost, la o renunțare bruscă de conștiință:

altfel

Omul începuse să vorbească singur...

Și totul se mișca în umbre trecătoare -
Un cer de plumb de-a pururea domnea,
Iar creierul ardea ca flacăra de soare.

Nimic. Pustiul tot mai larg părea...
Și-n noaptea lui amară tăcuse orice cânt,
Și-nvinețit de gânduri, cu fruntea în pământ,
Omul începuse să vorbească singur..."

O înmormântare cerească, evocată într-o singură strofă, mă duce cu gândul la Van Gogh. Alte versuri al căror sens e inutil, poate cu dinadinsul inutil, narcotizează cu prelungi monotonii. Găsesc și **Amurg antic**, singurul cântec de culori și forme din volum. Iar un „motto” potrivit al cărții ar fi versul lui Laforgue: **„Je suis si extenué d'art!”**

UN SUCCES: „PATIMA ROȘIE” DE M. SORBUL

A noir E blanc I rouge U vert O bleu, voyelles... Românul însă a colorat mai întâi sentimentele. Roșul a fost de-a pururi culoarea amorului înfocat; albastrul, culoarea inimii în tânjeală meditativă cu alcool și lăutari. Mai știm, de peste graniță, că speranța e verde, iar gelozia galbenă.

Patimă roșie - Amor înfocat plus consecințe, și am conchis burghezește: nimic nu-i nou sub soare. Există și un **Râs roșu** al lui Andreev, cu aceleași îmbieri morbide pentru calmul omului din stal. **Râsul roșu** e altceva.

„Comedia tragică” a d-lui Sorbul pare punerea în scenă a unui roman rus, dar a unui roman rus de Lorrain. Diferența e aceeași ca între votcă și spirtul denaturat.

Comedia tragică se mai numește și tragi-comedie pentru cei lipsiți de originalitate. Ea s-a jucat după ani grei de așteptare, când Mihail Sorbul bătea în ușă cu **Letopiseț!**, operă sobră cu toate aprobările universitare. Publicul a primit frumos **Patima roșie**.

Saturat de anume autori indigeni, seara agreabilă a ultimei premiere deveni chiar o diversivone înălțătoare. Nervii obosiți au fost întărâțați cu vehemență și nervii grași așijderea. Pe alocuri, vigoare și asprime. Hipopotamii norilor sub bice de fulger. În trei acte s-au servit, pe lângă cuvinte de mare literatură, scene de cinematograf, dramă pasională pentru hotelurile din preajma gării. Tofana, intelectuala pătimașă a d-lui Sorbul, e foarte ridiculă, în primul act, când autorul ne-o prezintă în toate privințele cu precipitare. Tofana se cumițește însă în actele următoare, în raport invers cu fluxul foliilor uterîne; nu mai discută valoarea literară a casnicilor certuri; nu mai apără subit accesul femeii la cultură. Dar era nevoie ca

personajele să fie cunoscute până în roțițe și femeia calculată și fenomenală care e Tofana să încerce și un *coup de foudre*, căci tocmai a intrat pe ușă Rudy, căutător circumstanțial de cameră mobilată și prieten cu regăsitul Castrîș, amantul. Într-un moment - iată migrena, bătrâna ipocrită a intrigilor, iată-l pe Castrîș expedit la Universitate să ia note și pe frivolul Rudy dezvirginat pe o canapea la adăpostul cortinei care cade, oportună.

Se încheie deci primul act și e idiot pur și simplu. Prin toată piesa încurecă lumea cu *à propos* un bețiv, Șbilț, apostol al sinuciderei (gândiți-vă la eroul lui Arțibașev) foarte hazliu, dar profund în intențiunile autorului și cult ca mai toate personajele piesei (cari întrebunțează penibil de nedibaci: *sugestia, autogestia, telepatia, congestiile cerebrale* - epatante vocabule explicatoare ale omenestilor fapte). În actul al doilea notăm însă trei clipe de o puternică frumusețe. Sorbul își desfășoară procedeele, sagace și cu socoteală de dramaturg supraparizian. Concizia sa mă duce la Hervieu. Actul al treilea, trainic ca niște cătușe, scutură din Șbilț toate surprizele lui sufletești și se întunecă audacios în fumul a trei gloanțe de revolver; deznodământul fapt-divers al dragostei dintre Tofana și Rudy, contra naturei.

Amănunte: Tofana scria articolele lui Rudy, Bel-Ami.

Tofana și Șbilț, veri primari, se trag dintr-un călău. Prin urmare, crima Tofanei e setea de sânge hereditară. D-l Dragomirescu, protectorul concubinajului studențesc din **Patima roșie**, s-a ciocnit aci de Ibsen. A topit într-un creuzet Ibsen, Caragiale și Bemstein, zicând catedral: acesta e Sorbul. Chiar de-ar fi adevărat, socot că acesta e felul cel mai perfid de a dezavua o personalitate, prin dislocare.

Bunii interpreți - Brezeanu! - au respirat în voie în roluri juxtapuse. Doar d-l Bulfinschi a fost sufocat și copleșit de Castrîș, ca soția zidită a meșterului Manole. D-l Iancovescu alunecă agil pe o coardă de situații, între extreme, după cum extremă e dubla personalitate care apropie pe un cabotin din cenacle de actorul perseverent de pe scenă. Doamna Elvira Popescu, reținută sau dezlănțuită în porniri rele, voluntară și senzuală ca un caliciu erotic, merită un pseudonim serios.

CRONICĂ DE MARTIE

Primăvara cu lumini ca pucioasa și vânturi ude. În amurg, ferestrele caselor au început să ardă frumos și copitele cailor să tropote în liniștea coborâtă. Pe câmp au ieșit copoi din tablourile clasice în cromo.

Am avut presimțirea primăverii într-o seară, prin cartiere evreiești ieșite în stradă de Purim. În umbre medievale se mișcau ca niște lampioni fețele mascate în culori brute. Ulițele cariate ca un maxilar scheletic de vită,

găsit în putregai, apoi de după colțuri de zid fărâmițat de rinichii cititorilor, răsete și vorbe românești alungite și grase, parfum de noroi proaspăt și de flori încă foarte departe.

Desigur, primăvara a inundat Bucureștii, pentru că pe trotuare văd tabăra meselor de cafea. Chelnerii lenevesc răzimați și le atârnă din degete șervetul ca un vânat. Pe câțiva copaci iată lăcustele mugurilor.

Case de mahala, pavoazați pervazurile până-n amiază cu plăpâmi roșii, cu perne însârcinate! Scoateți în vedere glastrele de ardezie cu mușcate, cu garoafe, cu mixandre cari au carne fragedă ca gingiile. În curte, pe frânghii, rufe albe, umede, vor împiedica în orice direcție mersul, iar nările și bronchiile vor fi veseli. Clopotele de dimineață vor fâlfâi albe peste ele.

Amiaza. Într-o curte din centru: praf din două covoare scuturate. Servitoarele s-au legat la cap, coatele sunt goale și fără ciorapi picioarele în papuci. O ladă de gunoi mănoasă a început să fumege. Un câine e glorios și muncitor pe grămada pestriță. Privește din când în când pe de lături.

„PAPA LEBONARD” DE JEAN AICARD

O cochetă e aruncată, ca un bici, pe blana de pe fotoliu. Ține un evantai în vârful unghiilor regale. Poza evidențiază gleznele în ciorapi de argint. Și peste aripa captivă, la dreapta și la stânga, împarte cu dreptate surâsuri și priviri. Roata curtezanilor e mulțumită.

Cronicarul teatral trebuie să aibă, pentru fiecare, câte o dulce banalitate. Pentru florile de mucava ale decorurilor va fi o matcă de velur cu picioarele de puf. Sucul simpatiilor e atunci limpede ca apa. Și mătcii nu-i e dat să înțepe decât o dată. Indignarea unanimă îi hărăzește moarte odioasă.

Actorii sunt cei mai susceptibili contemporani. Aceasta, poate, pentru că fac și o superioară efort fizică. Epuizarea musculară, adaosă celeilalte, îndrep-tățește o mai dârză dorință de izbândă integrală; pe de altă parte, iată și de ce sunt actorii mai iritabili.

Cum n-am ce vorbi despre „Papa” și despre Jean Aicard - căci cel mai ganglionar burghez știe pentru ce vede și ascultă o presă proastă -, vom nota din toate punctele de vedere preponderența exagerată a d-lui Sturdza asupra celorlalți. Domnișoara Popovici n-a fost măcar o precocitate promițătoare; d-l Athanasescu plictisește cu tenacitate sala, mobila, covoarele, becurile - tot. D-lui Valentinianu îi amintim cuvintele Mântuitorului despre re-naștere; când va fi deci ca și postum, va trăi pe scenă. Iar doamna Demetriad - cum a fost și în madam Hamlet.

Teatrul Național are bani și actori. Carnajul de astă-seară, printre artiști, se datorește și piesei. Am de multe ori impresia că la Național verișorii și amicii domnilor din Comitet își impun admirațiile dramatice. Puiu, Nicu sau Ionică au cetit o piesă și le-a plăcut. Ce poate fi mai distractiv ca tălmăcire, mai ales când prietenul X fâgăduiește reprezentarea? Un autor străin are de-a pururi prestigiu în București. Între piesele lui se poate pitula cu succes o mediocritate băștinașă. În cel mai rău caz ies două-trei sute de lei.

f•
"
f
I"

Dar **Papa Lebonard** nu-i o piesă *interesantă* pentru publicul nostru.
h. Temelia ei e prejudecata franceză în privința bastarților. La noi, copiii *din H flori* au cu totul altă situație. Denumirea, atât de poetică, o indică. Deci II conflictul lui Aicard ne pare absurd.

| Alegerea acestei comedii dezarmează pe cel care i-ar căuta calificativul
|T: în marginile vocabularului convenabil.

jf
î
%

Și o Direcție înțeleaptă și diligentă, mărgininu-se doar la moderni, s-ar gândi la Mirabeau, Becque, Bernard, Jules Renard, la Shaw, Wedekind, Strindberg, plus un mare ETC...
Succesul material ar fi același. Iar omenescul personajelor ar îmbrăca interpretii.

I LITERATURA, LOVINESCU ETC...

‘
I
E
%
|
t
t-

Din *Le Jardin des Supplices*: „Pe urmă, Idolul însuși se lămuri și recunosc Idolul îngrozitor, numit Idolul cu Șapte Vergi... Trei capete înarmate cu coame roșii, purtând căști de plete de flăcări răsucite, încoronau un trunchi unic sau mai degrabă un singur pântec încorporat unui stâlp barbar și faliform. Împrejurul acestui stâlp, din locul chiar unde sfârșea pântecul monstruos, se avântau șapte vergi cărora le ofereau flori niște femei și le mângâiau cu furie. Și lumina roșie a sălii dădea bilelor de jad, cari serveau de ochi Idolului, o viață drăcească. În clipa plecării am văzut un spectacol înspăimântător și sunt neputincios în a reda infernalul-i freamăt. Cu țipete și urlete, șapte femei deodată năvăliră pe cele șapte vergi de bronz. Idolul înlănțuit, încălecat, siluit de toată carnea asta în delir, vibra sub scuturăturile multiplicale ale acestor posesiuni și sărutări, cari răsunau asemenea izbiriilor de berbeci în porți de fier, asaltate. Atunci, în jurul Idolului, fu o strigare desmetică, o nebunie de plăcere și sălbăticie, o încăierare de trupuri atât de frenetic strânse și îmbucate unul într-altul...”

Mă gândesc la Idolul tot atât de accesibil al literaturii române, la iureșul libidinos și persistența sterilă a atâtor domni organizați în societăți, academii și cafenele. Distingem în gloată, ca mai febril, pe d. Lovinescu.

Mă întreb de ce se poate apuca un tânăr, burghez de tânăr, gras de tânăr și probabil moale, încât atingerea carnațiunii lui sapă degetului o groapă uleioasă. Domnul are ceva avere, șuvițe de sare prin păr și fălci preistorice. Fără îndoială că nobile ambiții de a juca un rol politic îi toarnă prestanță în călcăie. Abdomenul-armă crește, îi face loc în spațiu, omul nostru strălucește mulțumit, ca un pateu opulent, glorios în farfurie, aurolat de arșița cuptorului. Tipul se întâlnește pretutindeni și a fi atât de banal ar face cinste d-lui Lovinescu Eugen, care, după mărturia tuturor cunoscuților săi, e, cel puțin, scârbos. Eugen mai are și o privire sumbră, de cartă poștală Napoleon I pe stâncile de la S-ta Elena, sau de Cezar îndârjit. Eugen, îl presimțim după căutătura spintecătoare, e vehement. Eugen - priviți-i fruntea care nu vrea să chelească spre a fi mai mare - e poet și cugetător. Dar ce-s virgulele fine ca niște fire de cataif, din colțul buzelor?

Cetățeni, e un surâs de ironie. Eugen e caustic.

Funcționam la un ziar teatral când el intra pe ușă, paralelipipedic, gras, secătuiind cu batista pe față cataracte de osânză lichefiată. Directorul îl primea. Apoi își zvânta palma pe care *shake-hand-u*¹ d-lui Lovinescu i-o inunda de simpatie. Și, după ce d-l Lovinescu pleca, trebuiau îndepărtate de pe mese coli de hârtie, ziare, manuscrise, parcă punctate de cineva cu degetele înmuiate în gaz petrol. Redacția, la urmă, privea fotografiile aduse spre publicare: față, profil, trei sferturi, ceafa, de jos în sus, de sus în jos etc. Dedesubt, de-a pururi, legenda scrisă în stil de premiant I.

Se vede câte atenții are d-l Lovinescu însușit pentru persoana sa fizică.

Sufletul d-lui Lovinescu? Gândiți-vă la sufletul d-lui Cain. Lovinescu e un burghez și un prost superior. El nu se mulțumește să fie dascăl, chiar universitar, prefect, deputat sau șef de siguranță. Îi trebuie o liră pe care să-și curețe unghiile, ca să placă cel puțin unei amice. Cine oare știe mai bine ca dânsul să prepare un peisaj în stil suav cu balsam de oțet de trandafiri pentru nările lectorilor **Rampe!**... Dar mai are și o pană primejdioasă ca o scobitoare. Eugen, repet, e pana contrastelor. Polemizând, deunăzi, și-a trențuit dantelele de paj, i-au plesnit, în fandare, culoșii de catifea, când a declarat zdrobitor că cineva „i-a scormonit fecalele”. Distratul cineva făcuse imprudența să-i privească în cap. Asigur însă că d-l Argezi s-a uitat cu telescopul.

Iar acum, Talentul d-lui Lovinescu. Citesc un proaspăt articol al d-sale: **fortugaf. Vasul sanitar scufundat.** „Una din miile de tragedii”..., înțelegeți de la început: tremolo.

Și brusc, Eugen se arată - ca un împărat din mantie - așa cum îl știm: artist, artist până în coama perineului: „Bieții răniți **scăpați pentru o clipă din ghearele morții** de atâtea **gingașe mâini de femet'** etc... Iubire de oameni, erotism, delicateță - și stilul! Țin minte că am citit ceva similar în scrisorile unei fete sedusă de un copist.

¹ Scutură mâna (engl.).

...Scufundarea lui „Portugal” pentru d. Lovinescu nu-i numai o **nenorocire**, ci și o **amintire**. Sau cum mai zice în graiu-i colorat: „o icoană hotărâtă și o amintire puternică”. Pe bordul lui „Portugal” a „trăit emoțiile luptei de la Charleroi”. Nu e însă tot atât de comod când deplânge exclamativ vasul: „I-a fost de-ajuns o clipă pentru a se scufunda!” D-l Lovinescu își rupe inima!

Și mai departe e pictorial, e evocativ: „căpitanul meridional, cu hainele largi și cu gesturi (!) și mai largi...”.

Și secundul său, un bătrân „alb ca zăpada, de o fineță de trăsături, de o transparență de piele și de o eleganță feminină în mișcări cum rar se pot întâlni la un bărbat”.

Am subliniat tot ce e vrednic, acum conchideți:

...”Icoane zadarnice! Au trecut pe cadranul minții ca niște umbre pentru a dispărea în acest **grozav abis al morții din care nu ne mai vine nici un răsuneț**. Suntem în fața lucrurilor profunde. Această frază cuprinde pe Lovinescu meditativ.

Vasul „Portugal” mai înseamnă și „o noapte de visare în fața insulei Tenedos. Sus, cerul spuzit de stele al nopților Orientului. Jos, freamătul potolit al valurilor egeice”. Și nu găsește că e cam sumar pentru cele cinci simțuri ale noastre.

Iată-l deci pe Eugen, suflet cult, pornit pe literatură, că se „cufundă în poezia trecutului”. Și marele Preot național al platitudinii, al clișeeilor și banalităților exclamă: „Tenedos, Tenedos, insulă vicleană! De-a lungul stâncilor tale s-au strecurat în noaptea opacă trimele...” Și pentru că, după cum e frumos în discursuri politice să plângi durerile țaranului, e bine ca literat să faci clasicism, d-l Lovinescu traduce și intercalează episodul lui Laocoon nu fără al preceda de o descriere originală a balaurilor. Dar balaurii talentului său „pornesc ca o furtună”.

Am însemnat foile astea pentru elevii de la liceu ai d-lui Lovinescu, profesor de literatură. Căci în școli se pregătesc din vreme literații. Grija programului seamănă cu grija părinților inteligenți de a prezenta pe băieți, la șasesprezece ani, Afroditei. Pentru scris, d-l Lovinescu trebuie să prevină creierul, ochiul, nervii elevului. Ce igiena!

CLASICISM

O revistă, acum câțiva ani, imita *Les Annales*. Astăzi, fiecare număr, întinerit, imită *Cri de Paris*. În tradiția modestă a unei reviste, evenimentul poate fi privit ca o inovație. Paralel, directorul încercă o imitație în profunzime și încetă să mai copieze doar vâpseaua unei coperte ori dimensiunile unei coli de tipar. La Paris se discuta întoarcerea la clasici, puțin înainte ca directorul de

revistă de la noi să publice un manifest juvenil. Tot la Paris, alții cheamă lumea la viață, la prezent. Pe ogorul său literar, directorul își întoarce plugul și animalele, șerpuite din bici: hăis! „Trăiască viața”.

Se importă preocupări, discuții... Și mă gândesc la flăcâii întorși de la regiment acasă, ducând cu ei un anume chip de a purta pălăria, mustața, cravata. E un pionier al modei și în jargonul rustic de curtenire adaogă neologisme stâlcite.

Dar clasicismul? Pare maniera cea mai comodă pentru unii de a citi, pentru alții de a scrie. Cititorul d-lui Densusianu cunoaște numaidecât sensul profund al unui cuvânt, dacă în vers găsește Frumusețe, Tăcere, Poezie tipărit cu majusculă. Clasicismul reprezintă însă, de bună-seamă, majuscula la pătrat. Cine poate afirma că nu-i poetic un liniament de vocabule împerecheate și așezate în cutiute de strofe în cari dorm Venus și Hercul, și Apollo? Asupra acestor momâi ochii cititorului, când alunecă, au un efect vrăjitoresc. Ele înviază senzațional, într-o strălucire de carne albă, de mușchi și de coarde zgâriate. Rețeta ar fi: iubește trecutul; ești poet, fi „antic”; și mai și!

Poetul care își compune cântecurile cu dicționarul mitologic sub pupitru, conștient sau nu, speculează suma de legende și simboluri cari împanglică și împăiază un nume antic, plus respectul și admirația primară pentru tot ce se raportează la romani și greci. Și-i de idolatrat un așa de senin bard, disprețuitor al veacului nostru, de aburi, benzină și electricitate, și înamorat de pure siluete în marmoră și-n cer simplu. Trucul ar fi abil dacă literatul ar evoca în noi reflexul Romei contemplative. Dar publicul admirator sunt profesorii și titrații, pentru cari colecționarul de vorbe în *is* și *us* e un melc, în cochilie, cu întreg talentul lui Homer și Horațiu, plus respectul hipnotic, general, pentru aceștia. Bacalaureatul admiră pe autorii din program. Tânărul-i contimporan cu lavalieră îi admiră și el, și-i utilizează. Bacalaureatul va admira pe tânărul contimporan.

Să faci literatură antică și literatură idem mai înseamnă să oferi încă un exemplu celor ce scriu: „*Comment reussir dans la v/e*”. Cel puțin autorii aceștia ți-ar atrage atenția asupra autosugestiei, asupra farsei, deci asupra ideii clare că te servești de un mijloc. Altmintreli te legi la ochi din joc, ca în Baba Oarba, spre primejdia gleznelor. Creierul viitor va filtra impresiile prin autori și cărți de istorie.

Pagini greco-romane se scriu ușor și cu succes. E de mirat că H[^]redia s-a mărginit la un volum. Și e de preferat poporanismul, naționalismul care lasă pe cetățean în timpul său. Dar îi agață de robă o frânghiuță cu resort și omul nu înaintează decât sărind pe loc ca păpușile miraculoase.

Și de multe ori, poporanistii sentimentali și delicați madrigalând cu foc pe Ileana (adesea îi pun pseudonimul Beatrice) dau senzația de fesă pipăită cu încleștare. Clasicii mi-amintesc de temele latine în hexametri. Și a procura, prin vers, senzații nu-i oare destul?

LIVREȘTI

Calomel e un suflet de Himalaya. Scrie și nu e niciodată priceput. De aceea privește lumea noastră peste spate, ca o pasăre care ar zbura în pătura de aer a unei planete străine. Noi vedem zborul ei răsturnat - simplă presupunere. Ea ne vede foarte mici și ciugulește stelele-țânțari.

Avem câțiva scriitori cari s-au mulțumit să cutureiere satele cu notesuri de reporter în buzunări. În cazul cel mai bun, ei au realizat rapoarte de inspector agricol conștiincios ori de medic de plasă cu patetism. Tipărind câteva cuvinte regionale, îmbogățeau limba. Cârciuima, arendașul, percepătorul, porumbul stricat, dragostea, popa, jandarmul și comoara îngropată. Scriitorul român, așa cum îl găsim în toate antologiile de curs secundar, a lipit regulat aceste petice pentru a da un tot cu înfățișare. În pachetele de șocolată Nestle sunt desenuri în culori pe o margine de coală. Restul coalei e divizat în triunghiuri cu părți și colțuri din desenul de sus. Trebuie să încerci, să compari și să recompui desenul, lipind peticile. Lucrul se numește *casse-tete'* Nestle. Literarul român în valoare are mai puțină bătaie de cap în lipirea unei istorii din elementele știute. Recompensa și-o găsește în antologii ministeriale și la Casa Școalelor. Autorul e patriot, e inițiat în viața moleculară a țării, e observator și psiholog. Un jandarm siluiește o fată și părintele se răzbună: psihologie. Un țăran se îmbată și soața își apără copiii de bătaie: psihologie. De când am trecut de la sunete guturale la silabisiri și vorbe, frazele și ideile se înșiră de la sine. E și greu, cu chipul acesta, să nu găsești ceva de admirat, chiar într-o prostie. E mai întâi minunea faptului.

Dar petice de lipit nu sunt numai în pachetele d-lor Dragoslav și Vissarion. În teatru se numără 36 de situații înrămurite de complicațiile și împletirile cu puțință. În literatură nu le-a numărat nimeni, probabil că sunt aceleași. Principalul e să le cunoști pe toate, și aci e secretul lui Calomel, cel mai cult literator. Dar există cele câteva veșnice situații ale sufletului tuturor și cele câteva feluri comune de a povesti. De-abia dacă ne-am ridicat de la poporanismul *Semănătorului*, ca să ajungem aci. Omul de treabă, cu inteligența măsurată după trebuințele sale mijlocii, are literatura sa care îi adoarme lin clipele de artă: Maupassant, Daudet, Prevost, Bourget, Ohnet după sex, după nervi. Nu știi câte mii de romane apar în Occident anual. Știi, după indicația tirajului, că toate se citesc. Asemenea ateliere nasc și la noi. Oricare cititor tenace poate scrie. Spre deosebire de ceilalți, îi trebuie scagi și trecătoare neurastenii în adolescență. Nu-i mic numărul fetelor cu jurnal intim, al domnilor cari duc la revistă cea mai recentă aventură de cord, notele de campanie, de bord, de călătorie. Alții au ajuns poeți prin simple exerciții pentru a excela în jocurile de plăcintă în societate.

Spărgător de cap (franc).

Suntem încă în literatura de la d-l Iorga. Totuși, articolele d-sale continuă graiul de episcop cu hainele de metal și cu crucea grea ca o armă. Pricepem că ține departe de nări cădelnița legănată plebei.

Dar Calomel inovatorul și șeful! Cel fără de public, dar cu vreo câteva scaune pe care odihnește șezutul intelectual al amicilor. Ei vor părea proști lui Calomel, cel prea citit, dacă nu-i vor admira opintirile și pastișele. Și admirația lor îi va separa de publicul și literații de la *Drum drept* (cari se găesc, uneori, chiar lângă el).

Calomel a citit serios (să-i dăm toate avantajele). A citit, de pildă, pe Laforgue, comparativ puțin citit de francezi, foarte plictisitor pentru Dâmbovița. Calomel a citit pe Mallarmé și a fost epatat. Pe alocuri n-a înțeles, după cum n-a înțeles multe proze. Ar fi putut să rămâie cititorul de elită al celor contestați. Dar i-a plăcut să fie, în țara sa, gramofonul contestaților. Vocea lui Caruso, la gramofon, e nazală și metalică. Vocea celor asimilați cu îndârjire sună fals prin pâlnia lui Calomel. Pare bizară și nouă. Uneori e frumoasă, cum îți miroase părul frumos când ți-ai culcat capul în flori. E vremelnic frumoasă, pentru o singură citire. Și e forțată și grea, - poate pricina e efortarea pentru înțelegerea modelului mai mult prin simpatie. Tălmăcirea, pentru cititorii maupassanților naționali, cum n-ar fi greoaie? Căci nu se cere misticism, ci cuvinte precise, monede în palmă. Iată și frazele incolorate și cuvintele prețioase, prost culese. Te gândești la o supă cu crini.

Și dacă în concupiscentele rarului Calomel, care aliază sufletul de Tibet cu sufletul de seră, nu găsești întotdeauna fraze din străini, copiate sau vecine, cum ar fi posibil să nu recunoști un ton, o respirație - temelia împrumutului? Pentru prietenii săi e Calomel profesorul de latină, care luminează textele? Ori profesorul de îndrăzneală? Vor reprezenta și ei, aci, un autor francez de ultima stridență. Dar publicul care nu citește autorii de ultimă stridență îi va socoti elevi ai lui Calomel. Maestrul însuși favoriza zvonul.

Dreptul Primului Imitator.

Și gustul literaturii noi, astfel înțelese, e sălcu până la plictiseală. Plictiseala însă e un mijloc foarte literar. Calomel îl întrebuițează când n-are nimic de spus. Atunci, îndeosebi, fraza sa se încovoie ca un fluviu și se turbură. Arta de a expune inextricabil lucruri simple.

Totuși, - gustul? În închisori, câte un deținut găsește o țigară. Și toți oamenii tunși, în haine triste, se așează pe o linie. Proprietarul trage un fum, îl reține. Face din palme un cornet lângă gură și se apropie de gura tovarășului în care suflă fum și aer. Și așa fumul ajunge până la cel din urmă din gură în altă gură și alt piept.

Singurul lucru neted spune că pentru mulți contemporani Calomel e taină. A asimilat bine pe un autor prea inaccesibil sau îl imită prost, ca o gambă de cauciuc piciorul? Calomel se coafează cu tichia de nebun și nu suferă. Căci e de preferat să te creadă cineva țâcnit decât prestidigitator. Și Calomel rumegă, ciupește, compila. Calomel poate că o să plagieze. Atunci va agita singur tichia de țâcnit, ca pe o scuză.

CĂTRE CITITORI

Înainte se scria prea mult, azi - dimpotrivă. Dar lucrurile nu s-au schimbat paralel cu antiteza populară: *mult și prost, puțin și bun*. Talentele nu apar conform unui articol restrictiv din legea stării de asediu. Silit să arate putere și apărare față de o presă suspectă, guvernul a reușit, trecând prin cenzură vechile elemente, să împruțeze cu siguranță și să aleagă, mai mult sau mai puțin, o presă convenabilă și „cinstită”. Evacuarea Munteniei a ciuruit și mai mult această făină de război și nu i-a mai rămas publicului, în lipsă de altceva, decât s-o consume, cu singura garanție că nu va fi intoxicat.

În vreme de război, și în vreme de după război, se citește mult. Am citit și noi tipăriturile Iașilor și ne-am întreat: „Oare numai atât se gândește în momentul de față, în țara aglomerată a Moldovei? Este oare presa aceasta, placidă și abstractă, expresia spiritului vremii? Este ea cel puțin un cinematograf zilnic, pentru spectacolul de mai târziu, al Istoriei?”

Unele glasuri s-au ridicat, totuși, metalice, dar numai pentru a declama pagini cari trebuiau învățate în școală, și nu amintite azi poporului care scrie cu sânge, din orgoliul prezentului, nepăsător față de literatură și dârz în a se afirma.

Și ne-am zis: „Poate că, imprimând gândul nostru și simțirea noastră, vom găsi un număr de oameni cari, vor trăi, cu noi, și adevărat, și exclusiv, în vremurile nouă. Așezări de aci, seculare, cad în ruină, și-n spulberări argintoase, sub vântul transformărilor mari. De peste Prut tremură tumultul și fastul nordic al unei imense bucurii. Omenirea fecundă și trențuită de răni naște, ca în vremea misticității, din mari dureri, Copilul Spiritului Nou. S-o ajutăm, prieteni, după puterile noastre!”

Ne-am zis.

*

Apărem, deci, și - după cum se vede - în haina săracă a împrejurărilor, cu singurul merit de a fi printre cei ce înțeleg ce ne trebuiește.

Minutul teatral de la Isonzo, când sabia Italiei s-a spart cu hohot în mâna elegantă care o ținea, ne-a prilejuit două constatări, separate, totuși unite, ca acele unui ceasornic.

Au apărut în ziare, pentru prima oară, comunicate Nauen complete. Indică acest lucru o schimbare în felul de a înțelege, de până acum, al publicului? Să fie un vot de încredere, dat de conducători, poporului care a suportat cu nervi cărunți zilele Turtucaiei, retragerii, ori zilele de agonie învinsă ale Mărășeștilor? Atunci o reverență națională se cuvine domnilor miniștri, precum și un titlu la încrederea viceversată, pe care s-au dispensat, până acum, s-o solicite.

Sau, nu-i decât o măsură de precauție? Nenorocirile își au crainicii lor, umbre cenușii, guri cuvântătoare ca frunzele, și vestea trece prin mulțime, ca un fior printr-o pădure, crescând. Și-a dat seama, chiar Cenzura, că exagerările germane, divulgate, vor fi cu mult sub fantezia publicului, ținut în mister. A dovedit, în acest caz, o socotință pentru care cuvine-i-se o nouă și mult șerpuită plecăciune. [...] * Ne ferim de a privi de-a lungul probabilităților. Ar fi să cădem în strategic, ori în lirice anateme. Veneția, altarul apelor, și tot ce e „pământ sacru al Italiei”, așteaptă pașii prăfuiți ai invaziei. Momentan să desprindem, din păinjeniușul peripețiilor, arahnida relei observări: că o victorie de trei ani, metodică, poate fi și o victorie de trei zile a surprinderii, care cere însă o intensificare de eforturi, bine hotărâtă și sincer cumpănită [...] *. Anibal, Cesar, Napoleon, iar azi... Karol I, au trecut Alpii, vertiginos, în virtutea hotărârii de a risca, și obiecțiunea de epocă, barometru, teren, armament - repetăm - constituie factorul comun ce lasă loc pururi geniului și vânosiei de rasă, ca să lupte. De aceea alegoricul episod al basmelor românești, când Făt-Frumos și Zmeul leapădă povara armelor și a trupului, devenind două flăcări cari se împletesc și se frâng, într-o luptă sintetizată, ne apare cu un atât de frumos și de adevărat înțeles.

Și de aceea, azi, când prin înlocuiri de oameni, sus, se părește, în Italia, părerea că un război, ce după sine surpă și dezlănțuie viitorul, poate fi condus [...] * către etapele prevăzute [...] * soarta peninsulei, credem, se decide sub propice firmament. Fiindcă se urmează, ca normă politică și militară, elanul popular, împintinat. Și rămân, prin urmare, față în față, în sfârșit, flăcările din basm, cele două flăcări lucii, precise, esențiale.

Iar una din ele e jerpelită, - e austriacă.

* Contexte cenzurate.

Se pare că un grup tânăr de parlamentari, cari s-au constituit în partid, pentru că la noi, ca și în farmacie, totul se etichetează, și denumirea de „partid” înlătură pe aceea mai adecvată, de disidență, a găsit remediul radical al relelor și greutăților naționale, în formula „Jos Guvernul!” care cuprinde, sub rezerva realizării ei, pe aceea de „Jos oligarhia!”.

Neapărat - „Jos Guvernul!” și „Jos oligarhia!”... O campanie atât de interjectivă, susținută de un june pâlcc deputătesc e greu să nu înfioare mulțimea, mulțimea care, când e apatică, e pentru regimul ce ființează și care din momentul ce freamătă și pornește, pornește pe luptă și prăvală, deci împotriva regimului întronat, fie el cât de blajin.

Dar frenezia și vigoarea, și gloriola mijindă a Partidului Mucei stă, ca
*• potența balaurilor, în cine știe ce păstaie ori miez de nucă, în posibilitatea
; atitudinii revoluționare și vehemente. E frumos să fii martir - și cine-i mai
* mucenic decât deputatul împiedicat de la datorie! - și e mai frumos chiar să
* fii martir popular - cu niscai țignale și canalioase apucături - și martir ce
ț- reacționează, contraizbind! Dar tot secretul, pentru prestigiul de galerie, - o
§ repetăm -, stă în atitudine, și - tâlc comic și dureros - Partidul Mucei e în
lț funcție de Ion Brătianu! Presupuneti, un moment, că d-l prim-ministru ar
face un spirit reușit și ar demisiona, o demisie reală și definitivă. Simultan
s-ar evapora, ca sfârșitul unui vis, încâlceala de gesturi, răcnete și dehanșări' a Partidului Mucei. Boxerii de profesie, ca și cei de pasiune, au în sala de exerciții un manechin automat, bogat în pumni și foarte răbdător la riposte, pentru zilnicul antrenament. Închipuiți-vă că, într-o zi, sub atacul sportsmanului impetuos, mașina s-ar nărui deteriorată. Omul nostru, natural, își va îmbrăca jiletca și celelalte pentru a se plictisi, dimineața întregă, la cafenea. Da. Providența celor șase mușchetari, cari își invocă atât de juvenil mandatul, stă în flegmatica și paterna fire a fostului lor șef, așa de hotărât înscăunat în locul cel de seamă, și e, poate, instinctul de conservare, mobilul tainic al campaniei, timide în fond, contraguvernamentale. „Să plece Guvernul!” ...strigat-au ei cu flăcăoșie. Dar spiritul iezuitic, fatal și inerent copiilor rătăciți ai oligarhiilor, a îngăduit gol larg unui *reservatio mentalis*: „Ține-ni-l, Dumnezeuule!”

S-a împărțit, în chip de manifest, protestul Partidului Mucei. Toată lumea l-a citit și totul se știe, *în exagerat*, de public, mulțumită cenzurei care a suprimat, în ziare, dările de seamă cele mai obiective. Noul partid, iarăși, are totul de câștigat de pe urma acestor procedee extraconstituționale și anacronice. Iată un alt punct de recunoștință față de vechea matcă, prilejuit

' *Dehancher* (franc.) - a deșăla.

de chiar greșelile guvernatorilor noștri. Un moment, pentru mulțime, lista M. Carp etc. e o listă de eroi. Iată, își va zice *numărul*, un mănunchi colorat primăvăratec și miresmuitor, pătând, ca o pogorâre de pasăre, câmpul blestemat al politicianismului nostru. Și-și va mai zice: desigur că guvernul, desfiiințând Parlamentul, înseamnă că la noi au ființat cândva parlamente. E neomenos să înlături pe deputați de la datorie, de la „exercitarea mandatului” și să întronezi „dictatura”.

Astfel își va zice numărul, iar noi, spectatorii din afara bucătăriei burgheze, vom fi dezolați.

Căci urâm nedreptatea, iar aci nedreptățit e guvernul.

Căci adorăm sinceritatea, iar ipocriții sunt în tabăra „Muncei”. Când, de fapt, de la Catargi încoace, toate parlamentele țării, inclusiv actuala constituantă, au fost pui-puii uneia și aceleiași cloșce: acordul partidelor, cu obiceiile cunoscute la rutul alegerilor: teroare, corupție și farsă, toate la un loc pentru a da străzii, care nu strigă *panem et circenses*, ci exige spectacole mai subțiri, agreementul sesiunilor parlamentare - de ce să protestezi, dacă vremuri mai grele cer îndeletniciri mai serioase și înlătură parlamentele și copilăriile? D-I Brătianu a spus deputatului Carp: „Pe d-ta te-a ales prefectul meu” și a fost, atunci și azi, în nota sincerității. Această candidă demascare a trecutului și a timpurilor de față nu mai îngăduie, când de-abia mâine vom avea vot universal, celor ce, conform vechilor moravuri, au plătit taxa la club, au tăiat bancnote și, în ținuturi umoristic necunoscute lor, s-au ales de» către gardiști, agenți, jandarmi, prefecti și răposai, într-o Cameră de „fie vorba între noi”, să-și ia gluma de mandatar în serios, mai cu seamă în zilele în cari s-a deprins lumea să deosebească surogatul de preparatele veritabile. Inutile, deci, protestele și indiferent dacă Guvernul convoacă ori nu Camerele. Cât despre noi, am fost, personal, mâhniți citind afișul teatral că „din pricina unei ședința a Parlamentului”, reprezentăția *Lakme* se amână.

GENERALUL AVERESCU

La o masă de înserat, cu pahare de ceai, lumină și fum de țigări, câțiva oameni tineri și încă tineri discutam gesticulat evenimentele, cele știute ca și cele viitoare, fiindcă lucrul acesta nu cerea puteri mari. Unul din noi, cu figura aproape roșie, dar cu ochi frumoși, frunte decorativă și bucle de romantic, își izbea energic pumnul înainte - gestul înseamnă: „nu mai merge!” - și pe cât stabilitatea mesei răbda, ne dovedea, cu toată agitația ființei sale robuste, că o mișcare hotărâtă și democratică se impune. În același sens răsuna cel care între tovarăși e clasat ca tribunul zilei de mâine, blond și voluntar avocat venit de pe front: cu mult lux de accente și cu o virilitate în expresii ce arată pe omul grăbit să treacă la faptă, de la cuvânt. Altul, subțiratec și cu ceva învechit în tinerețea-i, scutura întâmplările pe o față și alta, le făcea să lucească în toate planele revărsând asupra-le lumina spiritului său analitic și speculativ de adorator al disertației și al verbului. Și alți convivi își amestecau arătătorul în acel duel expresiv și dezordonat de mimică și agitare, și același poporan „nu mai merge!” era temelia primă a conversației, ecou al simțirei generale, iar în urmă, într-o conlucrare scotocitoare, răscolind în sertarul trecutului plicurile în doliu ale ultimilor nenorociri, spiritele noastre căutau *oameni*, căutau *Omul*, care să fi dominat întâmplările, ca o statuă, strada, care, în vâlmășagul și spaima dureroasă de astăzi, să facă pasul de toți auzit, să ridice pumnul, torța, steagul și goarna, canalizând vâltorile vieții dezmatcuite în liniile sigure ale ordinei sociale drepte și de secol cerută. Câte nume de politicieni răsufiați ne-au țâșnit ca un scuiat de pe buze, câte nume de demagogi cariați și câte, mai ales, nume dintre acelea cari au fost la început o zefirică promisiune, apoi o boare de îndepliniri, și-au răsufiat, la urmă, în dezamăgire îndrăcită sau în prostească farsă. O! cât am râs când te-au pomenit, domnule Iorga, jurnalist-poet și poet-jurnalist, cucoană a politiceii noastre de totdeauna și greșit descifrador al lespezilor cu inscripții istorice! O! cât ne-ai iritat cu imaginea-ți de April - surse și flaut, freamăt și praf de stele - omule de stat, domnule Take Ionescu! Și alții, și alții, din ce în ce mai răi, din ce în ce mai iertați, căci necazul uită pe cei răi și pedepsește pe înșelători doar până la tânărul ministru care a înșăfăcat, în degetele-i boierești, foarfecă reacționarismului...

Eram obosiți, eram poate triști, când cineva a rostit numele generalului Averescu. A fost o tăcere tresărită. Tot astfel, într-o noapte grea de vară, când perdelele atârnă imobile și ferestrele-s împinse în liniștea din curte, parfumată, un fluture de puf și sânge intră și lovește lampa, cade și te fixează cu ochii lui cercuiți de aur.

Și-n urmă, vorbele reiau iureșul oprit, gesturile închipuite în aerul fumuriu linii, săbiuțe, cuie, puncte, paranteze și curbe, - *Omul* fusese găsit, găsită imaginea ireductibilă și mândră, chipul virtuților, cavalerul patriei, țara și rasa din tâmplă până-n pinten, sinteza nedreptății și, mai târziu, a gloriei nepregătite și necerșite, Averescu-răbdarea, Averescu-icoana, Averescu-mântuirea, steagul, onoarea!

O! dacă ai ști, generale, în ziua când țărani tăi și-astupă armele și-și adună steagurile-n cerul armistițiului impus, tu, care nu ne-ai dat izbânda, dar ne-ai redat cinstea, tu care, cu o lacrimă de nimeni văzută, ai plâns cât plânsul unei văduve și al unei mame, câtă dragoste îți înăbușe gloria, cât popor îți sărută dreapta... De-ai fi văzut cenaclul rebel, de oameni totuși nu prea tineri și cari se văd după atâta vreme, izbucnind într-un glas: „Să mergem să-l vedem” și pe un tovarăș întâmpinând cu toate înțelesurile „Averescu nu poate fi în Iași”, atunci vei afla mângâierea celui ce a putut zice:

„Unde sunt doi strânși în numele meu...” Și vei înțelege că ai ajuns de pe acum a un imaterial *Semn*.

SFORȚĂRI

Armistițiul n-a fost, cum s-a sperat, o vreme de repaos și întremare. Cutreierând țara-n lung și lat, batalioanele noastre s-au istovit efectuând, în toate formele războiului de câmp, dezarmarea unităților rusești în elan spre casă, colecționarea a felurite și bizare ustensile de oțel, al căror uz pare a fi fost uitat în fața dușmanului și păstrat pentru neprevăzutul drumului prin țări prietene, dar burgheze. Munca noastră aspră și totuși subțire. Țel atins. Trupele rusești au trecut Prutul, fără arme, și ajungem astfel la primul punct de recunoștință al Basarabiei către România. Într-adevăr: printr-o erezie explicabilă a maximaliștilor față de codul proletarian, mulți dintr-înșii, aproape majoritatea, nutreau în inima lor umană, prea umană, intenția legănătoare de a se întoarce la gospodărie cu un mic *capital*. Câci mulți din bravii luptători au neveste pe laviță, soacre și copii. Prea puțin amatoare de teorii, toată această ființaraie caută la tătic „scofala” a trei ani de război, fără a-i îngreua răspunsul cu scrupule asupra mijloacelor alese și a provenien-

țelor. Deci, dacă noi am fi putut designa, puhoiului în exod, matca unor drumuri bătute și păzite, fără a le opri armătura („fierul vechi”) și repetite „iubit fuimaturi”, până la graniță, greu i-ar fi fost feciorelnice republice să organizeze puteri pentru urmărirea haiducilor moderni, cu mitraliere și telefoane, prin codru. Încercarea era peste puterea Basarabiei și am fi văzut capitalismul renăscând peste Prut, din propria-i cenușă, fără marșurile și contramarșurile, parlamentările și țacănitul, pe alocuri, al *gewehr-mașinelor* din ultimele săptămâni. Socialism salvat de ciocoiasca Românie!

Prin urmare, omițând toate celelalte motive de abecedar, basarabienii sunt obligați la recunoștință și iubire. Și iată acum soldații noștri, siluete de brumă, răscolind în depărtări cernoziomul pe care marea proprietate nu mai apasă. Știm cu toții: turburări s-au produs acolo și Sfatul Țării ne-a chemat. Sângele României, ca și al Franței, are calități de jertfă și generozitate, - istoria o spune. Rămâne-vom oare și acum fără răsplată? Se vor întoarce trupele noastre doar cu o experiență în plus și cu efectiv mai puțin, sau liberii basarabeni se vor răscum păra cu o învățătură? Ei știu despre noi că venim din țara oligarhiilor; ce vor afla, în schimb, trupele patriei? Motivul intervenției, banal și istoric, deghizând obișnuit planuri de anexiune, foarte oportun s-a protestat în proclamațiile oficiale, împotriva acestei bănuieli. Firește, nici un român, de la sfetnicul tronului până la ultimul trădător, n-ar respinge oferta unui alt hotar; acest hotar se obține însă prin unire, nu prin anexiune. Și pentru această inevitabilă unire se cere asigurarea noastră cu suflul liber ca al Basarabiei. Și încă și acest lucru e, peste orice stăvili, inevitabil.

POPOR ȘI OLIGARHIE ÎN FAȚA STRĂINULUI

Comisarii de la Petrograd, confiscând fondul de aur al Băncii Naționale, întrebuițează formula bine cunoscută în istorie și declară că îl vor păstra și preda în mâinele *poporului român*.

Armatele germane în invazie au răspândit știrea că luptă nu împotriva poporului, ci contra guvernului și regelui român. Procedul e uzat, încă din 1814, cel cu Napoleon și coaliția; încă din 1792 cu războiul împotriva tiranilor și în folosul popoarelor. Troțki, prea puțin original până în clipa de față, nu poate spera să găsească la noi o altă interpretare a retorice sale decât aceea strict realistă și amară. Păcălelile rusești, am învățat, deși târziu, a le cunoaște, și revoluțiile n-au schimbat niciodată caracterul constant al

¹ Tunuri, mașini de război (germ.).

popoarelor, - o știm. în consecință, când fierul bolșevic ne-ar sparge toraxul, ar trebui să avem un gust prea absolut pentru metafizică socială spre a răspunde: da, că dai bine, și nu dai în noi, ci în... oligarhie. Fie convinși fenomenalii Comisari că, în ciuda intențiilor lor magnanime, orice prădăciune și orice violență „liberatoare” se vor răsfrânge cu suferință tot asupra poporului brav și sărac și aproape deloc în oligarhie. Aproape că numai sentimental în oligarhie. Cedând unui impuls de oameni sănătoși, cu voința organizată, preferăm linia dreaptă, deși aridă și grea, zig-zagului revoluționar, iar tendinței, decadente, de a deplasa țelurile, îi rezistăm. Unit sub un gând și strâns în fața unui front, poporul român, învins prin trădare, se scutește de a-și crea un front lăuntric, acum. Va veni și vremea socialismului român, suntem siguri. Oligarhia va plăti în fața poporului greșelile toate, printre cari se numără și naivitatea, specific românească, de a uita tezaurul în țară bolșevică. Dar pentru asta trebuie ca inamicul să-i fi evacuat pământul și aliatul să-și amintească datoriile sale cel puțin într-atât, încât să nu ne facă război.

Încă un lucru: ne înspăimântă figura „mâinile poporului român”. Troțki e o victimă a literaturii. Am gustat mai mult notele sale diplomatice cari amintesc cu credință stilul reporterului din Viena, o, zbciumatăjuneță! Și ne întrebăm dacă în literatură „măinele poporului român” (14 milioane [de] suflete fac 28 milioane de palme) nu înseamnă, mai succint, „calende grecești” ori labelle tov. Racovski, Frimu, Cristescu...

FAZA CEA NOUĂ

Am uitat cândva de Basarabia.

Trecerea Carpaților și nu a Prutului, când s-a făcut, a fost o chestie de oportunitate militară și politică, și pe cât popoarelor mici ideologia le e permisă, și de ideologie. Problema s-a simbolizat în mintea simplă a străzii, înălțător de frumos, așa cum chiar fetele mari, fetele bătrâne, pensionarii și poeții, acești concesionari ai sentimentelor nobile, pot aplauda. Strada nu și-a spus: între Ungaria și Rusia, - ceea ce ar părea imediat și practic, deci, printr-o judecată livrescă, josnic. Strada s-a întrebat: între Germania și Franța? și n-a ezitat, fiindcă nu se putea ezita, fiindcă era vorba de Alsacia-Lorena, de Louvain, de revanșă, de pantaloni roșii, de muzică, artă, literatură și Lutetia.

Iar diplomatul, în balanța lui de spițer, a cumpănit forțele în luptă, urmărind tresăririle talerelor, jucării de metal spânzurate la capătul firelor plâpânde. Gestul e elegant și cere mână albă. Și e poate una din nenorocirile

i «diplomației europene (adică nu teutone) eleganța ei și prea sensibilă-i balanță sufletească: de aci scrupule și cumpăniri atente în situații când brutalitatea băcanului și primitivul-i dețimal ar fi norocos decisive. La urmă, diplomatul a pornit, căci înjucăria sa fină se adaugeau dozele hotărâtoare, și în acel uța-uța tremurător, talerul Antantei atârna spre pământ. La Carpați deci, spre coroana de zăpadă și diamante din fruntea Alpilor, idealul nostru școlăresc și necesar, fiindcă totul e necesarmente necesar și prozaic!

| Spre templul brazilor fantasmagorici cari își parafează cerul cu fulgere
/ * și-și împletesc rădăcina în filoane de aur! Și ascensiunea noastră începu,
| jr baie de idealism și veselă durere, cu orgă de piepturi-mii, cu gloanțe crăpând
| f stele în cărnuri, cu orchestră de tunuri mici și grele, cu mana izbânzilor
| > inevitabile, în calea unui popor furtunatic, în invazie de pedeapsă și
' i splendoare prin șapte trecători. Apoi, ca într-un miracol, ne așteptam să irumpă, cu zgomot de lanțuri scuturate, pasul masiv al armatelor Rusiilor toate, pe un front halucinant care pe atlas însemna o linie de la marea iemoasă până la valurile rele Euxine și Caspice, linie ce trebuia împinsă ca un tăiș în musculatura îndărătnicului Siegfried, - implacabil împinsă! Eram pe atunci în faza primă, în faza Sturmer-Ardeal, fugă și incendiu, iar pe urmă veritabilă ocupație moscovită, cinică, asasină, stupidă, într-un sezon blestemat și propice prăbușirilor. Ce siguranță smintită, ce credință fixă ne-a împiedicat de la cea mai firească defecțiune? A! venise faza a doua, faza fără Ardeal, a lui Kerenski, abandon sentimental plin de fraze de primăvară pe câmpul de viol al Mărășeștilor, de pe care, pângăriți, s-au ridicat, totuși, nemții; - faza rezistenții fără alt scop, ci numai cu speranțe în alte fronturi, misteric nemișcate. Fază căreia îi urmează cu simplitate faza Troțki -
" Basarabia; adică încă, încă un front pe lângă cel vechi în armistițiu; situație
4 ce necesită lichidare dinspre un front, cel puțin; și care logic ne indică
: f" frontul în repaus, pentru pace, și frontul activ pentru război, dacă ținem
•m. morțiș la război.

De acum, în fața imperialismului nou-născut, al maximalismului, al tiraniei țariste măsluite sub steag sulemenit în roș, cu voința de a se exercita chiar dincolo de granițele vechiului stat biurocratic. De acum, recompensa: un guvern democrat, o eră de reforme, de libertate revoluționară, de contopire a celor două atmosfere inegal de pure din România și Basarabia. E ținta ce luminează la capătul unei sforțări unanime și fulgerătoare.

E scopul nostru suprem, e trențuita libertate ce ne-a unit până la Nistru în virtutea unei doctrine pe care cetele prădalnice n-o mai reprezintă.

Libertate în Basarabia astăzi, ca încoronare a suferințelor! Libertate față de ruși, față de maximaliști, față de „ciocoi"! Și mâine, după a doua lichidare, a doua pace, să ne reluăm locul alături de democrația vremii, sub același gând universal care va fărâmiți, ca un acid, stăpânirile polițienești din centru și de pretutindenă. Mâine să intrăm în ultima fază!

Neamul românesc și-a serbat cu discreție un an de apariție zilnică. Articolul era intitulat: **Presa de mâine**, iar subtitlul le amintea fericitul eveniment - în aniversare. Cititorii înțeleg ce vrea să sugereze *Neamul* cu atâta discreție. Iar discreția, după cum vedem, e mai mult efectul condeului limfatic al d-lui Cusin, decât o intenție a modestiei.

Se vorbește, în adevăr, de presa de mâine care, de bună-seamă, trebuie să fie așa cum n-a mai fost - adică așa cum astăzi este *Neamul românesc*. Autorul s-a încercat să semene, în acel panegiric, oarecare constatări și idei originale, devreme ce-și semnează *en toutes lettres* disertația. În consecință, am căutat să spicuim ce înțelege d. Cusin prin presa de ieri și am găsit, drept orice concretizare a opiniilor, o simplă atitudine ușor de drapat pe umerii cei mai ridiculi chiar. În privința presei de mâine, reformatul Iașilor e și mai abstract: alte rubrici, alte metode, alt suflet - și nu ne spune cari anume, și zadarnic cercetăm colecția *Neamului* pentru a surprinde diferența între ce a fost ieri și ce e azi. În ultimă instanță am reușit să dăm peste ceea ce știe d. Cusin - care e un satelit și primește lumina de la Soare - despre presă în general. Mizericordie. D-l Cusin, ca și „Sorul” său, e ca un primar. Nu ne poate spune, în nici o privință, mai mult decât primul belfer venit, în țara cuvântului, cu creionul între mâșele.

Acordăm *Neamului românesc*, în diferențiere, că, până azi, a salvat aparențele și, pe când toate zierele trădează calitatea lor de întreprindere comercială, n-a publicat rânduri plătite, n-a făcut șantaje sub nici o formă și n-a avut nici reclamă ori „Mică publicitate”. Nu trebuie să amintim însă împrejurările grele ale acestei apariții zilnice. N-avem în față decât o presă de foburg, scrisă de oameni săraci la creier, și miile de refugiați cereau lectură, cereau mai ales *o directivă*, așa că tirajul a recompensat abținerea de la „afaceri”. *Neamul românesc* a trăit și trăiește grație d-lui Iorga, om onest și vanitos, care găsește în situația-i actuală de cenzor și de om extragubernamental, *de officios al sufletului românesc*, completă satisfacție vanității sale. Politicieni puternici și vicleni furnizează cantitatea de elogi și glorie necesară pentru menținerea călușului aurit în gura d-lui Iorga. Și, pentru că d. Iorga e un om cinstit, dar om, și în această calitate are nevoie de ceva parale, s-a găsit forma ocolită de a i le înmâna în cel mai elegant plic cu puțință: e procedeu „numerelor pentru front”. I s-a spus *Neamului* că verbul său e necesar în tranșee pentru susținerea moralului, și *Neamul* a crezut. I se rechiziționează deci literă, mașini, hârtie, i se desfac la ministere chitanțele cu cifratura rotundă, dintre care citit-am și noi unele - am avut prilejul zâmbitor!

¹ Cu toate literele (franc).

I „ Pe de altă parte, se scriu articole plicticoase cu simulări de independență, cari, de fapt, au smerenia și impertinența mătâniilor; când turbanul atinge lespezile, ferventul și-arată șalvarii, căci gloria și subvențiile se pot tăia la un semn, cum se ia apa de la moară; iar pentru public, câte un gazetar / sălcui scrie articole de reformist, despre „Presa de mâine”....

I

VACANȚIA

| Simplu, firesc, dar cam tiptil, au plecat din hotelul țării pe din dos, prin
* scara de serviciu, trei frați, ca niște becheri cari își încep veligiatura de pensionari hrăniți într-un stat unde totul e în regulă. Conștiinți calme, voinți perpendiculare, bătrâneți fără hernie, fără dădacă, fără moștenitori prodigi; manșete albe, haine corecte, havană eternă, bronșită clementă... Se vor
< întoarce, gândesc frații, senini, cu ochiul limpezit de aerul plajei, cu arterele
' ' întinerite, cu guta moleșită, încorsetați în noi porniri, salutați la poarta de
['~ descindere, cu valize programatice și personal în livrea pe peron, în hotelul
[, confortabil, cu apă caldă și rece la robinet, cu baie și pedicur, closet cu lanț,
>> unde se petrece siesta și lectura, și cugetarea... Au plecat, până una-alta, cum
| ; plecau și altădată. Și voiajori noi au venit și nimeni nu ia aminte că
i - nou-venitul e înalt și mândru, și răspicat, și iute. Și nimeni nu cată pe urma
I ij plecaților, nu strigă ca după hoți; soneriile nu zbârnâie și dorm, în livrea,
! l lacheii din culoar, pe plușuri. S-ar putea totuși - dar nimeni n-o gândește -
* ca obișnuiții de totdeauna să fi spart o oglindă, un lighean ori altceva; să fi
* 1 furat un așternut, să fi mânjit tapiseriile cu dejecțiuni, să fi tatuat păreții cu
| pornografii și treptele alcovului să le fi tifluit cu feces'; poate chiote impure
| și cântece de beție și liturghii păcătoase s-au răsăfat între pereți sub vegheza
l lină; poate nudități hâde s-au exhibit cu sminteală, la ferestre, valetăriei;
f poate chiar crime s-au comis, cu dinții, cu pofta, cu inconștiința și neputința,
și ceva putrezește în dulap. Poate că a rămas un miros și trebuie ventilație și
deriticare.

Dar s-au dus pe scara de serviciu, la o birjă de piață, simplu, banal, neglijând chiar bacșișele, binețele și zâmbetele unse de rancedul prosperității. Și în mulțime, nici cotidianul reporter care să însemne în carnetu-i, grăbit, informația de ziar:

„Au plecat cu destinație misterioasă, din marele hotel Cârmuirea, trei indivizi eleganți, între două vârste. Necunoscuții au venit nu se știe de unde

¹ *Faeceus* (lat.) - murdar, josnic.

și au plecat după devastarea sistematică a interiorului. Starea camerilor părăsite denotă că cele mai mari porcări s-au comis. Lipsesc cearceafuri, storuri, covoare, obiectele sunt stricate, sertarele sparte și nota portarului, pe biuro, e neatinsă. Un amănunt înfiorător care dă loc presupunerilor și investigațiilor de tot soiul, în apatia suspectă a slugilor: s-a găsit un cadavru mutilat mărunț și a cărui identitate nu s-a putut stabili.

Se bănuiește că ne aflăm în fața unui omor sadic urmat de viol, care va alimenta multă vreme cronică senzațională și va rămâne ca un caz unic în analele noastre criminale".

ACTIVITATEA D-LUI N. D. COCEA

După trădare și retragere, d. N. D. Cocea se retrage la Iași. Frontul se fixează, mai mult sau mai puțin. Eram în epoca refacerii. Bântuiau rușii, tifosul exantematic, foamea, un început de anarhie și zăpăceală...

Cu jandarmii evacuați, se îndoi paza și nefericirea la sate. Cu polițiștii strănși părintește, se dedubla veghea în orașe. Cenzura se instalează la Teatrul Național, permițând numai ziarelor locale, bunelor zăre locale, și d-lui Iorga, blajinului domn Iorga, să apară. Încolo, aprovizionarea era într-un amarnic tangaj; informație deloc; căile ferate, cu personal întreit, îți semănau în gânduri regretul diligentelor și pitoreștilor poștalioane. Tot ce era poliție și măsuri de bun trai personal, în schimb, funcționa minunat. D-l Brătianu își chemă atunci bărbierul, care-i făcu o fricțiune și-i forfecă artistic barba creată și părul. Apoi deschise Parlamentul. În Parlament vorbi d. Iorga. Era, se vede, foarte mulțumit, căci vorbi, vorbi, vorbi. Stenograful se succedau, adunarea națională o clipă alarmată - erau în joc interese mari -, adormea iarăși ca în sesiunile de odinioară, turul inamic se apropiase de Adjud și d. Iorga vorbea încă. Apoi, d. Brătianu se duse acasă, unde începu să tacă. Iar d. Iorga se duse și el acasă, unde începu să scrie.

Dar un ministru pregătea „propaganda” de presă în străinătate. Trimeam, mai ales în Franța, puzderie de avocați, parlamentari, profesori, de toate calitățile. Plecau din nefericita patrie creiere peste creiere, arsenale de argumente și mașini perorative pentru cauza sacră. Se înființa la Paris, cine știe ce ce sacrificii generos digerate de „misionarii” devotați regimului, ziarul *Românul*, pe care nu-l citește, bineînțeles, nici un străin, cu atât mai puțin un neglijabil român în plăcut exil, în nostalgic exil, departe de Dunărea cu ale ei guri mult iubite. Se înființa *Vestitorul* la Odessa pentru a combate maximalismul sub comanda surprinzătorului domn Emil Nicolau, cerebral,

prin excelență combativ și propagandist. Nu știm apoi ce ardeleni, martiri, sunt sprijiniți la Kiev pentru ziarul *România Mare*, strângători de voluntari dintre cari, fie zis într-un ceas bun, și-au făcut datoria de supuși ai vulturului cu două capete. Era poate în ei și consecvență de a dezerta. Paralel, se tâlmăceau în franțuzește prozele d-lor Sadoveanu și Beldiceanu, literatură cu efect moral, tip 1917, extracte menite a vedea lumina tiparului în orbitoarea Franței... Culegem azi „fructele” febrei propagande a sutelor de profesori, politicieni și gazetari trimiși în funcția delicată de pledoieri ai României } eroice și trădate.

D-l N. D. Cocea expuse ministerului necesitatea unui ziar de propagandă la Petrograd, unde situația politică fluctuantă părea că se încheagă sub un regim Kerenski. Foarte ușor ajutat, descurajant de ușor - o, de-ar fi fost vorba de un partizan! -, ziaristul N. D. Cocea înființa ziarul *L'Entente*, un semioficios al tuturor legațiilor alianței la Petrograd, ziar care număra printre redactori pe Ludovic Naudeau, celebrul; ziar bine răspândit și interesând publicul grație unui serviciu de informațiuni, neobișnuit în Rusia presei grave, educative și cenzurate. Cauza României putea fi susținută rar, și numai când era oportun. Ei bine! guvernul nostru n-a mai subvenționat *L'Entente*. Intreprid și bun român, N. D. Cocea continuă să editeze ziarul, mărindu-i formatul, sporindu-i numărul paginilor și tirajul, ramificând din ce în ce răspândirea în provincie, adăogând o pagină rusească textului francez. Redacția cuprindea 52 de ziarști; birouri de corespondență, deschise în mai multe cartiere, informau secretariatul central asupra mișcărilor populare subite. În răstimp, birourile ziarului suferiră câteva devastări, cari aveau să se repete mai des sub regimul maximalist.

A fost o vreme când toată informația de detaliu și de interes a presei noastre se făcea cu foarfecă trecută prin coloanele ziarului d-lui N. D. Cocea. Până în ultimele săptămâni, presa noastră, în cor cu presa oficioasă, traducea, cu satisfacute comentarii, articolele apărute în *L'Entente* despre lupta de la Mărășești și îndârjirea României în nenorocire.

D-l Cocea vine în țară

Maximaliștii isprăveau cu succes opera lor distructivă și... teoretică. Troțki și Lenin favorizau anarhia, facilitându-și astfel teroarea. Rămâne de cercetat dacă asemenea experiențe folosesc poporului care le suportă. Viața devenea treptat mai nesigură. Câteva avertismente, câteva devastări ale tipografiei și ale redacției și, în plus, ura ciudată împotriva românilor au decis pe ziaristul Cocea să plece în țară.

Iarăși Sfînx!

Se precipită demobilizarea rusă. Din ce în ce mai pleșuit frontul nostru! Ce putea găsi în asemenea momente un român care vine din

străinătate? De bună-seamă, privirea lui cuprindea altfel lucrurile decât noi actorii și spectatorii acestor farse, în același timp. Și ceea ce se simțea mai mult decât toate lipsurile aduse de război era criza cumplită de adevărați conducători. În locul manei viguroase și calme care să strunească fără șovăire galopul nebunesc al evenimentelor, plâpânda gheară a vechilor politicieni își împletea neputința în tremurul exasperat al tuturor întinselor coarde. Se gândeau mai mult la ei.

Iar șeful, obligat totuși la o atitudine de șef, își măscuia dezorientarea în aceeași tăcere hermetică, în aceeași figură impermeabilă de dinainte de război. Din nou sfinx! se știe cum a muncit și cum și-a preparat „momentul” d-I Brătianu al neutralității... Nu exista nici un indiciu, logică sau fapt care să-ți dea cuvânt la așteptare și încredere. Deci:

Non bis in idem'

a spus, ca atâția alți, d-I N. D. Cocea. D-I Brătianu nu trebuie să fie și pentru a doua oară sfinx. Trebuie căutat altcineva... Acestea se șopteau chiar de partizanii guvernului. Vina ziaristului N. D. Cocea a fost însă că și-a vorbit gândul, cu glas energetic, pretutindeni. Somnolența atâtor capete buimăcite de peripețiile neprevăzutului se scutură. Iar guvernul, adică d-nii frați Brătieni, deși convingși de incapacitatea-le proprie, mai sperau în mântuirea lor politică tocmai de la acest neprevăzut atât de șugubăț și de capricios... Era un sâmbure de filozofie încolțit în sufletul lor în patru ani de atenție inferioară și experiență.

Până una-alta, lăsau pe Panaitescu să guverneze. Panaitescu tremura mai puțin - putea să guverneze! Și fără decret, în virtutea spaimei care-i scutura pe toți, se stabilise în Belgia Orientului celebra **lege a suspectilor**. Suspect era oricine striga, șoptea, plângea, râdea sau tăcea. Interpretul tuturor atitudinilor, repetăm, era frica. Și-n țară începură arestările. Și spionii se lățiră pe țară. Și denunțurile se exasperară.

Aha!

D-I N. D. Cocea, care vorbea cam mult, venea **din** Rusia. Rusia - țară bolșevică. Aha! fuse interjecția tuturor inteligenților și devotaților din România Mică.

Percheziția și arestarea

Într-o dimineață, **un** căpitan, comisar regal, cu doi agenți, bat la ușa d-lui Cocea. Cu **o** politeță marțială, căpitanul **se** scuză pentru misiunea penibilă ce i s-a ordonat. **EI** nu-i decât **un** instrument al datoriei și supunerii.

' Nu de două ori același lucru (lat); adagiul juridic care spune că nu poți fi condamnat de două ori pentru aceeași faptă.

Și pe cât e de „drăguț” instrumentul, pe atât de sălbatice subinstrumentele, nobili, zbiri de a treia mână, veghetorii intransigenți ai ordinei stabilite. Se sfâșie valizele, se răsucesc, întoarse, cu deștele muiate în buze, filele cărților, caietelor. Se scrutează, la lumina ferestrelor, toate hârtiile, se silabisesc scrisorile familiale, se scutură, se împachetează camera întregă... *Nimic!* „Suspectul” e dus imediat la Siguranță. Închipuți-vă scena interogatoriului. Un interogatoriu neîntemeiat pe nimic, pe absolut nimic; pe „dezolamente” nimic, și-n care vina trebuie să reiasă din abilitatea judelei și din naivul răspunsurilor!

La Negrești

Lipsa de dovezi și nevinovăția sunt cea mai mare vină. Inteligența și critica sunt o crimă. Cecomods-arguvernului departe, în țara românească, dacă fiecare cetățean ar avea mica lui pată, micul „gheșeft” și convenabila-i mediocritate. O! de n-ar exista acel blestemat front, acele 300 de mii de oameni cari alcătuiesc nobilimea conducătoare de mâine!

În consecință, Cocea e urcat în automobil și dus într-o cută a Moldovei, într-un buzunar izolat al țării, păzit de sute de agenți, răspândiți, tainic, în jurul Negreștilor. Nici o puțință de a comunica un rând unui prieten, de a-și îmbunătăți mizeria arestării cu bani și efecte. Și adăogiți tortura interogatoriilor abstracte, abilitatea celor ce veneau să-i șoptească: „și eu sunt de părerea dumatilă” - ca introducere.

Totuși s-a aflat

Doi-trei prieteni, rudele cunoșteau întâmplarea. Prevăzător, fostul guvern, prin gurile apropiate de public, împrăstie vestea cu adnotațiile explicative și campania de justificare a uneia din părți de compromitere a celeilalte. Escrocherie, mai întâi. Apoi, spionaj. Apoi, propagandă revoluționară, acuzație bizuită pe denunțul stupid al lui Octavian Goga. Pe urmă, *contact cu inamicul*. Și pe urmă, tăcerea, giulgiul etern al României, și de nicăieri nici o întrebare și-n nici un ziar cea mai sfioasă și tiptilă notiță. Frică, de frica Brătienilor.

Suprimat?

Trec săptămânile lungi de așteptare și nesiguranță. „Acuzatul” cerea, la fiecă vizită a justiției, să fie salvat, adică trimis Curții Marțiale. Căci știa procedeele tuturor tiraniilor. Crimele dovedite sau înscenate cu dovezi false se „videază” legal și cu ceremonial justițiar, în fața grăbitelor tribunale. Dar

în cazurile când nimic nu s-a putut proba, nici întocmi, în cazurile urmate de arestări ilegale și lungi, a unor persoane cunoscute, altă ieșire nu există: împușcarea câinească, dispariția și tăcerea, aceeași tăcere, eterna, infama tăcere a țării și a... sfincșilor.

Și Cocea era prea inteligent ca să nu vadă că farsa dura cam mult. De la o vreme, „vizitele” se răriseră. Supravegherea slăbea, gardianul grotesc, sârmanul milițian, putea fi de acum „distrat”. Ziua trecea. Și ca păunul din cartea lui Jules Renard, Cocea își spunea, examinându-și pentru "ultima" oară conștiința: „Ce *serapour demain...*”

...Lovitură de teatru: guvernul Brătianu cade!

Liberat

Într-o cerere adresată noului guvern, Cocea stăruia să fie trimis urgent Curții Marțiale. Două luni se împliniră de la arestarea și izolarea lui în acea văgăună propice oligarhiilor. De două luni era interogat, hărțuit, constrâns la o mizerie de prizonier - de două luni i se pregătea dosarul, zadarnic. Și veni în sfârșit sancțiunea: că un cetățean român poate fi ridicat de acasă și purtat peste câmpuri și tănuț, și, la discreție și necesitate, trimis în regatul fericit al umbrelor cu singura vină a lipsei de vină și a temerei ce inspiră el, ca orice alt lucru, unor guvernanți iepurești. Liberarea lui Cocea de către guvernul Averescu hotărăște trainic nevinovăția și suferința lui; decide și felul protivnic al celor două caractere: Brătianu și Averescu. Arată și curajul fenomenal al spiritului de solidaritate al presei noastre nule și inutile.

LA DATORIE

Pentru opera de purificare și de mântuire națională care trebuie întreprinsă imediat, pentru arderea definitivă a cangrenei care a ros țara asta nenorocită, facem un apel călduros la toți prietenii și cititorii noștri, la toți acei, civili sau militari, cari au văzut durerea în suflete săvârșite în cursul războiului, să ne dea o mână de ajutor și să ne-aducă sprijinul mărturiilor și dovezilor lor.

Ziarul nostru nu urmărește scopuri josnice de uri sau răzbunări personale. N-avem dușmani și n-avem protejați.

[».]•

* Un paragraf cenzurat.

Făcând să apară ziarul acesta, am fost însuflețiți de convingerea că totul nu este încă putred în România. Cetățenii, dacă mai există cetățeni liberi și cinștiți, să-și facă măcar acum datoria. Noi ne vom face-o pe de-a-ntregul, lovind oricât de sus și ori câte uri s-ar ridica în calea noastră.

f
i

SEMNALUL

i

*

'

:

%

l

l

;

i

l

'k

i

J§

' l

.; /

j †

Dacă un pictor ar simboliza țara noastră din zilele plângerii, pânza lui ar fi luminată de trupul și fruntea unei nobile femei cu linii curate sub spatele zale și cu paharul amărăciunii, apropiat, jalnic, de buze. Cumândria în țândări și sabia fără nădejde, și, plutitor în cupă, peste fiera tuturor învingerilor și decepțiilor, [...] al politicianismului. În adevăr, pe când guvernul de sacrificiu, al omului căruia i s-a dat condeiul să iscălească, fiindcă i se dăduse sabia prea târziu ca să comande, își gătuie revolta launtrică în fața ciopârțirii sălbatice, dar fatale greșelilor și păcatelor *celorlalți*, acești *ceialalți*, în culise, în umbra puterii, încep lupta pentru hegemonia de mâine, cu haitele rămase dincolo, la inamic. Politicieni la Iași, politicieni la București; taberile complice de crimă și jaf, care se duelau de formă odinioară și cu furie stăvilită de anume limite, ce, odată depășite, ar fi adus demascarea amândurora; intervenționiștii de aci, cu germanofiliile de acolo; greșit» Și sentimentalii refugiuului cu realiștii și drept-văzătorii de sub ocupație; brătienii și takiștii cu stero-marghilomaniștii triumfului personal; [...] spart e chefel cel vechi și în locul său două gașce vrăjmașe au întreprins aprig ciocnirea pentru puterea de mâine... [...]*. Ei vor să înlăture ceasul judecății.

Ei încearcă uzatele scamatorii, de substituie a unora din vinovați prin mai mărunți complici de alaltăieri.

Ei vor să mute, să schimbe țintele descărcării unanime. Presa lor anemică și împleticită a deschis, prostește, cu atitudine deșartă, procesul revizuirii conștiințelor. [...]*. Și liberalii, și takiștii se întrunesc zilnic, îngroziți de trei săptămâni de opoziție și de apropierea ispășirii, și îțe se întind ca în dulcile vremi electorale, prin târguri, prin sate, în jurul guvernului Averescu, care disprețuiește micile lașe abilități și intrigile de ogradă. Cu formula continuării ostilităților, își sulemenesc mutrele ipocrite și țipă zvonuri alarmante și minciuni defăimătoare de guvern, la urechea cetățenilor cari știu un lucru: [...]*. Că în socotelile lor uită factorul covârșitor, nou, al

* Contexte cenzurate.

întreg poporului românesc, zguduit și luminat în bezna lui morală de trăsnetul spintecător al sortii rele. Și că în simțirea acestui popor viază tainic cunoașterea principalilor vinovați, principalilor tirani, ai vinovățiilor ce se vor arăta amănunțit, în acest ziar. Și mai scrâșnește ceva în sufletul publicului și poporului, după doi ani de sângerare: pofta de răzbunare, de schinguire a dușmanului intern, arătat.

FATALITATE!

Acei cari tremură de frică și ne acuză cu vigoare, ca să-și ascundă lor înșile frica, se înșeală, dacă sunt în adevăr încredințați că de la noi, și prin noi, se lărgește peste țară spiritul de revoltă și de reînnoire, aspru și sănătos. Nu suntem - liniștească-se partidele istorice - decât un suflet așezat în centrul totului, ca un ecou sonor, cum spune versul. Un ecou întâmplător, un corn, dacă vreți stil și urbanitate nemeritată, în cari suflă vântul aprig al transformărilor mari. Și nu e nevoie să rătăcim prea mult de-a lungul trecutului pentru ca pilde istorice să ne dea dovezile în sprijin. [...] * Și toate neizbânzile și dezastrile războinice se repercutau în țara învinsă, mai curând sau mai târziu, asupra regimului social și politic, răspunzător.

Noi am trăit sub regimul cel de pomină al partidelor istorice. Acest regim s-a dezbărat de orice decență în ultimul timp, când frații Brătianu, rudele și facțiunea lor, își împărțeau bunătățile cărmuirii, în ochii tuturor, cu cinism. Puteau oare oamenii aștia să ne ducă la victorie? Iată ce nu mai interesează pe nimeni de acum înainte, căci alta este întrebarea care se impune: înfrânge-vor acești oameni, cu a lor coaliție oligarhică, ce în curând se va îmbrățișa cu aceea de la București, legea istorică experimentată și-n altă stare, legea care-i condamnă la izgonire și pedeapsă? Dar oligarhia noastră nu e deloc superioară, nici măcar egală, cu analogele lor din trecut ale altor țări. Și atunci cum va rezista? Cum va reveni la putere și cum va momi publicul pe care, de fapt, nu l-au avut niciodată? Vina e prea evidentă. Dovezile prea le-am pipăit toți cu simțirea și cu gândul. Rezultatul e prea dureros simțitor. [...] * Căutați zadarnic instigatori și-n van tremuriciul nostru ne acuză. Nu suntem vinovați. Nu vă vrem răul. Dar veți cădea. E inexorabil. E fatal. Umiți-vă puțin din voi înșivă și ascultați, în tăcere, pe treptele vremii pasul destinului, care vă ajunge.

* Contexte cenzurate.

UN CUVÂNT

Inutil un program la un ziar nou apărut. Inutil, pentru că zilele de acum ; își au marea lor cerere și fiecare cetățean presupune că, în râvna lui de a a răspunde la chemare, este și posibilitatea, și talentul. Inutil, pentru că • I cetitorul cunoaște, pe de rost, toate făgăduințele cari nu sunt azi altele decât I cele de ieri, - frumoasele cuvinte sunătoare din preajma epocilor de camaj I electoral ale României de altădată. Și pentru că, mai puțin iluzioniști și deloc I farsori, ne ferim de a prooroci zilele poleite cu prosperitate și cu bunătăți de I ere noi, ne rezervăm, însă, sub ochii tuturor, dreptul de a lupta pentru I principiile în curs de biruință ce bântuie aspru pe alocuirea, dar trebuincioase f pretutindeni.

Schimbarea nu se va produce ca prin farmec la noi. E o întreagă clasă socială care se opune vremurilor. Dezbinate la început, ea s-a refăcut I r întreagă, pentru alternarea lină de odinioară și pentru exploatarea țării în ! | comun. Ea e oligarhia, ea e ciocoimea, ea e pricina rănilor din 1907 și din ! \ 1916. Ea e vinovată, care n-a știut organiza victoria, fiindcă n-a înțeles a pregăti caracterele și puterile neamului. Ea e învinsă acestui război și e, deci, f _ un putred Fanar, o degenerată biurocrație, după cum, dacă ar fi izbândit, ar fi . . fost o aleasă nobleță, o athletică oligarhie demnă de ascultarea unui popor.

Și pentru că numai celor nobili și sănătoși li-e dată biruința, și ei nu se pot ivi decât din marea mulțime anonimă, aplecată pe brazdele altora, ori chinuită, să strigăm dreptul acestei mulțimi de a se orienta și de a-și face viața, trecând peste cei ce vor suferi neapărat legea firească a învinșilor.

AMURG

Două știri contradictorii, amândouă pe seama generalului Averescu: generalul va comanda, pe viitor, un partid politic, în care va intra falanga Muncii, cu elemente din fostul guvern de tranziție spre democrație și cu nume mai mult sau mai puțin cunoscute din rezerva de integri și cinstiți cari nu ne lipsesc atât pe cât se bârfește. Alta, mai conformă cu firea disciplinară a militarului, și mai teatral-literară, susține că Averescu se retrage din politică și din armată, la Bacău, pentru un sfârșit pașnic și de cuminte aureolă a unui pensionar care cândva a fost și celebru, și puternic, pentru ca să aibă vanitatea de a-și dicta memoriile. Și se întreabă atunci simpatia noastră de cetățeni obscuri, în neputința de a crede două vești cari îi

chinuiesc dorul și speranțele: Cum? numai atât s-a ales din falnicul militar, alb și imperativ ca o columnă, numai atât, un gest nobil și o lecție de demnitate extrapoliticiană? Numai un asfințit frumos într-o atmosferă prietenă frumoaselor asfințituri? Au n-am văzut noi în generalul Averescu, cerut de istoria țării la locul de prim-ministru, pe Sfântul Gheorghe cel Nou, venit să-mplânte moartea în balaurul gras, făcut din solzi, gheare și duhori, al oligarhiei române?

Nu l-am crezut piatra implacabilă de hotar, între ce-a fost ieri și ce va fi mâine în această țară? N-a fost el, în ziua când s-a învederat chiar orbilor și s-au înlăturat până și ipocriziile cele mai dârze, că Parlamentul actual, la fel celorlalte din trecut, nu reprezintă nici țara și nici măcar o clasă cu unanimitate, n-a fost el singur Țara, fiindcă reprezintă cele câteva zeci de regimente cari au strâns în ele sănătatea și bărbăția Țării? Ce semn al generalului n-ar fi fost urmat? Ce poruncă sau ce dorință fără de ascultare?

Și-n sufletul nostru își face loc îndoiala amară, apoi siguranța că această întruhipare măestrită de virtuți, acest vlăstar pur de umanitate, n-a fost *omul tare* cerut de timpuri. Cavalerism și mândrie, și dispreț amețitor de înalt - da! are generalul Averescu. Dar n-a dat neamului tot ce i-a datorit. A zvârlit cârma din mâini, ca pe un os, cui ar fi poftit-o. A păcătuțit. Trebuia să-și facă din ea ghioagă, pentru spart dinții putrezi ai oligarhiei.

1913-1918

Vă amintiți campania de presă dusă de liberali împotriva omului, totdeauna nesuferit lor, care a comandat marșul militar spre Sofia. Apropiati lucrul de articolele din ziarele liberale de la Iași și apreciați, dacă se poate, obrăznicia trivială a politicianilor cari, sub steaua generalului Iliescu și a Brătienilor, ne-au trecut de Turtucaia încoace pe roata chinurilor și rușinilor naționale.

Generalul Averescu suferă consecințele cavalerismului său deplasat, demnității sale prost întrebunțate. De la acușările cele mai uluitoare duhnete de gura [...] a slugoilor brătieniști, până la minusculele șicane de reglement, adică până la 15 zile care îl mai despart de viața civilă, se perindă amenințările și defăimările acelor ce au dat oștirea pe mâna lui Iliescu [...] și țara pe mâna samsarilor de toate rangurile, pe când însăși cei ce dispuneau de puteri și demnități, miniștrii bătrâni și lubrici, excitați de momentele „idealului”, se dedicau pasiunilor incestuoase ori idilelor minore.

Contexte cenzurate.

Se pare că discordia lăuntrică e declarată și, cu bărbăția desperării, la marginea naufragiului lor ca politicieni și ca oameni, Brătienii încep ofensiva.

Publicul, care a auzit atâtea și a suferit cât nici o pocăință și nici o ispășire nu-l poate despăgubi, are astăzi de ales între Ionel, Dinu și Vintilă, între diplomații cari s-au bizuit pe somnul Bulgariei și pe nepăsarea Germaniei, între psihologii cari au văzut în prietenul lor, Iliescu, pe cuceritorul Ardealului, și generalul Averescu, al cărui nume se pronunță cu sfințenie în tranșee. Tăvălit, de doi ani, în toate mizeriile, umilit și desconsiderat, publicul românesc să ia aminte: i se aplică pe obraz suprema palmă, i se scuipă în suflet cu ultima nerușinare a ciocoiului muribund, astăzi când vibrează urletele celor ce i-au dat țara pe mâna dușmanului, avutul în prada focului, soții și frații în gura tunului, copiii zvârliți foametei și bolilor, iar mamele și surorile pradă bestialității ostașului cuceritor; lovit, mânjit, în avut, în viață și în cinste, publicul liberat de spaima trecutului, să fie gata de sancțiune. A sunat ora Brătienilor. Ei singuri și-au sunat-o.

SPERANȚE

Înaintarea germanilor, mult mai înceată, continuă. Ofensiva pornită cu multă hotărâre de a învinge a strâns în ea ultimele forțe, ultimul avânt al lumii blonde pentru un final uraganatic, pentru o apoteoză wagneriană a puterii și a nobleței feudale germanice. Și o dată cu primii pași peste tranșeele franco-engleze, comunicatele Nauen au umplut țările neutre și țările învinse cu tumultul de bună vestire a victoriei definitive.

Numai în august 1914, când lumea nemțească se gătise cu panașul freneziei, frazele comunicatelor și frazele ziariștilor au fost atât de înaripate și au cuprins atâta patriotică exagerare. E un calcul disprețuitor în bleful acesta glorios, care se repetă și care-și atinge scopul în parte. Căci ne gândim, oricât n-am dori-o, la puțința unui astfel de sfârșit, ne vine în minte că omenirea rețrăiește clipele epocale de la Marna, și numele Parisului, farul de frumusețe și înțelepciune al planetei, ne obsedează sufletul și ni-l chinuiește. Nu se poate. Oricât sunt de vinovate popoarele toate, cari îngăduie și prelungesc măcelul, oricât de pervertite sunt clasele stăpânitoare de pretutindenii, e nemeritată încă, e prea absurdă, e prea necinstită pedeapsa victoriei germane.

¹ *Bluff*(engl.) - cacialma.

Ofensiva continuă. Ea sfarmă legioane, răsprăvăleşte câmpii, sparge cetăți, fluturând aripa-i de cenușă și funingini, gonind înainte-i răsuflarea de fum și văpaie prin atmosfera limpede în care palpită sufletul de fecioară vitează a Franței, Acolo, prin șesurile cu nume ce amintesc belșugul și munca, liniștea și gloria, două duhuri s-au luat la luptă, două flăcări s-au împletit și se frâng deznădăjduite; acolo, între altele, se pecetluiește pe veci pacea pe care o iscălim astăzi ori se azvârlă în vânt zdreanță de hârtie, a umilinții.

VAE VICTIS¹

O înduioșare repede ne taie inima aspră de canalii, de scelerăți, tâlhari, nelegiuți, scribi ai pamfletelor imunde, în fața prozei din *Mișcarea* a lui Brătianu.

E într-adevăr ceva care te moaie la suflet în spectacolul plin de învățătură al puternicului tiran de ieri, între cel care-ți spârgea gura cu patul pusteii de jandarm și-ți amputa limba cu foarfecele cenzurii, între ex-premierul Brătianu, care-și juca-n popiei viața și soarta cetățenilor, și între burghezul opozant ce-și frazează protestările cuminte, sperios de ordine și legalitate, și amant târzielnic al libertății tiparului.

Dragostea de țară și de neam - așa numește el tot ceea ce a făcut până astăzi -, așa își iartă el unica dezmățare, brăulețul frenetic al politicianilor cu chimir, din piața satului fără câini: România. Avânt spre realizarea idealului național - hirotonisește Brătianu tot ceea ce a făcut, toate pacostele și poticnirile sale, toate abuzurile și cinismele pe cari le acoperea, în mijlocul tăcerii stupide a Parlamentului, cu două cuvinte: „răspunderea mea”.

Apel la unire, la uitare și iertăciune face astăzi Brătianu și botează acțiunea noastră de învinuire și pedeapsă cu vorbele „opera de învrăjpire socială” și evocă sufletelor parazitare, cari au populat până acum cluburile politice, stafia oribilă a războiului civil.

Aida, domnule Brătianu, isprăvește! Ne dezguști și ne faci milă, mila insuportabilă a disprețului, mila pe care o suscită vinovatul care se târăște în genunchi după grație, după ce înainte privea cinic lumea în față. Ar trebui să ne surprindă atitudinea matale, Brătiene, dacă n-am cunoaște puțul infect în care colcăie împletitura de șerpi, puțul sufletului de politician român.

¹ *Vai de cei învinși* (lat.) - cuvintele lui Brennus, căpetenia galilor, rostite în fața romanilor învingători. Vine a da un sens ironic.

Aida! Numești „vrajbă socială”, „război civil” încercarea de a dezarma pe cele câteva sute de incapabili cari ne-au adus unde vezi bine că am ajuns; Căci poate fi oare numită „război” ciocnirea scurtă dintre o țară întregă și o coterie?

Scurt! Să nu mai vorbești de ideal național, om al vapoarelor de pe Dunăre, pe tema cărora, în presa rusă, amiralul flotilei danubiene țariste broda expozeuri cu însăilări de surăsuri. (Ți-aduci aminte, curând după retragere!?) Să nu cumva să mai vorbești!

Isprăvește și te liniștește! Nimeni nu dorește răscoală ca la 1907, nici I flamuri roșii pe stradă, ci te vrea doar tăcut și simplu la judecată, împreună cu frății cointeresați azi în întreprinderea de „solidarizare” pe care o preconizezi.

Fii cuminte! Nu-ți vom face nimic! Ajunge! Ghilotinele-s demodate și starea de asediu va înceta, în curând - o presupunere! Vrem numai să te facem inofensiv, ca să nu-ți mai vie pe viitor inspirația să ne faci fericiți în țară fericită, de acord cu vreun general genial de camarilă. Și te vrem mut ca râmele, să taci, să taci și să nu mai țipi așa; nu de alta, dar ni se rupe inima!

GURA PĂCĂTOSULUI

Adorabili sunt uneori liberalii. Așa cum îi știți și cum îi urâți, plini de sânge și de pete ca un bandaj neschimbat, egoiști și indiferenți, nesățioși și răi, oameni ai Băncii Naționale, ai tramvaielor, ai flotei dunărene, ai misiunilor, ai retragerii spre Mesopotamia, așa cum îi cunoașteți, în definitiv, sunt uneori adorabili de ingenuitate și frăgezime pruncească.

De curând, de pildă, am întrebat pe cele trei brune pașale cari ne-au precipitat cu fruntea-n jos în prăpastia războiului, dacă în adevăr au cumpărat, cum se zvonește, moșia imensă a Flămânzilor. Brătienii au răspuns că nu, rămânând să dea dovadă că lucrurile nu s-au petrecut ca la Rătești printr-un om de paie sau ca-n atâtea alte locuri prin diverse „combinații” și interpuneri de bănci. Dar știți unde e hazul?

Brătienii spun că întrebarea relativă la cumpărarea moșiei e „calomnie nerușinată” (*Mișcarea*). Oare de când a afirma că ai cumpărat moșie e nu un compliment, ci o calomnie nerușinată?

Sunt atât de deprinși Brătienii și liberalii, cari au cumpărat atâtea moșii, să vadă în orice operație de latifundii o afacere murdară, încât, în orice afirmare că au plătit sau achiziționat ceva, ei consideră neapăratele

culise, veșnicile lor procedee de oameni ai unui mare partid. Așa că în răspunsul lor violent din gazetă, Brătienii nu ne spun:

„N-am mai cumpărat nici o moșie”, răspuns care ar comporta un ton calm și sincer, ci, având veșnic în vedere propriul lor sistem, ei ne răspund, de fapt:

„Calomnie ordinară. N-am mai comis nici un matrapazlâc, [...]” cum se întâmplă de obicei când cumpărăm noi moșii!”

Iată după propria-le mărturisire de ce am calomniat pe Brătieni, întrebându-i simplu și natural, dacă au mai cumpărat vreun latifundiu.

PACEA

S-a apropiat, ca o pasăre izgonită de toate vânturile și și-a odihnit aripile rare în apele țărmlui nostru, pe cari plutesc și se răstoarnă molatec epavele triste și cadavrele unei politici personale și nefaste de patru ani.

De fapt, pacea a fost o cerință încă din săptămâna cea de pomină a Turtucaiei, ea a devenit o sete cumplită când debandada ne-a trecut prin zilele de panică desfrânată ale retragerii; și pacea a ajuns o presimțire comună încă de când cu începuturile revoluției ruse, culminând în epoca migăloasă de sforăire și decor de la Brest Litovsk. „Politica instinctului național”, cum a numit-o d. Take Ionescu de demult, se îndrepta cu siguranța unui ac de busolă spre pace.

Proorocul necinstit, care ar fi condus poporul pe altă cale decât pe calea întoarsă, ar fi arătat că teama singură de a nu fi atins cetatea sfântă a dorințelor unanime, teama de pedeapsa dezamăgirii l-a făcut să ia drept lucruri aievea încăpățănarea instinctului său de conservare, care-i ordona, pentru o mizerabilă amânare a destinelor, marșul exaltat către mirajuri și prăpăstii.

Și nu-i trebuia prea mult nimănui, pe atunci, ca să fie prooroc și să arate pe drum de Crăciun steaua de la Brest-Litovsk. În lipsa calităților de bun diplomat, îi trebuiau însușirile cinstite și reduse ale unui om simplu. D. Brătianu a fost, ca întotdeauna, mai prejos, mai rău: un *Mediocru*.

Căci la Brest-Litovsk ar fi fost trei popoare venite să discute o pace oferită de unii, cerută de ceilalți. Pacea de la București, o pace cu totul izolată, culcă România singură pe masa de operație ori de autopsie. Să nu ne înspăimântăm, dar fostul guvern a pregătit totul pentru a zădărnici orice apărare, a tăia îndărăt toate punțile, pentru ca România să se găsească la răscrucea exilului și a morței.

* Contexte cenzurate.

Și acum, să discutăm dimpreună cu acei cari, îndârjiți de o subită consecvență politică și țepănoșenie de principii, se mențin într-un platonice himen cu aliații de ieri, teza capitulării cu retragerea și a păcei separate sub dicteul inamicului.

I
\
•
,
*
'
•
|
'
'
?-

Refacerea noastră laborioasă și deruta rusă, dimpreună, refăcuseră armata română cu o zestre de organizare și material cât nu ne-au putut da patru ani de pregătiri și de războire sub auspiciii antantiste. Pentru prima dată se simțeau începuturi de administrație și de lecuire. O întoarcere biruitoare în teritoriul ocupat ar fi fost un bulgăre de gheață bine strujit, tăvălit prin omătul resurselor noi și în continuă creștere astfel. O pace omenească, pe de altă parte, ar fi pus țara la adăpost de secătuirea sistematică a ocupației, împuternicind opera de realcătuire și de unire cu Basarabia liberă.

Retragerea spre ținuturile de unde Mama Dracului trimetea săruturi pe vârful de gheară fanteziei noastre politice, expunea sănătosul trup de oștire ce ne-a rămas și sacul ei de merinde la o legare de carul triumfal al „Factorilor răspunzători”, pentru ca pe colțuroasele și peripețioasele drumuri, acolo unde ar fi căzut păsatul, să cadă și bucățica. Gesturi, torțe, trâmbețe, sânge și teatru, și în urmă, țara și populația rămasă în captivitate pradă exploatărilor și utilizării după plac în orice direcție. Câtă vreme? Până la pacea generală, ceea ce este un răspuns destul de vag, când considerăm că reîntoarcerea și reîntregirea sunt definitiv în funcție de victoria franco-engleză.

Și România Mare, la capătul unui lung șir de ani răzbelnici, n-ar fi decât o pată rotundă pe atlasul Europei, o largă mizerie, o populație ciuruită prin robie, o așteptare a recoltelor de generații noi pentru timpul când almanahuri vor publica, fără portrete de împărați, pronosticuri și superstiții pentru anul 2000.

Noi cerem economia ultimelor energii pentru munca restauratoare, oricât de penibile condițiuni cuprinde pacea, care, momentan fără suferințe și salturi mortale, ne-a dăruit Basarabia. Noi aplaudăm ieșirea noastră deplină din măcelul mondial, departe de sinucidere și aventură, și convinși că dreptățile mari nu izbâdesc prin sabie.

CUIELE

Pățania guvernului Averescu e proaspătă încă. N-a uitat-o nimeni.

Venit la putere pentru ca să-și închine steagurile și să-și frângă pe genunchi propria spadă, generalul, atât de decorativ în asemenea împrejurări istorice - și atât de cavalier în toate întâmplările - s-a prezentat Parlamentului brătienist cu fruntea goală, cu ochii limpezi, cu glasul răspicat și fraza netedă.

Nici o îndoială că toată lumea îi va da toată ajutorarea.

Nici o măsură administrativă, nici o înlocuire în înalta funcționărie civilă și militară, deci.

Nici o bănuială, nici o precauție, nici o taină. Momentul, de o solemnitate uriașă, trebuia să încremenească toate sufletele într-o răsuflare dure-roasă, într-o așteptare înălțată pe valul de suspine și de lacrimi ascunse, reținute.

Și atunci, din toate ungherele, din toate colțurile, au început să se deșurubeze, să umble și să înțepe - cuiele.

S-a pornit o lucrătură liberală, o intrigă, o urzeală, de te-ai fi zis într-o epocă nostimă de alegeri în provincie și nu în clipele când pe cântarul înfrângerii, la București, se aruncau bucăți de țară, ca să cumpănească greutatea scelerată a păcatelor brătienisto-iliesciene.

Căci în toate cancelariile unde luxul denotă rang administrativ, în toate posturile înalte, naivitatea de cavaler a generalului, preocupat de o singură misiune momentană, contase pe conlucrarea patriotică cu fiii țării, fie ei cât de denaturați în alte circumstanțe.

Enervat, hârjonit, generalul a alunecat de pe treptele puterii într-o atmosferă ostilă, imposibilă, asfixiantă. Asta a fost opera „cuielor”. A „cuielor” liberale.

În guvernul de astăzi, oameni cu o dublă experiență politică și cunoașterea amănunțită a adversarilor nu pot fi profund „jenati” de îndârjirea furtivă a cuielor.

Dar cuiele dăinuie încă prin toți pereții, pe toate ușile, sub toate dușumeliile și-și înfig uneori impertinența în cele mai delicate strane cu pluș.

Rezultă o vag simțită stânjenire.

Azvărlîți cuielor!

PENTRU IPOCRIZIE

Dacă la atitudinea d-lui Brătianu găseam totul de ponegrit - și pe drept cuvânt -, în pozele d-sale găseam la rigoare pretext de aplauze, întrucât am fi putut considera acele poze „în sine”, dezlipite de consecințele lor imediate, ca și de cele mai îndepărtate în viitor.

Disprețuind, dintr-o îngâmfare procurată de o educație familiară, orice vestminte, cât de sumare, în viața politică internă, d-l Brătianu, când nu îmbrăca hainele negre ale diplomatului pentru întâlniri cu ambasadorii Puterilor, ni se prezintă nouă gol și semeț ca o paparudă. D-l Brătianu își lua răspunderea tuturor aventurilor probabile. Declara aceste lucruri pe un ton

apăsător, iremizibil¹, în numele unor ascunse, dar bine simțite calități de Talleyrand sau de Maetternich, neîngăduind nimănui să-i controleze actele, să-i supravegheze mișcărilor, afară de privilegiul special acordat lui Panaitescu, și asta numai pentru ca rarissima sa piele să nu fie primejduită. Opoziției i-a atârnat un lacăt masiv la mașinuța de zbirere: „înalte secrete ale apărării naționale mă împiedică etc. - și la urma urmei eu îmi iau răspunderea”...

Parlamentului i-a spus, nu tocmai cu aceste vorbe, dar prin afectările sale de semizeu conștient, felin ca un Heliogabal și înțelept până la dispreț: „Sunteți o trupă de avocați și de samsari adunați din toate cutele țării ca să vă jucați, sub ordinele baghetei mele, cu niște bile albe și negre în Parlament. Copii bătrâni ce sunteți, vedeți-vă de treabă. Căpătați permise, trimiteți cereale pe aur, aduceți cărbuni, dați oi, bivoli, porci, vedeți-vă într-un cuvânt de contrabande, dar lăsați-mă să conduc. Rămâneți în rolul vostru, eu rămân să moșesc clipa idealului național.”

Când a izbucnit războiul și a venit retragerea, și nenorocirea și-a înfipt ghearele în umerii tuturor, d. Brătianu, deconcertat o clipă, și-a îndreptat cravata, și-a dres glasul, și-a proptit cu mici ajustări atitudinea la tribună și, către masa cam emoționată a parlamentarilor, a grăit scurt:

„Observ la unii din dv. că încercați a vă lua în serios rolul de aleși ai națiunii, uitând de condițiunile în care s-au făcut alegerile și de îndeletnicirile parlamentare de până acum.

Înțeleg să nu fiu stânjenit în atribuțiunile mele de pilot al bărcii statului, care a cam luat momentan ceva apă. Dacă afacerile din timpul neutralității nu mai sunt posibile, voi pune la dispozițiile d-voastre cecuri și misiuni, ca să plecați care-ncotro vrea s-apuțe. Situația guvernului e atât de consolidată, încât Parlamentul a devenit o povară. Guvernul nu mai are nevoie de voturi!”

Și au plecat parlamentarii spre larg și spre confort, departe de mandatul și răspunderile lor și departe de admirația noastră pentru cinismul sigur și bărbătesc al d-lui Brătianu. Atâta francheță nu se mai găsea decât la căpitani de haiduci, de odinioară, cari nu-și făceau iluzii despre starea morală a oamenilor de sub căpitănie.

Dar astăzi d-l Brătianu pierde și bobul și admirația pe care i le păstrau ca pe un diamant în cutiuța de velur a inimii. D-l Brătianu a pus pe Morțun și Porumbaru să protesteze la Palat contra neanunțării Parlamentului român a Unirii cu Basarabia. Și liberalii se zbârlesc de groază. Parlamentul nesocotit? Aleșii poporului uitați? Demnitatea națională ultrajată? Aaaa! De-aia am venit noi atâta cale de la Kerson și de la Odessa?

¹ Irremissible (franc.) - implacabil.

Și iată-1 pe Brătianu ratând ultimul său gest politic: un picior, consecvent cu vechiu-i dispreț, aplicat parlamentării căreia-i arde așa de mult de telegramele unirii cu Basarabia. În loc de asta, un protest. La ce bun? D-ta, d-le Brătianu, nu-ți amintești ce făceai cu protestele?

LOGICA OCULTĂ A DECLARAȚIILOR D-LUI TAKE IONESCU

În gândul mulțimii, care-și personifică religiile în Dumnezeu și-i înzestrează cu barbă albă și cu triunghi pe cap, iar temerile și igiena și le codifică în superstiții, precum urile ori aspirațiile violente și le întrupează în statua de came și oase a câte unui bărbat de club, vina dezastrului politic de astăzi nu e atribuită unei întregi clase conducătoare, ci, cum se întâmplă întotdeauna, unor Ioneli și Take-Ionești de ocazie. Poporul a fost suferit, poporul își cere Țapii. Că Țapii sunt foarte puțin vinovați, sau nu sunt vinovați deloc - regretabil. Îi trebuie lumii satisfacția supremă a răzbumării dusă până la sațietate. Sfârâmați colții și fâlcile hidrei cu patul puștii, oligarhi palizi! Și măruntaiele voastre vor fi mântuite. Sau, dacă nu, atunci oferiți-vă, cei mai chipeși și mai reprezentativi dintre voi, spre jertfire. Fie unul cu manta de cauciuc și valiza de călătorie în mână, plecând la Chicago; fie celalt cu haine ciudat vârguite ori cu capul făcând „Bau!” prin ochiul vreunei ghilotine, - satisfacția e dată. Iată rețeta. S-o aplice cine poate...

Dar de ce mulțimea cere pentru unul din Țapii noștri de stat durerea ridiculă a hainelor dungate (vorbim de mulțimea indulgentă), iar pentru celalt ispășirea umoristică a unui voiaj la Chicago? Observați logica acestei sancțiuni: pentru Ionel Brătianu - cel posomorât și negru ca Abdul Hamid - pedeapsă aspră și veșnică, în dimie specială, în chelie factice, în raderea mustăților, în înlocuirea baghetei de dictator cu târnăcopul muncii silnice; pentru Take Ionescu, ironia câtorva hohote de râs, un renghi jucat destinelor, o farsă între șofeurii sau jocheii noștri politici. Parcă Take Ionescu a jucat la „soț or făr' de” cu Țara. Take a pierdut, și țara se ridică trențuită, cu gleznele în leșuri și râde îngropându-și pumnii în burtă de atâta haz, și basculează pe șolduri ca să-și scuture fericitele lacrimi, și privește după trenul care pleacă, cu o gură lihnită de foame, dar jovială până la moarte.

E de prevăzut: Ionel Brătianu, dozat de econoama natură-mumă cu un anumit cerebel și cu anumiți nervi, va trece în paginile roșii ale istoriei noastre din 1907-1916. Take, găsit de mâinile dulci ale Sorții într-un coșuleț îmbălsă-mit, pe apele clare a norocului, între trestii, gol și roz la călcăie,

prunc etem la gungurit, va rămâne în cartea neamului o farsă gentilă, o glumă delicat reușită. Pe strada politice, variată cu toate luminile, toate galantarele, toate terasele, toți pietonii și toate echipajele, Take, iată-1 sau iat-o, e femeia zveltă ca o columnă, care trece, în cântecul mătăsurilor de pe umeri, în cadența tocurilor înalte și-n atmosfera-i proprie ce o urmărește ca un nimb, - boare de tinereță, de parfum și destrăbălare binecuvântată.

Noi ne-am dus la Take Ionescu și-am sunat, cu acea așteptare care-și face loc în nervi când suni la hotelul unei mari curtezane sau bați la loja unei actrițe celebre. Ne-am zis: poate nu e o simplă chestiune de afectivitate. Poate că Take Ionescu nu e atât de vinovat cât și tovarășul de până ieri, Brătianu. Poate vom reuși să-i smulgem o dezavuare violentă, o categorică desolidarizare de politica personal liberală. El ne va spune: m-a mințit și m-a păcălit întotdeauna. Și atunci, porțile de fier ale oligarhiei se vor deschide. De pe metereze va flutura un semn. Și Ionel Brătianu, împins de la spate, va rămâne singur, față-n față cu poporul.

Citiți, recitiți *interview-ul* nostru, dar printre rânduri: d. Take Ionescu, în chestiunea pregătirii războiului (care va fi cel mai important cap de acuzare când fostul guvern va trece la judecată), distinge două capitole.

Întrebarea noastră se referea, fără posibilități de subtitluri și paragrafe, la „pregătirea războiului”: luat-a d. Take Ionescu parte la pregătirea războiului? Atunci va lua parte și la răspunderea felului acestei pregătiri. Dar d. Take Ionescu, abil ca o baletistă care face toate salturile și alunecă pe vârful unghiilor și imită orice leșinuri și orice furii, „mai nu vrea, mai se lasă”, D-sa împarte această pregătire în „pregătire sufletească”, și-și ia răspunderea unei profesore pentru educația dată elevului, și în „pregătirea materială”, *la care n-a luat parte*. A cărei răspundere nu și-o asumă deci. Iată-i pe cei doi foști miniștri-președinți în dezacord. Iată-1 pe d. Brătianu singur.

A cunoscut oare d. Take Ionescu situația forței noastre armate în anul războiului? Ni se frânge din nou chestiunea: a cunoscut-o până la finele lui 1913, adică până când a fost ministru. În urmă a cunoscut-o doar *cu aproximație*. Corolar? D. Take Ionescu nu-și ia răspunderea! D. Brătianu e din nou singur.

Dar în tratativele României cu aliații? Interlocutorul nostru recunoaște că a fost uneori consultat. Cât privește însă convenția definitivă cu Quadrupla, d. Take Ionescu e, în sfârșit, categoric. În sarcina d-sale nu pot fi aruncate acte întâmplare câtă vreme d-sa a fost în opoziție. Personal, „fîrește, sunt lucruri atât în privința convenției diplomatice, cât și în privința convenției militare pe cari le-aș fi vrut altfel”. E aparentă, de acum, despicătura adâncă dintre cele două grupări, ale fostului ministru, de colaborare. Nu intra, în această declarație, oare, toată chestiunea sosirii materialului de război, al ajutoarelor, al efectivelor, al apărării Dobrogei de către ruși, a tot ceea ce a determinat mâna noastră ostășească? Tot atât de însemnată ni se

pare apărarea evazivă, suspectă, pe care d. Take Ionescu o face fostului coleg în chestia acțiunilor sale diplomatice secrete: „pe cât știu (textual: „în știința mea”), nu cunosc acțiuni de-ale fostului ministru de care să nu fi fost pus în curent”. Altul ar fi fost răspunsul tovarășului de nenorocire convins de loialitatea d-lui Brătianu, alt ton, alt timbru, alt gest, alt cuprins! Iar în atât de vulnerabila și de importanta chestiune a generalului Iliescu, răspunsul îți evocă pe un factor poștal care se degajează cu piciorul de un lătrător ce-i amenință postavul pantalonilor.

„Activitatea și rolul generalului Iliescu erau terminate când am intrat în guvern.” Fulgerător de categoric. Și fără să-l întrebăm, d. Take Ionescu a vorbit și de *interview-ul* dat la Paris de general, atât i se părea cu neputință ca generalul farsor și funest să vorbească în numele unui guvern din care n-ar face parte.

Concluzia ar fi că răspunderea în comun e luată de-abia din momentul când răul cel mare fusese îndeplinit și soarta țării hotărâtă. Asupra d-lui Brătianu apasă pregătirea, Iliescu, războiul, dezordinile și înfrângerea, adică tot concretul nenorocirii. D. Take Ionescu își rezervă vina platonice de a fi zămislit fără să păcătuiască: pregătirea morală și atitudinea.

Explicăm colaborarea din ultimul guvern prin suficiența vanitate a „sirenei” și calculul sumar că de acum nimic nu mai poate fi pierdut, ci totul de câștigat. Și înțelegem de ce lumea vrea oca pentru unul și mănăstirea pentru celalt, cu atâta justă lipsă de filosofie

ÎNVINSA ITALIE

Deci vor pleca pe fronturile din Picardia și Flandra trupe de oaste italiană.

Va fi la Paris bucurie oficială și prin gări steaguri și peroane pavoazate cu ramuri de brazi ce-și plâng rășina zadarnic. Eroii lui Cadorna își transportă entuziasmul indescrisibil, fața feroce și îndârjirea dubioasă de-a curmezișul primejdiei ce amenință Parisul și lumea de mâine.

Dar scepticii vor gândi: prea puțină spontaneitate, totuși, este în acest ajutor, el însuși destul discutabil.

Iar militarii nemolipsiți de diplomație vor insinua: poate că ar fi bine să utilizăm locvacitatea și bunăvoința admirabilă a acestor oacheși flăcăi, cu plămâni sonori și ochii văpaie neagră, aiurea decât în locul unde moartea pândeste hămesită și macină între măsele de oțel și limbi de flacăra batalioane întregi, cu un zgomot prea formidabil pentru audiția lor delicată...

E o lună de când armatele germane prăvălesc biruința peste liniile franco-engleze. E o lună, și de pe fronturile în catalepsie ale Italiei vine de abia o făgăduință de ajutorare. Comparați aceasta cu graba cavaleriească a Franței, care și-a trimis armatele pe muntele Tomba din primele zile ale debandadei cadorniene, marcând cu un neînsemnat succes o măreață deosebire de suflet, deodată cu stăvilirea seriei de înfrângeri suspecte și catastrofale.

Și gândiți-vă la vina și la acțiunile acestui popor condus de diplomați și de farsori.

Italiei îi revine păcatul de a fi spart epoca limpede de pace domnitoare peste Balcani și în Occident.

Italia, frumoasa Italie, a manifestat cea dintâi și cu cea mai „tedescă” brutalitate imperialismul cel mai lacom și iredentismul cel mai vorbăreț.

Italia a întreprins războiul cinic împotriva Abisiniei, primitiv înarmate, și a isprăvit în balta crâncenă a unei înfrângeri durerose, dar care consfințea o libertate.

Turcia, în plină refacere a unui regim tânăr, care promitea reforme și viață nouă la capătul unui scurt război civil, de către Italia a fost atacată în liniștea anului 1911.

Italia a debarcat subit trupe la Tripolis fără altă justificare acceptabilă decât dorul de colonii și cuceriri, fără alt eroism decât acela al formidabilei sale flote, stăpână pe Mediterana, și care împiedica orice aprovizionare cu apă, orice transport de trupe. Ea n-a putut învinge; astăzi, încă, Tripolitania nu e pacificată dincolo de bătaia tunurilor de coastă.

Pentru a isprăvi un război istovitor cu istovita Turcie, Italia a instigat războiul balcanic, așa încât primul care a atacat a fost prințul Nikita, socrul regelui de la Roma. Imediat s-a iscălit în Elveția o pace de șantaj, nici până azi respectată: Italia n-a evacuat nicidecum Rodosul cu Dodecanesul în Marea Egee, deținându-le sub diverse pretexte ale imperialismului ei brutal cu cei slabi.

După conferința interbalcanică de la Londra și pacea de la București, Italia și-a dedublat eforturile de a acapara Albania. A împiedicat prealabil ieșirea Serbiei la mare.

În războiul european precipitat de lovitura Tripolitaniei a provocat verva caricaturistilor cari ne înfățișau italienii călărind pe broaște țestoase. Au distrus Gorizia după doi ani de atacuri econoame. S-au abținut de a merge la Galipoli și la Salonic, unde intervenția lor sinceră putea fi hotărâtoare. Când rezistența Serbiei s-a ruinat, au debarcat grabnic în Albania, pustie de împotriviri serioase, docilă expansiunii imperialiste italiene.

Pe când aliații se zbăteau cu dificultățile războiului, Italia își trimetea trupele în Epirul grecesc pentru care Eave are de mult simpatii declarate. Au fost primite cu focuri.

În timpul Mărășeștilor, pe linia alpină se respira dulce vilegiatură. Diplomații târguiau nu știm ce asalt care trebuia să ducă la nu știm ce „decisivă”. Pe front se „fraterniza”.

În fine, la prima izbire a pumnului germanic, toba emfazei italiene crăpă scandalos și urmă cea mai completă și mai umilitoare din înfrângeri. O înaintare târâită în trei ani, încălcată de năvala decisă a trei zile de luptă! Patria în pericol. Panică. Diplomația renunță la tocmeala Corsicei, Savoiei, Nișei, Tunisiei, Albaniei, Epirului, Dedocanesului etc... Trupe franceze, apărute, realizează armata fugară.

Astfel că azi, când italienii pleacă să lupte în Franța, ne întrebăm cu prețul căror cesiuni de fărâmurii țara lor învinsă consimte să lungească mascarada?

LISTA CU OAMENI

Războiul, pentru noi, când nu e defensiv, e o crimă care trebuie ispășită. Alianța de arme, cu un imperialism sau altul, e o greșală pe sama micilor națiuni, o plătire celei dintâi.

Deci, pentru motive de conducere - de cinste și de capacitate -, s-a spulberat un mare partid istoric, acela care va răspunde astăzi.

Așijderea, ca un fulg de pădădie, a dispărut gruparea conservator-democrată, colier fals de personalități, între cari d. Take Ionescu ar fi să fie piatra veritabilă.

Rămâne partidul vechi conservator, care, până azi, a hibernat în atmosfera morală glacială prin care circulau aripile reci ale ordonanțelor marțiale ori ale anatemele unei prese terorizate, partid peste care, cu o îndârjire încă de pe atunci suspectă, Brătianu se străduia să încremenească noaptea unei defăimări veșnice. Trădători și vânduți, amoralii și lichelele, iată compoziția Partidului Conservator marghilomanist, după presa brătienistă de la Iași.

Dar a venit d. Marghiloman. Presa și-a ventilat vocabularul. Prietenii s-au ivit. Lumea a aplaudat.

Ce reprezintă pentru noi d. Marghiloman?

D. Marghiloman, reprezentantul-șef al unui partid istoric, adică al unui fragment din clasa conducătoare atât de cunoscută azi tuturor, ne înfățișă, spre deosebire de liberalii și de takști (și spre răspicată și totală deosebire de Take Ionescu și de Brătianu, ca om), ideea unei politici externe înțelepte și în legătură țepănă cu realitatea. L-am aplaudat deci și noi, - am dezavuat politica lui Brătianu, fără a ne renege complect idealul care ne-a făcut să apărem în această gazetă.

Două idei protivnice, două idei de politică externă, două idei strâmte, deci, s-au ciocnit, și una a doborât pe cealaltă prin schimbarea de guvernare de la noi.

Ceea ce rămâne însă întreg, dincolo de lupte, va hotărî istoria. Cine-i răsfoiește filele îndărăt va ști să înțeleagă, din povestea chinurilor omeniei, îndemnul ei.

Ceea ce rămâne hotărât la noi, pentru azi, e că o parte din clasa conducătoare a României a doborât pe cealaltă.

Diferența între oameni și oameni sau, mai bine zis, asemănarea, reiese din cetirea listelor de candidaturi electorale.

Când oare vom scrie în libertate adevăratul articol: Lista cu Oameni?

PAZA PE NISTRU

Deoarece la noi continuă sistemul de a se vesti evenimentele în mod indirect, aflăm din citirea, întâi în rezumat apoi în extenso, a notei ministrului Arion către Ucraina că Sfatul de la Kiev consideră unirea cu Basarabia ca un act de comedie balcanică și protestează împotriva unei „anexiuni”.

Sărmanele drepturi ale poporului românesc! Zilnic se acumulează dovezile erorii noastre de conducere și din ce în ce războiul nostru peste Carpați, deși condus de fantezia mediocră a d-lui Ionel Brătianu, apare ca încercarea lui Icar de a zbura deasupra pământului care-l sughe spre dânsul, pe aripi lipite de umeri cu ceară. Politica noastră externă avea, în afara pretențiilor de expansiune, un scop fundamental: să înfrângă într-o parte cercul istoric de inimizii cari ne înconjoară. Pacea cu Puterile Centrale ne impune o situație anume. Iar sfărâmarea Rusiei ne-a făcut o clipă să gândim: o primejdie mai puțin! Iată însă că din cimitirul Moscovei țariste se înalță, cu mâinile întinse, stafia Ucrainei.

Bietul principiu al naționalităților! Vor înțelege astăzi, cel puțin amatorii de politică literară, ce înseamnă a fi slab și dezarmat, și redus la a munci și a fi cuminte!

Oare nici baia de sânge a luptelor, nici regimul debilitant al raționării alimentelor, nici dușul glacial al condițiilor păcii n-au influențat înspre bine pe histericii și lunatecele noastre, pentru a-i fixa definitiv asupra poruncii tragediei trăite, că: „o singură atitudine ne e permisă”?

Același Sfat al Republice! Populare care, acum câteva luni, nici nu se gândea la Basarabia, ne trimite azi un protest. Procedeu contradictoriu, dar explicabil pentru cine se gândește la tutelarea acelei republici de către statele

cari au creat-o și pentru cine se gândește la dreptul unor țări în război de a se asigura împotriva tuturor surprinderilor din spate. [...] * împrejurările cer astăzi paza pe Nistru. Joc diplomatic, calcul, fixarea atenției noastre înspre amenințarea cea mai imediată, - toată această analiză a datelor politice nu doboară realitatea, nu anulează schimbarea de atitudine pe care Ucraina d-lui Golubovici și-o afirmă printr-un protest. [...] *.

1919

SCHIMBARE LA SUFLET

Aceiași alegători cari votau altădată făgăduieli și protecții în persoana politicianilor de profesie au trimes ieri în Senat din două orașe și, fără opunerea exasperată a liberalilor, ar fi fost trimis și dintr-un al treilea oraș, aceeași persoană.

În viața noastră politică e un fapt cu totul extraordinar și pare că atmosfera luptelor noastre electorale se purifică, se occidentalizează.

Ca democrați și ca „reformatori” cari furnizăm spirit ironiei jigărite a *Mișcării*, ne bucurăm temeinic de alegerea generalului Averescu.

Generalul Averescu nu reprezintă decât un deziderat moral al cetățenilor. Rareori s-a prezentat la noi un candidat mai dezgolit de orice promisiune de slujbe, permisuri și misiuni, mai presus de orice bănuială, mai departe de orice intenții de a-și căpătuși partizanii.

Înseamnă că au văzut ceva și l-au cerut, și l-au proclamat ca o necesitate, prin alegerea lor, cetățenii, în generalul Averescu, atunci când l-au trimis de două ori în Senat.

Și că lucrul s-a întâmplat la colegiul I, colegiul proprietarilor și titraților, colegiul oligarhiei, - iată ce ne bucură mai trainic. Fiindcă demnitatea și datoria, și onoarea s-au votat de către oamenii ce-și transigeau convingerile pentru a-și împărți puterea cu ale ei dependențe, suntem azi mai siguri de o eră nouă decât am fi fost după un sufragiu entuziast și necalculat al plebei.

¹ Contexte cenzurate.

DOUĂ VERDICTE De la Villain la Cottin

Asasinul lui Jaures a fost achitat.

Atentatorul lui Clemenceau a fost condamnat la moarte.

Villain a așteptat judecata vreme de patru ani.

Cottin a fost trimis la tribunalul marțial în câteva zile. Primul a ucis, celalt a încercat săucidă. Asasinul lui Jaures era omul ideilor tradiționaliste care suprima pe cel mai frumos reprezentant al omenirii de mâine, pe proorocul și pe pregătitorul ei. Dar atentatorul, trimis în fața plutonului de execuție, ucide și el în numele ideilor sale și arma sa a fost îndreptată asupra celui ce încheagă energiile de ieri și de azi ale Franței, asupra lui Clemenceau, omul tradiției republicane și al evoluției lente înspre transformările de mâine.

Judecătorii vremei, fie ei simpli cetățeni jurați, fie militari constituiți în Curte Marțială - ceea ce pentru inculpat nu e totuna -, au avut de judecat o crimă politică, a unor obscuri fanatizați politici, și au avut de apreciat nu crima în sine, ci, în calitate de misionari ai societății, au apreciat dacă învinuții din fața lor sunt primejdioși acestei societăți.

Și de aci un verdict paradoxal. Iată tâlcul său:

Villain este un criminal politic, un om impulsiv și sugestionabil. Sub impresia cetirilor sale și a calomniilor ce circulau cu privire la Jaures, el a suferit pe omul primejdios apărării naționale, pe omul care putea cu o lozincă să împiedice mobilizarea și să deschidă porțile invaziunii. Tribunalul a apreciat în el pe cel care ucide în numele prezentului, al momentului unanim, al zilelor de groază din Franța anulului 1914. Și a achitat, bineînțeles, pe considerente de iresponsabilitate, ignorând poate tâlcul sufletesc al sentinței.

Dar Cottin? Cottin judecat în pripă, fără ca atmosfera produsă de încercarea sa, neizbutită, să se fi risipit? Vina lui se prezintă altfel. El a vrut săucidă în numele viitorului, viitorului necunoscut, nedescifrat, pe care-și închipuia că-l servește. Și a tras asupra mântuitorului patriei, asupra celui ce avea încă să făurească pacea, liniștea prezentului și să prepare viitorul, nu după cum dorea Cottin, ci după cum pipăiau aproape, cu mintea lor, judecătorii, trimișii grosului societății.

Villain a insultat, prin gestul său, ceva nelămurit, ceva redutabil poate: viitorul îndepărtat.

Cottin a vrut să zădărnicească rezultatele imediate reale, puse sub ochii tuturor, ale victoriei franceze.

Unul a fost eliberat, celalt condamnat cu severitate. Și asta încă nu înseamnă că verdictul a stabilit o ierarhie definitivă, în sufletul francez, pentru cele două mari figuri ale Franței: *Jaures* și *Clemenceau*.

[MANIFESTE]

[...]

Puteam presupune că ne aflăm în fața formei Sfântului Duh, materializată și pogorâtă pe pământ în chip de aripi, așa cum scriu cărțile sfinte. Dar nu suntem mistici și nici nu uităm că trăim în România. Pe de altă parte, ca ziariști cari cunoaștem casele și sertarele tuturor tipografiilor din Capitală, am constatat, de îndată ce renunțarăm la misticism și fantasmagorii, că pagina suspectată de origini supranaturale conține caractere străine de orice imprimărie bucureșteană. O bănuială tragică, sinistră, ne traversă sufletul. Ne aflăm în ziua de 1 Mai, ziua muncii, ziua imnurilor de revoltă, ziua... [...]* Realitatea ni se înfățișă de la sine, sigură, peremptorie, simplă și imperativă, ca o lumină. Un manifest. [...]* în mâinile blajine ale concetățenilor noștri, sub ochii lor docili și nevinovați, gata de a transmite creierului lor, potolit ca un nămol, frazele furtunoase, ideile tulburătoare. O! toată dragostea noastră pentru ordinea stabilită, pentru senina noastră alcătuire socială, pentru ideala noastră oligarhie; toată admirația pentru geniul diplomatic și financiar al d-lor Brătianu, pentru solida structură a partidului de la putere, pentru abstracta căldășie a intereselor transcendente dintre băncile liberale; în sfârșit, tot ce ne leagă strâns, tot ce ne leagă prometeic de prezent, a explodat în simțirea noastră.

Auzit-ați vreodată, într-o zi toropitoare de vară, într-o bucătărie în care soarele și muștele se îndârjesc în ceasuri nesfârșite, un raft de farfurii și sticlărie prăbușindu-se într-un hohot infernal? Ei bine, cam același lucru s-a petrecut în atmosfera calmă a sufletului nostru.

Cine a îndrăznit să scormonească, cu bățul îndrăznelii sale, în liniștea ce domnește la București?

[...]*

* Titlul și câteva paragrafe au fost suprimate de Cenzură.

Și în vreme ce mă îndreptam spre Poliție să dau de veste mai curând arhanghelilor ordinii publice, în minte dădeam sancțiunile, cu violențe de blestem: [...]*.

Am ajuns la Poliție în pași de fulger. Gândeam - fenomen constat în clipele de tensiune psihologică - la povestea ofițerului-ordonanță care, cu sufletul la gură, descăleca, întinde ordinul și moare. Mă asemuiam cu el. Dar o mână mi se încleștează pe umăr. Mă întorc. N. D. Cocea îmi citește pe figură groaza și intențiile. Și îmi râde, potolit, în față:

— Nu te teme, Vine!

ÎN CHESTIE PERSONALA

Sunt onorat zilnic de atențiunea vigilentă a cenzurii. „Sunt onorat” e un fel de a scrie, e un tic stilistic pe care nu-l ocolesc, deși trebuie să întrebunțez, alăturat, numele de cenzură și de cenzor. Să fiu iertat, deci, de către toți oamenii de cinste și demnitate, pentru această licență. Voi căuta să cuplez cât mai rar cu puțință aceste două expresii: onoare și cenzură, cari în ochii tuturor formează atât în practică, cât și în sintaxă, o mezalianță, un adulter, un incest, un stupriu¹.

Pe un nu știu care întreținut al Anastasiei, semnătura mea ori numai simplele inițiale îl pun într-o stare de rabie cerebrală; inițialele ori iscălitura sunt șterse cu furoare chiar dacă titlul și capătul de la început al articolului scapă de nimicire. La început, această tăiere împrejur mi-a procurat oarecari agreeamente. Dar sadicul meu haham este, se vede, prea ardent și constituția mea, supusă oboselii. Deși nu i-am vorbit și nu l-am văzut, căci operă prea jos, am făcut, în dauna sa, oarecari semne de nerăbdare. Și față de lacoma și nesățioasa lui persistență, în sfârșit, m-am supărat. În consecință, începui articolul de față cu oarecari exasperări de simțire ce mă împingeau să caut, prin bogăția limbii românești, câteva epitețe pe cari însuși un cenzor să nu le merite. Mărturisesc că am recapitulat, mental, toate meseriile rușinoase, vânând o comparație ofensatorie; am constatat curând că riscam să mă pun rău cu mai multe categorii de indivizi inefabili, ceea ce era o greșeală de tactică; prefer dușmănia cenzurii! Am răscolit atunci zoologia și pe urmă, printr-o asociație impie², calendarele pravoslavnice, apoi anatomia și, în urmă, folclorul: nimic, dezolamente nimic. Cenzorii noștri, cenzorul meu e,

¹ *Stupre* (franc), *stuprum* (lat.) - dezmaț, infamie.

² *Impie* (franc.) - nelegiuit, necuviincios.

* Context cenzurat.

cu hotărâre, incomparabil. Dacă vrei să-ți exprimi indignarea față de meșteșugul în care-și pogoară sârmana-i bărbăție și orgoliul jerpelit, trebuie în orice caz să ieși din arsenalul dicționarului, chiar dacă te-ai decide a te înarma cu târnul din latrină.

Să-mi explic această prigonire fără sens, această agresiune arbitrară și nedreptățită, atunci când n-am necinstea personală, cel puțin, de a-l cunoaște?

Cred că-și exprimă aiurea, și nu prin foarfecă, preferințele literare. Păstrez, pentru amintirile mele, speranța de a nu-i fi dezmiertat nicicând iubita, întrucât femeia unui cenzor, chiar pe neștiute, este prin esență odioasă, iar moravurile mele - austere.

Mă aștept ca această modestă întâmpinare să dezlănțuie la cenzor și alte furii decât pe cele profesionale. Dar dintre amintirile de cari vorbesc mai sus, însemne aceea că, odinioară, decapitam paiate de dimensiuni economice, de la douăzeci de pași, cu glonțul. Și cum diferența între un cap de paiată și un cap de cenzor e marcată printr-o suprafață accesibilă chiar unui văz miop, regularea acestei chestiuni s-ar putea face ușor, dacă n-ar trebui fi numită această chestiune afacere „de onoare” - lucru categoric imposibil - și dacă îndeletnicirea omului nostru nu l-ar exclude de la acest fel de reparațiuni.

PRESA ȘI SOCIALISMUL

Pentru întâia oară la noi, proprietarii de redacții s-au aliat cu proletarii din ateliere pentru o grevă antipatronală. Ziariștii au sprijinit pretențiile de salar și de ore de muncă ale lucrătorilor tipografi - căci suntem încă la discuțiuni de salar și de ore de muncă -, iar aceștia au îmbrățișat cauza gazetărească și au susținut o rezistență care, altfel, ar fi fost frântă ușor. Superioritatea patronilor de ziare asupra proletarilor intelectuali constă în aceea că ei au legea cererei și a ofertei de partea lor. „Rezerva proletariană” - ca să vorbim doctrinar - intelectuală este, din nefericire, numeroasă și, la birourile părăsite de greviști, ar fi fost mare înghesuială de pretendenți fără concursul de interesat al lucrătorilor.

Biruința gazetarului asupra directorului ori asupra capitalistului dindărătul directorului se datorește lucrătorului tipograf. Totuși, recunoștința gazetarului s-a manifestat numai în parte. El a strâns, probabil, cu efuziune, mâna aspră a tovarășului de izbândă. A mers cu entuziasmul și curajul civic până la prinderea unei cocarde roșii de butonieră, a suportat eroic câteva ore

de ploaie la 1 Mai și a pronunțat, fără tremuriciu, discursuri sub ochii agenților polițienești din mulțime.

Atât. Și nu-i de ajuns.

Pentru ca mișcarea sindicală a gazetarilor să fie sinceră, pentru ca ea să nu mai aibă un caracter egoist de breaslă, de *Sindicat galben*, cât și pentru propria lor demnitate, ei trebuie să se solidarizeze în totul cu clasa proletariană din care face parte. Așteptăm intrarea celor de la „Uniune” în Partidul Social-Democrat, pentru ca gestul să fie desăvârșit, încrederea deplină și neatârarea gazetarilor din diferite redacții să fie asigurată.

LIGA NAȚIUNILOR

Pactul celor 32 de națiuni a fost semnat. El poartă un titlu nou, așa cum l-a dorit comisiunea franceză la început și așa cum n-a mai vrut la urmă; un titlu pe care Wilson l-a desconsiderat atunci când credea încă în frumoasa utopie, a Ligei Popoarelor, și așa cum a fost silit să-l accepte când opoziția din America l-a readus la doctrina lui Monroe și la „nemuritorul sfat al lui Washington”.

Deci nu „*JLigd'* Popoarelor, ci *Societatea*” Națiunilor. O simplă asociație pe temeiul acelorași năzuințe, lipsită de orice drept de supraveghere și de orice forță de constrângere. Un poem, în forma seacă a 14 puncte, cari închid visarea nobilă a minții omenești în clipele ei de seninătate. Wilson are meritul de a [le] fi gândit, cel dintâi, și de a fi încercat să le înarmeze împotriva puhoiului răscolitor de rele cari dăinuiesc pe scoarța acestei planete. El, președintele unei lumi tinere și încrezătoare, pe care pânza vastă a oceanului și meterezele verzi ale valurilor înflorite cu spumă îl pun la adăpost, îl pun la adăpost de orice amenințare, trebuia să fie vizionarul alcătuirii dorite, profetul-soldat al viitorului. Și, printr-un contrast în parte ciudat, Franța, tocmai Franța înaintașă, vibrantă, rebelă, dar Franța vecină cu Rinul, înstelată de răni, tatuată de siluiri, avea să arunce - în ochi cu imaginea prusacului năvălitor - poeziei wilsoniene sarcasmul hotărâtor al pățitului.

A vrut deci „Societatea” Națiunilor și a avut-o. Când și-a dat seama că singura cheazășie a liniștei era chiar această înfăptuire a Ligei cu drept de poliție și organe de represiune, era prea târziu: Wilson, pelerinul pasionat în țara utopiei, obosise. Președintele Comisiunii franceze, Leon Bourgeois, n-a

izbutit să-și facă acceptabil nici măcar amendamentul propus, al controlului înarmărilor și sincerei comunicări de programe militare.

Deci, vom avea și pe viitor războaie. Rezultă oare de aici că vina e a Franței neîncrezătoare ori a lui Wilson cel lipsit de îndârjire apostolică? Deloc.

Războiul este maladia unei anumite organizațiuni sociale, actualmente stăpână în lumea întreagă și care n-ar fi putut înjgheba, oricâtă meticulozitate s-ar fi pus în pregătirea regulamentelor și energie în înlesnirea penalităților, o ligă sau o societate care să pună capăt războiului. Poate că războiul și-ar fi schimbat doar aspectul. Dar el va fi stârpit, ca efect, numai atunci când s-ar înlătura, într-o măsură înțeleaptă, însăși cauza: Capitalul.

GENERALIZĂRI

D-l profesor Emanuel Antonescu se plânge că, din pricina violentelor polemici personale din presa bucureșteană, s-a răspândit în Ardeal și în Bucovina părerea greșită că cetățenii Vechiului Regat sunt cu toții niște hoți, mai mult sau mai puțin legali, ai banului public. În consecință, urmează că presa e vinovată de acest spirit de generalizare ce băntuie în provinciile noi și că, deci, presa trebuie să dreagă stricăciunile, pe cari singură le-a pricinuit, încetând campaniile.

Chiar aci s-au susținut aceste păreri și s-au preconizat aceste măsuri.

Găsim însă că greșala nu e a noastră, ci a spectatorilor din Ardeal. Generalizarea e uneori dăunătoare. Dacă generalizarea ar cuprinde, în aprecierea celor de peste munți, în loc de *cățiva* politicieni pe *toți* politicienii, adevărul n-ar suferi prea mult. Și n-ar mai trebui să ne înspăimântăm.

□*

Celebrii noștri oameni de stat, înscriși în toate consiliile de administrație și iscăliți în josul tuturor „permiselor”, ar surâde cu o copleșitoare ironie când, în loc de a-i denunța cu de-amănunțul și de a le ilustra numele prin tipărire, le-am adresa disertații abstracte, coloane transcendente și fel de fel de proză comogonică, supraplanetară, atunci când ar fi, bunăoară, vorba de produsele biete noastre scoarțe pământeste: de măslina, de portocale, de fructe, de smochine și de ceapă.

Perseverăm deci în a utiliza atacul personal, orice s-ar crede de către cei neatenți sau răuvoitori, căci el este cel mai contondent procedeu verbal posibil.

* Context cenzurat.

NOUA ALIANȚĂ

Încă de pe când guvernul român ființa la Iași, iar trupele noastre se îndârjeau pe Șiret, s-a preconizat alianța României mici sau mari cu Ceho-Slavia. Pe arunci, statul acesta era în stare de proiect. Recunoașterea lui, deși oficială, era încă o formulă de birou, în funcție de victoria, vag viitoare, a Antantei. Armata Ceho-Slaviei lupta, dar nu în Occident, ci la marginile Siberiei. Totuși, inițiatorii alianței n-am fost noi, țara cu tratat de alianță pecetluit în regulă și cu bărbați de stat cunoscuți cititorilor presei ilustrate din Apus, ci misionarii Boemiei cari n-au neglijat în programul lor minuțios de propagandă amănuntul unui regat strivit între ofensiva Centralilor biruitori și defecțiunea unei Rusii redeșteptate. D-nii Masaryk și Urban Jarnik au fost la Iași. Lumea, obsedată de grijile momentului a ascultat cu mirare glasul celor ce rânduiau detaliile viitorului.

Atât. Căci a venit pacea de la București și în epoca imediat următoare era cel puțin rizibil să te gândești la alianța României cu Ceho-Slavia.

În răstimp, acolo, cu toate succesele de arme ale Germaniei, cu toate păcile separate cari îi aduceau ca peșcheș munca, aurul, grânele și petrolul Orientului, autonomia Boemiei se afirma cu o îndrăzneală care doborî și starea de asediu și poliția imperială, care împiedica noile recrutări și libera întrebuițare pe fronturi a contingentelor cehoslave. În taină, Stat-Majoarele aliate erau puse în curent cu mișcările militare centrale. Peste hotare se urmărea, fățiș, propaganda acestei țări minunate, care dispunea de soli vorbind toate limbele, de ostași luptând în toate unghiurile hărții de război.

Eșecul ultimei ofensive germane, dezagregarea și defecțiunea Austro-Ungariei se datoresc, în parte, acțiunii de dezbinare și de informații a comitetelor boeme.

Victoria și pacea au venit. S-a putut din nou discuta utilitatea alianței româno-ceho-slave. Oamenii noștri de partid au avut infimul merit de a-i pricepe foloasele. Din punctul de vedere al vechei politice externe, ea va servi la încercuirea Ungariei șoviniste; pentru asta trebuia o graniță comună a României cu noul stat.

Cine credeți că ar fi putut să obțină anexarea teritoriului carpatin care le separă, anexarea în dauna maghiarilor exasperați și a gălăgioasei Ucraine? Nu delegații noștri plasați între Siam și Congo; acestora li se cereau destule străduinți pentru izbândirea revendicărilor celor pecetluite și drepte; aceștia se aflau în continuă eclipsă față de propagandiștii și uneltitorii Ungariei vechi; și nu pentru d. Brătianu s-ar fi „agasat” din nou Ucraina, atât de susceptibilă și atât de nemulțumită față de polonezi, din pricina Galiției.

Numai autoritatea, prestigiul și simpatiile miniștrilor ceho-slavi, în toată străinătatea, a putut obține granița comună cu România. De acum, țara

ultraindustrială a Boemiei este aliata ultra-agricolei României. Țara instrumentelor de muzică perfecționate, cu țara idilică a fluierului și naiului. Mai precis: țara civilizată, a democrației și conștiinței individuale afirmate, a conducătorilor de vastă erudiție, a școlilor și universităților, a literaturii și artelor, a organizației, a echilibrului social simplu și armonios și a liberelor opinii, aliată României, cea cu țărănimea învelită-n întuneric, cu oligarhia superficială și rafinată până la descompunere și cu o clasă de mijloc biurocratizată.

Istoria a mai avut ciudățenii pe cari le raportăm situației de azi, cu rezervele și proporțiunile ce sunt de păstrat: alianța Franței republicane cu Rusia țaristă.

Să așteptăm, deci, ca democrați, de la noua și trainică alianță încheiată, adevăratele foloase pentru urgisita noastră țară, care nu se gândește numai la încercuirea Ungariei și la schimbul economic.

S. S. R. SE PURIFICĂ

„Societatea Scriitorilor Români”, prin comitetul cu împuterniciri depline, a hotărât excluderea tuturor membrilor ei cari au colaborat, sub ocupația străină, la ziarele apărute în București. Un comunicat categoric, semnat de d-l Mihail Dragomirescu, profesor universitar și critic autorizat, ne aduce evenimentul la cunoștință.

Ne aflăm, desigur, în fața unui nou procedeu de critică literară pe care distinsul profesor o exercită cu originalitate prin toate ziarele deodată.

Știam până acum că d-l Dragomirescu obișnuia să decerne talent și chiar să clasifice în semi-plutonul care-l formează cenaclul. Cunoaștem o listă a d-sale, care fixează, pentru prezent și posteritate, cine-i dintre scribii contemporani cel mai mare dramaturg, cel mai mare poet, cel mai mare prozator. (Dăm cuvântului „scrib” cea mai respectabilă accepție.) Gurile vesele afirmă că lista cuprinde, pe fiecare gen, câte trei premianți și câte două mențiuni de onoare, dar că n-a fost trecut încă în ilustrul curs care pavoazează memoria studenților cu cele mai frumoase învățături, deși memorarea lui neștirbită e de rigoare pentru cei admiși la masa cu *schwartz* a maestrului.

La urma urmei, acesta e un joc nevinovat al inteligenței, o stare de pruncie a sufletului, la fel cu predilecția lui Taine de a ceti romane criminale ori a nu știu cărui alt mare scriitor ce-și purecă, în orele de divertisment, maimuța.

Și cum, după Remy de Gourmont, inteligența e un apanaj al copilăriei a cărei menținere condiționează mai târziu inteligența, copilăriile eruditului profesor constituie, pentru noi, dovada istețimii sale.

Astăzi, seninele distrațiuni ale d-lui Dragomirescu răsufală -*pour aini dire*' - și pe alte debușeuri. Nemulțumit de a-și impune părerile de la catedră sau la sindrofie, d-sa exclude din talentărime pe câțiva scriitori care au făcut politică. Și pentru că orice joc își are filozofia lui (capitolul mișcărilor kinestetice etc), jocul de față își are partea lui gravă: sancțiunea morală. De acum este interzis publicului să citească o pagină scrisă de autorii stigmatizați. Logica se desfășoară admirabil: scriitorii excluși nu mai pot scrie bine, fiindcă au colaborat la *Gazeta Bucureștilor* și fiindcă d-l Dragomirescu îi exclude din societate și din manualele sale școlare. Pot ei scrie o proză impecabilă și neașteptată; pot produce poezii în cari niciodată limba românească n-a sunat mai frumos.

Dacă d-l Dragomirescu i-a exclus, dacă le-a luat în consecință titlul meseriei, posteritatea nu-și mai poate selecționa autorii decât din listele cu premianți, din cărțile de cetire ori din societatea d-lui Dragomirescu.

În numărul de ieri al *Chemării* au apărut numele scriitorilor străini trăiți prin închisori, alungați, nu din S.S.R-uri, ci din societatea însăși, și cari azi trăiesc postum prin operele lor, în ciuda inchizitorilor, cenzorilor și criticilor de pe vremuri. Și ne pare rău că d-l Dragomirescu își stârpește timpul într-un joc și rău, și insan². În sfârșit! Fiecare cu mâinile sale!

Încă ceva: dintr-un sentiment delicat, comunicatul lui Dragomirescu nu publică numele scriitorilor excluși din societate.

Determinați de o egală delicateță, nu publicăm nici noi numele scriitorilor *rămași* în societate.

PE LINII INTERIOARE

Revărsată mănos pe flancurile Carpaților, cu șosele albe alergând prin câmpuri fertile până la Dunărea augustă și cursul înalt al Nistrului și, pe altă parte, până spre Tisa liniștită, România Mare înflorită cu cetăți, aurită cu lanuri și luminată cu ape repezi, face de strajă în Europa Centrală. Pentru sentimentele sănătoase și primitive ale copilăriei noastre naționaliste, crescute întru respectul ordinei actuale, ce trainic motiv de orgoliu! Pentru decepțiile și oboselile a doi ani de campanie, ce impetuos îndemn la bucurie!

¹ Ca să zic așa (franc).

² *Insane* (franc) - demenț, nesăbuit.

Realitatea ascunsă de fraze, de titluri, de fasturi, de steaguri și embleme burgheze, realitatea întrevăzută sub pojghița ipocriziilor, cu ochii scrutători ai meditațiunilor, cu înlesnirea miraculoasă a lecturilor, dispare ea însăși sub acest val de trecut falsificat, care urcă din toate tainițele ființei noastre.

Ce beție, la urma urmei! Steagul țării, sfidător și neclintit pe țărnul pitoresc al Nistrului, față cu tentativele de năvală ale bolșevicilor.

Același steag purtat, apoi, cu o repeziciune care i-a fâlfâit intens culorile tari și armonioase pe celalt front, al râului Tisa, și dus, ca o fulgerare, printre sfărâmurile rezistenței maghiare. Același steag chemând ca un far dorul de alianță odihnitoare, prietenia ceho-slavilor, grecilor și polonilor. Impunând, ca un gest, liniște și smerenie Bulgariei!

Ce departe suntem de epoca păcei de la București! Puterile stăvilite artificial, ale unui neam despărțit, se dezlănțuie, s-au liberat și acum, conduse ca un trăsnet, de o gândire ambițioasă, își sapă voința, cu linii de morminte, la toate fruntariile. E prea târziu pentru cei ce vor, cu formule diplomatice, cu amenințări anemice, cu descântece, cu implorări, să canalizeze puhoiul și să-l oprească. Iar vracii muți ai neamului nostru au găsit, în graiul lor șters și împleticit de până acum, accente de prooroc.

Gândiți-vă la d-I Duca. Tânărul ministru, disciplinat și subtil, cu fraze șerpuite, cu purtări feline, - astăzi -, ce groaznică erecțiune. [...]*

Și față de Consiliul celor Zece, al căror cuvânt a fost așteptat cu un misticism slugarnic, ce neascultare!

Ce are de-a face Europa cu Banatul? Provincia aceasta românească, terorizată de sârbi și de unguri, în prezența trupelor franceze, a suferit îndeajuns. Ziarele de ieri ne-au vestit, sub o formă sau alta, că trupele noastre au sfâșiat perdeaua de hârtie a conivențelor și hotărârilor de birou, de la Versailles. Oficioasele guvernului au denunțat aceste hotărâri cu anticipație. Litere speciale, cuvântări febrile au căutat, în timpul prescurtat al unei jumătăți de săptămâni, să creeze o atmosferă de însuflețire națională.

Tema, să recunoaștem, e bună, e dreaptă. Serbia, această Serbie peticită de războaie, certată cu toți vecinii, certată cu bulgarii, cu grecii, cu albanezii, cu italienii, cu ungurii, ridică pretenții asupra unor ținuturi românești. Jos mâinile! Cu atât mai rău dacă aceste mâini se ridică printr-un joc de sfoară al cărui capăt zace pe un fotoliu de la Versailles!

Guvernul - spun comunicatele - a luat măsuri conform împrejurărilor și, desigur, conform demnității și drepturilor unui popor de 18 milioane, stăpân al unei fericite părți din natură.

Și acum, când armata noastră, aclamată de populația Aradului, se îndreaptă spre Mureș, râul fatal pe care l-a străbătut Mihai Viteazul călare, să ne gândim că poate în zilele noastre o prietenie de veacuri [...]*. Că a fost

* Contexte cenzurate.

un făcut al istoriei ca toate popoarele vecine să se certe și să se războiască între ele, pe când apa care despărțea pe sârbi de români n-a fost niciodată sfâșiată de căderea săgeților. Încă din primele timpuri ale principatului Munteniei, Vlaicu Vodă și-a salvat tronul cu ajutorul sârbesc.

În gropile Dobrogei nu s-a uscat încă sângele aliatului vecin, scurs din răni, când cearta pentru Torontal ar fi fost o ironie [...]*.

Ar fi trebuit consimțământul lucid al unui parlament ales în libertate, pentru ca inamicii de mâine să nu aibă dreptul de a separa, în protestările lor, guvernul de țară, în minutul când nu mai e permis, oricare ne-ar fi gândul, a turbura solidaritatea generală. Ar trebui cel puțin un guvern național care ar atârna de unirea partidelor politice, a claselor dirigente, dacă nu mai e cu puțință consultarea și verificarea sentimentelor națiunii.

t

î

î Jt

!

I :

f -

j

*

| -

f '

| j|

y|

Pf

4

; *

::?

SULIMANURI ȘI PERUCI

Omenirea se teme de războaie noi. Se teme, în bloc. Se teme în amănunt. Burgheziile instalate, pe lângă cânnă, la putere, caută în pacea de astăzi o perioadă lucrativă și de lăfăială. Profitorii vor odihni. Comercianții, afaceri, Proletarii preferă mizeria, pe timp de pace, mizeriei de război. Țăranii își pun nădejdea în recolte. Cele câteva tronuri rămase urâsc zguduirile. Deci toată lumea vrea pace. Dacă paza păcii ar fi fost încredințată claselor producătoare, lucrătorilor și plugarilor, sângele n-ar fi curs. Liniștea lumii se afla în sertarele de fier a câtorva capitaliști mari. Astăzi încă și starea de lucruri nu s-a schimbat. Să nu ne alarmăm însă; războiul a fost o „afacere”, ieri. Pentru moment, „afacerea” cea mare și profitabilă e pacea. O vom avea. Războiul nu mai izbucnește decât ici și colo, în trăsături scurte, în regiunile semibarbare ale Europei, unde el e cerut de interesele de consolidare ale unui guvern compromis, ale unui stat zdruncinat, ale unei coroane strămbate.

Totuși se iau măsuri de precauție. S-a strigat în gura mare: vina e a diplomației secrete. Troțki a cerut cel dintâi desființarea ei. Se știe cum a exasperat pe nemți sistemul negocierilor deschise de la Brest-Litovsk. Wilson însuși a înscris în programul Ligei Națiunilor desființarea diplomației secrete. Și fiindcă propunerea a venit de la Wilson, sfetnicii, mandarinii, potențaii și mai-marii popoarelor au aclamat. Sistemul cel vechi continuă însă. Revoluția ungară, protestul Portugaliei, nemulțumirea Belgiei, [...]*

* Contexte cenzurate.

reacțiune a României, constituiesc dovezile că toate se desfășură după cunoscutul tipic. Consiliul celor patru, celor cinci, celor zece, în cari lua parte ca [...] * chiar Wilson, pacea de la Versailles..., totul, toate ca pe vremea dinaintea războiului, ca în epoca lui Delcasse; ori poate ca în aceea a lui Maeternich și Talleyrand, când portul perucilor și uzul sulimanelor ușurau jocul perfid al fizionomiilor și falsitatea surâsurilor...

Și parcă simpla suprimare a diplomației de culise, de intrigi, a diplomației secrete, poate duce la o înnoire a moravurilor și la o garantare a păcii! Dar, mai întâi, dată fiind firea omenească, se poate oare suprima „diplomația secretă”, urzelile, tănuirile, capcanele, insinuările, perfidiile?... E inutil să se protesteze contra consiliilor de patru și de cinci, câtă vreme se vor găsi oricând modalități josnice a ființării lor.

Numai o schimbare adâncă de principii și o primenire generală de conștiinți poate duce la scopul urmărit.

[...]*

Vechii șurubari de salon și de cabinet, nevoiți de-acum a vorbi tare, limpede, răspicat, cu fruntea în lumină și ochi în ochi cu opinia publică și lumea schimbată prin vraja simplă a unei formalități, și pacea cheazăuită, și fericirea instalată pe planetă între granițele dintre țări! [...] * Căci sunt în țările mici oameni interesați de a nu considera adevărul adevărat, de a nu străbate cu privirea dincolo de suprafață. Avem și noi, și micii noștri vecini „capitalul” în formațiune și, implicit, grija unei restaurări și întrăințiri a vechilor temelii sociale.

JOS CENZURA!

În minutul când țara se găsește la o nouă răspântie a destinului, libertățile constituționale trebuiesc restituite acestui popor [...] * pentru ca acei cari au un gând și o simțire să poată vorbi. Nu se poate îmbrânci pe întuneric și cu ochii legați o țară întreagă, pe povârnișurile amărâte ale istoriei, de către o mână de oligarhi coalizați. Să răsune liber cuvântul tuturor! Să respire liber toate piepturile, [...] * descleștate de pe beregata pe care o sufocă!

Jos Cenzura! Jos starea de asediu!

* Contexte cenzurate.

LA URNE!

De vreme ce oamenii cari s-au intitulat „delegați ai României”, [...] * refuzându-și semnătura pe care ar fi dat-o tot în numele României, două eventualități se impun cercetării noastre.

Și anume: guvernul liberal nu demisionează. Atunci, necesarmente, el va apuca pe calea logică a înfăptuirilor. Fără a se consulta nici un parlament, fără a se recurge la plebiscit - ceea ce ar fi o măsură neobișnuită -, prin simplu decret și prin simplu ordin, țara se va precipita în aventuri al căror sfârșit nu se ghicește. Căci aceasta este logica netă, categorică a atitudinii d-lui Brătianu.

[...]*

Prima grijă a guvernului național trebuie să fie fixarea grabnică și cu termen cât mai apropiat a zilei de alegeri. Convocarea Parlamentului ce ar rezulta și verificarea, pe această cale, a sentimentelor națiunii, va da singura soluție și singura indicație autorizată viitoarei acțiuni.

Orice altă procedare e neconstituțională și are, în plus, dezavantajul de a ne prezintă dezuniți străinătății.

Și ce dezunire! De o parte guvernul, de alta, țara!

TORONTALUL

«
W
£.
Cu toate că ministrul de Interne dezmente zvonurile de soluții defavorabile României, zierele oficiale continuă să acuze pe d-l Take Ionescu. Și e un spectacol caracteristic alcătuirii noastre sociale și apucăturilor noastre politice această polemică în care două partide se învinuiesc că șefii lor au putut să pretindă sau să cedeze teritorii românești străinilor. Reținem deci faptul perseverenței în a învinui. Dar analizând hotărârile inoficiale apărute în presa franceză și apărute, mai ales, în *Le Temps* - ceea ce are o semnificație -, nu e de neglijat amănuntul că sârbii au obținut și părți din județul Temiș. Atunci, d-l Take Ionescu e absolvit de greșala de a fi cedat Torontalul.

Căci se poate spune că dacă d-sa, ca „simplu particular”, a pierdut Torontalul, d-l Ion Brătianu, ca prim delegat, a pierdut și Temișul. Stabilind o paralelă și scăzând vină din vină, surplusul cade tot în sarcina d-lui Brătianu.

* Contexte cenzurate.

Chestiunea însă este: considerată din punctul de vedere al democrației și al socialismului român, poate fi acceptabilă soluția Conferinței, așa cum o prezintă marile ziare străine, în problemul revendicărilor noastre? Ne mărginim la această soluție, uitând de felul cum a fost „lucrat” d-l Brătianu și ai săi, în dedalul de secțiuni și subsecțiuni, de comisii și paracomisii în cari România a avut o situație inferioară Serbiei și Greciei. Toate acestea îl privesc personal pe d-l Brătianu. Țara n-a simțit nici o comoție prin mijlocirea sensibilității des încercate a diverselor obrazuri.

Hotărârea care atribuie Torontalul și Temișul Serbiei nu este de acceptat. Nici un fel de guvern român nu poate fi ținut să-i dea ascultare. Umanitatea cea mai redusă, cea mai primitivă chiar și tot ar protesta împotriva unui decret care decide de libertatea și condițiile de viață a unor populațiuni neîntrebate. [...]*

Singura soluție categorică, dreaptă, cu putere de lege, nu poate fi dată decât de locuitorii Banatului. Conferința păcii ar fi fost de acord cu principiile pe cari și-a întemeiat acțiunea dacă ar fi recurs la plebiscit, în loc de a învenina, prin rezoluțiuni de cabinet, raporturile de bună vecinătate seculară a două popoare.

Evacuându-se grabnic Temișana de către trupele sârbe, [...]* române, se poate încă purcede la consultarea populațiilor tratate până acum ca băștinașii din Congo sau Polinezia.

AMIRALUL KOLCEAK

Nu e elogiul apărut în presa franceză și adus amiralului Kolceak pe care ziarele noastre să nu-l reproducă, dimpreună cu un supliment de comentarii însuflețite. Și n-am văzut bucurie mai anostă și mai deplasată ca aceasta. Amiralul Kolceak, militar viteaz, distins și simpatizat de răposata oficialitate țaristă, este, în Rusia actuală, omul contrarevoluției și speranța reacțiunii. Campania sa împotriva bolșevicilor traversează o eră de succese de arme, căci comandantul, pe lângă că e un războinic dârș și priceput, mai este și sprijinit de Antantă și inspirat de un fanatism patriotic foarte comunicativ. În curând, zice-se, el va stăpâni bazinul bogat al Volgei, de unde va dicta întregii Rusii, tăiate de regiunea ei de aprovizionare. Bolșevicii, cu toată puterea lor de rezistență, călită de insurecții și înfrângeri, nu vor rezista și foametei.

* Contexte cenzurate.

Cam acesta e raționamentul, și el poate fi bun, dar bucuria celor de la noi e proastă. Liber orișicine să se înveselească de ruina, în perspectivă, a teroarei comuniste; dar trebuie să fie inconștient cel care exultă la gândul biruinței amiralului Kolceak. Scopul politic al acestuia e limpede și simplu: reînființarea Rusiei mari, așa cum o descriau granițele imperiului țarist. Pentru Kolceak, chestiunea formei de guvernământ, chestiune internă, rămâne pe al doilea plan; principalul țel este ralierea, prin arme, a provinciilor cari alcătuiau „patria rusă”. Pentru Kolceak nu există drept de autodeținare, reparațiuni ale nedreptăților istorice și altă asemenea ideologie bolșevistă sau americană; astfel că toate popoarele liberate, toate statele desprinse din seculara și silnica împărăție se neliniștesc. Ucraina însăși se teme de progresele militare ale acestui strigoii al cimitirului rus care agită, în cutele drapelului său, testamentul lui Petru cel Mare și al Ecateriniei.

La noi, însă, se găsesc oameni cari să aplaude, în persoana amiralului, această năstrușnică idee, acest vis strâmb și hâd care plămăiește, în ochii democrației de astăzi, reconstituirea „patriei ruse”.

Patria rusă o socotim destul de întregă geograficește, așa cum arată sub dominația lui Lenin și Troțki.

[...]* ' "

VREM TRANSNISTRANIA!

De vreme ce d. Marghiloman a redevenit patriot revendicând Maramureșul și consimțind la pledoaria ziarelor oficioase pentru pacea de la București; de vreme ce d. Brătianu s-a reabilitat prin competițiunile ridicate asupra Văii Timocului, după ce a izbândit să compromită integritatea districtului Temiș; de vreme ce hipopotamica inteligență a d-lui Ionaș Grădișteanu aruncă lumini tricolore asupra piscurilor și vâgăunelor Pindului, pregătind alipirea Macedoniei la „patria-mumă”; de vreme ce e la modă să vrem, să cerem, să râvnim, să punem mâna, în toate direcțiile cardinale, pentru a ne pavoaza plastronul și vesta cu cât mai multe cocarde patriotice, venim și noi cuvoința noastră la marea licitație și strigăm anume că: „Vrem Transnistria”.

Poate că ni se vor cere justificările acestei pretențiuni intens naționaliste.

Vom proceda prin a explica publicului, miniștrilor și Conferinței de pace că această provincie se întinde dincolo de Nistru, ceea ce face ca ea să

* Context cenzurat.

fie de o necesitate primordială pentru siguranța graniței noastre și implicit a Basarabiei. Este un principiu stabilit că, cea mai bună măsură de apărare a unei granițe, e să croiești alta cât mai depărtată. Bunăoară, granița Dobrogei vechi e mult mai puțin primejduită de când am obținut linia strategică Turkișmil-Ekene (zisă și Turtucaia-Balcic), care, la rândul ei, ar fi mult mai protejată dacă am mai tăia o fâșie mărginită de calea ferată Varna-Rusciuc. E un sistem preconizat chiar în Franța, unde mulți patrioți neliniștiți de soarta viitoare a Alsaciei-Lorene, prea expusă printr-o învecinare directă cu... vecinul, pretind să mute hotarul pe Rin, ceea ce ar fi o măsură salutară.

În definitiv, dificultatea stă în cuvântul „vecinătate”. Pentru ca granițele unei provincii să fie inaccesibile și sustrase oricărei posibilități de deranjament, trebuie ca ele să nu se învecineze cu nimeni. Linia convențională de la 1878 a primit această asigurare ideală prin linia Cadrilaterului care, la rândul său, pe baza dreptului la o viață liniștită, cere și el linia sa de dezînvecinare. Linia de azi marcată prin cursul Nistrului fiind direct expusă râvelor ucrainene sau bolșeviste, necesită granița Transnistrianiei ca scut izolator.

Iată de ce vrem Transnistria. Nici Maramureșul, nici Timocul și nici Macedonia nu ne pot asigura o tihnă atât de complectă. Credem că am răpus pe toți concurenții noștri politici în patriotism. Și dacă se găsește încă cineva care să se îndoiască de sentimentele noastre, suntem gata să cerem, pe baza noului principiu al *dezînvecinării*, întreaga planetă dimpreună cu sistemul solar și ceva constelații mai apropiate, pentru a avea în jurul universului românesc vidul complect, vidul din capetele politicianilor români.

POLITICA ROMÂNĂ

Oficiosul francez al guvernului se ocupă, sub acest titlu încăpător, de isprăvile externe ale oligarhiei. Pornind cu înșiruirile de la 1877, nu este fapt care să nu dovedească o supranaturală forță de a scruta viitorul și complicațiile lui posibile.

Regăsim în acest epitaf al activității, desfășurate de o clasă conducătoare muribundă, oribilul calificativ ce lățește zămbete pe fețele ciocoiești și care a definit de o jumătate secol atitudinea României între celelalte state: „Santinela Ordinei în Orientul European”. Escapada armată din 1913 este onorabil citată ca un cuminte fapt politic care a determinat, trei ani mai târziu, pe bulgari, să ne atace. Combinațiile externe ulterioare cari au aliat pe d. Brătianu mai mult cu Rusia decât cu Antanta și au avut o desfășurare și un

deznodământ conform cu logica inițială sunt prezintate nu mai puțin decât ca geniale. Articolul în chestie dă și timide îndrumări politicei noastre externe de mâine în legătură cu Banatul și Cadrilaterul...

Punctul de pornire al acestui autoelogiu este comunicatul oficial cu ajutorarea de către trupele românești a trupelor ceho-slovace primejduite. Se pare că acest gest de aliat va fi continuat printr-o ofensivă înspre Budapesta. Încă o dată, deci, politica României, care a preconizat dintru început această ofensivă, s-a impus ca program acțiunii Antantei!

Noi știm însă că primejduirea ceho-slovacilor și apatia în care căzuse frontul de pe Tisa nu se datorește unui ordin superior aliat. Ziarul *România*, inspirat din anume cercuri, a precizat că acea stagnare a operațiunilor militare, pe front, se datorește necesității de a avea la îndemână forțe suficiente pentru a putea, eventual, garanta... ordinea în Banat. Această deplasare de trupe a permis ungarilor să facă același lucru în dauna aliaților ceho-slovaci, atacați cu superiorități numerice în regiunea de joncțiune cu românii. Firește, am trimis grabnic un detașament care luptă încă, în chip fericit, prin pitorescul tărâm de la Tokay.

Din toate aceste împrejurări, *Independența* trage concluzia admirabilelor calități de oameni de stat ale clubmanilor bucureșteni.

Faptele însă demonstrează că, față de atitudinea Conferinței de la Paris și de necesitățile ivite în Torontal, noi tot am fi încetat ostilitățile contra ungarilor, spre marele pericol al oștilor ceho-slave.

Cât privește politica externă generală a României, se știe că mai bine de 30 de ani - până în 1915 - a fost dictată de la Viena și Berlin și servil îndeplinită de talsanii [?] Dâmboviței. De atunci încolo, augurii noștri cataleptici au ascultat de ordinele Antantei. *Independența*, insinuând că înaintarea noastră s-a oprit pe Tisa din ordinul Antantei, confirmă că și de azi înainte se lucrează după oarecare imperative-indicațiuni venite din afară.

DENIKIN, KOLCEAK

Am expus, sub titlul restrâns de *Kolceak*, primejdia Rusiei vechi renăscându-se sub eforturile ajutoare ale Europei capitaliste. Întreaga presă a întreprins de atunci o campanie de alarmă, tinzând, ca și noi în articolul inițial, să abată bucuria gălăgioasă și zevzeacă a cercurilor politicianiste desfătate de biruința lui Kolceak și de înfrângerile bolșeviste. Astăzi, opinia publică, îndeajuns de luminată, știe că amiralul ridicat, ca ațâți alți generali ruși rugiți în mazălie, duce în flăcările sale ideea refacerii Rusiei de ieri cu vechile ei hotare.

[...]*

Pentru democrația rusă așijderi, victoria guvernului militar de la Omsk n-ar însemna nimic bun, gândind că el este compus din favoriții fostului regim, crescuți și îngrășați de anume principii și de o educație de care, la maturitate, oricum ar fi spectacolul evenimentelor și al lumii noi, e greu să se mai dezbrace.

[...]*

Ci știrea recunoașterii oficiale a lui Kolceak a și sosit. Antanta își va plasa plenipotențiarul în Capitala amiralului. N-avem detalii. Se poate însă presupune că diplomația aliată a avut mai degrabă grija datoriei publice ruse și asigurarea capitalurilor angajate sub diverse forme în Rusia decât grija noilor încurcături teritoriale din Răsărit. De s-ar fi petrecut altfel lucrurile, astăzi am avea comunicări în acest sens.

În Rusia se petrec însă lucruri ciudate. Pe lângă țari caduci cari traversează satele, pe lângă șefi de gardă roșie cari își schimbă destinația socialo-strategică după salar, pe lângă amirali recunoscuți de blocul Antantei și foști prim-miniștri revoluționari cari trăiesc din veniturile conferințelor ținute în Apus, avem și alți generali, și alte armate, efectiv susținute de câte o putere izolată, de Anglia bunăoară. Generalul Denikin e unul dintr-înșii. Dar ca orice om, se conduce și dânsul de o idee centrală a firii sale, căptușită de ambiția, de setea de putere și renume care așează unele fapte în fruntea întâmplărilor, dându-le în același timp iluzia că le domină și le comandă. Și pe lângă aceste ridicare sentimente, Denikin, ca și toți ceilalți napoleoni în fașă ai revoluției ruse, posedă, de bună-seamă, și sentimentul rivalității. Nu vom afirma că cele ce urmează ies din cercul ideologiei generalului. Se poate să fie vorba de convingeri și concepții. Fapt este că Denikin, rivalul lui Kolceak, se arată mai puțin neînduplecat și pare mai acomodabil.

[...]*

Ar fi obositor și primejdios să pășim mai departe în labirintul politic rus. Avem însă, în rezumat, orientările următoare:

Marea burghezie apuseană, după cum o dovedește în multe părți Tratatul de la Versailles și unele decizii ale Conferinței, precum și recunoașterea pripită a guvernului Omsk, e foarte nepăsătoare în privința drepturilor micilor națiuni și a principiilor democratice. Interesele noastre naționale nu coincid cu ale acestei burghezii: unitatea etnică a românilor, neputându-se bizui pretutindeni pe forța armelor, își găsește sprijinul numai în acele idei de libertate a căror înfăptuire depind de instaurarea democrației sincere și depline; trebuie procedat, cel puțin de azi înainte, în așa chip ca populația basarabeană să prefere, și altfel decât sentimentalicește, oblăduirea românească, în orice caz, amestecul politicii noastre printre aventurierii, oficializați sau nu, ai contrarevoluției ruse, este cu totul inutil.

* Contexte cenzurate.

f

i *

|

I •

î

i -f

r'

• »i

*-

;

|

I

)

|

* •

/ X

| ,|'

j.

f H

I

| ,*

["

J

I

I

|

i

Presa noastră patriotică și oficială se îndârjește în a protesta contra deosebirii defavorabile ce se face la Conferința Păcii între noi și ceilalți aliați, între noi și Serbia, între noi și Grecia. Mai cu seamă hatârul de care se bucură Serbia pare menit să exaspereze pe cei ce consideră că țara asta a fost pretextul marelui război dezlănțuit de ipostaza cavalerescă a țarului rus, ajutorul veșnic al celor slabi; pe când armatele românești au intervenit, fără a fi provocate, pentru a schimba destinația strategică a trupelor lui Falkenhayn și Mackensen. Se deduce, nu pe nedrept, de aci, o întregă suită de consecințe, toate pledând pentru o deosebită protejere a României, atunci când ar fi vorba de favoruri. Așteptări amăgite! Nu numai că în chestiunile financiare și economice se trece peste necesitățile noastre cu o nepăsare, [...] dar în litigiile teritoriale se neglijează chiar și un simulacru de examinare, așa că întregi ținuturi românești sunt arbitrarmente trecute la sârbi, fără a se recurge, fie și de formă, fie și sub ocupația sârbo-maghiară, la consultarea populațiilor. Parcă ar exista niște tărâmurile blestemate unde ideologia flexibilă a lui Wilson nu-și găsește aplicare; Banatul, cel atât de răsfățat de natură, ar fi printre acestea.

La urma urmei, s-ar găsi explicații sentimentale favorizării Serbiei de către cei patru olimpici bărbați în funcție de refacere a lumii. Dar indulgența lor față de „inamic”, față de țările cari au alimentat rezistența Germaniei și au scurs sânge aliat cu îmbelșugare, indulgența lor față de Bulgaria și Ungaria nu-și mai găsește tâlcul. Trebuie să fie la mijloc o enigmă [...]*. Publicul nostru, suficient pregătit sufletește în acest sens, a primit cu entuziasm asemenea explicație. Adevărul, fără a fi fost găsit, nu e totuși departe. D-l Brătianu e neplăcut la Paris, însă și pentru alte motive decât cele presupuse. D-l Brătianu înțelege a păstra bogățiile țării [...] cercurile politice de la Paris, reprezentanții capitalului apusean aliat, privesc însă cu o râvnă, dârz contrazisă, terenurile noastre petrolifere, minele Ardealului, vastul câmp de activitate industrială a României Mari. De aci, dizgrația României. De aci suferințele poporului român, norocul Serbiei, tristețea Banatului. Dar, va zice presa liberală, nu e odios ca bogăția țării românești să fie exploatată de străini? Oribil! însă e tot atât de inutilă, pentru *poporul român*, exploatarea de către Național-Liberali. Pentru moment, ceea ce importă în primul rând este Banatul. O ceartă între capitaliștii români și cei străini nu merită să se spargă în capul bănașenilor. Industria mare va avea pretutindeni aceeași soartă: socializarea. Poporului muncitor îi este indiferent din ce mâini va lua-o sau o va primi în ceasul hotărâtor. Pentru

* Contexte cenzurate.

moment rețineți că, în parte, pricina nemulțumirilor noastre este tot d. Brătianu.

Cealaltă pricină este politica externă tradițională. Vina revine, în bloc, oligarhiei române, inclusiv, deci, Partidului Liberal. Vreme de 50 ani împrumuturile noastre s-au făcut în Germania. Datoria publică română este în Germania și ea se anulează astăzi cu titlul de despăgubiri de război. Serbia, însă, își are datoria în țările aliate, iar pe viitor, la fel cu Bulgaria și Ungaria, se oferă capitalului antantist, spre exploatare. Iar acest capital, prin diplomația ce-i este aservită, urmează calea ce-i indică propriile sale interese, favorizând Serbia, încurajând pe bulgari și unguri și nesocotind pe recalcitranta Românie, care nu dorește să revină, sub forme îndulcite, în situația economică impusă, acum un an, de imperialismul germanic.

Să înlăturăm, deci, ideologia și sentimentalismul. Și după cum spune d. Hussar în *L'Orient*, să transmutăm cu o modificare, din domeniul fenomenelor morale în al fenomenelor politico-sociale, adagiul: „*Cherchez la femme*”. Să zicem: „Căutați banul!”.

MĂNĂSTIREA SOCIALISTĂ

Gazetele publicau deunăzi scrisoarea unui deținut care se înrola cu însuflețire în Partidul Socialist. Deținutul nu-i un biet țăran în conflict cu jandarmul, nici vreun lucrător primejdios statului, nici vreun evreu denunțat. Face parte din boierimea țării, e un bonjurist certat cu oligarhia, pe care a tratat-o așa cum îi permiteau mijloacele și precisele cunoștințe ce le avea despre dânsa. A fost arestat după penibile ezitări ale semenilor săi cari respectă maxima: „Corb la corb nu-și scoate ochii”. Procesul său întârzie din aceeași pricină, căptușită cu teama pe care judecătorii săi o au de impertinența inerentă nașterii distinse a tânărului. Deținutul e un om incomod.

Iată-l azi înscris în Partidul Socialist. Pe conducătorii acestui partid i-a cunoscut în temniță, și zidurile, cari îi apăseau deopotrivă, i-a apropiat. Credem în sinceritatea acestei convertiri. În singurătatea și tăcerea silnică a fortului, vocile sufletului s-au ridicat lăuntric, chipurile trecutului și-au săvârșit perindul sub ochii conștiinței cari reflectau în lumini noi. Toate acestea sub porunca dezamăgirii, care i-a demascat fățărnicia complicilor de ieri. Căci în boierimea sau între ciocoiii partidelor istorice a existat totdeauna, pe deasupra adversităților aparente, complicitatea care a încătușat poporul.

Astăzi această complicitate s-a spart. Poate că n-ar fi fost așa dacă tânărului oligarh nu-i era dat să cunoască pușcăriă. Poate că, fără ajutorul

împrejurărilor cari i-au ciuruit conținutul sufletesc, el ar fi aplaudat cu mâinile sale albe [...] și ar fi împins la măsuri reacționare contra prietenilor ce-l adăpostesc azi sub bolta limpede a credințelor lor. Nu importă. Să reținem însă faptul care transformă casa socialistă într-o mănăstire pentru decepționații norocoși ai societății. Faptul se constată și în alte țări.

Dezgustații tuturor sașietăților își descoperă, într-o clipă aleasă dintre toate, o simțire în puțință să încapă și nevoile celorlalți și durerile tuturor. Ieri, gazda cea dulce era legea creștină. Astăzi, mănăstirea socialistă și-a deschis porțile, dar nu numai pentru rugi și pocăință, ci, asemeni fraților din Thebaida, tovarășii socialiști încep luptă și zbucium în contra nedreptăților. E o deosebire spre binele omenirii.

Să fie oare chemați toți pocăiții? Da, însă paznicul de la poartă trebuie să aibă pentru ceilalți ochii scrutători.

PARTIDE DE GUVERNĂMÂNT

Unul dintre cele mai repetate argumente ale liberalilor, când își dau osteneala să justifice cramponarea lor la putere, este acela că ei alcătuiesc singurul partid de guvernământ din țară. Nu ne-am îndoit niciodată de adevărul acestei afirmări, căci știam ce însemna „partid” în România veche: o samă de oameni grupați în jurul unor interese materiale. Coeziunea specială pe care o dă unei clici sentimentul complicității, solidaritatea dărză pe care o imprimă câștigul, făceau din Partidul Liberal o tovarășie de haiduci moderni, destul de disciplinați pentru a se impune la guvern și a-l deține cu o oarecare decență pur exterioară. E meritul Brătienilor de a fi înțeles că asemenea legături, ca să fie trainice, nu se pot întemeia numai pe jăcmărirea bugetului în dulcile zile de guvernare; e meritul lor de a fi consolidat coteria prin așa-zisele organizații economice și financiare, așa ca osul aruncat partizanilor de la masa bugetară să le pară un simplu supliment pe lângă ce le-a rezervat geniul vintilist în mod permanent, punând jaful pe baze perpetui, cu mult aparat legislativ și cu multe fraze patriotice ca justificare. Conservatorii n-au fost prevăzuți din timp cu instituții de credit; n-au avut grija să organizeze obști și bănci populare după sistemul liberal. Azi e prea târziu de a mai încerca principiul sacru al cointeresărilor. Ei nu sunt partid de guvernământ.

La clubul liberal însă, d. Mârzescu a făcut mărturisirea că socialiștii, așa cum se arată după noul program unificat, alcătuiesc și dânșii un partid de

* Context cenzurat.

gubern. // *ne croyait pas dire si vrai!*. Socialiștii au organizațiile lor sindicale bazate pe comunitatea de interese. E inutil să adăugăm că e vorba de altfel de interese decât cele național-liberale și de o altfel de înțelegere a scopului urmărit. Pentru d. Mârzescu este inteligibil faptul că socialiștii, tot atât de organizați ca și ai săi, au de partea lor numărul, entuziasmul ce-1 dă dreptatea și marele avantaj ce-1 dă ofensiva. Dar mai este un motiv care sporește superioritatea Partidului Socialist asupra tuturor partidelor burgheze din țară. Un motiv de ordin mai mult practic. Pe când partidele burgheze, în frunte cu cel liberal, s-au străduit zadarnic să-și găsească adepți în Ardeal, iar cele din Ardeal nici nu și-au căutat, nici nu și-au găsit partizani în Vechiul Regat, Partidul Socialist unificat numără pe socialiștii tuturor provinciilor românești. Așadar, avem frânturi de-ale clasei burgheze reprezentate în politicianismul regional român de pretutindeni. Nici o legătură, nici o coeziune. Bănuieli și discordii îndeajuns. Nu mai vorbim de cele de la noi, nici de cele de dincolo, cari au și început sau, mai precis, au reînceput: cearta dintre Flondoriști și Glasiști în Bucovina; polemica dintre ziarele *Renașterea* și *Patria* din Sibiu... Dar (nu este de uitat) râvna cu care se gândeau liberalii la organizațiile financiare ale burgheziei ardelenesti și atitudinea bunăoară a ardelenilor, cari se mențin și azi într-o prudentă autonomie. Partidul Socialist nu mai e o fracțiune regională. Clasa muncitoare de pretutindeni s-a unit. Pe când diversele cluburi burgheze nu reprezintă nimic, socialismul reprezintă România Mare. Singura clasă care și-a manifestat solidaritate și dorul de unire altfel decât prin simple fraze e clasa muncitorească. Singura unire efectiv realizată, și nu prin prezența adesea trecătoare a baionetelor, este opera proletarilor. Aceasta e unirea durabilă a țărilor românești și, ca tot ce este drept, ea s-a săvârșit cu sprijinul muncitorilor.

Partidul Socialist este singurul partid de guvernământ din România întregită.

[DREPTURI]*

[...]*

Drepturi istorice în Galiția, Basarabia și Bucovina, rutenii n-au; drepturi etnice și mai puțin, deoarece prezența lor acolo este datorită coloniștilor silnice ale țărilor din Petrograd și diplomaților de la Balplatz. Și cu toate acestea, urechea pașnică și delicată a democrației moderne era asurzită de larva războinică din Galiția și de țipătul populației-victime a orașului

¹ Nu credea că a nimerit-o atât de bine (franc).

* Titlul și mai mult de jumătate din text au fost cenzurate.

Lemberg. în consecință, am înaintat; de acord cu Antanta. Natural, armata ucrainiană, străpunsă pe unde nu se aștepta, s-a licențiat de la sine, iar polonii au recoltat o minunată captură de material și munițiuni. Fie veșnică pacea care domnește actualmente în Galiția. Și cu atât mai bine pentru Antantă, dacă de data asta a lucrat în conformitate cu principiul naționalităților.

[...]*

Credem cu o sinceritate spaimântătoare că intervenția română în Galiția răsăriteană a încurcat profund socotelile burghezimei imperialiste ucrainiene. Sperăm într-o promptă reconciliere, căci, pentru misiunile ivite din Rusia dezagregată, există compensațiuni convingătoare. Și dacă nu, dacă una din aceste misiuni pleacă, se va găsi în locul ei alta care să vină; în fiecare burghez rus doarme un plenipotențiar și un prim-ministru.

TU QUOQUE!...¹

Ziarul domnului Marghiloman se pronunță cu o fierbinte intransigență în chestiunea Torontalului. După ce a revendicat într-unui din numerele trecute Maramureșul, pe baza faptului că Molda, cățeaua lui Dragoș-Vodă, și-a înecat vioaia-i ființă în apele râului ce-i poartă numele, astăzi cetim:

„în situația internațională de acum și dată fiind starea spiritelor din întreaga țară și pregătirea armatei de care dispunem, formarea unui guvern pentru a face concesii în chestia Banatului este o imposibilitate"... Cu alte cuvinte, Partidul Progresist și d. Marghiloman n-ar admite această forfecare a granițelor noastre etnice, la care totuși celelalte două coterii politice antantofile, printr-un acord tacit, ar consimți. D. Marghiloman ar fi, în aceea zi îndoliată, gata să ridice goarna la gură și steagul în vânt pentru a strânge în juru-i și a canaliza în albia partidului torentele opiniei publice. Și ne amintim, cu acest prilej, de o altă hartă, pe care progresiștii o agitau pe străzi, în cafenele, în cluburi, în parlament: harta României vechi. O linie de-a lungul frontierei arăta granița cerută de nemți d-lui Averescu și pe care acesta, nu fără ironie, nu fără dispreț, nu fără eleganță, le-o acordase. Cealaltă linie, ceva mai apropiată de granița primitivă, indica delimitarea obținută de guvernul Marghiloman. Și era atâta lamentabilă trufie în acea exhibiție a rezultatelor de la Buftea, încât ne mirase cum d. Marghiloman,

¹ *Tu quoque, mifili!*... (lat.) - Și tu, fiule! (Cuvintele lui Cezar către Brutus când l-a văzut printre atentatori.)

* Context cenzurat.

carele astăzi vorbește de ușurința d-lui Take Ionescu și de grandomania d-lui Brătianu, a tolerat să se facă vâlvă înjurul calităților d-sale pe temeiul unor așa de jalnice dovezi.

Firește că nu-i punem la îndoială nici patriotismul și nici râvna ambițioasă. Știm că în decursul scurtei sale guvernări a desfășurat multă energie, a dus trei politici interne: în Basarabia, Moldova și Muntenia; a menajat raporturile cu Antanta, a „jucat” pe nemți și cu această formidabilă povară a situației în spinare, sub care plâpânda carură a d-lui Brătianu ar fi sucombat, „omul lui Mackensen”, după ce-și pusese numele în josul primului act de unire cu Basarabia, a fost pe punctul de a-și însuși acțiunea din 1916, trimițând trupe în Bucovina și năzuind să ocupe, d-sa, Ardealul.

Toate acestea explică îndeajuns că frontul unic, preconizat și înfăptuit de d. Marghiloman în contra liberalilor, se realizează cu liberali [...] de guvern național. Totuși, d. Marghiloman continuă să aibă tonul fals când atacă pe aria „idealului” ușurința și grandomania conservatorilor și a liberalilor... Pentru noi, toți aceștia, la un loc, înseamnă fiare vechi și sticle goale.

Pentru publicul amator de atletism politicianist, ar fi interesant de știut cu ce arme va mai fi atacat, de către acest rival sagace și redutabil, d. Take Ionescu. Poate că acțiunea șovină a progresiștilor să-și aibă un tâlc. De pildă: ce a fost cu plecarea d-lui Take Ionescu în Franța? Avut-a d. Alex. Marghiloman vreun amestec în această împrejurare?

REPUBLICA RENANĂ

În regiunea Rinului, ocupată de trupele Antantei, s-a proclamat republica, o republică despărțită de confederația statelor germane. Astfel, statul-tampon, cerut de Franța, care, în neputință de a-și fixa frontiera pe Rin, pretindea cu drept cuvânt a nu mai fi expusă învecinării primejdioase cu Prusia, s-a înfăptuit. Pacea și-a înmulțit șansele. Jumătate de secol, liniștea continentului a depins de rivalitatea franco-germană. Posibilitățile de viitor război între aceste două națiuni fiind aparent îndepărtate, s-ar putea spera în viitor la o pace de mai lungă durată, mai ales dacă temelia ei s-ar așeza pe condițiuni de tratat ameliorate.

Dar regiunea renană nu e singura provincie care a tins la divorțul cu tânăra și impunătoarea confederație. Baden-ul - afectat însă puternic prin rășluirea Sarrei -, WOrtembergul și Bavaria manifestă același separatism. Și

* Context cenzurat.

dacă Germania nu va semna, Antanta va sprijini și mai puternic mișcările cari se produc în sensul acesta. Bunăvoința pe care învingătorii o arată Austriei este o indicațiune în plus. Se va încerca deplasarea centrului de gravitate al statelor germane și fixarea lui la Viena. Opera lui Bismarck e astfel lovită în cele două înfăptuiri cari au marcat etapele decisive ale străduințelor sale: războiul din 1866, făcut pentru a se anula concurența Vienei, prin excluderea ei, și războiul din 1870, cointeresând toate statele nemțești la împărțirea unei prăzi bănești și la păstrarea unui rapt: Alsacia-Lorena. ^

Fundamentul, în cele două părți alcătuitoare, era, prin sine, instabil. În loc să vadă atât la Berlin, cât și la Viena aceeași rasă și aceeași limbă, cancelarul n-a văzut decât Hohenzollemi și Habsburgi. Iar la Versailles a socotit să strângă atâtea legături firești cari împreunau pe confederați în plasa incomodă a complicității.

Astăzi deci asistăm la dezagregarea acestei schelării rău sprijinite. Unitatea germană, așa cum a fost croită în cabinetul lui Bismarck, și-a trăit traiul. Credem însă că ideea acestei unități persistă. Credem în vremelnicia a tot ce se construiește cu șubredele mijloace ale diplomației.

Este totuși de dorit ca Republica Renană să trăiască.

ÎN BANAT ȘI LA ARAD

Aradul și regiunea înconjurătoare n-au fost niciodată obiectul unor tocmeli între delegația noastră și Consiliul celor patru. În privința acestui oraș, Sfatul de la Versailles părea dintr-un început decis a se ține de litera tratatului de alianță. Împotrivirea maghiară era în funcție de situație, de arme. Guvernele de la Budapesta păreau dispuse a se suna pierderea Transilvaniei geografice. Ultima ofensivă a lăsat însă granițele revendicărilor române înlăuntrul frontului, care este azi pe Tisa. Totuși, în direcția Aradului nu se înainta. Motivul? Prezența forțelor franceze de ocupație făcea nefolositoare o înaintare într-acolo. În plus, dorințelor pe cari comandamentul și guvernul nostru le manifestase de a ocupa și Aradul - motivând aceasta prin nevoia de a se da satisfacție populației române din acel oraș și din țară-, autoritățile militare franceze le-au opus un refuz dâr.

Guvernul burghez maghiar

Spiritele fiind, în consecință, foarte agitate, s-a pronunțat pe alocurea incriminarea că aliații ar fi defavorabili aspirațiilor române în Arad. În realitate, nimic nu este mai potrivit adevărului. Prohibirea vremelnică,

[...]*

Căci cu ce s-au ales, se întreabă ei, oligarhii, de pe urma războiului? Cu ceva modeste căpătuiri de speculă ori de abuz de putere, cu niscăi furnituri derobate ori supracifrate la preț, cu roadele echilibristicii valutare, cu haiducirea mărfurilor în mișcare de import-export? Cu înavușirea câtorva sute de partizani?

[...]*

Viitorul tindea totdeauna să ni-l prezinte pe d. Brătianu ca pe un mare om politic, azi se străduiește a-l înfățișa ca pe un mare dezamăgit. Nimeni însă nu se mai înșală nici prin literatura *Viitorului*, nici prin teatralitatea d-lor Brătianu. [...]*

D. Ion Brătianu, însă, se ține strâns de nurii acestei țări, ca un roman de o femeie sabină: ni s-a luat Torontalul.

Și când d. Brătianu se răzvrătește din nou, se revizuiesc - spun depeșile - frontierele noastre dinspre Ungaria. Pe măsură ce delegația română va apăra interesele viitoarelor cointeresări liberale, ni se va știrbi coroana hotarelor, pentru ca nestematele ei să împodobească frumuseți mai ospitaliere.

[...]*

Și, după cum împrejurările au sfâșiat acea hârtie, forțele latente ale preschimbării în curs ar strivi toate calculele capitaliste.

[...]*

Și poate că *Viitorul* și-ar prezintă mai departe oamenii ca pe niște bărbați de stat, spălându-le de pe față sulimanul dezamăgirii.

IN CELE DIN URMĂ

A sosit ceasul răspunderilor supreme. Oligarhia e în emoție. [...]* Pacea s-a prezentat sub forma unui petic de hârtie. [...]* Și într-un caz și [...]*. O pace pe hârtie nu anulează nicicum un război efectiv. Căci suntem, din grația Antantei și din istețimea cărmuitorilor noștri, în plin război: sângele curge pe Nistru, pe Tisa, pe Mureș, curge și în Galiția. [...]* (Spre nedumerirea unui [...]*. Și când ne gândim la jertfele prezentului, ne amintim și de ale trecutului atât de proaspăt. Am văzut, într-o seară de august, regimente de tineri [...]* escaladând Carpații. Am văzut apoi, în toiul toamnei, trupurile lor mușcate de răni acoperind șanțuri, coaste și văi, ca o desfrunzire. Și haotica, cenușia retragere prin noroaie, ceață, fum, foc,

* Contexte cenzurate.

foame, molime și moarte - secerăți de dușmani, pușcășiți pe față de ruși - spre Moldova, spre cantonamentele scorburoase unde oamenii se înghețuiau, se înnodau ca șerpii să se încălzească și să crape de nemâncare, după ce febra exantematică le năzărea în fața ochilor căscați de halucinație, fertilele câmpii acum năpădite și pacea căminului bântuit. Și câte staffii femeiești n-am văzut, chiar după intrarea liberatoare a francezilor, mozolindu-și sânul jerpelit în gura avidă, dar seacă, a pruncilor. De bună-seamă, poporul acesta bun și frumos, de o bunătate și o frumusețe animalică, nu și-a meritat soarta. Și-a meritat în schimb idealul și menirea. [...]* Dar în cele din urmă? Mulțumită tocmelilor nesăbuite, calculelor interesate ale unor conducători nevolnici și orbi chiar în fața spăimântătoarei lumini roșii ce mistuie orizontul, frontierele naționale sunt mângălite de creioanele diplomației. [...]*

Leacul? conservatorii, progresiștii, ligiștii tipă: guvern național, prestigiu, încredere etc. Calcul și interesare. România, oligarhie și popor laolaltă, suportă astăzi gheara înmănușată a Europei burgheze. Se pare că și în Societatea Națiunii - lor există diferențe de clasă: sunt state capitaliste și state proletare. Cu toate că avem burghezia noastră, suntem un popor, [...]*. Tâmp, cel ce și-a făcut iluzii. Și copil, cel ce se preocupă de vom semna sau ba, de va cădea guvernul, de vom avea guvern de funcționari sau de coaliție. Altu e leacul. Să [...]*

IAR MUȘAMAUA

Partidul Liberal e bazat pe o trainică solidaritate. Fiecare membru are legături atât de strânse, rădăcini atât de adânci în această coterie politică, încât el se prezintă ca una din acele măsele formidabile ce nu se pot extrage fără ca cleștele operator să disloce falca întregă.

Una din acele măsele cariate a trebuit să fie însă scoasă, fiindcă prezența ei pestilențială din cale afară era, hotărât, insuportabilă și toate balsamurile din lume nu o puteau dezinfecă. Partidul s-a hotărât să sacrifice pe Moșinski, prefectul de Roman, implicat în felurite sordide afaceri, ticluite cu o stângăcie care făcea de râs Școala liberală. Era și un gest de o cinică insolență care putea să însemne: partidul se purifică, partidul nu izbește numai în cei mici, el nu ezită de a jertfi țapi mai de rasă și mai de talie.

* Contexte cenzurate.

Ancheta însă n-a progresat și avem informații că nici nu va progresa. Căci Moșinski, luând atitudinea lui Samson, a amenințat că va zgudu stâlpii clubului și nu va muri decât sub dărâmurile lui. își cunoaște semenii până la intimitate și poate „da de gât” peste 15 corifei din partid, al căror Coran își are versetele în **Codul penal**.

Amenințarea a reușit. Măseaua nu va putea fi scoasă.

EI

Academia Română adresează un protest celor 43 de instituții-surori din lumea întreagă, pentru ca cei 1720 de bărbați cu olimpice însușiri de nemurire să se revolte împotriva nedreptăților țării noastre de către sfatul „celor patru” cari, după ce că sunt numai patru, mai sunt și niște simpli muritori. Torontalul și județele de pe versantul occidental al Carpaților transilvăneni sunt readuse în discuție. Cunoșteam chestiunea. Cu uimire însă auzim vorbindu-se de hotarul Bucovinei, atunci când oficioasele ne-au asigurat de posesiunea întregii provincii și când [...] * trupele noastre luptă mai sus de Colomeea [...] * Circulara Academiei ne luminează deci unele lucruri pe cari, știindu-le la bun adăpost, le părăsisem în dulcea penumbră a nepăsării. Basarabia vine la rând. Academia și presa, și cluburile, și publicul știu că fruntaria pe Nistru nu ni-i prin nici un act internațional consacrată. De aci mare emoție, puternice palpitații, pretutindeni. [...] * De ce să ne speriem de toți naufragații cărora Antanta le azvârle colacul de salvare și-l pescuiește pentru a-i constitui miniștri fără popor și generali fără ostași? [...] * Academia susține că în Basarabia românii alcătuiesc o majoritate de 80 la sută. Statistici rusești vin în confirmare.

[MARTIRI]

Lewin, șeful revoluționarilor din Milnchen, a fost asasinat de un pluton de execuție al guvernului. [...] * Sentința a fost pronunțată în numele societății, al cărei interpret s-a impus să fie guvernul, demnitarii și mandarinii, precum și o samă de militari înzorzonați la minte și la trup, constituiți în

* Contexte cenzurate.

9fc

Curți Marțiale. Deosebim deci în formă această omucidere de felul în care au fost suprimați Liebknecht și Rosa Luxemburg. Apropiem însă moartea lor de moartea tuturor răzvrătiților ruși purtați prin taințele fortărețelor, prin peșterile Siberiei și pe drumul suitor la spânzurătoare. Cu toți martirii, cu toți iluminatii și jertfiții unei idei din toate timpurile, îi confundăm și în mintea noastră îi contopim în aceeași venerare care-nfășoară ca faldurile unui steag icoanele acestei elite sufletești a omenirii. Căci în viața de trudă, de scrâșnet, fiere și sudoare, în viața de toate zilele în care om pe om se pândește, privire se taie-n privire cu dușmănie, zâmbetele se schimonosesc în fața altor zâmbete, în această viață de haită în care trăim ca lupii, ei singuri, premergătorii și evangheliștii, au uitat de ei. Ei singuri și-au uitat de foame, de straie, de chinuri și au pășit, ca niște stele desprinse din calea vulgară, peste abisuri, prin întuneric, spre propriul declin. Și nu numai nu s-au încleștat de pâinea de la gura altuia, nu numai s-au dezbarat de complicitatea de interese și de păcăleală a celor mulți, trădând astfel această lașă clasă intelectuală din care făceau parte, nu numai că în sufletul lor trențuit durerile străine au vibrat, dar însăși trista lor existență, atât de bogată totuși în emoții și în simțiri, și-a dat sângele, ca o băutură divină, pradă corbilor de la putere. Natura jucăușă își face dureroasele capricii, creând, la răstimpuri, minți și suflete din posibilitățile de compunere pe cari le dă o evoluție încă neparcursă.

Vistieri ai unei comori de idealism fatal, cei astfel alcătuiți au târât omenirea pe drumuri noi. Viața, în aparență, rămânea viață și munca, muncă, pământul continua să rodească, lanurile să se legene, apele să treacă, mările să plângă, cerul să-și perinde ale sale lumini. Oamenii își trăiau monoton și greu ceasurile, conducătorii, regii, bogații și ostașii să stăpânească alene și cu cruzime întinderile - zbor de corbi adumbritor și cernit peste seninătatea inconștientă a planetei. Și în acest ritm imens al mișcării **lumești**, în păienjeniișul microscopic de gesturi interesate, când până și cel **mai** umil, cel care întindea mâna să cerșească, cerșea pentru el **ori pentru ai săi**, ei numai în regiunea ogoarelor sufletești făceau gestul **măreț al** semănătorului ce-și părăsește altora rodul său. Ei numai n-au **cerut nimic și**, când **au** strigat *dreptate*, au strigat pentru alții. Și totdeauna, prădalnicii, amenințați în trândăvia lor puhavă, și-au simțit fulgii zbâr-**lindu-se de groază și** ghearele înarmându-se **de** mânie. Ades, și-au trecut pliscul **prin sângele** răzvrătiților căzuți. Dar, mai curând sau mai târziu, **sămânța aruncată** zămislea și priveliștea istorică **se** schimba la **față**. Cei **cari îndrumau atunci** noroadele în învățătura cea **nouă** nu-și întreceau, **desigur**, premergătorii în bunătate, în credință, **în** abnegație. Dar îi **răzbunau**.

„LOGICĂ DE FIER”

D. Brătianu, în imposibilitate de a se pune de acord cu Sfatul Păcii, părăsește Parisul și se întoarce în țară. Hotărârea d-sale este riguros logică și, judecând lucrurile cu omiterea multor amănunte complementare, suntem determinați de a-l aproba.

[...]* arătați-ne, guvernamentalilor, o întrebare suportabilă pentru reprezentanții regimului actual: cum stăm cu Banatul? cu Ardealul vestic? cu Bucovina de nord? cu Dobrogea de sud? cu Basarabia? cu despăgubirile? cu controlul financiar? cu supravegherea libertății minorităților? cu limitarea armamentului? cu petrolul? cu import-exportul? cu valuta? cu etc, etc, etc?

[...]*

CE-I ASTA?

Partidele istorice se acuză, se ceartă, se încaieră. D. Brătianu se răsucesce tot mai fără nădejde în bunătățile de la putere, ca un vierme într-un fruct. Take Ionescu își trimite din departe amplele fraze, generalul Averescu mobilizează legioane electorale, d. Marghiloman își dispune capcanele penibile pentru adversari. Prin ministere, cluburi și bănci freamătă șoaptele, permisele, bancnotele. Dincolo, ardelenii își păzesc agonisita.

Suntem deci în plină pace... Totuși, la mari răstimpuri, pe deasupra tâmbălăului lăuntric, sfidează alămurile comunicatului militar. Undeva încă răgușește tunul. Undeva zbârnâie păsările de fier, clocitoarele morței. [...]** încă, sau moare.

JUDECATA

E o necesitate higienică. E o măsură ce duce la rezultate salubre. Ea însă nu se va putea realiza sub un regim burghez. Ea a fost posibilă în timpul guvernării Marghiloman, care a avut orgoliul de a nu da curs acelei acțiuni judiciare ce, deși se potrivea minunat cu sentimentele publicului, cores-

* Text cenzurat în proporție de 75%.

** Textul a fost redus de Cenzură la o treime.

*** Textul a fost redus de Cenzură la mai puțin de jumătate.

punde, din nefericire, cu interesele și poruncile străinului. D. Marghiloman a știut însă înveseli câteva clipe din acele vremuri de plângere cu spirituala arestare a d-lui Corbescu și cu depunerea plină de tâlc și de irezistibil haz al unui reputat „fost și viitor ministru”. Reprezentația s-a oprit aci, căci atât se prevăzuse în programul de mistificare al guvernului menit să păstreze țara până la o cotitură categorică a evenimentelor. Cu acel prilej însă au fost precizate câteva motive legale de urmărire a liberalilor. Motivele nu sunt la fel cu cele pentru cari noi, semeni până la un punct și contemporani până la dezgust, îl condamnăm; și anume: nepregătirea militară [...]* dezorientarea în politica externă din [...]* – neputință, nepăsare [...]*. Am accepta cu fericire, totuși, o urmărire lăaturalnică și un verdict ipocrit, de vreme ce toată lumea i-ar pătrunde înțelesul și i-ar aplauda adevărata sancțiune. Repetăm că [...]* ar relua imperioasa chestiune a judecării Brătienilor în discuție.

[...]*

INTRANSIGENȚA

Și vâlva zilei stă în sosirea d-lui Take Ionescu. E un mic moment de inexplicabil triumf. E o miniatură a „reîntoarcerii din Elba”. Căci acum un an, d. Take Ionescu plecase din țară abătut în suflet, dârz în aparență și cu multă ordine și acurateță în socotelile soartei sale politice. „Dacă omenirea merită nedreptatea unei victorii germane – îmi declarase d-sa în Iași, într-un *interview* care a izbutit în cele din urmă să-l certe cu toată lumea -, atunci cariera mea politică e sfârșită. Dacă, dimpotrivă, Antanta va învinge, atunci în țara românească nu mai e loc decât pentru Brătianu și pentru mine...” Și d. Take Ionescu a plecat urât de nemți, prigonit cu eleganță de d. Marghiloman, dușmănit de Brătienii, de cari, în același *interview*, se desolidarizase afirmând că-și asumă numai pregătirea sufltească a războiului, lor lăsându-le sarcina penibilă a pregătirii militare... Și nu numai cu nemții și politicianii se înrăise acest om care, singurul dintre politicianii noștri, marcase în tot timpul războiului o atitudine bine conturată. Mai era cineva față de care n-avusesse cordialitatea respectuoasă de a-l vizita în ajunul călătoriei.

În sfârșit, asistăm azi la întoarcerea sărbătorită a d-lui Take Ionescu și ne întrebăm totuși ce-a făcut omul acesta la Paris pentru cauza pe care a țins s-o reprezinte și susțină. Îi presupunem meritul de a fi salvat posomorâta aparență a politicii de pace separată [...]* și de a fi păstrat printre aliați,

* Contexte cenzurate.

României, un loc pe care-l pierduse. Bănuim că d-sa a cedat în felul în care, ca particular și ca om politic, putea să cedeze o parte din Torontal Serbiei, ceea ce constituie o stângăcie și o vină, de bună-seamă, dar nu putea rata din această pricină celelalte servicii aduse de d-sa țarei, mai ales când implacabilul domn Brătianu s-a ales cu o înnoită rușine a [...]*

Nemulțumirea unanimă și antipatia tuturor, ostilitatea reținută a publicului din orașe și sate față de guvernarea brătianistă [...] își așteaptă un șef. Și pornirea generală spre reînnoire, spre îndreptare își așteaptă un conducător. Cele mai frumoase principii, cele mai solide puncte de program, cele mai clare doctrine își cer atletul și trâmbițașul, iar mulțimea caută întruna pe bărbatul care, în virtutea unor însușiri deosebite, să-și asume un asemenea rol.

Și iată mintea cea împodobită a d-lui Take Ionescu, făptură favorizată de Fire, cu trăsături curate, cu glasul limpede și cu gestul ispititor, care vine azi și vorbește de intransigență, afirmându-și pocăința pentru acea toleranță ce i-a permis odinioară să pledeze chiar în procesele Brătienilor. Iată omul care, din august 1914 și până în ceasul de acum, declară aceeași credință, pe când tovarășii săi s-au tăgăduit de mai multe ori. Iată democratul din naștere ce-și taie drum prin plasa-n care l-a captivat ciocoimea și, la sfârșitul unui lung purgatoriu, vine cu făgăduieli frumoase în mijlocul poporului, invocând întru iertarea păcatelor sale: Talentul. Și pentru că în adâncul acestui om care, ca toți oamenii, este durat din tină, strălucește piatra rară a talentului, să așteptăm.

Să-1 vedem deci!

POLITICA BURGHEZĂ

Viitorul amănunțeste ultimele evenimente din Italia, pe cari le califică „îngrijorătoare”. Pentru cine? Atitudinea oficiosului nostru e ambiguă și, din reticențele sale cântărite și recântărite, nu putem, răsfoindu-i chiar colecția, să descoperim o dreaptă linie de conduită.

Politica guvernului Brătianu, răsfrântă cu o intensitate vintilist calculată în presa partidului, pare să fi trecut de la deschiderea Conferinței prin mai multe faze. De pildă, la început: faza de incredere, entuziasm și recunoștință față de opera guvernelor aliate. Eram pe atunci în faza Wilson, sublimul toboșar al democrației, inspiratul pe 14 puncte de libertate, justiție și înfrățire. Și niciodată nu s-a desfășurat mai mult lirism, și mai puțin talent, în paginile *Viitorului*. Până în urmă am dibuit, printre rânduri, o ușoară

* Contexte cenzurate.

diferențiere; de unde ni se vorbește, mai înainte, cu un patetism egal, despre toți cei patru aliați, pe nesimțite în sufletul țării oficiale se pronunța un hatâr al simțirilor pentru „sora noastră Italia”. Aflăm că, după cum a fost pe vremuri vorba, în anii neutralității, ca România și soră-sa să păsească în foc mână-n mână, așijderi azi, în palatul cu obiceiuri rele de la Versailles, cele două latine aveau să se prezinte îmbrățișate. N-a trecut însă mult și dezbinarea se produse între Italia și România, de o parte, și „Cei mari” de alta. Iar Iugoslavia era, separat, o altă dușmană. Zăngănit sinistru la București și la Roma! Trupe de voluntari ardeleni, echipați de ministerul aliat, sosiră în Italia. Niciodată frăția nu fu mai acută. Când, deodată, tot din paginile *Viitorului*, ghicirăm că, deși ambele țări perseverau în supărarea lor față de Conferință și de Wilson, și raporturile amândorura cu Serbia se înăspreau zi cu zi, o nedumirire totuși s-a iscat între cele două aliate cari, pentru moment, nu se mai pot privi ochi în ochi ca înainte. Și *Viitorul* se întreabă ce e cu trupele italiene din Cadrilater, atunci când nu e nevoie de ele acolo.

[...]* într-un lac italian. De aceea se cere Dalmația și insulele de lângă coastă și tot ce alcătuiseră aproximativ Iliria efemeră a lui Napoleon. Și coborând de-a lungul uscatului, pentru a putea stăpâni intrarea acestui lac, Italia a pus piciorul la Valona, de unde activitatea ei cutreieră și ramifică prin toată Albania. În toate aceste locuri, râvna ei a fost contrazisă. Până și-n Asia Mică, în care capitaliștii italieni voiesc să repete întreprinderea sângeroasă din Tripolitania, până și în Dodecanes a întâlnit concurenți. Atunci? Se întâmplă ceea ce determină protestările oficiosului *Viitorul*, care se miră grav de prezența trupelor italiene în Cadrilater [...] cu drept cuvânt, de întreg războiul fomentat de diplomația italiană, în Europa Centrală și în Orient.

Iată roadele unui congres care și-a închipuit că poate modifica durabil suprafața lucrurilor fără a se atinge de fondul lor.

[...]*

DOUA PACI...

Și două partide care se ceartă prin presă, căznind să demonstre că, din punct de vedere moral și economic, pacea de la București e mai puțin umilitoare pentru țări decât pacea de la Versailles, sau altminteri: că pacea de la Versailles etc...

Și *Viitorul* se ceartă energic cu *Steagul* pe tema asta. Multă vreme a durat disputa în cari epitetul triviale betonau argumentarea. Căci astfel e

* Contexte cenzurate.

¹ *Fomenter* (franc.) - a ațâța, a instiga.

un complot și uneltorii sunt de condamnat atunci numai când încercarea lor nu izbutește. Toate acestea le mărturisește Istoria.

Ceea ce ne interesează e solidaritatea supremă a clasei sociale care a acaparat puterea. Fie ea împărțită în partide crâncen îndușmănite, bătălia dintre partide nu va întrece în intensitate acele *tournoi*, violente, dar stăpânite, din Evul Mediu. Doi adversari politici oligarhi seamănă cu boxerii cari își îmbracă mănușile cu pâslă ori cu dueliștii ce-și butonează floretele.

În fața mulțimei, oligarhii își dau doar răni de teatru, iar când vremurile se înăspresc, caută țapii din turmă și-i înjunghie. Țapii n-au fost politicieni. Au fost ziarști. Și asta n-ar fi nimic dacă ar mai avea puterea și dibăcia să măsluiască aparențele, să escamoteze formele. Am ajuns în vremea când legislația, pe care stăpânitorii au așezat-o spre a-și ocroti interesele, nu mai e suficientă pentru a le asigura liniștita guvernare. Nu se mai simt bine pe propriile lor așezări. Ei dau cu piciorul formelor și bazaconilor legale născocite și drămuite tot de ei. Corbii nu mai pradă în singurătate, în întunec, ci sfâșie în plină lumină. Ordinea pe care se prefac a o apăra, au răsturnat-o singuri; au azi starea de asediu și cenzura. Doar așa dacă mai durează. O întoarcere la normal îl va răsturna. Până atunci, se mai complac la plămuirile trecutului, ca un copil ce se joacă între soldații de plumb pe care îl face și reface cu biciușca.

Ciocoi au trecut; gazetarii trec, încă, prin capriciile crude ale jocului oligarhic.

OPTIMISM

Pacea s-a semnat. Și am rămas noi, generația brătienistă; noi, împestri-tura de politicieni, samsari, speculanți, profitori, nod abject de râme și reptile, covârșiți de ironica onoare de a fi mărit țara până la marginile visate de entuziaști și de poeți, purtând în chip de tiflă blazonul istoriei pe spinarea umilită, căci ne-am ridicat într-o zi cu fanfare și steaguri, am trecut munții și am spulberat nedreptatea.

Nu vă mirați; literatura înregistrează fenomene de acest soi (raportate la viața de individ). Prostituatele lui Dostoievskî și Tolstoi, declarații lui Gorki de câte ori nu și-au adunat ultimele energii pentru a le cheltui în gesturi sublime? În societatea largă a lumii, mica și decăzuta Românie s-a ridicat din putredu-i culcuș oriental și a parcurs, sângerându-i pașii păcătoși, drumul suitor al dealului, până la apoteoză.

O, simțim în această clipă toată închinarea lui Raskolnikov în fața poalelor mânjite ale Soniei! A fost se vede un colț neprihănit de suflet unde

¹ Turnir, luptă între cavaleri (franc).

strălucea iconostasul, cu ale sale chipuri naive și luminate, cu bătrânele argintării, cu mănunchiul de busuioc uscat. A fost undeva, împăturit și co-pleșit de bezne, sâmburele cristalin, piatra cu raze a meritului, a virtuților atât de iscusit ascunse. Căci nu se poate altfel tălmăci această revărsare a dreptății, acest surâs al soartei care ne-a arătat căile splendide ale biruinței, zarea pavoazăată cu plachete și înfiorată de cântări.

România Mare s-a îndeplinit. Hotarele ei halucinează închipuirea. Vântul, care o străbate de la o margine, dezmierdând lanurile în danț, fremătând pădurile, tremurând apele, are timp să se aștearnă și să expire în largurile ei. Pe alocuri mai sunt știrbiri. În drumul țării mai zac mizeriile, obstacole de hârtii pecetluite, pe cari le va înlătura cu o mișcare a gleznei, Sub vestmântul de strălucire de-abia se închide racila războiului și n-au apucat să se steargă urmele bolilor necurate.

Păstrăm însă toată nădejdea.

Să nu fie oare nici un semn în acest har al împrejurărilor cari n-au ținut seamă că pe așternutul ei simplu s-au tăvălit toți șefii de partide, toți șefii de guverne, toți miniștrii, toți clubmanii, titrații, proprietarii, arendașii, delapidatorii, furnizorii și intermediarii regimului, până ce n-a rămas decât un întins de pete fermentate, de miasme și gunoi? Și totuși...

Are să rămâie, oare, opera a trei ani de piepturi sparte-n săbii, de sate și orașe prăvălite-n moarte, de câmpuri și codri prefăcuți în jar, pradă trecutului ciocoiesc, trup inert, dar cu țâțele pline pentru gurile nesățioase ale oligarhiei?

Ceata trivială de venali, hrăpăreți fi-va ea lăsată să voteze creditele spre a-și ridica singură statui, din al căror bronz costisitor nu va neglija totuși să fure?

Sau milioanele de semănători ce dau țării podoaba ei de aur de vară și tradiții cari o ușurează de laptele-i negru, păcura, - pentru ca trândavii să îmbuce și să lingă -, vor îndepărta, în sfârșit, orice atingeri impure de mireasa muncii și a jerfei lor: România Mare?

CONTROL MORAL

Foaia săptămânală a unui filosof universitar se ocupă de chestiunea moralității în politică, trasând în această privință o paralelă între Petre Carp și Take Ionescu.

Petre Carp - spune d. Motru - s-a îngrijit de această moralitate, proclamându-i trebuința încă de pe vremea când viața economică și financiară a Europei nu luase un caracter internațional și când această chestiune era de ordin sentimental. Iată de ce s-a spus că P. Carp a fost un bărbat paradoxal și sucit.

Astăzi, însă, lucrurile par a se fi modificat subit! „Viața economică și financiară”, de mai sus, s-a internaționalizat și noua ei fază exige o anumită ordine morală. Capitaliștii au nevoie de foarte multă morală, la bărbații de stat ai României și, în genere, în țările pe cari năzuiesc să le exploateze. D. Motru vede în acest fapt mobilul intransigenței, pe chestia cinstei în politică, a d-lui Take Ionescu. Și-l denumește pe acesta „purtătorul de cuvânt al capitaliștilor din Apus” și campion european al „cinstei sub controlul Europei”, spre deosebire de Petre Carp - „paradoxalul” -, susținător al „cinstei sub controlul conștiinței noastre”. In concluzie, d. Motru dă drumul unui ironic ascuțit de frază în contra lui Take Ionescu, așezat, prin paralelă, în rândul răposaților politici.

Două obiecțiuni la toate acestea.

Controlul european, cel atât de dureros, nu privește mulțimile muncitoare și România adevărată, ci e o tiflă și o palmă aplicată șefilor politici, printre cari evoluează, cu o gleznă de balet, d. Motru.

Iar Take Ionescu, cel săgetat, a fost ani de zile șeful politic al d-lui Motru. Acesta a susținut în timpul neutralității politica intervenționistă. Invazia inamică i-a schimbat însă părerile, sentimentele, orientările, deși organul d-sale de cugetare fusese îndelung educat, prin însăși felul studiilor urmate, să deosibească schimbătorul de etern și să privească, dincolo de obstacolul accidental, pe linia dreaptă a evenimentelor logic înlănțuite. În consecință, d. Motru, takistul, a fost directorul Teatrului Național sub ocupație. Iar azi, sub egida noului său șef, și-atacă prietenul de ieri pe chestia „controlului moral”.

Nu crede însă d. Motru că greșește, cel puțin ca tactică? Nu crede că cel puțin d-sa personal ar avea mai puțin de suferit pe urma „controlului european” al lui Take Ionescu decât pe urma „controlului conștiinței” al lui P. Carp?

Dezinteresarea filosofilor e adeseori sublimă.

REGULA DE TREI SIMPLĂ

Știu până și copiii că guvernul se menține mulțumită numai cenzurei și stării de asediu. O reintrare în viața normală, cu libertatea presei și a întrunirilor, cu alegeri libere l-ar prăvăli în [...] nesfârșita epocă a decretelor-legi.

Înțelegem, pe urmă, că publicul, aflat ca într-un pașalâc, înșelat de zilnicile proorociri de cădere a regimului[^] cere gazetărilor precizări. Știe, simte el, bine, cât se jefuiește și se speculează. Amănuntele nu-i mai atrag curiozitatea. Ceea ce îl impresionează este jaful în general. Vrea însă a și

Un rând cenzurat.

când și cum va lua sfârșit această stare de lucruri. Căci ce s-a petrecut și ce-a pățit în scurtul răstimp dictatorial de acum, n-a mai văzut și n-a încercat în toți cei cincizeci de ani de viață constituțională în care numai libertatea presei nu era ficțiune. Publicul ne întrebă răspicat când vor pleca brătienii de la putere. Iată raționamentul nostru: e lucru stabilit că partidul care ne guvernează nu își asumă responsabilitățile și truda conducerii; din pricina unui ideal care îl obsedează din nevoia de muncă și din setea și voluptatea de a stăpâni. Deci ne-am înțeles. Trecem la cel de-al doilea punct.

S-au evaluat numai fraudele descoperite, la 700 milioane. Problema se pune astfel:

Dacă în șapte luni de guvernare brătienistă s-au furat 700 milioane, câtă vreme trebuiește pentru a se jăcmăni întreaga avere a țării?

Iată cum se va ajunge la data, atât de căutată, atât de dorită, a demisiei guvernului liberal. E inutil, căci e axiomatic, să mai dovedim printr-o argumentare iscusită că de îndată ce țara va fi adusă în sapă de lemn, liberalii vor renunța la sacrificiul guvernării. În ceea ce privește averea totală, o evaluăm la 30 de miliarde (în România veche). Ne izbim însă din nou de exasperarea cititorului care va obiecta fără întârziere:

„Înțeleg prea bine că 700 milioane înseamnă cea mai mare hoție de pe planetă. Că am de-a face cu Panamaua Panamalelor. Că am bătut recordul scamatoriei în materie. Lucrul revine la 100 milioane pe lună. Constat însă că, față de imensitatea sumei ce rămâne de furat, trebuie să-i răbdăm, încă și încă, pe liberali la putere!”

La care întâmpinare, găsim următoarea replică:

„Respectăm, cititorule, patriotica dumitale impaciență. Dacă ai inițiativă, grăbește-le plecarea și fi pildă concetățenilor tăi: mergi de-ți deșartă buzunarele la Banca Românească. Vinde-ți boclucurile la mezat și du-te cu banii la ghișeu. Apoi dă-te rob și lucrează pământul la Rătești... Poate vor face semenii tăi la fel. Că 100 milioane pe lună e o iuțeală prea mică, - te înțelegem. Dar dacă nu vrei să te conformi sfatului nostru, consolează-te: nu se fură *numai* 100 milioane pe lună. Se fură mai mult. Averea obștească va fi, deci, mai repede decât crezi, furată.”

VORBE DE MINISTRU...

Și vorbe de liberal. Așa se definește îndelunga cuvântare a d-lui Duca, despre care s-a repetat adesea, cu nuanță de elogiu, că e un om tânăr.

Un om tânăr și vechi. Personalitatea sa prezintă ofilirea specială a mătăsăriilor de teatru cari, deși întrebuițate numai la două-trei reprezentații de spectacol nereușit, exală mireasma tare și bătrână a naftalinei. Garderoba

uzează mai sigur și mai trist decât vântul cel aprig, decât ploaia cea dârză și decât soarele înțepit. Astfel, am avut, în seara comunicării, impresia stranie și turburătoare că un mecanism de muzeu istoric, o păpușe proaspătă și fardată, reconstituind figura dispărută a unui om însemnat, repetă, măsurat, frazele ce-i erau familiare. Frazele banale, frazele stereotipe, frazele vechi...

I-a fost dat domnului Duca să suporte rolul incomod al Junelui" din partid. Și aci asemănarea dintre teatrul politic și teatrul adevărat. D. Duca a fost și este încă „primul amoretz" al fracțiunii liberale. Figură mată, ochelari scilpitori, fizionomie simpatic geometrică, prezentată în proțapul unui gât insinuant; voce netedă, frază descifrabilă, cugetare rectilinie... Brătienii i-au decernat premiul întâi. A căpătat titlul de „Speranță", ipostază de **leader** și de campion și utilitatea sa a fost fixată: e aceea a unei trăsături de unire, permanentă, între ieri și azi; a fost pus în avangardă; a fost înălțat ca o stație de fără fir cu antenele impresionabile: vibrațiile atmosferice. Are funcția de adaptator al clubului. În sfârșit, are titlul de tânăr. Tânăr care apără cauza muncitorească împotriva d-lui Saita. Tânăr care, în avântu-i juvenil, relevă meritul guvernării liberale cu această frază buimăcitoare: „două hectare și jumătate au trecut în stăpânirea țăranilor. Pământul cultivat rodește și va produce o recoltă bogată". (Vii aplauze!) Și continuând pe această cale, d. Duca invoacă tribunalele militarești și hojiile din străinătate, spre a scuza tâlhăria mareață a depozitelor nemțești, a căror valoare pe prețurile de la noi înseamnă cifra catastrofală de zece miliarde. Invoacă sentințele mărunte ale Curților Marțiale, izbînd în microscopicele găinării ale micilor escroci, vinovați de a nu fi vărsat bacșișul aferent autorităților, pentru a disimula brigandajul herculean al samsarilor politici prevăzuți cu permisuri ministeriale. Iar la urmă, ca un gest hiperbolic de sfidare adresat partidelor adverse, d. Duca, Făt-Frumosul brătieniștilor, locotenentul șefului, exclamă, pe cel mai metalic și mai sonor gătletj, fraza aceasta de plecăciune devotată, de mătanie smerită, de frunte ce sărută lespezi și vârfuri de încălțăminte: „Avem șeful nostru, în fața căruia ne închinăm și în calitățile căruia avem deplină încredere". (Aplauze haotice, delir, urale, câțiva liberali impresionabili încearcă, în călcăie electrice, danțul lui St. Guy.)

Vai, domnule ministru! Cum s-a încețoșat privirea d-tale iscusită, cum a orbecăit gestul d-tale lucid, cum s-a precipitat ritmul ființei d-tale, - stăpânit! Cum ai renunțat la cochetăria reticentă, cum te-ai dat întreg când nu ți s-a dat încă totul! Un vârtej de retorică te-a răpit în galopul desfrânat, în saltul mult prea dincolo de obstacol, și iată că idealul dumitale s-a depărtat ca o stea călătoare. Mă tem pentru o carieră ce se anunța ca strălucită, pentru un viitor ce se presimțea apoteozat! Căci poate nu vei ajunge niciodată ministru la INTERNE!

DE RÂPĂ...

Să luăm ultimul pînjeniiș, cusut în ițe diplomatice, și din care d. Brătianu a evadat ca o muscă, jerpelită la aripi, zbârnâind disperat ca să scape de mandibula și ventuza arahnidei capitaliste. Iată:

Ziarele oficioase au relatat că d. Brătianu a fost citat în fața Sfatului de 5 pentru a expune punctul de vedere românesc asupra Basarabiei, în dispută cu d. Maclakov, delegatul țării umbrelor, al Rusiei care nu există decât în amintirea creditorilor ei și a cetitorilor de foiletoane.

Presa liberală și d. Duca, în conferința sa de la club, s-a mirat - un fel de a protesta - de legătura ce se face în telegrame între chestiunea, care nu e chestiune, a Basarabiei și aceea a Cadrilaterului. Încolo, tuturor li s-a părut natural ca d. Brătianu să-și exercite argumentarea în fața juriului celor 5, la întrecere cu cel scăpat de șbilțul și târbacă bolșevicilor.

Simultan, însă, presa guvernului atacă vehement Conferința și Pacea și, în genere, tendințele acaparatoare ale Antantei. Nu s-a mai ținut seamă de nici un menajament când s-a spus că factorul determinant la Paris este nu dreptatea, ci banul, nu libertatea, ci hegemonia economică franco-anglo-saxonă.

Totuși, în aceeași vreme, când în țară se declară ruptura, disensiunea iremediabilă fără anume revizuiți - România cerând alt regim decât statele nou-create ale Poloniei, Ceho-slaviei, Iugoslaviei - între noi și Antantă, [...] istețimea primului nostru ministru ne-a rezervat plăcerea unui același fel de soluție pentru oricare din atitudinile sale externe. D. Brătianu tușește sau d. Brătianu își trece batista pe la tâmple, își suflă nasul ori își descheie jiletca: cei 5 nu se vor resimți în hotărârea lor asupra Basarabiei.

Pe de altă parte, nici guvernul liberal și nici un alt guvern nu poate primi condițiile teritoriale ale Antantei. E drept că acestea sunt subordonate celor economice, și d. Take Ionescu, copil din flori al alianței învingătoare, e dispus să le primească. E cert că aceasta e cea mai bună politică astăzi, când regimul capitalist stă să fie înlocuit pretutindeni. Capitulațiile noastre de acum n-ar dura mult mai mult ca cele de la Buftea ori de la Brest^Litovsk. Dar mai e ceva: Partidul Liberal nu vrea să părăsească puterea. În consecință, pregătește rezistența și izolarea României Mari. Granițe necunoscute, trupe dușmane pretutindeni, lipsă de toate înăuntru, j afuri de-a lungul și de-a latul, focare de molimă, cuiburi de pungăși, adăpost de bande, așternut de foamete, cimitir constituțional din Nistru până-n Tisa - aceasta e țara din noul program de guvernare al d-lui Brătianu. [...]*

Iritare, nesiguranță, slăbiciune, grijă, întreaga tortură ce din 1916 n-a încetat să ne macine mai departe trupul și nervii.

[...]*

* Contexte cenzurate.

într-o convorbire acordată ziarului *Adevărul*, d. Teodor Mihali, președintele Partidului Național Român din Transilvania și una din figurile cele mai frumoase ale Ardealului, face un apel călduros la toți oamenii noștri politiei să înceteze numaidecât cu animozitățile dintre ei și să facă cu toții zid în jurul tronului, pentru a fi bine reprezentați în fața Conferinței de pace de la Paris.

Nu vom releva pasagiul din convorbirea d-lui Mihali care se raportă la un anume zid, pentru că, dacă am spune cinstit ceea ce credem noi, și cu noi toată suflarea românească din vechiul regat, despre acest zid și de ceea ce se ascunde îndărătul lui, cenzura ne-ar masakra, Curtea Marțială ne-ar înșfăca și starea de asediu ne-ar închide pentru totdeauna gura pe care o păstrăm pentru ziua și ceasul marei răfuiei.

în schimb, ținem să aducem la cunoștința d-lui Mihali, care e oaspetele nostru și e străin, firește, moravurilor de pe meleagurile astea, un amănunt numai din miile cari, probabil, d-sa nu le cunoaște îndeajuns.

D. Mihali ne cere, de pildă, mai multă solidaritate. Vai, d-le Mihali, din ce lume ați căzut și cât e de mare și de sfântă naivitatea d-stră! Cereți politicianilor noștri solidaritate? Dar e singura însușire, singura calitate și forță pe care o au.

[...]*

I-ați văzut, d-le Mihali, că se ceartă și că se înjură prin gazete. Nu judecați pe oameni și lucrurile românești după aparentă [...]*, de pildă, că oficioasele [...]*. Când aflați iarăși că d. Take Ionescu s-a întors furios de la Paris și că strigă pe toate glasurile „intransigență!”, fiți sigur că, aproape în aceeași clipă, un zâmbet fin mijeste în mustață, se miră și că un gând de onorabile tranzacții alunecă prin mintea maleabilă a încercatului bărbat de stat. Când... Dar de ce să mai lungim zadarnic pomelnicul acordurilor fatale, acordurilor eterne. Toată istoria României vechi, în ultima jumătate de veac, e împletită numai din firele acestei solidarități. [...]*

E boala de care am suferit mai mult și arma care ne-a rănit mai adânc. E lațul întins de solidaritatea partidelor noastre istorice.

[...]*

Și acum, când abia v-ați unit cu noi, ne vorbiți și d-stră de solidaritate! Dar de pe ce lume veniți, d-le Mihali? Și cum nu vă uitați o clipă în jurul d-stră, ca să vedeți în ce lume ați căzut?

* Contexte cenzurate.

Strigătul de bună-vestire al depeșilor s-a îndeplinit. D. Brătianu e printre noi. Știm ce rezultate ne aduce. Știm cu ce gânduri vine. A plecat singur cu buzele disprețuitoare, ermetic mute [...]*. Preocupările nu-l supărau mai mult decât un nor de țigară. În vagonul [...]* sumedenie de rubedenii și de clienți politici vegheau ca nu cumva cuget păcătos și îndoielnic să turbure

i
[»
I f
I |
| f
| <

siesta stăpânului. Roțile acceleratului țacăneau ritmuri metalice, storurile zvâcneau ca niște aripi robite, peisajul se înfiora în treacăt [...]*. Când treceau peste un pod, melodia fierului se întetea [...]*. Trecherile prin tuneluri erau singurele clipe sumbre pentru convoiul binecuvântat. [...]*. Toată solitudinea l-a însoțit pe d. Brătianu la Paris, căci ce nu poate născoci mintea unor partizani înamorați de hatăruri, de valute și permise, când merge șeful să facă România Mare?

Și acum?

După ce a scos Tratatul de alianță și l-a prezentat celor patru bărbați, [...]* când alții i-au oferit sprijinul sfaturilor și legăturilor cu lumea de mandarine de la Versailles, care-i rezultatul?

\
/
"i de
'-
|
«

A bărbit pe Take Ionescu motivând excluderea lui din delegație pe chestia Torontalului. Și d. Brătianu care [...]* a pierdut nu numai Torontalul, dar și Temișul, și a determinat ridicula înjghebare administrativă denumită, generalul Farret, județul Lugoj. Despre soarta Ardealului, zierele ne dau primii fiori, și linia de graniță din Tratat se știe de pe acum că e pierdută. Regiunea Ceremușului în Bucovina, Basarabia întreagă și Cadrilaterul sunt trimise în fața noilor Sfaturi diplomatice. Bani nu ni s-au dat, nici în despăgubire, nici în împrumuturi. Valuta noastră stă mai prost ca a tuturor vecinilor, atunci când se zice că locuim cel mai fericit Canaan al planetei. Muniții - cerute de burghezi -, nu! alimente și mărfuri, - nu! material și industrie, - nu! Pace reală pe frontiere, - nu! Și d. Brătianu, supărat pe Versailles, se întoarce! Cheamă poporul în jurul hotărârilor sale [...]*.

TĂCERE!

-f
't
*

România mică sau mare, veche sau nouă, România oficială are tot aspectul unui ospiciu imens în care se zăbrelesc bolnavii ca șerpii în cutia menageriei.

Din când în când, câte un lunatec scapă înfășurat în cearceaf și cu pasul miraculos încearcă strășina clădirii ori alunecă lin printre hornuri. Gardienii

* Articol drastic cenzurat (peste 50%), în special în partea finală.

se încumetă arunci pe urmele lui. Lumea-l privește de pe pământ uluită. Spectacolul se termină cu prăbușirea alburie a celui fascinat de aurul masiv al lunei pline. Emoția jos e intensă, rândurile de oameni se frâng, se retrag, spre a face loc trupului căzător. Și, deodată, gloata înmărmurește într-o nouă nemișcare atentă: pe acoperiș, la capătul opus, plutește o altă siluetă ome-nească, strălucitoare, înceată, lină, dramatică... Lumea strigă ascuțit în zvărcolirile sufletești cele mai aprige: „încă unul! încă unul!” și-i așteaptă, drăcește, inconștientă căderea...

Ziarul *România* de ieri denunță cazul unui nou prefect împleticit în sforăria migăloasă a unei afaceri de zahăr. Prefectul se numește Rang, zahărul provenea din Ucraina - probabil contrabandă - și era în cantitate de două vagoane. Aceste două vagoane au fost furate, dintre altele, din gara basarabeană Pârlita, unde, sub bună pază militărească, amenințau totuși să prindă mucegai. Într-o noapte, vagoanele au întreprins, mânate de forțe misterice, o călătorie spre Ungheni, de unde vehiculele prefecturei Iași au transportat zahărul în târg și l-au vândut pe onorabil preț.

Relevăm și cazul Rang nu pentru a ne revolta contra acestui prefect imprudent, inabil și nenorocos, care s-a denunțat singur, întocmai ca som-nambulul de pe streșini. Nici pentru a ne speria de cele două vagoane de zahăr păzite atât de militărește. Religia ne-a deprins și cu alte minuni: corpul domnului nostru Iisus a dispărut dintr-un mormânt păzit nu de mârłani de la Dunăre, ci de legionari romani. Și nu putem afirma că blânzii săi apostoli erau mai „pezevenghi” decât ciracii d-lui Vintilă Brătianu.

Nici că trupul Divinului era mai dulce ca zahărul. Dar, în definitiv, două vagoane cu tos sau cubic nu înseamnă marea cu sarea! Suntem blazați în această privință. S-au mai semnalat în România decretelor-legi întâmplări la fel, dar în stil mai mare. Ne-a arătat Intendența, Caracalul și Brăila cum se lucrează cu sutele de vagoane și de milioane. Vrem să ajungem însă la o altă concluzie, pentru acei cari așteaptă căderea guvernului, motivând-o cu o mie și una de eșecuri interne și externe, cu noianul de nenorociri provocate de reaua administrație și de prostituirea înalt patronată a moravurilor publice... Cum, dar, vreți să lase un partid din mână puterea într-o țară în care, dacă ești prefect, ministru ori simplu liberal, poți fura de sub pază vagoane, șleपुरi, bastimente, șantiere, mașini de imprimat bani. Iar dacă ești un proletar flămânzit și forțezi oblonul unei brutării pentru rația de pâine zilnică, înfunzi pușcăria ca spărgător?

Nu înțelegeți că toate argumentele dv. cu Torontalul, Cadrilaterul, Basarabia, Crișana, Ceremușul, valuta, foamea, voința națională sunt ridicule în fața exemplului umil, dar elocvent a două vagoane furate ce demonstra, însă, cât de compactă poate fi solidarizarea liberală și îndârjirea lor de a sta la cârmă?

La ce le mai strigați disprețul și dezgustul vostru, când ei vă doresc cu atâta justă încăpățănare? Cum vă închipuiți că-i veți determina să comită o afacere atât de proastă: demisia?

Un singur sfat pentru opozanți: nu mai denunțați noile tâlhării, noile Panamale și vechii tâlhari. Căci departe de a compromite regimul, avem convingerea, bazată pe observarea corupției unanime, că îi fortificați vitalitatea, îi bateți toba reclamei, îi recrutați aderenți și admiratori. Tăcere! Tăcere!

PRESA ȘI CENZURA

Alegerile au fost hotărâte pentru la toamnă. Cel puțin așa spune un decret-lege învestit cu toate semnăturile legiuite. Dar un decret-lege nu e o garanție, nefiind nici măcar un angajament. Situația de azi se va eterniza, neschimbată. Și arma principală a teroarei, cenzura, va rămâne la îndemâna oligarhiei. Steagul vremurilor moderne, strigătul de raliere, răspânditorul de lozincă, Presa, continuă să zacă. Pretutindeni, ea a făcut gesturi de revoltă. Și regimurile au cedat. Clemenceau însuși, gazetarul, a îngădit cu stricteță atribuțiunile cenzurei. A înțeles că dacă pe vremea lui Bonaparte se putea governa cu un buletin oficial zilnic, astăzi lucrul este imposibil.

La noi s-au chiuit doar rușinoase și timide protestări, cari n-au dus la nici un rezultat. Ziarele continuă să fie pe mâna câtorva funcționari, cunos-cători în ale alfabetului și a căror slujbă constă în a apăra pe necinștii [...] de porecle ori de învinuiri și a înlătura din ziare denunțurile, când se comite o nouă și amplă prădăciune în visteria țării. Astfel înțeleasă, josphica lor meserie îi pogoară și mai mult în nemernicia morală a rolului asumat și mizera leafă ce primesc capătă numele de *mită*.

S-ar fi putut însă presa noastră scutura de zgarda pe care o acceptă? Am amintit adesea că solidarizarea gazetarilor francezi, în cap cu Louis Blanc și Ledru-Rollin, a răsturnat și cenzura, și guvernul, și Bourbonul. A fost zadarnic. Am constatat cu părere de rău că printre colegii noștri numărăm mulți nechemați, și mai mulți fricoși, și mulți subvenționați ai guvernului liberal. Apariția simultană a tuturor ziarelor din București, fără cenzură și fără aderența *Independentei* și *Văitorului*, ar fi dus la desființarea cen-zurei. Presa milostivă ar fi făcut gestul de a primi printre personalul de administrare și expediție, cu asentimentul acestuia, pe nefericiții stipendiați cari își desăvârșesc cultura citind și subliniind, seral, gazetele. Nu s-a luat

' Un cuvânt cenzurat.

nici o decizie. Insistăm azi din nou pe lângă toți confrății, astăzi când e evident că cenzura va funcționa pe multă vreme încă și cu mai mult desfășurare ca niciodată. Și pentru că suntem în țara timidității, în țara de robi și ciocoi ai României, nu pretindem libertatea de opinioară a presei. Cerem numai ca cenzura română, după sistemul celei franceze, să se mărginească la supravegherea știrilor militare și a comentariilor lor. Criticarea actelor guvernului și denunțarea rețelilor apucături ale partizanilor să fie îngăduită. Presa are cuvântul.

POLITICA LUI ÎNCURCĂ-LUME

Pe când d. Brătianu vorbește de retragerea guvernului, înmulțindu-și, însă, reticențele, șovăirile și suspinele, cu aerul unei domnișoare care vrea și nu vrea, știri din izvor austriac vorbesc despre declarația lui *Béla* Kun că va porni război contra României, din pricina trupelor ce continuă a fi tăbărite pe Câmpia Tisei. Alte știri nemțești, comentate în ziarele de ieri, anunță că riposta României s-a produs în chip efectiv, printr-o ofensivă care ne-a și trecut pe malul inamic, de pe care drumul duce drept ca în palmă la Budapesta. Nu cunoaștem adevărul. Comunicatul oficial vorbea într-adevăr de lupte; dar el afirmă că, dimpotrivă, maghiarii erau în funcție de agresivă [?] și că în nu știm în ce punct a trebuit să-i izgonim din zona ocupată, românească. Simultan, alte depeși spun că tratativele dintre Antantă și unguri au fost suspendate. Măsuri de constrângere vor fi luate. De către cine însă? Care e situația guvernului- român în preziua unei noi campanii? D. Brătianu a refuzat, din spirit antantisto-burghez, să încheie pacea cu Bela Kun când acesta a cerut-o. Drept recunoștință, i s-a cerut cu energie să curme înaintarea trupelor sale, ceea ce a procurat celorlalți protejați și fideli tovarăși ai Antantei, cehoslovacii, deliciile unei înfrângerii.

Și Antanta a întreprins o conversație cu Bela Kun, ajungând la concluzii cari jigneau tratatul de alianță al d-lui Brătianu și granița fixată în acel tratat. Și după ce și-a supărat aliatul, Consiliul celor 4 întoarce spatele guvernului bolșevist maghiar, pentru a-i pregăti, prin arme, prăbușirea. Deci, pentru moment, un singur rezultat pozitiv: traseul liniei Clemenceau, care modifică granița româno-maghiară în favoarea acestora. Bolșevii pot fi de acum răsturnați, armatele românești pot intra în Budapesta; ele nu mai pot determina o altă frontieră fără noi conflicte cu Antanta. Ele nu pot decât să servească interesele finanței antantiste prin izgonirea guvernului comunist. Și atunci ne întrebăm, privind lucrurile din punct de vedere fie și strict

naționalist: la ce bun jertfa de vieți ce se pune la cale, când singura ispravă spre care se poate tinde - capturarea materialului de război inamic - e iluzorie, câtă vreme va continua jocul burghez al alianțelor și al urzelilor diplomatice? Și când ne gândim că d. Brătianu a plecat de la Conferință trântind ușile, că partidul de la putere duce țara la un război economic cu înțelegera, cât de ridiculă și de buimacă apare politica noastră militaristă față de Ungaria!

Se schimbă însă aspectul situației dacă, din întâmplare, ar fi adevărat că de data asta și ungurii nu ne dau pace, și bolșevicii ruși ne atacă. Aceste ipoteze duc fatal la concluzia că, fie în bune legături de alianță cu Antanta sau fie în vrăjmășie stăpânită, guvernul liberal n-a știut asigura țării românești o pace reală. Că inaugurând acum o politică dusă în răspărul celei urmate până azi, păcatele și greșelile sale nu ne vor urmări mai puțin. D. Brătianu a rămas în război cu Ungaria și Rusia pentru Antantă. Plecând sau schimbându-și atitudinea, d. Brătianu ne lasă în vrajbă [...] și cu inamicii Antantei. Nu-i putem contesta însă consecvența în a încurca lucrurile și a trece altora ponoasele, până ce, desigur, va fi din nou chemat la putere de cel care deține bascula partidelor noastre istorice.

ÎN CAPITALĂ, IERI...

La marginea Bucureștilor, după șirul vilelor bogate, cu geamuri deschise în grădini și cu vegheze atârând ca niște chitre, urmează șirul locuințelor ieftine, parodie municipală a luxului, trai contrafăcut al micilor funcționari cari n-au furat milioane. Și la sfârșit o câmpie netedă pe care zac cocioabe, ca pe scândurile unei camere inutile împărășirea de ghetve vechi și scâlciate; în fund, cerul pogorât printre plopi, o cârciumă cu șopron, lumini triste, sărăcime, înghesuială, sughiț de viori și două-trei stele ciudat de limpezi. Dintr-acolo s-au ridicat aseară glasuri în alarmă cari până nu s-au deslușit bine auzului, în imperativul disperat, comic și sinistru al lui „Pune mâna pe el!”, însoțite fură pe dată de tropotul multiplu al pașilor omenești iuțiți până la oboseală. Făcându-și loc și relief printre umbrele serei ce dau nemărginiri priveliștei, un om tânăr, cu fața goală, părul resfătat și umerii coperiți de cămașă, răsărea pe suprafața câmpiei în cea mai deplină dezlănțuire a mișcărilor de fugă, cu plămâni umflați și

* Câteva cuvinte cenzurate.

răsufierea repezită, cu grumajii întinși și gândurile oprite; și-atâta teamă era pe fața lui și râvnă de a dispărea, încât poate că ar fi închis ochii, poate că s-ar fi rupt inima în el, fără ca trupul exasperat să-și curme jocul picioarelor și avântul de alergare.

O gloată pestriță îl urma cu pasul și cu strigătul, și în capul ei un om în uniformă, cu pușca în mâini, capul frânt peste ceafă, își despica mecanic fălcile ca să mestice cuvântul de alarmă, până ce, zărindu-mă, îmi arată cu un gest al ființei sale pe fugar și-mi strigă oribilul strigăt al mulțimei asmuțite: „Pune mâna pe el!”.

Făcui câțiva pași înlături să ies din întâmpinarea urmăritului, să-i arăt în față drumul liber spre șoseaua cu parcuri nenumărate, poteci cu umbră și ascunzători. Omul însă mă ocoli, îndreptându-și fuga spre un masiv de clădiri, pe când jandarmul, răgușit, îmi chiui amenințător și neputincios: „Am să-l împușc!” Și mânuind arma din goană, făcu să scărșnească scurt încercătorul.

- „Să nu tragi!” și militarul, trecându-mi pe aproape, surprins în toată educația lui de a asculta ceea ce i se spune răspicat și tare, îmi găfâi asigurător:

- „Trag în aer!”

Ceata se depărta zgomotos. Era ceva atroce în goana aceasta a omului după om, în obstinația nedreaptă a haitei bipede și a bipedului în veston de a nu lăsa trupul cela însuflețit, gândul cela izolat ce gonea nebun în frunte, să fugă unde vrea, să cadă unde o cădea, să plângă, să răsuflă, să smulgă iarba pământului care ne găzduiește pe toți.

[...]*

Și când pocnetul fășni din țeava spre cer, stârnind ecou peste coroanele de arbori în cari se adăposteau beznele, omul fugărit slăbi din genunchi și de la mijloc și se așternu cu mișcarea clasică a celor ajunși într-adevăr de glonț [...]* mâna jandarmului îi atinse umărul în numele legii. Spre potolirea necazului, câteva lovituri de cizmă, de pat de pușcă și înjurături, interesând îndeosebi pe mama nenorocitului, îl ajutară, pe lângă alte, să se ridice. Sărăcimea sărăcimilor [...]* îl înconjură, dimpreună cu familiile în *neglige* ale micilor funcționari-proprietari de case ieftine, spre a întreba, glumi și scuipa, căci prinsul înfrânase legile pentru toți ocrotitoare. Și în toată seara, micul rai ieftin, cârciuma și cele câteva bordeie, prin clinchet, prin viori, țipete de târfe săcâte și glasuri cristaline de copii, vuiră cuvintele: „un dezertor”... „un borfaș”... „un găinar”... „un criminal”... „un vagabond”... „puneți mâna pe eeeel!”...

* Contexte cenzurate.

REMANIERE?

Când se încurcă lucrurile, când pașii țării se împleticesc, fracțiunea de oligarhie cățărata în cărca României obișnuiește să descindă pentru ca ceilalți să-i ia locul, înviorând mersul general spre viitor. Totul se reduce, însă, băbește la o chestiune de timp, căci leacurile doftorilor noștri politici nu pot decât să ajute lățirea cangrenei și mai abundenta de puroi izvorăre. De-a lungul anilor a urmat deci această alternare, născătoare a unui drept nescris al partidelor, cari ar fi ajuns, sub bagheta reguloare a Monarhului, la o dulce concordie, dacă nu se răsculau liberalii contra egalității stricte, tinzând să fixeze răstimpul lor de guvernare la patru ani, iar pe al conservatorilor la doi.

Așa că roțile statului scârțâiau amarnic, hopurile și înnămolirile amenințau uneori să-l răstoarne și drumul prin infinitul istoriei se urma cu pocnet de bici, cu „hăis” și „cea” printre înjurături între diverșii surugii; încă niciodată cearta n-ajungea la cuțit, după cum nici pâra nu divulga secretul tacitei convenții: alternarea. Poporul trebuia ținut în neștiință. Pentru el, ipocrizia oficială fabrica legi și comentarii, și forme nenumărate. Cei dintâi cari au rupt-o cu minciuna și au înfipt peste pajura regatului cinismul franc al decretelor-legi, precum rufețe miresei se proțăpesc în vârful steagurilor de nuntă, au fost liberalii. Sunt însă timpurile așa de grele și uriașul dezmoțit de o răsărire trandafirie își întinde și trosnește atât de amenințător mădu-larele înțelenite, încât liliputanii cari furnică pe pieptu-i păros simt nevoia de a-i mai da pe la nas cu fum de tămâie și mirodenii adormitoare. Iată situația:

Liberalii - sincer convingși că după un război victorios trebuie să stea patru ani la putere; sincer convingși că Partidul Conservator e îndeajuns de decrepit pentru a-l înlătura definitiv din sistemul alternării tradiționale - nu voiesc a demisiona în ruptul capului.

În același timp, deplinul eșec al guvernului nostru la Conferință, eșec care robește finanței străine țara, pe când statele neutre își păstrează un loc ridicat în ierarhia suveranității, necesită neapărat o schimbare de regim. De aceea, d. Brătianu, întors printre noi, a dat vestea așteptată a demisiei. Cinismul își are limitele lui, iar în veacul XX chiar în România nu se mai poate spune: așa vreau, așa fac. Și atunci soluția? Un guvern liberal fără Brătieni, un prunc ministerial atașat cu buricul de Banca Românească, un cablu de cauciuc care să lege echipajul de pe bord cu scafandri brătieniști dați la fund - iată una din soluții. Dar dacă liberalii ar observa că pot „guverna” și fără familia ramificată între ei ca un cancer? [...]* Și azi se vorbește de remaniere. Ultima pocăință a d-lui Brătianu: remaniere.

* Context cenzurat.

Se întoarce de la Paris cu demnitatea jerpelită și, în loc de a se ascunde ca păunii în năpârlire, își cârpește ministerul. Scoate doi-trei mandariți pentru a-i înlocui cu alții, atunci când proprii săi nădragi au ofuscat Conferința. Și are aerul de a spune, în atitudinea de farsor distins, măsurat în gesturi: Iată am refăcut guvernul și voi schimba dispozițiile Conferinței! Am scos pe X și Y din cutare și cutare minister, căci sigur sunt că din pricina lor, pieze rele, nu ni s-a dat Torontalul și celelalte. Guvernul înțelege situația și porcede viril la îndreptare începând totul de la el...

În felul acesta se trișează cu psihologia vagă, dar vastă a publicului care cere nedeslușit o schimbare. Căci o [...]*

Am înregistrat și această ipoteză a remanierei, o șoaptă mai mult în atmosfera insalubră a cluburilor, iar în cazul când s-ar realiza, vom propune judecarea vinovaților, adică a miniștrilor remaniati, culpabili de a fi compromis România în fața Sfatului de la Versailles.

BOCET DE CLUB

Cu multă compătimire se ocupă *Viitorul* de starea precară a Iugoslaviei. Dacă ar fi să ne luăm după jelanii ziaristilor liberali, ne-am feri că, în loc de un Pașici, destinul ne-a hărăzit cu un Brătianu care să ne croiască o altă soartă decât a vecinului aliat. Li se rupe inima Brătienilor de halul în care se află, nu de pe urma războiului, ci de pe urma dezbaterilor Conferinței, sărmana Serbie și țările unite ei. Principala pricină care-ți induce sensibilul suflet la melancolie este „simpatia manifestată de anglo-franco-americani pentru iugoslavi”. E într-adevăr tragic să vezi un stat aproape cu totul nou suportând iubirea întregei Antante. E neîndoios prielnic României faptul că, departe de a se putea văita de atenția binevoitoare a înțelegerii, se poate în schimb măguli cu antipatia ei. Acest lucru constituie punctul de sprijin pe care, răsămându-și pârgia inteligenței sale, d. Brătianu va ridica până la izbândă revendicările românești. Să picurăm deci o lacrimă dimpreună cu oficiosul guvernului pe mormântul prematur al Iugoslaviei.

Zilnic, adaogă oficiosul, presa croată publică știri despre noi concesiuni acordate diferiților industriași aliați, pentru instalații de fabrici, exploatarea de mine și cărbuni. Aservirea Iugoslaviei la capitalismul anglo-american e completă...

Ce deosebire și din acest punct de vedere! Pe când în Iugoslavia capitalurile aliate fac să curgă torente de aur, aservind această îndoliață țară,

* Context cenzurat.

dar transformând-o de la o zi la alta, la noi nu e mină, nici pădure, nu e stație climaterică ori balneară și aproape că nu e regiune petroliferă în care capitalul național-liberal să nu reprezinte a suta parte din valoarea efortului și concesiunii pe care o face statul. Departe de a fi aserviți străinilor, suntem robii bunilor români înscriși în Partidul Național Liberal.

[...]* Și pe când transformarea în Serbia se face cu mare iuțeală, grație mijloacelor puternice de cari dispun apusenii, la noi schimbarea se va face potrivit ritmului oriental al muncii liberal-naționale. Lîmpede și simplu, nu e așa?

Dar înainte de a face gestul pios zvârlind, peste Dunăre și peste linia demarcațională din Banat, ultimele flori de adio, e bine să continuăm această paralelă între torturile Iugoslaviei și deliciale României. Aserviți străinilor, sârbii dobândesc însă tot ceea ce au cerut, pe când, sub soarele libertății economice, România Mare vede cum i se foarfecă în plin granițele. Aservită, Serbia geme de mărfuri, reintră în viața normală, reia munca întreruptă, cumpără ce-i lipsește, sau ce i s-a furat, cu dinarul ei egal în preț monedei străine... Liberă, România [...] * îndrumându-se înspre „rezistența pasivă” [...] * menținerea valorii leului la 30 centime. Și dacă situația asta nu poate dura, dacă tirania capitalistă va fi prăbușită în Europa întregă, atunci rumena sclavă, Serbia, va fi moștenit tot ceea ce inițiativa particulară și stimulentele beneficiului poate da în aceste vremuri de supremă emulație burgheză. [...] *

CADRILATERUL

Viitorul și-a făcut cu anticipație restricțiunile. N-a afirmat încă nimic, fiindcă nu șade bine unui oficios să știe că frontiera țării, după războiul de întregire, va fi din nou trasă nu în folosul nostru, ci în al dușmanului.

Îngăduind însă publicarea telegramelor cari anunțau că granița româno-bulgară va fi revizuită, guvernul s-a scutit de penibila datorie de a vesti un nou eșec și o nouă umilință. Cu privire la Dobrogea sudică, publicul nostru s-a obișnuit a cugeta într-u chip care-1 cinstește îndeajuns. Și înțelesul, localizat la Cadrilater, al cuvântului „revizuire”, îl cunoaște și-1 chiar dorește într-un fel anumit. Deci populația românească nu se va lăsa târâtă de fraze. Amorul ei propriu nu se va influența cu oratorie național-liberală. Silită să-și mute granița meridională, România nu suferă,

* Contexte cenzurate.

oricum am privi lucrurile, o scădere. În momentul când politicienii se plâng de măsura autonomiei minorităților ei [...]*

în vremurile când agitam flamura autodeterminării, ar trebui să grăbim

Calitățile de dansator politic ale d-lui Brătianu au înlesnit, în balul european, această figură de cadril care se numește *changement de dames*'.

CAPITALA

Presa liberală organizează discuția în jurul problemului strămutării Capitalei în alt oraș al României Mari. S-au publicat articole grave. „Cercul de studii” își spune cuvântul și în curând toți doctorii Partidului se vor pronunța, pe rând, împrumutând acestei noi farse trista și vida solemnitate a frazeologiei lor pompoase. Câțiva naivi atrași de pasiunea discuției, ca fluturii de inima lămpilor, au și intervenit cu argumente și obiecțiuni, și avem cuvinte să credem că dezbaterile vor căpăta amploare, din pricina puzderiei de clandestine oficioase, mari și mici, cari întetesc taifasul dintre rigida presă a guvernului și cetățenii cu surplus de idei.

Deci, suntem pe punctul de a deveni simpli provinciali, noi, locuitorii cetății București, scaunul lui Mihai Viteazul. Într-o bună zi, regele dimpreună cu sfetnicii săi vor întruni aiurea Sovietul suprem al țării. Și pe măsură ce se vor clădi, în alt oraș preursit, edificiile mărețe de trebuință - Parlamentul, ministerele, instituțiunile, băncile, regimentele - ciocoimea din cartierul Colței, samsarii și escrocii ne vor părăsi, lăsându-ne în această urbe revărsată sub arșiță, în moleșeala unei agonii line, la marginea țării, aproape de primejdia invaziei bulgare... Bucureștii vor avea soarta acelor cai bătrâni, părăsiți într-o melancolică și funebră libertate, lângă un șanț înierbărit, în care își îngenunche ei inutilitatea.

Galații, în schimb, steaua Dunării și a Brateșului, a Prutului și a Șiretului, la răscrucea a patru provincii românești, gazda corăbiilor de toate mărimile, păinjenis de cai ferate, popas fatal tuturor năvălirilor; Focșanii, oraș central; Brașovul, copcă a României Vechi și noi; Clujul, și poate cine știe câte încă, sunt înfățișate ca apte de a fi reședința guvernului, postul de observație și de comandă asupra țării întregi. Te întrebi însă de ce această intensă preocupare, când granițele României Mari n-au fost încă fixate, ca să le poți căuta, cu liniște, centrul.

* Contexte cenzurate. Textul a fost redus la jumătate.
Schimbarea doamnelor (franc).

Și mult mai admirabilă este condescendența neașteptată a guvernului care pogoară printre guvernanți și-și dă toată silința să consulte proletariatul intelectual asupra noii metropole. Oare să fi uitat oligarhia noastră practica decretelor-legi? Un decret-lege [...] putea, în zilele de acum, să strămute Capitala orișunde, conform cântecului Azi, aici, mâine, în Focșani... Dar interesul brătienistilor este ca discuția să fie cât mai largă și participanții cât mai numeroși. Trebuie să se convingă proprietarii de case că vor deveni, în curând, provinciali. Trebuie ca noua cointeresare brătienistă de la societatea „Clădirea Românească” să poată cumpăra cu preț cât mai scăzut, iar campania de presă are menirea să provoace această scădere de prețuri. Panica proprietarilor, dibaci pusă la cale și îmboldită la vreme de câteva manevre administrative de păcăleală, va stârni desfacerea în masă a imobilelor. „Clădirea Românească” năzuiește să pună astfel mâna pe cartiere întregi, în vederea exploatarii lor ulterioare, prin închirieri și noi vânzări. Iar chestiunea „strămutării Capitalei” va rămâne ca una dintre cele mai intelectuale farse ale biurocrației vintiliste.

Prevenind pe proprietarul burghez despre groapa care i se sapă, noi nu suntem pentru nereușita escrocheriei. Imobilele din București, ajunse pe mâna asociațiilor de la „Clădirea Românească”, înseamnă concentrarea proprietății urbane în cât mai puține mâini. Și aceasta ușurează, pentru viitorul regim socialist, rezolvarea complicatului problem al proprietății imobiliare orașenești.

REPETIȚIA GENERALA

În vreme ce partidele, mai mult sau mai puțin istorice, ale tuturor țărilor continuă lupta făgurnică și înmănușată pentru putere și afaceri, organizațiile muncitorești întetesc lupta de clasă și demonstrațiile, ce se desfășoară cu energie, arată în care tabără socială este forța și energia adevărată, focarul de viață și postul de comandă al societății. Grevele s-au succedat simptomatice și succesul lor nedezmințit a fost un semn. Și nu ne aflăm, de bună-seamă, în fața unui joc sclerată de ambiții, a unei sâcăieli sistematice pentru ordinea stabilită [...]’ tuturor zburătoarelor și găzelor, și sălbăticiunilor, și soarele care curge în toate plantele, aerul și apele, totul este între oameni obiect de speculă pentru câțiva și de suferință pentru cei mai mulți.

* Contexte cenzurate.

Dar aceștia s-au adunat, în fine, și s-au unit. Numărul lor le dă putere și chinul, - dreptate. Înjghebările calculate, cumpăna mincinoasă care pune lacrimi într-un taler, aur și sabie în celălalt, tremură, oscilează și echilibrul astfel falsificat se răstoarnă. [...]*

Într-o ogradă, gospodarul e stăpânul vitelor de muncă și povară ce-i răstoarnă la lucru brazda și i-o fac roditoare. Seara, în staul, lovituri și un mănunchi de paie. În societatea actuală, proletariatul a purtat jugul burghezului, cu trudă i-a tarodit universul [...]*. În legăturile de la om la om, starea asta de lucruri încetează. [...]*. Acum câteva săptămâni, un protest al Trade-Uniunilor engleze a determinat guvernul britanic să-și suspende ajutorul efectiv în contra sovietelor. Trupele expediționare au fost retrase din Murmania. Trecem și peste acest vorbitor exemplu al forței sindicale. Așijderi și peste deconcertanta rezistență a lui Bela Kun. Căci peste puține zile vom avea dovada că suntem în ceasul transformării [...]* și, ceea ce e surprinzător și plăcut pentru suflete ale transformării pașnice. Conferința [...]*

Tot astfel, în basme se vorbea de regiuni înmărmurite în liniște artificială. Iar a doua zi, după răstimpul hotărât, la al 22-lea ceas, stăpâna adormită a acestor locuri, Munca, se va ridica și toate ritmurile lumii vor bate și cânta din nou ui falfăirea zorilor [...]*. Așa să fie! Dar sunt mulți cei ce nu înțeleg frumusețea și însemnătatea actului. Presa burgheză vorbește de crimă, atunci când nici o picătură de sânge n-are cum să curgă [...]*

JANDARMII

Popoarele au gemut până azi sub povara îndatoririlor și cheltuielilor militare. Dar pentru că a sosit vremea dezarmării generale, și politicianismul tuturor țărilor a născocit formule prin care vechea stare de lucruri să se menție în fapt sub etichete noi, reducerea armamentelor și micșorarea efectivelor își găsesc măsluiala în libertatea, recunoscută până și statelor învinse, de a întreține suficiente forțe de poliție. De acum înainte vom avea de suportat cheltuiala măsurilor de siguranță [...]*. Vom plăti hrana, leafa și haina jandarmului, după cum plăteau odinioară satele pe arnăutul cu flintă de la conacul ciocoiului. Am acut, e drept, un pas spre sinceritate. Înainte de război toată aglomerarea aceea de oameni tineri în cazărmi se făcea [...]* pentru apărarea graniței [...]*. Trupele permanente se războiau adesea cu socialiștii și, în genere, cu adversarii regimului, făcând operă de poliție.

* Contexte cenzurate.

Atâta doar că aveau steaguri de mătăasă și fir frumos jerpelitate în lupte adevărate. De azi înainte însă, acestor regimente le vom spune franc: jandarmerie. Fără steaguri, fără declamație, fără muzică. [...]*. Căci un decret-lege [...]* divulgă numărul jandarmilor: sunt 4 brigăzi, cu aproape 40.000 de oameni, efectivul unui corp de armată pe picior de război! Conferința de pace a limitat la 50.000 armata permanentă permisă Poloniei și tot la 50.000 aceea îngăduită României, Serbiei Mari și Iugoslaviei. Sporind însă la 40.000 numărul jandarmilor și acceptând și limitarea Ligei Națiunilor, România nu e deloc mai dezarmată ca înainte. [...]*

Nici unul din vechile grupuri politicianiste n-a protestat contra acestei împătriri de efective în jandarmerie. Acordul e complet. Putem decerne meritul inițiativei d-lui Marghiloman, care, după Pacea de la București, înmulțea jandar- mii și se gândea la educația sufletească a acestora: Socrate, Platon, Kant, Corneille, Racine, un întreg program pentru îndulcirea moravurilor.

Mai puțin fățarnic, d. Brătianu acordă credite și formează brigăzi noi, fără a se neliniști de psihologia viitoare a jandarmului.

DUPĂ TREI ANI DE STARE DE ASEDIU

Se împlinesc trei ani de când tronează în România regimul stărei de asediu. Trei ani de când familia d-lui Brătianu face și spânzură, dimpreună cu cele câteva sute de căpcăuni jobenați cari le populează clubul, parlamentele și le furnizează, prin exemplare de lux, ministeriabili. Trei ani de când orice control al opiniei publice a fost înlăturat, orice critică de presă a fost suprimată prin măsuri de silnicie, prin foarfecă [...]* orice țipăt și orice elocință răzvrătită redusă la tăcere cu bancnote. Trei ani de când toate gesturile, toate acțiunile se comit la întuneric în numele patriei primejduite și se consacră cu o urare stereotipă și parcă ironică: la toți de față și viitori sănătate. Și niciodată n-a fost Țării Românești dat să asiste și să sufere atâta debandadă în conducere, atâta înfrângere pe tărâm militar și diplomatic, atâta pervertire a moravurilor, atât cinism etalat și o atât de hiperbolică escrocare și tâlhărire a avuției ca în acest răstimp extraconstituțional.

Au ascultat cu zâmbet pe unii miniștri, disculpându-și regimul și partidul și cercând să arunce vina pe însăși vremurile neobișnuite prin cari am trecut și trecem încă, vremuri ce zămislesc nevoi, nevoi ce zămislesc speculanți, jefuitori și guverne forțat tolerante. Am păstrat însă din această apărare mărturisirea că niciodată n-au trăit în țară atâția traficanti și samsari [...]*

* Contexte cenzurate.

Păstrăm convingerea că răul în partea cea mai covârșitoare izvorăște din suprimarea libertăților, deci a controlului și protejarea escrocheriilor de către cenzură. A trebuit, bunăoară, în chestiunea zahărului de la Brăila și Caracal, ca scandalul să izbucnească mareț, să ia proporțiile unui fenomen social, pentru ca, înțelegând guvernul că orice tentative de mușamalizare sunt zadarnice, să lase presa de a divulga publicului cele întâmplate. Toate nelegiuirile, toate bicsniciile comise și cele pe cale de a se comite sunt rezultatele regimului marțial, pentru moment, și ale regimului burghez în genere.

Au mai fost, poate, dictaturi în alte țări, fără alt scop decât al mântuirii publice și fără spectacolul Vlăsiei din „România întregită”. Dar au mai fost și oameni cari au corespuns vremurilor și a căror energie binefăcătoare a răscumpărat cu prisosință relele inerente unei astfel de stări de lucruri. De la Olivier Cromwell și Napoleon I la Ionel Brătianu, de la Hamilcar Barca - dacă vreți un negustor - la Ionel Brătianu, cât drum, câtă deosebire!

Și acum? Când se va sfârși cu cenzura, cu starea de asediu, cu bunul plac, cu domnia lui „așa vreau”, cu josnica terorizare a claselor sărace și cleptomania răsfățată a celor de sus? Legea excepțională precizează: șase luni după pacea generală. Considerând că o lege fizică, ce se poate ușor transmuta, demonstra că oligarhii nu se mai pot opri pe panta pe care au apucat să alunece și că singura lor scăpare - vremelnică scăpare - e în prelungirea și menținerea situației actuale, deducem ușor că familia de la guvern se va folosi de elasticitatea legii stării de asediu. Pacea cu Germania s-a încheiat, pacea cu Austria și Ungaria se încheie, delegații bulgari, apoi delegații turci vor merge în curând la masa ispășirii. Totuși, asta nu va însemna „pace generală” și, atâta timp cât vor răsuna focuri de pușcă în Rusia, cât va exista vreun general ambițios în Urali, vreun trib în arme în Albania, nu va fi „pace generală” pentru Brătieni și nu se vor număra, deci, cele șase luni la capătul cărora așteaptă izbăvirea.

[...]*

PLEBISCIT

Ziarul de seară al unui distins poligraf discută chestiunea plebiscitului [-]*.

Invocând principiile wilsoniene, nimic mai firesc decât această izbândă diplomatică a defunctei Rusii țariste, care, întocmai ca și un negustor de seamă în pragul falimentului, se menține pe piața mondială grație covârșitoarelor datorii ce trebuiesc, o dată cu lichidarea, achitate. Dar în loc să protesteze împotriva fățarniciei aplicării acestor principii - căci au fost

* Contexte cenzurate.

aplicate numai acolo unde interesele marelui finanțat îngăduiau -, eruditul poligraf întreabă dacă populația interogată are îndestulătoare lumini ca să cunoască interesele.

[...]*

Ecuador și din Polinezia. E adevărat că aceștia, dacă ar fi întrebați prin plebiscit, s-ar pronunța pentru libertatea negativă și ar respinge civilizația metropolelor europene care le trimite șine, telefoane și arme de foc în schimbul cauciucului? Iată cum își ignoră interesele micii colorați de la tropice.

&<

1

[-]*

/

,

PE TISA

[...] comunicatul oficial ne-a vestit că, de-a lungul Tisei, trupele maghiare ne-au atacat. Suntem în defensivă. Lupta continuă [...]** și nici o veste nouă n-a adus încă o precizare definitivă asupra rezultatului. Deci, după semnarea păcii cu Germania, precum și după înmânarea tratatului cu Austria, ne găsim [...]** în crâncen război de [...]**.

Politica d-lui Brătianu, numai zig-zaguri, întortocheri și duplicități. Obține cu greu învoiala Antantei de a respinge pe unguri dincolo de prima linie demarcațională. Se oprește din ordinul ei. Militărește judecând, nici că se putea greșeală mai mare. Armata trebuia să-și exploateze succesele și să-și continue operațiunile, înfruntând riscurile diplomatice. Un prim hap. De altfel, în [...]**.

i

i

;

:

<§

ROMA OFENSATĂ

Războiul european a fost făcut de capitaliști și de guvernele aservite aurului, la adăpostul frazelor frumoase și al steagurilor de mătăasă. Toate imperialismele s-au ciocnit, mai întâi, în două mari grupări beligerante. Germania, cu suita ei de nații și ambiții, a fost înfrântă de către gruparea anglo-saxonă și latină. Imperialismul Antantei a învins în funcție de grup. Fi-va el doborât prin forța nemulțumirilor separate?

Prima nemulțumită era să fie Franța. Interesele ei au fost însă împăcate și Marsilieza care s-a intonat de 14 iulie arată că bancherii Parisului au fost satisfăcuți prin cedarea bazinului Sarrei și atribuirea unei apreciable

* Contexte cenzurate. Textul redus în proporție de circa 75%.

**Text cenzurat circa 50%.

suprafețe de colonii germane și posesiuni turcești spre civilizare; pe lângă asta, sentimentul național obținuse Alsacia-Lorena, pentru care a curs atâta cerneală și atâta sânge.

Italia, România și Grecia au trecut în rândul celor ostili. Dar dintre toți aliații, cel mai contrazis de Conferință părea la un moment dat Italia. Țară bine condusă de diplomați abili, cari, de o jumătate de secol, urmăresc aceeași politică de expansiune: dominarea Adriaticei și preponderența incontestabilă în Mediterana.

Doi rivali de pe vremuri: Austria, pe care perspicacitatea Italiei o socotea de mult ca inofensivă și predestinată morții; Franța activă, tenace și anti-germană. Aci fiind rivalul de seamă, Italia se raliase la politica Germaniei, după duroasa lovitură de la Tunis, care prelungea neliniștitor litoralul francez în Mediterana. Bismarck însă definise în termeni preciși politica italiană: „stăpânirea Mediteranei trebuie să fie preocuparea constantă a Italiei, obiectivul miniștrilor, cugetarea fundamentală a păturei dirigente”. Sprijinul Prusiei împingea noua aliată la o politică în stil mare, colonială, ceea ce coincidea cu scrisorile unor cugetători politici ca Fregoso: „Egiptul, Tripojsul, Tunisul, Algeria sunt pentru noi colonii naturale”.

Întemeiată deci pe alianța cu Germania, burghezia italiană a întreprins campania din Abisinia și Eritreea, a pus mâna în 1911 pe Tripolitania, a ocupat Rhodosul și Dodecanosul și, schimbându-și în fața războiului european orientările, și-a asigurat printr-un pact, semnat cu aliații la Londra, o situație egală cu a Franței în Mediterana și o hegemonie recunoscută în Adriatică. A intrat în război, unde morții ei au căzut din belșug.

Astăzi, însă, Italia află că în locul muribundeii Austriei, Iugoslavia îi contestă anumite drepturi în Adriatică. Conferința, adică Wilson, sprijinea acest punct de vedere. Sistemul măsurilor de înlăturare a Italiei se urmărea și se prelungea până în Mediterana, prin instalarea grecilor pe coastele Asiei Mici și iminența unui plebiscit în insulele contestate. Nemulțumire, deci, și revoltă în toate straturile sociale. Și precum în 1913 balcanicii coalizați s-au încăierat pe trupul Turciei învinse, depeșile ne-au relatat ciocnirea sângeroasă la Fiume între italieni și trupele franceze.

Aceasta demonstrează suficient că orice politică burgheză se soluționează printr-un război, care, la rândul său, cere aceeași soluționare pentru simpla și singura fericire de a prelungi o stare de lucruri funestă omeniei: regimul capitalist. Popoarele vor fi totdeauna jocul și obiectul tranzacțiilor câtorva ambițioși ai finanței și ai politicii, până în ziua când aceștia vor fi înlăturați de la cârmă și reduși la neputință prin sistemul cel mai larg și mai direct de conducere: [...]*.

Până atunci, o ultimă telegramă anunță că Tittoni a primit mână liberă din partea Franței în politica Balcanilor.

* Context cenzurat.

VICTORIE

Ziarele [...]* manifestă o bucurie [...]* comentează izbânda trupelor noastre pe Tisa, izbândă care, după comunicat, se află încă în stare de prelude. Participăm, firește, la bucuria unanimă. Trupele străine au fost oprite la provizoria fruntarie strategică [...]* invazia este întotdeauna urmată de relele ei obișnuite. În cazul de față, resentimentele încă proaspete între români și unguri ar fi repus populația noastră din Ardealul Occidental, la represalii îngrozitoare. Socialismul nu trebuie purtat la vecini cu sabia în mână, ca El Coranul. Ideile noi nu se impun niciodată cu armele. Robespierre a proclamat adevărul acesta în ședința Adunării Naționale, care, de față cu regele Ludovic, a hotărât să lupte în contra Europei pentru propagarea Revoluției franceze. Și cu toate că popoarele așteptau un liberator, ele s-au ridicat împotriva năvălitorilor. A rezultat un război care a ținut un sfert de veac. Suntem deci pentru principiul ca transformările sociale [...]* - chiar atunci când lupta de clase s-ar întezi până la violență - să se întâmple fără sprijin armat străin. Hotarele țării, pe cari le cunoaștem ca drepte, trebuiesc apărate împotriva orișicui. [...]*. Nici din punctul de vedere burghez, politica d-lui Brătianu, n-a uzat de toate probabilitățile de cari dispunea și n-a arătat fermitatea și promptitudinea necesară. O linie de conduită șovăielnică, zigzagată, întortocheată, în care totul a trebuit tras de mai multe ori de la început - iată acțiunea d-lui Brătianu.

[...]*

FINIS...

Faimoasa clauză a controlului minorităților poate fi o jignire pentru unele state cari au luptat alături de Antanta, dacă am compara regimul ce li se impunea lor cu regimul sau cu lipsa de regim a țărilor neutrale. Este, din acest punct de vedere, o cinică nedreptățire ca Danemarca, Olanda, Suedia și alte țări nevătămate de război să plece de la Congres mărite într-un fel sau altul și cu suveranitatea imaculată, pe când steagul trențuit al neamurilor războite să fie silit la închinăciune, primind atingerea mânătoare a mâinilor capitaliste. Repetăm însă și azi că decizia Conferinței, în ce ne privește, nu atinge decât clasa noastră conducătoare, inacceptabilă la

* Text cenzurat circa 50%.

iscălirea unui tratat, fiindcă ea și-a călcat tratatele și angajamentele totdeauna. Dar există un stat pentru a cărui populație articolul 5 este o binecuvântare și o garanție. Acel stat este aliata învecinată cu noi prin anexarea de teritorii rutene în Galiția de sud - Polonia. De la retragerea trupelor germane de ocupație, o învălmășeală a izbucnit în această țară în care populațiile ucrainiene, mai mult sau mai puțin compacte, s-au apărut cu armele împotriva tiraniei șovine a majorităților. Și spectacolul anacronic al pogromurilor s-a produs și el, ca odinioară în defuncta Rusie țaristă, însă cu mai multă îndârjire și cu mai scurte intermitențe, astfel că numai în ultimile șase luni au fost uciși în Polonia mai mulți evrei decât în ultimele două decenii în întregul imperiu moscovit ce-și parcurgea fazele spre dezagregare.

Statisticile vorbesc de Ia sine cu precizări și cu date. Și e înfiorător să te întrebi, în fața unor asemenea orori, dacă poporul care nu și-a meritat istorica nedreptate a împărțirii, își merită azi izbăvirea și chemarea la o viață liberă, când prima sa privire, trezită din moarte, e o privire de ură și primul gest e asasin: pogromul.

Sub auspiciile rele ale Societății Națiunilor, Polonia renviată reia firul rupt al tradiției și cade iar sub conducerea plutocrației nobiliare de altădată, proprietară de imense latifundii, purtătoare de titluri sonore, vorbăreață, ambițioasă și dictatorială.

Nici o învățătură din istoria dureroasă a robiei și a revoltelor, și din povestirea verbiajului, zavistiilor și intoleranței ce caracterizau vechea Dietă feudală a Poloniei prăvălite în întuneric? Ar fi dureros să vedem repetindu-se greșelile și repetindu-se deci istoria, și ne așteptăm la toate acestea de vreme ce s-a repetit dintru început regimul în genere.

Prin urmare, ca un nou-născut, cu organismul șubred prin moștenire, Polonia e pusă în supraveghere, singura cheazășie a dăinuirii ei și a restaurării moravurilor civilizate într-o populație lipsită de conducere atentă. La noi nu s-au produs pogromuri. E însă, pe lângă antisemitism, și un alt punct de atingere între țara noastră și țara leșească: oligarhiile. Același politicianism, dezbărat însă de eleganța pe care o dă aristocrația seculară, domnește și la noi, cu aceleași moravuri autocratice.

Și se explică astfel gingășiile diplomatice, asigurările de alianță ce și le fac ambele clase dirigente, precum și colaborarea promptă și entuziastă a trupelor trimise de noi la Colomea. Alianța româno-polonă, într-o Europă burgheză, nu-i numai o necesitate geografică. Oligarhii respectivi s-au gândit la serviciile de poliție și siguranță pe cari și le-ar putea face reciproc, pentru fericirea comună.

MARELE SFAT AL ARDEALULUI ȘI MARELE SFAT AL ROMÂNIEI

L'Indeipendance de aseară anunță agale:

„Marți 29 iulie, la orele 10 dimineața, are loc la Sibiu solemnitatea deschiderii sesiunii Marelui Sfat Național ardelenesc”. Și condeiașii cu simbrie ai guvernului și-au scurtat grabnic inspirația, pitulând acest cu adevărat formidabil eveniment politic în rubrica informațiilor. Ne așteptăm, prin unnare, la catastrofa unui individ; fie el redactor care a pălăvrăgit atât de mult și imprudent într-o informație așa de laconică, într-o informație care a scăpat pe sub ochelari și printre crăcii foarfecei o frază suculentă în sugestii și înțelesuri. Nu importă. Principalul este că în minutele când cetitorul parcurge aceste rânduri de elogii [...] * Marele Sfat de la Sibiu și-a început lucrările. Cu reprezentanți trimeși din toate comunele Transilvaniei geografice și ale ținuturilor din preajmă-i; cu delegați în număr cinstit proporțional ai minorităților etnice conlocuitoare; cu membrii Consiliului dirigent, oameni înăspriți în luptele politice șovine din prăbușitul imperiu; cu militari și clerici cari aduc o notă tradițională și vetustă în aspectul adunării, - s-a început cu voce tare discutarea problemelor actuale și îndrumarea destinului provinciei. Viața constituțională, singura care îngăduie desfășurarea fatală a evoluției fără oprire și deci fără iureșuri și violențe, a reînceput peste Carpați. A reînceput în numele Regelui și cu aprobarea [...] * a Guvernului de la București. Ne aflăm în fața unui fapt superb de independență și, am putea zice, de sfidare: în fața unei biruințe zdrobitoare a conștiinței cetățenești și, în același timp, în fața unui îndemn ce ne impune mai întâi umilință și pe urmă mișcare. Gândiți-vă că noi, valahii, elită de politicieni cafegii, stegarii neamului, sâmbure în jurul căruia s-a împlinit fructul româniei de pretutindeni; noi, liberatorii, cari am escaladat munții în ajutorul robilor de dincolo, suntem încă guvernării decretelor-legi, cetățenii cucernici cari batem mătâni la carâmbii jandarmului, cari avem o oră a stării de asediu, un club liberal, unde cântă la răstimpuri, pe o strună aleasă, câte un ministru și o cenzură, unde valetărimea regimului își pune obrazurile în chip de pavază pentru ca scuipatul neputinței ziariștilor să nu pice în haznaua sufletească a stăpânilor.

Nu s-ar putea un Sfat Național și pentru valahi? Nu s-ar putea să se imite și la noi autonomul Ardeal? Nu s-ar putea în plus să reinvie Sfatul Țării din Chișinău - la care neopoliticianismul basarabean a renunțat cu atâta neprevădere interesată - și nu s-ar găsi o modalitate spre a resuscita Dieta Bucovinei cu vremelnica ei autonomie, pentru ca să avem și în aceste

* Contexte cenzurate.

regiuni românești spectacolul vieții constituționale? Am renunța cu abnegație, noi cei din România liberă și liberatoare, la cotorosirea de regimul decretelor-legi în schimbul acestei priveliști întăritoare în țările realitate.

Dar este oare adevărat că în Ardeal nu domnesc Brătienii?

[...]*

Căci dacă sesiunea Sfatului Național a fost deschisă, atunci cu o simplă deschidere de uși, starea actuală e spulberată: toate partidele politice burgeze din România veche, dimpreună cu Partidul Socialist și dimpreună cu grupările politice regionale, să trimită delegați la Sibiu. Și atunci va funcționa acolo nu Sfatul Ardealului, ci Marele Sfat al Țării întregi.

t ION JELEA

În infirmeria ocnei ce-l înghițise pentru douăzeci de ani, Ion Jelea, atentatorul care a ratat în 1909 asasinarea primului ministru, de atunci și de acum, Brătianu, a murit după ce de mult își ispășise fapta. Osânda era pe jumătate împlinită. Osânda era cea mai grea, căci judecătorii și jurații au rivalizat în zelul lor de a înmormânta de viu pe un om [...]*. În timp de pace nu există pedeapsa cu moartea. Dacă atentatul s-ar fi încercat sub regimul stărei de asediu, Curțile Marțiale, mai blânde, l-ar fi iertat de agonia târâtă de-a lungul săptămânilor de întuneric, cu o cazma în mână săpând la infinit gropi de sare [...]*. Potoul de execuție l-ar fi scutit pe Jelea de a învăța ce înseamnă a săpa morminte, [...]*. Dar galeriile, cavourile săpate în sare de truda mașinală a cadavrului palid și adus ce rămăsese din Jelea, băiatul care privise odată și el soarele, coroană și celor mari și celor mici, au rămas - să nădăjduim - deschise. Va veni ziua când alte hoituri vor fi pogorâte vii în bezna lor rece.

În Franța, în plină primejdie încă, deși în plină victorie, Cottin a împușcat în dictatorul Clemenceau. În România, în plină liniște, Jelea culcă vremelnice la pământ pe Ionel Brătianu. Dispoziție uriașă de împrejurări și de dispoziție hotărâtoare de persoane. Făuritorul biruinței, împlânzitorul lui Marte, zeu sălbatic și potrivnic, oratorul imperios și aprig, omul de litere impetuos, omul integru și omul de știință Clemenceau nu poate fi pus alături de [...]*. Părintele libertății și al revanșei, atacat în plină glorie, în plină recompensă a devotamentului său față de patronul [...]*.

* Contexte cenzurate.

Maximum-ul de pedeapsă în Franța războiului și *maximum-ul* în România păcii de după 1907 a fost hotărârea magistraților. Dar numaidecât, în Franța, bătrânul Clemenceau a obținut mai întâi comutarea pedepsei cu moartea și mai apoi grațierea lui Cottin. D. Ionel Brătianu nici un moment nu s-a gândit să izbăvească pe victima [...]*.

Ion Jelea a murit. Fusese îngropat acum zece ani, prea tânăr pentru ca sămânța din el să fi rodit. Neamul i s-a stins. [...]*. Am tipărit în fața numelui său cruce, nu ca semn al credinței sale, ci simbol al blândeții și al jertfei de sine. Un atentator e un revoltat blând și devotat. Căci toți ceilalți revoltați ce nu ridică mâna asupra unei vieți n-o fac nu din milă, din moralitate, ori din credință, ci din temeinică lașitate. Atentatorul merge totdeauna la moarte. Ori îl suprimă starea de lucruri împotriva căreia s-a ridicat și atunci, de va ieși prin el vreun folos pentru cauză, el recoltează uitarea. Ori rămâne printre tovarășii săi, fie și biruitori, instrumentul pătat cu sânge, omul care a asasinat cu mâna lui [...]*.

NOI, VALAHII

Asistăm cu adâncă smerenie și priviri jinduitoare la deschiderea „Marelui Sfat pentru Transilvania, Banat și părțile ungurene”. Robii pe cari i-am dezrobit -cu chiu și vai -, astăzi însă își iau libertatea pe cari noi, îngerii neamului, nu ne-o putem îngădui: de a dezbate deschis asupra treburilor ce-i privesc, de a lua măsuri cu încuviințarea obștească pentru buna conducere a tuturor, de a face fapte de oameni slobozi și încrezători în mintea și puterile lor, cum se fac acum acolo în Ardealul deșteptat numai de vreo câteva luni, fără ca nimănu-i să-i pese de baionetă și decret-lege. Secuții și maghiarii își spun cuvântul. Saxonii și germanii își anunță nevoile; și țigarii din Homorod și urgisitajidovime a Ardealului își au în Sfatul Național Parlamentul. Viața constituțională a reînceput peste Carpați. Poate că un nou Consiliu dirigent, cu noi miniștri, va emana din acea adunare, care este emanația națiunii, pe când la noi noul ministru se va numi tot de către Vodă Ferdinand, după ce va fi ascultat de șoaptele sfetnicului său Ionel Brătianu. Și nici o schimbare în bine pentru valahi nu se va împlini, cum nu se va împlini pentru Moldova și pentru provinciile realitate ei, cari au renunțat cu atâta suspectă naivitate la dreptul de autonomie. Peste Carpați, deci, libertatea - cu toate că Brătienii au pus mâna pe „Albina” și pe mare parte din

* Contexte cenzurate. Text redus la jumătate.

minunata organizare financiară și economică ardelenească. Am sfătuit pe cei de la Sibiu să deschidă ușile, pentru ca delegații tuturor partidelor politice din întreaga Românie să poată participa la dezbateri și hotărâri, pentru ca să existe undeva o adunare națională în numele Regelui a tuturor românilor, fără românii cei răi: Brătienii și partizanii lor. Ar fi un mare act revoluționar pașnic, fără dăunătoare urmări decât pentru cei ce ar vroi să continue regimul de dictatură și bun plac. Un act ce n-ar putea fi împiedicat, fiindcă nimeni - fără a-și proclama în chip nepermis cinismul - nu s-ar putea gândi să-1 împiedice. Închipuiți-vă pe d-nii Take Ionescu, Averescu, Iorga, Cantacuzino, Flondor, Pelivan și alții, și delegați socia-liști, părăsind capitala pentru a merge la Sibiu și a lua loc cu toții în Sfatul Țării; ce teroare pentru partizanii și folosiții stărei de asediu! Ce paralizie pentru redactorii decretelor-legi! Dar mai există oare în România veche acel minuscul curaj pentru a încerca voiajul la Sibiu? Haideți, domnilor politicieni și domnilor revoltați, puțină decizie și veți izbuti. La toți cei de față și viitori - sănătate.

[PAIAȚA]*

La intrarea unui mare cort țuguat se legănuu lampioane de foiță roșie, prinse dinadins sub ghirlande de ederă, peste potecuța de nisip frământată în călcăie ce se strecura înăuntru. Bânci de scânduri nevăpsite, lumini oficioase de petrol, spectatori îngrămădiți pe rândul dintâi, o arenă redusă ca o băltoacă și un clovn împestrițat, față înfăinată, nasul-gămălie de sânge, zâmbet formidabil și în mână bici.

Meșteșugul său înveselitor dilatase în rânjet obrazurile musafirilor și întreg cortul șubred al cercului de bălci se clătina de hohot sau de vânt. Câtă vreme paița se tăvălea în lutul galben, adunându-i suprafața sub burtă în câteva tumbe frenetice, câtă vreme se zvârcolea în spaimele unui răs ce-i lărgea colțurile gurii până peste măselele minții și galopa circular, înțelegându-se cu pocnetul biciului, publicul își manifesta interesul și voioșia printr-o simpatizare atentă și răbdurie. Căci presimțea culminația de la urmă, efectul simplu și final care consta într-o reverență barocă, un salut în care clovnul concentra, în expresia mutrei și în mișcarea trupului, tot ceea ce natura injurioasă dăruise ca șugubăț, straniu și dezbinat ființei sale dizgrațiate. Pentru a-și economisi eforturile, pentru a-și cruța inima și plămâni, și

* Titlul și trei sferturi din text au fost cenzurate.

porii pielei sale chinuite, ar fi putut ușor să înceapă cu sfârșitul. Aplauzele nu s-ar fi împuținat. Esența caraghioasă a salutului se păstra intactă. Obiceiul meseriei însă, precum și nevoia de a ține un răstimp din program și de a-și doza - cu fel de fel de complicații - efectul final, îl silea la tergiversarea umoristică și obositoare a „numărului” său.

[...]*

UITE POPA.

Ziarele din dimineața zilei de 4 august anunțau intrarea trupelor române în Budapesta.

Faptul a surprins pe mulți, deoarece, cu toate rodomontadele' ziarelor oficioase, se zvonise cu sârguință - și zvonul venea tot din cercurile guvernamentale - că aliații au făcut un demers pentru a stăvili invazia românească.

Ofensiva lui Bela Kun, întemeiată pe somația ce ni se adresase de către Conferința de a ne retrage pe noile frontiere, era firesc să-și găsească protejare în însăși Antanta.

D. Brătianu își luase aerul superb al celui ce lupta singur cu ungurii și bravând deciziile Conferinței [...]*.

Și Cenzura, care controlează atât de riguros știrile militare, a permis ziarelor din dimineața de 4 august să se anunțe pătrunderea românilor în Budapesta - spre marele necaz al Antantei.

Viitorul însă, din seara de 4 august, nu confirmă intrarea în Budapesta. Reproduce un comunicat din care reiese că trupele și guvernul nostru au reintrat sub ascultarea Antantei, care notifică noului guvern maghiar că „trupele române, ce se găsesc la porțile Budapestei, vor rămânea în pozițiile lor din prezent”.

După ce reproduce această dovadă de disciplină, ziarul răzvrătitului de la Versailles revine la frazeologia sa favorită și declară că „faptul ocupării Budapestei se va îndeplini” și urmează cu o vagă expunere de o mie și una de motive.

Înțelegem că d. Brătianu vede în ocuparea Budapestei un prilej pentru a-și întrăinici situația și a-și reface, cu trompeta biruinței la gură, o popularitate pentru lungă, prelungă și îndelungă menținere la putere.

Contexte cenzurate.
'Rodomontade (franc.) = fanfaronadă, lăudăroșenie.

Mahalagiul, cinstit până la granița teighelei sale, iubitor de provocări, discuțiuni politice și aprecieri strategice, are un cuvânt care-i rezolvă chestiunile prea încurcate, întocmai ca sabia lui Alexandru, tăind nodul gordian: „politică”. De câte ori se află în fața unui fapt cu multiple aspecte, împletit din versiuni felurite și contradicții evidente, complicat cu măsuri abuzive și urmat de acțiuni nelegiuite, ceva simplu și încâlcit, murdar și curat, puturos și îmbălsămit, cules din polemicile gazetelor de partid, din dezbaterile parlamentare, din discursurile oficiale, și se întrebă asupra acestui subiect cu nedumerire și se sfătuiește și se scarpină în cap, se revoltă și se resemnează, atunci cuvântul magic îi fulgeră luminos prin beznele minții: politică! E ceva înalt și distant pus deasupra sufletelor profane, celei mai pătrunzătoare înțelepciuni; ceva care nu se pricepe de orișicine; care scuză și tâlcuiește acțiunile conducătorilor: politică!

De data aceasta, din citirea gazetelor și din ascultarea glasurilor de club, creierul său trebuie să recurgă la același magic vocabul, pentru a curma danțul frenetic al nedumeririlor. A aflat, după eliberarea Bucureștilor, că guvernul antantist a luat măsuri contra germanofililor, începând cu trimiterea gazetarilor la pușcărie. Puțin cam perplex s-a întrebat, însă, ce e cu oamenii politici cari au inspirat atitudinea ziarelor de sub ocupație și și-a împleticit în plus raționamentele cu o altă considerație retrospectivă: de ce subvenționa Ministerul de Război pe gazetarii „trădători”? Inutil să insiste, căci curând de tot a urmat arestarea politicianilor rămași la București, ceea ce putea să echivaleze cu un început de dreptate. Și desfășurarea vertiginosă a evenimentelor l-a izbit cu feasta de o nouă surpriză: liberarea oamenilor politici arestați. Și-a spus în chip consolator și explicit: corb la corb nu-și scoate ochii, nădăjduind în terminarea campaniilor și încetarea urmărilor; când *Vitorul*, ziarul guvernului, a început să acuze furibund pe antantiști notorii, de germanofilie, iar *Steagul* germanofil prinse să demonstreze că liberalii s-au făcut vinovați de contact cu inamicul și de trădare. Partidele istorice, întregi sau fracționate, continuă de atunci abundent să se spurge, și mahalagiul nostru buimăcit află că oficioasele liberale au luat bani nemțești de la GUnther, că antantistul, fără de reticențe, Brătianu a lăsat pe d. Marghiloman cu fonduri și însărcinări speciale în teritoriul evacuat, că a designat un guvern de garanți cu care conducea în zilele funestelor tratative de la Buftea, că nimeni în țara asta de politicieni și samsari n-a fost nici germanofil, nici antantist, nici trădător de-a binelea: ci numai samsar și politician [...]* mahalagiul nostru va da iarăși în bucuria unanimă, scuipând din grabă un cuvânt peste realitatea maimuțarească a lucrurilor: „Politică!”

* Context cenzurat.

Datoria democrației este să lupte numai și numai contra Brătienilor. În țara noastră de burjuii și proletari nu pot exista mai mult de două tabere. Că în lagărul întărit de răsuflătele așezăminte sociale, al politicianilor, se iscă certuri și dăinuiesc rivalități, asta nu poate decât să ne bucure. Să alimentăm felul timid al discordiilor dintre cei ce au guvernat cincizeci de ani țara. Să sprijinim pe cei puțini și slabi, și neorganizați împotriva singurei înjghebări politice care există cu adevărat: Partidul Liberal. O împăcare a partidelor noastre istorice duce la o întărire primejdioasă a oligarhiei române. Să nu uităm că toți laolaltă, liberali, conservator-takiști și progresiști fac parte din aceeași clasă ce s-a alternat în gălăgia obscenă dar înmănușată, a unui rezel politic simulat, la Putere, pentru căpătuirea vremelnică a clubmanilor, pentru procopsirea campionilor și pentru ambițiile șefilor.

Să nu uităm că, până în momentul de față, numeroasa grupare politică a unui general, pe drept iubit și popular, n-a afirmat nici un program precis democratic, n-a făcut un singur pas în viitor, ci s-a complăcut în afirmarea aceleiași vagi ideologii care a ilustrat stilul tuturor demagogilor și tuturor facțiunilor prezente și trecute. Campania energică dusă de acest partid - aliat d-lui Take Ionescu - în contra bandelor liberale merită a fi folosită de mișcarea liberatoare a muncitorimei.

Dar, pe vremuri, și nu prea de mult, această muncitorime din ateliere și din câmpuri a suportat dureros consecințele coalizării tuturor intereselor oligarhice burgeze: acordul partidelor.

Liberalii, cu multiplele, pestrițele și buimăcitoarele lor cointeresări, - cancerul brătienist dezvoltat și ramificat anarhic peste întreg trupul țării, înfipt în adâncurile structurii noastre firești și sociale, îmbibat din toată activitatea organismului și din toate comorile lui ascunse, sunt singurul și adevăratul pericol.

Diferendul cu Antanta a fost aplanat. Imaculații de la Paris și-au stăpânit curând patetismul în fața imaculațiilor de pe țărmurile puhave ale Dâmboviței. Când d. Brătianu a declarat că va pofti la ospățul budapestan și pe gastronomii capitalului interaliat, când a dat semne că EI, stăpân pe situație, nu-i va trata tocmai ca pe o simplă opoziție conservatoare indigenă, potolitu-s-a indignarea unanimă a Sfatului celor Cinci!

Am văzut la marginile Ardealului sosind convoiurile cu pradă de război, organe de fier pentru mersul înainte al societății românești, pretext de a tipări acțiuni și statute născocite de mintea fertilă a d-lui Vintilă Brătianu. Demnitari și mandarini, și alte mărimi ale regatului târcolit au cutreierat Reșița, Anina și Hunedoara, și vor fi povestind și acum, în atmosfera înfio-

rată a cluburilor, despre măreția metalurgiilor vizitate, sâmburi de oțel în jurul cărora se vor aglutina măiestrele cointeresări viitoare.

Partidul Liberal, care a pus mâna pe țara veche, își trimite lujerii agățători peste zidul Carpaților și acoperă România Mare.

E momentul iureșului retoric al d-lui Take Ionescu, cel garnisit de un mănunchi mai mult sau mai puțin îmbălsămit al vechilor conservatori. E momentul tuturor spaimelor din fața unui negru viitor de opoziție. Și din valurile acestui zbucium superficial răsare și mâna disperată a d-lui Marghiloman, în căutarea unui pai ca să-l remorcheze din exilul în care l-a aruncat politica sa ciocoiască. E de prisos. Câtă vreme populația muncitoare nu-și va putea spune cuvântul, armătura liberală înfiptă în toată țara nu va fi înfrântă.

Și când e vorba de o participare reală a maselor la viața publică, atunci spasmurile partidelor istorice încetează, pentru a lua înfățișarea celei mai sipoase concordii.

Liberalii se pregătesc de cârmuire lungă. Simpatizăm cu ofensivele aeriene ale d-lui Take Ionescu; dar d-sa și ai săi nu au nici schele, nici sonde, nici metalurgii, nici bănci, nici întinderi forestiere; și numai un partid cuiibărit în asemenea meleaguri are forță de guvernământ în această țară.

Dezvoltarea liberală însă poartă cu sine germele dizolvării și distrugerii ei: proletariatul amplexat și uvrierii din acaparata Românie.

În lupta ce se întinde între burghezia brătienistă și proletariatul organizat, minusculele grupări oligarhice, aci învrăjbite, aci aliate cu democrația, nu sunt de nici o însemnătate.

DIPLOMATUL DIAMANDY

Avem la Budapesta un comisar suprem al guvernului, un fel de ministru plenipotențiar acreditat pe lângă reprezentanții Antantei, pe lângă cei patru generali aliați și autoritățile militare prietene, precum și pe lângă sfetnicii A. S. Regentului Ungariei.

Nu există la noi obiceiul de a cere unui diplomat român titlurile în virtutea cărora poate vorbi și uneori decide în numele unui guvern. E o tradiție rămasă de pe când politica externă a țării era condusă de Regele Carol, de acord cu ex-imperialele sale rubedenii de la Berlin. Se cerea însă și la noi ca aspirantul la un atât de dificil și decorativ post să aibă oarecare avere și cunoștințe de gramatică franceză. Un cochet port al fracului, o selecțiune atentă a parfumului de picat pe batistă, o mlădiere elegantă a mușchilor și a vertebrelor pentru reușita reverențelor, precum și un curs

particular cu un maestru de danț sprijineau, dimpreună cu un impozant stoc de cărți de vizită, pe un june român plecat în solie cu depline împuterniciri de la Vodă, de la stăpânire și țară. Cu asemenea însușiri se poate ticlui o carieră. Cazul fastidios al generalului Coandă, care, după ce a ajuns general fără a fi comandat un regiment și atașat militar și însărcinat de a trata pacea la București (1913) și la Paris, a fost între timp și prim-ministru, constituie un exemplu vorbăreț. Cazul cu d. Diamandy ar fi o pildă nouă de ceea ce înseamnă a fi supt din leagăn lapte albastru și a fi fost dresat de timpuriu să nu mânjești fără prealabil aviz scutecele - dacă, spre deosebire de d. Coandă și de alții, bunele maniere ale plenipotențiarului român l-ar fi ferit de a comite gafe diplomatice.

În 1913, neșansa a făcut ca d. Diamandy să fie ministru la Petersburg. Era pe vremea chestiei celor 3 kilometri cu Silistra. La București, ca prim-ministru, un om de remarcabilă fineță: Titu Maiorescu. La Sofia, un reprezentant distins care deslușea jocul adversarului tot așa de sigur ca și pe al guvernului său: d. Jean Ghica. Dar d. Diamandy s-a pornit pe voroavă în Rusia. Și s-a ales cu o admonestare drastică și vehementă care se poate citi în Cartea verde. În timpul neutralității și al războiului, d. Diamandy a fost tot la Petrograd, orbăcâind în preajma lui Sasonov, pe care s-a avizat să-l „joace”. De-ar fi căzut cineva din lună în Neva, și tot ar fi fost mai bine informat de cele ce se petrec în Rusia. Am intrat în război. „Trădarea rusă” s-a operat sub nasul acestui diplomat sagace.

Venirea lui Stuermer la putere nu i-a dat nici un fior. Purtarea suspectă a Statului Majos rus, dezordinea transporturilor pentru România, dezastrul trupelor noastre nu i-a stârnit nici un presentiment. Cât p-aci să se proclame anexarea Moldovei, și d. Diamandy nu și-ar fi crezut ochilor. Revoluția rusă l-a surprins din chiar senin, și finul plenipotențiar a făcut mina răzător uimită a unui prunc care vede cum se aprinde o lampă electrică. Evenimentele s-au precipitat abracadabrant, și nu știm dacă d. ministru s-a scărpinat o singură dată după ceafă, căci pentru asta ar fi trebuit să-și retragă deștul din gură.

Ca și ceilalți ambasadori aliați, a tratat cu guvernul Lenin-Troțki, dar a fost singurul om care nu s-a știut impune ca om. Trântit în temniță și îmbrâncit peste graniță, îl regăsim, după o peregrinare mai mult sau mai puțin diplomatică, la Budapesta, unde tactul d-sale jignește patru generali aliați și pricinuieste nota răfuitoare și ostilă a lui Pichon. Solicitat să aducă la îndeplinire unele decizii ale Conferinței, d. Diamandy s-a răstit cu o superbie nătăfleată că „nu primește ordin decât de la București”.

Aceasta este, într-o decentă prescurtare, cariera Taleyrandului român purtat ca o moaște și scos la iveală pretutindeni unde se ivea amenințare și primejdie. Nu cerem o reformă a diplomației române, acum când școlile de franțuzește, de dactilografie și dans se deschid în toate mahalalele, iar în galantare zărim provizii suficiente de brice fine, săpunuri și ciorapi de

mătasă. Dar sunt și unele noroace cari necesită cât de cât revizuiți. S-ar putea rechema un reprezentant diplomatic poticnit pe scările tuturor ministerelor de externe străine. Căci, în cele din urmă, poate că soarta îi rezervă surpriza unei prezidenții în cine știe ce cabinet de tranziție.

COMPLOTUL

Siguranța a descoperit un club bolșevist. Aceasta e denumirea pe care i-au dat-o inteligența sânguitoare a detectivilor și copoilor statului. S-a publicat lista cu vinovați [...]*. Tovarășii din clubul bolșevist sunt antidinastici și republicani; sunt împotriva formei de guvernământ actuale și preconizează forma sovietistă; ei cer schimbarea proprietății private în proprietate socială. Critică rolul trupelor noastre [...]*. Atât. Câteva păreri și nimic mai mult. Ele corespund de-a-ntregul cu vederile noastre. Și, totuși, noi nu suntem trimiși în fața Curților Marțiale. Nu suntem acuzați de complot contra statului pentru că îndrăznim a gândi altfel și altceva decât deținătorii puterii și fiindcă reclamăm cu îndârjire dreptul garantat de Constituție de a tipări și răspândi ideile noastre.

Vina tovarășilor din club este de a fi tipărit manifeste clandestine, adică netrecute pe sub ochelarii Cenzurii. O simplă călcare a vremelniceii legi marțiale, prevăzută, într-un articol oarecare, cu un minimum și maximum de pedeapsă. Nici bombe, nici arme, nici mașini infernale - aceasta e toată farsa Siguranței Generale. [...]* întâmplarea însă își are valoarea ei ca simptom.

Câtiva inși - între cari se numără și fete - se constituie în tovarășie secretă pentru a încălca legea. [...]*.

Dar societăți secrete n-au existat în țările cu adevărat liberale. Numai sub tiraniile cinice și siluitoare am avut carbonari, burduri și teroriști; și că dreptatea a fost cu ei, nu poate fi îndoială. Ceea ce era reprimat pe vremea lor, și în persoana lor, are astăzi putere de lege.

Mijloacele de luptă? Italianul luptă cu pumnale, germanul cu revoluții organizate, rusul cu bombe și patimă slavă. Românul cu afișe necenzurate. Regretăm pentru contravenienții la legea stării de asediu că sunt deranjați pentru așa puțin lucru. Neplăceri și senzații de felul acesta își poate procura orice răzvrătit care întârzie noaptea peste ora permisă.

* Contexte cenzurate.

COMPLOTUL ȘI OPOZIȚIA

Presa partidului de la putere, secondata cu oarecari reticențe și cu un limbaj atenuat de presa burgheză opoziționistă, se îndărătnicește în a susține cronica senzațională cu descoperirea complotului din Șos. Vitan.

De vreme ce istoria Coțofeneștilor s-a răsuflat de mult, iar asasinul cămătarului Colier persistă în anonimul în care s-a acoperit dintru început, dibuirea unei mașini de tipărit no. 5 (Boston) și a redactorilor de păreri cenzurabile, dar necenzurate, e un eveniment fericit în zăpușala lipsită de fiori a Bucureștilor [...]*.

Pentru moment suportăm cu dispreț frazeologia ipocrită și calomnioasă a ziarelor brătieniste. La fel pe aceea a presei de opoziție reacționară a cărei vervă zadarnică nu e stârnită decât când e vorba de noi afaceri liberale întemeiate de spolierea avuțiilor obștești.

E dezgustător să ascuți corul armonios al partidelor istorice flașnetând despre un complot de afișe necenzurate și insinuând despre bani străini, când e vorba de un material tehnic ce nu costă, pe vremurile acestea de scumpețe, mai mult de trei-patru mii de lei.

Bliful polițienesc se va îneca în curând în ridicolul frazelor alarmante și pseudopatriotice; dar va rămâne în amintirea muncitorilor - cari își pot susține părerile altfel decât cei ce s-au avizat, de acord poate cu Siguranța, să se compromită pe cale de nesupunere inutilă - atitudinea partidelor istorice purificate și primenite, cari le solicită sprijinul în contra liberalilor, pentru a participa cu cel dintâi prilej la campania de neadevăruri și sudălmii întreprinsă împotriva Partidului Socialist.

Să nu se iluzioneze oligarhii din cluburile neliberale asupra opiniunii pe cari adevărata democrație o păstrează în a lor privință. Faptul că brătienistii sunt în plin ospăț, iar dumnealor așteaptă pe la uși pomana firimiturilor, nu-i diferențiază în fond pe unii de ceilalți. Ei sunt în așa grad un singur suflet și un singur fel de stomac, încât am fi porniți să dorim eternizarea regimului actual, pentru că până și un șarpe boa se satură și se toropește; pe când năvala lăcustelor hămesite ar purta un jafnou și definitiv peste lanurile țării. Am fi deci porniți să dorim abominabila cârmuire actuală, întemeiată pe un program împins până la limita concesiunilor burgheze, în locul unor politicieni cari, nemaivând ce fâgădui fără a-și periclita situația lor de castă, își spulberă saliva în vorbe gogonate și într-un patetism de crocodili.

Ei au refuzat socialismului chiar sprijinul sentimental al unei atitudini reținute și drepte. Dar valul plin și sunător al vremurilor va scuipa peste țărături lighioanele de tot soiul, fără deosebiri de carapace și metamorfoze.

* Un paragraf cenzurat

Partidele istorice continuă cearta pentru putere. Îndărăptul criticelor vehemente, la adăpostul declamațiilor sonore, se ascunde aceeași râvnă ambițioasă de a stăpâni țara, nu pentru a îndrepta relele ce o bântuie, ci pentru a-i slei comorile și a-i scormoni vistieria. Nici o iluzie în privința asta. În societatea actuală care lasă omului muncitor numai cât îi trebuie ca să nu moară de foame, nimeni nu se poate scutura de lanțurile sărăciei, fără o acțiune necinstită de speculă [...] de trădare și vindere a convingerilor. Grupurilor de câte cinci-șase mii de oameni, înscrise în cluburile politice burgheze, trebuie să li se dea posibilități de trai: sinecuri, concesiuni, favoruri, - tot ce se înfruptă și se satisface din averea comună, tot ce necesită venirea la putere. Între liberali, takiști și ceilalți nu există deosebire de suflet și procedee, după cum nu există distincție serioasă de program. Oricare partid vechi revendică la noi puterea, o revendică pentru un simplu cuvânt: [...] * căpătuiala, nevoia, căci meschinele tocmeli și drămuiri în chestiuni de reforme și superficialele neînțelegeri pe chestia externă n-ar merita un deranjament atât de simțit: gonirea de la putere a unei coterii, pentru ca altă înhăitare de nevoi și ambițiuni să-i succedă.

După trei ani de război cari au împădurit cu cruci de morminte pământul românesc, am sperat o schimbare profundă de procedee și convingeri. Numai pe baza unui program de transformare socială s-ar mai fi putut chema la guvern un partid politic. Oamenii noștri de stat nici măcar nu și-au ostenit cugetarea în direcția asta. Azi îi vedem certându-se în jurul Coroanei, afirmând fiecare a o fi salvat, valorificându-și fiecare titlurile la recunoștința „Ei”.

Ziarele lor arată cum fiecare și-a trădat, la timpul său, principiile și directivele. Opoziția îl acuză pe Brătianu că a compromis situația țării; Brătianu răspunde arătând zălogul grandios al Budapestei. Nimeni nu precizează ce ar face în cazul când ar fi chemat personal să îndrepte lucrurile și toată droaia noastră de oameni de stat își duce degetul la gură în semn de tăcere sau se îmbie din coate ca unul din ei să vorbească cel dintâi.

Liberalii se pironesc locului, opoziționiștii târcolesc, ca lupii din jurul gărilor pustii în nopți de iarnă, localul puterii. Front pe Tisa, front pe Nistru și totuși discordie înăuntru, în locul tradiționalei uniri sfințite. Căci viața s-a îndârjit ca o fiară asupra bietului cetățean necapitalist. [...] * și astăzi între brătienist și opozant lupta se întetește, dezbărată de orice decență.

Cu atât mai bine. Se vor convinge că nu există decât o singură soluție, spre care alunecă, inexorabil, omenirea toată.

* Contexte cenzurate.

Vă închipuiți imediat că numai despre o Curte Marțială oarecare poate să fie vorba, de vreme ce se ia cu nemiluita din anii unui om și se toarnă în gropile de sare. În timpul revoluției ruse, la Roman, pe când trupele rusești manifestau pe străzi, un adolescent evreu, cu nume de Iacobsohn, ar fi strigat: „Să se desființeze pedeapsa cu moartea în România”. Pentru acest strigăt subversiv, dar dovedit, dar numai pentru acest simplu strigăt - pe care-l repetăm aci în numele *Chemării* și în urechile marțiale: *Jos pedeapsa cu moartea în România!* -, tânărul a fost arestat, judecat, apărut de Radu Rosetti și totuși, în ciuda vârstei, nevinovăției și iscusitei apărări, condamnat la zece ani de muncă silnică. Severitatea Comisarului Regal - procesul a avut loc la Iași - a fost funestă acestui „pui de jidov”. Apărarea a smuls însă admiterea recursului. Și de atunci, de aproape trei ani, așteaptă întruna adolescentul, devenit tânăr, judecarea recursului și mai așteaptă până la vârsta virilității până ce se va milostivi bunul nostru Rege cu un decret de amnistie. De amnistie nu pentru nevinovăția condamnaților, ci pentru păcatele judecătorilor.

HĂRȚUIELI

Deși guvernul Brătianu cade, opoziția nu manifestă deloc tendința generoasă de a-i lăsa o agonie neturburată. Asta vine din faptul că situația internă a României și atitudinea ei în afară este regulată cu minuțiozitate, de azi peste cel puțin trei luni [...] * dimpreună [...] * au căzut de acord asupra tuturor punctelor. Opoziția este exclusă din orice fel de combinație, dar credem că Regele nu gândește rău când procedează în așa de strânsă armonie cu Brătienii. Pentru capul Statului, ca și pentru noi, partidele istorice sunt înhăitări de interese ce tind să acapareze puterea, pentru ca să-și satisfacă aceste interese. Până azi se alternau două partide, - se jefuiau de către două partide. Regele și sfetnicul său au găsit mijlocul să facă altemația cu un singur partid, și anume cu cel liberal. Chemând la putere când pe liberali, sub forma unui guvern de hermafrodiți (expresia trebuie să fie a d-lui Duca), când iarăși pe liberali sub forma unui minister brătienist, se creează iluzia salutară că vechiul sistem continuă, însă cu un folos: nu se mai succed la ospățul cârmuirii două organisme lihnite, două voracități

* Contexte cenzurate.

repauzate. Numai Partidul Liberal se înfruptă și, prin urmare (întrucâtva), se satură și țara suferă mai puțin. Cu timpul, cele mai formidabile stomacuri se astâmpără, cele mai teribile mandibule își simt puterile scăzând, cele mai flămânde lipitori plesnesc, - și chiar grandiosul șarpe Boa cade în stare de siestă. Un patriotism arzător a atras asupra îngrijitorilor țarei fulgerul inspirației divine și nici că se poate un mai suveran remediu, o mai bună îndrumare spre cinste prin saturație decât eternizarea liberalilor la guvern. O întrebare chinuie însă ideala noastră siguranță: ce ne vom face cu ceilalți politicieni, cu opozanții al căror gâtles s-a scorojit, al căror rest de ideal s-a jigărit, al căror trup s-a mumificat de-a lungul tiraniei ce amenință a se prelungi?

Fi-vor oare niște biete cadavre, în ziua când, asemenea lui Carol Quintul, Brătianu, obosit de prea multă satisfacție, dezgustat de cele lumești, de sine și de ai săi, se va retrage într-o mănăstire, spre post și rugăciuni?

Nu credem. Entomologia ne spune că ploșnițele din ce rabdă mai mult de foame, din ce devin mai lătărețe, și că ele se pot conserva vii pe scândură trei ani de zile. De ce nu am presupune aceleași calități de rezistență și durată unor politicieni români nu pe scândură, ci pe rogojină?

Dar atunci revin la vechiul și înțeleptul nostru cântec, că nu e nimic de făcut, nici din „alternarea cu unul”, nici din „alternarea cu doi”.

ÎNCĂ ȘAPTE ZILE!

Exultă proza brătienistă prin toate zierele oficioase. În cluburi și în speluncile politice, în birourile publice *jouisseur-n* și partizanii regimului s-au dat unui desfrâu de bucurie, s-au îmbrățișat și sărutat ca în zilele Paștilor, au dănuțit ca frații din mănăstirile bântuite de histerie, s-au zvârcolit ca paiatele, au hohotit ca măgarii! Înmânarea Tratatului de pace cu Austria - spun depeșile - s-a amânat pentru la 7 septembrie. Criza guvernamentală română suferă deci aceeași amânare. Agonia muribundului mîncăcios și avid se prelungește șapte zile! Să sune tamburinele și geamparele, să clinchete glasurile, supele și tacâmurile în palatul puterii, în apartamentele odaliscei brătieniste.

Ea se va ridica din patu-i de mătășă și mirodenii și-n aplauzele lingușitorilor va încerca pentru ultima oară dansul burții-

Oaspeții se vor deda în urmă ultimei frenezii, în cea mai coțofenească dintre atmosferele cu puțință. Șapte zile, gândiți-vă, oameni, șapte zile! Câte afaceri, câte nelegiuiri, câte impurități nu se mai pot pune la cale în aceste șapte zile de supremă răsufare.

Câte cointeresări noi, câte concesi, câte decrete-legi, câte vagoane cu ceapă, câtă șocolată, câte permisuri nu se pot acorda, ticlui și petrece în rămășița asta de timp neprevăzută, în răgazul acesta nesperat, în pronia, în harul ceresc care i-a supraprocopsit până în aceea că azi Brătienii pot spune: „Domnul e cu noi”.

Șapte zile! Dați zor, ce dracu! Culcați-vă și vă-ngropați fețele-n farfurie, nu vă îngrijiți de mânjeală, căci Dunărea e românescă și are să vă spele chiar dacă ar fi să facă baie puși într-un sac cu o piatră de gât.

Să nu se audă decât zgomotul neritmat, însă tenace, al masticățiunii. Cei cari cădeți în catalepsie, avizați-ne în prealabil printr-un plescăit de limbă ca să vă dea slugile la o parte. Cei ce vă simțiți rău, vârați-vă deștele în gât - ceva mai la o parte însă. Așa. încet. Nu vă îmbulziți. Cu ordine se face totul. E loc pentru toți. Softa, Torontalul, minoritățile... (Ei asta-i acum, cine are chef de vorbă? Șapte zile! Zile numărate. Repede, domnii mei!)

PENTRU URMAȘI

Brătieniiștii pregătesc de pe acum autoritatea guvernului ce va să le urmeze. Sperioși din fire și temându-se că noul minister pe care l-au aranjat [...] * nu va putea să impună publicului revoltat respect și ascultare, ei intensifică atmosfera de urgie a stării de asediu, pentru ca mascarada schimbării de cabinet să se petreacă în cea mai glacială tăcere. Drastice măsuri polițienești au fost luate. Ele amintesc teroarea din primele zile de refugiu în Iași, când patrulele de jandarmi se așineau la răspântii cu [...] *.

Priveliște de scârbă și răzvrătire pe străzile unei Capitale moderne, în secolul definitivului respect de oameni și al revoluției sociale!

Paralel, cenzura a început să funcționeze automatic, foarfecele ei ia proporțiile unor maxilare de rechin, localul se aseamănă cu o latrină proaspăt stropită cu var, din care e imposibil să nu ieși, în fel și chipuri, pătat. Ne întrebăm iarăși dacă nu cumva a căzut vreo Turtucaie ori n-a murit prin trenuri cu răniri vreun demnitar libidinos, dacă, în fine, ceva formidabil nu periclitează cetatea? Căci opoziția, deși mai agresivă ca oricând, nu-și va depăși niciodată metodele și procedeele de luptă, învinuind la nesfârșit starea de asediu și cenzura pentru a-și scuza eșecul. [...] *. Ci este mai presus de orice îndoială: un guvern de mameluci a fost pus la cale și actualmente se iau precauțiuni în vederea prestigiului pe care trebuie neapărat să-I aibă

* Contexte cenzurate.

pentru a ne târî, fără responsabilități în sarcina Brătienilor, pe drumurile cu hopun și hârtopuri [...]*. Se înțețește deci teroarea. Cu atât mai bine. În istorie se arată că un regim dictatorial nu s-a stins niciodată în liniște și nici un tiran n-a dăinuit în pace până în clipa ultimului său sughiț.

TORONTALUL

Polemică între ziarele opoziției și ale guvernului. întemeindu-se pe știrile sosite din străinătate și pe dezmințirile date prin comunicat sârbesc zvonurilor că se va purcede prin plebiscit la consultarea populației bănățene, s-a afirmat prin presă că guvernul român se închină în fața deciziunilor Conferinței. De vreme ce arbitrii, aleși dintre militarii francezi, procedează la delimitarea frontierei româno-sârbești, cu asistența părților interesate, de vreme ce colonelul Victor Economu participă la hotărnicire cu precupețiri și discuțiuni, rezultă că am acceptat granița astfel stabilită. D. Brătianu a renunțat la Banatul integral. A renunțat după ce a făcut din respectarea cererilor sale o chestiune mai presus de orice tranzacție, după ce a respins colaborarea d-lui Take Ionescu în fața Conferinței, pretextând renunțările inoficiale pe cari acest rival le-ar fi făcut în privința Torontalului, după ce a agitat în țară prin *meeting-mi* și a rostit vorbe de război prin augusta gură a Majestății Sale.

Guvernul însă răspunde că n-a redus nimic din pretențiile sale. Că lucrările comisiunii mixte de delimitare din Banat fixează doar o linie demarcațională între zonele ce rămân a fi ocupate de trupele sârbești și române.

Fără aceste demarcări s-ar ivi neînțelegeri și ciocniri ce trebuiesc evitate - accentuează *Vitorul*. În nici un caz însă linia despărțitoare la care se lucrează acum nu poate fi privită ca o graniță.

România nu renunță la drepturile sale.

Acest răspuns lămurește atitudinea guvernului, dar nu rezolvă problema și nu arată cum s-ar lucra pentru ca Torontalul să devină, așa cu îl vrea d. Brătianu, românesc.

S-a sperat că prin nimicirea armatei roșii maghiare și ocuparea Budapestei se va ameliora situația guvernului și a țării la Conferință. Dar aceasta nu numai că-și menține implacabil sentințele, ci face chiar din „serviciile” aduse de d. Brătianu burgheziei interaliate punctul de plecare al unui conflict grav între noi și Antantă.

* Context cenzurat.

Guvernul vorbește mult despre politica de rezistență pasivă. Nici aceasta nu e o soluție, deoarece, dacă prin rezistență se pot ocoli clauzele politice și economice ale tratatului cu Austria, nu se poate însă obține Torontalul și Temișul. Căci se stabilește azi în Banat ceva căruia i se zice de către opoziție *frontieră* și de către liberali *linie de demarcație*. Dincolo de ea stau trupe sârbești. Guvernul nostru nu poate să le elimine prin rezistență. Atunci?

Comunicatul oficial nu schițează cea mai vagă orientare asupra politicii de urmat în chestia litigiului cu sârbii.

Dacă ne vom mărgini la protestări și la refuzul iscăliturii, așa-zisa linie demarcațională, care coincide în chip bizar cu soluția de pe hartă a Comisiunii teritoriale de la Versailles, va rămâne hotăr definitiv și, în consecință, ar trebui ca delegații noștri să se ocupe minuțios de traseul ce i se dă. Răspunderea d-lui Brătianu se complică și cu această neglijență, după ce pe urma politicii d-sale s-a pierdut Temișul și s-a spulberat prilejul promițător de a se impune soluționarea prin singurul procedeu democrat și limpede: plebiscitul.

GEORGE CLERK SOSEȘTE

Trimisul Aliaiților sosește, poate, mâine în București. Nu credem că are multe de spus în afara celor conținute în notele-ultimatum ce ni s-au trimis și cari au întârziat ori rătăcit pe drum. Călătoria d-lui George Clerk este o măsură și o precauție împotriva chiar a acestor întârzieri și rătăcirii pline de un oriental humor. După un război tragic, a urmat comedia tratativilor diplomatice. Până și marile puteri s-au săturat și de una, și de alta, așa că, în momentul de față, ele se căznesc să stârpească un subiect și o scenă de operetă română, condusă de d. Brătianu, amator de teatru liber și de muzică de Offenbach. Sistemul care ni se aplică are de ce fi neplăcut d-lui Brătianu. D-sa este în situația unui jucător suspectat, ale cărui manșete și mișcări sunt stăruitor scrutate de partenerul său. Sistemul Clerk este sistemul scrisorii recomandate, al plicului care se dă „în mână”. D. Brătianu trebuie să semneze de primire și să predeie răspunsul. Toată operația se va efectua cu mâinile pe masă, în plină lumină, fără scamatorii și fără spiritism. Sistemul Clerk glăsuiește: „între noi de-acum, bătrânule prieten; suntem cunoștințe vechi; să înlăturăm deci cablurile, sârmele telegrafice și undele herziene; cablurile se rup, sârmele se încurcă, undele se risipesc în splendorile atmosferei; dar noi ne vom așeza vecini în două jilțuri și taifasul nostru neturburat va limpezi neînțelegerile. În palmele d-tale de came și oase îți voi pune hârtia de socoteli și-mi vei da pentru asta iscălitură. Poate ai să obiectezi că ești analfabet. Te voi pofti atunci să semnezi prin punere de deget, - obiceiul e simplu și vechi, iar știința modernă îl consacră de infailibil procedeu antropometric.”

Iată despre ce e vorba, iată suficient motiv de potolire pentru neliniștii de greutatele ce se fac țarei, de ofensele ce, pasă-mi-te, i se aduc atunci când se află în fața unor oameni cari își manifestă cea mai jignitoare neîncredere față de un singur om: d. Brătianu. Mai mult decât i s-a spus, mai în obraz de cum i s-a spus și mai multe decât i s-au făcut și i se fac, nu se poate. Anatole France spune că violența de limbaj nu întărește argumentele și putem adăogi că nici tonul intensificat nu schimbă valoarea epitetului rostit mai în surdină sau așternut pe hârtie: hoț. [...]*

D-sa va înmâna notele, - și ajunge. Pe urmă are să aștepte. De aci încolo nu garantăm însă de reușita misiunii sale. Sunt fel de fel de mijloace orientalicești de a-l juca și trăgăni, și e o pricină pentru dânsul că s-a născut englez și că are asupra-și o colecție îmbelșugată de pipe. S-ar putea, bunăoară, întâmpla ca guvernul să demisioneze în clipa remiterii de note și solia aliaților să aștepte constituirea unui nou guvern, lucru foarte dificil într-o țară de politicieni dezinteresați ca România; un nou guvern: șoapte, sfori, conciliabule, depunerea jurămintelor etc; e probabil ca misionarul străin să-și facă sezonul la Mamaia.

De asemenea, se poate ca d. Clerk să nu fi venit cu o escadriță de automobile și un depozit de esență și pneuri, ci să-și fi încredințat persoana orarului nostru de căi ferate. Astfel de neprevădute poate să-l coste o mulțime de timp, ceea ce echivalează cu desăvârșitul eșec al străduințelor sale. Zi cu zi, ceas cu ceas, pleacă trenuri din Ungaria. Avutul poporului unguresc a fost proclamat solemn la Versailles, și s-a repetat aceasta în notele trimise României, ca proprietate comună (bolșevism, *N. R.*) a aliaților. Și până să se cadă la împărțeală, după normele lenine, între toți aliații [...]*. De aceea trebuie ca d. Clerk să lucreze cu mare viteză și precauțiune, căci s-a și comis o gravă imprudență când telegraful apusean a prevestit vizita d-sale la București. Ce-ar fi fost ca acest bolid al Antantei să pice pe neașteptate în București!

PÂINEA

Deunăzi ne-am bucurat că regimul cartelei a luat sfârșit; ne-am bucurat ca și cum s-ar fi suprimat cenzura sau a căzut starea de asediu și toate libertățile omenești ne sunt restituite. Am văzut în prima pâine mănoasă, cu pojghița ei de arșiță ce pare împrumutată din dogorirea

soarelui pe lanuri, un semn al biruinței naturale și o prevestire pentru mai mult. Și după cum nu se putea ca' foamea și scumpețea să bântuie în țara spicelor la nesfârșit, ne-am zis că nici apăsarea, nerușinea și silnicia nu vor dăinui în mijlocul unui popor voios și trudnic. Orice om are drept la o pâine, cum are drept la o femeie și la un mormânt. Mireasma de pâine este mireasma pământului și a iubirii, și a trebuit să străbatem perversele vremuri ale războiului pentru ca gurile să fie lipsite de hrana tuturor zilelor, - gurile cari n-au uitat nici rugile, nici țipătul. Zadarnic lirism și iluzie de o clipă! Dacă mai trăia cineva în hrubele și gropile insalubre ale mahalalelor, stâlcite de mizerie, cineva căruia să nu-i pese de felul conducerii țării, nici de conducătorii ei, nici de capacitatea lor; vreo ființă omenească lihnită și degradată, căreia nenorocirea să-i fi stârpat din suflet puțința de a gândi, de a-și aminti și prevedea, atât de supte îi sunt minutele de preocuparea miezului hrănitor, - astăzi, până și acea tristă făptură a societății noastre și-a dat seama de buimăceala, de risipirea minților, de neputința și bicsnicia celor mari. Pâinea a lipsit tuturor. Pâinea s-a vândut cu prețul muncii pe o zi a unui om sărac. S-a speculat și s-a jefuit cu voioșie. În anul celei măi depline recolte, când soarele a miluit ogorul cu toate virtuțile luminei sale și țarile și-au dăruit fără zgârcenie, fără cumpătare, rodul, când fața pământului s-a dăruit de atâta belșug și gem hambarele de bogăția cerealelor, în anul acesta lumea se îngheșuie la brutării, se refac „cozile” din vremea restriștelor, ceasuri întregi își așteaptă fiecare rândul la pâine și nimeni nu e sigur că o va găsi. Ca într-o cetate cercuită de focurile dușmanului tăbărât sub porți și luni de luni însigurată, și ceas cu ceas zguduită de asalturi, se răspândește, în Bucureștii cotropiți de spaimă, alarma după pâine, după pâine neagră. Căci nu e vorba de trândavii hrăniți cu frișca în cartierele spațioase și cădelnițate de legănarea îndelungată a parcurilor. Ci marele număr al poporului aservit și al micilor slujbași suferă de pe urma paraliziei conducătorilor și a administrației nepăsătoare. [...]*. Și totuși nu-i oaste străină în preajma orașului; nici o molimă nu cosește viețile, nici un descântec n-a încremenit munca; apele curgătoare își piaptână cursul în lopețile morilor, vânturile se răstoarnă și ele în aripa morilor, sacii se-ngheșuie în căruțe, hrana abundă în așa chip, că s-ar putea împărțasi strigoii tuturor cimitirelor. Prin păduri s-au împăcat jivinele cu iepurii pe lângă țarcuri, câinii de stână tratează armistițiul cu lupii, prin podurile caselor bufnițele au căzut la pace cu liliecii. Numai oamenii urlă încă de foame, se zbat și n-au încotro în fața voracității cumplite a trei rozătoare: *trei șobolani*.

* Context cenzurat.

Orele de tensiune, orele decisive prin cari trecem, aruncă partidele noastre istorice în zvrăcolirile egoismului dezvăluit până în a ne inspira veselie și scârbă.

Pe de o parte liberalii, cățărați cu o ardoare isterică în cărca Puterii, căutând prin toate mijloacele să se menție în situație, fie și prin interpuși legați cobză cu funia intereselor de instituțiile financiare brătieniste și de soarta familiei Brătianu... Pentru aceasta, ei se bizuie [...] pe starea de lucruri neconstituțională care împiedică orice manifestare de voință populară.

Pe de altă parte, opoziția conservatoare, cheltuindu-se în gesturi de intimidare, incapabilă de a constrânge pe uzurpatori a înapoia țării libertățile constituționale, puțină cum este la număr și lipsită de organizația [...] liberalilor. Și pentru a putea năzui serios să fie chemată la cârmă, speră și scontează greșelile politice ale guvernului în chestia externă și relele consecințe ale acestei politici.

Ma i este și gruparea d-lui Marghiloman, cu desperatele-i încercări de a-și insinua ființa, de a-și demonstra prezența, fie printr-o curtenire josnică și servilă a guvernamentalilor, fie prin avansuri și târcoliri sentimentale către d. Take Ionescu, fie prin plecăciuni și salturi de măscărici la picioarele tronului, - toate acestea întrerupte la răstimpuri de accese de căință și crize de amărăciune lacrimoase.

Toți își dispută întâietatea și privilegiul de a conduce țara în numele țării: liberalii pentru a-și apăra cointeresările și ultimele concesii pe care i le-au smuls statului pe calea comodă a decretelor-legi, conservatorii pentru a stârpi acest polip al organizației liberale și pentru a-și înfiripa în fine un partid, prin imitarea practicei vintiliste a tovărășiiilor dintre particulari și stat.

Fiecare din coteriile în luptă vorbește în numele țării, pretinde că are de partea sa numărul cel mare al votanților; [...] ceilalți, gata să semneze toate capitulațiile și toate contractele menite să ne pună în situația de dominion al capitalismului antantist.

Cât de străină și depărtată de toate răsucirile și toată forfota acestui coș cu raci năzuind la suprafață, cât de nepăsătoare este marea masă a muncitorilor și a plugarilor! întrebați-vă - dacă mai este cumva nevoie de demonstrație - de ce liberalii mențin teroarea, starea de asediu, cenzura, dacă se sprijină, cum afirmă în ziare și în cluburi, pe voința națiunii?

Întrebați pe opozanți de ce durează această teroare, această superficială teroare exercitată prin câteva mii de jandarmi și polițiști, dacă milioanele de locuitori sunt de partea ei și împotriva unei anumite guvernări?

* Contexte cenzurat.

Poporul s-a obișnuit cu farsele și cu farsorii partidelor istorice, pentru a participa la zilnicele lor scandaluri și a se amesteca în publicul de cafenea care formează singurele contingente politice, puține și lașe, neputincioase de a înfrânge o teroare, insuficiente de a o sprijini.

Și până va sosi ziua dummerii depline, zi de exasperare și răzvrătire, lasă încă aglomerărilor învechite de ariviști și pofticioși agrementul luxos de a se certa pe chestia politice externe.

SEMNE DE ÎNTREBARE

Spun ziarele că probabilul prim-ministru de mâine al țării, d. Iuliu Maniu, a rugat pe d. Iorga să vină în București pentru a conferi cu d-sa asupra situației. Acest demers face parte neapărat din eforturile d-lui Maniu de a-și închipui un cabinet de personalități variate și impozante, dar nu ne orientează câtuși de puțin în privința politice d-sale. Pentru moment, țara are de ales între două politici: rezistența sau supunerea. Am arătat primejdiile, am arătat nebunia rezistenței fără să ne declarăm fericiți de consecințele unei capitulări totale în fața ipocriziei burgheziei Aliate. Am conchis de atâtea ori că, pronunțându-ne categoric pentru una din aceste politici, guvernul trebuie să fie încredințat sau d-lui Brătianu, sau d-lui Take Ionescu. Orice altă soluție demonstra intenția oligarhiei noastre de a câștiga timp, de a crea din împrejurări noi situații noi și demonstra că, în orice caz, proclamarea rezistenței este o paradă și un simulacru. D. Brătianu îndrumă țara spre politica d-lui Take Ionescu, dar nu prin mâna d-lui Take Ionescu. Calculele electorale brătieniste motivează și explică toate aceste șerpuiri ce se impun cursului politice românești.

Deci e vorba să încurcăm, pentru câtăva vreme, lucrurile, să plutim în vag și în incoerență, să vorbim echivoc, să gesticulăm nedeslușit...

De aceea nu ne miră intenția d-lui Maniu de a-l consulta pe d. Iorga. D. Iorga, conformându-se unui obicei scump, a încetat de a se rosti asupra politice române de îndată ce evenimentele exterioare s-au complicat. A încetat de a vorbi, cu toate că n-a încetat de a edita și conduce *Neamul românesc...*

Nouă, cei cari scoatem această gazetă spre a ne povesti gândurile, ni se pare curios că un om de idei ca d. Iorga scrie zilnic despre orice, numai despre opiniile sale nu.

Excelentă, deci, ni se pare fapta d-lui Maniu de a se sfătui cu d. Iorga, excelentă întrucât e vorba de a se urma linia de conduită tremurătoare și

întortocheată, pe care mâna dictatorială a d-lui Brătianu a tras-o pentru succesorii săi.

Căci nimic nu ne pare mai opac și mai fumuriu decât atitudinea d-lui Iorga, descifrată de trei luni încoace în coloanele *Neamului românesc*. Semnă? Nu semnă? încotro? (Tăcere, conferințe, cercetări istorice, amintiri de la Grivița și Plevna, genealogii, statistici). Dacă zilele ce urmează vor vedea pe d. Maniu de acord cu d. Iorga în chestia externă, înseamnă că s-a făcut un pas pe calea ce ne înfundă în „imprecis”, pe calea pe care silueta d-lui profesor se conturează scâlciat și strâmb, - simbolic de scâlciat și de strâmb.

TRATATUL SECRET

S-a descoperit un tratat secret germano-rus, datat din anul în care România adera la Tripla Alianță, fiindcă își închipuia astfel, prin capetele cugetătorilor ei politici, că-și adăpostea Moldova de competițiunile rusești. Dar se întâmpla că tocmai Moldova era hărăzită Rusiei, prin semnătura trădătoare a Germaniei prietene. De aci, comentarii prin presa noastră, ironii amare, supreme deziluziuni la adresa Germaniei, - totul urmat de asigurări de vrajbă veșnică. Și mult sarcasm și belșug de tifle pentru politicianii noștri germanofili cari împingeau țara la război alături de Puterile Centrale, încrezători în făgăduiala acestor puteri de a ne retroceda, prin victorie, Basarabia, - lucru imposibil, pare-se, de vreme ce încă din 1886 germanii recunoscuseră Rusiei drepturi de pradă asupra Moldovei.

N-avem motive să protestăm pentru loialitatea diplomației germane, nici pentru a diplomației ruse. N-avem mai ales motive să pledăm despre iscusința și istețimea diplomației române. Dar trebuie înlăturat orice echivoc și trebuie să împiedicăm presa de rea-credință să interpreteze, în profitul unor anume patroni, tratatul secret din 1886. Acest petic de hârtie, ca atâtea altele, nu poate fi întrebuițat pentru a freca cu el figura politicianilor germanofili din 1914. Politica germanofilă în România nu datează din 1914, ci numai sciziunea clasei conducătoare românești în două grupuri, antantiste și centraliste, datează din 1914. Până atunci era o singură politică externă, a cărei origină se urca înapoi, pe scara anilor, la 1886. O singură politică și o singură oligarhie, care a iscălit alipirea la Triplice și a apărat cu servilism germanofilia românească. Și dacă au existat într-adevăr păcăliți și proști pe chestiunea aceasta, atunci ei nu sunt numai nemțofilii din timpul războiului european, ci întreaga noastră oligarhie care a îngăduit și a participat până în momentul ultim la politica Regelui Carol.

În ceea ce privește tratatul secret însuși, el nu constituie nici o dovadă de trădare sau de bună-credință. Întreaga diplomație secretă e o astfel de țesătură de intrigi, de infamii, de minciuni și de intenții scelerate și necinstite, încât e greu să afirmi că Tratatul din 1886 ar fi mai degrabă o trădare față de România sau o cursă și o păcăleală pregătită Rusiei. Despre sinceritatea și despre onoarea diplomației burgheze, de orice naționalitate, nu se poate jura nimic, nu se poate fixa și menține nimic, căci actele și mai ales angajamentele lor pot fi răstălmăcite și suspectate la infinit. Forțarea arhivelor secrete va dezvălui, desigur, și alte tratate și pergamente solemn prevăzute cu tot felul de peceți și iscălituri de mare taină, - și publicarea lor va spori confuzia și zăpăceala cetățeanului obișnuit a da crezare situației recunoscută ca oficială. Toată vechea diplomație trebuie condamnată și stârpită, dar nu numai prin rețeta wilsoniană a diplomației deschise; acest fel de diplomație nu se poate exercita în mod sincer, când persistă îndărătul ei jocul intereselor capitaliste în vrăjmășie, calculul ambițiilor felurite. Vechea diplomație corespundea vechiului sistem de producție și împărțire... Desființarea reală a diplomației secrete nu poate fi decât consecința transformării complete a societății actuale.

ÎMPREUNAREA

PUP în tămbălăul istoric al vechilor noastre partide, pe drumul onoarei și al demnității naționale, merg mână-n mână d-nii Brătianu și Marghiloman, între aceștia pare a mai fi fost, cândva, vorba de onoare și demnitate. Au tremurat unul de teama celuilalt, căci s-au avut „în mână” reciproc și alternativ, și s-au cruțat, deși s-ar fi putut întredistrage. Fiecare simțea că mai târziu i-ar fi de trebuință și folos un dușman cu botnița recunoștinții agățată peste maxilare. D. Marghiloman, stăpân pe situație în 1918, și-a menajat rivalii, liberând pe d. Take Ionescu peste graniță și îngăduindu-și față de liberali gluma spirituală cu arestarea d-lui Constantinescu-ministrul. De atunci, istoria făcu drum, și omul politic român care a jucat rolul nemțofilului fu izolat, dimpreună cu alți pestiferăți¹, în lazaretul hulei și al rușinei, de unde, asemeni mortului rebarbativ pe care cioclii lui Caragea-Vodă nu l-au putut prinde, d. Marghiloman a încercat, în repețite rânduri, să dispară. A făcut oferte în dreapta și-n stânga, dar toți l-au înfruntat. S-a agățat de pulpana unuia și-a altuia, dar trecătorii s-au smucit ori i-au dat peste mână. A oferit opoziției, sub formula „frontului unic”, spurcata sa tovărășie în con-

¹ *Pestifere* (franc.) - ciumat, contaminat de ciumă.

tra liberalilor, și-n loc de mână de ajutor, a fost respins cu un șomoiog de cârpe infecte: s-a întors înspre liberali, dimpreună cu întreg partidul său, propunând serviciile sale mercenare împotriva d-lui Take Ionescu. Dar relațiile dintre liberali și d. Ionescu nu se înăspriseră într-atât; progresiștii au fost cu precauție folosiți, însă, la prima obrăznicie mai manifestă, li s-a amintit poziția lor de sinistrați și de frauduloși ai politicei române. Hetairă disprețuită, dar incurabil nesățioasă, d. Marghiloman și-a scris mereu și cu îndărătnicie numele pe zidul public și luni de luni a avut curajul tuturor umilirilor; căci în loc de iscălituri prietene și consolări amoroase, a citit sub slova sa trasă în miere bațjocuri, sudălmii, pornografii și obscenități, le-a citit vitejește cu o invizibilă paloare în obraji, pe sub fardul gros ca smântână.

Astăzi, perseverența îi este răsplătită. D. Brătianu și-a aciuiat numele pe zidul cu unghere suspecte, în colțul chiar pe care, ai săi și alți ștregari ai cluburilor politice, își săvârșeau glumele nerușinate și nesănătoasele ironii în cinstea muierii ce se dăduse cu nemții, cu inamicul. Căci era o chestie de apărare comună, ca cei mai suspectați politicieni să se asocieze în fața blocului de adversari sprijiniți pe concursul marilor puteri biruitoare. Ion Brătianu, bănuț și antipatizat de Antantă, Alex. Marghiloman, compromis categoric în ochii Antantei, - iată o platformă de întâlnire, un culcuș pentru împreunare. Și în fața alegerilor generale, în fața abținerii opoziției de a lupta sub stare de asediu și cenzură, nu le trebuia neapărat liberalilor un adversar? Miluiți cu vreo câteva locuri în Constituantă, nu ies oare progresiștii din izolarea în care au fost până deunăzi constrânși? Acestea sunt avantajele pentru unii și pentru alții. Cetățenii vor fi chemați la vot, pentru ca să veșnicească rămânerea liberalilor la putere și să consacre târgul prin care d. Marghiloman și-a căpătat, oficial, reabilitarea.

EROII LA HARȚĂ

Petliura, erou ucrainean, voievodul stepelor și al țărănilor, Denikin, îngerul contrarevoluției rusești, au ajuns cu steaguri lângă Kiev, au pătruns fiecare prin câte o barieră, au ocupat câte un cartier și câte un edificiu și, poftind cu trompeți și toboșari lumea la proclamarea biruinței, au redactat proclamația de rigoare și neapăratele depeși către continentele înmărmurite: prizonieri cu miile; mitraliere cu nemiluita; sute de tunuri, puști cu ghiotura, cai și alimente în cantități fantasmagorice pentru țara foametei, pentru Rusia bolșevistă. Niciodată nu s-a spus mai mult rău despre armata roșie decât atunci când comunicatele Petliura & Denikin au afirmat că este

bine hrănită. Asupra acestui punct, campionii reacțiunii au căzut de acord, în virtutea unei legi ciudate. Căci au descoperit, fiecare în parte, că mâncarea cea considerabilă, capturată în comunicate, se transformă, de îndată ce le-a încăput pe mână, în lauri... Dar toată această armonie s-a spart, concertul macabru al stafiilor țariste a țâșnit în stridențe dezmetice, bubuituri de tun și clevertiri de mitralieră, când a fost vorba de împărțeală. Presa burgheză din Apus, în bucuria recuceririi Kievului, a râvnit să *jouissee*' prea în amănunt. S-a întrebat: dar cine oare a cucerit Kievul și cine-l deține: Petliura sau Denikin? Fatală senzualitate a entuziasmului capitalist. Eroi noștri au prins să se certe, ca în epopee, și e notoriu cât de mult se aseamănă elocința cazacilor cu a războinicilor din Homer. Comunicatele celor două „guverne”, celor două mari cartiere, ne-au întreținut câteva zile cu prescurtări antologice din această polemică literară și istorică. N-ajung însă numai argumentele verbale, mai ales când e ușor să crezi convingătoare stări de fapt. Șefii reacțiunii au pornit să se deslușească, poftindu-se, cu o politeță de îmbrânciri și înghesuieți, afară din marea cetate, diadema nețăruritei Ucraine, sfântul oraș de amintiri și clopotnițe-n azur.

„Afară, peste barieră!” - lozincă aliaților înlăuntrul Kievului - diferă supărător de aceea de până ieri, de sub ziduri: „înainte, pentru cauza comună!”.

Astfel că dezordinea și anarhia bântuie pe străzile deunăzi pașnice ale Kievului și populația, care-și vedea sub bolșevici de treburi, se ascunde prin case de teama zurbalei din foburguri. Există totuși posibilități de împăciuire, și anume intervenția grabnică a gărzilor roșii, în interesul locuitorilor maltratați, în interesul frontului unic al reacțiunii, în interesul ordinii, al liniștei, al reorganizării întregei Rusii.

Cele ce se petrec astăzi la Kiev ne arată viitorul Rusiei, cucerite de Kolceak-Denikin-Petliura și Judenici, viitorul unui imperiu în care fiecare general are un guvern, o armată, o ambiție, un interes și un orgoliu... S-ar găsi și pentru ei toți, de bun-seamă, motive de solidaritate: un scop exterior, un dușman comun, - și n-am dori ca scopul să fie Basarabia și dușmanul România...

Dar ce sumbră păcăleală pentru cei ce-și închipuie că izgonirea bolșevicilor înseamnă pacificarea Rusiei... Istoria mărturisește despre soarta țărilor și popoarelor în cari șefii militari își disputau, în fruntea trupelor credincioase, onoarea și dezonoarea dictaturei.

' *Jouir, jouisseur* (franc.) - a se bucura de plăceri; cel care se bucură de plăceri.

NU FIȚI MINIȘTRI

Asemenea unui Diogene fără înțelepciune și lumânare, însărcinatul Măriei Sale și al dinastiei Brătianu cutreieră cetatea, căutând miniștri. Cetățenii au început însă a se feri de asemenea situații, nu atât din dragoste pentru bunul lor renume, cât din pricină că, pentru prima oară la noi, titlul de miniștri nu va prilejui îmbogățirea titularilor. Cetățenii știu că sunt ispitiți cu astfel de ranguri și demnități numai pentru a îmbrăca asprul cojoc al răspunderii, pe care trebuie să o poarte d. Brătianu... Că li se petrece prin trup un sistem complicat de sfori cari le vor supune mișcările capricioaselor degete ale d-lor Vintilă și Ionel... Pe vremuri bune - cetățenii știu și asta -, un minister era un pașalâc, iar ministrul un pașă, cu tovarăși și prieteni, și cu o pană de găscă în mână. Slujba de ministru consta în iscălirea câtorva hârtii, - și cu fiecare iscălitură, îi mergea ministrului mai bine ca înainte. Dar astăzi, cetățeanul e pofțit la ministeriat tocmai ca să nu iscălească. Cel mult, el ar avea de iscălit un răspuns diplomatic redactat în casa familiei Brătianu ori vreun tratat de pace cu țări adversare.

Pentru atâta lucru nu se face să rămâi de răs, devenind ministru. Societatea e pe cale de transformare, mentalitățile se schimbă și cetățeanul fost Excelență riscă să se vadă renegat, mâine, de propriul său fiu. Dacă, pe de altă parte, s-ar ivi, întâmplător, ocazia de a iscăli vreo hârtie bogată în consecințe, sunt fel de fel de secretari generali, directori și răsdirectori liberali cari alcătuiesc filtrul ierarhiei administrative, fără a mai calcula și împrejurarea că din capul locului cererea a fost scrutată de unul sau chiar de tustrei dictatorii.

Iată taina insucceselor d-lui Manolescu-Râmniceanu, prim-ministru fără miniștri: conștiința cetățenească, trezită la viață și la pricepere deplină, se opune unor astfel de mistificări, și e de mirare cum de s-a găsit, în populația noastră coaptă la minte prin restriști și încercări de tot felul un înalt magistrat care să fie satisfăcut cu un atât de steril titlu: prim-ministru.

Cetățeni, refuzați cu oroare orice propunere de a intra în cabinetul de tranziție și rezistență.

VOLUNTARIII

Se spune că cete de voluntari iugoslavi au încercat o debarcare în regiunea dalmațină ocupată de trupe italiene. Conferința Păcii se află în fața unei riposte, izbutită sau neizbutită, a iugoslavilor surprinși și terfeliți în cele mai dragi ale lor visuri imperialiste de acțiunea spontană a lui DAnnunzio. Voluntari, deci, de o parte și de alta, și guverne recunoscute și legale cari, în

două capitale, dezavuează orice inițiativă șovinistă particulară și se cotorosesc cu hotărâre de orice răspundere a faptelor petrecute.

Opinii publice, presă, de o parte și de alta, solidară cu aventurierii trimiși la Fiume, trimiși în Dalmația. Oficialitatea își spală mâinile. Ea n-a avut, n-are și nu va avea nici un amestec. Totuși, soldații ei înarmați și costumați părăsesc drapelele. Munițiile nu lipsesc în nici una din tabere, aprovizionarea nu contenește nicăieri, armamentul cel mai dificil de procurat de către rebelii neorganizați le stă totuși la dispoziție. Strânsă și disciplinată de câteva principii frumoase, răutatea și vicleșugul omenirii caută noi forme de exprimare și de viață. Câtă vreme lăcomia nu va fi izbită în găoacea ei, care este posibilitatea de câștig, și câtă vreme nu se va lua din aria unei clase restrânse puțința de a dispune de vieți, bogății, principii și sentimente, întâmplările se vor desfășura ca și mai înainte, cu același fond de moarte și de chin, și doar cu vagi schimbări *puizate*¹ în listele cu vorbe. E posibil să vedem în curând voluntarii iugoslavilor cu organizație desăvârșită asediind pe voluntarii lui DAnnunzio, nu mai puțin echipați cu ce le trebuiește. Și pe deasupra tărăboiului războinic și al fumului de incendii, guvernării de la Belgrad și din Roma schimbând perfide semne de neputință, dezolare și prietenie, în așteptarea rezultatului decisiv.

3

C. DISSESCU

Uitat de lume și de Dumnezeu, în ultimii ani, C. Dissescu nu suscita decât milostivirea duioasă a prietenilor sau șoapta plină de respect a trecătorilor: uite, moșneagul ăsta îndesat și adus, care străbate ulița tăcut, *afost* C. Dissescu.

A fost C. Dissescu... Un om cu suplețe în gândire, dar și în atitudine. Căci lecturi și meditații prelungi l-au dus la instabilitatea și dubiul care, pentru omul cu anumit suflet, scuză toate faptele, justifică toate gesturile. O gloriolă de jurisconsult, reminiscența câtorva succese de retorică parlamentară, o faimă de catedră ușor câștigată din concurența cu atâtea nulități universitare, făcuseră din C. Dissescu mai întâi o figură de politician, un as bun pentru toate combinațiile de cărți de joc ministeriale; un om venerabil demn de respect, mai pe urmă, când vârsta, boala și epuizarea îl aruncase la marginea trotuarului nostru politic.

I se aplicase încă în viață, mortului ex-ministru și ministeriabil, dictonul vechi că nu trebuie vorbit decât de bine. în anticamera muzeelor

¹ *Puiser* (franc.) - a izvorî.

neamului ocupa un loc de seamă, fiindcă ursita îl făcuse taciturn, iar în prefața cărților de istorie era pomenit cu simpatie.

Const. Dissescu, înfășurat în demnitate, se retrăgea din bătălia vieții, frumos. Timpurile capricioase l-au răscolit însă și l-au aruncat la suprafață, așa cum nisipul mișcător al dunelor dezvăluie, în soare, câte o momâie de mult solidificată. Și pentru că i-a fost hărăzit țării să aibă un minister de tranziție și de rezistență, ministerul compus din pensionari și scapeți, din matusalemi și fătălăi, fost-a și d-l C. Dissescu clintit din chilia retragerii sale, scuturat de praful uitărei, dopat cu ceva injecții și îmbărbătări și plimbat până la Rege, pentru a fi, eventual, uns ministru! La șaptezeci și nu știu câți ani, să te înfățișezi ca om nou și ca transfug politic, iată un spectacol tot așa de libidinos ca acela al moșnegilor persecutând cu pipăitul formele crude ale minorelor.

La 70 și mai bine de ani, după oarecare trecut științific, după o carieră de om politic viguros, după o viață de succese personale certe, în public, în societate, între femei, să eșuezi ca dizident într-un minister de măsurială, iată un sfârșit demn de orice căzătură omenească.

CA ÎN PRUSIA

Un colonel - Tănăsescu -, asistat de un domn general, a chemat în cancelaria Comandamentului de armată pe avocatul Necșești, al cărui frate se afla în proces de chirie cu maiorul Porumbacu, i-a cerut pe un ton răstit lămuriri asupra procesului și, din ce în ce mai întărâtat, l-a înjurat de mamă, cu obișnuitele și minuțioasele precizări anatomice din folclorul român. Pe urmă, într-un acces de bravură birocratică, s-a năpustit și l-a luat la palme pe civilul de avocat și l-a trântit la arest, ca să-l învețe minte.

Avocatul Popescu-Necșești a găsit cu cale că trebuie să se adreseze ministerelor de război, justiție și culte, precum și presei.

Presa, la rândul ei, a găsit că plângerea este dreaptă și a dat sfoară în țară despre cazul de la Statul Major al Corpului 2 de Armată.

Cât despre noi, suntem mai mult nedumiriți decât indignați, - și pentru motive pline de chibzuință.

În adevăr, de ce oare ultra-temerarul și prea-vitejescul Tănăsescu a chemat la socoteală pe fratele vinovatului, înțelegând prin vinovat pe omul care se încumetă a se judeca în fața tribunalelor țării cu maiorul Porumbacu?

De ce s-a făcut din avocatul Popescu-Necșești paratrăsnetul fratelui d-sale, avocatul Aurel Popescu?

Probabil că dumnealui nu face parte din cadrele de rezervă ale armatei. Și ceea ce pe vremuri de patriotism burghez e un fel de rușine, se transformă, sub regimul Tănăseștilor noștri, în mântuire. A fi ofițer de rezervă echivalează cu o mare pacoste.

Ne mirăm, în plus, de faptul că un om cult, cum este avocatul brutalizat, nu se consideră fericit că urgia s-a exercitat doar pe pielea d-sale. Sub stare de asediu, sub Curti Marțiale, în vreme de guerilă și mai ales sub un guvern de generali activi, d. Necșești s-ar fi putut pomeni în beciurile Comandamentului dimpreună cu frați, surori, copii și nevastă, fără ca nimeni să se opună. D-sa mărturisește, de altfel, că atotputernicul colonel nu i-a neglijat deloc ascendența feminină și masculină. Talentul de a evoca, în imprecății magnifice, persoanele absente, s-a întins de bună-seamă și asupra sfinților din calendar.

În fața unor așa de teribile fenomene, un suflet mai puțin călit decât al avocatului Necșești ar fi exclamat „bogdaproste” și „ferește-mă, Doamne, de mai rău”. Este încă trează în memoria tuturor românilor întâmplarea lui Constantin Brâncoveanu, a doamnei sale și a celor șapte feciori, ridicați fără alai și duși la abatorul de oameni din Stambul.

În fine, naivitatea presei ne mânănește. Cât de puțin ar cunoaște un gazetar viața publică din zilele noastre, și tot nu-i este permis să protesteze și să ceară pedepse pentru vinovați, afară de cazul când o face cu o imperceptibilă nuanță de fină ironie. Suntem în plină fază a junkerismului român, fără a avea în schimb și tradiția nobiliară a militarismului prusac. Loc pintenului, loc uniformei, loc Turtureștilor, Bogaților, Petrovicilor și Tănăseștilor...

Lăsați mândria și revolta, și crâcneala zadarnică - și ne izbăvește de cel rău, amin!

REZULTATE

Armatele lui Denikin, stăpâne pe Kiev, au impus limba rusă ca limbă de stat în Ucraina. Se răspunde la această silnicie printr-o mobilizare generală și un război sfânt al ucrainenilor împotriva lui Denikin. Prin urmare, ne aflăm în fața unei manifeste încercări de viol a principiului naționalităților de către un general, un guvern și o armată, a cărei ființă și ale cărei vremelnice succese militare se datoresc exclusiv sprijinului Antantei. După ce ani de zile diplomația Antantei a proclamat lupta în contra nemților pe temeiul dreptului, al libertății și al naționalităților; după ce popoarele neutre au fost poftite stăruitor, și uneori târâte, în danțul roșu ce încinsese continentul pentru a sacrifica și ele în cinstea marilor vorbe, astăzi ne aflăm în fața celor

mai paradoxale rezultate: o întreagă mișcare contrarevoluționară, sprijinită în acțiunea ei nu numai împotriva bolșevismului rus, dar și împotriva principiilor invocate și gornite de Antantă cinci ani de-a rândul; împotriva statelor și popoarelor recunoscute de statele înțelegerii, și chiar cointeresate de aceasta în bătălia dată contra dușmanilor ordinei stabilite.

Cunoaștem însă mobilul tuturor faptelor, tuturor impulsurilor și tuturor inițiativelor. Nu ne oprim la contradicțiile aparente, când știm că Denikin, care este cel mai apropiat de scopul antirevoluționar propus de Antantă, posedă singura armată încheșată în Rusia; și asupra acestei Rusii, pe care el o poate stăpâni mâine, finanța apuseană are creanțe pe cari Denikin s-a obligat să le plătească. El va fi cu atât mai solvabil, dacă va izbuti să cucerească și Ucraina. El va fi cu atât mai întărit, dacă va reuși să treacă și... (ssst! avem cenzură represivă).

Ucraina poate să se scufunde cu drepturile ei cu tot și să se înece în sângele răzvrătirii sale înjunghiate de Denikin. Rusia mai are multă vreme de discordie civilă; și e loc și pentru deziluzii denikiniste, dacă el nu-și va ține cele două angajamente fundamentale: a birui și a răsturna pe bolșevici; a plăti vechea și noua datorie publică.

Pentru moment constatăm că tendințele și apucăturile lui Denikin sunt departe de a liniști popoarele rupte din Rusia și popoarele vecine Rusiei... Că Denikin, răsfățatul burgheziei Antantei, nu poate fi și prietenul popoarelor cari s-au asociat Antantei pe temeiul principiilor apărute și susținute până mai ieri. Că pe câmpul de interese al Rusiei, aliații și Denikin, pe de o parte, și micile națiuni liberate ori întregite, pe de alta, sunt în stare de potrivnicie.

PRESĂ INDEPENDENTĂ

Ironia d-lui N. Iorga se exercită cu un curaj deosebit ori de câte ori plimbarea peniței sale frenetice îl face să vorbească despre zierele independente, întâmplarea ne face și pe noi victime toanelor batjocoritoare ale d-lui Iorga. D-sa scrie despre *Chemarea* „independentă” exprimându-și, ca de obicei, surplusul de glumă și sarcasm prin semnul comod al ghilimelelor.

Prin aceasta, ni se contestă „independența” și ni se suspectează atitudinea. Faptul nu ne supără deloc, deoarece cunoaștem apucătura publicistului Iorga de a lăuda sau jigni fără a ști cu precizie despre ce și despre cine vorbește.

Dacă dumnealui ar fi urmărit cât de cât ziarul *Chemarea*, care este tipărit citeț și scris într-o frumoasă limbă românească, și ar fi constatat că toate campaniile și denunțurile noastre s-au adevărit, că nici o malversațiune

și nici o tentativă de a jefui, pe cale legală sau ilegală, bunul public n-a scăpat vigilenței noastre, că am scrutat cu ochi cum nu se poate mai pătrunzător toate gesturile politicianilor și operațiile băncilor și feluritelor lor tovrășii, că i-am păzit și pe unii, și pe alții, din orice tabără ar fi fost, și totdeauna le-am ținut pe masă necinstita lor mână de cartofori ai sentimentelor și principiilor curate, - atunci d. Iorga n-ar mai fi vorbit sub impresia ori sub impulsivitatea grăbitelor sale metode de informațiune și documentare. Am înțelege ca d. Iorga să se păcălească în descifrarea unui epitaf bizantin pe care să-l citească în bulgărește, așa cum l-a dovedit d. Tafrali; lectura *Chemării* este însă abordabilă chiar și unui profan.

Iar independența *Chemării* apare cu atât mai absolută, în comparație cu a altui ziar, când este știut că nu suntem fetișștii nici unui reziduu sau vestigiu al istoriei; că nu suntem prada ușoară a vanității, amorului-propriu care-și menajează, totdeauna, o galerie de admiratori deprinși să ospăteze zilnic dintr-un singur fel de bucate; că nu suntem prizonierii lingușirii și ai propriei noastre situații; și n-am dat încă în sadismul cucerniciei și al smereniei față de mandarinatul acestei țări.

PETLIURA

Capricioasă și cochetă, România oligarhică trece de la un dansator la altul cu o gleznă de-a pururi agilă și neobosită. Ne-am făcut, față de această bătrână doamnă, o datorie firească de a o informa și preveni asupra tuturor simpatiiilor ei trecătoare, ca nu cumva din nebunia și elanul unui moment de extaz să se aleagă cu boli lumești, cu rinichi maltratați și reputația stricată. Am vrut să o ferim de trădători, lacrimi și dezamăgiri, să o îndepărtăm de la contactul cu toți aventurierii și toți rufianii, amatori de iubire liberă, sub cerul liber, pe malul Nistrului. Țineam mult ca nu cumva, vreodată, să-și amintească oftând de versul cuminte și turburător pe care poetul Whitman îl adresa unei amante:

„N-am să te rănesc mai mult decât îți trebuiește...”, dar ne-a astupat cu un căluș gura sfătuitoare și a purces vertiginos pe calea ispitelor sale, spre fericirea și beneficiile visate. Totuși, am insistat, departe de a ne înveli ochii și de a întoarce capul, cum fac atâtea adolescente când întâlnesc, la răspântii, perechi câinești cavalcadând înspre Cythera, ne-am îndârjit, ca niște mahalagii ofensați, cu huideo, cu apă fiartă și ciomag asupra impurului cuplu. În repețite rânduri am izbutit a-i despărți nu prea devreme, din nefericire, dar, din fericire, nici prea târziu. Trebuie să mărturisim că, în vigilența noastră și în acțiunea moralizatoare și higienică întreprinsă, am fost mult ajutorați de

însăși grosolănia, mojiția și venalitatea acestor duri flăcăi, aproape întreținuți de dânsa din slabele ei mijloace. Dar bătrâna și lasciva Oligarhie nu se va corija, credem, nici în mormânt. Căci în clipa de față, când de-abia s-a lăsat de un anume Denikin, a și început să se ție cu alt oștean, Petliura, dușmănit de predecesorul său, foarte viteaz, destoinic, dar și sărac, și având deci și el nevoie de subvenții, hrană și vestminte. Petliura poate, ce e drept, a-și răzbuna țitoarea de afronturile îndurate de la precursorii Denikin și Kolceak, dar nu oferă în schimb nici o garanție că, la rândul său, nu-și va da în petic și nu va necinști așternutul în care a fost primit. Strigăm din nou, în urechile arzătoareii băbății, că e timpul să-și tragă clopotele și să-și pregătească ultima lumânare. Să lase în jos storul rochiei sale pe lângă care se perindă bețivaniii reacțiunei rusești cu fel de fel de cântece răgușite. Căci toată casa și ograda, care o mai rabdă ca stăpână, s-a umplut de grozava duhneală reacționară ce vine de peste uluci.

TEROAREA ÎN BASARABIA

Citim în *România* protestele candidaților din burghezia basarabeană în contra asupririi administrative. Ostași, jandarmi, subprefecți, polițiști, spioni s-au năpustit să suprimă nu numai libertatea în alegeri, dar până și orice simulacru de luptă electorală. Brătienismul renunță, când e vorba de Basarabia, la cele mai obișnuite și necesare înscenări. Dacă în acea provincie ar exista partizani progresiști de-ai d-lui Marghiloman, administrația brătienizată i-ar desființa ca inutili. Nu e nevoie acolo de nici un fel de concurență. Nici opoziția partidelor istorice din Vechiul Regat și nici opoziția grupărilor regionale - mai cu seamă această opoziție - nu este îngăduită. Ar fi ironic și trist să mai vorbim de socialiștii basarabeni în alegeri. Au fost întemnițați, au fost gătuiți, stârpiți, până la unul.

La ultima conferință, din București, a organizațiilor muncitoare din întreaga și Marea Românie, au venit reprezentanți de pretutindeni. Basarabeni, însă, n-au fost. Ei n-au putut veni, fiindcă basmele cu strigoi și cu stafii sunt neadevărate. Despre asta n-a vorbit nici un ziar: la Ministerul de Interne cenzura veghea, iar baioneta păzea la hotarul Prutului. Mai mult ca oricând se adeverea versul popular: „Prutule, râu blestemat...” Ce-au devenit socialiștii din Basarabia? Dumnezeu nu poate să răspundă. Întrebați însă pe Ion Brătianu și Panaitescu. Întrebați jandarmii, întrebați poliția, ispravnicii și întrebați plutoanele de execuție. Trimiteți câinii caselor pustiite să adulmece și să răscolească țărâna. Voi nu-i veți găsi, căci creștinii burghezi n-au însemnat locurile de odihnă prin înfigerea crucilor.

Basarabia, ca populație, e cea mai complet românească dintre țările lipite. Este însă și cea mai nefericită. Bucovina se apără încă, grație lui Flondor, grație tovarășilor Grigorovici și Pistiner. Ardealul își depărtează capitala, de la vechea frontieră, la Cluj, are un consiliu dirigent, votează legi opritoare de candidaturi ce ar veni din lazaretul partidelor politice al României mici. El vinde industriile, pe cari nu le poate susține, nu Brătienilor, ci străinilor. Mai bine. Dar Basarabia s-a împânzit în țesătura păianjenului politicianist care o sugă. A renunțat, cu o candoare slavonă, la autonomie. A fost legată cobză cu trupe, cu funcționari, cu magistrați și pledoieri¹; i s-a scos la mezat recolta, vinurile, lemnul, i s-au prădat vitele și hergheliile frumoase; cearta dintre proprietarii mari și țărănime a fost înveninată prin tot felul de măsuri contradictorii și dictate de bacșișuri sau alte interese; injustiție e un haos, în învățământ incoerență, în administrație bun plac, în suflete necinste, poftă și bicisnicie. Microbul politicianismului cuprinde și mistuie nedepinsul organism social al Basarabiei, întocmai cum sifilisul adus de Columb putrezea trupurile nepregătite ale europenilor. Minoritățile se văicăresc; poate însă că pe nedrept, dacă ne gândim cât au vrut să sufere băștinașii. În sfârșit, acel biet pământ, cu sate românești și cetăți străine, a îndurat cotropirea a două serii de samsari și clienți politici, fiindcă partizanii d-lui Brătianu au fost precedați de oamenii d-lui Marghiloman. Locurile erau așa de multe, atât de virgin era terenul, încât nu s-au mai înlăturat unii pe alții; pe deasupra, s-a realizat, în răstimp, procopșirea burgheziei „revoluționare” basarabene. Și pe când întreaga provincie fierbe de nemulțumiri și deziluzii și țipă de nedreptate și de silă, după atâtea războaie și atâtea rechiziții, steagurile lui Denikin se apropie de Nistru, glasul lui Krupenski se aude în presa străină, iar brătienismul, care-și asumă conducerea prin tot felul de scamatorii solemne, n-a obținut încă de la Conferință recunoașterea unirii Basarabiei cu România.

Aceste adevăruri ne-au fost incidental amintite de cetirea plângerilor de peste Prut, semnate în ziarul *România* de protestatari necunoscuți.

JUSTIȚIE EXEMPLARĂ

După dezbateri îndelungate, Curtea Marțială din Cernăuți și-a dat verdictul în procesul fraudelor de la Colomeea. Publicul își amintește cum s-au petrecut lucrurile. Cu ocazia înaintării noastre în Galiția orientală, am capturat lângă Colomeea o cantitate considerabilă de zahăr încărcat în vagoane. Era o adevărată pomană. Prin această pradă - care,

¹ *Plaidier; plaidoyer* (franc.) - a pleda; pledoarie (juridic).

fără discuție, trebui să treacă asupra statului sau a armatei - se puteau dintr-o dată satisface nevoile populației bucovinene și chiar ale celei din Moldova.

Se găsiseră pe neașteptate alimentul principal care lipsea cu desăvârșire din cauza prohibițiilor ministerului liberal. Se bucura toată lumea; când, iată, ca prin minune, zahărul dispărea, se evaporă, se dizolvă, se diafanizează -, scurt, nu mai există. Vagoane întregi pieriseră ca trenurile din Siberia sau ca locomotivele de la Cognac. Cercetări în dreapta și în stânga. Nimic. Bănuiala cade în fine asupra însăși ofițerilor cari făcuseră captura: maiorii Vlahuță și Ciugureanu.

Ei sustrăseseră zahărul și-l vânduseră pe preț de speulă. Dovezi și mărturisiri erau suficiente. Anchetă, proces. Rezultatul? Primul 6 luni, al doilea 8 luni de închisoare. Beneficiile ilicite rămân însă neatinse, deoarece geniala condică penală nu prevede confiscarea.

Iată deci că justiția și-a făcut datoria. A trimis pentru o vacanță recreativă pe cei doi bandiți în confortabilele celule din Cernăuți.

Măine însă cei doi maiori vor ieși din închisoare și vor sfida publicul pe care-l jefiiseră și pe camarazii cari i-au tolerat. Vor trăi liniștiți și bogați în apanamente fastuoase, se vor plimba în automobile și se vor felicita de trei ori pe zi de fericita întâmplare de la Colomeea.

În ce ne privește, ca analiști imperturbabili ai vremurilor noastre, facem numai o tristă constatare. Ne gândim la munca noastră de proletari ai cugetării care zile, luni și ani de-a rândul așternem, în rândurile efemere, toată energia, toată credința și toată nădejdea noastră în viitor, pentru ca, la sfârșitul acestei munci de Sisif, să ne trezim săraci, extenuați sau poate nebuni, cerșind un sprijin de bătrânețe tocmai la poarta aceluia care cândva, fără a mișca un deget, fără a-și toci coatele la nici o masă de bibliotecă, profitând de o împrejurare prielnică, cumpărase cu prețul unei captivități de 8 luni bogății de basm. Și involuntar, la acest gând, pumnul ni se încleștează pe condei, dar imediat gândul ne zboară mai departe. Vedem camarazi de breaslă care au greșit, în cuget, ce e drept, care din bună-credință au mers în contra destinului și care acum își macină zilele fără speranță în fundul oanei pe câte 5 sau 10 ani. Ei au scris și au crezut... Ceilalți au furat avutul țării...

Unii vor intra în curând în rândul fericitorilor de la Șosea, din cluburi și din cafenele, ceilalți însă vor crăpa în fundul oanei. Așa cere codul de justiție militară, așa cere conștiința patriotică a judecătorilor marțiali. Exemplară justiție!

RĂSPUNDEREA

Presa liberală polemizează și atacă neconținut opoziția. E curios, însă, că toate învinuirile, mincinoase sau nu, defăimătoare sau meritate, nu sunt aduse opoziției reale, opoziției de care Partidul Liberal s-ar putea teme, opoziției de concurență în alegeri, opoziției care nu se abține. Brătienismul nu se dă la d. Marghiloman, singurul om care și-a depus candidaturile, ci combate partidul generalului Averescu și pe cel al d-lui Take Ionescu. Tâlcul acestei tactici e ușor de găsit. Iar pretextul campaniei e biata pace de la București. Liberalii aruncă asupra generalului Averescu răspunderea acestei păci. Totuși, atunci, ca și acum, nimic nu se făcea în țară fără învoirea d-lui Brătianu. Nimic nu-l putea zdruncina de la putere, mai ales că nu-i lipsea nici sprijinul Aliaților, nici părtinirea regească, nici cel mai servil și mai corupt parlament cu puțință. Ministerul a demisionat, fiindcă a vrut ca altul, cu altă politică externă, să-i urmeze. Generalul Averescu a fost designat Regelui ca succesori oportuni chiar de către șeful familiei subdomnitoare în România. El a primit fără obiecțiuni totalul condițiilor nemțești, tocmai pentru a lua păcii orice caracter de legalitate și de consimțământ liber. Atitudinea generalului a fost aceea a victimei demne. Pacea de la București era privită ca ceva neapărat vremelnic... Brătienii însă nu au judecat la fel. În oportunismul lor, în nesiguranța și necredința lor, s-au gândit că s-ar putea ca Germania să-și bată adversarii și, deci, ca situația creată prin pacea noastră separată să se eternizeze. În consecință era necesar ca România să obțină condiții cât mai ușoare. Trebuia negociatori care să stea la tocmeală cu biruitorul și să obțină ameliorări. D. Brătianu a decis atunci schimbarea guvernului și frontul a lăsat să freacă, pe neașteptate, trenul d-lui Marghiloman. Se știe de către toată lumea care se afla la Iași cum a demisionat generalul, cum a fost comentată această demisie, cum au fost continuate tratativele, pentru cari d. Marghiloman invoca scuze, sprijinit pe relele condiții ale armistițiului...

Campania liberalilor este inspirată de o ură, de o frică și de o rea-credință care le asigură cele mai adecvate recompense în viitorul liber și democratizat.

AMURGURI

Partidul Conservator dispărea din istoria țării. Vremea curge ca și mai înainte, purtând pe ea sforțările naufragațiilor strânși în două bărci de salvare cu nume schimbat. În locul putredei corăbii, cu pavilion șters, progresismul și democratismul unionist își înalță stegulețele de hârtie. Acesta este un semn pentru celelalte construcțiuni politice ale trecutului. Nimeni nu trebuie să se

lase înșelat de tinerețea și prosperitatea aparentă a Partidului Liberal, tot așa cum nimeni nu crede în rumeneala și frăgezimea factice a unui cadavru fardat. Totul este numai la suprafață; mulțumirea și folosul, chiar între ei, nu depășește cercul de frați, rude și prieteni, întovărășiți în fel de fel de afaceri spălăcite. Asta seamănă cu repede creșterea a părului, a unghiilor și bărbii, câteva ceasuri după moarte. Părul, barba și unghiile cresc, organismul însă e în descompunere, - societatea complexă a țesuturilor celulare e în plină pieire.

Naționalismul scăpată și el. Moarte fără false aparențe de sănătate. E un bolnav decrepit, în așternutu-i vechi și tricolarat. Prin sfâșierile pânzei izbucnesc, ca niște măruntaie, paiele umede, căci suferindul e de curând născut și prea curând îmbătrânit; nici n-a apucat să se țină pe picioare, căci a trecut, aproape fără evoluție, de la o pruncie la alta. Acum se duce și el într-un amurg sordid, după ce a trecut printr-un singur ceas de mizerabilă auroră.

Naționalismul n-a rezistat, fiindcă n-a fost măcar o doctrină greșită. A fost un sentiment hipertrofiat, un patriotism fricos și egoist, un instinct de apărare ofensivă, obsedant și sălbătic. Liberalii au solidarizat interesele burgheziei, au exploatat și organizat ce se putea folosi din alcătuirea socială existentă. Cu un pas mai îndărăt, conservatorii formau frontul vechilor și noilor proprietari de pământ. Naționaliștii n-au venit nici cu intenția de a jefui, nici cu aceea de a apăra interese de clasă, constituite; n-au venit nici cu un misticism oarecare, nici cu un ideal afirmat.

Au pretins să lupte și să se regroupeze în jurul iubirii de țară, transformată în ură și chinezism. Și chemările lor se răslețeau zadarnice prin rândurile strănse și interesate ale populației muncitoare. Fiecare cu grijile lui. Sentimentalismul distructiv e un lux pe care nu și-l poate îngădui o populație necăjită.

Și, de aceea, ultimii naționaliști își lasă tabăra sau îngenunche în așteptarea resemnată a morții. Sunt puțini și impresionanți ca ultimele Piei Roșii din Peru sau din Chile. Nimic nu mai poate înviora o rasă atinsă de soartă. Au și un șefimpunător, bărbos și inspirat, capabil de câteva gesturi și binecuvântări mărețe, cari să solemnizeze moartea.

IMPERIALISMUL RUSO-GERMAN RENAȘTE

Pe vremea când întreprinderile pe acțiuni cari poartă firmele Kolceak, Denikin et Co. erau încă ridicate în slava cerului de toată presa reacționară, am dat semnalul neîncrederii, smulgând cu putere masca de pe fața țaristă a acelor aventurieri. Rând pe rând, apoi, ca potârnicile, cercurile lor ofici-oase, partidele istorice din țară au intrat în plasa argumentelor noastre. Faptul că acești generali pan-ruși nu urmăresc altceva decât restaurarea

imperiului tuturor Rusiilor, fără nici o rezervă, este astăzi o certitudine la noi. În țările din Apus, cari nu au ca noi o graniță de apărat și o provincie de menținut, lucrul nu e tot atât de evident. Acolo, emisarii generalilor țariști sunt încă *personae gratae*!. Cu ușurință, ei obțin furnituri de materiale și muniții, și credite nelimitate.

Deunăzi am văzut bilanțul care arată că numai Anglia a cheltuit aproape un miliard pentru sprijinirea lor și ieri Consiliul Suprem declara că restituie în mâinile lor tot materialul capturat de germani de la ruși în tot timpul războiului.

Incorigibili și aproape inconștienți, ei nu vor înceta să meargă pe această cale, până când, puși nas în nas ou cea mai grozavă primejdie, nu vor mai putea da înapoi.

Aventura recentă a generalului Von der Goltz este un fapt care ar putea să deschidă ochii politicianilor reacționari. Gravitatea lui e așa de mare, încât toată presa ar trebui să dea alarma. Dar ca și în cazul Kolceak și Denikin, vom fi noi cei dintâi care să arătăm pericolul campaniei lui Von der Goltz și vina grozavă a Antantei atât față de România, cât și față de statele independente din Baltica și toată cauza democratică.

Legăturile dintre Von der Goltz și cei doi generalissimi ruși nu mai trebuiesc dovedite. Acest militar prusac e astăzi în mod oficial de partea reacțiunii rusești cu toată armata sa. Armata germano-rusă, sprijinită - în mod cu totul inexplicabil - de baronii germano-baltici, luptă pentru restabilirea unității rusești, pentru desființarea republicilor letone și estoniene și pentru stabilirea unei legături indisolubile între Germania reacționară și Rusia țaristă. Este un plan din cele mai vaste, ale cărui consecințe - dacă ar fi să se realizeze - ar crea în Europa o stare de lucruri incomparabil mai gravă decât cea din 1914. O alianță germano-rusă pe baze imperialiste ar însemna pieirea statelor mici din centrul Europei, inclusiv România, dar mai ales înmormântarea definitivă a revoluției sociale. Evident că, în faza de azi, primejdia e încă în germene. Armatele reacționare ruse sunt încă prea departe de succes. Singurul efect realizat este, pentru moment, desființarea republicilor autonome.

Ce face Antanta în fața acestor fapte? Antanta continuă să stea pe același teren nesigur, continuă să privească cu nepricepere lucrurile și să lovească acolo unde nu trebuie.

În gestul lui Von der Goltz, aliații nu văd decât o mașinație a guvernului german și lovesc în acesta. Iar pe de altă parte, consideră pe Von der Goltz ca un mijloc de a combate bolșevismul și, în această calitate, îl privesc cu simpatie. Deci o politică de echivoc și de dilemă, ca toate politicile oligarhice.

Persoane dorite, dezirabile (lat.), în limbajul diplomatic.

În acest timp, Von der Goltz creează fapte îndeplinite, situații inextricabile cari, mai curând sau mai târziu, se vor repercuta asupra lumii întregi. Pentru astăzi ajunge să dăm alarma și să strigăm aliaților un puternic: *J'accuse'*.

DREPTUL LA JAF

Profitorii și speculanții acestor vremuri, de mizerie și de nenorocire, au ținut sobor și au hotărât să se constituie în Ligă, pentru a lupta împotriva acelor măsuri ce le-au luat puțința de a spori neconținut prețurile. Ei tind să organizeze o forță care să poată nesocoti ordonanțele autorităților și decretul guvernului; care să poată rezista „teroarei” Ligii Consumatorilor; care să înlăture orice control între costul mărfurilor și prețul de punere în vânzare. Profitorii și speculanții, fără cinste și rușine, cer să-și poată hotărî singuri câștigul și, în cinismul lor, uită să facă pentru asta, fie și de formă, un apel la încrederea publicului păcălit cu cruzime. Dându-și seama de sentimentele pe cari le inspiră gloatelor asuprite, ei caută să impună fâțiș, prin solidarizare și rezistență.

Dreptul la jaf se proclamă astfel în obrazul autorităților și-n mijlocul populației exasperate. Și pentru că trăim în vremea când libertățile sunt desființate, oficialitatea are datoria să intervină și să împiedice alcătuirea unei astfel de Ligi care-și propune neascultarea măsurilor de bine general, sleirea și periclitarea locuitorilor în folosul unei cete de tâlhari.

Ar fi singura măsură dictatorială aprobată de mulțime și, prin însăși această aprobare, ea își pierde caracterul de silnicie a câtorva.

Liga speculanților va avea însă la îndemână arma puternică a corupției. Dacă de pe acum este pe cale de alcătuire, atunci nimic nu o mai oprește. Strâns între o bandă de politicieni egoiști și alta de speculatori, lipsiți de omenie și asigurați de complicitatea plătită a autorităților, publicului nu-i rămâne alt mijloc decât revolta. Numărul face totdeauna legea și el nu poate fi oprit multă vreme de a-și striga trebuințele și de a-și impune voința. E nedrept ca trei-patru mii de jefuitori să se înfășure zi cu zi în straturi de puturoasă osânză, iar milioanele de săraci cari muncesc să piară de inaniție. Față de cei ce adună bogății, față de cei ce dezorganizează producția, desființează comunicațiile, ascund mărfurile și la urmă se întovărășesc pe

¹ *Acuz (franc); titlul celebrului pamflet scris de Emile Zola în legătură cu Afacerea Dreyfus", în 1898,*

față pentru a lihni și slei pe consumatori, nimeni nu trebuie să cunoască vreun scrupul și vreo lege.

Speculatorul e un inamic.

Cetățene, oriunde-l întâlnești, scuipe-l și lovește-l!

NEÎNȚELEGEREA

O armată nemțească ocupa regiunile ruse ale Balticeii, în ciuda mâniilor telegrafice ale Antantei și în mirarea prefăcută a oficialității din Berlin. Când relațiile diplomatice între foștii beligeranți s-au înăsprit până la ultimatum și până la constrângeri - vechiul represaliu al înfometării -, soldații și ofițerii nemți, în frunte cu generalul Von der Goltz, și-au schimbat șepcile, și-au boit drapelele și s-au proclamat armată reacționară rusească. Cu prima etapă, a primului marș, au ocupat Riga. Stupefacție violentă în toată lumea, obișnuită totuși cu gesturi d'annunziene. Conferința e indignată. Guvernul german își spală mâinile și dă din umeri cu frenezie.

Care-i neînțelegerea? Iat-o:

Îi trebuia Antantei un guvern german care să iscălească pacea, să renunțe deci la colonii, la Alsacia, la flotă și să plătească bani; și care să suprime mișcarea revoluționară comunistă din imperiu. În schimb, i se asigura acestei oligarhii pseudo-socialiste posibilitatea de a guverna Germania, cel puțin până la executarea deplină a păcii. I s-a permis să reție o parte din materialul livrabil prin clauzele de armistițiu, pentru a-și consolida situația în fața spartakiștilor. Și s-a trecut cu vederea ocupația din provinciile baltice, cari trebuiau evacuate de la început...

Deci a fost ușor oficialității germane să-și închipuie că aceste provincii, în cari se putea revărsa surplusul de populație al țării și cari închipuiau un fel de compensație pentru pierdutele debușuri din colonii, sunt o achiziție scoasă dintr-un târg tacit cu Antanta pe socoteala Rusiei.

Revoluția spartakistă, revoluția din Bavaria, a fost înăbușită, pacea s-a semnat. Antanta somează.

Von der Goltz se declară rebel, dar în felul în care o face înseamnă mai mult o ofertă decât o sfidare. El oferă capitalismului antantist serviciile trupelor sale pentru stărpirea bolșevicilor. Este gata și are puterea și voința de a înainta asupra Petrogradului, de a cutreiera biruitor țara roșie, de a restaura vechile așezăminte și de a înapoia burgheziei europene un vast și mănos câmp de afaceri...

În mișcarea febrilă de telegrame și răspunsuri, în redactarea fulgătoare a notelor și a apostroafelor diplomatice și militare e un moment de oprire.

Cei doi bătrâni de la Versailles - căci au rămas doar doi - trec, nehotărâți, de la o soluție la alta...

Vor primi oare oferta brutală a lui Von der Goltz, pornit să consolideze temelile șubrede ale societății ce se prăbușește, în schimbul păstrării provinciilor baltice la patria germană?

WILLIAM BULLITT, INOPORTUNUL

Conferința de la Paris, ca toate adunările diplomatice ale istoriei, a avut un *enfant terrible*. L-a avut în persoana acelui simpatic delegat american care s-a retras ostentativ în ziua semnării tratatului: William G. Bullitt.

Se știe în ce mod brutal, dar tragi-comic a demascat ipocrizia și duplicitatea primilor delegați de la Conferință, cum a dat în vileag politica de echivoc față de Rusia și minciuna sfruntată și nedezmintită a lui Lloyd George.

Astăzi, *L'Humanite*, admirabila gazetă socialistă, care a întreprins o vehementă acțiune pentru restabilirea adevărului asupra revoluției rusești, publicând scrisoarea lui Kropotkin și magnificul manifest al lui Henri Barbusse, publică *in extenso* scrisoarea trimisă de Bullitt lui Wilson cu ocazia înapoierii sale din Rusia. Sunt acolo fapte peste fapte, adevăruri peste adevăruri relative la bolșevismul rusesc. Imparțialitatea și buna-credință ale lui Bullitt nu pot fi puse la îndoială. Ei bine, iată ce spune, iată în ce mod răstoarnă toate invențiile lui Naudeau, Anet *e tutti quanti*¹.

Mizeria și criza formidabilă din Rusia sunt rezultante ale nemiloasei blocade și ale ocupării de către armatele reacționare ale diferitelor centre de producție. Tabloul mizeriei, al foametei, al boalelor e infernal.

Orice suflet omenesc - neotrăvit în atmosfera îmbâcsită a Consiliului suprem - se va cutremura în fața descrierii lui Bullitt: „Toată lumea la Moscova și Petrograd, bărbați, femei, copii, moare cu încetul de foame. Mortalitatea este mai ales ridicată la noii-născuți pe cari mamele nu pot să-i alăpteze, la lăuze și la moșnegi. Boalele găsesc în general un teren excelent pentru a se întinde... epidemiile de tifos și variolă bântuie în mod endemic la Petrograd și la Moscova.

¹ Și toți ceilalți (it).

În schimb, însă, munca și bunăvoința sunt extraordinare. Inginerii au reluat conducerea fabricilor. Faza distructivă a revoluției a încetat și toată energia guvernului se întoarce către reconstruire. *Teroarea a încetat*.

Execuțiile capitale sunt foarte rare. Ordinea publică e restabilită. Străzile sunt în siguranță, furturile sunt rare, prostituția publică a dispărut, viața de familie nu s-a schimbat, cu toată naționalizarea femeilor, care este o minciună." Ne-o spune un om care vine de-acolo. Cine-l poate contrazice?

Teatrele sunt deschise. Școalele s-au înzecat la număr. „Pare că guvernul sovietelor a făcut mai mult într-un an și jumătate pentru instrucția poporului decât a făcut guvernul țarist în cincizeci de ani." Cu toată foamea, tot poporul susține regimul sovietist. Poporul acuză guvernele europene de nenorocirea sa. Sovietismul, cu toate defectele lui, stăpânește conștiința maselor și corespunde tendințelor momentului. Partidul bolșevic este cel mai tare. Chiar fracțiunile socialiste opozante se înclină în fața puterii lui. Programul bolșevic însuși a fost moderat.

Ce poate fi mai impunător decât următoarea frază: „Partidul Comunist este tot atât de moderat ca orice guvern socialist în stare de a conduce Rusia". Concluzia lui Bullitt este cunoscută de mult: pacea cu bolșevicii, cari sunt dispuși s-o încheie în condiții demne.

Acum, când cunoaștem în toate amănuntele rezultatele anchetei delegatului american, răspunderea aceluia care [...]

Serviciul făcut de Bullitt cauzei umanității este incomparabil. Prin scrisoarea sa, el trece de-a dreptul în rândul apărătorilor iluștri ai celei mai drepte cauze. Un Gallilei al timpurilor noastre.

REGELE ȘI PACEA SEPARATĂ

Liberalii continuă să combată, în felul lor, acea opoziție care se abține de la alegeri. Participarea athletică a d-lui Marghiloman, care a descins în arenă costumat de luptă, cu torsul gol și vasilinat, nu emoționează decât pe progresiștii de pe listele Gunther și pe redactorii ce suspină cu gândul la ziua când se vor putea travesti în secretari generali și în șefi de cabinet.

Această atitudine a liberalilor se cheamă politețea nepăsării. Partidul care a legiferat sub dicteul învingătorului e foarte mulțumit că, pentru moment, nu i se reamintește slugărnicia. În schimb, toată îndârjirea liberală, toată puzilanimitatea¹ haitei de cointeresați, tot veninul fraților Brătianu se

* Context cenzurat.

¹ *PusiUanimite* (franc.) - lașitate, nevolnicie.

exercită și se revarsă asupra generalului Averescu. Nu vedem în acest militar, ce se bucură de o formidabilă popularitate, decât o forță în stare să spulbere dintr-o pornire șubrezele așezăminte ale oligarhiei. Atât. Și pentru că liberalii văd în persoana generalului cea mai de temut amenințare a prezentului, ei dezlănțuie campania denigrărilor, calomniilor și injuriilor de tot felul. În *Viitorul* de aseară se publică în facsimil o scrisoare prin care se dovedește că în septembrie 1916 generalul Averescu a convorbit cu Regele Ferdinand asupra propunerii ce i s-a făcut de a intra într-un guvern carplist, care să încheie pace cu germanii și să se alieze cu aceștia. Din aceeași scrisoare reiese că generalul Averescu consimțea să facă parte dintr-un minister care să încheie pacea, „nu însă dintr-un guvern care s-ar alia cu puterile centrale și ar desface legăturile noastre cu aliații”.

Aceasta nu demonstra decât că, șef militar iscusit, generalul Averescu a văzut încă din prima lună a războiului înfrângerea spre care mergeam fatalmente. Și în loc de a-și asuma răspunderile nepregătirei noastre în schimbul onorurilor și a decorațiilor, d-sa prefera o pace care ar fi scutit poporul de cumplita și zadarnica jertfă de sânge și de urgia pustiitoare a invaziei inevitabile.

Astea însă sub o rezervă categorică: dacă o astfel de pace îngăduia totuși menținerea raporturilor de alianță cu Antanta.

Deci nu trădare față de aliați și față de idealurile liberatoare ale războiului românesc, ci grijă de străduințele risipitoare de vieți și de chinurile zadarnice ale unui popor târât în măcel, fără arme, fără hrană și fără conducere, de Ilieștii Partidului Liberal.

Dar pacea separată despre care se vorbea la Palat în 1916 s-a încheiat, totuși, după doi ani. Țara era devastată și număra un milion de vieți mai puțin. În complexul războiului european avusese un singur rol, de un singur moment: să atragă asupra-și două armate germane. își împlinise misiunea de mult; tot ce a urmat a fost pentru ca ministrul Constantinescu-P[orcu] să nuntească în trenurile retragerii.

AMĂRĂCIUNEA FINALĂ

Iată pacea făcută, pecetluită, semnată, ratificată, aplicată; iată războiul încetat. Victoria cu aripile întinse larg a coborât pe pământul coclit al Galiei, gloria nediscutată încinge frunțile aliate. Satisfacții reparațiuni, asigurări, toate acestea nu mai sunt niște *pia desideria*¹: au intrat în domeniul realităților. Serbările victoriei s-au ținut pretutindeni, orașele distruse au

¹ Sfinte nevoi (lat).

primit bomboana legiunii de onoare, soldații împrăștiați prin acest Orient au fost rechemăți la vatră. Germania zace horăcăind pe țărâna goală și privește cerul cu nedumirire, principiul naționalităților s-a aplicat, Liga Națiunilor este în ființă, pacea e garantată...

Ei și? Unde e pacea reală? Unde e satisfacția, ușurarea obștească, liniștea absolută a indivizilor și a colectivităților? Unde sunt semnele victoriei? Unde sunt rezultatele aceluia tratat nebunesc ticluit la Quai d'Orsay? Nicăieri.

Pretutindeni nemulțumire, îndoială, neîncredere, pretutindeni o amărăciune otrăvitoare. Pacea victorioasă din 1919 este ca nuca vomică. În urma ei, ea lasă moartea și dezgustul. Și mai lasă sfidător în picioare pe Ares, zeul luptei.

Nu ne gândim acum la criza socială, la scumpetea vieții, la ruina micilor rentieri. Ne interesează atmosfera generală, concepția însăși a autorilor păcii. Și *aceasta* e deplorabilă. Toți mărturisesc precaritatea situației, toți sunt gata să recunoască infirmitatea tratatului.

Reacționari inveterați, ca bătrânul Clemenceau, nu sunt în stare să ascundă un *arriere-goit*¹; un dezgust care nu le lasă altă posibilitate decât retragerea. Discursul pe care vechiul tigrul l-a ținut deunăzi în Senat este plin de această melancolie, de această dezamăgire postumă, de această anticritică demnă de laudă din punct de vedere omenesc, dar așa de profund tragicomică sub raportul politic.

Amărăciune, amărăciune peste tot. În articolele de fond din ziarele victoriei, din *Temps* și din *Matitt*, Germania există. Germania nu poate fi nimicită, Germania muncește, produce și nu plătește. Pentru ce am luptat, unde am ajuns?

În conștiința învingătorilor, locul trufiei atotputernice l-a luat reculegerea, remușcarea chiar.

În ceasul bucuriei supreme, grija cea mai grozavă chinuie spiritele. Conștiința realității lucrurilor, evidența deșertăciunii universale turbură momentul. „Vanitate, vanitate”, sunt cuvintele întrezărite pe toate buzele.

Iar pe deasupra patului în care Wilson își zvârcolește frigurile demenții răsună fatidică această frază a lui Clemenceau:

„Nu știu dacă războiul este o pauză a păcii sau dacă pacea este o pauză a războiului.”

Amară concluzie a Tratatului de la Versailles!

¹ Gust amar, amărăciune (franc).

PROGRAMUL DEMOCRAT

Cu elemente vechi, d. Take Ionescu alcătuiește un nou partid; cu fraze întrebuintate și altădată, d-sa compune un program nou.

Sunt câțiva ani de când, prin părăsirea Partidului Conservator, d. Take Ionescu organizează o grupare democratică, dar conservatoare, ajungându-și oarecum timpul în care trăia; tot astfel un soldat schimbă pasul, săltând în mers, fără a părăsi rangurile trupei. Pe atunci, Take Ionescu amenința, cu o popularitate formidabilă și neașteptată, tihna și rutina vechilor partide reacționare. Publicul de după 1907 l-a sprijinit în alegerile parțiale. După câteva zile de trecător succes, d-sa a dispărut iarăși, cu partid cu tot, în rândurile din cari ieșise. Lumea s-a dezobișnuit curând de a vedea în d. Take Ionescu un mesia. Vremea își depășise proorocul.

Astăzi asistăm la o altă ridicare de steaguri proaspăt vopsite. Asistăm la același joc al oșteanului care schimbă pasul, săltându-se în mers.

De data asta nu izbutește a fi, cel puțin, actual. Proclamația d-lui Take Ionescu răsună în pustiul Talentul d-sale, frumosul talent de odinioară și de acum, se cheltuie zadarnic. El nu-și poate da decât o superioritate de ordin sentimental față de adversarii săi Marghiloman și Brătianu, ciocoi bogați și fără chemare. Sfârșit e rolul acestora, după cum sfârșită ar fi și viața politică a d-lui Take Ionescu, dacă situația sa în burghezie nu i-ar impune misiunea de a combate brătienismul, cea mai compactă, mai coerentă și mai primejdioasă formațiune reacționară. Astfel, condus de pasiunile și de crezul d-sale, acest prizonier talentat al marilor proprietari va servi, vrând-nevrând, adevărata democrație, democrația pe care nu poate s-o reprezinte și pentru idealurile căreia nici astăzi nu luptă.

Deci principalul punct al programului democrat stă în „revizuirea” Statutului Băncii Naționale, o dată cu întinderea privilegiului asupra României Noi, care nu intrase în prevederile legiuitorului. D. Take Ionescu indică prilejul legal pentru o revizuire cerută de toate partidele. Va avea, fără îndoială, sprijinul lor, iar meritul de a fi paralizat hoția-hoțiilor liberale revenindu-i, și-ar putea încheia cariera întortocheată și sclipitoare cu un punct final, luminos.

Îndreptarea valutei prin obținerea unui împrumut extern pune la preț legăturile d-lui Take Ionescu și stima de care se bucură în oficialitatea aliaților. În momentul când progresiștii candidează pentru a-și inaugura, într-un parlament fără valoare, reintrarea în viața politică, iar liberalii reclamă voturile pentru a dezlănțui războiul cu Serbia, preocuparea de valută și împrumut, și posibilitățile de ameliorare înalță pe un om politic deasupra adversarilor săi.

Descentralizarea, inamovibilitatea in justiție, sufragiul universal, ocrotirea minorităților, impozitul progresiv pe venit, sunt locuri comune ale tuturor programelor democratizante. Unificarea vieții de stat a celor patru Români va ușura conruperea și politicianizarea tuturor țărilor românești de sub egida Hohenzolernului bucureștean. Exproprierea desăvârșită și definitivă pe baza principiilor de proprietate individuală și de justă despăgubire apropiată și acest partid de limita extremă a concesiunilor burgheze. Odată această ultimă expropriere îndeplinită, cine va împiedica realcătuirea marelui proprietăți? Sau cine va înlesni micilor agricultori procurarea instrumentelor moderne de muncă intensivă?

Totul duce la proprietatea comună a solului. Iar în privința despăgubirilor, soluția dată de Congresul social-democrat - bonurile de stat netransmisibile - e lipsită de menajamentele la cari este silit d. Take Ionescu.

Paragraful despre chestia muncitorilor, grăbit, incert, vechi și inutil, chiar față de programul liberal: munca de opt ore, protecția femeilor și copiilor, participarea la beneficii, sunt doar amânări și puncte câștigate. Notăm însă un deziderat reacționar și silnic pentru libertatea individuală și libertatea de clasă a muncitorului: arbitrajul obligator în caz de grevă. Acest arbitraj obligator nu merită a fi discutat. Aplicarea lui este imposibilă. El denotă însă mentalitatea oligarhică și conservatoare a șefului Take Ionescu și a partidului său restaurat. E aceeași bătrână Rozinantă cu perii sulemenți și cu semnalmentele schimbate, adusă de căpăstru în iarmarocul nostru politic de către un geambaș iscusit.

BOJE TZARA HRĂNI'

Petrogradul stă să cadă. Armatele mercenare ale generalului Iudenici, susținut de iunkerii fugiți din Prusia republicană, ajutați de banii, munițiile și misiunile militare ale capitalismului, sprijinit de tunurile bastimentelor de război britanice, s-au apropiat de orașul lihnit în 18 luni de asediu, blocat cu desăvârșire, paralizat de groaza bombardamentului, de obsesia aeroplanelor, de pândă lacomă a morții și a războiului, și apărât numai de eroismul proletarilor și țăranilor-soldați, cari au fost nevoiți să întrerupă mișcarea dăta-toare de viață a uzinelor și umbletului stăruitor și fecund al plugului. Armatele țarismului, alungat și pedesit pe măsura crimelor sale, ocupă orașul celei mai mari revoluții, pentru a reșeiza nobilimea în palate, în desfrâu, în lene, pentru a îngropa proletariatul în bordeie, în mizerie, în umilire și a-i fereca pe glezne vechile cătușe; pentru a plăti străinilor ajutorul de arme și bani cu

' Doamne, apără-l pe țar (rusă), imnul Rusiei țariste.

bogațiile pământului, cu birul și robia de muncă a săracului; pentru a împodobi cu o coroană țeasta vreunui vlăstar degenerat al Romanovilor; pentru a reface vechiul imperiu de popoare subjugate, pentru a reclădi temnițele Siberiei, a ridica mai înalte spânzurătorile, mai sfidătoare vechile fortărețe. Și odată confirmată isprava, presa plătită a bogaților întregii lumi are să proclame bucuria omenirii că singura țară în care săracii erau stăpâni pe rodul muncii lor, pe dreptatea și pe voința lor, a început să fie învinsă; și în toate bisericile creștine, popii, întreținuți din disprețul și isteria bogaților și din pomana blândă a prostiei, vor clopoti și vor cânta pe nas mulțumirea către Domnul; și toți surtucarii inconștienți de starea lor de salariați, speriații micilor economii, ghiftuiții frazelor oficiale, turma semiintelectuală a profesioniștilor liberi, va întinde tărăboiul blestemelor, gălăgia vulgară a bucuriei inconștiente, jubileul mare al neroziei, bairamul mediocrității; și animalele [?] grave ale savantlăcului oficial, în reviste, în academii, în cluburi, în saloane au să conchidă „falimentul socialismului”, spulberarea unei doctrine, stingerea unei credințe, prăbușirea unui ideal.

Totuși, oligarhiile se înșală. Și chiar dacă Petrogradul va cădea, chiar dacă peste Rusia proletară, incendiată din patru unghiuri de trimișii capitalului, va trece urgia mistuitoare a țarismului, sub cenușa de o clipă se va păstra scânteia nepieritoare a revoltei.

Neputincioase vor scripi baionetele în țara în care a strălucit până în fundul sufletelor soarele roșu; aurul va astupa zadarnic gurile instigatoare, după ce cuvântul a fost auzit și înțeles de fiecare muncitor în parte; porunca și amenințarea vor suna în deșert, lanțurile vor zornăi fără folos, căci nu i se mai poate lua proletariatului conștiința puterii lui; și el nu poate fi îndepărtat de lângă unealta de robie care s-a schimbat cu vremea în arma libertății lui. Nu se pot dezbinda cele două elemente ale vieții; mașina și munca, fără ca totul să se prăbușească în haos. Și oricât s-ar baricada burghezia în palate, în primării, în ministere, postul de canonadă al lumii rămâne în uzine și pretutindeni unde este trudă și durere.

GENERALII

Trăind în secolul dezarmării și al socialismului, ne întrebăm cu nedumerire la ce vor slui ei, De viitor, atâția oameni meniți să conducă popoarele în războaie - generali? în anii României Mari și când vrăjmașii ei cei mai de seamă sunt îngenuncheați și păziți de ochiul vigilent al Ligei Națiunilor, ne întrebăm: ce se vor face oare atâția generali de treabă, fala parăzilor, po-doaba festivităților noastre burgheze?

D-1 Ion Brătianu a dat o soluție.

Când e vorba de un general care n-a încălecat niciodată dincolo de extremul capăt al Șoselei Kiseleff, care n-a combătut decât cu evantaiurile și ciorapii frumoaselor, care, în loc de praf de pușcă, n-a respirat decât sub-suori parfumate, care n-a făcut decât temenele elegante și n-a comandat decât pe șoptite, în tăcerea alcovurilor, atunci un asemenea general pleacă în capitalele străine să reprezinte țara pe sub paturi sau prin garderobe; sau devine prim-ministru, al unui guvern de tranziție, cu rolul molatec de a demisiona la poruncă și de a face loc Partidului Liberal.

Dar celorlalți?

Dar generalilor adevărați, generalilor cumpliți, taciturni și sumbri, ce întrebuițare să li se dea oare?

Generalii care au comandat asalturi fără număr, măceluri cu nemiluita, cari au răcnit năprasnic la telefon, au repetit de douăzeci de ori pe poziție aceeași mișcare, generalii teribili, generalii-zmei cu vorbe istorice pe buze: „Ori să învingem, ori să muriți cu toții!” - o, acești generali au un rol cu mult mai pe măsura firilor lor supraumane.

Ei sunt înrolați, cu toptanul, în guverne.

Ei sunt însărcinați cu organizarea brigăzilor de jandarmi. Ei sunt puși să sune goama „la urne” cu un suflu atât de catastrofal, încât până și morții să audă și să voteze. Lor li s-a impus împlinirea unui miracol: chemarea liberalilor, prin alegeri, la putere!

Of, acești Areși, acești Herculi, acești Siegfrizi, acești Greuceni ai vitejiei, au astăzi o misiune demnă de sufletul lor!

§

MANIFESTUL MARGHILOMAN

lr"

ț

*

J.

Un dansator pe frânghie, cu gleznele încordate, cu atenția exasperată, fâlfâind din mâinile vibrante și întinse, înaintând cu un joc reptilian, de o cochetărie groaznică și mortală a soldurilor și spinării, poate să dea imaginea unui șef de vechi partid care se menține încă pe muchia actualității, deasupra celor două prăpăstii, prin zbgungui și sfortărea supremă a ființei sale, prin ultimele făgăduințe și concesiuni ale unui trup istovit, ce trebuie să se rostogolească în trecut sau să dispară în viitor, în gropile căscate sub el.

Manifestul lui Marghiloman, ca și programele celorlalte grupuri oligarhice, nu prezintă nimic deosebit. Sunt diferențe de modalități, sunt atenuări pe alocuri, accente pe aiurea, pretexte și chițibușarii cari nu justifică existența și lupta unui partid, fiindcă neînțelegerile și chiar micile împotriviri de păreri s-ar putea aplană într-o serie de conferințe și discuțiuni. Burghezia

română a ajuns la Urmita extremă a concesiunilor ei. Citiți programurile progresiste, liberale, democratice: peste tot puncte comune și arar câte un simulacru de contradicție, de separațiune. Formalitățile necesare pentru a se prelungi jocul luptelor de principii. Dacă totul s-ar reduce, onorabil, la o chestie de program, atunci, cu puțină străduință, burghezia, oligarhia română s-ar putea prezintă la alegeri ca un singur bloc împotriva celui alt partid, de care o despart interese de clase, conflicte de sentimente și idei neîmpăcate: Partidul Socialist.

Marghiloman se prezintă la alegeri spre a lupta, în felul său, în contra Partidului Liberal, pe care-l califică de absolutist și acaparator. Participarea sa la alegeri însă îi va da prilejul să reapară în viața publică, din care fusese exclus. E o simplă manevră de politician uzat și istovit, ca și ceilalți. Nu-i facem însă nici acum cinstea sau necinstea de a-l crede mai bun sau mai rău decât Brătianu. A pactizat însă cu acesta, cu „inamicul”, în contra căruia preconiza „frontul unic”. Un simplu compromis în plus. Viața sa e bogată în asemenea pilde.

Vorbește de drepturile minorităților, le recunoaște și speră că atunci când țara ar ajunge acolo unde vrea el să o ducă, minoritățile se vor scutura singure de „protecția din afară”... Ocolește însă întrebarea ceasului de față: semnăm sau nu?

Și după ce ne aduce aminte că a păstrat armata și Coroana (*la belle affaire!*), ca și cum fusese chemat la putere ca să liciteze cu ele, A. I. Marghiloman poftiște pe alegători să se pronunțe între liberali și progresiști, între tiranie și libertate. Libertatea muncii obligatorii și a reformelor Garofli!

D. Marghiloman are într-adevăr cea mai calmă impertinență în care s-a împielit vreodată un politician. S-ar putea, încă, să ajungă departe. Căci în subtitlul *Steagului* observăm că Partidul „Progresist” n-a renunțat totuși la vechiul nume de „Conservator”. Asta poate să-i aducă foloase mari, sub un suveran decis să guverneze, după sistemul lui Carol I, cu numai două partide, adică fără bătaie de cap!

UN NOU „DOCUMENT”

Sistemul documentelor trădătoare este învechit nu numai la noi. Utilitatea lui însă este inepuizabilă. Combaterea adversarului cu propriile lui arme și încă cu cele ascunse este cea mai bună tactică de luptă. În timpul războiului, cele mai drastice lovituri politice s-au dat prin mijlocul acestor dezvăluiri. Sunt încă proaspete în memorie descoperirile uneltirilor germane

¹ Frumoasă afacere (franc).

i în Mexic și Argentina, după cum nu au fost uitate documentele compromițătoare ale ambasadorului italian de la Tokio și scrisoarea Lordului Haldane către Sir Buchanan. O singură condiție se cere pentru ca aceste arme să fie eficiente: documentele trebuie să fie autentice și neprefăcute.

Scrisorile publicate de presa liberală în facsimile păcătuiesc sub acest raport. Ele sunt sau trunchiate, sau prefăcute, sau neconcludente. Pe cât de slabe însă sunt acestea, pe atât de puternic este un raport confidențial al fostului ministru liberal George Mârzescu, reprodus în întregime de confratele nostru *Socialismul*. Nu se putea un mijloc mai sigur pentru a demasca toată imensitatea ipocriziei care învăluie politica liberalilor față de muncitori. Duplicitatea politică a intrat întotdeauna în calculele acestui partid. Ordinele secrete dezmințind pe cele publice sunt așa de obișnuite, încât colecționarea lor ar umple volume întregi. Nici unul însă nu întrece în enormitate pe acesta, ieșit din mintea tânărului și generosului domn Mârzescu. * Cu ajutorul lui putem astăzi completa portretul acestui zbir din generația nouă, al acestui mânuitor al tuturor armelor perfide, de la cenzură până la mitraliera ascunsă prin ganguri.

^ Cunoaștem, în fine, care erau adevăratele intenții ale omului care, în f clipa când ducea cinismul până acolo, încât venea în persoană la clubul f socialist sau vorbea în pseudo-Parlamentul din piața Sărindar de Partidul f Socialist ca partid de guvernământ, dădea sfoară în țară pentru persecutarea ¥ draconică a muncitorilor, pentru nimicirea sindicatelor și pentru reprimarea violentă a oricărei mișcări muncitorești. Înțelegem astăzi că sălbateca f prigoană pornea de-a dreptul din cabinetul ministrului de Interne, după cum f - lucru pe care nu l-am putut spune încă - greva din petrol a fost combătută t de însuși Alexandru Constantinescu cu fonduri oficiale.

I Din acest moment, d. Mârzescu nu mai există pentru noi. Pentru toată , i țara, el trebuie să apară ca autor al unei politici prefăcute, așa cum a existat t numai în Rusia țaristă.

f Documentul *Socialismului* trebuie citit în întregime. Fiecare rând, f fiecare cuvânt provoacă o nemărginită indignare. Este momentul caracteristic al reacționarismului liberal.

J: Sindicatelor, aceste organizații cinstite, care în alte țări iau parte la t conducerea treburilor publice, sunt taxate în manifest de sindicate roșii, spre deosebire de acele improvizații liberale numite galbene. Când ne gândim că altădată liberalii însăși se făleau de epitetul „roșu”, pe care astăzi îl condamnă, ne dăm seama de modul cum a evoluat acest partid generos.

Nu este armă, oricât de grozavă, care să nu fie pomenită în ordinul secret pentru reprimarea socialismului. Guvernul îndrăznește să speculeze patima cea mai josnică a funcționarilor, dorința de bani, prin faptul că promitea recompense sunătoare tuturor acelor care vor executa întocmai ordinul.

Siguranța generală, jandarmeria, Curtea Marțială și toate instrumentele de teroare sunt utilizate în „document”. Propaganda subversivă, intriga, delatiunea, toate viciile vieții publice sunt puse la contribuție fără rușine.

Documentul lui Mârzescu vine la timp: muncitorii vor ști de acum cum trebuie dusă lupta pentru ca să producă efect și vor cunoaște mijloacele prin care partidele istorice combat noile curente.

Comparații apelul către muncitori editat de liberali cu acest ordin confidențial și alegeți. Iar apoi, dacă mai puteți, votați lista cu semnul Crucei.

DEZAMĂGIRI

Pleacă la Paris eternul general Coandă, pentru a-și exercita vastele sale cunoștințe și educația sa complexă și grea: să iscălească Tratatul cu Austria. Reprezentantul cel mai decorativ al oligarhiei române, exemplarul cel mai tipic al clasei noastre stăpânitoare - tipic prin sterpăciunea duhului și a sufletului, prin lipsa de năzuință personală nobilă și bărbătească - își va depune parafa pe un act care consacră incapacitatea și dezonoarea politicianilor noștri. O depune în numele lor și al Regelui care lucrează cu dânsii. Dar o depune și în numele ostașilor cari niciodată nu l-au văzut pe acest general trecând pe lângă ei, în tranșee, căci războinicul său trup impresionabil saloanele și înfiora budoarele. Burghezia română își trimite, pentru o treabă atât de ușoară, pe cel mai înzorzonat și mai danteluit al ei pește.

Simultan, guvernul de generali va apropia data alegerilor, precipitând operațiunile după al căror sfârșit liberalii au să proclame că se întorc la putere "chemați de țară". Regele se va prezenta din nou poporului, alături de iubitul său sfetnic, reînviat din urne, chemat din morți de glasul viilor și al morților. Parlamentul României Mari, adunat în sala Ateneului, după un mesaj victorios al suveranului, croit din cele mai lirice fraze cu privire la viitorul acestui neam, are să înceapă revizuirea și aprobarea tuturor decretelor-legi, sancționând hoștiile cele mai nerușinate, pe când în taina unui cabinet singuratic Vintilă va zămisli noi cointeresări. Și are să se exaspereze opoziția. Litera ziarelor are să pară hipertrofiată, stilul va răscoli cea de pe urmă periferie a vocabularului, pentru a exprima indignarea cea mai legitimă, mai violentă și mai injurioasă. Și atât. Vechiul guvern liberal se reinstalează: Ionel Brătianu, Ferechide, Duca, Porcu și ceilalți. Lupta reîncepe zi cu zi, pas cu pas, fără alte violențe decât cele de limbaj și fără nici o șansă de succes. Unde sunt influentele „relații” ale lui Take Ionescu în străinătate? Ce s-a făcut cu imensa, cu incontestabila popularitate a d-lui Averescu, - la ce s-a ajuns printr-însa? Era vorba de milioane de săteni și de

coase, de steagul alb al muncii ridicat ca un semnal de luptă pentru câmpuri, de protestarea întregii clase rurale, în numele tuturor ogoarelor, tuturor codrilor, tuturor lacrimilor și mormintelor acestei țări. Vorbe, oratorie și neputință. Căci stăpânii acestei mișcări uriașe, loviți prin mijloace nelegale, n-au înțeles a scoate din lege pe asupritorii și adversarii lor. Iată-i reduși, încă o dată, la fraza de gazetă și cancanuri de club.

Dar Partidul Socialist, avangarda proletară, singura oaste politică unită a României Mari și pusă sub o singură comandă? Cele 148.000 de muncitori înscriși, disciplinați, gata la ordine, făcători de minuni cari pot prin simpla lor voință să lățească moartea sau viața peste tot ținutul românesc?! Unde este greva generală, constrângerea? Și partidul acesta să fie ca celelalte, lovit de bătrânețe și de neputință? Și partidul acesta s-a mărginit la un simplu comunicat și la o biată abținere de la urne? Atunci va fi eternă rușinea și umilirea acestei țări, după cum eternă e rotațiunea pământului și eternă e mișcarea circulară a mașinii de imprimat bancnote, din pivnițele Băncii Naționale.

BRĂTIENII ADUC RĂZBOIUL

Nu e nici o superstiție în titlul acesta. După cum sosirea fluturilor cap-de-mort într-un ținut confirmă cu o molimă grea și mult răspândită, așijderea prezența Brătienilor la putere înseamnă izbucnirea unui nou război. Dacă mai trăiește printre noi cineva pe care nenorocirile, doliul, lipsa, foametea, hoștiile, jafurile, specula, nelegiuirile, abuzurile și prigonirea de până acum să nu-l fi impresionat; dacă mai este cineva care n-a deschis încă ochii asupra adevăratei pricini a tuturor suferințelor: capitalismul reprezentat prin organizarea politico-economică a liberalilor; dacă mai există un om capabil să uite și să ierte pentru trecut, atuncea să-și reamintească un lucru: că Partidul Liberal, prin șefii săi Ferechizi și Brătieni, s-a angajat categoric a nu admite pătrunderea sârbilor în Torontal și a nu respecta granița fixată de Conferință. Asta înseamnă că, de îndată ce vom avea un guvern liberal statornic, războiul cu Serbia va începe cu naturalețea și simplitatea cu care se purcede la îndeplinirea unui punct de program.

Acest război nu poate fi evitat. Ultimele explicații și comunicate ale **Viitorului** sunt limpezi și hotărâte: nu se renunță la Torontal. Liberalii vor scoate pe sârbi din Torontal. Și cum Conferința a declarat că își menține hotărârile, și cum sârbii nu vor ceda unei invitațiuni de a evacua de bunăvoie teritoriul contestat, nu există decât o singură soluție pe o singură cale: armele războiului.

Alegătorii să-și dea bine seama de infinitele dezastre pe cari revenirea Brătienilor la putere, adică dezlănțuirea războiului cu un vecin pașnic și viteaz, le atrage asupra populației sărace. Vor avea torul de câștigat, indiferent de biruință sau înfrângere, profitorii, politicianii, ciococii, farsori, samsarii și miniștrii; vor avea totul de pierdut, indiferent de biruință sau înfrângere, săracii, micii burghezi, proletarii și țărani, adică marea masă a mobilizaților, imensa cantitate a cărnii de tun.

Muncitorii să vegheze, dar de data asta să vegheze aprig și gata de a mână teribila armă a grevei generale; intelectualii și orășenimea săracă să fie cu luare-aminte, țărani să fie gata: de pe acum sosesc din Banat veștile de agitații naționaliste; lumea românească să se decidă a suprima orice posibilitate de noi războaie. Pământul s-a săturat de cadavre, râurile au băut destul sânge, nopțile au cunoscut destule lacrimi. Există o singură putință de a împiedica flagelul războiului, de a împiedica nebunia asasinatului organizat, exaltat în culorile flăcărilor și în sunetul muzicilor: lupta în contra brătienismului.

Zilele acestea, populația chemată la urne să aibă vitejia de a înfrunta gârbaciul și arestul, pentru a nu înfrunta mai târziu mitralierele și obuzele. Ea are de ales pacea sau războiul.

REAȚIONARISMUL ARDELENILOR

Citiți zările din Ardeal, dacă doriți exemple de mentalitate reacționară și intolerantă. Pentru cei cari au sperat în sănătatea sufletească a românilor de peste munți, în regenerarea moravurilor, în stărpirea fanariotismului de la noi, prin unificarea vieții politice din întreaga țară, auzul cuvintelor ce ne vin de dincolo, lectura foilor ce ni se trimet de la frați, e o aspră descurajare. Am sperat în spiritul lor de ordine, am sperat chiar în formalismul lor excesiv, în disciplina germanică, în contactul pe care l-au avut cu civilizații și culturi vechi; și am crezut mai ales în educația lor politică, în atmosfera eroică în care au crescut, ca să ne dea, pentru meschinele obstacole ale situației bucureștene, aceiași luptători și, la nevoie, aceiași martiri din fața incomparabilei urgii maghiare.

Ce decepție! Redactorii cu câte trei doctorate, avocații și popii cari își țin socotelile cel puțin pe latinește, când nu întrebuințează, spre a scăpa de spionajul slugilor, sanscrita sau elineasca în vorbirea de toate zilele, au dat dovada celui mai îndărătnic primitivism aliat celei mai iezuitice fățărnicii.

Adunarea de la Alba Iulia proclamase ca legi cele 14 principii wilsoniene.

Inteligența ardeleană, cunosătoarea limbilor moarte și a cel puțin trei limbi moderne, printre cari nu socotim însă pe cea maternă, pentru motivul

Simplu că e cu vrăjmășie schingiuită, se află mult mai prejos situată, sufletește, decât Evanghelia gornită peste văi și munți. O întreagă campanie a fost întreprinsă, încă din luna de miere a unirii cu Regatul, pentru excluderea evreilor din presa regională; s-au adresat cu somațiuni până și ziarelor din București, ținute a soluționa grabnic această extrem de gravă chestiune a „jidaniilor în presă”. În același timp, redacțiile, directoratele și autoritățile erau invadate de politicieni de la noi, cari, dimpreună cu băștinașii politicei ardeleni, speculau permisele de cartofi, lemne și mărfuri pentru populația bântuită de mizerie.

Cu ocazia „Adunării Naționale” au oferit țării buimăcite spectacolul unui primitivism polinezian. Adoratori ai purpurei, ai pietrelor prețioase și ai culorilor, copiii crescuți în biserica habsburgică au făcut „drepti” la cea dintâi incidentală pomenire a Hohenzolernului nostru. Deputații socialiști, neînțelegând acest bizar entuziasm care constă în despărțirea șezutului de pe un loc abia încălzit, au fost poftiți afară, cu strigăte, vociferări și interjecții guturale. Așa ceva nu s-a întâmplat nici în balcanicul nostru Parlament, unde s-au întâlnit atâți escroci și atâți samsari cari totuși nu știau pe de rost din Virgiliu și Lucrețiu.

În sfârșit, față de minorități aceeași atitudine șovină, dezmințită doar pe hârtia pactului constituțional, afirmată însă în repetate articole și discursuri: „Vin maghiarii”, „Cum ne iubesc sașii!”...

Iar în politica internă generală nu menționăm decât eforturi de adaptare în atmosfera istorică a partidelor cunoscute; nici o încercare de reacție energetică, nici o împotrivire; conducătorii ardeleni trăiesc faza delicioasă a inițierii în tainele și riturile complicate ale culiselor cu „bărbați de stat” și „șefi”. Până în clipa de față au asimilat de minune arta cochetăriei de atitudine, mișcarea de a se abandona unor brațe rugătoare și a fi totuși rezervat. De două ori a avut d. Maniu prilejul să dejoace planurile brătienismului și să silească pe Rege la o purtare constituțională. Se complăce însă între baionetele cari au înșesat Ardealul.

Deci ce ne vor aduce frații? Șovinism și practici reacționare.

UN TRON PE VALURI

Regele în contra națiunii; Transilvania în contra Regelui; greva generală, amenințând întregul intrigilor și abuzurilor burgheziei, astfel s-ar putea rezuma situația.

Scrisoarea lui Ferdinand I ne amintește calificativul respectuos și implacabil pe care, pe vremuri, presa europeană l-a fost aplicat unui act similar al răsposatului Vodă; o epistolă a acestuia, apărută într-un ziar nemțesc, tratând despre dificultăți pur financiare, și-a atras denumirea nemiloasă și

meritată de „demers nenorocit”. Ce s-ar putea spune însă de ieșirea unui Rege care, în ajunul alegerilor recomandă guvernului său personal imparțialitate? Care la finele unei campanii electorale gătuiește sfătuiește ministerul să nu aplice starea de asediu și cenzura decât în cazuri extreme? Care după ce toate măsurile silnice și părtinitoare au fost luate și îndeplinite, exige libertate în operațiunile de vot, arunci când nu mai există puțința materială, când lipsește timpul necesar pentru a se reveni?

Regele a promis reînvoarea la Constituție pentru două luni înainte de ziua urnelor. Cuvântul său regal și l-a ținut doar azi, când n-au mai rămas decât trei zile. Și cum își ține Regele făgăduiala? Printr-o scrisoare în care polemizează cu partidele de opoziție și mărturisește că a purces a governa prin sine însuși, prin oameni supuși exclusiv voinței sale. Regele s-a dezbărat de iresponsabilitate și a pogorât în învâlmășeala politicei noastre interne. El ordonă oamenilor săi rigoare, în caz de ingerințe, și recomandă înlăturarea lor „prin toate mijloacele disponibile”, atunci când un Suveran ar trebui să știe că nu pot exista alte mijloace decât cele legiuite.

Scrisoarea Regelui Ferdinand este actul de divorț dintre el și poporul pe care îl guvernează. Căci dacă acest popor protestează împotriva guvernului militar, împotriva patrulei de generali ministerializați, atunci monarhul n-are altă puțință de a-l menține decât apelul la „mijloacele disponibile” din sănnanu-i bilet: glonțul. Fraza Regelui este o abdicare lipsită de măreție. El a pășit cu imprudență și întocmai unui hipnotizat care urmează, legat la ochi, o linie de cretă, a pășit pe cărarea tăiată în desișul primejdiei și aventurii de către pionierii liberali. El este singur, fiindcă are împotriva-i toată țara și pe nimeni alături: liberalii îi stau în spate, gata de a-l îmbrânci în prăpastia răspunderilor personale, când coroana și hlamida nu-l va mai îndeajuns ocroti. întreaga opoziție burgheză, proletariatul decis să lupte cu arma cea mai grea și Ardealul, ce răspunde batjocurii și nesocotințelor cu tifa unui comunicat cum nu se poate mai categoric, s-a ridicat în fața despotismului.

Și dacă Regele n-a izbutit nici a-și împleti soarta, exasperând discordia civilă și periclitând până și unirea cu Ardealul, a reușit însă un singur lucru: să-și identifice onoarea Sa cu onoarea Brătienilor.

SFÂRȘITUL ROMÂNIEI MARI

Pentru idealul de libertate și dreptate al României Mari s-au jertfit 800.000 de vieți. Pentru acest ideal au luptat și au suferit săteni și târgoveți, au căzut, pe câmpuri și prin bordeiele nesănătoase, țărani, muncitorii și mica burghezie a centrelor. Toată țara a suferit pentru ca să se bucure guvernării și profitorii. Regele însuși a suferit, căci i-a fost adesea în joc

liniștea lui și a familiei sale. Acest ideal, realizat prin durerea celor mulți spre câștigul celor puțini, începe a fi sacrificat. Liberalii renunță la el și-l surpă. Renunță, fiindcă pasul ce trebuie făcut mai departe duce poporul român spre idealurile largi ale omenirii întregi: pacea obștească și internațională. Renunță, fiindcă de aci încolo un singur război mai este cu puțință: războiul de clase, până la realizarea societății socialiste.

Și acest război nu le poate aduce câștiguri, afaceri, furnituri sechestrate, concesiuni și privilegii.

Liberalii au început acțiunea de descompunere a țării întregite prin nesocotirea comunicatului Consiliului Dirigent. Ei preferă să rămână stăpâni în România veche decât să fie înlocuiți și afundați în România Mare. Stăpâni pe hotărârile guvernului regesc, au împins cu baioneta țara la urne. Alegerile se fac la noi și în Ardeal împotriva voinței Consiliului Dirigent al Ardealului. Cu toate că miniștrii ardeleni au declarat că nu se pot supune de bunăvoie unui asemenea regim, liberalii, guvernul și Regele fac alegeri. E în acest fapt o sfidare directă și un îndemn la dez-unire.

Pentru ca să nu mai încapă nici o îndoială asupra semnificației alegerilor, ziarul *Văitorul*, oficiosul liberalilor și al ministerului de generali, relevă deosebirea de vederi dintre dirigenții Ardealului și miniștrii Bucovinei și ai Basarabiei. Pune față în față comunicatele lor, opunând unor oameni independenți și viteji pe cele două manechine cumpărate pentru galantarul oligarhiei: Nistor și Inculeț. Opune Ardealului, care ne-a dat revoluția din 1848 și care ne-a surprins prin protestarea de deunăzi, cele două provincii politicianizate ale Moldovei.

Liberalii arată astfel hotărârea lor de a merge până la ultimele consecințe ale dictaturii: dezlipirea Ardealului de țară și transformarea autonomiei, pe care din prudență și-a păstrat-o, în desăvârșită neatârnamare.

Totul, numai ca alegerile să se facă fără răgazul firesc pentru o propagandă largă și liberă a opoziției.

Ironia stă în faptul că armata prezidează mezatul cu provinciile pe cari le-a liberat.

Deci alegătorii cari merg la urne trebuiesc să voteze singura listă cu adevărat independentă, „Clopotul”, pentru ca aleșii ei să proclame în plin Parlament ilegalitatea alegerilor.

PARLAMENTUL RUȘINEI

Pentru aceia care au avut prilejul, cu ocazia votării, să vadă cu proprii lor ochi nenumăratele încercări de falsificare sau modul deșănțat în care anumiți agenți sau candidați guvernamentali își exercitau influența chiar în fața secției de vot, nu mai poate fi îndoială asupra rezultatului. Acum,

alegerile s-au terminat, este inutil să ne ascundem după degete. E inutil să ne facem iluzii cari peste două sau trei zile ar fi amaric dezmințite.

De altfel, nu ne-am înșelat nici o clipă asupra rezultatului acestor alegeri. Prevedeam și ingerințele, deși n-am crezut că ele vor ajunge la atâta nerușinare, și știam prea bine ce înseamnă votul universal și obligator în mâinile jandarmilor, și cunoșteam, de asemenea, că Primăria Capitalei nu e decât un vulgar focar de corupție.

Pe de altă parte însă, știm că cetățenii și numeroșii noștri prieteni și-au făcut datoria cu cinste, că au răspuns cu spontaneitate la chemarea noastră și că au făcut tot ce puteau pentru a împiedica reușita brătieniştilor. Se va vedea la publicarea rezultatelor ce eforturi au reprezentat voturile aderenților noștri, se va vedea ce mare lovitură am dat partidelor oligarhice prin prezentarea listei „Clopotului”. Și dacă efectul nu va corespunde acestor eforturi, lucrul va părea oricui foarte explicabil. Ce puteam face noi, cu mijloacele noastre reduse sub toate raporturile, față de complotul uriaș de piedici și adversități? Cum ar fi putut voturile noastre reale să concureze cu maldărele de buletine măsluite și aruncate în urne cu toptanul?

Suntem de pe acuma siguri că liberalii vor figura în fruntea pomelnicului de aleși cu o majoritate de aproape trei pătrimi.

Parlamentul care se va constitui la sfârșitul acestei săptămâni va fi așa cum l-a voit toată lumea și cum trebuia să fie. Va fi cel mai rușinos Parlament pe care l-a avut această țară. O bandă ocultă de conspiratori în contra popoului sau un club politic cu pretenții nemăsurate. Toate dezbaterile, discuțiile, contradicțiile aparente vor fi ticluite, vor înfățișa masca acelor cari între culise se vor deda cu frenezie tuturor afacerilor și hoțiilor. Meseria de deputat va fi mai rentabilă ca niciodată. Acolo, sub cupola Ateneului, ne va fi dat să vedem adunate pentru cea mai odioasă operă pe reprezentanții din toate extremitățile României ai doctrinei vintiliste. Va fi o atmosferă asfixiantă, grea, fetidă, și d. Iorga - care de bună-seamă va intra acolo chiar cu sprijinul guvernului - va avea mai mult decât un prilej pentru a constata lipsa ferestrelor.

Dar, se va zice, vor mai fi acolo reprezentanții provinciilor alipite, oameni integri și independenți, cari vor ști să anihileze comploturile liberale. Iluzie goală!

Cari sunt acei oameni? Mamelucii lui Inuleț, docili și neciopliți, ale căror cizme de iuț vor încreți nasul gingaș al cadănei din fruntea Partidului Liberal și cari de-abia vor fi în stare să îngâne trei cuvinte în limba academică sau să semneze cu litere latine numele lor pe statele de jetoane? Sau poate amicii glasiști de teapa primarului Simionovici din Cernăuți, sau ai lui Marcu, sau a transfugului german Kipper.

Sau poate ardelenii? Cu aceștia este alt cântec. Aleși fără greutate - mai mult numiți decât aleși -, acești oameni simpli, înceți la judecată și

molcomi la vorbă, lipsiți de rutina semicentenară a oamenilor din Regat, vor cădea înlănțuiți sub panglicele retoricului brătienist și nu vor putea urma cu ușurință meandrele cazuisticele levantine a fiecărui *speaker* liberal. Oricât de integri ar fi frații de peste munți, sunt prea sinceri, prea idealisti, prea creduli pentru a constitui o primejdie pentru atotstăpânirea liberală. Pe acești oameni, cari se prezintă *le coeur sur la main*¹, d. Brătianu îi va rula ca o țigare. Și apoi... sunt și ei oameni.

Nu, Parlamentul acesta va fi inexistent pentru noi. Îl vom trece de cele mai multe ori sub tăcere, vom ocoli cu deznăsimă simpatia clădire a Ateneului și când severa noastră meserie de gazetari ne va sili să-l luăm în seamă, o vom face cu cea mai profundă aversiune.

În schimb, afară de această adunare, la un loc cu oamenii de înțeles cari au mai rămas în această țară, vom clădi marea tribună de pe care zguduitor va răsună glasul adevărat al României Mari. Vom sufla în surlele noastre până când zidurile groase cari înconjură gloata de vicleni și de slăbănogi se va năru în pulbere și cenușe.

RUSIA ÎNFOMETATĂ

Ziarele străine fac descrierea jalei din Rusia, cercând să-și impresioneze cititorul cu povestea tristeților de acolo, aruncând asupra bolșevismului crima burgheziei europene, care a pornit războiul și a început blocusul. Te

£

†
^

umple de scârbă și de revoltă priveliștea prefăcutelor lacrimi ale celor ce au înșirat trupe și corăbii, pentru ca nici un pumn de hrană și nici un fel de ușurare să răzbată în țara împrejmuțată și pentru ca din chinul unui popor exasperat să rezulte îngenuncherea proletariatului, sfârșitul libertății și al socialismului.

Niciodată tiranii lumilor, adică puștii cari se bucură în voie de toată frăgezimea și delicatețea vieții - fiindcă au furat toate darurile pământului și au robit tinerețea și truda tuturor brațelor - n-au arătat atâta cruzime în asuprire și în prefăcătorie. Cu lanțuri, cu grele cătușe și arcane dințate au prins trupul Revoluției, trosnindu-i încheieturile subțiri, încovoiindu-i talia mândră, rânjind în ochii asfințiți de suferință, îmbrâncind-o în beznele izolării și, după ce au trântit hotărârea lor de a ucide, ca pe un lacăt, pe deasupra, au mers să-i povestească pretutindeni țipetele, să-i plângă zvârcolirile, să-i cobească blestemele și deznădejdea, pentru ca mai deplină să le fie puterea și învoirea de a-i pângări zilele, de a-i batjocori vestmintele și a-i jefui coama bogată.

¹ Cu inima în palmă, cu sinceritate (franc).

Dacă Rusia pierde din pricina socialismului sau dacă socialismul înghețunche în fața contrarevoluției înarmate, intervenția Antantei e inutilă. Nu se combate foamea prin blocus. [...] * alții vor doar să înlăture foamea; și este împotriva tuturor poruncilor omenești a înțeți înfometarea unui popor pentru a-l răscula contra guvernului său. Partidele socialiste apusene au proclamat solidarizarea lor cu revoluția rusă, - Partidul Socialist Român a făcut aproape același lucru. Ne solidarizăm cu pornirea liberă care a rădicat steagul roșu acolo unde fusese teroarea mai aprigă; ne solidarizăm cu durerile mulțimii întoarse cu sila, prin război și foame, de pe calea idealurilor ei; cu muncitorii cari luptă pentru desființarea claselor, cu femeile și copiii ce-și caută pâinea, cu martirii de ieri, de azi și de mâine ai gândului de fericire egală prin muncă; ne solidarizăm împotriva stăpânitorilor bălăciți în sânge, împotriva celor hrăniți din truda sufletelor multe, desfătați de lacrimile popoarelor, născocitorii de pedepse și de crime, slugi grase ale poftii, prostituției și minciunii.

DECLINUL

Cu toate că d-l general Văitoianu prezidează alegerile și pune regimentele de la Mărășești în serviciul Partidului Liberal, putem anunța, după cele dintâi rezultate, că Brătienii au fost învinși în lupta în care au avut cu ei totul și n-au avut împotrivă-le decât liste răzlețe.

Au avut cu ei guvernul de generali format din porunca Regelui Ferdinand. Au avut cu ei armata pe picior de război, tunurile și mitralierele cari, în caz de primejdie, trebuiau să intre în acțiune conform instrucțiunilor celebrei epistole din *Monitorul oficial*. Au avut cu ei administrația, poliția și jandarmeria, ca orice partid care deține puterea direct sau prin mandatar. Au avut pe marghilomaniștii fericiți că li se oferă prilejul de a fi utili brătienismului și a ieși din carantina morală în care au fost ținuți.

Au mai avut pe toți morții cari, grație foamei și dezastrelor organizate de oligarhie în ultimii ani, au putut participa în număr impozant la alegeri, căci numai bieții ostași trimiși în foc fără arme și în spitale fără doftorii treceau de 325.000. Și toată această macabră mulțime, jeliată de pâlcul văduvelor istovite și al orfanilor lihniți, a ținut, desigur, să-și arate recunoștința față de cei ce le-au dăruit liniștea eternă și proprietatea a trei coți de pământ.

Au mai avut liberalii de partea lor ignoranța sătenilor, cărora li s-a explicat prin grija ispravnicului, a popii și a crășmarului că a vota însem-

* Câteva cuvinte ilizibile, înecate în cerneala tipografică.

nează a ștampila „Crucea”; i-a ajutat apoi covârșitor abținerea socialiștilor, averescanilor și democraților și absența delegaților din birourile de vot, unde asistau aproape numai progresiștii complici.

S- Au fost totuși învinși.
f învinși prin numărul covârșitor al abținerilor: mai mult de o treime din alegătorii înscriși au lipsit!

i Și o jumătate a voturilor exprimate au preferat listele micilor grupări opozante; restul a votat cu liberalii, ceea ce, socotind numărul mare al voturilor anulate, denotă înfrângerea până la nimicire a acestui partid bizuit pe %” teroare și favorizat de renunțarea partidelor de opoziție. Putem deci anunța - declinul brătienismului. Căci el se menține doar prin solidaritatea de interese, sprijinită de puțința de a dispune după plac de averea publică; pentru << asta îi trebuiau în Cameră majorități absolute. Or, aceste majorități nu le mai are, chiar dacă ne mărginim la România Veche. Și este sigur că deputații sosiți de peste munți nu vor vota cointeresările și decretule-legi ale Brătienilor. Astfel primește brătienismul lovitura de moarte, căci, mai întâi de toate, însăși coeziunea - și disciplina internă - partidului va fi spulberată.

Pentru frumusețea acestei sărbători, pentru ansamblul spectacolului de înmormântare, prin Parlamentul României Mari, a partidului Ionel Brătianu, prezența deputaților socialiști înrolați și a opoziției populare era trebuincioasă. Abținerea a fost o greșală, căci participarea - se vede bine - ar fi fost un triumf. Regret mărunț în bucuria zilelor cari arată sfârșitul unui regim.

„JOS UNIREA”

împleticindu-se în glodul propriilor interese, liberalii, prezentați în alegeri, au reușit să fie contra Unirii cu Ardealul și pentru războiul cu Serbia. Comunicatul Consiliului Dirigent nu lasă nici o îndoială asupra asprimii conflictului izbucnit între burghezia transilvăneană, dârză și organizată, și coteria liberală care a împăienjenit țara veche în țesătura de instituții și concesii ce-i asigură hegemonia.

Guvernul Brătianu a făcut războiul idealului național, convins că, înainte de a cuceri Ardealul, va pune stăpânire pe întreprinderile capitalului german din regiunile petrolifere și păduroase al României.

Gloria unei campanii biruitoare, recunoștința unei populații dezrobite, entuziasmul și lirismul ce succed încordărilor fericite aveau să cimenteze situația Partidului Liberal și a conducătorilor săi pretutindeni.

Au venit victoria și unirea, și fruntea d-lui Brătianu, descununată, s-a încrețit, nu de nostalgia laurilor absenți, ci de grijile și amenințarea timpului.

Clauza minorităților, traficul, petrolul, revoluția socială, toate acestea alcătuiesc preocupări severe, desigur, dar cu mult depășite de marea teamă a omului pus să vegheze aglomerarea de interesați cari cer, în schimbul servilismului, simbric.

Ministerele emanate din Parlament, în care se formează majorități vremelnice și fluctuante, nu convin, în ruptul capului, brătienismului. Pentru mântuirea unor apucături erijate în sistemă, conducătorii național-liberali, surprinși de opoziția reașteptată a ardelenilor, cari nu pot fi învinși și nici nu pot fi câștigați, se gândesc la excluderea acestora din Parlamentul României Mari, prin eternizarea unei autonomii și acordarea unei Diete. Căci altfel le e cu neputință a obține majorități covârșitoare în adunarea întregii țări, cu o viață politică unificată. Într-o Cameră aleasă, însă, aleasă numai de vechiul Regat și de cele două provincii politicianizate, Bucovina și Basarabia, lupta pentru perpetuarea regimului actual nu pare atât de iremediabil și de anticipat pierdută. Pentru salvarea vanității de familie și a socotelilor de partid, liberalii sunt gata să renunțe la deplina unire cu Ardealul, părăsind această țară în mâinile conducătorilor ei, prea puternici spre a fi cumpărați.

Ei ar fi încercat, și în tot cazul au plănuțit, ca prin mijloace militare și din ordinul unui decret-lege să lovească în provizoratul actual, prin arestarea Consiliului Dirigent.

Au cutreierat îndeajuns de intens și de stăruitor zvonurile despre această nouă lovitură de stat, și de teatru, în perspectivă. Dar dacă la guvernării noștri sceleratețea și înclinarea la silnicie există, curajul însă pare că va lipsi. Primejdiile dinlăuntru și din afară sunt prea mari și multe pentru a cuteza cineva să le sporească prin noi brutalități. Alegerile și guvernul pus să le prezideze sunt, pare-se, suprema expresie a nelegiuirii. Liberalii nu speră să-și mai permită decât o singură mașinație, ajutându-se cu fraze, cu principii de regionalism, descentralizare, federație, libertate, autonomie și, la nevoie, aruncând asupra Consiliului Dirigent vina. În neputință de a robi Ardealul, liberalii îi acordă neatârnarea. Astfel își păstrează sorții de a dicta încă în România Veche și sunt în plină împăcăciune cu principiile generoase ale timpului. O veste: capitala Ardealului se mută la Cluj!

*

Dar pe când scuipe cu atâta voioșie peste cimitirele "idealului" împărțit în felii digeste și indigeste, interesul lor reclamă un război cu Serbia. Siguranța minelor și metalurgiilor din Caraș-Severin cere frontiera sigură a Dunării și a Tisei dincolo de Torontal. N-au șovăit a-și da cuvântul către toată lumea exasperată de mobilizări și îngrozită de iminența unei noi campanii.

Astfel, ideea națională își găsește cele mai felurite aplicări, după cum coincide sau nu cu nevoile și greutățile „partidului”. Relațiile cu Ardealul se

încordează până la ruptură, căci liniștea Brătienilor la București exige asta. Aceași liniște pretinde țării un nou război pentru Banatul integral și, între timp și cu mistificări de tot felul, Brătienii și clientela lor se prezintă la urne și imploră cetățenilor voturi.

FALIMENTUL FRAUDULOS

Niciodată această împerechere de cuvinte nu s-a potrivit mai bine ca astăzi la jalnicul eșec al liberalilor. Falimentul, pe care Brătienii îl încres-tează pe răbojul lor încărcat de succese, este o cădere frauduloasă. Pentru că prin fraudă au căutat liberalii să-și acopere impopularitatea și prin fraudă vor încerca să-și mascheze înfrângerea.

De un an încoace, toată politica Partidului Liberal a fost în funcție de alegeri și dintr-un capăt la celălalt al acestui an ea a fost inspirată din necinste și condusă cu falsitate. Fraudă de la început până la sfârșit. Fraudă a fost amânarea repetată a alegerilor, fraudă toată politica lor externă, fraudă demisiunea cabinetului, fraudă constituirea guvernului „neutru”, fraudă prefacerea alegerilor. Ei bine, cu toate acestea, cu toată propaganda stupidă, dar risipitoare de fonduri publice, liberalismul se află pe pragul falimentului. Așezămintele formidabile cu care au împănat țara, în frunte cu Banca Națională, se clatină din temelii.

Acțiunile marilor cointeresări scad pe zi ce trece, funcționarii învechiți în păcate își fac bagajele și clipa în care vor înceta plățile e aproape. Soclul de bronz pe care trona falnic vițelul de aur al sectei brătieniste, păzit la dreapta de primul ales al Capitalei - liniștească-se, e pentru ultima oară - și la stânga de porcul care nu va mai fi niciodată ministru, se cutremură.

Viitorul, singurul ziar de 20 bani, singurul care nu și-a trimis directorul în Parlament - ne dă mâna s-o spunem -, *Viitorul*, care ne-a umplut urechile cu manifestele sale către alegător, nu suflă un cuvânt. Donescu și alți Cezar Paști stau la această oră tremurând la ușa cabinetului primului prezident Bonea și numără pe degete voturile insuficiente. În ochii lor se depărtează tot mai mult viziunea primăriei pierdute pentru totdeauna. La club, ferestrele sunt închise, obloanele trase, iar portarul a închis gazometrul care trebuia să alimenteze luminițele de pe balcon în seara triumfului. De pe acum, încă un reptil liberal se târăște cu făgăduieli și momeli spre mica redacție naționalistă, spre a atrage pe noii deputați iorghiști.

Liberalii de astăzi ne oferă cel mai dezgustător spectacol.

Iar noi, ca cronicari obiectivi ai prezentului, înregistrăm, împreună cu falimentul fraudulos al brătienismului, o ultimă și decisivă dovadă de lipsă

de bărbăție, de corupție și de lașitate. Haide, fiu al statuii, ridică-ți ochii spre soare și privește drept și resemnat zorile vremurilor noi.

SĂ VIE BRĂTIENII

Regele a consultat țara. Un general și-a scos revolverul din toc și l-a lipit de fruntea fiecăruia cetățean ce mergea la urnă; și astfel și-a îndeplinit datoriile disciplinare. Rezultatul se cunoaște: mai mult de jumătate din alegători s-au abținut ori și-au anulat votul, iar din numărul sufragiilor exprimate, majoritatea a fost contra liberalilor; restul, în care socotim mulțimea răposaților, a gardiștilor și funcționarilor suferind de dublă ori de triplă personalitate, precum și cifra impozantă a poltronilor și a plătiților, au ales pe brătieniști.

Un caz tipic, exagerat și caricatural, un caz aproape anormal, ca acelea de care se servește Ribot pentru a ghici mecanismul obișnuit al sufletului omenesc divulgat și reliefat prin tocmai izbucnirile morbide și izolate, este cel petrecut la Călărași. Din două mii de alegători au votat numai șase! Aceste șase sufragii trimit în Parlament deputați liberali cari vor vorbi în numele județului întreg. Și cum între cele șase voturi, trei sunt ale înșiși candidaților, asta înseamnă că în realitate n-au votat decât trei cetățeni ca să scoată trei deputați.

Așteptăm să li se facă acestor reprezentanți ai națiunii o primire distinșă. *Văitorul*, prin pana unui redactor ce n-a putut găsi și el un cetățean care să-i dubleze votul personal de candidat la Tulcea, pentru a intra în Cameră cot la cot cu colegii săi ialomițeni, nu va întârzia totuși să proclame că „i-a chemat țara”.

Și acum: cine va forma noul minister? Se vorbește de d. Maniu, șeful majorității ardeleni. Se spune că, de data asta, Regele va fi înțeles răspunsul alegătorilor și va încerca să se dezbrace de d. Brătianu, care așteaptă cu servieta plină de decrete-legi ce trebuiesc votate. Ar fi momentul să detestăm târziu întoarcere la imparțialitate și constituționalism. Căci, de acum înainte, orice greșală și orice nedreptate își va avea grabnica și potrivita ei sancțiune. Și e în interesul democrației ca suveranul să continue a greși, ca liberalii să se bucure necurmat de regalele hatăruri.

Ar fi o decepție ca d. Brătianu să nu fie rechemat la putere.

Viața parlamentară s-ar epuiza într-o monotonie cumplită.

Revoltei acumulate în patru ani de dictatură i s-ar răpi roșia flămură excitantă, căci trebuie ca vinovatul cel mare, patronul fărădelegilor, al afa-

cerilor, al corupției, al teroarei, al crimei, Turtucaiei, al Torontalului, să fie pe banca ministerială, gârbovit de răspunderea-i grozavă.

Persistând în greșelile sale, Regele Ferdinand ar oferi țării o răzbunare, o satisfacție.

Încredințând altui partid puterea, Regele face d-lui Brătianu un nou și suprem serviciu. Rugămu-ne deci:

- Sire, nu mai ocroti pe Brătieni!

ȘI LA SENAT...

Rezultatul de la Senat e și mai neașteptat decât cel de la Cameră. De astă dată, liberalii pierd orice scuză, orice pretext și nu le rămâne decât resemnarea, tăcerea sau mărturisirea înfrângerii. Acest sfârșit este mult mai concludent.

Dacă pentru înfrângerea de la Cameră era nevoie de argumente, de interpretări și chiar de subtilități, la Senat adevărul e așa de evident, încât poate convinge pe orice profan. Dacă la Cameră se puteau invoca consecințele inevitabile ale reprezentanței proporționale, dacă liberalii ar putea afirma (și încă!) că toți deputații neliberali reprezintă minoritățile politice, la Senat lucrurile se schimbă.

Din puținele rezultate ce ne-au sosit, situația apare ca deznădăjduită pentru destinele cointeresaților. Aci, scuzele lor s-au epuizat.

Cu toată înțepirea violențelor, cu toată agravarea măsurilor, cu toată intensificarea suveicii, liberalii au pierdut partida: sunt în minoritate. Minoritate în propria accepție a cuvântului, căci nu mai e vorba de calcule proporționale sau de alte rafinamente matematice. La Senat se cerea majoritatea, majoritatea relativă numai: o diferență de un vot, așadar, era suficientă pentru a asigura succesul unui candidat. Ei bine, liberalii n-au reușit să aibă nici această diferență de un vot. Pretutindeni au fost distanțați de țărăniști, de averescani - abținuți - și chiar de progresiști. În 15 județe, ei au reușit să ia numai 14 voturi, din 37 de scaune, ei pierd 23.

Nu se poate găsi o dovadă mai elocventă a falimentului lor. Rețineți că la Senat au votat numai cetățenii trecuți de 40 ani; că toate curente tinere și sănătoase au fost excluse de la vot, că mulțimea de alegători era formată din vechea clientelă a partidelor istorice și, deci, că chiar aceștia s-au abătut dezgustați de pe căile tradiționale. Adăogați că toată muncitorimea și toți aderanții opoziției s-au abținut și veți putea deduce adevăratele proporții ale înfrângerii.

De acum, orice puțință de guvernare liberală e exclusă, după cum e exclus orice contact dintre cele două corpuri legiuitoare. Brătianu nu va putea să se baricadeze în dosul majorității din Senat. Acordul dintre cele două camere va fi așa de perfect, încât nici un vot al Camerei nu va fi contrazis de cel al Senatului.

O dată cu rezultatele de la Senat, apune ultima speranță a Brătienilor. O, cum înțelegem de-acuma jalea lor, cum pricepem nemărginita amărăciune a clientelei de la club...

Judecata finală se apropie.

PORCUL ÎN CAPCANĂ

Pare lucru imposibil - nu-i așa? - ca masivul împărat al ogrăzilor să dea în capcană. Acest instrument de prindere și tortură e făcut pentru animale mai lașe, mai ascunse și mai mici.

Cine vrea să combată porcii, nu întrebuițează aceleași mijloace ca împotriva șobolanilor. Și fiecare din aceste soiuri de animale se apără în chip deosebit. Rozătoarele au fineță, odorat, auz și fuga cea mai iute și mai promptă. Lucrează în umbră, departe de priviri, lucrează cu lăcomie și convingere și, la prima alarmă, dispar. Dar ramatorul cu mincinosul său aspect de „n-aude - n-a vede”, înzestrat cu un optimism spiritual care-i dă o poftă imensă de viață, cu un stomac prăpăstios, cu un miros indulgent pentru toate surprizele întâmplării, cu un surâs epicurian și plin de batjocură pe fața-i sardonică și grasă, unde se îngroapă doi ochi hazlii, răscolește câmpul experienței sale cu îndârjire și satisfacție, neobosit, nerușinat, sigur pe morala-i încăpătoare și pe activitatea-i fără greș.

Nu există dobitoc situat mai deasupra binelui și al răului, mai conștient de dreptul său care ia sfârșit acolo unde i se opresc puterile, mai stăruitor și mai individualist decât acest infatigabil Porc, plug însuflețit și răscolitor de-a lungul și de-a latul, azi aci, mâine la Buzău. Și de aceea e greu să-l prinzi, să-l abați din treaba râtului său, să-l osândești pentru stricăciunile și murdăriile fără nume pe cari le face, căci protestul e prompt și teribil. Pe cât e de tăcut și blajin când agonisește și grohăie în liniște, pe atât de asurzitor își clamează revolta dacă încerci să te atingi de libertatea sălbatecă pe care și-o asumă. Țipătul său răsună ca un denunț. El cunoaște toate fărădelegile și licențele, toate fățarniciile ogrăzii și știe că nimeni nu poate, sufletește, să se creadă mai puțin porc ca dânsul. Îți zvrârle cu un eroism exasperat și cu o elocință formidabilă toate adevărurile astea în față, și din încercarea de a

corecta un porc, dai naștere unui scandal apocaliptic. Te aud vecinii și răsvecinii.

E o răspundere grea; nu trebuie să transfonni pe un ipocrit și pașnic cetățean al ogrăzii, respectuos al ordinei stabilite, într-un pamfletar strident, revoluționar și anarhic. De aceea porcii se taie foarte rar. De aceea, porcul de la Buzău a dat într-o simplă capcană, prea fragilă pentru răru-i de oțel, prea simplă pentru mîntea lui subtilă. Are să scape. Cât e de burduhănos și lent, are să se strecoare totuși ca un fior, ca linia tremurată a unui mers de șarpe sub frunze.

D-l fost și viitor ministru A.I. Constantinescu, eroul atâtor anecdote, ministrul miniștrilor, liberalul liberalilor, compromis în fraudele de la Buzău, are să învingă în ciuda adversarilor și a prietenilor.

Țara vrea să scape de el, și nu va izbuti. Partidul Liberal și Brătienii vor să se dezberă de dânsul prin fel de fel de „lucrături” oculte, și Porcul îi va birui cu admirabila-i candoare. Nimeni nu-l poate închide într-o cocină întunecoasă, căci glasul său, puternic ca un denunț, se aude de oriunde, așa cum glasul Sfântului Ion se auzea din fundul puțului în care-l aruncase Irod.

HULIGANII

Pe când apar pe străzi, lipite pe tăblia vespasielenor, manifeste antisemite și îndemnurile la pogrom, iar gardiștii stau de pază ca nu cumva să fie rupte, guvernul suspendă ziare în cari nu se găsește nici urmă de îndemn la turburarea ordinei, ci numai denunțul tenace și drastic al călcării legilor și al jafului în avutul public.

După suspendarea *Chemării* a urmat suspendarea *Chemării roșii*, a *Faclei*, a *Torței* și ne așteptăm din ceas în ceas ca, din bunul plac al miniștrilor cu carâmbi să vie porunca de suprimare a *Clopotului*. Toate aceste ziare, scrise în același spirit, de aceeași publiciști, s-au făcut, înainte de orice, culpabile de antibrătienism, și astăzi, brătienismul le izbește cu armele de cari dispune, prin uneltele omenești din cari a constituit guvern.

Și dacă baionetele amenință la fiecă răspântie, dacă tribunalele militare pronunță pe fiecă minut o sentință (căci cazematele sunt înșesate cu arestați), dacă alegerile au fost siluite și presa batjocorită, nu ne miră, căci pentru asta a fost alcătuit guvernul. Ne deconcerază însă și ne uimește antisemitismul declarat, huliganismul fățiș, tolerat de niște conducători printre cari se găsesc, la posturile lor de miniștri, cu gradul lor de generali, doi evrei de autentică sușă, vlăstare incontestabile din familia evreiești așezate în ultimele

decenii în Moldova. Ce neînțeleasă pervertire și buimăcitoare contradicție a legilor atavice, în acest îndoit exemplu a niște cetățeni porniți din cinstite, din muncitoare familii evree și ajunși la cele mai de sus ranguri în oștire și în politică, pentru a dezlănțui ei înșiși prigoana cea mai nedreaptă, a lovi în suferințele în mijlocul cărora ei singuri au trăit, s-au călit și s-au revoltat, căpătând, desigur, râvna de a munci, de a se ridica și de a înfrânge odioasa prejudecată ce le-a torturat numele și le-a împins părinții la botez, la renegare.

Aducă-și aminte cei doi evrei de șirul lung al umilirilor brutale, de cauza dureroasă la care ei înșiși au fost supuși, când au ales calea îndrăzneată a gloriei pentru a ajunge unde se găsește azi. Și dacă asprimile luptei au înlăturat din sufletul lor orice sentiment bun și au stârpit orice idee generoasă, încât au devenit, în numele stăpânilor, opresorii libertăților sfinte, fie ca un suvenir familial, un rest de pietate falsă, o reminiscență din copilăria scumpă să înăbușe pe antisemiții ce s-au născut în ei.

DOUĂ SENTINȚE

Ne ocupăm iarăși de justiția militară, așa de odioasă pentru noi și pentru orice cetățean conștient.

Din întâmplare, desigur, și călcându-ne pe inimă, suntem aduși să spunem un cuvânt de laudă despre această instituție a războiului. Dar în aceeași clipă, un vâl de nemulțumire ne întunecă raza de lumină care străbătuse prin negura sentințelor nedrepte și neînțelese.

Două procese s-au judecat ieri: recursul profesorului Apathy de la Cluj și procesul locotenentului Bogatu, ucigașul sentinelei de la Rucăr.

În afacerea Apathy ne-am spus cuvântul încă de pe vremea când Curtea Marțială din Sibiu, prezidată de colonelul Moruzzi, îl condamnase la 5 ani reclusiune pentru atentat la siguranța statului român. Am spus atunci că acuzarea și condamnarea sunt lipsite de orice temeie juridic, că un străin nu poate fi condamnat de autoritățile ocupante - fiindcă pe vremea aceea nu eram decât niște ocupanți militari - pentru fapte comise înainte de pătrunderea trupelor și că nimeni nu poate pretinde unui ungar să nu fie ungar și să primească cu temenele și salamelecure pe dușmanul lui. Afirmam că, într-o situație analogă, orice român ar fi trebuit să procedeze la fel și, în consecință, că e inadmisibil ca să condamnăm pe alții pentru ceea ce unii ar fi făcut la noi.

Curtea Superioară a părții active a confirmat în toate aceste argumentări și a blamat hotărârea de la Sibiu, casând-o fără trimitere. De acum, d-rul

Apathy, care pe lângă altele se bucură de imunitatea diplomatică, va recăpăta libertatea pe care au meritat-o bătrânețele sale și serviciile aduse umanității - deci și nouă - și va putea să se întoarcă în Budapesta conaționalilor săi.

Decizia Curții Superioare ne dovedește că, în anumite momente, judecătorii noștri - chiar generali fiind - reușesc să se dezbrace de prejudecăți, să depășească îngustul orizont care le îngrădește vederea și să aprecieze cum trebuie pe savanții adevărați.

Au înțeles acei judecători că deasupra intereselor trecătoare ale națiunii stau rosturile eterne și permanente ale omenirii și au procedat așa cum era logic și drept.

Alături însă de această decizie găsim sentința care condamnă pe locotenentul Bogatu la șapte ani de reclusiune pentru omor și călcare de consemn. Aceasta nu ne mai satisface. Suntem, în principiu și ca chestie de program, în contra pedepselor excesive și am fi gata să reducem în mod general scara pedepselor. Dar câtă vreme legile sunt așa cum sunt, cerem o aplicare egală, o severitate egală sau o indulgență egală. Însă nu admitem excepție sau favoritisme in Justiție. Dacă omorul cu voință sau din capriciu ambițios, cum a fost al locotenentului Bogatu, este pedepsit după Cod cu muncă silnică, nu putem aproba o pedeapsă de 7 ani reclusiune și nu vedem care ar putea fi circumstanțele atenuante ale ofițerului criminal. Dacă răposatul Jelea a primit 20 de ani de muncă silnică pentru a fi atentat la viața lui Brătianu, Bogatu nu poate primi numai 7 ani. Pentru că nu se admite mai multă blândețe în pedepsirea ofițerului decât în aceea a umilului meseriaș, după cum nu punem mai mult preț pe viața lui Brătianu - chiar când e prim-ministru - decât pe a sentinelei anonime.

De aceea ne menținem părerea asupra justiției militare. Judecătorii marțiali sunt impenitenți și nici o iluzie nu este admisibilă. Or fi judecători la Berlin, aici însă, nu.

DOI SERGENȚI

Nu vă speriați, nu este vorba de celebra melodramă care a cunoscut atâtea succese ieftine pe scenele din Capitală și provincie, ci de doi sergenți de stradă, doi ipistați de modă nouă, cu manta cafenie, cu tesac și cu număr de alamă pe piept. Doi umili și simpli sergenți de cea mai bună calitate, pentru că și în meseria aceasta există diferențe de caracter și de temperament. Doi oameni corecți, liniștiți și foarte plictisiți de ingrata lor sarcină.

Sunt sergenții postați la intrarea localului în care se află redacția oropsitei noastre gazete. N-am luat, desigur, condeiul ca să atacăm pe acești

inocenți anonimi, care, ca mulți locuitori ai țării, au avantajul de a fi iresponsabili, ci pentru a face câteva reflecții și pentru a adresa o întrebare modestă șefilor lor.

De câte ori ieșim sau intrăm în local ne întrebăm - la vederea stabililor plantoni - care poate fi rostul lor în acel loc. Acești oameni nu fac nimic.

Își petrec ziua în cea mai desăvârșită inactivitate, sunt niște sinecuriști în toată puterea cuvântului. Înconjuțați la anumite ore de mulțimea turbulentă și insubordonată a țigănușilor colportori, ei ne fac impresia măgarului dintre oi. Nimic din ce se petrece în jurul lor nu-i interesează și n-au circumspecția agentului secret care notează pe vizitatorii suspecti. Ei nu fac altceva decât să aștepte cu o răbdare îngerească ora schimbului. Pentru lipsa lor de grijă și pentru automatismul profesional îi invidiem; pentru inutilitatea funcțiunii, însă, îi plângem.

Dar dacă sergenții de la poartă n-au rost, pentru motivul că știm noi singuri că ziarele noastre suprimate nu pot apare pe furiș și pentru că poliția singură știe că noi nu fabricăm bombe și că nici nu tipărim hârtie-monedă, ne permitem a adresa, celor calificați să asculte, următoarea întrebare: oare situația bugetară a statului e așa de favorabilă, încât se poate risipi leafa unor paznici ai ordinii publice pentru a-i sili la inacțiune? Oare cartierele măr-ginașe ale orașului sunt atât de sigure, încât să nu mai fie nevoie de doi sergenți pentru anumite răs-pântii? Oare colțurile pe unde circulă tramvaiele asasine nu mai au nevoie să fie păzite de câte un „sticlete” cu bagheta de cauciuc? Sau este și aici la mijloc o rațiune de stat?

GROAZA DE PUTERE

Guvernul militar și-a îndeplinit misiunea atât de mult ușurată prin abținerea opoziției organizate de a lupta în alegeri. Liberalii s-au ales cu o majoritate relativă, față de grupările răzlețe și unele muribunde partide din Vechiul Regat; sunt însă în o incontestabilă minoritate, dacă privim ca un singur bloc opoziția ocazională care i-a combătut; și situația lor se pierde cu desăvârșire în masa parlamentarilor a întregii României... Asta e tot ce s-a putut obține prin grația baionetelor, a cenzurei, a stării de asediu și a miracolelor obișnuite în asemenea epoci: învierea din morți a defuncților alegători, dedublarea personalității funcționarilor din administrație și poliție, schimbarea la față a unui mare număr de buletine.

Rezultatele, și așa destul de precare pentru liberali, s-ar fi agravat până la dezastru, până la nimicire dacă Averescu și remorca sa politică, d. Take

Ionescu, pe de o parte, și Partidul Socialist, pe de alta, ar fi luptat ofensiv în alegeri. Tot prăpădul dezlănțuit al militarismului n-ar fi împiedicat inevitabilul, când știut este că înseși regimentele aduse la nevoie erau conștiente de odiosul lor rol de unealtă, și - cum afirmau câteva gazete burgheze deunăzi - soldații au fost auziți făcând propagandă antiliberală. O ultimă rază de noroc, din steaua de acum jerpelită a brătienismului, a vătămat privirea deconcertată a șefilor opozanți, atunci când aceștia au văzut un pas greșit în ceea ce era, de fapt, începutul unui mers triumfal. Să sperăm că animalul, purtător de șanse pentru partidul cel protejat, va sfârși grohând în mocirla cleioasă, în care, la Buzău, se zbate.

Criza ministerială e deschisă. Asistăm la un uimitor spectacol. Politicianii cari altădată dădeau buzna pe treptele tronului, se prosternau pe culoarele Palatului, se înghesuiau la ușile Măriei Sale pentru a primi sarcina președinției, darul copios al țării arendășite pe patru ani, se feresc astăzi și o rup de fugă, ca și cum un drum mincinos i-ar fi apropiat, fără știința lor, de un lazaret. Mai mult decât cu prilejul ultimei crize ministeriale, când trebuia găsit omul de sacrificiu al oligarhiei brătieniste, prim-miniștrii s-au făcut nevăzuți și printre politicianii zgomotoși de ieri ar trebui procedat cu arcanul și cu lațul pentru a-i urca în onorabila căruță a statului. Ai zice că în țara românească a suflat un aprig vânt, purificator ca o flacără, și miasmele rele au pierit, ariviștii de odinioară au dispărut, ambițioșii s-au resemnat, libertinii și demagogii popularității au înfundat stărețiile, iar pe veci pocăiții șarlatani și samsari ai vieții publice caută în voioșia unei existențe reînnoite prin muncă alifie dumnezeiască pentru sufletele lor bântuite de remușcări.

Țară fără proxeneți politici, fără misiți, fără mincinoși, fără fățarnici, fără cointeresați, fără Brătieni - fără miniștri. Cluburile se pustiesc, cafeleaua se deșartă, întreaga turmă a foștilor oameni de stat se adapă la jgheabul pur al idealului! Tignafesul liberal, morga takistă, dalacul d-lui Marghiloman, buba neagră a naționalismului își seamănă agenții nevătmători pe idilicele pășuni ale renunțării... Ce s-a întâmplat, Doamne?

De fapt, împrejurările noi cer oamenilor vechi un timp pentru adaptare. Vremurile-s încheiate, dar poftele sunt aceleași și trebuie să căutate procedee pentru a le satisface. Liberalii se feresc de a lua guvernul, pentru că șeful lor nu mai poate legifera în voie, prin disciplina majorităților parlamentare de odinioară. Sistemul se schimbă, politica internă a burghezimei se modifică. Exclusivismul de partid a luat sfârșit. Un prim-ministru trebuie să trateze în dreapta și în stânga, să ofere, să facă concesii, să spicuiască de pretutindeni pentru a crea un snop majoritar de reprezentanți ai națiunii cari să-l ajute a guverna. Primejdii, surprize, ostenele, veghe neobosită, tact, după modelul guvernărilor din apus. Și, fatalmente, în partidul compact și ascultător de altădată se vor ivi nemulțumiri, disidențe, schisme... Deci liberalii se abțin, înlăturând momentan greutățile, prin amânare și expectativă.

Celelalte grupări parlamentare, din care ar putea să emane un guvern, se gândesc la șicanele blocului liberal, la răspunderea politicii externe liberale - căci ar fi nevoite să-și asume această răspundere - și la inextricabila situație creată prin aglomerarea decretelor-legi semnate de Rege și Brătianu.

Iată de ce nu se găsesc prim-miniștri.

OHRANIA-A-DOUA'

Suntem oare canalul de scurgere al Rusiei țariste, pe care măturoidul uriaș al Revoluției o gonește peste marginile țării? Nu ne-ajung oare Brătienii și Panaiteștii și aceia dintre generali cari schimbă cu atâta ușurință sabia de la Oituz pentru [...] de vardist? Bucureștii mișună de refugiații burgheziei ruse, de nobilii și de militarii înspăimântați de iminența pedepsei și cari și-au pus pielea, din nefericire încă netăbăcită, sub ocrotirea oligarhiei românești. Nu mai vorbim de zecile de mii cari au îmbăcșit orașele Basarabiei și cari, la fel cu cei ce s-au hazardat până pe malurile Dâmboviței, lucrează pentru reînvierea sfântului imperiu al țarilor, uneltind și spionând în toate direcțiile, pentru a da o întrebuintare vieții lor inactive.

Cantitatea enormă de ruble false se datorește lor. Parte din ei trăiesc din simbria pe care le-o plătește capitalismul american și britanic. În orice caz, ei sunt de două ori periculoși României.

Periculoși burgheziei române naționaliste, căci acești naufragați instighează pretutindeni în Basarabia contra unirii. Ei se dedau, cu o fineță căpătată la vechea școală țaristă, spionajului militar și politic. Am putea preciza multe, dacă rolul de delatori nu ne-ar repugna în orice sens.

Periculoși democrației române, silită să tolereze prezența acestor agenți ai tiraniei, dușmani jurați ai Mării revoluții ruse care a suprimat exploatarea omului de către om și aservirea mulțimilor de către o minoritate ce se folosește de organizarea tâlhărească a societății.

Deci ori din care punct de vedere s-ar considera chestiunea refugiaților politici ruși, măsuri severe se impun: să fie puși să muncească opt ore pe zi, după aptitudini și specialități.

Ohrana (rusă) - cenzura țaristă.

* Un cuvânt ilizibil.

ATENTATUL CONTRA LUI MANDEL

Niște cetățeni au încercat la Paris să omoare umbra lui Clemenceau. Au aruncat naivi cu pietre, au tras cu pistolul, fără să-și dea seama că umbrele nu se pot ucide. Proiectilele au trecut alunecând prin trupul material al lungului Mandel și l-au lăsat indemn de orice leziune.

Pentru voi, cititori care nu răsfoiți ziarele franceze și mai ales zilnicele atacuri din *L'Oeuvre*, *L'Humanite* sau *Le Matin*, știrea de mai sus va fi lipsită de semnificație. Vă înșelați însă, nu este așa. Atentatul de ieri e foarte semnificativ, e tot așa de însemnat ca încercarea neizbutită, din primăvara trecută, când tânărul Cottin a vrut să pună capăt zilelor lui Clemenceau. Dar, veți întreba, ce are a face acest necunoscut Mandel cu Clemenceau? Simplu. Mandel e Clemenceau sau, mai bine zis, Clemenceau e Mandel, după cum Văitoianu este Brătianu - ba poate mai mult.

Acest interminabil personaj care, după cum se spune, ar fi un fiu natural al baronului Rotschild și care s-a complăcut în rolul secundar de șef de cabinet al primului-ministru francez, este inspiratorul direct, unealta permanentă și uneori chiar creierul lui Clemenceau.

Fără a străluci prin inteligență, posedând însă o desăvârșită abilitate de intrigant și una din cele mai fenomenale memorii, Mandel a fost autorul multor întâmplări din culisele Conferinței de Pace. Iar în Parlament, în Palatul Bourbon, el era agentul de încredere și spionul patronului său octogenar. În vastele compartimente ale encefalului său hipertrofiat, el păstra bine catalogate toate defectele și slăbiciunile deputaților din timpul războiului. A ci, în această facultate, stă secretul majorității continue a lui Clemenceau.

Astăzi, încercând să se desfacă de legăturile cu bătrânul său tovarăș, el încearcă să facă propagandă pe cont propriu și candidează la deputăție.

În pietrele și în gloanțele care au ciuruit geamurile limuzinei sale, noi nu vedem, deci, decât o expresie a resentimentelor populare acumulate timp de 3 ani în contra odiosului intrigant din culise, care e pe cale să încerce un ultim șantaj politic.

OBICEIE DE STĂRPIT

Ziarele povestesc noul incident stârnit de un militar de a cărui bravură, exact ca în cazurile Turturescu și Bogatu, se aude, în aceste vremuri de război, pentru prima oară. Maiorul Tell a pălmuț, în tren, pe prefectul județului Rădăuți, pentru vina de a fi stat, opac ca orice ființă cazonă sau civilă, la fereastră. Prefectul a vrut să protesteze, însă maiorul „i-a dat la cap”. Incidentul, precum se vede, n-a avut urmările grave din cazul lui Bogatu,

condamnat pentru crimă ordinară și consumată la șapte ani, pe când lucrătorul Jelea, pentru atentat politic neizbutit, a fost aruncat în ocnă pe vecie. Dar altfel se judecă lucrurile când asasinul e locotenent și victima un sărman ostaș, și altfel când un lucrător otrăvit de împilări și de aerul uzinelor ridică mâna de ucigaș asupra primului-ministru. În sfârșit! Să trecem! Chestiunea este dacă vina maiorului Tell va fi judecată cu severitate. Judecători pe care îi va numi d. general Văitoianu trebuie să știe că au de judecat și de înfierat nu o întâmplare izolată, ci o mentalitate caracteristică militărimii noastre. Trebuie să ia seama la faptul decisiv că această mentalitate s-a exasperat în ultimul timp sub imperiul împrejurărilor politice, a guvernului de generali, a influențat, fără voia lui, la exaltarea spiritului de castă, că s-au auzit adesea, în ultimul timp, ieșind din guri ofițerești astfel de uimitoare cuvinte: „Acum, noi suntem la putere”, și severitatea față de asemenea tendințe și asemenea apucături este de o nemiloasă necesitate. Într-o țară democratică și libertară ca a noastră, într-o țară de cultură latină și de suflet latino-slav, asemenea prusianizare este imposibilă și odioasă. Sub un guvern de militari poruncit de un rege Hohenzollern este o datorie de o supremă delicateță ca totul să se opună pornirilor teroriste a câtorva indivizi necumpăniți, iar într-o armată națională cu ofițerime ieșită din popor, trebuie stăvilită mentalitatea junkeristă care, mai înainte de a fi soldățească, era nobiliară și de clasă.

La noi, numărul ofițerilor cu sânge albastru sub uniforma albastră este din fericire așa de redus, că brutalităților și țăfnelor semnalate pe ici, pe colo, trebuiesc atribuite alte cauze. Și [...] de ofițeri nu e dată în sensul potrivit armoniei sociale, desigur că războiul, starea de mobilizare, nevoiește favorizarea militarilor, și întâietatea la toate a dus la această formă de orgoliu brutal ce se manifestă, cam repezit și cam pretutindeni. Nu exagerăm și nu e încă motiv de alarmă. Câteva bune și drastice pedepse disciplinare vor tempera avânturile inutile și harțagul scandalos al acelor dintre militari cari găsesc în actualul regim un înțeles greșit și o indicație închipuită.

SIMPLĂ ÎNTREBARE

Pentru N. Iorga, orice obiecție echivalează cu o injurie atunci când este adresată d-sale. În schimb, nici o sudalmă nu e deplasată și nu merită un drastic calificativ când e tipărită în *Neamul românesc* și e aruncată în obrazul celor ce au onoarea deosebită de a fi neplăcuți „naționalismului”.

Ne facem o ultimă iluzie de a ne închipui că d. N. Iorga n-a citit, înainte de a-l trimite la zețuit, porcosul articol al profesorului Caracas, în

* Lipsește un rând, căzut la tipar.

care pornirea cea mai neroadă a dus la cele mai brute invective și a ilustrat, pe trei coloane de gazetă, la ce poate folosi capriciul prostului de a fi fan-tezist și de duh.

Nu l-a cetit, pentru că afirmațiunile baroce ale profesorului i-ar fi contrazis de la început intenția de a da publicului o gazetă informată serios; nu l-a cetit, fiindcă glumele bestiale, trivialitățile de tavernă și jocurile de cuvinte cari alcătuiesc punctul culminant al pamfletului cultivat birjărește s-ar fi lovit de bunul-simț și de bunul gust al unui om, pe care incontestabile însușiri de muncitor l-au distins printre contimporanii săi; nu l-a citit, în fine, fiindcă - abilitate sau naivă neprevedere - tartina lui Caracas e o mărturie și un elogiu adus popularității generalului Averescu într-un ziar al cărui director se străduiește stăruitor să o nege sau să o reducă.

S-ar fi putut arăta colaboratorului fidel *Neamului* cel puțin contradicțiile emane de sub fruntea lui suspect brăzdată și îngustă ca o panglică. Dar enormitățile debitate cu atâta larmă, insultele scormonite cu deștiul în cutele creierului său adorabil, tonul, stilul de o neghiobie augustă ne oprește. Și întrebăm pe domnul care, din nepăsare, din toane sau din politeță față de un vechi acolit, a publicat antologica sforțare a profesorului Caracas dacă nu crede că asemenea improșcări sordide, în loc să-și ajungă ținta, nu ricoșează mai degrabă asupra însuși producătorului, mânjind, între altele, și hainele toleranților colegi!

A. B. C.

Neamul românesc revine într-un articol imens și haotic, scris de pana desmetică a d-lui Caracas asupra chestiunii dacă gruparea noastră a izbândit în alegeri uzând sau nu de popularitatea generalului Averescu.

Am fost, în răspunsul nostru, atât de expliciti, încât, în cele din urmă, chiar profesorul Caracas, la a treia sau la a patra silabisire, ar fi trebuit să ne priceapă. Se vede că l-a istovit efortul șugubăț al minții sale sau, în momentul când apărea dezmințirea *Chemării*, dumnealui intrase în chinurile facerii celei noi: al doilea articol, ție care, cu veselie, îl cetim.

Între timp, însă, au apărut în *îndreptarea* acuzații precise. Ziarul d-lui Averescu afirmă că naționaliștii au luptat în alegeri cu un steag de împrumut și de furat: au mințit alegătorii că ar fi fost candidații ai partidului averescan. S-au produs și dovezi în această privință.

Astfel că preocuparea d-lui N. Iorga trebuie să fie nu alegerea noastră, ci alegerea sa și a alor săi. În loc să ne ceară a răspunde la infinit d-lui Caracas într-o chestiune care ne-ar privi, poate, doar pe noi și pe generalul

Averescu, mai bine s-ar grăbi să se disculpe față de *îndreptarea*. Căci *îndreptarea* îl numește pe d. Iorga de-a dreptul alesul Ligei Poporului. Acesta e un fel de a vorbi pentru ca acoliții săi să înțeleagă. La fel, cărțile pentru miopi se tipăresc cu litere reliefate pentru ca neputincioșii văzului să se ajute și cu degetele. Deci, încă o dată, neînțelegerea și incorectitudinea este între Liga Poporului, care acuză, și Partidul Naționalist, care se apără fâstăcit. Pe noi, nu Liga Poporului ne-a acuzat, ci indescrribibilul Caracas, și mărturisim că am fost de o politețe excesivă când am râs de momăile închipuirii sale, momăi în uniformă de general. Sfârșim și cu acest profesor de stil și compoziție, chemându-i atenția asupra ultimei sale fraze: se întinde pe trei „vingalace”, are 21 (douăzeci și unu) de rânduri cu 6 (șase) paranteze. Cu asemenea infernale arme, cum să nu iasă învingător?

GENERALUL DIN FLORI

Generalul Coandă, sosit de la Paris, a făcut câteva declarațiuni asupra situației. Ca orice cuvinte istorice, declarațiile generalului merită un comentariu, scurt, bineînțeles. Reținem, înainte de toate, că nici vorbă nu poate fi ca România să semneze. Afirmațiile ziarului *Presse de Paris* sunt categoric dezmințite. D-1 general s-a întors din străinătate pentru un proces particular și ne asigură că, dacă ar fi știut că magistrații noștri sunt în grevă, n-ar fi riscat oboselile unei așa de lungi călătorii. D-sa, în carne și oase, a sosit în București fără nici un scop politic. Este oare permis a se întreba dacă șederea de la Paris avea vreun asemenea „scop politic”? Acest general, atât de înalt trupește, posedă însușirea sublimă de a trăi cu mintea pe deasupra tuturor. Deși i s-a încredințat o misiune diplomatică, totuși nici una din preocupările țării nu vine în atingere cu înțelegerea și atenția d-sale. Expediat la Paris în urma unei note aspre primite de guvernul român, generalul Coandă pleacă, se instalează pe un bulevard oarecare, se întoarce la București pentru interese private și n-are nici de-acolo încoace, nici de-aci încolo, vreun „scop politic”.

Astfel că, la Paris, generalul Coandă a fost plimbat în toată liniștea acolo unde nu era nimic de făcut. Războiul european și războiul românesc l-au petrecut la Marele Cartier Rus, unde se desfășura mult lux, multă eleganță, și protocolul, până la minutul desertului, era foarte strict. Când d. Brătianu a fost eliminat din Conferință, locul său s-a ocupat de generalul Coandă, suficient indiciu că stadiul tratativelor diplomatice se încheiase și rolul delegațiilor noștri se reducea la o simplă chestie de reprezentare. Când

guvernul carâmbilor a primit o somație de la Consiliul Suprem, generalul Coandă a fost urmat din nou înspre Apus, ca un Peter Schlemil, omul ce și-a pierdut umbra și are cizme care scurtează drumurile lungi. În cazul nostru, d. Coandă este cetățeanul care și-a pierdut orice personalitate și face de ani de zile pe comis-voiajorul politicianilor. În toate ceremoniile solemne ale politicei noastre, d-sa are rolul cavalerului de onoare: mire n-a fost niciodată, căci i-au lipsit însușirile. Salutăm deci întoarcerea militarului român, care, ca și Napoleon Bonaparte, a văzut nedezmărat sfântul oraș al Moscovei, Care a mers într-un cinematograf de pe țărnișurile Senei și a asistat acolo la cumplitele ofensive din Champagne și de pe Somme și a înțeles războiul din priveliștea filmului cu regiunile devastate. Și care - *horresco referens* - a ascultat cât de bine imită orchestra, la contrabasuri, bubuitul tunurilor grele și zgomotul apocaliptic al tancurilor în mers.

UMANITARISMUL D-LUI IORGA

Scriitorul acestor rânduri nu va uita niciodată, oricari ar fi salturile de opinii ale d-lui Iorga, un articol scris de marele istoric în ziarul d-sale prin anul 1915.

După câte îmi amintesc, articolul purta un titlu care suna cam așa:

Mâncătorii de oameni. Veți ghici fără dificultate că era vorba de nemți și nu de poporul german, ci - *exempli gratia*¹ - de doi anonimi nemți, care, luând masa în gara Ploiești, i-au dat savantului nostru impresia că „mănâncă came de om”. D. Iorga făcea, desigur, literatură, dar efectul pe care articolul îl făcea asupra cititorului era departe de a fi literar. Declar aci că este singurul pasaj din presa ultimilor ani care mi-a rămas întipărit în minte. Dintr-o dată ieșea în evidență tot veninul, toată ura infructuoasă, toată fantazia feroce pe care o elabora personalitatea d-lui Iorga. Mâncătorii de oameni este, desigur, cel mai neomenos articol din cele scrise în timpul războiului în toate ziarele din lume. De atunci am fost fixați asupra nobleței sufletești a profesorului cu renume european care propovăduise „stima pentru dușman” și care deunăzi, la Dacia, predica socialismul iubirei.

Procedeul arunca o lumină cu totul curioasă asupra metodei istoricului nostru. Iată mecanismul deductiv:

Vezi doi nemți flămânzi mâncând cam țigănește într-un restaurant. Sunt poate specimene de coloși germanici al căror apetit este cunoscut.

¹ *Mă înfior amintindu-mi* (expresie latină din Eneida de Vergiliu).

² De exemplu, de pildă (lat.).

A doua zi dai articol la gazetă în care descoperi că germanii sunt canibali. Cam aceasta ar fi logica.

Nu ne mai gândeam la acel articol, când, aseară, am găsit în *Neamul românesc*, fără semnătură, dar cu stigmatele indelebile ale stilului iorghist, următorul comentariu la o telegramă din cursul zilei:

„în imperiul d-lui Ebert ninge mult și e frig mare.

Au înghețat râurile și lacurile și, fără cărbuni, fără cartofi și aproape fără fără făină deloc, se adună poporul în «săli gigantice, fără deosebire de partid sau clasă», spune Nauen bocitoarea. Wolfbureau sumețul a amuțit de mult.

// credem și nu se poate să nu ni pară rău de miile de oameni cari pier, dar înțelegem pedeapsa, aspra pedeapsă a lui Dumnezeu și a oamenilor pentru «crima» lor."

Am recunoscut pe autorul „mâncătorilor de oameni". Cum? Acum, când pacea e semnată, când relațiile pacifice sincere se reiau pretutindeni, când *poporul*, a cărui vină este discutabilă și care a făcut o revoluție - aceasta nu e discutabilă -, care suferă o nedescrisă mizerie materială și cea mai umilitoare suferință morală, d. Iorga, cel cu politica dragostei, nu găsește alte cuvinte pentru a comenta lipsurile din Germania? D. Iorga vorbește de pedeapsa unui Dumnezeu care nu a fost al nemților, dar pe care, după cât știu, nu l-am monopolizat nici noi.

D-sa dă dovadă, în acele câteva rânduri îmbâcsite de ura cea mai josnică, de acea *Schadenfreude*, în care toată lumea văzuse un apanagiu particular al nemților.

Este bizar și foarte edificator. între umanitarismul d-lui Iorga și adevăratul umanitarism, cum îl profesază, de pildă, grupul „Clarte", este o distanță de mii de mile. Dar ce-i pasă marelui istoric de „Internaționala Spiritului".

MORTUL, DEZERTOR

Patria e cea mai rea cămătăreasă, căci te ține dator cu suferința, cu jertfa, cu viața. Așa spune morala oficială, așa poruncește ea prin regulamentele militare.

Nu discutăm punctele astea. Există, de bună-seamă, o patrie care, în anume împrejurări, îți poate cere viața; trăim într-însa și ea la rându-i trăiește în noi. Dar nu o știm cu toții și de aceea e încă robită.

Nu știm pentru care patrie s-a dus cu Arsenalul, înspre Moldova, pe drum de înfrângere, lucrătorul Romulus Brezeanu să moară de tifos exan-

¹ **Bucurie răutăcioasă la necazul altuia (germ.).**

tematic, într-o șură, pe când îl boceau, departe, o nevestă și doi copii. Așa povestește *Lumea nouă*.

\ i
*
!
1
|
X
•
/ *
• f
: L
î I
\ f
• f
i
J
i
156

Au venit însă zilele reîntoarcerii și cele trei ființe cari și-au mușcat foamea în pâinea nemțească și cari au prins, în sfârșit, înțelesul unei așteptări atât de lungi și de înșelate s-au dus la un ghișeu militaresc, să primească despăgubiri sub formă de pensie lunară. Statul are astfel de griji părintești pentru urmașii celor pe cari îi fură în viață de sănătate și de prețul muncii lor, până ce îi cheamă să umple mormintele războiului, când nu-i înapoiază mizeriei înțepite ușurați de o mână sau scurtați de un picior.

La militarie însă i s-a cerut actul de deces și, fiindcă văduva nu avea decât un zăbranic negru și doi copii desculți, i s-a refuzat ajutorul, arătându-se că, după toate legile oștirea, soldatul, mort într-un chip neregular, a fost dat dezertor.

Poate că răposatul soldat Brezeanu ar fi putut dezerta cu mai multă ușurință la evacuarea Bucureștilor, în dezordinea retragerii, când nu se mai puteau controla nici coloneii trădători, necum un trențuit și inutil lucrător de arsenal. E curios calculul lui Brezeanu, care s-a retras cu armata până în Moldova, ca să dezerteze tocmai acolo unde n-au ajuns decât cei mai hotărâți, unde invaziei irezistibile i s-a tras un hotar de voințe îndârjite. Dar Brezeanu a dezertat într-un mormânt spre care molima l-a fugărit, l-a împins și l-a trântit; soarta i-a fost prea ciudată: fără doctori, fără lacrimi, fără lumânare în ultimul ceas. Fără popă la groapă și, mai cu seamă, fără furier care să-i facă scrisurile de moarte, pentru ca apărătorul patriei să fie un mort ca toți morții, adică un mort care nu mai plătește bir, își păstrează dreptul la vot și lasă femeii sale o pensie.

Hotărātu-s-au, deci, destinele oșteanului Romulus Brezeanu. Deși umil și muncitor, blând și supus, a căpătat privilegiul dumnezeiesc al nemuririi pe care îl au doar eroii și tiranii de seamă; gloata sacrificată e nemuritoare, luată însă în total: veșnica pomenire a morților noștri. Brezeanu, însă, n-a murit, fiindcă n-a vestit pe nimeni că trage să moară. El trăiește. Trăiește, dar nu răspunde la apelul companiei, după cum tace și la chemarea orfanilor. Tace până și la ghișeu cu ajutoare, căci dacă a murit și e totuși viu și nu răspunde, atunci de bună-seamă că a dezertat. Copiii să-i moară de foame neajutați de armată, căci tatăl este dezertor. Să moară neajutați de primărie ca orfani, căci tatăl lor trăiește. Iar muma, îmbrăncită din toate părțile, să muncească din zori și până în seară, când se va întoarce să-și adune de pe uliță puii'stricați și hoinari. Iar dacă vreun om s-ar găsi să adune și să reaseze, după regulile acestei societăți, cărămizile unui cămin surpat, comisarul circumscripției așteaptă denunțul pentru a intenta procesul de bigamie.

Vorbim de morala politică a liberalilor, morala celor două măsuri, morala inconsecvenței. Ziarele lor sunt gata la orice moment să condamne aiurea întâmplări pe care le laudă aici și viceversa. Și lucrul s-ar putea până la un punct ierta, atâta vreme cât nu atinge principiile care trebuiesc cu orice preț păstrate.

Când însă se scrie în contra chiar a principiilor profesate și practicate, atunci nu mai încape cruțare.

Un specimen caracteristic va ilustra democrația. Într-un „Buletin al zilei”, *Viitorul* vorbește cu vădită indignare - și indignarea ar fi de bună-seamă și mâi mare dacă bunul ton național-liberal n-ar cere oarecare discordanță față de părerile aliaților - de simptomele militaristo-monarhice care se manifestă din ce în ce mai accentuat în Germania. *Viitorul*, ca și marii noștri aliați, ca și tribuna reacționarului francez *Le Temps*, nu poate ierta germanilor cea mai mică manifestare conservatoare sau antirevoluționară. Puțin îl interesează dacă mișcarea de felul acesta este imediat înăbușită, dacă socialiștii rămân totdeauna la suprafață, dacă măsurile revoluționare sunt menținute intacte. Germania nu are voie să aibe nici măcar un singur conservator, un singur monarhist.

Speța „demi-sold-ului” napoleonian nu trebuie să persiste în imperiul învins. Ca și *Le Temps*, *Viitorul* descoperă în orice clipă manifestări suspecte între Vistula și Rin,

Nu suntem dintre cei care aprobă mișcărilor reacționare oriunde s-ar produce, și cu atât mai puțin în Germania, și tocmai de aceea avem dreptul să facem aceste constatări. Atitudinea presei liberale este de o patentă ipocrizie, pentru că *Viitorul* și patronii săi nu reprezintă în mijlocul nostru decât tocmai politica contra căreia tună și fulgeră când o descoperă la nemți. Cu 6 singură deosebire: reacționarismul german este o slabă mișcare de opoziție care își permite din când în când o ieșire în contra guvernului republican, pe când liberalismul român conduce în mod legitim destinele acestei țări. De aceea ne vedem obligați să demascăm falsitatea și să batem pe liberali cu propriile lor arme.

Cum? Liberalii se îndignează de pretinsa evoluție spre dreapta a Germaniei, ei care s-au extaziat în fața rezultatului alegerilor din Franța și care aci au determinat abținereasocialiștilor din lupta electorală? Ei atacă pe Noske, când au în mijlocul lor un Mârzescu, autorul celebrei circulare secrete? Ei critică recrudescența militaristo-monarhică, când înfățișează în lumea noastră politică chintesența militarismului și a monarhismului? Vorbește împotriva militarismului autorul lui Văitoianu, omul care și-a sprijinit puterea pe bastioanele Curtii Marțiale și pe rigorile stării de asediu?

Vorbește în contra monarhismului individul care a vrut să monopolizeze favorurile tronului și care intentează rivalilor politici procese de *lese-majestate*? Aceasta n-o putem îngădui.

De aceea, fără a înceta să criticăm cu asprime orice tendință spre reacționarism, fie în Franța, fie în Germania sau în Spania, vom pune *Viitorului* călușul ori de câte ori va ataca această temă. Curățați întâi grajdul lui Augias din casa voastră și numai apoi aruncați-vă privirile peste hotare.

PIERDEREA CEA BUNĂ

Materialul nostru de război, în valoare de patruzeci de milioane, a fost capturat de armata revoluționară la Arhanghelsk. Acest material a fost comandat de d. Ionel Brătianu. Aceste milioane au fost plătite de poporul român.

În repetite rânduri, spune *Epoca*, guvernul francez a intervenit la București, stăruiind pentru ridicarea depozitelor a căror siguranță, garantată de pavilionul britanic, trimis să-și fluture culorile printre albele măreții ale peisagiului nordic, descreeștea. Absorbit însă de redactarea decretelor-legi, de satisfacerea partizanilor prin misiuni, prin contracte cu statul și prin celelalte cunoscute practici de guvernământ, prezidentul de miniștri al României a neglijat chestiunea materialului care ne-a costat atâta aur. Într-un târziu, atașatul nostru militar de la Paris, prevăzând căderea inevitabilă a portului prefăcut în cuib de capitalism și reacțiune, s-a tocmit cu o societate de navigație, care-și pregăti în grabă expediția de salvare. Dar cetatea fuse părăsită. Trupele capitalismului plecaseră *per amica silentia lunae*¹, una din săgețile otrăvite înfiptă în coasta Rusiei libere era smulsă, una din ultimele pungi cu puroi era stoarsă. Și astfel, materialul cumpărat pe bani mulți în străinătate, materialul așteptat cu acea neliniște care a istovit sufletele în zilele dintâi ale războiului și a cărui sosire de acum încolo era și inutilă, și primejdioasă, rămâne în serviciul revoluției ruse. În loc să fie folosit pe câmpiile Ungariei pentru ultimele încercări și lovituri politice ale unui partid oligarhic, el este trimis în pieptul trupelor reacționare ale lui Judenici, Denikin și Kolceak. În loc să înmulțească, printre noi, numărul de explozii și victime, în loc să fie însământat în chip de gloanțe în carnea poporului, el desăvârșește apărarea celor siliți, prin complotul tuturor intereselor de exploatare și înjosire a omului, să lupte pentru libertatea lor. Pentru prima

¹ în tăcerea complice a lunii (lat.; Vergiliu, Eneida).

dată, deci, lenea și bicisnicia guvernanților noștri înlesnește o nobilă sforțare, pentru prima dată dezorganizarea autorităților noastre servește unui scop înalt. Din greșala politicianismului desmetic, patruzeci de milioane sunt pierdute; fericită imprudență, orbire binecuvântată, care ajută luminii să străpungă întunericul, care toarnă putere pumnilor ce rup cătușele.

Patruzeci de milioane urgisite, împrăștiate din avutul obștesc, dar câte miliarde nu s-au îngropat în buzunarele oligarhilor. Jaf din jefuirea sistematică a poporului român, el rămâne și se transformă printr-un miracol plin de înțeles, al împrejurărilor, într-o comoară luminând pe stâncile unui țărnam liberat.

Iată prima vină sublimă a d-lui Ion Brătianu, prima probă de providențială incapacitate, de păcat surâzător, de hoție iertată.

Și în locul hulii pe care ziarul *Epoca* o cheamă asupra-i, primească în schimb aclamațiile noastre pentru această pierdere nepierdută.

VIITORUL BRĂTIENILOR

Până în pragul alegerilor, viitorul liberalilor se înfățișa roz, surâzător și încărcat de speranțe. O serie nesfârșită de succese justifica nădejdea. Toate încercările de până arunci reușiseră în plin. Succesul nu-și precupețise favorurile și acolo unde el întârzia, fraudă și viclenia îl aduceau cu de-a sila. Nu era abuz, nu era pungășie sau greșeală care să nu se strecoare neluată în seamă.

Așa a trecut războiul, și tot așa s-au perindat zilele negre ale decretelor-legi. Acestui etern succes se datorau puterile partidului și guvernările neîntrerupte, iar simpatia nemitigată¹ a Regelui nu era decât o dovadă a forței fascinatoare exercitate de reușita continuă.

Era natural ca acest neasemuit destin să provoace în mintea capilor partidului o stare psihologică asemănătoare delirului: beția succesului. Legănați de iluziile lui, Brătienii au pășit în epoca alegerilor. Ei nu doriseră apropierea clipei inexorabile și făcuseră chiar tot ce fusese posibil spre a o întârzia.

La scadență au privit inevitabilul senini și plini de o nestrămutată încredere. Contau pe legiunile servile de la țară și din orașe și știau că cei mai luminați și mai dârzi erau împrăștiati prin întinderile Pustei și ale Basarabiei.

Ce a urmat se știe.

¹ Derivat, probabil, din *mitige* (franc.) - atenuat, temperat.

Alegerile au răsturnat în câteva zile cea mai măreață clădire utopică: Palatul visurilor liberale. La deschiderea urnelor, tabloul se schimbase cu desăvârșire. Fețele rubiconde deveniseră livide, atitudinile provocatoare făcuseră loc smereniei. Amărăciune, decepție, reculegere și, pe alocuri, penitență - aceasta era starea de spirit din tabăra liberală a doua zi după alegeri. O coardă imensă, care până atunci vibrase sonor, plesnise în clipa aceea.

Dar și psihoza politică, beția succesului încetase. Marile lovituri morale au darul acesta de a revoluționa sufletele oamenilor. Partidul se înfățișa ca o masă flască, inertă, o turmă rătăcită în pustiu. Numai puterea obiceiului și vestigiile vechii glorii, și poate o bună doză de inconștientă, împiedicaseră cea mai grozavă debandadă.

Alături însă de masă există șefii: Brătienii și aghiotanții lor. Asupra lor furtuna trecuse ușor. Iluziile fuseseră poate mai mici și energia în orice caz mai tenace. Resorturile nepuizabile ale voinței lor rezistaseră de minune. Dacă partidul nu mai este ce a fost, șeful este tot atât de redutabil. În creierul său răufăcător, el uneltește deja noile lovituri. Brătianu nu își face calculele. Partidul nu-l interesează, poate să-l urmeze sau nu, dar este persoana sa în joc, este în luptă cea mai formidabilă ambiție.

Parlamentul este cel mai indicat loc pentru combinații și ocaziile nu vor întârzia să se ofere. Dacă nu rezistența, va fi altceva.

Brătienii speră, Brătienii muncesc, Brătienii pun la cale viitorul. Dar socotelile lor suferă de un viciu fundamental: acela că ignorează semnul real al ultimelor alegeri, acela că așteaptă încă unirea altora cu ei, iar nu a lor cu alții, că rămân impasibili și intransigenți în fața celor mai limpezi simptome că nu sunt în stare să se adapteze. Brătienii suferă de boala propriei lor personalități și partidul alături de ei.

De aceea, în ciuda tuturor calculelor, viitorul lor este întunecat. Ca în drama lui Ibsen, sania împodobită ce va duce țara aceasta reînnoită spre libertate, spre fericire, va trece disprețuitoare în galopul nebun al cailor și în râsul desfrânat al călătorilor peste hoitul disprețuit al partidului lui Ion I. C. Brătianu.

BOLȘEVICII

Liberalii au hotărât să excludă din viața politică pe toți adversarii lor. Ziarul marelui partid a și pronunțat excomunicarea. Pe fruntea oricărui cetățean nebrătienist au lipit epitetul infamant de bolșevic. Pe titlul oricărei gazete potrivnice au scris: „organ vândut intereselor străine”. În țara românească nu există decât trei patrioți cu cetele de sub bandiera respectivă: Brătianu, Iorga, Văitoianu. Trei ziare adorate de public și inspirate direct de

către duhul lui Traian, al lui Decebal, Mircea cel Bătrân și Ștefan cel Mare: ***Viiitorul, Independența și Neantul românesc.***

Restul e corupt, desfrânat, trădător și bun de condus la potou după un simțit stagiul la Jilava și un simulacru de judecată la Curtea Marțială. Afară de tripotorii, samsarii și ariviștii Partidului Liberal, totul e antinațional, începând cu averescanii, takiștii, conservatorii, socialiștii, socialiștii-independenti și țărăniștii, cari au cerut pentru țărani pământ fără despăgubiri. Din mulțimea imensă a alegătorilor, din masa electorală a țării, jumătate este trădătoare, fiindcă s-a abținut; mai bine de un sfert din cealaltă jumătate votantă este cel puțin suspectă, căci a mers cu opoziția; rămășița pro-liberală este, în schimb, înzestrată cu mulțime de virtuți patriotarde și dinastice; morții nu sunt nici trădători, nici patrioți; sentimentele lor sunt variabile, caracteristica neființei lor este înconstanța; ei votează totdeauna cu guvernul. Prin urmare, punctul de vedere liberal, față de răposății cu vot universal, este schimbător.

De presa socialistă, ***Viiitorul*** nici nu-și mai dă osteneala să o califice. De bună-seamă că au descoperit în hornul redacției noastre stație de telegrafie cu Lenin și Troțki. Cealaltă presă, mai ales presa independentă, e instigatoare și cumpărată de capitalul străin. Ea luptă contra capitalului românesc, adică liberal. Toată lumea aceasta ar desfăta până la extaz ochii leneși ai d-lui Brătianu, dacă ar atârna ca niște ciorchini de spânzurătorile ridicate ad-hoc la răspântii. (D. Văitoianu e gata să-i facă și serviciul ăsta.) Pe scurt, ca să nu fii bolșevist trebuie să te pronunți contra semnării păcii cu Austria, să citești cu admirație afișul „Bestiilor roșii” și să nu denunți jocul liberalilor la bursă; să aprobi toate escrocheriile, cointeresările și decretule-legi; să aclami cenzura și starea de asediu; să n-auzi că toată România răsună de cântecul mațelor înfometate și de clănțănitul dinților în iarna fără de lemne; să vezi pretutindeni fericire, sărbătoare, pace. Și, în sfârșit, să treci pe lângă clubul liberal fără a-ți duce batista la nas.

HINDENBURG

Psihologia popoarelor e bogată în neprevăzut. De multe ori, logica și determinismul și-au văzut infirmitatea în a da de urma gesturilor colective ale mulțimii. Masele sunt lipsite de logică sau, mai bine zis, își au logica proprie.

Iată, de pildă, problema marilor conducători, a eroilor populari, a idolilor naționali. S-ar crede că numai gloria, numai succesul, numai fapta strălucită consacră pe beneficiari popularității. S-ar socoti că numai puterea sugestivă a gestului sau a verbului atrage după sine ridicarea la rangul de apostol sau tribun. Ei bine nu-i așa.

Poipoarele care nu iartă marile decepții au totuși gesturi incoerente. Francezii au detronat pe Napoleon, dar l-au făcut pe Mac-Mahon președinte și unul nu era mai vinovat decât celălalt. Și astăzi, nemții, care au izgonit fără regret pe Wilhelm II, se prosternă în extaz la picioarele Mareșalului Hindenburg. În ziua chiar când uriașa statuă ținută se demonta pentru a fi vândută cu kilogramul în scopuri calorifere, plebea berlineză se deda la excese contrarevoluționare, preamărind pe idolul ei înjosit, iar atunci când Mareșalul a fost chemat să depună în fața comisiei parlamentare de anchetă, mulțimea l-a împiedicat cu forța de a se înjosi în fața aleșilor națiunii. În ochii ei, comandantul armatei nu poate fi un vinovat, nu poate fi tras la răspundere.

Este o manifestare bizară. Generalisimul german a fost un servitor plecat al kaiserismului, un reprezentant tipic al vechiului regim, a fost tot așa de vinovat de prelungirea războiului și de rapacitatea anexionistă ca toți politicienii imperiului, a înșelat, ca și Ludendorff, până în ultimul moment poporul asupra dezastrului care se apropia și a dezmințit prin cea mai deplină înfrângere toată încrederea clădită pe faima lui.

Era logic, era necesar ca Hindenburg să cadă o dată cu regimul, o dată cu statuia grosolană din Aleea Victoriei, trebuia să fie și el unul din țapii emisari ai dezastrului, un declasat.

Scutit de pedeapsă, dar și de răsplată, el era merit să-și încheie viața în restriștea unui orașel de provincie.

Poporul însă își manifestă capriciile. Hindenburg e scos din rândul umbrelor și apoteozat în contra voinței sale. Fără a scoate un cuvânt, fără a unelti prin nimeni, fără a-și publica memoriile ca atâția alții, fără a se arunca în vârtoarea politică, Mareșalul imperial fascinează mulțimea. Statura lui masivă, craniul pătrat și aproape brutal dezarmează dușmăniile.

Și astfel, în mijlocul unei mari revoluții, în ciuda celor mai aprige reforme, ne este dat să asistăm la exaltarea paradoxală a înfrântului. Să fie o compensație pentru gigantica decepție?

CASA AMINTIRILOR

Edith Cawel și d-șoara Petit nu vor avea statui, spune de curând o veste. Peste frumusețea umilită a crucilor de lemn, peste taina însingurată a două morminte mici împodobite de tremurai florilor și al ierbii, umbra prea mare a unui soclu nu se va așterne. Dar Curtea de Casație din Bruxelles a hotărât să veșnicească amintirea celor cari începuseră a fi uitate.

Solemna și suprema împărțitoare de dreptate omenească vrea să închege durabil amintirea unei strămbături brutale: crima Consiliilor de război

germane - criminale ca orice Curte de judecată războinică - trebuia ținută în lumină într-un fel în care să nu contrasteze cu jertfa obscură a modestelor eroine. S-a hotărât, deci, ca celulele în cari cele două deținute au zăcut până în dimineața execuției să fie transformate în muzeu; pe ușile grele, zăvorâte, zăbrelite, cu ochi rotund pentru privirea paznicului și numerotate, se vor țintui plăci comemorative. Lăuntru încăperilor înguste se va păstra, pe cât cu putință, așa cum a fost pe când condamnatul îl locuiau încă: mobilier sumar, sărăcia clasică a patului de fier, a mesei de lemn, a pereților goi spoși de întristarea știută a zilei spălăcite; și restul de viață, restul de prezență pe care-l adăogă cele câteva cărți, obiecte, buchetul, vestmintele și oglinda ce le-au aparținut. Și nu se putea închipui în alt fel o atmosferă de înduioșare mai potrivită, de pomenire mai pioasă, de învinuire, blândă și de răzbunare ce nu lovește. Portretul moartelor, încununat, reconstituie atrocitatea pedepsei, dar impune frumusețea iertării, icoana de reculegere și căință, ele, ca și toate amintirile, învederează crimele unui trecut comun ambelor tabere și spune că el nu mai trebuiește retrăit, că victimele lui cele mai dureroase s-au fost ales printre cei dezinteresați, și slabi, și buni. Albele chipuri tăcute, idealizate de lumina morții, condamnă și trecutul, dar și ura, acea ură care l-a zămislit și care târăște frații către păcate noi. Căci altfel n-ar fi atât de liniștite trăsăturile lor și de simple mormintele, și triste și cumiști sufletele noastre atunci când evocăm.

O REVOLUȚIE LOGICĂ

Dacă știrile despre o nouă revoluție austriacă cu tendințe comuniste se vor confirma, dacă Viena va fi din nou terenul unor răsturnări sângeroase, ne vom afla în fața sfârșitului natural al unei situații intolerabile. Niciodată în istoria lumii răbdarea și rezistența unui popor n-a fost supusă la încercări mai grozave, niciodată o colectivitate de oameni, afară de triburile central-africane de canibali, n-a fost mai sistematic batjocorită și călcată în picioare întâi de stăpânii săi și apoi de statele învingătoare.

Ne facem un punct de onoare a frânge aci o lance pentru poporul austriac. Nu putem asista la anihilarea unui neam, la scoaterea lui din rândul umanității și suntem gata să deschidem acuzarea împotriva celor ce se fac vinovați de această sălbăticie.

În Austria de astăzi, din Tirol și până la Leitha, din Stiria până la Viena, existau întrunite toate permisele anarhiei. Un stat în care nimeni nu mai găsește soluția pentru nenumăratele nevoi ce se ivesc de pretutindeni, în

care guvernării aruncă cu deznădejde frânelor din mână, unde poporul este stors de ultimul rest de vlagă, nu are altă cale decât a abdicării de la orice organizație. Existența anarhică este singura posibilă.

Aceasta era situația Austriei. Îmbătățită cu cele mai dulci promisiuni, curtenită de Franța prin ministrul Allize, măgulită de Marea Britanie pentru a fi determinată să renunțe la dorința alipirii la Germania, Austria a fost dusă să semneze onerosul tratat de la St. Germain. Se știa de pe atunci că, dacă făgăduielilor aliaților vor rămâne literă moartă, semnătura sancționa sentința de moarte. Politica aliaților - excepție făcând pentru Italia - a fost pur și simplu murdară. Prin cele mai meschine mijloace au încercat să determine curente de opinii favorabile lor, fără a putea îndulci cu nimic grozava miserie a locuitorilor.

Elveția a făcut și ea o vulgară politică de depreciere a valutei austriece, pentru a putea după aceea să se înduioșeze în mod ipocrit asupra „orașului care moare”. La fel au făcut parveniții Cehoslovaciei.

Ce poate face un neam lipsit de bani, de mâncare și de combustibil decât să se arunce în brațele anarhiei?

Și care e inima omenească care să nu se strângă cu durere la auzul celor de mai jos? Când un popor călcând peste toate scrupulele demnității sale este silit să vorbească prin reprezentanți așa cum vorbește primarul Vienei sau cancelarul Republicii, mai poate fi îndoială asupra stării în care se află? În ziua de 1 noiembrie, primarul Reumann se vedea silit să anunțe pe dr. Renner că „dezastrul alimentării este iminent” și „că nu e vorba de luni, ci de zile” și să roage pe cancelar să comunice de urgență Comisiunii de reparațiuni grijile și temerile Consiliului comunal. Dacă lucrurile acestea se petrec la 1, se poate mira cineva ca la 25 să izbucnească revoluția?

Într-un număr foarte recent al marelui ziar *Neue Züricher Zeitung* se pot citi următoarele detalii:

„Cazul Vienei este unic în istoria universală. Nu mai puțin de două milioane oameni n-au decât hrana dintr-o zi pe alta. Din cele 550.000 de căsnicii din Viena, de-abia 25.000 sunt aprovizionate cu lemne și cărbuni pentru iarnă și cel mult 25.000 vor avea atâtea rezerve de combustibil, încât să poată încălzi o singură cameră din locuință, dar **500.000 de gospodării n-au nici astfel de combustibil** și nu capătă pe cartela de cărbuni pentru toată casa decât **7 kilograme și jumătate pe săptămână.**”

Iar despre puterea de cumpărare a coroanei își poate da seama oricine luând ca bază faptul că în Elveția coroana valorează 5 centime în locul celor 105 centime dinainte de război.

Antanta privește cu brațele încrucișate la zvârcolirile poporului învins și totuși pretindea cândva că luptă pentru scopurile generale ale omenirii. „**Să piară Austria, dar să nu se unească cu Germania**” - aceasta i-a fost lozinca. De **aceea**, revoluția din Viena **este cea mai necesară consecință a** nefastei politici **aliat.**

SEMŢĂM PACEA

După constituirea Blocului Democratic, după alegerea d-lui Vaida-Voevod ca prezident al Camerei și după demisiunea, anunțată aseară a guvernului personal, noul ministru al Regelui Ferdinand se desemnează de la sine. Glasuri din Parlament au strigat „trăiască d. Mazilu” când s-a anunțat de pe fotoliul prezidențial că ședințele se vor relua atunci când guvernul așteptat se va fi alcătuit. De astă dată, după o minciună de aproape cincizeci de ani, s-ar părea că suntem în ajun de a avea un minister constituțional, o emanație a Parlamentului care și-a delegat reprezentanții ai majorităților constituite din diverse grupări înțelese între ele. Așa ar fi, așa poate că și este pentru fracțiunile regionale din Ardeal și din Banat, unde a mers la vot toată lumea. Pentru România Veche însă, unde mai mult de jumătate din numărul alegătorilor s-a abținut sau și-a anulat votul, unde partidele de opoziție și Partidul Socialist și-a retras candidaturile; pentru Bucovina și Basarabia, unde urnele au fost ghiftuite cu buletine îndesate cu patul puștii, pentru toată țara de această parte a munților, alegerile au fost un simulacru și Parlamentul, deci, o farsă.

Guvernul cel nou nu e mai constituțional decât guvernul Văitoianu, Brătianu, Coandă etc. Sprijinit pe o reală majoritate parlamentară, compusă din elemente aproape noi în politică, el este totuși guvernul reacțiunii și al intoleranței.

O privire în incinta Camerei îți impune, în mod irezistibil, această reflecție. Mulțimea aceea care vociferează, care spulberă sau reduce libertatea cuvântului, dreptul de apărare, sfințenia opiniilor, mobilul sufletesc care o unește împotriva oricărei manifestări adevărat democratice, împotriva oricărei figuri ce reprezintă o idee nouă și ostilitatea de-abia stăpânită din fața oricărui ales de altă confesiune sau de altă rasă, toate astea îți provoacă posomorâta viziune a viitorului atât de apropiat. Se vorbește, e drept, de „democrație”. Întâlnim, e drept, oameni cari n-au forfotit prin cluburile politice și n-au cotrobăit în fondurile secrete. Dar există o democrație a sentimentului și a civilizației pe care nu o găsim.

Există prezența monomanului A. C. Cuza, a fantasticului N. Iorga, precum și apariția pitorească a lui Zelea Codreanu: îi lipsește un târnăcop în mână și un sloi de sare în față pentru a-i completa statua de osândit. Aceasta e democrația Blocului, urmând democrației militariste a unui general care n-a fost atât de odios precât ne-am așteptat.

De-acum, destinele României se împlinesc pe vruta Brătienilor. Grupul liberal, sub ploaia binemeritată de apostrofe, își urmărește jocul, își atinge scopurile: semnarea păcii cu mâna d-lui Maniu, înlăturându-se d-nii Averescu și Take Ionescu de la putere. Și apoi, trecerea în francă opoziție, în

război parlamentar, cu asalturi regulamentare în ieșiri elegante și disciplinate cari vor contrasta simpatic cu acțiunea desmetică și brutală a naționaliştilor. Fiecare cu socotelile lui.

Socialiștii au întrebant umbra prim-ministrului Văitoianu: credem că s-a sfârșit cu starea de asediu..., iar grosul Blocului a răspuns cu un răcnet de amenințare...

Pentru moment, rețineți:

D-1 Iuliu Maniu semnează.

D-nii Brătianu rād în barbă.

ADEVĂRUL ASUPRA ALEGERILOR DIN FRANȚA

În lumina rezultatelor amănunțite asupra recentelor alegeri din Franța, rezultatul reiese cu totul diferit de cel înregistrat de către presa burgheză și de situația pe care ar arăta-o repartitia mandatelor.

În momentul când telegramele de la Lyon anunțau căderea lui Longuet și Sadoul, și scăderea numărului de aleși socialiști, ne-am abținut de la comentarii până la cunoașterea amănuntelor. Știam că era la mijloc ceva nenatural, o alterare voită și premeditată a voinței poporului, pentru că nu puteam admite cu nici un preț ca popularitatea socialismului să scadă. Erau atâtea indicii produse de la armistițiu încoace cari justificau credința. Tirajul presei socialiste ajunsese la câteva sute de mii de numere, numărul sindicaliștilor crescuse în mod nemaivăzut și secțiunile socialiste luaseră un avânt dovedit cu date statistice. Astăzi ne vine confirmarea.

Pierderile electorale ale socialiștilor sunt datorate absurdului sistem de vot aplicat pentru prima dată în Franța. Numai așa se poate explica faptul că întrunind un plus de voturi de un milion față de alegerile dinainte de război, socialiștii au pierdut mai bine de douăzeci de locuri. Este oșios să analizăm în acest loc sistemul proporțional aplicat în Franța. Ar trebui să ne încercăm rândurile cu calcule și cu demonstrații inutile, dar vom spune că este cel mai indicat mijloc pentru a falsifica convingerile exprimate și pentru a exclude reprezentarea minorităților. Un sistem plin de echivocuri și cu totul lipsit de logică.

Lista socialistă a fost pretutindeni foarte aproape de lista burgheziei coalizate sub firma „Uniunii Republicane, Sociale și Naționale”, astfel că succesul acesteia se datorește faptului că acest bloc al burgheziei cuprindea voturile atâtor fracțiuni. Fără el, adică având a lupta cu diferitele partide izolate, socialiștii ar fi întrecut chiar succesul camarazilor din Italia. Cel

puțin două treimi din totalul locurilor ar fi fost obținute de ei. Și existența singură a cartelului reacționar dovedește cât de redutabil era Partidul Socialist.

Dar mai este sistemul. Dacă repartitia mandatelor s-ar fi făcut pe baza unui calcul proporțional identic cu cele de la noi, socialiștii ar fi avut o treime din scaunele de deputați. Au fost departamentul din nord, din regiunea porturilor maritime și din zona invadată unde candidații muncitorimii au figurat în fruntea listelor. Dar chiar la Paris masa voturilor obținute de ei este impozantă. Pe baza sistemului românesc, Sadoul ar fi fost printre primii aleși și chiar cu sistemul francez alegerea lui atârna de un fir. În adevăr, *La Presse de Paris* din 18 noiembrie se grăbea chiar să anunțe alegerea căpitanului trecut la bolșevici. Câteva exemple vor ilustra afirmația noastră: în sectorul 14 de la Paris (în Franța, deputații se aleg pe sectoare), Longuet și Mageras au avut 111 mii de voturi, față de 151 mii ale candidaților aleși, și totuși au căzut. Dar absurditatea cea mai grozavă este faptul că în sectorul 3, Sadoul, aflat *în fruntea listei socialiste cu 41363 voturi*, a căzut - din cauza sistemului - față de reacționarul Leon Daudet care a întrunit numai 19686 voturi.

Este suficient pentru a vedea căror fapte se datorește rezultatul cunoscut al alegerilor. Nimeni nu are dreptul a conchide din el înfrângerea socialiștilor. Iar urmările excluderii lor fortuite nu vor întârzia să se arate.

RASPUTIN...

Cu numele acestui călugăr, marea presă pariziană, revistele de speculă, editurile scelerate, casele de cinematograf au prins a-și face reclamă. Se împlinesc curând trei ani de când a fost ucis. Zi cu zi, legenda popii devine mai grozavă, pe măsură ce faptele care i se impută se complică în imaginația povestitorilor cu episoade nepetrecute, cu mărturisiri mincinoase, cu minuni false. Realitatea era mai simplă. Un impostor vorbăreț și chipeș, ochi negri și barbă mare, bogat în citații bisericești, a fost poftit la saloanele istericelor doamne din societatea palatistă pentru a-și dezvolta în predici noua răstălmăcire a cărților sfinte și a îndruma toate acele mici grațioase căpățâni însetate de ideal spre fericire. Rasputin avea o doctrină atrăgătoare: Dumnezeu iubește pe cei ce se pocăiesc; dar pentru a ajunge la adevărata pocăință, trebuie să fi păcătuit în adevăr; numai păcătoșilor le este hărăzită pocăința, deci grația divină, deci fericirea. Adepții acestei învățături încredințau înțeleptului părinte cărna sufletului lor care, prin greșeli și nelegiuiri

organizate în grădinile și sălile marilor palate, trebuia îndreptat înspre căință și înspre iertarea Celui de Sus.

Bărbați, fecioare și femei s-au dedat cu misticism riturilor ademenitoare ale rasputismului. Rasputin ajunsese făcător de minuni, leucitor al celor bolnavi și, în societatea aceea de plictisiți și dezorientați fiind singurul cuget conștient de ceea ce vrea și de ceea ce urmărește, faima lui se statornici fără preget. Întreținut al tuturor doamnelor, prieten al libertinilor, temut de către cei ce-l ocoleau, deveni aliatul ambițioșilor cari râvneau și obțineau situații prin mijlocirea bine plătită a influentului popă. Astfel se amestecă Rasputin în politica Rusiei.

Primit de țarină, îi stăpâni în curând nervii și gândirea prin farsa cuvântului său, dar mai ales prin vloga notorie a trupului. La rândul ei, Țarina, stăpânind ființa puternică, vicioasă și bolnavă a Țarului, absolutul suveran al tuturor Rusiilor, voința marelui ibovnic se făcu simțită de-a lungul și de-a latul împărăției. Ministerele se alcătuiau după placul său, care se nimerea să fie plăcut împărăției și, firește, bunul plac al Suveranului. Ci numai toanele lui Rasputin se îndepănau în chipul ăsta. El își avea, la rândul-i, camarila, prietenii, curtezanii, finanțatorii. Era plătit. Și proteja pe bunii și bogații săi amici, cari dispuneau astfel de splendorile puterii și de comorile Rusiei. În țară fierbea nemulțumirea, indignarea, revoluția. Politicianii chibzuiți, partide puternice, agitau sub ochii morți ai împăratului realitatea, în slove luminoase ori în drapele roșii. Dar toate erau zadarnice față de autocratul nevropat, prăbușit în ascultarea soției sale agitată și autoritară; în ascultarea femeii încoronate care-și țipa plăcerile nocturne în mâinile cotrobăitorului popă și care, din înfrângerile frenetice și delicioase ale popii, primea învățătură pentru biruințele din zi. Și vorba lui Rasputin, apăsată pe gura dulce a împărătesei, se schimba în poruncă pentru nenumăratele Rusii.

Căderea lui Rasputin și a partidului său s-a întâmplat când cu amestecul acestuia și, firește, și [al] Țarinei în politica externă a imperiului. Nesocotind dorințele Dumei care, de bine de rău, închipuia un fel de reprezentanță națională, camarila palatistă și partidul cel ocrotit au năzuit să rezolve, conform intereselor de clică, greutățile externe ale poporului. Rasputin fu asasinat.

Femeia încoronată se îngriji solemn de cadavrul amintirilor ei cele mai violente. Veni revoluția. Veniră excesele răzbunătoare. Țarul nemernic, bărbatul fără voință fu executat, iar Femeia, care din nebunia stearpă a niturilor sale născuse, în fine, poporului o Revoluție, cunoscu brutalitatea unor marinari bolșevici înainte de a fi asasinată

Romanul lui Rasputin se va publica în *Chemarea*.

DOUĂ PLECĂRI

Stranie și dureroasă paralelă. De o parte, un fapt din trecutul apropiat, fapt patetic, impresionant, de altă parte, unul din viitorul imediat, penibil și trist. Unul a fost. Celălalt va fi dacă în ultima clipă duhul înțelepciunii nu va sălășlui în cugetul politicianilor noștri.

De o parte, plecarea misiunilor aflate la Iași, în frunte cu generalul Berthelot, acest „pere la victoire” al nostru în februarie 1918, de alta, în decembrie al anului acesta, plecarea grabnică a legațiilor prietene, aducând ruperea relațiilor politice. Acum un an, învinși, umiliți, îngenuncheați, reconduceam cu dragoste și cu alai regesc pe aceia cari ne ajutaseră și suferiseră alături de noi până la capăt. Astăzi privim idiotizați, cu gesturi placide plecarea fulminantă a vechilor amici.

1918. În gara Nicolina, trei trenuri așteaptă sub presiune. Soldați, ofițeri, steaguri, muzică, doamne. O agitație neobișnuită, o dispoziție funebă. Pe rând soseau ofițerii aliați de toate națiile. Un nespus regret se citea în ochii tuturor. Regele însuși venea să-și ia rămas-bun de la colaboratorii vremelnici. Se făceau promisiuni solemne și mâini prietene se strângeau cu recunoștință. Iar când în miezul nopții trenurile înarmate cu tunuri și mitraliere, pentru a înfrunta valurile oceanului rusesc, se puseră în mișcare, un strigăt ca de fiară rănită, strigătul țării, răsună prelung.

Cei ce au trăit zilele acelea își amintesc încă de depresiunea morală care cuprinse armata și poporul. Rămăseserăm cu un gol adânc în suflete și totuși atunci se iviseră zorile păcii, unei păci bune. Aliații plecau.

Era o pierdere, dar câștigul odihnei, reculegerii, liniștei o compensa. Riscam să pierdem un ajutor prețios, dar conducătorii de atunci sperau să ne câștige prietenia dușmanului năvălitor.

Astăzi, cu lăzi și cufere făcute, aliații așteaptă un cuvânt de ordine. Ofițerii lor trec pe stradă înarmați cu revolvare, cu capul plecat, bănuitori. O zi sau două încă, și alte trenuri vor părăsi țara, păzite ca convoiurile de prizonieri. Nici un cuvânt de despărțire, nici o fângăduială, nici măcar recunoștința personală pentru atâția din ei cari ne-au dovedit iubire. Vor pleca niște străini.

Suntem astăzi biruitori. Nu mai râvnim pacea ca odinioară, dar cu atât mai cumplit va fi golul. Atunci ne rămăsese puțința de-a câștiga pe dușman, astăzi n-o mai avem nici pe aceea. Vom rămâne singuri. Ce folos că vom fi mari, uniți, bogați poate, dacă lumea nu va voi să știe de noi, dacă vom fi refuzat să dăm dovada spiritului de solidaritate internațională?

Dar trenurile diplomatice, plecând din Capitală, vor străbate ogoarele înțelenite ale țării.

Vor aclama pe călătorii îndurerăți și le vor tălmăci simțirea adâncă a poporului. Și ajungând în Apus, de unde veniseră, reprezentanții aliaților vor putea spune că nu țara, ci o mână de oameni vinovați au adus ruptura. În această constatare va sta singura punte de legătură pentru o împăcare viitoare.

Așa ar fi să fie! Și de aceea, voi care dețineți astăzi puterea, cruțați-ne, dacă mai e vreme, de chinul acestei a doua și ultime plecări.

APA-N PIUĂ

Din ordin directorial, *Neamul românesc* a pus la dispoziția d-lui Caracas două zilnice coloane pe pagina destinată reclamei, pentru exercițiile sale de stil și compoziție. Directorul *Neamului* e un bun și indulgent profesor. S-ar putea ca împotriva apucăturilor d-sale pedagogice să protesteze cititorii. Dar până atunci, cel ce confundă gazetăria cu școala de adulți politici, își continuă strădania cu o speranță susținută de o veche definiție: geniul e perseverență. L-am ruga pe d. Iorga să îndrumeze totuși pe bătrânul său discipol, să-l îndemne a-și varia cât de cât temele, a-și primeni cât de arar imaginea, maniera, a-și mai strânge fraza și a nu lăsa germenii atâtor însușiri strălucite să se înece în lichidul pisălogit cu răbdare de înger în formatul *Neamului românesc*.

Au trecut săptămâni de când d. Caracas ne-a învinuit a fi mistificat alegătorii, plimbând pe la sate un om travestit în „generalul Averescu”.

Am respins somația de a lua în serios această născocire barocă, dar pentru că ni se cerea cu deznădejde o dezmințire, am consimțit a reda minții credule a d-lui Caracas liniștea pe care o pierduse: i-am silabisit, după plac și pe înțeleș, această dezmințire.

Curând însă, ziarul Ligei Poporului a învinuit Partidul Naționalist că s-a servit de numele generalului Averescu în alegeri. Nedumerirea încetă pentru noi.

Pentru orice ființă fără coadă, eram scoși din cauză sau aveam a răspunde doar *Indreptărei*, care acuza însă pe iorghiști. Numai d. Caracas n-a roșit însă de situația alor săi și, prin noi zvârcoliri de sintaxă, și prin noi icniri cerebrale, ne-a impus să-i cerem numele a doi țărani care au crezut că, votând „Clopotul”, votează pe Averescu și numele unui profesor „takist”, care auzise undeva de anecdota cu travestitul. Ca să nu intrăm în tainele meseriei de istoric și a documentării istorice a d-lui Iorga, n-am mai întrebat nimic de elevul său. Cei doi țărani cari „credeau” și takistul care „auzise” nu dovedeau decât starea fericită de credulitate a sufletului d-lui Caracas. Și

dumnealui a continuat să polemizeze singur, să se repete, să se retușeze, lăbărțându-se laborios pe contrapagina *Neamului*. De la un timp a prins a-și recapitula articolul și variantele; apoi a rezumat polemicele cu *Clopotul* și *îndreptarea*, proclamându-și victoria definitivă, arătând, în gingașe demonstrații, cum a spulberat calomniile, cum a înfundat pe adversari: „mi s-a răs-puns așa și așa, și i-am redus rușinos la tăcere”; „am replicat însă așa și pe dincolo”. Credeam că beția biruinței îl va epuiza. Dar cugetarea sa are intermitente izbucniri dizenterice. Pe ziua de ieri citează pe d. Take Ionescu. E drept, adaugă d-sa, că d. Ionescu trebuie să fi auzit de la același takist ca și mine! Urmează insinuarea că am fi auxiliarii takismului și ai Ligei Poporului, în care caz amestecul și învinuirile sale ar deveni cu atât mai superflue și mai deplasate. Și suntem somați a căuta pe adevăratul mincinos, căci Caracaș-ul e revoltat pe titlul de articol „*Neamul*” minte. Ei bine, nu vom căuta pe mincinos, căci am găbuit dintru început pe prost.

Rugăm pe d. Caracas a ne soma să-l denunțăm. „*Allons! du courage!*”

FALSIFICAREA TRATATULUI CU AUSTRIA

Dacă indeciziunea a durat atâta vreme și dacă mai stăpânește încă firile mai puțin oțelite în lupta perfidă a politicii, lucrul se datorește nebuloasei cu care liberalii au știut să înconjoare clauzele incriminate din Tratatul cu Austria. În momentul când ultimatul a fost înmânat generalului Văitoianu, cei mai mulți dintre reprezentanții națiunii, și nu numai din ai provinciilor alipite, cădeau ca din nori. Aveau o noțiune vagă despre clauza minorităților, iar aceea a tranzitului le era cu desăvârșire necunoscută.

O discuție publică în jurul detaliilor nu a avut loc niciodată. S-a discutat numai principiul, și acela așezat intenționat pe baze false. O cercetare a câtorva din aceste mistificări, pe care și astăzi le regăsim în presa liberală, este necesară acum, când semnarea este definitiv hotărâtă.

S-a falsificat în primul rând cu sistemă principiul care stă la baza Ligii Națiunilor. Liberalii au deghizat ideea solidarității și a independenței naționale sub vechea formulă a suveranității intangibile, iar d-l Cuza a mers mai departe, susținând că este vorba să fim reduși la vasalitate. Principiul controlului *internațional* al Ligei Națiunilor, ei l-au prezentat ca un regim de poliție al unui stat față de altul, știind prea bine că aliații înțelegeau cu totul altceva. Aliații ne cereau să acceptăm supravegherea *umanității*, organizată sub forma societății popoarelor, în scop de a nu permite ca în țara aceasta să se petreacă lucruri mai grave și mai nedrepte decât aiurea.

Privind astfel lucrurile, principiul imixtiunii apare mult mai benign și mai legitim decât în interpretarea liberalo-cuzistă.

Tratatul nu făcea distincție între state mari și mici, ci între *un stat* și o *colectivitate de state*.

Și apoi, chiar dacă aplicarea principiului numai față de anumite state ar denota o bănuială față de ele, nu este ea justificată? Am dat noi până astăzi dovada unui democratism sincer și integru pentru a avea dreptul să respingem cu trufie un amestec care, dacă nu vor exista motive pentru înfăptuire, ar rămâne inoperant?

O altă mistificare, adresată credulității naive și prejudecăților unei anumite categorii din burghezia noastră, a fost a detaliilor din clauza minorităților. Liberalii au scos încontinuu la suprafață efectele acesteia asupra situației evreilor din România. Au prezentat clauza ca fiind elaborată exclusiv pentru a favoriza pe evrei și pentru a-i pune într-o poziție de superioritate față de restul populației. Zilele trecute încă, *Văitorul* reducea, printr-o falsificare ordinară, toată această clauză la tendința de a obliga România să celebreze în mod oficial sabatul. În mod perfid, ei înfățișau vasta problemă ca o tendință ridicolă de a introduce repaosul obligatoriu pentru toți românii în ziua de sâmbătă. De aci se poate deduce toată meschinăria atitudinii lor.

Interpretarea este cu atât mai arbitrară, cu cât convenția pentru apărarea minorităților nici nu este redactată, *nici nu există*. Articolul cu sabatul se află numai în tratatul semnat de Polonia. Și ce spune? Că evreei vor avea dreptul neîngrădit de a celebra sabatul, lucru pe care-l făceau și până acum.

Cu ajutorul prezentării clauzei minorităților, ca o măsură exclusiv filo-semită, se scot din cauză toate celelalte minorități, în număr de patru milioane, pe care aliații le au în vedere.

Acestea sunt numai o parte din falsurile prin intermediul cărora liberalii au vrut să câștige țara, pentru rezistența care nu era decât o ambiție personală a șefului lor și o rezultată a politicii economice dusă de partidul lui.

Că ele n-au prins, că toate încercările de înșelare și de ascundere au eșuat, că rododontadele naționaliste au rămas neputincioase, este astăzi cu prisosință dovedit.

Politica oculistă a liberalilor rămâne însă o pată compromițătoare pe numele lor de patrioți ipocriți și de farisei interesați.

ȘEICARU BOLȘEVIC

Prietenul nostru, distinsul publicist Pamfil Șeicaru, a fost arestat în Ardeal, în împrejurări care ies cu totul din comun. Omul avusese dorința naturală și legitimă de a vedea și de a sta de vorbă cu principele de coroană al României și, în acest scop, pornise prin Ardeal spre Bistrița,

unde numitul principe se află în garnizoană. Nimic subversiv în această intenție a unui bun român. Moștenitorul tronului este doară cineva și merită, deci, ca un cetățean să se deplaseze pentru a sta de vorbă cu el. Este un bărbat simpatic, cu înclinări democratice, care poate avea multe de spus unui supus cinstit.

Totuși, Șeicaru a fost împiedicat, cu ajutorul celor mai brutale mijloace, de a-și îndeplini dorința. I s-a făcut proces de intenții și a fost arestat fără motiv. S-ar fi putut pune oarecare finețe în procedeu, dar cerberii din jurul principelui au preferat maniera tare. Ar fi putut spune că vizitarea alteței este interzisă, că alteța este bolnavă sau că nu dorește să vadă pe un membru al presei. Dar diplomația nu face parte din bagajul militarilor și agenților secreți, și de aceea l-au arestat.

Pretextul? Șeicaru este „bolșevic”! Aici, gluma se îngroașe. Epitetul acesta e o formulă care se aruncă gratuit în dreapta sau stânga. Din moment ce un om devine inoportun, i se închide gura, i se leagă mâinile și picioarele cu epitetul gol de orice înțeles: „bolșevic”. Dar cum se potrivește acuzația cu prietenul și confratele nostru?

Șeicaru boșevic!

A luptat pe front cu o bravură care i-a adus cea mai mare decorație militară. Și-a făcut datoria până la sfârșit, iar când ofițerii începuseră a se plimba pe bulevarde, a luat condeiul și a scris. A scris adevăruri, multe, puternice. A biciuit cu stilul lui impetuos apucăturile banditești ale regimului. A dat liberalilor și porcului lor împunsături cari au pătruns prin stratul de osânză. Dar bolșevic n-a fost! N-a fost nici măcar socialist.

În articolele sale din *Adevărul*, *Chemarea* sau *Bucovina* nu este un rând care să clatine ordinea actuală de stat, iar broșura lui apărută zilele acestea este un breviar de simțire caldă națională.

Dar să lăsăm abuzul în sine și acuzația stupidă! Admițând că Șeicaru ar avea convingeri bolșevice, ar fi acesta un motiv pentru a-l împiedica de a vorbi cu principele Carol? Dar ce, cugetul este și el supus carantinei și izolării, chiar dacă nu se manifestă?

Mai este însă ceva. Se spune că gestul arbitrar a pornit de la colonelul canadian Boyle. Cine e acest domn, care e calitatea lui și ce caută la Bistrița? Ce rost are prezența în jurul prințului a fostului comandant al căilor ferate din Rusia, a salvatorului lui Nestor Cincu *e tutti quanti* de la Odessa și a vânzătorului de cereale și mașini agricole? La Bistrița nu se fac afaceri de petrol, după cât știm.

Dacă colonelul Boyle a fost angajat ca adjutant al prințului sau ca om de încredere al coroanei, lucrul trebuie știut. Dar de când agenții secreți au puteri de jurisdicție?

ÎNCETAREA OPERAȚIUNILOR

Un comunicat militar anunță încetarea operațiunilor de război pe toate fronturile. Suntem deci în stare de pace. Nici un vecin nu ne mai amenință, nici un gest nu se ridică împotriva țării care-și aruncă armele pentru a relua uneltele de muncă. Dar asta nu i se îngăduie încă. Zadarnic, înțelesul statisticilor economice țipă, zadarnic se înăspresc lipsurile și izbucnesc pretutindeni nemulțumirile. Ogoarele au rămas nelucrate, în fabrici mașinile au tăcut; se simte nevoia de brațe la câmp și în orașe. Armata însă nu înapoiază vieții puterile ce i-a luat. Armata este sluga gătită în fireturi a morții. Oricât de nobil i-ar fi scopul, ea ne slujește de jertfe de tot felul, și rezultatul, înainte de a fi Victorie, este Moarte. O vedem ezitând până azi a înapoia vieții productive, vieții care zămislește mai departe viața, tinerețile acaparate, trupurile înlănțuite de disciplină. Demobilizarea se face prea încet. Și nu mai există motiv de a ține lumea sub steaguri, când însuși comunicatul militar ne spune că nu mai lucesc tășuri dușmane la frontieră. Nimic nu mai îndreptățește această inutilă aglomerare de energii trupești și morale care se cheamă oaste mobilizată, această strânsoare de forțe ce se sufocă ele în ele și se irosesc, când legea care le adună și le comprimă nu le utilizează în singurul sens cu putință: războiul, biruința. O mobilizare prelungită dăunează în primul rând oștirii însăși. După cum la început nimicește individul, la urmă descompune și colectivitatea. Soldatul care a tânjit multă vreme în tabere își pierde și spiritul de inițiativă, și pe cel de ascultare. Anarhic și dezorganizat, el nu mai reprezintă nici o valoare de muncă: infinitele ore de cazarmă, de câmp și de tranșee l-au deprins cu acea lene curioasă și caracterizată: lenea de război. Întors acasă, nu se poate să nu observe că aratul sau lucrul în uzină e mult mai penibil decât meseria de soldat victorios. Și toate astea sunt favorizate de către Marele Cartier, care întârzie a trimite oamenii la vetre după ce a comunicat, în deplină cunoaștere a situației, că operațiile militare au luat sfârșit. Țara voioasă și fecundă e menținută într-o sterilitate forțată, și populația rabdă din ce în ce mai anevoie foamea, pe când vede reintroducerea rației și a cartelei. România, altădată daurită în holde și răsunătoare de clinchetul coaselor, se înțeapă în tot mai multe cruci, se zdruncină de hodorogirea și larma de prisos a tunurilor și armelor. Potrivți cât mai repede starea de fapt dinlăuntru cu evenimentele exterioare, așa cum le arată comunicatul. Căci nu se poate purcede la viața producătoare într-o țară înjghebată în acele forme cari pregătesc nimicirea: într-o țară mobilizată.

Este de presupus că generalul Averescu a chibzuit cu prisosință asupra motivelor și urmărilor intrării sale în guvernul ardelean sau cel puțin că a avut un plan precis. Nimeni, în adevăr, nu poate admite că actualul ministru de Interne a participat la guvernare numai din ambiția personală.

Dar nu este locul aci ca să scrutăm aceste considerente. Ce a gândit d. Averescu îl interesează pe d-sa, dar ceea ce ne privește pe noi e semnificația la care nu s-a gândit.

Generalul și-a asumat în primul rând riscul de a figura pe banca ministerială fără a avea partizani în scaunele parlamentare. Faptul acesta poate, cu tot decretul de dizolvare pe care îl are în buzunar, la un moment dat, să ducă la situația pe care d. Iorga o anunță amenințător în ziarul d-sale. În clipa în care generalul va lucra în dezacord cu programul blocului, el va fi socotit ca adversar, ca pui de cuc, și va putea să primească un vot de neîncredere care să-l debarce înainte de a putea să uzeze de decretul din buzunar.

Admițând însă că lucrurile ar decurge după plac, că generalul ar reuși să treacă peste toate obstacolele ce s-ar pune în calea lui de ministru, participarea sa la guvern ar putea totuși să aducă o dezmembrare a Ligei Poporului, o demonetizare a ei și, pe lângă acestea, pierderea definitivă a sprijinului takist sau flondorist.

Și atunci, se pune întrebarea: în ce măsură intrarea în guvern a comandantului de la Mărăști înseamnă ea un avantaj pentru gruparea sa, un folos pentru țară? Ambele chestiuni sunt deopotrivă de îngrijorătoare, pentru că răspunsul negativ înseamnă o grea lovitură nu numai pentru speranțele noastre, dar și pentru drepturile pe care le are țara față de activitatea oricărui om politic.

Să precizăm:

Dacă participarea generalului Averescu la guvem va avea de urmare o slăbire sensibilă a blocului *opoziționist*, al cărui pivot era și care constituia o serioasă garanție pentru democratizarea regimului nostru politic, gestul lui va avea valoarea unei dezerțiuni, unei sinucideri și unei trădări față de țară.

Aceasta îi va fi acordat un credit aproape nelimitat, pe care d-sa îl va fi risipit cu largheț și fără nici un folos.

Poate generalul să dea dovadă de oricât de bune intenții, poate să realizeze singur tot ce se aștepta de la gruparea lui, dar gestul va rămâne funest. Pentru că opera lui va fi fost prea personală, prea legată de ființa trecătoare.

Întemeiată pe formidabila-i popularitate, misiunea generalului era nu de a crea o mișcare care să rezume în persoana lui și care, deci, să piară o dată cu el (să nu uităm că e bătrân și că are la activ o muncă din cele mai istovitoare), ci aceea de a clădi pe temelia numelui său o direcție care să-l

depășească și să-i supraviețuiască. Rostul lui era și este de a strânge în jurul lui și de a recomanda țării, sub garanția renumelui său, toate puterile active și cinstite ale democrației românești. Atunci, datorită sa față de țara care s-a încrezut orbește în el (nu vrem să spunem că orbii se înșeală necesarmente) ar putea fi considerată ca îndeplinită.

Ei bine, gestul recent al idolului popular este el în concordanță cu această misiune? Din cât se vede până azi - deși un răspuns categoric ar fi prematur - ne îndoim puternic.

Și atunci care e viitorul? Care e situația ineluctabilă care va urma? Popularitatea se va evapora poate înainte de moartea sa, înainte chiar de retragerea sa din viața politică, lăsând în urmă un *amere-gout*¹ pe care poporul nu-l suportă cu plăcere. Gruparea sau partidul va fi compromis, și mai înainte de el grupările anexe.

Iar în urmă va rămâne ce? Partidul Liberal vivace încă, din nenorocire, pentru că va fi înțeles la vreme că partidele nu trebuie să-și lege soarta de a unui singur om, oricât de mare ar fi, și Partidul Socialist robust, intangibil, clădit pe o sfântă și adâncă realitate, iar la mijloc, în locul puternicei „punți de legătură” pe care ar fi putut s-o marcheze Liga Poporului, o mână de bărbați culți, muncitori, devotați, care vor rătăci zadarnic cu haina în vânt, cu priviri cercetătoare, după punctul central, după pivotul acela care va fi dispărut.

în clipele acelea, democrația română va trece prin cea mai grozavă criză care s-a văzut.

REGELE „MARȘEAZĂ”

După demisia guvernului Văitoianu și înainte de constituirea ministerului Averescu-Vaida, în mijlocul tratatelor politicianiste împletite cu intrigă și păcăleală, sub amenințarea plecării ambasadelor aliate, în mânia neputincioasă a parlamentarilor și în nerăbdarea primejdioasă a poporului, Regele nostru constituțional și iresponsabil a trimis Franței o scrisoare. De bună-seamă că intenția i-a fost nobilă. Adresându-se președintelui Republicii Franceze, îi cerea acestuia să intervină în politica externă a guvernului său pentru a determina schimbări de atitudine și modificări în clauze favorabile țării românești. Îi arată, prin aceasta, de cât de nemărginită putere dispune el ca Rege în afacerile statului său și-și divulgă astfel presupunerea

¹ Gust amar (franc).

că orice alt cap de stat, fie președinte, fie suveran, dispune de aceleași însușiri absolutiste. În momentul când Regele, care ajurat pe Constituție, trebuia să formeze cât mai grabnic un guvern pentru a calma chinurile nesiguranței și a înlătura primejdia rupturii, în vremea când dispunea de un Parlament de cinci sute de oameni pentru toate felurile de „combinații” cu puțință, el trimitea o scrisoare bazată pe hipertrofia prerogativelor sale și vorbea în numele țării, și cerea în numele poporului, de la un om controlat de un guvern, de un guvern controlat la rândul-i de o Cameră turbulentă și veghetoare. A doua zi după alegerile cu vot universal, a doua zi după surparea regimului militar, pe când la București se aflau adunați aleși de-ai corpului electoral din Vechiul Regat, aleși din Basarabia revoluționară ori Bucovina politicianizată, din Ardealul cel dârz și din Banatul muncitor, Regele schița gesturi de monarh absolut. Gestul său, insultă adresată Parlamentului, tiflă trântită opoziției și poporului, era cel puțin polemic față de guvernul Clemenceau, peste care se trecea. Era jignitor pentru Poincare. Era ca o misivă a Țarului către sultanul Turciei, către emirul Afganistanului; ca o suplică a Papei către Dalai Lama [al] Tibetului. Cine oare l-a îndemnat pe acest Rege bun, tăcut și retras în cumințenia lui, la acest lux de acte neconstituționale, la acest surplus de inițiativă, exces de zel și exagerare a instinctelor de dominațiune? Cine oare a transformat pe un om sceptic și blând în ființă autoritară și energică? Desigur că tot acela care s-a și lăudat a fi silit pe Rege la îndeplinirea ultimelor reforme democratice, împrăștierea și votul obștesc.

Regele cunoscuse foarte curând și foarte simțit urmarea demersului său. Poincare nu i-a dat nici un răspuns. I-a răspuns în schimb Clemenceau. E ca și cum pe culoarele întunecoase ale unui mare castel plin de oaspeți te-ai aventura, tu gazdă amabilă și respectată, să bați la ușa zăvorâtă care păzește somnul, ah, al unei frumoase invitate. Aștepți un răspuns. Inima-ți palpită. Liniște și întuneric. Mai bați o dată. Se aude un glas, vai, un glas necunoscut: „Cine-i acolo?”. Răspunzi, în șoapte, că ești tu, însuși tu, nocturnul chinuit al nurilor ei evocați neconținut de o imaginație rebelă. Și iată că glasul dinăuntru se definește aspru: „aci... rivalul”, aci... indezirabilul, aci, în sfârșit, Clemenceau sau altul...

În nota de răspuns dată Suveranului român, Clemenceau spune că „regretă foarte mult truda pe care și-a luat-o Regele în zadar, deoarece în Franța, ca în toate țările constituționale, politica statului nu este atribuția capului statului, ci a guvernului”.

Mulțumită d-lui Brătianu, Regele a mărsăluit și în această chestie a corespondenței cu răspuns nepofit.

Sire, urechește-ți sfetnicul!

Un singur om se află astăzi la putere: generalul Averescu; și menținerea lui, sprijinită pe grupul parlamentar ardelean, e periclitată de atitudinea incertă a țărăniștilor, de ostilitatea surdă a pâlcului naționalist și de vrăjmășia neîmpăcată a liberalilor.

Generalul Averescu a luat guvernul fără partid, căci ieșind din Liga Poporului își asumă pe deplin răspunderea sa de om al întregii țări care a suferit până azi de pe urma tuturor coteriilor politice. Cu mult eroism urcă treptele soclului pe care i l-au pregătit meritele sale de militar destoinic și de om cinstit. Simbolizând cerințele unei vremi și nevoile unui popor, rămâne-va oare generalul Averescu la capătul ascensiunii sale încheșat, încremenit, prefăcut în statuie, sau va fi răstignit pe crucea făgăduințelor pe cari le-a dat dimpreună cu speranțele pe cari le-a întrupat? Generalul are de ales între culme și prăpastie. Nu există pentru el cale de mijloc, puțință de târăgăniri, tratative, semimăsuri, acomodări, politicianisme. Biruința sa va fi biruința idealurilor proclamate cu deznădejde de atâta vreme, cauza sa e aceea a claselor sociale asuprite, căderea ar însemna restabilirea brătienismului înfrânt în alegeri și rupt dureros de la putere. De aceea, el are astăzi sprijinul întregii țări, iar parlamentarii în consfătuirile lor ezită să-și dea pe față nemulțumirile sau dușmăniile.

D. Brătianu însă deschide focul. D-sa interpelează asupra rostului Camerelor actuale și cere declararea lor ca Adunare Națională Constituantă. Durata acestei legislaturi e pentru ai săi o chestie vitală. Liberalii știu că viitoarele alegeri nu se mai pot face nici de Văitoianu, nici de Coandă sau Manolescu-Râmnicăneanu și nici nu se vor mai întâlni cu abținerea opoziției. Ei au o sută de locuri în sfatul țării. Sunt încă un grup impozant. Au înaintea lor patru ani de zile cu posibilitățile infinite pe cari le oferă întâmplarea și flux-refluxul pasiunilor omenești. Deci luptă pe viață și pe moarte, prin vorbă, prin presă, rafinament încercat în grele împrejurări pentru păstrarea poziției cucerite, ceea ce implică viață lungă pentru Parlamentul actual. Acțiunea d-lui Brătianu este desăvârșit abilă. În situația liberalilor se mai află încă două grupări: țărăniștii și naționaliștii, din belșug reprezentați în Cameră, și asta tot grație abținerii opoziției în alegeri.

Pentru ei, alegerile noi sunt tot o amenințare de a se vedea reduși la doar câteva locuri de deputat. Pornită cu drapele de cinste și dreptate, ei dau un rușinos spectacol când se adună și cer eternizarea minciunii parlamentare, refuzând mulțimii imense a celor ce n-au votat puțința de a-și trimite în Cameră aleșii. Întocmai ca liberalii, se tem de împrejurările neprielnice pe cari le-ar crea înfăptuirea celei mai simple și mai curate dreptăți. D-nii Iorga și Cuza pipăie și dezmiardă plușul moale ale celor treizeci de scaune ce

le-au covârșit visurile mai îndrăznețe. Să renunțe la dulcele dar al norocului pentru cei cari, protestând în contra dictaturii militare, n-au votat? Sufletul senin și zburător al acestor apostoli nu se împiedică de obstacole grosolane. La fel, țărăniștii.

Tinerii lor conducători, parlamentari debutanți, au și ei acut halucinația portofoliilor ministeriale. Între ei și naționaliști, între naționaliști și liberali e o trăsătură de unire. Unii își apără trecutul de putere și puțința de revenire la acel trecut. Alții își apără prezentul copios în mandate și promisiuni. În față, țara care-și cere dreptul de vot: muncitorii, plugarii și orășenii cari n-au votat. Și liberalii atacă fățiș, cu vorbe ce sună teama tuturor din țara veche. Morțiș, cine-i deputat, trebuie să rămână. Ceilalți s-ar alia cu plăcere. Dar mai sunt locuri în minister. Dar mai e un rest de rușine. Prelungească-se legislatura, facă-se Constituanta: atunci Averescu, omul zilei, va găsi susținători în Parlament, va trebui să lupte cu liberalii și să dea lămuriri țării.

DEMOCRAȚIA ARDELEANĂ

Iată unul din cele mai descalificate locuri comune din limbajul nostru politic. Există vreo formă, afară de frazeologia liberală, cu care să se fi jonglat mai mult și care totuși să nu cuprindă o atât de fundamentală eroare?

În conviețuirea noastră cu Ardealul am trecut de luna de miere. Am depășit perioada avansurilor reciproce, a complimentelor amăgitoare și a menajamentelor ipocrite. Ne-am unit temeinic, ne-am amestecat în guvern, în Parlament și am ajuns să ne cunoaștem infirmitățile pe care vestmântul antenuptial, distanța și orbirea drăgăstoasă le ascundeau. Ne cunoaștem trupește și sufletește. Este vremea deci să vorbim adevărul. Întâmplările unui an întreg, atât de bogat în fapte și experiențe, ne permit s-o facem.

Ardelenii, de altfel, își luaseră de mult dreptul. Corupția și bizantinismul nostru au fost speculate de ei în toate chipurile. Iar gesturi cari nu lăsau îndoială au exprimat părerea oamenilor politici de acolo asupra celor de aci. Excluderea ardelenilor, care au făcut politică în regat, din rândurile candidaților oficiali în recente alegeri este unul din cele mai caracteristice. Nimeni nu contestă exactitatea și justificarea părerilor ardeleni, după cum nimeni nu va supune îndoielii sinceritatea și buna-credință ale acelor care le-au formulat.

Să ne fie, așadar, îngăduit, cu aceeași sinceritate, să fixăm câteva adevăruri.

Democrația ardeleană! Prin definiție, societatea română din fostul regat ungar este lipsită de diferențe de nivel social, de orice oligarhie, plutocrație

și mai puțin de o aristocrație. Teoreticește vorbind, există acolo toate premisele unei democrații propriu-zise. Totuși, printr-unul din paradoxele vieții sociale, realitatea este alta.

Porniseră la drum, frații de peste Carpați, în condiții admirabile. Socialiștii participau la guvern și declarația de la Alba-Iulia înfinge jaloanele unei politici sănătoase și drepte.

Cât de puțin însă a trebuit pentru ca fondul gândirii să iasă la iveală. În Sfatul național de la Sibiu, care a dat o reformă agrară și electorală, pentru care minoritățile nu fuseseră consultate, s-au produs manifestări cari pentru prima dată zdruncinau puternic legenda democratismului. Într-o clipă se renunța la votul femeilor și în alta se izgoneau cu brutalitate, de către unul din stâlpii actualului guvern, miniștrii socialiști. Cuvintele pronunțate atunci sunt mai mult decât compromițătoare pentru atâția din conducătorii politici ai maselor.

Acolo a fost numai începutul. Din acel moment n-a trecut o zi, o acțiune oficială în care principiile democratice să nu fie siluite. Gândiți-vă la alegeri, la toate ingerințele, la *numirea* de fapt a deputaților și la legea electorală însăși, care nesocotea pe cea din Regat și-și bătea joc în modul cel mai cinic de pactul de la Alba-Iulia. Gândiți-vă la cenzură și la diversele persecuțiuni, la antisemitism și la îngustimea de judecată vădită în toate prilejurile.

Așa am ajuns la guvernarea de astăzi. Parlamentul în mâna lor, guvernul de asemenea. Două arme cari pot cu ușurință să îndemne la abuz și la autocratism sau care, în cel mai bun caz, pot permite o comedie demagogică menită să reușească.

Ei bine, unde este democrația? Cari sunt punctele de program sau măsurile în care să se oglindească acea atitudine însuflătoare de încredere? Programul lipsește, iar faptele se fac așteptate. Prigoana dăinuiește, autoritatea militară e neștirbită, regimul excepțional continuă pe toată linia.

Iar în ce privește viitorul, circulă zvonuri din cele mai alarmante. Dacă acelea se vor confirma, atunci falsul democratism va fi înmormântat pentru totdeauna și vom putea lua față de vinovați singura atitudine admisibilă: lupta fără preget. Se vorbește cu timiditate, natural, de o modificare a legii electorale, în sensul reintroducerii votului cu majoritate. O revenire la Colegiul unic pe care reformiștii liberali îl preconizau acum cinci ani.

Abrogarea reprezentării proporționale, desigur ca mijloc pentru a da Parlamentelor viitoare aspectul incolor de până acum și poate pentru a permite Blocului o guvernare nestânjenită pentru eternitate.

Nu dăm încă drumul revoltei noastre, până când intențiile guvernărilor nu se vor preciza. Dacă însă lucrul se va întâmpla, atunci vom fi cei dintâi în a deschide lupta împotriva minciunii pseudo-democratice și, dacă va fi nevoie, vom apăra cu brațele toate drepturile cetățenești - puține cum sunt - cari ne-au mai rămas.

Împotriva revoluției care înaintea în steagurile annatei roșii, care izbucnește în victoriile electorale socialiste din Belgia, Italia și din Franța, unde comunele au fost cucerite prin voturile muncitorești, care s-a arătat în democratizarea țărilor învinse și care se vestește în toate suflurile vieții de astăzi, burghezia îngrozită caută un sprijin. Aiurea, ca și la noi, partidele reacționare invocă în fața drepturilor muncii din fabrici, ateliere și uzine, dreptul țăranului aplecat peste somnul ogoarelor. Liberalii, țărăniștii, averescanii se înghesuie în vetrele sătești, arată truda plugarului ca neasemuit mai grea decât a lucrătorului din oraș. Opun celor opt ore de muncă la mașină ale uvrierului, cele șaisprezece ore ale muncii câmpesți de vară, care începe, istovitoare, în zorile reci, și continuă până în amurgire. Și pentru țăran, strigă ei, există un drept de grevă. Țăranul nu poate primi să se străduiască până la sleire pentru a trimite pâine orașelor trândăvite.

Țăranul e conservator și are simțul proprietății. Nu i se poate deci vorbi de socializare.

Acesta este punctul de sprijin al burgheziei. Ea flutură de acum amenințarea maselor agricole, ignorarea lor adâncă, lipsa lor de discernământ, ura satelor în contra cetății. Găsim în pagini de Blasco Ibanez ilustrarea acestui procedeu al oligarhiei capitaliste și clericale spaniole, stârnind, în zile de grevă și de *meeting-uri* socialiste, răscoala mulțimilor țărănești bigote și conservatoare, aduse la oraș cu icoane, crucifixuri și mătăsării bisericești, sub pretextul procesiunilor religioase. Prima asmuțire de acest fel la noi o încearcă liberalii. Semnul buletinului lor de vot a fost Crucea. Sensul discursurilor lor e cunoscut. La fel țărăniștii: revoluționari când pretind exproprierea fără despăgubiri, reacționari când opun revoluționarismul agricol revendicărilor muncitorești. La fel averescanii, cari vor căuta, în resursele unei incontestabile popularități, scutul actualei așezări în contra schimbărilor ce s-au vestit.

Eșecul, de altfel, discutabil, al socialiștilor în Franța așa se explică. Biruința lor în alegerile comunale e o dovadă mai mult. Gloata țărănească de mici proprietari a fost păcălită și întrebuițată.

S-a exploatat egoismul lor îndărătnic și sperios. S-a trișat cu argumentele. Căci nu se poate opune munca agricolă muncii din uzine, ci doar muncii din micile ateliere casnice din burguri. Aceste ateliere au dispărut. Sunt două evoluțiuni cari au mers în sens contrar. Pământul se împarte, capitalul se concentrează. Țăranul poate deveni mic proprietar de pământ, muncitorul nu poate deveni mic proprietar individual de uzină. Revoluția din 1789 a vândut bunurile naționale - marea proprietate funciară a nobilimii și a clerului - și a creat clasa micilor proprietari rurali.

Marile averi industriale n-au cunoscut nici o expropriere, fiindcă marea industrie a început abia de atunci încoace. Utilizarea forței aburului și mașina de țesut s-au ivit mai târziu. Deci în vreme ce munca agricolă se libera, transformările metodelor de producere la orașe duceau la salariat, la robie pe uvrieri, îmbogățind pe câțiva întreprinzători de atunci, ai căror continuatori voiesc astăzi să înăbușe în sânge și să îngenunche sub cătușe proletariatul când își reclamă drepturile. Înșelăciunea tuturor cuvintelor burgheziei, când opune uzinelor pământul, ascunde cu grijă un simplu și știut adevăr: lucrătorul nu se poate împroprietări cu o uzină, căci uzina nu se poate fracționa ca o moșie.

Prima revoluție socială românească a încercat-o Cuza: secularizarea averilor mănăstirești și împroprietărirea țăranului. De atunci încoace, oligarhia românească a fost constrânsă neconținut la un mic revoluționarism, care se atingea de sfântul drept al proprietății ca niște degete mânjite în praf de aur. Un gest mai brusc, daurit și el, a făcut ultima Cameră liberală la Iași. De acum mergem către exproprierea totală, fără despăgubiri. E însă ultima revoluție la care oligarhia veche și nouă consimte. Ea liberează pe robii satelor pentru a-și păstra, cu ajutorul lor, pe robii uzinelor. Vor reuși un scurt timp. E ultimul zăbranic de întuneric în care furii și asupritorii noștri caută să înfășure pruncul curat al vieții.

PANTELIMON ÎN BASARABIA

Ministrul Halippa Pantelimon, al cărui sinistru nume ne-a sugerat întotdeauna bănuieli, a mărturisit de la tribuna Camerei toate crimele comise cu ajutorul jandarmeriei, annatei și administrației oligarhice în Basarabia. A mărturisit ceea ce nu știam precis, ceea ce n-am îndrăznit să afirmăm, căci nu puteam crede: înecarea în Nistru a socialiștilor, execuțiile sumare și o mulțime de episoade cari aminteau cele mai grozave povestiri ale teroarei franceze în regiunea Lyonului și în Vendeea, pe vremea marelui Revoluționi.

Despre ororile, despre omuciderile din Basarabia știam. Știam că mulțime de oameni au dispărut misterios, că hoituri umflate au fost văzute pe maidane, prin șanțuri ori plutind fericite și oribile pe fața râurilor. Știam de familii cari plâng căutând un mormânt fără semne, fără nume și fără loc. Ni s-au descris fărădelegi cumplite. Ne aflăm în țara lui Barbă-Albastră, în plin cinematograful criminal. Pantelimonul Basarabiei a venit să confirme și să mărturisească. Pantelimon Halippa, cu sumbrul său nume țigănesc, și-a făcut apariția întunecată la tribună și a lansat, Camerei înmărmurite, declarația

sanguinară: „Da, pe agitatori i-am aruncat în Nistru și regretăm a nu-i fi aruncat în Nipru, căci până acolo se întinde neamul nostru...”

Asta nu se poate altfel comenta: „criminalul a făcut mărturisiri complete”. D-1 Pantelimon Halippa trebuie arestat imediat. Prezența sa în minister, în Cameră sau chiar pe stradă, în libertate, e o rușine și o primejdie. Toți agenții forței publice sunt ținuți, conform art. 52 din Procedura penală, a transmite la procuror acest denunț bizuit pe spovedania publică a criminalului, pentru ca judecătorul de instrucție să-l ia în cercetare. Atragem atenția funcționarilor însărcinați cu urmărirea crimelor și asupra art. 154 din Codul penal, care prevede închisoare, amendă și îndepărtare pe timp determinat de la orice funcție publică dacă nu-și vor face datoria.

Inviolabilitatea Excelenței-sale și imunitatea de ales al națiunii nu le va servi multă vreme de pretext. Se va cere în Parlament dezbaterea Pantelimonului de prerogativele sale.

INTOLERANȚA

Într-unui din numerele *Renășterii române* găsim următoarele surprinzătoare declarații: „ne amintim de procedarea ungurească în materie electorală. Compuneau astfel cercurile, încât asigurau întotdeauna majoritatea elementului maghiar. Pentru o cauză bună, un sistem analog ar fi permis!”

Ați auzit: „Pentru o cauză bună, un sistem analog ar fi permis!” Tot pactul de la Alba-Iulia se peticește. toate principiile wilsoniene se clătesc de-acum în gura paiațelor politice, pentru a fi aruncate bălciului amator de farse și de emoții fără urmări. „Cauza cea bună” a *Renășterii române* revindică, pentru a le cinși prin întrebuițare, procedeele cele urâte ale cauzei celei rele - ale cauzei maghiare. Violul, teroarea și escrocheria sunt niște mizerabile apucături, atâta vreme cât se servesc de ele asupritorii unguri pentru a falsifica datele realității politice și sociale. Dar falsul se transformă într-o sfântă și îngerească faptă din momentul ce este pus în serviciul românismului. Nimic mai murdar, mai cinic și mai revoltător decât sistemul unguresc când el tindea să denatureze situația și să strâmbe cadrele firești ale vieții în Ardeal. Nimic mai neprihănit și mai copt pentru binecuvântarea naționalismului decât același sistem, același procedeu, trecut prin mâinile violatorilor de ieri în pumnii noștri tatuati tricolor, pentru aceeași aplicare: ascunderea numărului adevărat al diverselor populații pentru a împiedica o justă reprezentare a lor în Parlament. *Renășterea* nu cugetă că minciuna rămâne minciună ori pe ce limbă ar fi rostită, că lucrul spurcat nu se purifică dacă-l stropește cu aghiazma frazelor șovine. Colegii ardeleni se împiedică

de considerațiile lor asupra „cauzei cele bune”, uitând că poporul care i-a prigonit până mai ieri se servea exact de același argument, exprimat însă de accentele mai aspre ale altui grai. Pentru fiecare popor cu sufletul smintit printr-o educație de intoleranță, cauza lui este cauza cea bună. Maghiarii și români, uzând de aceleași sisteme, luptă cu râvnă pentru „cauza cea bună” a intoleranței lor proprii. Cază și sistem, într-o tovărășie de șaptezeci de ani, au înconjurat intoleranta Ungarie de urile tuturor vecinilor și au pricinuit izbucnirea în sânge a tuturor adevărilor urgisite cu atâta îndârjire. Cuvintele de ură și de viclenie au fost tocate cu paturi de pușcă pe dinții tiranilor, hotarele nedrepte s-au frânt și colțurile lor sunt înfipte în carnea țării intolerante; legile necinstite le-a luat vântul, cauza cea bună, care era a strămbătății și a neomeniei, a devenit cauza plângerii. Astăzi, cei ce au triumfat cu armele dreptății, cu vorbe de libertate, se apleacă în noroiul trecutului pentru a culege sinistrele unelte ale despotismului: biciul și cătușele. Un ziar românesc proclamă buna lor întrebuițare pentru biruința blândeții care a biruit, adevărului care a vorbit. Desigur că numai o vremelnică pornire răzbunătoare îndreaptă pe unii dintre ardeleni pe aceleași drumuri de greșeli și păcate cari au dus oligarhia și poporul maghiar în prăpastie.

ITALIA FĂRĂ CLASE

Un lucru fusese uitat în comentariile din jurul Tratatului: Italia nu a ratificat Tratatul decât printr-un decret regal. În graba care cerea o adeziune promptă la opera de la Versailles, guvernul Nitti s-a văzut silit să nu ție seama de guvernul care-și trăia ultimele zile, pentru a uza de prerogativa pe care un uitat articol al Constituției italiene îl acordă Regelui.

Grație acestui act, Tratatul a fost scutit de o autopsie suplimentară-nu uitați că era vorba de un cadavru -, iar blocul aliaților s-a înfățișat Germaniei fără nici o altercație.

Părea atunci că Tratatul era salvat și că dificultățile din America nu se vor repeta în Peninsula Italică.

Guvernul sconta o împrejurare cu care noi înșine am crezut în clipa aceea.

Își spunea el: „Din moment ce pacea va fi nu numai ratificată, dar chiar în curs de executare, Parlamentul ce va veni nu va mai avea nici un interes ca să modifice textul sau sensul lui”. Era un calcul teoretic și deci sortit să fie contrazis de realitatea faptelor.

Ca orice decret, acela de ratificare trebuie să treacă prin Parlament, iar acest Parlament - așa cum îl știm - a ieșit cu totul altfel decât spera guver-

nul și Victor Emanuel însuși. Și, deodată, Parlamentul reclamă Tratatul, deputații își pun ochelarii, pregătindu-i să scruteze cu minuțiozitate. Surpriză! Noii aleși se declară nemulțumiți.

Situația devine serioasă. Cele două fracțiuni cari constituie majoritatea Camerei: socialiștii și catolicii, se deosebesc numai puțin în păreri. Unii cer modificări, alții respingerea în bloc. În orice caz, însă, Tratatul nu va rămâne neatins.

Iată o situație cu mult mai gravă decât aceea provocată de rezervele americane! Italia se află în inima Europei și se învecinează cu Germania, astfel că alianța ei este mai prețioasă, după cum și dezlipirea ei din alianță poate avea consecințe incomparabil mai adânci. Or, din hotărârea majorității parlamentare, rezultă că aceasta este dispusă să determine o altă orientare a politicii italiene. Desigur că cititorii noștri nu vor cere să precizăm această orientare, pe care numai unul din redactorii *Văitorului* nu vrea s-o găsească.

Consecințele acestei situații sunt limpezi. Chiar aplicat fiind în unele din clauzele sale, Tratatul de la Versailles nu poate rămâne în picioare, în ce privește principiile politice pe cari le consacră, fără sprijinul italian, iar schimbarea de orientare pe care o anunță Italia este de natură să creeze în Europa o stare de fapt pe cât de neprevăzută, pe atât de bulversantă.

Cât trebuie acuma Nitti și patronul său să regrete că a sărit peste vechiul Parlament, care, cu toate viciile lui, era mult mai tratabil ca cel actual!

Greșeala lor însă - dacă greșeală a fost - rămâne ireparabilă.

ADEVĂRATUL BOLȘEVISM

De câte ori vreunul din deputații socialiști pășește cu temeritate pe tribuna parlamentară, atmosfera devine sumbră, fețele se congestionează, instinctele brutale ale majorităților se împreună într-un haos de ură, de furie și de violență. Reprezentanții muncitorimii sunt întâmpinați de o adevărată obstrucție a burghezilor travestiți în plugari. De două-trei ori încă de se va repeta acest joc, socialiștii vor întoarce spatele Ateneului, mânați de o ură surdă, ce-și va face loc în uzine și în adunările sindicale.

Nu va fi război, ci o consecință fatală a intoleranței idioate a pretenșilor apărători ai Constituției. Dacă acea consecință, pe care n-o precizăm, va avea proporțiile unei catastrofe, dacă Parlamentul - nu acesta, ci orice Parlament, parlamentarismul însuși - va cădea victimă, vina va fi a bolșevicilor cari l-au subminat și care constituie majoritatea lui.

Bolșevismul adevărat însă, conștient sau inconștient - e numai chestiune de nuanță -, își are sediul și alături de băncile majorității. Guvernul și Partidul Liberal nu diferă întru nimic de acestea, sub acest raport. Priviți la paiațeria guvernamentală la care asistăm de trei săptămâni. Situația a fost astfel, încât, oricâtă bunăvoință ar fi depus Parlamentul, el nu putea să găsească un guvern cu care să colaboreze.

Cascada de interpelări și de comunicări - exerciții de oratorie pentru debutanți ambițioși - n-a găsit singurele urechi la care se adresau: ale miniștrilor din guvern.

Cabinetul și-a permis luxul aproape unic de a se remania de trei ori, iar un ministru de Interne a deținut două săptămâni departamentul respectiv fără să iscălească un ordin, fără să facă o numire, pe când un alt ministru conduce, în același interval de timp, trei ministere cu o egală competență. Iar din cauza acestor dibuieli nu s-a putut face nici cel mai mic pas în administrație. Cum se cheamă o astfel de stare de lucruri dacă nu bolșevism?

Priviți, în sfârșit, presa liberală, ascultați tonul pe care *Văitorul* și-l ia întotdeauna când se află în opoziție, dar care acuma este mai puțin recomandabil decât în orice situație din trecutul nostru politic.

Miniștrii ardeleni - pe cari nu i-am cruțat și nici nu-i vom tămăia pentru greșelile ce le vor comite - sunt atacați cu arme din cele mai murdare și anumite persoane bine informate divulgă că în birourile presei liberale se alcătuiesc caziere formidabile pentru fiecare din ei, pentru clipa când va începe marea ofensivă de răsturnare a ministerului. Opera aceasta conștientă este, din punct de vedere burghez, criminală și nimeni n-o poate califica decât ca bolșevism.

În adevăr, care va fi într-un viitor apropiat înfățișarea lumii politice?

Ca în tragediile shakespeariene, în care nici unul din eroi nu supraviețuiește deznodământului, toți corifeii politicii de ieri și de astăzi vor zace la pământ.

Parlamentul? Compromis prin incapacitate și sinucis fără persuasiunea nimănu.

Guvernul? Caricaturizat prin mobilitatea perpetuă și printr-o monumentală lipsă de vlagă.

Politicienii ardeleni? Despuiți de nimbul lor factice (oh, ce ușor e lucrul) prin spionajul liberal.

Liberalii înșiși? Îngropați sub povara păcatelor lor trecute.

Și, în fine, trifoiul Flondor-Take Ionescu-Averescu? Tăcere!

Cruțați-le somnul, căci și-au meritat odihna.

Deasupra cadavrelor, însă, bolșevismul va înainta ca pe o podea lucioasă...

D-l ministru Aurel Vlad a vorbit de „stat-în-staturile” pe cari le formează, în țara românească, Marele Cartier și Direcția Căilor Ferate. Nu putem cere desființarea acestei din urmă instituțiuni, deși este vădit că ea funcționează numai pentru a paraliza mersul trenurilor și orice încercare de a reorganiza transporturile. Direcția Căilor Ferate e un organ legal în stat, în care samsarii noștri politici își fac poate cele mai grandioase afaceri în sarcina profitatorilor și speculanților. Pe aceștia întrebați-i și vă vor spune cât îi costă obținerea unui vagon de marfă și cu câtă iscusință se despăgubesc din birul pe care-l impun, la rându-le, publicului prin enorme urcări de prețuri. Problema lipsei și al scumpetei stă pe de-a-ntregul în chestiunea transporturilor.

Înfometarea populației se face prin Direcția C. F. R.

Înfometarea populației Petrogradului s-a făcut tot prin Direcția Căilor Ferate. Dar și revoluția rusă a izbucnit din același motiv, care a servit ca *declin* în aparatul social constrâns și falsificat. S-a zis că înaintarea noastră la Budapesta va rezolva chestiunea transporturilor. Armata română a capturat sute de locomotive și mii de vagoane. Totuși, mersul trenurilor se încurcă din ce în ce. Nu înseamnă oare acest fenomen ciudat că o bandă de oameni puternici au tot interesul ca dezordinea să continue?

Sau este adevărat că prada de material rulant adusă din Ungaria a fost vândută și revândută de oamenii zilei într-unele țări învecinate?

Dacă pentru Direcția Căilor Ferate nu există măsuri radicale, ci trebuie procedat prin înlocuiri, anchetă și judecată, Marele Cartier, celălalt „stat-în-star”, poate fi desființat legalmente. Sora cea mare a Siguranței Generale poate fi desființată. Detectivii ei pot fi vărsați Ministerului de Interne. Aurul întrebuințat poate fi și-n altfel supus risipirii. Regimul d-lui general Prezan (I. Brătianu) trebuie să înceteze, căci tunurile au tăcut, ostașii se întorc la vetre, steaguri albe cinstesc granițele noastre noi. Generalii cari fac politică din cadrele armatei sunt nefaști, și nu orice erou e un om cuminte. În Mexic și în Rusia, generalii fac politică și fac haos.

Din guvernarea generalului Văitoianu a ieșit Parlamentul hibrid de astăzi. În 1815 se știe unde a dus Camera Mareșalilor, din care făceau parte un Ney și un Davout. Cu atât mai mult când militarimea se amestecă în administrație și în politică direct prin mijlocirea unui organ militar cu atribuții atât de nelimitate și cu puteri de constrângere ca cele de cari dispune Marele Cartier. Însăși ministrul de Interne și-a închinat curajul și autoritatea în fața urgiei Marelui Cartier: retractarea publică pe care o face astăzi d. Aurel Vlad e o dovadă că nimeni nu se poate atinge de ilegalitatea acestei instituții de război, care dictează infailibilă și în timp de pace. Rebelul ia, vrând-nevrând, calea pocăinței.

Ați luat, domnule doctor, de două ori cuvântul în Cameră, la scurt răstimp de câteva zile, sub ocrotirea bunului patron al națiunii săsești, profesorul Iorga. Ați recitat două scurte cuvântări, pe care nu le voi aprecia, pentru că nu voiesc să amestec o notă personală într-o chestiune de principii. Voi spune însă că în nici un Parlament din lume, având mai presus de toate conștiința demnității ce trebuie să stea la baza raporturilor dintre diferitele naționalități reprezentate în sânul lui, discursurile d-voastre n-ar fi cules roποτεle de aplauze de care v-ați bucurat.

Cunosc, d-le deputat, istoria politicii dusă în Ungaria de fracțiunea națională căreia aparțineți și-mi amintesc un roman politic al scriitorului bănățean Adam Muller-Guttenbrunn, unde se află expusă într-o formă foarte pregnantă. Doctrina fundamentală a acestei politici este cuprinsă în următoarea formulă: „Realizarea tuturor revendicărilor prin cea mai strânsă legătură cu oficialitatea stăpânitoare”. O doctrină esențialmente oportunistă și care, făcând abstracție de chestiunea dacă nu poate, în anumite momente, veni în conflict cu demnitatea națiunii, element care ar trebui să constituie supremul ei bun, este admisibilă.

Pe baza ei ați sprijinit în Ungaria toate guvernele, ați ales deputați și chiar miniștri maghiari, și ați renunțat de a constitui *ca națiune* un factor politic.

Proclamația de la Mediaș a fost prima aplicare a doctrinei sub noua stăpânire românească; iar de atunci oficiosul partidului pe care-l conduceți, ziarul *Deutsche Tagespost* din Sibiu, o practică cu o consecvență specifică pentru rasa germană. A ajuns, astfel, acest mare cotidian, să fie cea mai incoloră, cea mai anodină foaie printre toate publicațiile nemțești din România Mare.

Și discursurile dv. - ele două discursuri inutile și așa de pline de o grațitudine, pe care o cred sinceră și reală, dar pe care o consider nejustificată și deplasată când vine din partea uneia din minoritățile care nu sunt obligate să fie recunoscătoare în clipa în care li se acordă drepturile cele mai naturale - sunt în directă legătură cu doctrina tradițională a sașilor transilvăneni.

Privind lucrurile chiar numai din punctul de vedere al intereselor strict săsești, declarațiile d-voastră au fost o greșeală. Întâi, pentru că erau lipsite de spontaneitatea care le putea scuza, fiind provocate: una de intervenția insistentă a d-lui Iorga, care pare a-și fi arogat un rol de *impresario* asupra aleșilor neromâni (feriți-vă de el!), iar cealaltă de expozeul d-lui Vaida. În al doilea rând, pentru că exprimarea unei satisfacții desăvârșite ar putea închide alegătorilor dv. calea spre înfăptuirea atâtor revendicări rămase pe hârtie.

Pe lângă aceasta însă, situația dv. în Parlamentul român diferă într-un punct fundamental de aceea din Ungaria.

Dv., împreună cu ceilalți colegi de națiune săsească, faceți parte din Blocul parlamentar german, care cuprinde pe conaționali din Banat și Basarabia și care, într-un viitor apropiat, va fi completat cu cei din Bucovina. Or, acest bloc s-a constituit de la început pe temelia programului minimal de la Timișoara, care diferă atât de mult de situația de fapt a germanilor din România Mare, încât nu aveți dreptul să vă declarați mulțumiți fără a abandona acel program și fără a comite o desolidarizare față de deputații șvabi și basarabeni sau - dacă aceștia au aprobat în prealabil declarația dv. - o trădare față de cetățenii care, alegându-vă, au avut în vedere tocmai punctele fixate la Timișoara. Iată o chestiune gravă, care ar trebui lămurită nu numai pentru concetățenii dv., ci și pentru publicul românesc.

Revenind la motivele care m-au dus la redactarea acestei scrisori, îmi permit, d-le doctor - deși situația unui român care dă sfaturi unei naționalități este delicată și... oarecum curioasă -, în calitate de cunoscător al moravurilor noastre politice și al mentalității diferitelor partide, să termin cu o povață:

Nu forțați nota! Nu repetați prea des și prea accentuat declarațiile de mulțumire față de guvern, pentru că riscați să produceți două consecințe paradoxale:

Să nu mai găsiți crezare printre români și să sfârșiți prin a le crede singur.

PĂLMUIREA OCTOGENARULUI

D-1 Ferechide este dintre acei bătrâni cari te silesc să uiți respectul și chiar menajamentele datorate bătrâneții. Viața mizerabil de lungă și din belșug pătată se confundă cu un trecut politic care nu e numai al său și pe care l-a simbolizat deunăzi prin apariția sa uscățivă și zbârcită la tribuna Senatului. Din figura d-lui Ferechide vremea și-a făcut un migălos răboj, creștând în pielea îngroșată fiecăruia compromis și fiecăruia fărădelege cu câte o liniuță. Nimeni nu era mai indicat, în lipsa vreunui Brătianu de obârșie sigură, să vorbească în numele Partidului Liberal ca Ferechide. Nerușinare, cutezanță, cinism, minciuni și fățărnicie, îngustime de spirit, tot ce se cere astăzi unui adevărat brătienist pentru a lua cuvântul și a susține teza șefului său politic. Mihail Ferechide le reunește și le întrupează cu izbândă. El știa că toată lumea îl cunoaște, știe de asemenea că partidul său, că epoca sa, e definitiv cunoscută și judecată. El vedea ostilitatea ireductibilă a tuturor

celorlalte grupări politice din Vechiul Regat și în provinciile noi. Se aștepta la batjocură, la hohot, la indignarea adunării, la injurie, dacă mai există pentru d-sa și pentru ai săi injurie. S-a dus însă cu o încredere obraznică să-și debiteze sceleratețele, să primească huiduiala și să simtă scuipatul ce i s-a aruncat credincios-robului său de dulău ciomăgit al gospodăriei Brătianu. Hămăitul său senil, vechea sa suflare fetidă a umplut atmosfera Senatului, s-a ridicat ca o vapoare infectă spre chipurile încă neprihănite ale câtorva oameni de peste munți. Ferechide a vorbit de patriotismul lui Vaida-Voevod.

Fanarul a discutat cinstea și simțirea leagănelui românismului, Maramureșul, țara legendei și a descălciătorilor.

În câteva cuvinte, semețe, puternice, grele, d-l Vaida-Voevod a sfârșit scheletul hodorogit al discursului ferechidic, a risipit această oribilă stafie a trecutului oligarhic, plombând biciful verbului său de un adevăr sălbatec peste pâlcul arătărilor exasperate, cari, din mormintele corupției și dezonoarei, năzuiau, sub comanda octogenarului hibrid, să treacă pragul noii vieți politice. „Sunteți quintesența vechiului regim! Nu simțiți adierea vremurilor ce vin” - fraza asta a căzut ca o lespede veșnică peste încumetarea bătrânului liberal, peste trosnirea oaselor lui.

ÎNTRU LIBERALI ȘI ARDELENI

Lupta nu se dă între Marele Cartier și guvern, nici între același Mare Cartier și Consiliul Dirigent. Generalii răzvrățiți cari confundă România cu Mexicul sunt, de fapt, mercenarii Partidului Liberal, pus în neputință de a cuceri puterea prin mijloace legale. Provoacă un conflict între câțiva ofițeri superiori, înrudiți prin varii interese, și guvern, liberalii speră să solidarizeze toată ofițerimea și apoi, prin forța disciplinei, toată armata cu Marele Cartier. Deci s-ar ajunge la *l'aprommciament*, s-ar accentua discordia, s-ar ivi crize de guvern și turburări și, din valorile turburate ale întâmplărilor politice, din spuma murdară de patimi și ambiții, ar răsări, stăpână, Afrodita brătienistă. Se spun de pe acum ardelenilor cuvinte de inspirație pur liberală: „Vă certați - li se repetă - cu eroii cari s-au jertfit pentru liberarea voastră, cu șefii cari prin conducerea iscusită și vitează au făcut România Mare”. Se impută ardelenilor necunoștința și ingratură. Dar, de data asta, falsurile și minciunile sunt zadarnice. Marele Cartier n-a făcut România Mare. Ofițerilor Marelei Cartier le-au revenit onorurile, galoanele și decorațiile;

Pronunciamento (span.) - 'ovitură de stat militară, puci.

ofițerilor și soldaților de pe front, trențele, tetanosul și rănilor. Glorie, discursuri și șampanie, politică și putere onora, suferință și resemnare simplă celorlalți. Cai rusești, automobile și echipament de poziție de zonă interioară, atribuțiuni dictatoriale și frica populației civile pentru Marele Cartier; pentru luptători, milă, fără de umilință, și respect înfășurat în iubire.

Iar în ce privește conducerea războiului nepregătit, două singure victorii s-au fost reputate cu ajutorul gândirii șefilor, adăogită eforturile sufletelor. Și acei șefi n-au fost niciodată la Marele Cartier: sunt generalii Cristescu și Averescu.

Astăzi, guvernul, și în primul rând ardelenii din guvern, înfruntă asaltul generalilor, pentru că în Cameră și în Senat au înfrânt iureșul opoziției liberale. Politicianismul horcăie și se zbate, recurgând la ajutorul primejdios și anarhic al unor generali rebeli pentru a-și asigura stăpânirea țării. Luni întregi, liberalii au sperat în siluirea alegerilor și într-un compromis cu partidele de peste munți, care să lase burgheziei ardeleni Banatul și Transilvania, iar burgheziei liberale Vechiul Regat împreună cu provinciile politicianizate ale Prutului. Dar după ce au fost împiedicați de a se cuibări politicește peste Carpați, după ce au căzut în alegeri, după ce au pierdut orice speranță în alianțele cu partidele vechi și noi, și în compromisul cu grupările compacte ale Partidului Național, reduși, încercuți, puși în fiare, ei zguduie, cu brațele forței oarbe ale ostirii, stâlpii așezării politice, pentru ca prăbușirea întregii clădiri să aducă frângerea zăbrelelor în cari au fost închiși. Căci altfel nu există scăpare pentru Partidul Liberal, exclus de la cârmă și de la afaceri, și stârpiț, focar cu focar, de prin toate ascunzișurile administrației noastre. Greutatea majorităților ardeleni îl paralizază. Ultima efortare o face cu ajutorul rebelilor de la Marele Cartier, pentru ca umerii harnici ai soldatului nostru să înlătore de pe mormântul brătienismului piatra Ardealului.

VICTIMELE BRĂTIENILOR

Ziaristii cari au fost condamnați de Curțile Marțiale au semnat petiții de grațiere. E un an de când au fost închiși. Martiriul lor n-a dovedit însă aliaților că d-l Brătianu e un antantist sincer și d-l Marghiloman un trădător, în vremea asta, oamenii politici cari au conspirat la București cu nemții s-au plimbat liberi. Ciocoi n-au avut a semna petiții de grațiere. Atotputernicia d-lui Brătianu a designat, după plac, pe țapii ispășitori și a scăpat de jertfire pe cei dintr-o tagmă cu dânsul. Murdara farsă patriotică și ipocrizia celui care aranjase din vreme două politici pentru cele două capitale românești în război au aruncat în gura neagră a pușcăriei pe câțiva gazetari. Sentimentul

național a fost tot atât de satisfăcut ca și sentimentul surorii d-lui Brătianu, d-na Sabina, ale cărei scrisorele trimise generalului Mackensen cuprindeau delatiuni precise asupra activității persona-lităților române din teritoriul ocupat.

În sfârșit, se vorbește de grațierea condamnaților. Grațiere și nu amnistie, căci călăii lor au tot interesul să nu-i vadă reapărând, răzbunători, în viața politică. Pace lor. Pace, mai ales, d-lui Vintilă Brătianu. Mulțumită închisorii pe care i-a mijlocit-o cu dărnicie victimei sale Samuil Grossman, acesta nu mai e în stare a-i face nici un rău. Suferințele și lipsurile hrubei în care a fost ținut, grija neputincioasă pentru copiii smulși de sub ocrotirea tatălui pus în lanțuri au învins viața trupului său istovit. Samuil Grossman e asasinat. Puterile sale și le-a scuipat cu ultimele spume de sânge roșu ce i-a năvălit gâtulejul.

Medicul închisorii nici n-a mai găsit cu cale să se apropie de muribund; de altfel, prezența sa vindecătoare s-a întâmplat o singură dată în patru zile de agonie. Ca și leacurile sale, clemența regală a lui Ferdinand I a devenit inutilă. Inutilă și pentru bătrânul Slavici, ținut în culcușul său de mizerie, de reumatisme și de prăbușirea celor 73 de ani pe care i-a purtat.

Viață începută în temnițele maghiare și sfârșită în ale oligarhiei românești, căci nici la unguri și nici la români Slavici n-a fost dintre asupritori, ci dintre asupriți. Și sub fruntea sa veche și neînvingătoare, spiritul de revoltă și de dispreț al proletarului intelectual îi dă puterea să aștepte moartea care i s-a apropiat într-atât, că pare a-i fi o tovarășă de fiecare pas, de fiecare gând, fără să aștepte binecuvântarea liberatoare Regelui.

Fapta e săvârșită. Regele grațiază nevinovăția, dar nu va putea să grațieze crima.

PARLAMENTUL NO. 2

Sala este mai mică, mai prăfuită, mai întunecoasă; publicul mai restrâns, dar mai omogen: tipuri trecute de prima tinerețe, figuri cunoscute din clientela istoricelor partide. Ședințele sunt săptămânale. Discuții propriuzise nu există. Un singur om, aplaudat periodic și niciodată contrazis, ține monoloage ce sunt pagini de antologie retorică. Nu este o academie, cu toate că se face istorie, un Parlament retrospectiv...

E clubul Partidului Democrat. Părerea noastră asupra rostului actual al acestui edec de partid politic a fost de nenumărate ori expusă în acest loc. Dar pentru că nu avem de gând să facem astăzi critică politică și

pentru că avem a face, oricât de curioasă ar părea afirmarea, cu întâmplări prezente care n-au nici o legătură cu actualitatea și care - atmosfera prăfuită o dovedește - aparțin trecutului pecetluit de acum pe veci, se cuvine să privim cu blândețe și cu puțină duioșie sesiunea micului Parlament al României Vechi.

În localul clubului conservator, care acum patru ani încă a văzut stăvilite în fața sa valuri nesfârșite de cetățeni și care mai păstrează încă vagi ecouri din teribilele rechizitorii ale lui Nicolae Filipescu și din graiul așezat și cald al lui Iancu Lahovary, se întrunesc, neturburați de pulsațiile invincibile ale noilor curente, pentru a îndeplini cucernic ritualul regimului decedat, credincioșii vechii gărzi: *les demi-solde*¹. Încetează atunci partidele patriarhale de panșarolă și capetele pleșuve afliază spre sala centrală, în colțul căreia se află o modestă estradă, pe care încet se suie șeful. Îl acoperă și pe el parcă ceva din patina trecutului. Și atunci, în tăcerea absolută, șeful începe să vorbească. Nu mai e verbul inspirat, nu mai e logica zdrobitoare, nu mai e gestul viguros și sugestiv. Au rămas numai vestigiile din toate acestea și o infimă fărâmiță de credință. Departe de Parlamentul din care totuși ar fi trebuit să facă parte, șeful noului democratism dorește să-și afirme energia. Forțele însă îl trădează cu perfidie.

Discursul urmează. Un expozeu lung și pe alocuri vehement, un memento al dedesubturilor marelui război. Aspecte din trecut și nimic mai mult. Numai ura neistovită împotriva căinescului rival mai dă vechi vibrații emoționante. Despre oamenii de acum, despre opera de astăzi și mai ales despre cea de mâine, nimic. Take Ionescu își continuă prin discursuri Souvenirele apărute în iarna trecută. Ai impresia că omul își lichidează socotelile, că vorbește pentru istoricul ce va veni.

N-avem nimic comun cu oamenii de acolo. Vitalitatea noastră exuberantă nu se poate opri la spectacole de felul acesta.

Răfuielile vremilor apuse nu ne pot devia de la marea operă constructivă la care lucrăm. Anemicul bec de gaz din sala festivă a clubului nu poate întuneca zorile aurite către care mergem, cu pieptul desfășurat, cu brațele larg întinse și cu pumnii încheștați.

Și totuși, lăcașul unde se deapănă astăzi un fragment din zdrobitoarea tragedie a conservatorismului român ne cutremură adânc simțirea. Zvârcolirile Parlamentului No. 2 ne oferă o amară și grea învățătură.

Îi lăsăm să expire în liniște... Și de acum, prieteni, haide:

*Incipit vita nova!*²

¹ Ofițeri ai Imperiului, scoși din activitate după Restauratie (franc).

² începe o viață nouă (lat.).

HOMO NOVUS¹

Țara are, în sfârșit, la Interne un ministru cinstit și energic, imparțial și muncitor. Doctorul Lupu nu aparține nici unui partid. Acțiunea sa nu poate fi în nici un fel suspectată. El n-a intrat în minister sprijinit pe prietenii politice și n-are a se folosi de situația sa pentru a pregăti succesul câtorva grupări și câtorva ambiții. Puterea sa de muncă și priceperea-i ce ajunge până la cele mai mărunte detalii ale imensei gospodării naționale, a cărei conducere și-a asumat-o, va fi consacrată reorganizării acestei țări. Nimeni altul nu este mai indicat. D-rul Lupu a îndeplinit, pe vremuri, infime funcțiuni administrative. A cunoscut mecanismul comunelor, plășilor și județelor, înainte de a se încumeta să refacă, lăuntric, întreg regatul. Este un specialist, dezbărat însă de orice rutină și însuflețit de un entuziasm și susținut de o credință și un temperament în neastâmpăr, care a făcut să se întrunească, în aceeași personalitate, cele două însușiri, adesea potrivnice, de combativ și de constructor.

De aceea primim cu o încredere și o bucurie de care ne dezobișnuisem - cu prilejul banalelor schimbări de miniștri sau de ministere - vestea venirii amicului nostru dr. Lupu la Interne.

Povara zdrobitoare a răspunderi lor pe cari acest departament le implică se află încărcată pe umeri de voinic. Încă de ieri, el a început lupta stăruitoare și anevoioasă a dezinfectării administrației noastre de tot ce trebuiește înlăturat și stârpit.

Cu d-rul Lupu la Interne nu vor dăinui citadelele, bastiliile și „stat-în-staturile” de cari s-au izbit, inevitabil, noile cabinete. Sub d-rul Lupu se va desăvârși democratizarea țării, deruta politicianismului reacționar va fi deplină și transformările vremii vor fi înlesnite cu simplitate și siguranță de către acest ministru socialist. Prezența sa e un motiv de liniște și de speranță în țara ce trebuie să știe că omul care a traversat printre aplauze și calomniile filiera celor mai grele și ispititoare misiuni și onoruri, în mijlocul politicianilor leneși, venali și corupți, ajunge astăzi la locul ce se indică forței sale de acțiune *sărac*; și când îl va părăsi, va fi tot așa de sărac, dar învingător.

SUSPENDAREA STĂRII DE ASEDIU

Venirea d-rului Lupu la Ministerul de Interne inaugurează o eră de libertate. După cinci ani de asuprire oligarhică, țara înlănțuită, încătușată de politicieni, respiră în legăturile de acum slăbite. Presa poate vorbi în voie, propaganda prin scris și prin cuvânt e liberă. Populația e de asemenea scoasă

¹ Om nou (lat.).

de sub bunul-plac al autorităților abuzive și al tiraniei marțiale. Viața politică de consfătuiri, întruniri și manifestații de stradă, viața de care se temeau vechile partide, va reîncepe. Strângerea și reorganizarea forțelor democratice se va realiza curând, și în liniște, sub oblăduirea regimului adus de noul ministru de Interne. Și odată această consolidare îndeplinită, nici o întoarcere, nici o reacțiune nu va mai fi posibilă. Starea de asediu este doar suspendată, deci mergem către ridicarea ei grabnică și definitivă. E o serioasă ameliorare față de situația anterioară. Deosebirea însă nu constă numai în acest punct. Starea de asediu suspendată constituie, ca și mai înainte, o amenințare, nu însă pentru social-democrați, ci pentru liberali și burghezime. Nu pentru revoluție, ci pentru reacțiune. Cei ce aveau altădată interesul menținerii legilor excepționale sunt acei ce au azi inexorabila nevoie a desființării lor.

Guvernul și-a păstrat o armă de apărare împotriva agitațiilor antiminoritare și antisemite și a nenumăratelor uneltiri cari tind toate la readucerea unui anume partid la putere. Ministrul de Interne n-a putut abate pe colegii săi de la aceste precauții și de la aceste temeri. Ca om de acțiune și de realizări practice, s-a mulțumit să dea poporului o primă stare de fapt - încetarea stării de asediu - și a ghemuit în mâinile sale harnice textul legii scelerate. Suntem la gesturile dintâi. Așteptăm pe cele următoare - le vom avea! Fără doar și poate! Și toate la un loc vor alcătui munca omului pe care idealurile vremii îl călăuzesc și opera acelei minți și acelor brațe se va denu-

li

îl

NOTE ȘI COMENTARII

Ion Vinea debutează cu poezie, sub numele său adevărat, I. Iovanaki, în octombrie 1912, în revista *Simbolul*, pe care o editează împreună cu prietenul său Samy Rosenstock (S. Samyro), viitorul dadaist Tristan Tzara. După ce publicația celor doi liceeni își încetează efemera apariție, Ion Iovanaki publică poezii în *Noua revistă română*, în prima parte a anului 1913. Se pare că acum el are ocazia de a se face cunoscut de către reputatul ziarist N. D. Cocea, care, intuind talentul tânărului debutant, îl invită să colaboreze la gazetele sale *Rampa* și *Facla*.

1913

(p. 3)

RĂSFOIND REVISTELE

Rampa, an.II, nr. 525, 29 septembrie 1913. Semnat: „Eugen Vinea”.

Răsfoind revistele, recenzia presei literare din epocă, este - credem - debutul în publicistică al celui care semnează acum „Eugen Vinea” (articolul *Omagiul unei românce, âm Facla*, 31 martie 1912, sub semnătura „V”, atribuit de editorii Mircea Vaida și Gheorghe Sprințeroiu lui Vinea, în *Opere*, voi. V, Editura Dacia, 1978, p. 219, nu îi aparține. La data aceea, Ion Iovanaki nu avea încă un pseudonim, nu debutase încă și este greu de crezut că și-ar fi semnat debutul cu o inițială.)

Recenzia e scrisă cu un condei sigur, relevând inteligența și verva critică a unui foarte tânăr literat (avea optsprezece ani), care nu se intimidează în fața unor personalități consacrate, ca Al. Vlahuță, Ovid Densusianu, Ion Trivale.

Se cuvine remarcat în acest text de debut o remarcă... extraliterară, din final: aceea despre frumusețea doamnelor din București. Dacă ne gândim la destinul omului și poetului Ion Vinea, în care farmecul a numeroase doamne a jucat un mare rol (la fel ca în viața lui Lucu Silion din *Lunatecii*), nu putem să nu simțim în această frază o undă de premoniție.

(p. 6-8)

SAÂDI: „LE JARDIN DES FRUITS”;

„QUELQUES ECRIVAINS DE CE TEMPS” DE EMILE POITEAU

Rampa, an. II, nr. 527, 2 octombrie 1913. Semnat: „Eugen Vinea”.

În recenzia pe marginea unei traduceri în limba franceză din poetul persan Saâdi se remarcă mărturisirea recenzentului privind familiarizarea sa timpurie cu literatura orientală și, mai ales, originala apropiere între Saâdi și Anton Pann. În acest sens, exegetul Simion Mioc observă: „Este remarcabilă intuiția legăturii între

Saâdi și Anton Pann a tânărului Ion Vinea, care are la bază un adevăr al circulației motivelor de basm, cercetata, la noi, printre alții, de Lazăr Șăineanu, M. Gaster și, în conferința sa despre Anton Pann, din 1954, de către Tudor Vianu" (Simion Mioc, Opera lui Ion Vinea, Editura Minerva, Buc., 1972, p. 21).

Recenzia cărții lui Emile Poiteau pune în lumină atitudinea lui Vinea de opoziție netă față de naționalismul îngust promovată de literații de la *Semănătorul* și manifestat în încurajarea unei abundente producții lirice pe teme patriotice, în acei ani de război.

Semnătura „Eugen Vinea” apare în *Rampa* doar în aceste două numere din toamna anului 1913. După o săptămână, recenzentul se mută cu rubrica sa literară la *Facla*, cealaltă gazetă a lui N. D. Cocea. Ne punem însă întrebarea dacă la atât se reduce colaborarea lui la *Rampa*. Din felul în care își amintește mai târziu de „ziarul teatral” unde l-a cunoscut pe E. Lovinescu (*Cronica*, II, nr. 63, 24 aprilie 1916), s-ar părea că activitatea lui la acesta a fost mai bogată.

Există ipoteza ca Vinea să fi semnat la *Rampa* sub un pseudonim. Dar care?

Dintre toate pseudonimele ce apar în *Rampa* în această perioadă, cel mai plauzibil de a fi al lui Vinea e *Puck*. Puck ține o rubrică, „Culisele premierelor”, în luna octombrie 1913, unde comentează cu vervă diverse întâmplări și cancanuri din teatru. Curând, zeflemile lui inteligente stârnesc valvă și nemulțumiri în rândul actorilor - și mai ales al actrițelor! -, încât toți încep să se întrebe cine e Puck (*Rampa*, II, nr. 548, 26 octombrie 1913). În discuție intervine și ziarul *Facla*, prin autorul rubricii „Flocăieli”, adică Vinea, care scrie o „flocăială” ironică la adresa curioșilor, apreciindu-l pe Puck ca pe un „băiat de spirit”. Acest text de fapt ne-a atras atenția asupra pseudonimului respectiv (vezi în volumul de față p. 27).

Totuși nu avem suficiente argumente, de ordin informațional sau stilistic, pentru a-i atribui cu certitudine lui Vinea articolele respective.

- (p. 9-12) „FLORI DE PRIMĂVARA”, POEZII DE C. ZAMFIRESCU;
„TRIUMFUL NEFIINȚEI” DE D. RELGIS;
„STELUȚA, FANTAZII ȘI PARADOXE” DE D. ANGHEL;
„LES VIVANTS ET LES MORTS”, POEZII DE M-ME DE NOAILLES

Facla, an. IV, nr. 5, 9 octombrie 1913. Semnat: „Eugen Vinea”.

Începând cu luna octombrie a anului 1913, *Facla* lui N. D. Cocea se transformă din revistă săptămânală în cotidian, rubrica „Facla literară” a ziarului fiindu-i încredințată tânărului Vinea, care o va susține până în primăvara anului următor. Sub genericul „Prin vitrină. Cărți noi” sunt recenzate cele mai noi apariții editoriale; de asemenea, în atenția recenzentului se află și presa literară a timpului (la rubrica „Răsfoind revistele”), respectiv *Noua revistă română*, *Viața românească*, *Flacăra*, precum și unele publicații străine ca *Nouvelle Revue Française*, *La revue roumaine*, *Mercur de France*, *La vie*.

Aceste prime recenzii sunt precedate de următoarea notă: „Se va face o dare de seamă asupra oricărei cărți de literatură și artă, trimisă la redacție. Domnii autori sunt rugați să-și trimită operele, dacă se poate în dublu exemplar”.

Profesia de credință a tânărului cronicar, cu care se deschide recenzia volumului lui C. Zamfirescu, pune pe primul plan exigența, adică necesitatea spiritului critic față de cărțile mediocre sau față de cele „care nu merită a fi fost scrise”, dar „cu toate acestea se tipăresc”. Deși asemenea cărți ar trebui înconjurate de tăcere, cronicarul are datoria morală de a descuraja orice confuzie a tăcerii cu neglijența și de a rețeza categoric elanul vreunui „poet de ocazie sau de ambiție” de a „persevera pe o cale atât de bătută azi, pe poteca ce duce spre culmile Parnasului”.

E aproape uimitor cât de bine scrie tânărul de optsprezece ani, ce subtil mânuiește ironia și cu câtă ușurință își articulează discursul critic. Vinea va fi un recenzent foarte sever și exigent, exprimând totdeauna un punct de vedere personal, și nu opinia unui curent sau a unei publicații.

Recenzia la volumul de proză *Steluța* de D. Anghel este remarcabilă, atât prin finețea notațiilor și plasticitatea stilului, cât mai ales printr-o observație originală pe care o va valida un mare critic peste ani: cu mult timp înainte de G. Călinescu, Vinea susține că proza lui D. Anghel este superioară poeziei sale.

Cercetătoarea Constandina Brezu-Stoian, care a alcătuit o antologie din publicistica literară a lui Ion Vinea, caracterizează activitatea de cronicar și recenzent a acestuia în termeni foarte judicioși: „în calitatea - temporară - de recenzent și cronicar, Vinea a exercitat o misiune și nu o pasiune. Alimentată din plin de virtuțile jurnalismului, publicistica lui literară poate fi privită ca o fază precritică în activitatea scriitorului; cum, în genere, ar putea fi asimilată eseisticii multor scriitori. Altminteri, pus de mai multe ori în situația de a profesa critica, oferindu-i-se, cu alte cuvinte, șansa devenirii, dar neangajându-se total pe acest drum, nu se poate spune că Vinea și-ar fi ratat o vocație. Mai mult, ignorând existența unei posibile contradicții între a fi cronicar și a fi repudiat critica - s-a declarat de multe ori adversar al ei. Privită, așadar, ca o activitate de tinerețe, practică asiduu în primul deceniu, până ce scriitorul se va situa pe un drum cert (dacă se poate spune că Vinea și-a găsit un drum unidirecționat), publicistica sa literară îl definește vital pe tânărul scriitor, în raport cu literatura în genere, cu literatura timpului acela îndeosebi”. (Constandina Brezu-Stoian. Prefață la Ion Vinea: Publicistica literară, Editura Minerva, Buc., 1977, p. 7.)

(p. 13)

FILIGRAME

Facla, an. IV, nr. 6-27, octombrie 1913.

Filigramele sunt o serie de texte publicate, sub acest generic, după cum urmează (numeroarea textelor care nu au titlu ne aparține): [1], nr. 6, 10 oct.; *Etcaetera*, nr. 7, 11 oct.; *Capșa-Kiseleff*, nr. 8, 12 oct.; *Nocturnă*, nr. 9, 13 oct.; *Non plusultra*, nr. 11, 15 oct.; *într-unghettobucureștean*, m. 12, 16 oct.; *Cotidiane*, nr. 13, 17 oct.; *Castanagiii*, nr. 14, 18 oct.; [9], nr. 17, 21 oct.; [10], nr. 18, 22 oct.; [11], nr. 19, 23 oct.; [12], nr. 21, 25 oct.; [13], nr. 22, 26 oct.; [14], nr. 24, 28 oct.; [15], nr. 25, 29 oct.; [16], nr. 27, 31 oct.. Majoritatea textelor sunt semnate „Ion Iovin”, iar două din ele, *Nocturnă* și *Castanagiii*, sunt nesemnate.

Filigramele sunt mici tablete care surprind scene din viața cotidiană a Capitalei, comentează fapte diverse de la mica publicitate, critică anecdotele triviale din presă, îl apară pe autorul piesei *Manasse* etc. Prin haloul de imaginație și reverie

care învăluie realul, aceste tablete pregătesc condeiul lui Ion Vinea pentru proza literară. De altfel, peste un an, el va relua genericul - ușor modificat: *Filigrane* - în ziarul *Seara*, publicând patru mici poeme în proză, care ridică observația realului spre generalizare, spre schița de moravuri și portret (vezi în ediția noastră, voi. II, *Opere*, Editura Minerva, Buc., 1995, p. 163 și urm.).

Paralel cu *Filigranele*, tânărul autor continuă să publice recenzii la rubrica „Facla literară”, pe care le semnează „Eugen Vinea”.

(P- 20)

D. IACOBESCU

Facla, an. IV, nr. 14,18 octombrie 1913. Semnat: „Eugen Vinea”.

Poetul D. Iacobescu se stinge din viață în ziua de 9 octombrie a anului 1913, la vârsta de douăzeci de ani (n. 1893). Vinea este printre primii recenzenți care îl evocă pe tânărul confrate, aproape de aceeași vârstă, remarcându-i sensibilitatea deosebită și talentul. Accentul nu cade în acest portret-necrolog pe nota sentimentală, îndreptățită de moartea timpurie, tragică, a lui D. Iacobescu, ci pe punerea în valoare a muzicalității versurilor acestuia și a măiestriei traducerilor din Baudelaire și Mallarmé, într-un cuvânt, pe talentul de „adevărat poet”.

(P-23)

„PRETEXTES” DE ANDRE GIDE

Facla, an. IV, nr. 17, 21 octombrie 1913. Semnat: „Eugen Vinea”.

Recenzia atestă receptarea timpurie a lui Andre Gide la noi, înainte de impunerea modelului său românesc și a tehnicii „mise-en-abîme”.

(p. 24)

FLOCĂIELI

Facla, an. IV, nr. 32-46, noiembrie-decembrie 1913.

Flocăieli, o serie de mici tablete, publicate după cum urmează (textele au fost numerotate de noi, pentru a putea fi diferențiate):

[1], nr. 32,5 nov. Semnat „Evin”; [2], nr. 34,7 nov. Semnat „Evin”; [3], nr. 35,8 nov. Semnat „Evin”; [4], nr. 38, 11 nov. Semnat „Evin”; [5], nr. 46, 19 nov. Semnat „Evin”; [6], nr.48,21 nov. Semnat „Ion Japkă”; [7], nr. 53,26 nov. Nesemnat; [8], nr. 60, 3 dec. Semnat „Ion Japkă”; [9], nr. 70, 13 dec. Semnat „Ion Japca”.

Sub titlul generic *Flocăieli*, autorul continuă seria *Filigramelor*, adăogând stilului un plus de aciditate. Titlul îi scandalizează pe unii cititori, care își exprimă protestul față de impudoria cuvântului. Dar autorul rubricii nu se intimidează - probabil că și Cocea, spirit plebeu și sarcastic, îl încurajează pe tânărul colaborator-și răspunde cu degajare, în „flocăiala” din 19 noiembrie, că este nedrept ca „vorbe neaoș românești” să fie interzise ziaristului. În apărarea sa, el invită pe cei pudici, și pe preoții venerabili, să citească *Vechiul Testament*, ca să vadă acolo expresii „delicate”.

De fapt *Flocăielile* lui Vinea nu sunt așa de scandaloase precum le anunță titlul. Ca și pamfletele de mai târziu, cruzimea fină pe care o practică autorul ține mai mult de tăișul inteligenței, și mai puțin de culoarea cuvintelor.

(p. 28-30)

„VLAICU VODĂ” DE AL. DAVILA:
„DIN TAINELE SIMȚIRII” DE EMILIA TAILER

Facla, an. IV, nr. 39, 12 noiembrie 1913. Semnat: „Eugen Vinea”.

În recenzia la piesa *Vlaicu Vodă* a lui A.I. Davila, Vinea se referă la campania de presă împotriva dramaturgului, căruia i se contestă paternitatea dramei. Campania este deschisă de D. Anghel, care, în acord cu firea sa iritabilă și schimbătoare, a avut cu A.I. Davila fie relații cordiale, de colaborare, fie momente de nemulțumire și ruptură. El publică în *Flacăra* din 26 octombrie 1913 o scrisoare deschisă cu titlul *Al. Odobescu, autor dramatic*, în care susține că piesa *Vlaicu Vodă* a fost scrisă, într-o primă formă, de A.I. Odobescu, iar A.I. Davila a folosit-o.

(p. 32)

LITERATURA RUSĂ. POEZII. FUTURISM.
ACMEISM. ADAMISM. CURENTE NOI

Facla, an. IV, nr. 40, 13 noiembrie 1913. Nesemnat.

Deși articolul nu este semnat, stilul acestuia, precum și faptul că este publicat la rubrica „Facla literară”, susținută numai de Vinea în această perioadă, pledează pentru a-i atribui. De altfel, dna Constandina Brezu, exegetă competentă a activității și operei lui Ion Vinea, îl include în antologia din publicistica literară a acestuia (Ion Vinea, *Publicistica literară*, Editura Minerva, Buc., 1977).

(p. 34)

CONSTANTIN RÂULEȚ, „PĂCAT CU GÂNDUL”

Facla, an. IV, nr. 51, 24 noiembrie 1913. Semnat: „Eugen Vinea”.

Constantin Râuleț (1882-1967), scriitor minor și publicist, activ în presa epocii, s-a supărat la lectura recenziei prea puțin măgulitoare asupra piesei sale de teatru făcută de recenzentul de la *Facla* și a scris un articol de protest în ziarul *Viitorul*, al cărui colaborator era. Vinea îi răspunde într-o notă cu titlul *Cum se polemizează; document datorii d-lui Constantin Râuleț*, în *Facla*, IV, nr. 58,1 decembrie 1913. Reproducem în întregime acest răspuns polemic, plin de siguranță și aplomb, al tânărului gazetar ce avea în față o strălucită carieră de pamfletar:

„«*Facla*, m-a ocărât un domn, Eugen Vinea...» Cu aceste cuvinte își începe d. Râuleț protestarea împotriva recenziei prea puțin măgulitoare ce am făcut piesei sale *Păcat cu gândul*. M-am așteptat, deci, să-l văd pe d. Râuleț ca prin citații cinstite să scoată la iveală reaua mea credință sau să-mi reliefeze ignoranța în ale literaturii. M-am așteptat ca să lumineze pe cititori asupra cestiunii într-un chip mai puțin intenționat sumar de cum a făcut-o. Și văzând că «vechiul gazetar» (după cum singur se intitulează) se folosește de toate tertipurile și chițibușurile inerente meseriei rău înțeleasă, am socotit la început că d. Râuleț trebuie lăsat în pace să-și savureze opera și să-și admire dibăcia. Dar articolul din *Viitorul* e prea bine ticluit pentru ca un cititor străin chestiune! să nu fie repede convins de incoerența mea așa cum reiese din citațiile d-lui Râuleț.

Astfel că, în rezumat, acuz pe d. Râuleț de rea-credință: d-sa extrage, dintr-un period, fraza finală care e o comparație menită să deslușească și să întărească prima parte, care - firește - nu e citată. Iată în adevăr cele ce am scris în foiletonul din *Facla*: veți găsi în litere obișnuite fraza omisă într-adins și subliniată partea extrasă de d. Râuleț: «...și atunci, volumele s-ar forma fasciculă cu fasciculă, bibliotecile, volum cu volum și celebritatea forțată îi va deschide brațele. Astfel, **un bătrân bogat, căsătorit cu o tânără fecioară, noapte cu noapte îi siluește virginitatea până ce reușește, iar fata naivă și castă îl îmbrățișează uimită și înfiorată.**»

Citând numai acestea, d. Râuleț face să se bănuiască cum că e vorba de *subiectul piesii d-sale*; cu alte cuvinte, că nu i-am citit lucrarea și... improvizez!

Vedeți, prin urmare, *procedeele*. Pe urmă, d. Râuleț, cu spiritul fin care-l caracterizează, pomenește, așa deodată, de ironiile mele pe seama Statului-Major. Încă o trăsătură menită să mă prezinte ca buimac. Apoi, d. Râuleț, neținând seamă că oamenii cei mai independenți pot fi sclavii conveniențelor sociale, pomenește de laudele aduse talentului său de d-nii Davila,

Dragomirescu, Gârleanu, precum și de d. Foti, «profesorul de la liceu al d-lui Vineă~». D. Râuleț îmi poate crea în regulă o stare civilă; poate că sunt și căsătorit, am și patru copii, doi în armată! Deci să comunic d-lui Râuleț că n-am avut niciodată cinstea să cunosc pe d. Foti...

Mi se mai impută pe urmă că numesc pe d. Stamatia «maestru». Ei și? Apoi, interpretând greșit - cu intenție? - cele scrise de mine, spune că am afirmat că d-sa scrie în genul lui Labiche! Adorabilă întorsătură! Ca să-l liniștesc din nou pe d. Râuleț spun și eu, ca atâția alții, că e *ibsenian*... prin pretenții! Mai trebuie să mulțumesc d-lui Râuleț pentru sfatul ce mi se dă: să mă astâmpăr ca să nu mai pățesc *cele pățite de la d-nul Karnabatt*.

Evident, d. Râuleț sau mă confundă, sau minte cu cea mai perfectă lipsă de omenie. De aceea, pentru cinstea sa, îl rog să-mi răspundă: ce-am pățit de la d. Karnabatt, când și unde?! Și, în sfârșit, o lămurire: «*nu sunt critic, nu fac critică*. Sunt un simplu recenzent și ca atare fac o fugară dare de seamă asupra cărților apărute și-mi împărtășesc cititorilor impresiile, lată de ce d. Râuleț n-a găsit o analiză amănunțită a operei sale. Și, în privința recenziilor mele, afle d. Râuleț că e singurul care s-a plâns împotriva-mi. Și că în părerile mele, publicate mai devreme decât ale altora, m-am întâlnit totdeauna cu critici cunoscuți și apreciați. Dacă-ccceanu cred am fost jignitor, în expresii, cu d. Râuleț - iertăciune!»

(p. 35) ANIVERSAREA UNEI CÂRTI. NEO-MACHIAVELISMUL

Facla, an. IV, nr. 60, 3 decembrie 1913. Semnat: „E. V. ”.

(p. 37) „PUTEREA FARMECELOR” DE V. DEMETRIUS

Facla, an. IV, nr. 71, 14 decembrie 1913. Semnat: „E. V. ”.

(p. 38) „DE VORBĂ CU MINE ÎNSUMI” DE ION MINULESCU

Facla, an. IV, nr. 84, 30 decembrie 1913. Semnat: „Ion Eug. Vineă”.

La *Simbolul*, revista pe care Vineă o editase în 1912 împreună cu prietenul său Tristan Tzara, Ion Minulescu este cel mai răsfățat colaborator. Deși publică aici o singură poezie, numele lui este menționat în fiecare număr cu evidentă admirație, într-o notă se anunță ca „un eveniment literar-artistic” „apariția noului volum de versuri al d-lui Ion Minulescu, ilustrat de Iser”.

De asemenea, în portretul făcut lui D. Iacobescu, Vineă nu uită, vorbind de poezia epocii, să amintească „sonoritatea fastuoasă și ciudată a cadențelor lui Minulescu”.

Cronica la volumul de *De vorbă cu nune însumi* afirmă în mod net originalitatea poeziei lui Minulescu, dincolo de posibilele influențe și modele, subliniind muzicalitatea versului, „orgia de culori și imagini, într-un fast fără precedent de verburi sonore”. Totodată, Vineajl consideră pe Minulescu un poet nedreptățit de critică, în special de E. Lovinescu. Într-adevăr, E. Lovinescu, atunci în anii tinereții și formării, nu s-a arătat deloc entuziasmat de apariția lui Ion Minulescu în viața literară. El afirmă că exotismul e fondul poeziei minulesciene și noutatea acestui fond e contestabilă; în schimb, „noutatea expresiei poetice este mult mai reală și mai fecundă” (*Critice*, II, 1908; reproduș în voi. *Scrieri*, I, E.p.L., Buc, 1969, p. 378-380).

În mod evident, tânărul cronicar de la *Facla* nu-i agreează pe critici. În numai trei luni de activitate ca recenzent el a găsit prilejul să arunce săgeți ascuțite la adresa lui Ion Trivale, Ovid Densusianu, Mihail Dragomirescu și, în special, E. Lovinescu, pe care îl fixează în formule severe ca „îngustă comprehensiune critică” (articolul *D. Iacobescu*), „mahalagiu”.

Nu i se iartă nici titlul volumului *Pași pe nisip*, împrumutat de la Remy de Gourmont.

1914

(p. 42-43) „OCHIUL DRACULUI” DE ION CHIRU-NANOV;
„NEVESTELE LUI MOȘ DOROGAN” DE I. C. VISSARION

Facla, an. V, nr. 87, 3 ianuarie 1914. Semnat: „Ion Eug. Vineă”.

(p. 44) ALEXIS MAXIMOVICI PEȘKOV

Facla, an. V, nr. 93, 11 ianuarie 1914. Semnat: „Ion Eug. Vineă”.

Articolul este publicat pe prima pagină, însoțit de o fotografie a scriitorului rus, cu mențiunea: „Maxim Gorki cu prietenul său, celebrul bas Șaliapin”.

Interesul lui Vineă față de literatura rusă se datorează, credem, lecturilor sale din presa literară franceză, unde scriitorii ruși sunt comentați frecvent. Uneori, recenzentul menționează sursa franceză (revistă, ediție etc); în acest caz, el amintește, în trecere, de revista *Vogue*.

(p. 47) „BISERICUȚA DIN RĂZOARE” DE GALA GALACTION

Facla, an. V, nr. 101, 19 ianuarie 1914. Semnat: „Ion Eug. Vineă”.

Este cea mai amplă re'cenzie a lui Vinea în *Facla* și una dintre cel mai elogi-oase. Pe marginea acestui volum „de bună și sănătoasă proză românească”, cronicarul zăbovește, îndelung și cu vădită plăcere, decupând citate lungi, subliniind în repetate rânduri romantismul inspirației, lirismul și frumusețea stilului. Cât despre *Gloria Constantini*, i se pare „o nuvelă dintre cele mai bune din câte am citit în românește”.

(p. 54) „LA FÂNTÂNA CASTALIEI” DE NICULAE DAVIDESCU

Facla, an. V, nr. 108, 26 ianuarie 1914. Semnat: „Ion Eug. Vinea”.

Aprecieri superlative a talentului lui N. Davidescu, pe care recenzentul îl numește „un patrician, un aristocrat în cel mai mândru înțeles al cuvântului”, se va modifica radical nu peste mult timp, din motive pe care nu le cunoaștem. Într-o notă din *Cronica*, din 1916, Vinea îl va acuza pe N. Davidescu de plagiat după Gabriel D'Annunzio. Reproducem nota respectivă: „în urma unui denunț pornit de la revista *Absolutio*, poliția a pus mâna pe autorul unui îndrăzneț furt săvârșit asupra bagajului literar al lui Gabriel D'Annunzio. Delicventul, un vechi recidivist, e N. Davidescu, al cărui nume și portret sunt îndeajuns de cunoscute publicului. Prins cu mâța în sac, a încercat totuși să tăgăduiască faptul. Primejdiosul tip se adăpostise în ultima vreme la *Noua revistă română* unde se dăda urâtei sale meserii. Gurile rele spun că ar fi și membru al Societății Scriitorilor Români. Cercetările sunt în curs.” (*Cronica*, an. II, nr. 57, 13 martie 1916. Semnat „V”.)

(p. 56) „CREDINȚE LITERARE” DE C. S. FĂGETEL

Facla, an. V, nr. 116, 5 februarie 1914. Semnat: „Ion E. Vinea”.

(p. 57) „QUARANTE JOURS DE GUERRE DANS LES BALKANS”
DE ALAIN DE PENNENRUN

Facla, an. V, nr. 123, 10 februarie 1914. Semnat: „I. E. Vinea”.

(p. 60) „ALCOOLS” DE GUILLAUME APOLLINAIRE

Facla, an. V, nr. 129, 16 februarie 1914. Semnat: „Crișan”.

Nu avem motive să ne îndoim că acest pseudonim, „Crișan”, nu este al lui Vinea. Pledează în acest sens stilul, precum și exclusivitatea prezenței sale la rubrica de recenzii.

(p. 61) „LE BLES MOUVANTS” DE EMIL VERHAEREN

Facla, an. V, nr. 133, 20 februarie 1914. Semnat: „Crișan”.

(p. 64) O ȘCOALĂ NOUĂ: SIMULTANEISMUL

Facla, an. V, nr. 142, 1 martie 1914. Nesemnat.

(p. 67) „LETOPISEȚI” DE MIHAIL SORBUL

Facla, an. V, nr. 145, 5 martie 1914. Semnat: „Ion Vinea”.

Vinea face recenzia cărții de teatru, alături de volumele de versuri și proză. De cronică dramatică se ocupă, în *Facla* acestei perioade, A. de Herz și Alexandru Cobuz. De altfel, premiera teatrală a piesei *Letopiseți!* va avea loc mai târziu, în anul 1919, pe scena Teatrului Național din București.

În altă ordine de idei, se observă că tânărul recenzent se afla în căutarea unui pseudonim, atras tot mai mult de „Vinea”, dar oscilând încă între cele două prenume ale sale, „Ion” și „Eugen”. Acum, în martie 1914, se pare că este pe cale să se fixeze la primul, adică la semnătura „Ion Vinea”, care-l va consacra.

(p. 69) DOSAR SĂPTĂMÂNAL DE ARTĂ ȘI LITERATURĂ

Seara, an. IV, nr. 1615, 18 iulie 1914. Semnat: „I. V.”.

Sub acest titlu, Vinea inaugurează în *Seara* o rubrică de recenzii, după ce *Facla* renunță la pagina literară, consacrandu-se exclusiv vieții politice. Ziarul *Seara*, editat de A. I. Bogdan-Pitești - spune Vinea - „dovedise în privința literaturii un gust superior tuturor revistelor literare de pe atunci, publicând opere de T. Arghezi, A. Maniu și alții” (Felix Aderca, *Mărturia unei generații*, ediția a 11-a, E. p. L., Buc, 1967, p. 251).

Într-adevăr, *Seara*, care face politică în slujba Partidului Conservator ducând campanii de presă foarte violente și dovedind o atitudine progermană, se preocupă în mod constant de literatura bună. Ziarul consacră pagini omagiale lui Eminescu și Caragiale, remarcabile ca fond și ilustrare plastică (desene de Iser, Vermont etc), și publică frecvent creații ale scriitorilor contemporani (Tudor Arghezi, G. Bacovia, A. Maniu, Emil Isac, Claudia Millian etc).

Vinea colaborează la *Seara* cu recenzii, pamflete, poezii și poeme în proză, fiind considerat, la nici doi ani de la debut, una dintre „figurile literare” ale epocii (sub titlul *Figuri literare* este omagiat printr-un grupaj de trei poezii și cu un portret desenat de Marcel Iancu, în *Seara*, din 8 august 1914).

Ca și Macedonski sau Tudor Arghezi, Vinea l-a frecventat pe A. I. Bogdan-Pitești, personalitate pitorească a începutului de secol XX, care a rămas în memoria contemporanilor prin extravaganța sa, spiritul de aventură, gustul artistic și - nu în ultimul rând - vocația de Mecena. Vinea avea să-l fixeze într-un portret memorabil în romanul său de maturitate, *Lunatecii*, în personajul Adam Gună.

(p. 71) PAUL VERLAINE ȘI SIMBOLISMUL

Seara, an. IV, nr. 1619, 22 iulie 1914. Semnat: „I. V.”.

Seara, an. IV, nr. 1621, 24 iulie 1914. Semnat: „Ion Vinea”.

Este primul pamflet al tânărului scriitor, deschizând o carieră de pamfletar lungă și bogată, și nu lipsită de inconveniente.

Scriitorul D. Anghel era vicepreședintele Societății Scriitorilor Români, iar în 15 octombrie 1911 fusese numit, la propunerea ministrului C. C. Arion, inspector al Artelor. Aceste două funcții i-au adus influență în viața literară, iar cea de-a doua și venituri substanțiale, ceea ce a alimentat adversitățile și invidiile, pe fondul nemulțumirii generale față de comportamentul său scandalos în viața intimă (fugise la Paris cu Natalia Negru, soția prietenului său St. O. Iosif).

Atacul lui Ion Vinea din **Seara** nu izvora dintr-o atitudine negativă personală, căci el îl prețuia pe Anghel ca scriitor, îl considera un „maestru” încă din perioada liceului, când îi citea pe furiș sub bancă și, deși cu timpul admirația lui „se decolorase*” într-o oarecare măsură, îl socotea încă un artist de valoare, mai ales în proză (vezi recenzia la volumul **Steluța**, în voi. de față p.). Este mai probabil că tânărul publicist - avea 19 ani - a intrat în jocul unor interese de grup când a scris acest pamflet, de o mare duritate ce atinge uneori trivialitatea. Punctul de plecare al diatribei este reproșul că i s-a încredințat unui artist mediocre comanda unei statui a lui Eminescu, dar, de fapt, acesta e mai degrabă un pretext pentru a-i face lui Anghel un portret general negativ, ca personalitate publică, cu scopul de a-l discredit. Tânărul semnatat se arată bine informat cu privire la acțiunile lui Anghel: numirea Nataliei Negru, acum soția lui, în conducerea Societății Scriitorilor Români și ca inspectoare în învățământ; o conferință la Galați despre Eminescu; șederea la sanatoriu pe banii statului; un proces pentru obținerea unei despăgubiri de 50.000 lei în urma incendiului de la locuința sa, aflată pe Calea Victoriei, în Casa Luvru, incendiu în care își pierduse manuscrisele și o parte din bunuri. Nu este uitată nici atitudinea reprobabilă a lui Anghel față de d-na Izabela Sadoveanu, când aceasta a recenzat, cu oarecare ironie, o carte a Nataliei Negru; soțul se simțise în așa măsură lezat, încât ripostase cu mare brutalitate la „perfidă și respingătoare recenzie”, numind-o pe autoare „mătrăgună” și „văzdoagă” și acuzând-o de „insinuări”, „mahalagisme”, „perfidii dubioase”, „pizmă”, „scrâșniri din dinți cariați” (D. Anghel: **O chestie personală. Doamnei Izabela Sadoveanu**, în **Flacăra**, an. II, nr. 34, 8 iunie 1913).

În acest climat al intereselor și al violențelor verbale, tânărul Ion Vinea se lasă antrenat cu destulă ușurință (vezi și articolele următoare).

Seara, an. IV, nr. 1626, 29 iulie 1914. Semnat: „Ion Vinea”.

Este urmarea pamfletului la adresa lui D. Anghel, o reflecție destul de amară despre mizeriile vieții literare și despre capcanele în care pot cădea tinerii publiciști. Se pare că în scandalul de presă lansat de **Seara** împotriva lui Anghel erau implicate unele interese de care nu era străin nici Tudor Arghezi. Între Arghezi și Anghel avusese loc un conflict, în cadrul ședințelor Societății Scriitorilor Români, reflectat și într-o polemică de presă. Probabil, că Vinea nu a știut că, după publicarea pamfletului

său, Anghel s-a dus acasă la Tudor Arghezi înarmat cu un pistol, Ca să pună capăt, într-un fel sau altul, conflictului și să-i ceară încetarea campaniei din **Seara**. Arghezi va povesti scena confruntării și „împăcării” în două versiuni: prima, în 1915, lă puțin timp după moartea lui Anghel, menajând cu delicatețe imaginea acestuia - bolnav, neurastenic, pășind nesigur etc; a doua, peste ani, în 1946, în culoarea crudă a adevărului: „In lumina becului de la ușă, poetul Anghel ținea un revolver enorm îndreptat spre mine și mâna-i tremura cumplit. Am înțeles și am râs... A râs și el. Am întins mâna să iau revolverul și el mi l-a dat. [...] Din seara aceea, n-am avut prieten mai delicat și mai cald ca Dimitrie Anghel.” (M. I. Dragomirescu, D. Anghel, Editura Minerva, Buc., 1988, p. 237-2400

Depresia gravă care l-a măcinat pe Anghel avea să-i curme în curând viața: în toamna aceluși an, 1914, în urma unei scene violente cu Natalia Negru, el a împușcat-o, rănind-o ușor, apoi s-a sinucis.

Seara, an. IV, nr. 1637, 9 august 1914. Semnat: „Ion Vinea”.

Vinea se referă la un incident petrecut în seara zilei de 6 august 1914 pe Terasa Oteteleșeanu, locul de întâlnire al scriitorilor, artiștilor, ziariștilor, unde poetul George Gregorian (pseudonimul lui George Ionescu-Burciu) l-a lovit pe A. I. Bogdan Pitești, directorul ziarului **Seara**. Nu știm care a fost cauza incidentului și nici dacă are legătură cu pamfletul împotriva lui D. Anghel. La rubrica „Ultima informație” din ziarul **Seara**, din 7 august 1914, se consemnează: „Un oarecare Ionescu-Parlagiu, zis și George Gregorian, a cărui ocupație principală e un mister și care ar vrea să treacă și drept literat, încearcă de câteva zile să facă din manipularea pumnului să i se recunoască merite literare în ziarul nostru.

După ce a amenințat pe un redactor al nostru, a acostat aseară, împreună cu o bandă de întreținuți, de prostituate și de derbedei adunați de pe la binalele din apropierea Terasei, chiar pe directorul acestui ziar.”

Seara, an. IV, nr. 1731, 11 noiembrie 1914. Semnat: „Ion Vinea”.

Scena, an. I, nr. 2, 13 noiembrie 1914. Semnat: „Ion Vinea”.

Revista **Scena** are o apariție sporadică în 1914 (numai 8 numere), Ion Vinea fiind prezent cu o singură colaborare. Din faptul că textul său inaugurează o rubrică intitulată „Foiletonul **Scenet**” și apare însoțit de o fotografie, putem deduce că intenția redacției era - pe lângă aceea, evidentă, de durabilitate în viața culturală - de a-l avea colaborator statornic pe tânărul scriitor.

Articolul este, de fapt, o „fantezie”, un jurnal imaginar, în care autorul vestește ororile războiului. După cum se poate vedea dintr-o serie de recenzii scrise până

la această dată, fie pe marginea presei literare, fie a unor volume, Vinea nu agreează deloc atitudinea patriotardă exprimată în clișee literare, în special în poezii „sonore și banale”, pline de „scânteierea baionetelor, de petardele trompetelor” etc. (vezi în volumul de față p.). Ca și Camil Petrescu, el pledează pentru demitizarea războiului, pentru „autenticitatea” imaginilor de pe front.

Textul de față se situează la granița dintre publicistică și proza literară, ca atâtea alte scrieri ale lui Ion Vinea.

(P- 84) RECITIND PE GERARD DE NERVAL

Seara, an. IV, nr. 1740, 20 noiembrie 1914. Semnat: „Ion Vinea”.

1915

(p. 90) „SPANACHIDE” DE N. N. HÂRJEU;
„DRAGOSTE NEÎNGĂDUITĂ” DE PIERRE WOLF

Cronica, an. I, nr. 2, 19 februarie 1915, rubrica „Teatru”. Semnat: „Ion Vinea”.

Apariția revistei *Cronica*, sub direcția lui Tudor Arghezi, i-a oferit tânărului Vinea ocazia unei colaborări, destul de intense, ca recenzent literar și cronicar dramatic. El avusese șansa, pe când era încă licean, de a-l fi întâlnit - în redacția gazetelor *Facla* și *Seara* - pe scriitorul deja celebru al cărui talent prodigios îl impresionase și apoi de a fi invitat, împreună cu un coleg, să colaboreze la *Cronica*. „Acolo, Arghezi s-a purtat cu noi ca un învățător și ca un frate. în camera sa de lucru, simplă și confortabilă, transformată pe loc în redacție de hebdomadur intim, am trăit clipe de neuitat” - va nota Vinea peste o jumătate de secol într-o pagină memorialistică. Și va sublinia: „Am stat alături de Arghezi în anii premergători mării furtuni: în 1914, 1915, 1916” (Amintiri despre Tudor Arghezi, în *Steaua*, an. XII, nr. 10, octombrie 1961).

(p. 91) ANTICIPĂRI

Cronica, an. I, nr. 3, 26 februarie 1915. Semnat: „I. V.”.

Articolul poate fi considerat semnificativ pentru lărgirea sferei de interes a tânărului publicist, de la viața cărților, a revistelor și a literaturii spre viața socială și politică a timpului.

Vorbind despre războiul balcanic, Vinea își exprimă poziția față de Orient dintr-un unghi de vedere care evită atât disprețul, cât și admirația literară ieftină. Sângele oriental îl face să se simtă solidar cu destinul lumii răsăritene și să încerce a găsi o perspectivă de viitor acestei lumi, aflate în penumbra istoriei. Ironizând atitudinea sentimentală a cititorilor lui Pierre Loti, sedimentată în clișee ale exotismului, Vinea, într-un elan modernist spre civilizația citadină, visează la transformarea

cetății orientale într-o metropolă modernă, cu drumuri-de-fier, bulevarde, poduri, uzine și bursă, iar această imagine a orașului trepidant, prins în vârtejul înnoirilor, anticipează programul constructivist al revistei *Contemporanul*, dar și - desigur - realitatea Turciei de azi.

(p. 93)

ALBERT SAMAIN

Cronica, an. I, nr. 7, 29 martie 1915. Semnat: „I. V.”.

« Este unul dintre articolele literare cele mai subtile, mai bine încheiate, din acești ani de ucenicie. Portretul poetului Samain - din care traduseser câteva poezii - sugerează primul crez estetic al tânărului scriitor: atracția pentru lirica sensibilității delicate, pentru atmosfera de „voluptate lăncedă” și „fior serafic” a decadențelor. Evocându-l pe acest „frate gânditor și recules al nopții” și atmosfera poeziei acestuia, cu toamne aurii, amurguri, camere închise etc, Vinea pare a-și descrie opera nescrisă încă, de la pemele elegiace la romanul *Lunaticii*.

I

(p. 95) „STROPI DE SOARE”, POEZII DE B. NEMȚEANU

Cronica, an. I, nr. 8, 5 aprilie 1915, rubrica „însemnări literare”. Semnat: „I. V.”.

(p. 98) MIZERICORDIE LITERARĂ

Cronica, an. I, nr. 10, 19 aprilie 1915. Semnat: „I. V.”.

Este o „fiziologie”, foarte caustică, a scriitorului contemporan, în care se distilează amărăciunile deja acumulate de tânărul publicist.

(p. 100) ÎN „CĂMINUL STUDENTELOR” DIN BUCUREȘTI

Cronica, an. I, nr. 11, 26 aprilie 1915. Semnat: „Ion Vinea”.

De data aceasta, verva pamfletară a lui Vinea se îndreaptă într-o direcție extraliterară și anume, în apărarea virtuții unei tinere domnișoare. Articolul său, incendiar și pătimaș din motive subiective ușor de ghicit, nu rămâne fără ecou, iar *Cronica* va publica, în numerele următoare, o serie de replici „în chestia Căminului studenților”: intervin, în favoarea directoarei, avocatul instituției și o licențiată în litere, fostă locatară la Cămin, aceasta din urmă declarând că domnișoara în cauză „în loc de a pleca în vacanța de Paște acasă, precum iscălise în condica de prezență, a mai rămas în București încă două zile și două nopți în tovărășia chiar a protectorului d-sale”; de partea lui Vinea, reprezentantul unei asociații studențești mulțumește pentru „prețiosul concurs” în campania de apărare a drepturilor „colegelor noastre” (*Cronica*, an. I, nr. 13, 10 mai 1915).

Scandalul continuă însă, povestea ia amploare, societatea studențească implicată se dovedește o ficțiune, iar la redacția *Cronicii* sunt primite alte „două texte

lungi", unul în apărarea directoarei, scris de un doctorand în medicină, și altul al lui Vinea, pe care însă revista hotărăște să nu le publice. Din partea redacției, intervine, cu blândețe creștină, Gala Galaction, propunând împăcarea părților beligerante: „Părerea d-lui Galaction este ca, pe calea prieteniei și făcând de aci înainte abstracție de articole și răspunsuri, să se efectueze o bună explicare omenească și o împăcare cu reciprocă recunoaștere de greșeli" (*Cronica*, an. I, nr. 14, 17 mai 1915).

Probabil că lui Vinea, temperament bătaios, nu i-a fost ușor să renunțe la al doilea pamflet, iar asemenea îndemnuri la moderație - vor fi fost și altele - le-a păstrat în memorie ca pe un afront, de vreme ce, peste ani, va declara într-un interviu: „...la *Cronica*, de sub direcția d-lui T. Arghezi, mi se tăiau bucățile cele mai libere..." (F. Aderca, *Mărturia unei generații*, Editura S. Ciornei, Buc, 1929, p. 366).

(p. 102) „SALOMEEA", POEM DE ADRIAN MANIU

Cronica, an. I, nr. 13, 10 mai 1915. Semnat: „Ion Vinea".

Exigentul recenzent apreciază arta confratelui de generație, observând notele esențiale ale acesteia - vizualitate, persiflare, capriciu - și uitând că, în urmă cu puțin timp, îl considera pe poet „un tânăr cam găgăuță" (*Facla*, an. IV, nr. 11, 15 octombrie 1913).

(P- 105) ÎNSEMNĂRI ȘI IMPRESII

Cronica, an. I, nr. 17, 7 iunie 1915. Semnat: „V. ".

După acest articol despre starea de spirit a locuitorilor Capitalei nemulțumiți de neutralitatea României față de războiul european, Vinea își întrerupe pentru perioada verii activitatea publicistică. El pleacă în vacanță împreună cu prietenul său Samy Rosenstock, în satul Gârceni, lângă Vaslui. Acolo va avea loc „botezul" celui care peste un an va lansa mișcarea Dada: „Tristan Tzara".

(P- 107) DOCTORUL MARINESCU

Cronica, an. I, nr. 33, 27 septembrie 1915. Semnat: „I. Vinea".

(p. 108) AVERTISMENT

Chemarea, an. I, nr. 1, 4 octombrie 1915. Semnat: „I. Vinea".

Chemarea este a doua publicație editată de Ion Vinea împreună cu prietenul său, Tristan Tzara. În acești ani de război, grupul de „scriitori, ziariști și studenți" în numele cărora vorbește autorul „Avertismentului" (Tristan Tzara, Ernest Poldy, Th. Solacolu, N. Porsenna, I. Lupa etc.) dorește să facă din *Chemarea* o revistă de atitudine politică și civică.

În legătură cu numele revistei și cu o învinuire de plagiat privitoare la acesta, *Cronica* publică următoarea notă:

„Colaboratorul nostru, d. Ion Vinea, care a scos revista *Chemarea*, ne atrage atenția asupra unei protestări apărute în *Tribuna*, a unui domn cu numele Eugeniu Revent, probabil pseudonimul tonicului său preferat. Se pare că acest confrate regional a scos cândva, și d-sa, o revistă, *Chemarea Bacăului*, care-l determină să se considere, cel puțin cronologic, mai chemat decât scriitorii revistei din București, sau singurul chemat.

Să lămurim pe d-l în chestiune, de *Chemarea* căruia se aude pentru întâia oară azi. Titlul revistei, găsit încă de acum patru ani de d. V. Demetrius, aparține d-lui N. D. Cocea, care l-a cedat de curând d-lui I. Vinea. D. Revent ar fi putut să protesteze încă anul trecut, când revista *Chemarea* a fost mai multe luni de zile anunțată prin ziare, în special în ziarele *Facla* și *Dreptatea*, fără să fi apărut atunci..." (*Cronica*, an. I, nr. 39, 8 noiembrie 1915).

De fapt, la data când se publică această notă, în luna noiembrie. *Chemarea* apăruse cu două numere, rămase din păcate singurele, căci tinerii editori nu mai au resursele necesare s-o mențină. Peste puțin timp, spre sfârșitul anului 1915, Tristan Tzara și Marcel Iancu, prietenii lui Vinea care finanțaseră *Simbolul* și *Chemarea*, pleacă în Occident.

(p. 109) SENTIMENTE ȘI INTERESE

Chemarea, an. I, nr. 1, 4 octombrie 1915. Semnat: „I. V. ".

(p. 111) NOTE REPEZI

Chemarea, an. I, nr. 2, 11 octombrie 1915. Semnat: „I. Vinea".

(p. 112) „THAIS", POEM DE KOSTYA ROVINE

Cronica, an. I, nr. 41, 22 noiembrie 1915. Semnat: „I. Vinea".

1916

(p. 115-116) „POEZII" DE I. S. MILCOV;
„SILUETE" DE I. BROȘU;
„LA SÂNUL TÂU CYTHERĂ..." DE ALEXANDRU VIȚIANU

Cronica, an. II, nr. 49, 17 ianuarie 1916, rubrica „Poemele". Semnat: „I. V. ".

După încercarea -eșuată- de a avea o revistă proprie, Vinea își consolidează, la începutul anului 1916, poziția de recenzent literar la *Cronica* lui Tudor Arghezi.

În acest număr, revista inaugurează o rubrică specială, intitulată „Poemele", al cărui semnatar este, mai multe luni, Ion Vinea. Recenzentul își deschide rubrica cu o notă lămuritoare:

„în această rubrică se va publica **darea de seamă** a tuturor volumelor de versuri apărute recent, și cari vor fi primite la redacție în dublu exemplar. Altă rubrică va privi volumele de literatură propriu-zisă; n-ar fi rău ca, imitând un bun obicei străin, domnii autori să alătore și o pagină rezumativă a operei lor trimise.

*

Mallarme spunea că scopul omenirii e o carte frumoasă. Viața lui ne-a lăsat una singură. Într-însa se găsește versul de cea mai incurabilă durere:

«La chair est trist hélas, et j' ai lu toutes les livres!»

De acestea să ne amintim întotdeauna, când zărim câte un nou volum, care, fără greș, închide vanitate, speranță și trufie proastă."

(p. 118) [MIȘCAREA CONTIMPORANĂ POETICĂ]

Cronica, an. II, nr. 50, 24 ianuarie 1916, rubrica „Poemele”. Semnat: „I. Vinea”.

Textul figurează la rubrica „Poemele” fără alt titlu.

(p. 119-121) „TREIPLACHETE” DE F. ADERCA:
„VIAȚA” DE M. SĂULESCU:
POEZIA CU MAJUSCULE

Cronica, an. II, nr. 53-54, 20 februarie 1916. rubrica „Poemele”. Semnat: „I. Vinea”.

Este un număr dublu, aniversar, al *Cronicii*, la împlinirea unui an de apariție. Cei doi directori, Tudor Arghezi și Gala Galaction semnează câte un articol-bilanț, iar în cuprins figurează toți colaboratorii principali, cu un text și o fotografie: V. Demetrius, Dem. Theodorescu, M. Sevastos, M. Sărățanu, Dragoș Protopopescu, I. C. Vissarion, Demostene Botez și Ion Vinea; de asemenea, pictorul Francisc Șirato, cel care realizează grafica revistei.

Cât privește recenzia la poeziile lui M. Săulescu, se cuvine să facem precizarea că, de fapt, volumul *Viata*, apărut în 1916, este al treilea din cariera tânărului poet, după *Versuri* (1906) și *Departe...* (1914). Într-un stil cu arabescuri grațioase, Vinea atâd de exigent de obicei - aduce un elogiu delicat talentului acestui poet sensibil. Gestul ne apare cu atât mai mișcător când știm că, în toamna aceluiași an, poetul M. Săulescu va muri pe front, la numai 28 de ani.

(p. 122) [DOMNUL FILOSOF RĂDULESCU-MOTRU...]

Cronica, an. II, nr. 55, 28 februarie 1916. Semnat: „V.”.

Această notiță polemică exprimă de fapt o situație conflictuală - ale cărei cauze ne sunt necunoscute - între Ion Vinea și *Noua revistă română*, al cărei director era C. Rădulescu-Motru.

Cu trei ani în urmă, adolescentul debutant în literatură găsisse în redacția *Noii reviste române* înțelegere și interes pentru creația sa, revista publicându-i câteva poezii, traduceri sau originale (a se vedea volumul I al ediției noastre). Criticul Șerban Cioculescu consemnează în acest sens: „...secretarul de redacție, talentatul memorialist C. Beldie, încuraja tendințele temerare ale tinerilor, spre scandalul lui Ion Trivale, criticul tradiționalist intransigent” (Șerban Cioculescu, *Poetul Ion Vinea, Luceafărul*, an. VII, nr. 15(148), 18 iulie 1964).

În acel timp, Vinea avea o părere foarte bună despre *Noua revistă română*, așa cum reiese dintr-o serie de note de la rubrica „Răsfoind revistele” pe care o deținea în *Facla*: „*JVoua revistă română se prezintă surprinzător de bine*”. Și, după ce dă câteva exemple și recomandă lectura întregului număr, revine: „Nu exagerez deloc, deși am aerul că fac reclamă” (*Facla*, 15 octombrie 1913). „...e o publicație serioasă, care, deși nu dispune de fondurile *Flacărei*, nu merită nici pe departe o comparație cu această publicație ce-ți ucide timpul și creierii” (*Facla*, 22 octombrie 1913). „*Noua revistă română* publică multă și aleasă literatură...” (*Facla*, 3 noiembrie 1913).

Dacă Vinea era sincer când așternea pe hârtie aceste laude sau, pur și simplu, plătea o datorie morală față de revista care-l publicase, e greu de spus. Schimbările radicale de atitudine încep să se manifeste de timpuriu în activitatea sa de presă, pe măsură ce îl tentează tot mai vizibil polemica și pamfletul.

Atacul împotriva lui C. Rădulescu-Motru nu pare a avea un suport de fond. Personalitate importantă a culturii române, în domeniul filosofiei și psihologiei, C. Rădulescu-Motru (1868-1957) este unul dintre primii cunoscători - la noi - ai operei lui Nietzsche. El publicase un studiu, *F. W. Nietzsche. Viata și filosofia sa*, la Editura Librăriei Socec, în anul 1897 (când Vinea, copil, abia învăța să vorbească!). Acest volum va fi reeditat în anul 1916 și va fi prezentat în *Noua revistă română* de către autor, într-o pagină de memorialistică, stârnind spiritul critic coroziv al lui Vinea.

Noua revistă română ia atitudine prompt și fără menajamente, într-o notă din numărul următor: „Avem și noi «secături entuziaste»! *Cronica* d-lui T. Arghezi ni-l oploșește azi pe unul: el iscălește V., dar fișa lui antropometrică sună într-altfel: I. Iovanaki, zis și I. Vinea, adolescentul care azi persiflând pe «domnul filosof Rădulescu» mai ieri ne scria oftând după «onoarea de a se fi numărat printre colaboratorii regulați ai *Revistei*» sau întârzia prin redacția noastră, după anumite bilete de recomandare, care au și servit mizeriei sale intelectuale” (*Noua revistă română*, 6-13 martie 1916).

Vinea se înfurie teribil și răspunde cu o notiță foarte dură la adresa „sarcoptilor” (paraziți care răspândesc scabia) lui Rădulescu-Motru și în special a lui C. Beldie, sprijinitorul său de altădată. Violența verbală a pamfletului atinge cota trivialității, contaminată parcă de imaginația „rea” a „maestrului” Arghezi:

„O însemnare neplăcută din *Cronica* mi-a recoltat o mătură de mitocănie în *Noua revistă română*. Nu-i multă vreme de când, prin rubrica recenziilor, mi se aduceau elogii. Astăzi notița vehementă e bine dosită și culeasă cu minuscule dintr-o fărâmă de pudicitate față de proprii cititori. *Noua revistă română* seamănă cu o bătrână și bună proxenetă care-și vără capul sub masă când e să-și sufle nasul. Fiecină e rușinos într-un fel.

Să tipăresc un nume nou: polemistul **Noiei reviste** se numește Beldie. Știam până la dânsul că ratații noștri lasă liceul ca să se facă subofițeri, elevi la Conservator (pentru scenele de provincie) ori publiciști. Beldie e un caz unic. A fost funcționar într-un laborator unde se analizau urinele și scuipatul cetățenilor și unde misiunea sa era să eticheteze bocalele cu nume proprii și adrese și să le orânduiască în etajere. L-a întâlnit acolo și l-a socotii băiat dezghețat d. Motru, care îi încredința, pentru chimist, o sticlură cu mostra udului d-sale. Boierii îndrăgesc slugile cari le fac menajul ultra-intim al camerei de culcare. De aceea, d. Motru i-a spus: «Vino să te fac filosof!» și i-a hărăzit administrația revistei. Cu vremea, funcționarul s-a dedat la condei, azi e literat, își ia plaivazul de după ureche și te consacră sau e vehement, după cum îi merg bine - rău afacerile.

Căci nu și-a uitat treburile. Se știe câte gingășii au administratorii și încasatorii pentru gospodăriile lor și cât de prost merg revistele. Individul meu e proprietar.

Scrisorile de recomandare ale d-lui Rădulescu-Motru, de cari mi se amintește, servesc revistei ca valori de schimb. Recomandarea și colaborarea - asta e negustoria. Și-i întinsă. Și mai departe sarcopții se împlântă dârz prin antreleurile docte. Unul dintr-inșii, tot literat, înscrie cu solemnitate versuri eterne într-o lespede de brânză. Voi vorbi altă dată. Publicul n-are încă destul dispreț pentru notițele anonime. Publicul va recunoaște cazuri cari se reîntâlnesc mai pretutindeni. Și-mi voi lua însărcinarea să informez. Dar când te lovești de un șobolan leș, îl întorci cu vârful gheții și-i privești, o clipă groaznică, pântecul." (**Sarcopții Domnului Rădulescu Motru**, în *Cronica*, an. II, nr. 57, 13 martie 1916).

Ultimul cuvânt în această polemică îl are **Noua revistă română**, care respinge tentativa de șantaj și-i amintește lui Vinea de mai vechiul scandal de la „Căminul studentelor” și de posibilele consecințe penale ale faptelor sale:

„La notița documentată și precisă apărută în numărul trecut al **Noii reviste** române, tânărul student și polemist I. Iovanaki, zis și I. Vinea, ne... răspunde - după o veche deprindere contractată din «colaborările» sale la foile lui Bogdan-Pitești - cu o tentativă de șantaj în bună regulă.

Respingem oferta tânărului student și delicvent! Și înainte de a ne adresa Parchetului sau Decanatului, extragem aici, pentru a ilustra moralitatea studentească din zilele noastre, încă o fișă din cazierul său penal (cu prevederile firești, pe care un glas din mulțime, ca acesta, le comportă):

«Gara de Nord, 10 martie.

Colaboratorul **Cronicei**, I. Vinea, - la o rubrică sub care d. Arghezi a declarat că se scriu articole proaste - a cumulat de astă dată și censoratul moral, încercând să judece onestitatea omenească a colaboratorului dvs., N. Davidescu.

Toate obrăznicile au o margine chiar în cea mai îngăduitoare țară din lume. Binevoii a pune întrebarea d-lui Vinea dacă are cunoștință despre plămuitorul unei pecetii a inexistenței societății **Sprîjinul** Studenților. Grație acestei pecetii, s-au încasat bani și s-au trimis circulari, dintre care una se află în mâna directoarei Căminului studentelor. Și a trebuit mila creștinească a doamnei Averescu pentru ca plămuitorul să nu fie dat pe mâna Parchetului. De aceea face azi pe cenzorul moralității? O simplă întrebare, (ss) I. Dan" (**Din** cazierul „Secăturilor entuziaste”, **Noua revistă română**, 20-27 martie 1916).

(p. 123)

„PLUMB”, POEZII DE G. BACOVIA

Cronica, an. II, nr. 57, 13 martie 1916, rubrica „Însemnări literare”. Semnat: „V.”.

„Poetul-critic sugerează prin imagini analogice, prin plasticități uneori împrumutate din universul bacovian, lipsa transcendenței, caracterul ocluzionat al viziunii bacoviene. Nu-i scapă lui Vinea puterea de sugestie, muzica insinuantă a versului bacovian, aparenta sa banalitate. Recenzentul scrie, tot metaforic, și despre anacolul, rezultat al unei derute senzoriale și de conștiință, subliniază manierismul acestei poezii. Dar întru totul remarcabilă este asociația cu Van Gogh, precursorul expresionistilor, ceea ce îndrumă considerarea lui Bacovia și dincolo de hotarele simbolismului, așa cum s-a petrecut în studiile mai noi” (Simion Mioc, Op. cit., p. 26).

Într-adevăr, în această recenzie de întâmpinare la volumul **Plumb**, Vinea are intuiția surprinzătoare a modernității liricii lui Bacovia, când observă că aceasta depășește uneori simbolismul și se apropie de viziunea lui Van Gogh, adică de expresionism. Teza înrudirii viziunii bacoviene asupra lumii cu cea a expresionistilor, susținută în exegezele de după 1960, a fost examinată pe larg de Ov. S. Crohmălniceanu, care a descoperit că prima sugestie în acest sens fusese formulată de Oscar Walter Cisek, în 1922, cu ocazia traducerii poeziei lui Georg Trakl în românește (**Literatura română și expresionismul**, Editura Eminescu, Buc., 1971, p. 199 și urm.). Iată însă că acum trebuie să acordăm meritul acestei prime intuiții tânărului Ion Vinea și să o mutăm mai devreme în timp, sincron cu apariția volumului **Plumb**.

I
|
5
I
w

(p. 124)

UN SUCCES: „PATIMA ROȘIE” DE M. SORBUL

I
ML

Cronica, an. II, nr. 58, 20 martie 1916, rubrica „Teatru” (cu mențiunea „Teatrul Național”). Semnat: „I. Vinea”.

(p. 125)

CRONICĂ DE MARTIE

I

Cronica, an. II, nr. 58, 20 martie 1916. Semnat: „I. V.”.

(p. 126)

„PAPA LEBONARD” DE JEAN AICARD

Cronica, an. II, nr. 59, 27 martie 1916, rubrica „Teatru” (cu mențiunea „Teatrul Național”). Semnat: „I. V.”.

(p. 127)

LITERATURA, LOVINESCU ETC.

Cronica, an. II, nr. 63, 24 aprilie 1916. Semnat: „I. Vinea”.

Exegetul Simion Mioc crede că „diatriba extrem de aspră și nedreaptă care îl vizează pe E. Lovinescu își găsește, poate, o justificare în tinerețea lui Vinea, în

dorința de frondă și de dărâmare a «idolilor». Spiritului gregar, cu multe laturi extraestetice în care ar excela E. Lovinescu, i se asociază imaginea Idolului din **Le jardin des Supplices** de Octav Mirbeau, asaltat lubric de șapte femei. Pamfletarul coboară tonul nepermis de jos." (Op. cit., p. 30.)

Geneza pamfletelor tânărului Vinea - nedrepte, de multe ori, ca și acesta - trebuie căutată nu numai în temperamentul său bătăios sau în dorința de afirmare prin frondă, ci și în imitarea „maeștrilor” săi din acești ani (Tudor Arghezi și N. D. Cocea) pe care îi urmează în campaniile lor de presă, în antipatii și inimiciții politice. Dacă în cazul lui D. Anghel el se lăsase antrenat într-o dispută de interese între acesta și Tudor Arghezi, în cadrul Societății Scriitorilor Români, în privința lui E. Lovinescu modelul atacului pamfletar i-l oferă N. D. Cocea, care scrisese nu cu mult timp în urmă un articol violent împotriva criticului. Iată un pasaj evocând atmosfera din redacția **Rampei**, din care Vinea s-a inspirat în mod evident: „**Rampa** era un ziar sărac, redactorii erau puțini și colaborarea gratuită a unui scriitor era înduioșătoare, în 1912 a apărut Lovinescu la **Rampa**, oferindu-și serviciile gratuit, dar în schimbul unor servicii colegiale: reclamă, recenzii, participări la anchete etc. Când **Rampa** a început să publice portretele scriitorilor, d. Lovinescu ne trimitea articolele însoțite de fotografii și de scrisorele amănunțite: fotografia din față să apară cu articolul nr. 1; fotografia din profil să însoțească articolul nr. 2; fotografia în picioare, pe scaun, din spate, în tovărășia unui poet sau actor cunoscut..., să apară în cutare sau cutare număr al **Rampeii**. Nu vă mai spun că scrisorile acestea făceau deliciul redactorilor mei. Râdeam cu toții ca nebunii și ne mușcam buzele până la sânge când bietul reclamagiu intra în redacție." (N. D. Cocea, **Cazul Lovinescu**, în **Facla**, nr. 3, 17 ianuarie 1916.)

(p. 129) CLASICISM

Cronica, an. II, nr. 64, 1 mai 1916. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 131) LIVREȘTI

Cronica, an. II, nr. 66, 15 mai 1916. Semnat: „I. Vinea”.

Ultima colaborare a lui Vinea la *Cronica* este o poezie, cu titlul **Rugăciune**, care apare în 31 iulie 1916.

În august, România intră în război. Revistele își încetează apariția.

Ion Vinea este mobilizat la Regimentul 3 Artilerie, cu care pleacă pe front în Moldova.

1917

(p. 133) CĂTRE CITITORI

Deșteptarea, an. I, nr. 1, 11 iunie 1917. Semnat: „I. Vinea”.

După iarna atât de grea pentru țară, dintre 1916 și 1917, în care Vinea se confruntă cu viața de campanie și de refugiu, vara anului 1917 îi aduce o rază de spe-

ranță, o schimbare în viața personală și, împreună cu acestea, disponibilitatea sufletească pentru noi proiecte de activitate. Aflat la Iași, el se căsătorește cu o studentă la Litere, Ana Măria Oardă, primind din partea tinerei soții un sprijin material important pentru realizarea proiectelor sale. După mărturia lui Sașa Pană, Ana Măria Oardă finanțează, cu banii dintr-o moștenire neașteptată, revista *Deșteptarea* - în paginile căreia publică ea însăși poezii și recenzii sub pseudonimul Tana Quil - și, de asemenea, sprijină finanțarea ziarului **Om liber**, al lui N. D. Cocea (Sașa Pană, *Notiță bibliografică* la volumul *Nocturne, versuri de Tana Quil*, Editura pentru Literatură, București, 1968, p.7).

4* r fr [| | ! T
Articolul-program *Către cititori* e critic și vehement, în spiritul *Chemării* din 1915, promițând un reviriment în atitudinea civică în acești ani de război. Începând cu numărul 2, din 18 iunie 1917, revista își schimbă titlul în *Deșteptarea politică și socială*. Paginile apar cu multe spații albe, care arată intervenția cenzurii.

Numerale 3-8 lipsesc la Biblioteca Academiei.

(p. 134) AȘTEPTÂND RIPOSTA

Chemarea (fostă *Deșteptarea politică și socială*), an. I, nr. 9, 18 decembrie 1917. Semnat: „I. Vinea”.

Revista își schimbă din nou titlul, în *Chemarea*, reluând numele publicației editate de Vinea în 1915. Colaboratori sunt I. Ludo, Alexis Nour, Tana Quil, B. Fundoianu, Tita Bobeș, Costin Kurz, Horia Bortea.

Articolul se referă la bătălia de la Carpoetto, numită și „a 12-a bătălie de pe Isonzo”, unde italienii au suferit o grea înfrângere din partea armatelor austro-germane. După aceasta au avut loc schimbări importante atât în guvernul italian, cât și în conducerea armatei.

(p. 135) SOLEMNITĂȚI

Chemarea, an. I, nr. 10, 25 decembrie 1917. Semnat: „I. Vinea”.

Partidul Muncii a fost întemeiat la Iași, în 1917, de către Grigore Trancu-Iași, om politic și avocat, împreună cu un grup de deputați proveniți din Partidul Liberal.

1918

(p. 137) GENERALUL AVERESCU

Chemarea, an. I, nr. 11, 1 ianuarie 1918. Semnat: „I. Vinea”.

Alexandru Averescu (1859-1938), general, apoi mareșal al armatei române și om politic.

A fost Șef al Marelui Stat Major în perioada 1911-1913, iar în timpul războiului s-a remarcat la comanda Armatei a II-a în luptele de la Mărășești.

Vinea dă expresie unui curent de opinie și sentimente favorabil generalului Averescu, atât de răspândit în acești ani, încât a creat un adevărat mit. „Un fenomen de psihologie colectivă - numit în epocă și psihologia tranșelor - a fost mitul generalului Averescu. Militar de solidă pregătire profesională, el a manifestat, în timpul războiului, o preocupare constantă pentru soldații din liniile de bătaie. Expuși în fiecare clipă morții, cu sentimentul că atâția din comandanții lor îi abandonaseră noroiului și obuzelor, acești soldați, printr-un elementar reflex, lesne de explicat psiho-analitic, au atribuit generalului Averescu o imagine paternă, dublată, apoi, de cea a justițiarului, care chema la fixarea răspunderilor. Popularitatea sa, în anii 1918-1920, a fost imensă...” (Florin Constantiniu, **O** istorie sinceră a poporului român, Editura Univers Enciclopedic, Buc., 1998, p. 326.)

Articolul lui Vinea a avut ecou în rândul cititorilor și de aceea redacția l-a retipărit, în nr. 15, din 29 ianuarie.

(p. 138) SFORȚĂRI

Chemarea, an. I, nr. 14, 22 ianuarie 1918. Semnat: „I. Vinea”.

Articolul face referiri la unele evenimente politice și militare recente: la 9 decembrie 1917, România semnează, la Focșani, armistițiul cu Puterile Centrale; în 28 decembrie, la Chișinău (Basarabia) se proclamă Republica Democrată Moldovenească, condusă de un parlament numit „Sfatul Țării”.

(p. 139) POPOR ȘI OLIGARHIE ÎN FAȚA STRĂINULUI

Chemarea, an. I, nr. 14, 22 ianuarie 1918, sub genericul „Corespondență diplomatică”. Semnat: „I. V.”.

Acest scurt articol din tinerețea lui Vinea merită a fi semnalat pentru accentul de surprinzătoare luciditate în aprecierea unei situații politice dramatice pentru România. Deși Vinea are de timpuriu feme convingeri politice de stânga - le vom vedea traversând ca un fir roșu activitatea lui de gazetar, cu efecte pozitive uneori, dar și cu momente de obtuzitate și eroare -, el nu se lasă amăgit de atitudinea „protectoare” a recent instauratului Guvern Sovietic, care ia „în păstrare” rezerva de aur a Băncii Naționale Române, și nici de retorica lui Troțki, Comisar al poporului pentru Afaceri Externe, pe această temă. Previzunile sale vor fi, din nefericire, adevărate de timp: prima, amară, că rușii nu vor înapoia tezaurul românilor; a doua - naivă atunci, tragică peste ani - că „va veni și vremea socialismului român”.

(p. 140) FAZA CEA NOUĂ

Chemarea, an. I, nr. 15, 29 ianuarie 1918. Semnat: „Chemarea”.

E un articol-program care reflectă momentul schimbării guvernului în România: în 28 ianuarie are loc demisia guvernului Ion I. C. Brătianu și instaurarea unui guvern condus de generalul Alexandru Averescu. Vinea își pune mari speranțe în

capacitatea lui Averescu de a scoate țara din război (vezi articolul **Generalul Averescu**, p. 137) și aștepta de la noul guvern reforme, un climat democratic și realizarea unirii cu Basarabia.

Dar guvernarea lui Averescu avea să fie de foarte scurtă durată (29 ianuarie - 4 martie).

De la acest număr, **Chemarea** se subintitulează: „Revistă săptămânală. Politică, socială, literară și artistică”.

(p. 142) PRESA DE MÂINE

Chemarea, an. I, nr. 15, 29 ianuarie 1918. Semnat: „V.”.

Articolul este precedat de următoarea notă: „Publicăm un articol prezentat acum câteva luni Cenzurii care l-a suprimat în l'amiabile, adică arătându-ne că ar fi oportun să apărăm cu altceva”.

Neamul românesc, „ziar politic de orientare națională și de atitudine democratică”, a apărut în 1906, la București, sub direcția lui Nicolae Iorga. În anii 1916-1918, când Capitala s-a aflat sub ocupație germană, ziarul s-a mutat la Iași. Alexandru Cusin a făcut parte din redacție.

(p. 143) VACANȚIA

Chemarea, an. I, nr. 16, 6 februarie 1918. Semnat: „Pick” și cu mențiunea „p. conf. V.”.

Este primul pamflet antibrătienist al lui Vinea dintr-o serie lungă de luări de atitudine împotriva liberalilor. El se referă la demisia recentă - 28 ianuarie 1918 - a guvernului condus de Ion I. C. Brătianu. Cei trei frați „plecați în vilegiatură” sunt frații Brătianu, personalități marcante ale Partidului Național Liberal și ale vieții politice românești: Ion I. C. Brătianu (1864-1927), Constantin-Dinu Brătianu (1866-1950) și Vintilă Brătianu (1867-1930).

Ionel Brătianu a avut în 1918 abilitatea de a-i trece puterea lui Averescu și apoi lui Marghiloman, în speranța negocierii unei păci cât mai favorabile pentru România.

Vinea manifestă față de Brătieni mai mult decât spirit critic, de fapt o mare și încrâncenată ostilitate, izvorâtă, credem, din convingerile sale politice de stânga. Dincolo de arta pamfletului - care include diatriba, sarcasmul, exagerarea etc. - stilul publicisticii lui Vinea asimilează în acești ani retorica socialiștilor, probabil sub influența lui N. D. Cocea. De aceea, politica partidelor istorice, și în special a liberalilor, este calificată pripit și simplificator prin echivalare cu „oligarhia”, „capitalismul”, „ciocoimea”, „teroarea” ș. a.

(p. 144) ACTIVITATEA D-LUI N. D. COCEA

Chemarea, an. I, nr. 17, 20 februarie 1918. Semnat: „I. Vinea”.

N. D. Cocea (1880-1949), scriitor și gazetar, atașat mișcării socialiste, a condus numeroase publicații, dintre care **Om liber**, **Chemarea** (suprimată frecvent și

reînviată sub alte nume: *Facla, Torța, Clopotul* etc), *Era nouă. Reporter, Victoria*. S-a impus în primul rând ca pamfletar, creatorul unui stil plin de virulență și de o mare plasticitate a negației.

Ani de-a rândul, Ion Vinea s-a aflat în preajma lui Cocea, în redacțiile publicațiilor sale, ca prieten și colaborator.

Articolul acesta despre arestarea lui Cocea este precedat de o notă cu titlul *Sub Brătienii*, în care Vinea anunță o rubrică de dezvoltări privitoare la activitatea fostului guvern liberal condus de Ion I. C. Brătianu. Reproducem această notă:

„SUB BRĂTIENI

Titlul acesta deschide o serie de articole; fiecare va putea contribui cu fapte precise la ante-procesul care începe. Am putea, pentru socoteli de tiraj ori în funcție de subcalculatori a cine știe căror politicieni noi sau vechi, prevesti cititorilor numere unice ca senzațional reportericesc; am putea, bizuindu-ne pe sentimentul public, să speculăm la infinit și cu succesul datorit îndrăzneții și dreptății, cele câteva teme acuzatoare de toți cunoscute; și, menținându-ne în vagi generalități, fără limite, am da lovitură cu toiagul biblic în pojghița de stâncă ce ascunde izvorul lacrimilor - de bucurie, ură și durere - atâta vreme stăpânit. Maximum de scandal cu maximum de succes!

Începem însă cu realități și vom continua la fel. În cazul de față, omul trăiește. Întrebați-I. Va mărturisii. Va acuza. Își va duce cu discreție partea lui de nenoroc și prigonire. Nu încercăm a-i face elogiul răsplătitor cu aerul unor împărțitori de premii și lauri. Cazul N. D. Cocea, arestarea lui, misterul impus, evidențiază starea sufletească a foștilor, oh, a foștilor noștri conducători. Și această stare sufletească era Frica, teroarea conștiinții și a mediului, teroarea care răsfrângea, în afară, teroarea. Era anxietatea bolnavă a dezorientării și a neputinții, era sfântul Tremuriciu - tu l'as connu, lecteur... într-un cuvânt, Brătienii se simțeau mai prejos de evenimente. Mâna lor orbecăia în întunerecul clipelor supreme cu gestul febril al orbeșilor cari pipăie zidul. Țara e cuminte: oștenii tac, luptă și mor, civilii făc coadă la alimente; parlamentul pleacă în misiuni ori se îmbarcă spre Cytera Odessei; gazetarii tapează preparându-și, cu ploconeli, mobilizarea pe loc sau ia cenzură (S. S. S.). Și totuși, Brătienii tremurau... tremură; ce zic? - vibrează!"

(P- 148)

LA DATORIE

Chemarea, an. I, nr. 18, 26 februarie 1918. Semnat: „C”.

Un articol-program, parțial cenzurat, care anunță radicalizarea atitudinii politice și schimbarea profilului: *Chemarea* nu mai este revistă, ci „ziar radical socialist” (are o singură filă și un format mai mare).

(p. 149)

SEMNALUL

Chemarea, an. I, nr. 18, 26 februarie 1918. Semnat: „I. Vinea”.

370

(p. 150)

FATALITATE

Chemarea, an. I, nr. 19, 27 februarie 1918. Semnat: „I. V. ”.

După acest număr, Cenzura interzice apariția ziarului. Vinea notează într-un i jurnal fragmentar:

„ / martie 1918. Azi ziarul *Chemarea* suspendat pe 30 de zile.

2 martie. Cenzura nu aprobă nimic lui Cocea. Mă gândesc în toate chipurile cum să fac să apară gazeta. Cocea își supraveghează purtarea. Se teme să nu rămână singur, ne expune planuri pentru foarte curând.

3 martie. Oteteleşanu (șeful Cenzurii - n. ed.) mi-a refuzat, eschivându-se, și cu ipocrizii politicoase, împletite cu un patetism dezamăgit de dragoste de țară - „țara-n care, vai! va dicta Marghiloman!” - autorizarea *Chemării* săptămânale sau a unei alte gazete.

Pentru moment n-am succes în ce întreprind. Voi încerca până la izbândă. ” (Constandina Brezu, *Un jurnal postum Ion Vinea?*, în *România literară*, I, nr. 12, 26 decembrie 1962.)

(p. 151)

UN CUVÂNT

Arena, an. I, nr. 1, 7 martie 1918. Semnat: „A.”,

în același jurnal, din anul 1918, Vinea notează:

„4 martie. Am pierdut toată dimineața. Căpătat pe 500 lei o autorizație Arena. Titlul place, mie-mi pare foarte sălcu. Fac socoteli care nu-mi ies după voia inimii, Cu tot puținul meu simț practic, socotelile mele sunt totdeauna cele mai adevărate.

După masă am călărit cu timiditate, deci prost. M-am dus cu Jack la Hefter. Am decis apariția Arenei fără Cocea.” (Constandina Brezu, ibidem.)

Alfred Hefter a pus la dispoziție tipografia sa gazetarilor de la *Chemarea*, după suspendarea acesteia, pentru tipărirea unei noi publicații, *Arena*,

Acest articol-program este scris de Vinea, în stilul său vehement și expresiv. *Arena* se subintitulează „*Politică și socială. Ziar independent*”. Peste câteva numere, redacția publică o notă referitoare la conducerea publicației: „Comitetul delegat cu direcția ziarului Arena se compune din d-nii: Alfred Hefter, N. Porsenna, P. Șeicaru și I. Vinea”.

(p. 151)

AMURG

Arena, an. I, nr. 2, 9 martie 1918. Semnat: „I. V. ”.

I Guvernarea generalului Averescu, din 1918, a durat foarte puțin, din 29 f ianuarie până în 4 martie, fiind urmată de guvernul lui A.I. Marghiloman.

” în aprilie, Averescu va înființa Liga Poporului (care în 1920 devine Partidul * Poporului).

I (p. 152)

1913-1918

Arena, an. I, nr. 10, 17 martie 1918. Semnat: „Iv.”.

371

„In pregătirea armatei române pentru război, Brătianu a săvârșit mari erori. Una dintre acestea a fost numirea la Marele Stat Major a generalului Dumitru Iliescu, total obedient față de primul ministru, tipul generalului fânfaron și iresponsabil, care a anunțat că totul e pre°atit și victoria e sigură." (Florin Constantiniu, Op. cit., p. 276.)

La Turtucaia, în 4-6 septembrie 1916, trupele române au suferit o rușinoasă înfrângere, din cauza incompetenței și lașității comandanților.

(p. 153) SPERANȚE

Arena, an. I, nr. 11, 19 martie 1918. Semnat: „V”.

În martie 1918 are loc o puternică ofensivă germană pe direcția Amiens („Bătălia de la Amiens”).

(p. 154) VAE VICTIS

Arena, an. I, nr. 25, 1 aprilie 1918. Semnat: „V. I. N. ”.

Mișcarea, „ziar național-liberal" (apare între 1909 și 1938), publică pe prima pagină un text cu titlul *Un protest al Partidului Național Liberal*, semnat „Ion I. C. Brătianu”, în care, pe un ton foarte sobru, se exprimă punctul de vedere al liberalilor „față de situația actuală a țării" (*Mișcarea*, XII, nr. 73, 30 martie 1919).

Vinea nu lasă să-i scape nici un prilej de a-și arăta ostilitatea față de Brătieni, construind în jurul acestui „protest”, mai mult decât ponderat, o diatribă atât de violentă, încât punctul de plecare nu se mai poate regăsi.

(p. 155) GURA PĂCĂTOSULUI

Arena, an. I, nr. 28, 4 aprilie 1918. Semnat: „V.”.

(p. 156) PACEA

Arena, an. I, nr. 29, 5 aprilie 1918. Semnat: „V.I.N.”.

În 3 martie 1918 a avut loc semnarea, la Brest-Litovsk, a acordului de pace între Germania, Austro-Ungaria, Turcia și Bulgaria, pe de o parte, și Rusia Sovietică, pe de alta. După câteva zile, România acceptă condițiile grele impuse de Puterile Centrale pentru încheierea păcii și, prin noul prim-ministru, Alexandru Marghiloman, semnează preliminariile acesteia la Buftea.

În 7 mai are loc semnarea Păcii de la București. României, țară învinsă, i se impun condiții deosebit de aspre: Dobrogea este pierdută (Cadrilaterul și o parte a județului Constanța sunt anexate Bulgariei, iar restul trece sub condominiul Germaniei, Austro-Ungariei, Bulgariei și Turciei); în regiunea munților, Austro-Ungaria, invocând securitatea frontierelor carpatine, anexează circa 5.600 km²; principalele ramuri ale economiei - agricultura, industria petrolieră, exploatarea forestieră etc. - trec, practic, sub controlul Puterilor Centrale (Florin Constantiniu, Op. cit., p. 286).

CUIELE

(P-157)

Arena, an. I, nr. 31, 7 aprilie 1918. Semnat: „V. I.”.

PENTRU IPOCRIZIE

(p. 158)

Arena, an. I, nr. 31, 7 aprilie 1918. Semnat: „I. V. ”.

La începutul lunii aprilie 1918, „Sfătul Țării” hotărăște alipirea Basarabiei la România.

Vasile Gh. Morțun și Emanoil Porumbaru, politicieni liberali, au făcut parte din guvernul lui Ion I. C. Brătianu (ian. 1914 - dec. 1916), primul ca ministru de Interne și al doilea ca ministru de Externe.

(p. 160) LOGICA OCULTĂ A DECLARAȚIILOR D-LUI TAKE IONESCU

Arena, an. I, nr. 32, 8 aprilie 1918. Semnat: „I. V. ”.

Tache Ionescu (1858-1922), lider al Partidului Conservator-Democrat, a susținut intrarea României în război alături de Antantă.

Vinea se referă la un interviu luat de redacția *Arenei* și apărut sub semnătura „Ben Amura” (pseudonim al lui Alfred Heftner), în numărul 30, din 6 aprilie 1918.

ÎNVINSA ITALIE

(P- 162)

Arena, an. I, nr. 35, 11 aprilie 1918. Semnat: „I. Vinea”.

Generalul Cadorna a comandat armata italiană până în noiembrie 1917, când a fost înlocuit cu generalul Diaz.

LISTA CU OAMENI

(p. 164)

Arena, an. I, nr. 72, 17 mai 1918. Semnat: „I. V. ”.

Alexandru Marghiloman (1854-1925), lider al Partidului Conservator, a condus guvernul de la București în perioada dificilă a încheierii primului război mondial (5 martie-23 octombrie 1918). Politicienii români au crezut că un guvern prezidat de A.I. Marghiloman, rămas la București, sub ocupație și bine văzut la Viena și Berlin, ar putea obține condiții mai bune de pace. Liderul conservator, convins de victoria germană, nutrea speranța că va asigura României o situație mai bună, prin cooperarea cu Germania și desolidarizarea clară de politica lui Brătianu. Dar Pacea de la București a consemnat clar statutul României de țară învinsă.

PAZA PE NISTRU

(p. 165)

Arena, an. I, nr. 75, 24 mai 1918. Semnat: „I. V. ”.

Constantin C. Arion era ministru de Externe în guvernul condus de Alexandru Marghiloman.

Arena, an. I, nr. 75, 24 mai 1918. Semnat: „V”.

Este, credem, ultimul articol publicat de Ion Vinea în ziarul *Arena* (care apare până în octombrie 1918).

În august 1918, N. D. Cocea editează la Iași o altă gazetă politică, din seria publicațiilor sale de orientare socialistă, cu nume schimbătoare și cu existență efemeră: *Depeșa*, „ziar de informație” (care în noiembrie devine *Chemarea*, „ziar popular de dimineață”).

În articolul *Către cetătorii noștri* (nr. 20,21 septembrie 1918), grupul de tineri de la *Arena* se dezice public de Alfred Hefter, numit „trădătorul și jefuitorul patriei rănite”, care „făcea calcule spre a transforma ziarul unui tineret revoluționar în ziarul de propagandă al unui vrăjmaș”. Semnează P. Șeicar, Jack Goldșleger, D. Botez, Ion Vinea, A.I. Busuioceanu și C. Lărgeanu. Ei anunță că au părăsit ziarul *Arena*.

În *Depeșa*, numele lui Vinea nu apare. Fie că el se ascunde sub un pseudonim, neidentificat, fie, mai probabil, că nu scrie nimic în aceste luni, deoarece i se întâmplase o tragedie familială: a murit, într-un accident de călărie, fratele său mai mic, Nicolae.

1919

Chemarea, an. II, nr. 1, 22 martie 1919. Semnat: „I. V.”.

Jean Jaures (1859-1914), om politic, filosof, jurnalist și istoric, unul dintre liderii de seamă ai mișcării socialiste din Franța. Pacifist militant, și-a atras ostilitatea mediilor naționaliste. A fost asasinat la 31 iulie 1914, în ajunul primului război mondial, de către naționalistul R. Villon.

Georges Benjamin Clemenceau (1841-1929), personalitate marcantă a vieții politice franceze. Prim-ministru în perioada războiului mondial, a fost unul dintre negociatorii Tratatului de pace de la Versailles. În 1919, a avut loc o tentativă de asasinat împotriva sa. Atentatorul, anarhistul Louis-Emile Cottin, a fost condamnat la moarte, însă, ulterior, pedeapsa îi va fi comutată în zece ani de închisoare.

Chemarea, an. II, nr. 20, 5 mai 1919. Semnat: „I. Vn.”.

Articolul, dedicat zilei de 1 Mai, sărbătoarea muncii și a muncitorilor, a fost cenzurat, inclusiv titlul.

Chemarea, an. II, nr. 22, 7 mai 1919. Semnat: „Vn.”.

Într-adevăr, în această perioadă, de război și de mari tensiuni politice, Cenzura a intervenit drastic, în special în publicațiile de orientare socialistă, cum erau ziarele lui N. D. Cocea sau acelea editate de Vinea însuși. Paginile ziarelor - și mai ales pagina întâi unde își aveau locul editorialele și alte articole politice - apar cu multe spații albe, marcând scoaterea unor paragrafe sau a unor cuvinte, uneori chiar a unui articol în întregime. (În asemenea situații am făcut mențiune în text și în subsolul paginii, fără a putea reda, desigur, aspectul grafic particular al textelor cenzurate și nici dimensiunea exactă a pasajelor înlăturate.)

Chemarea, an. II, nr. 22, 7 mai 1919. Semnat: „V.”.

Chemarea, an. II, nr. 23, 8 mai 1919. Semnat: „I. V.”.

În urma Conferinței de pace de la Paris, s-au pus bazele Societății Națiunilor (Liga Națiunilor), care avea ca obiectiv dezvoltarea colaborării între popoare, garantarea păcii și securității internaționale. Inițiativa acestui demers a avut-o președintele S.U.A., Thomas Wilson. Documentul oficial de creare a Ligii Națiunilor va fi semnat în 10 ianuarie 1920.

Așa cum observa Vinea, cu inteligență politică și spirit de previziune, acest organism internațional n-a dispus de instrumentele și forța necesare pentru a preîntâmpina evenimentele grave din anii următori: înarmarea Germaniei, războiul civil din Spania și, mai ales, izbucnirea unui al doilea război mondial.

Liga Națiunilor n-a mai funcționat începând cu 1940 și a fost dizolvată în 18 aprilie 1946.

Chemarea, an. II, nr. 24, 9 mai 1919. Semnat: „I. Vn.”.

Chemarea, an. II, nr. 30, 15 mai 1919. Semnat: „I. Vinea”.

Republica Cehoslovacă a fost proclamată la 28 octombrie 1918, Tomáš Masaryk devenind președintele noului stat, funcție pe care o va deține până în 1935.

În 1919, din aprilie până în august, armata cehoslovacă participă alături de Antantă la campania împotriva Republicii Sovietice Ungare.

În 1921 va fi semnat un tratat de alianță defensivă româno-cehoslovacă.

Chemarea, an. II, nr. 34, 19 mai 1919. Semnat: „I. Vn.”.

Societatea Scriitorilor Români a fost înființată în 1908, la București. În 1919, președinte era Mihail Dragomirescu, care a susținut excluderea din S.S.R. a unor scriitori și gazetari care au colaborat la publicațiile progermane din București, în timpul ocupației. Printre aceștia erau Ioan Slavici, Tudor Arghezi, C. Stere, Dem. Theodorescu, Gala Galaction.

Vezi și articolul *La umbra corbilor*, p. 203.

(p. 175)

PE LINII INTERIOARE

Chemarea, an. II, nr. 35, 20 mai 1919. Semnat: „I. Vinea”.

„Tânărul ministru” la care se referă articolul este Ion Gh. Duca (1879-1933), jurist și om politic, speranță a Partidului Național Liberal. Fusese secretarul particular al lui Ion I. C. Brătianu, și acesta intenționa să-l lase succesorul lui la conducerea partidului, pregătindu-l în acest sens prin rularea ca ministru la diferite departamente (în 1919 era ministru al Agriculturii și Domeniilor). I. G. Duca va ajunge prim-ministru în anul 1933, dar va sfârși tragic, asasinat de membrii Gărzii de Fier.

(P- 177)

SULIMANURI ȘI PERUCI

Chemarea, an. II, nr. 36, 21 mai 1919. Semnat: „I. V. ”.

(p. 178)

JOS CENZURA!

Chemarea, an. II, nr. 37, 22 mai 1919. Semnat: „V. ”.

(p. 179)

LA URNE!

Chemarea, an. II, nr. 37, 22 mai 1919. Semnat: „Vn. ”.

Liberalii sunt în această perioadă din nou la putere. După cele două guverne din 1918 cu o durată de existență foarte scurtă, conjuncturală, — A1. Marghiloman (5 martie -23 octombrie) și generalul Constantin Coandă (24 octombrie - 28 noiembrie)-, Ion I. C. Brătianu este din nou prim-ministru (29 noiembrie 1918-26 septembrie 1919).

(p. 179)

TORONTALUL

Chemarea, an. II, nr. 39, 24 mai 1919. Semnat: „I. Vinea”.

Problema Banatului, adică a stabilirii granițelor cu Serbia în urma războiului, a făcut - între altele - obiectul negocierilor de pace, din anul 1919. Premierul Ion I. C. Brătianu nu a vrut, din orgoliu, să-l aibă alături, ca al doilea delegat la Conferința de pace de la Paris, pe Take Ionescu, care avea nu numai abilitate diplomatică, ci și întinse relații în lumea politică internațională.

„Superioritatea politico-diplomatică a lui Take Ionescu față de Brătianu — scrie Florin Constantiniu - este dovedită de atitudinea sa în problema Banatului sârbesc. Brătianu se plasa pe poziția tratatului din 1916, cerând ca întreg Banatul să fie atribuit României. Tache Ionescu a înțeles nu numai că aliații nu vor da satisfacție României în detrimentul Serbiei, aflată din prima clipă și fără întrerupere în război, dar - ceea ce era capital - că, având frontiere cu trei state ostile (Rusia Sovietică, Ungaria și Bulgaria), România nu avea nici un interes să mai aibă un vecin nemulțumit. Iată de ce, fără nici un fel de împuternicire oficială, el a declarat primului-ministru sârb, Nikola Pașic, că România renunță la Banatul sârbesc.” (Florin Constantiniu, Op. cit., p. 309.)

Torontal este vechea denumire a Banatului sârbesc.

(p. 180)

AMIRALUL KOLCEAK

Chemarea, an. II, nr. 40, 25 mai 1919. Semnat: „I. Vinea”.

Amiralul rus Kolceak Alexandr Vasilevici (1873-1920) a fost unul dintre principalii conducători ai contrarevoluției Gărzilor Albe în timpul războiului civil din Rusia Sovietică. În acest an, 1919, el va fi înfrânt de Armata Roșie și apoi condamnat la moarte și executat.

(p. 181)

VREM TRANSNISTRANIA

Chemarea, an. II, nr. 41, 26 mai 1919. Semnat: „I. Vn. ”.

(p. 182)

POLITICA ROMANA

Chemarea, an. II, nr. 45, 30 mai 1919. Semnat: „Vn. ”.

Articolul se referă la ziarul *L'Independance RouMaine (L'Orient)*, cotidian de informații cu o existență foarte lungă (1877-1940).

(p. 183)

DENIKIN, KOLCEAK

Chemarea, an. II, nr. 46, 31 mai 1919. Semnat: „I. Vinea”.

Denikin Anton Ivanovici (1871-1947), general rus, unul dintre comandanții Gărzilor Albe, care s-au opus revoluției bolșevice. În 1919, după ce ofensiva lui Kolceak (vezi nota de mai sus) pe Volga a fost anihilată de Armata Roșie, generalul Denikin înregistrează câteva succese, ocupând orașele Țarițan, Kursk și Orei și îndreptându-se spre Moscova.

(p. 185)

ENIGMA

Chemarea, an. II, nr. 47, 1 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

Feldmareșalul August von Mackensen a fost șeful Comandamentului militar germano-bulgar, iar generalul Erich von Falkenhayn a condus forțele germano-austro-ungare pe frontul din Transilvania.

(p. 186) MĂNĂSTIREA SOCIALISTĂ

Chemarea, an. II, nr. 48, 2 iunie 1919. Semnat: „I. Vn.”.

E vorba de Scarlat Callimachi (1896-1975), descendent din familia boierilor moldoveni Callimachi. Atras de ideologia stângii politice, a intrat în mișcarea socialistă, iar apoi în Partidul Comunist, ceea ce i-a atras supranumele de „Prințul roșu”. A făcut gazetărie, colaborând, între altele, la publicațiile lui N. D. Cocea, *Facla* și *Chemarea*. A scris poezii și piese de teatru.

(p. 187) PARTIDE DE GUVERNĂMÂNT

Chemarea, an. II, nr. 49, 3 iunie 1919. Semnat: „V.”.

Expresia lui Vinea: „geniul vintilist” se referă la contribuția lui Vintilă I. C. Brătianu la politica economică a Partidului Liberal, în calitate de ministru de Finanțe în mai multe guvernări liberale..

George G. Mârzescu era în 1919 ministru de Interne în guvernul condus de Ion I. C. Brătianu.

(p. 188) [DREPTURI]

Chemarea, an. II, nr. 51, 5 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
Titlul a fost cenzurat.

(p. 189) TUQUOQUE!...

Chemarea, an. II, nr. 53, 7 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

A1. Marghiloman (vezi nota de la p. 373.) a încercat, după război, să-și atenuze imaginea de filo-german, adică nepatriot, care puna o pecete negativă și asupra Partidului Conservator. Ca atare, în decembrie 1918, numele partidului a fost schimbat în „Partidul Conservator-Progresist”, sau pur și simplu Partidul Progresist, anunțând și un nou program politico-social.

Ziarul *Steagul*, seria a 2-a (1918-1922), a fost organul de presă al Partidului Conservator-Progresist.

(p. 190) REPUBLICA RENANĂ

Chemarea, an. II, nr. 54, 8 iunie 1919. Semnat: „I. Vn.”.

La 1 iunie 1919 a fost proclamată Republica Renană Autonomă, în cadrul Germaniei.

(p. 191) ÎN BANAT ȘI LA ARAD

Chemarea, an. II, nr. 60, 15 iunie 1919. Semnat: „I. Vn.”.

Articolul a apărut sub genericul *Scrisori de peste munți* și cu subtitlul *Amănunte asupra recuperării Ardealului de către trupele române. Atitudinea forțelor de ocupație franceze. Situația în Banat. (De la trimisul nostru special!'*

(p. 193) MARELE AH!

Chemarea, an. II, nr. 62, 17 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 194) ÎN CELE DIN URMĂ

Chemarea, an. II, nr. 62, 17 iunie 1919. Semnat: „I. Vn.”.

(p. 195) IAR MUȘAMAUA

Chemarea, an. II, nr. 62, 17 iunie 1919. Semnat: „Vn.”.

Să se observe că în acest an de activitate gazetărească intensă Vinea ajunge să publice uneori chiar trei articole în același număr de ziar.

(p. 196) EI

Chemarea, an. II, nr. 64, 19 iunie 1919. Semnat: „I. Vn.”.

(p. 196) [MARTIRII]

Chemarea, an. II, nr. 65, 20 iunie 1919. Semnat: „I. Vn.”.

În Germania au loc în 1919 numeroase mișcări revoluționare, organizate în cea mai mare parte de Partidul Comunist care ia ființă în ianuarie al acestui an: sunt proclamate republici sovietice în Bremen, în Bavaria etc, cu durată efemeră. Forțele contrarevoluționare răspund ascensiunii comuniste, asasinându-i pe liderii comuniști Karl Liebknecht și Roza Luxemburg, precum și pe alți militanți comuniști.

Titlul articolului a fost cenzurat.

(p. 198) „LOGICĂ DE FIER”

Chemarea, an. II, nr. 67, 22 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

- (p. 198) CE-I ASTA?
Chemarea, an. II, nr. 70, 25 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 198) JUDECATA
Chemarea, an. II, nr. 71, 26 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
Articolul se referă la acțiunea guvernului A.I. Marghiloman care, în perioada ocupației germane, urmărind să demonstreze desolidarizarea categorică față de politica lui Ionel Brătianu, a dat în judecată guvernul acestuia.
- (p. 199) INTRANSIGENȚĂ
Chemarea, an. II, nr. 72, 27 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
Într-un articol anterior, Vinea a comentat pe larg interviul luat de redacția *Arenei* lui Take Ionescu în aprilie 1918 (vezi *Logica ocultă a declarațiilor d-lui Take Ionescu*, p. 160), interviu pe care oarecum și-l atribuie.
Take Ionescu a stat la Paris un an, din primăvara lui 1918 până în 1919 spre toamnă. În capitala Franței a desfășurat o activitate pozitivă: a devenit președintele Consiliului Național al Unității Române, a militat pentru recunoașterea internațională a României Mari. La întoarcerea în România, Take Ionescu ajunsese - după expresia lui N. Iorga - „în propria sa țară, un străin, un european”.
În portretul pe care i-l face, Vinea surprinde marile calități ale acestui politician excepțional: inteligența, abilitatea diplomatică, carisma și, nu în ultimul rând, talentul de orator.
- (p. 200) POLITICA BURGHEZĂ
Chemarea, an. II, nr. 73, 28 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
Viitorul, „ziar de dimineață” (1907-1916; 1918-1938; 1944-1946), a fost publicația oficială a Partidului Liberal.
- (p. 201) DOUĂ PĂCI
Chemarea, an. II, nr. 74, 29 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
În 28 iunie 1919 a fost semnat la Versailles Tratatul de Pace între Puterile Aliate și Germania.
România a fost reprezentată la tratative de premierul Ion I. C. Brătianu, care a manifestat o puternică rezistență față de încercările marilor puteri de a-și impune voința în dauna independenței României. Ferm decis să impună recunoașterea noilor frontiere ale țării, el s-a luptat pentru fiecare punct din Tratat, refuzând unele condiții și delimitări impuse numai statelor succesoare ale Austro-Ungariei, nu și marilor puteri.

Poziția României nefiind acceptată, Brătianu a părăsit Parisul și a revenit la București.

Ca de obicei, Vinea refuză să vadă meritele lui Ionel Brătianu, care a avut o contribuție decisivă în obținerea recunoașterii internaționale a României Mari. El se lansează într-o campanie violentă împotriva liberalilor și a partidelor istorice în general, influențat tot mai vizibil de ideologia socialistă a ziarului *Chemarea*.

Articolul se referă la o dispută de presă între *Viitorul*, oficiul Partidului Liberal, și *Steagul*, care susținea politica Partidului Conservator-Progresist al lui Al. Marghiloman.

- (p.203) LA UMBRA CORBILOR

Chemarea, an. II, nr. 75, 30 iunie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

Despre ziaristii care, în anii ocupației germane, au colaborat la *Gazeta Bucureștilor*, a se vedea articolul *S.S.R. se purifică*, p. 174.

- (p. 204) OPTIMISM

Chemarea, an. II, nr. 76, 1 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

- (p. 205) CONTROL MORAL

Chemarea, an. II, nr. 78, 3 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

„Foaia săptămânală” menționată în articol e *Ideea europeană*, recent apărută (25 iunie 1919), sub direcția lui C. Rădulescu-Motru și cu aceeași echipă redacțională de la vechea sa publicație, *Noua revistă română*, care își încetase apariția din cauza războiului.

- (p. 206) REGULA DE TREI SIMPLĂ

Chemarea, an. II, nr. 80, 5 iulie 1919. Semnat: „I. V.”.

- (p. 207) VORBE DE MINISTRU...

Chemarea, an. II, nr. 81, 6 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

- (p.209) DE RÂPĂ...

Chemarea, an. II, nr. 82, 7 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

- (p. 210) IAR SO-LI-DA-RI-TA-TE

Chemarea, an. II, nr. 84, 9 iulie 1919. Semnat: „I. V.”.

- (P- 211) LA SÂNUL PATRIEI
Chemarea, an. II, nr. 84,9 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
- (p-211) TĂCERE!
Chemarea, an. II, nr. 85, 10 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
- (P- 213) PRESA ȘI CENZURA
Chemarea, an. II, nr. 86, 11 iulie 1919. Semnat: „V.”.
 În acest număr, *Chemarea* lansează un apel către cititori, scris cu litere mari pe prima pagină, sub titlul **Publicul să judece**, în care se arată că Cenzura amenință ziarul cu suspendarea.
- (p. 214) POLITICA LUI ÎNCURCĂ-LUME
Chemarea, an. II, nr. 86, 11 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
 La sfârșitul războiului, în Ungaria a fost instituit un regim sovietic, după modelul celui din Rusia: a fost proclamată, la 21 martie 1919, „Republica Sfaturilor” (Sovietelor), sub conducerea lui Béla Kun, comunist originar din Transilvania.
 Consiliul Suprem Interaliat de la Paris a reacționat șovăitor și neunitar în fața pericolului pe care îl reprezenta Republica Maghiară pentru Transilvania. În aceste condiții, înaltul Comandament al armatei române și guvernul Brătianu au decis să treacă la ofensivă, pe frontul de vest, pentru a apăra hotarele amenințate.
 Comentând faptele, Vinea se arată de multe ori derutat și confuz, neștiind să discearnă între ostilitatea lui funciară față de Brătieni și imperativele politice ale momentului.
- (p. 215) ÎN CAPITALĂ, IERI
Chemarea, an. II, nr. 87,12 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
- (p- 217) REMANIERE?
Chemarea, an. II, nr. 88,13 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
- (p.218) BOCET DE CLUB
Chemarea, an. II, nr. 90, 15 iulie 1919. Semnat: „V.”.
- (p- 219) CADRILATERUL
Chemarea, an. II, nr. 91, 16 iulie 1919. Semnat: „V.”.

- (p. 220) CAPITALA
Chemarea, an. II, nr. 92,17 iulie 1919. Semnat: „V.”.
- (p. 221) REPETIȚIA GENERALĂ
Chemarea, an. II, nr. 94,19 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 222) JANDARMII
Chemarea, an. II, nr. 96,21 iulie 1919. Semnat: „V.”.
- (p. 223) DUPĂ TREI ANI DE STARE DE ASEDIU
Chemarea, an. II, nr. 97, 22 iulie 1919. Semnat: „V.”.
- (p. 224) PLEBISCIT
Chemarea, an. II, nr. 99, 24 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 225) PE TISA
Chemarea, an. II, nr. 101, 26 iulie 1919. Semnat: „I. V n” .
 Consiliul Suprem Interaliat, divizat și indecis, nu a dat curs propunerii mareșalului Foch de a iniția o campanie militară împotriva Ungariei Sovietice; pe acest fond de așteptare, autoritățile militare de la Budapesta au declarat, la 20 iulie 1919, ofensiva pe frontul de pe Tisa. Deși așteptat, șocul a fost resimțit de dispozitivul românesc, trupele ungare reușind să treacă Tisa și să-și creeze un cap de pod.
- (p. 225) ROMA OFENSATĂ
Chemarea, an. II, nr. 102, 27 iulie 1919. Semnat: „Vn.”.
- (p. 227) VICTORIE
Chemarea, an. II, nr. 103, 28 iulie 1919. Semnat: „V.”.
 După o săptămână de lupte înverșunate, ofensiva maghiară a fost stăvilită de ostașii români și armata inamică a fost silită să dea înapoi, dincolo de Tisa (vezi mai sus notele la articolele **Politica lui încurcă-lume** și **Pe Tisa**).

- (P- 227) FINIS.,
Chemarea, an. II, nr. 104, 29 iulie 1919. Semnat: „V.”.
- (p. 229) MARELE SFAT AL ARDEALULUI ȘI MARELE SFAT
AL ROMÂNIEI
Chemarea, an. II, nr. 105, 30 iulie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
- (P- 230) ION JELEA
Chemarea, an. II, nr. 107, 1 august 1919. Semnat: „I. Vinea”.
Cu zece ani în urmă, în seara zilei de 9 decembrie 1909 a avut loc un atentat împotriva lui Ion I. C. Brătianu, care era și atunci prim-ministru. Chiar în fața casei demnitarului, un muncitor lăcătuș de ia C.F.R. a tras trei focuri de revolver asupra lui, din care două și-au atins ținta, rănindu-l destul de grav. Numele atentatorului - așa cum îl menționa atunci ziarul *Viitorul*, oficiosul Partidului Liberal - era incert: Gheorghe Stoenescu sau Stoianovici, fiul lui Stoian Jelea.
Liderul liberal și-a revenit după câteva luni.
- (P- 231) NOI, VALAHII
Chemarea, an. II, nr. 109, 3 august 1919. Semnat: „V.”.
- (p. 232) [PAIAȚA]
Chemarea, an. II, nr. 111, 5 august 1919. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 233) UITE POPA...
Chemarea, an. II, nr. 112, 6 august 1919. Semnat: „V.”.
In 4 august 1919, trupele române au intrat în Budapesta. Până în ajunul căderii sale, BeTa Kun nu a abandonat speranța că România poate fi eliminată din luptă prin atacul conjugat sovieto-ungar. Dar lichidarea focarului comunist din Ungaria corespundea deopotrivă intereselor României, ca și stabilității în Europa. Când armata română și-a făcut intrarea în capitala ungară, guvernul lui Bela Kun fusese înlăturat de câteva zile - la 1 august - și în locul lui se instalase un guvern socialist de dreapta, ostil comuniștilor.
- (p.234) POLITICĂ
Chemarea, an. II, nr. 113, 7 august 1919. Semnat: „Vn.”.

- (P-235) CONTRA LIBERALILOR
Chemarea, an. II, nr. 129, 23 august 1919. Semnat: „I. Vinea”.
Vinea este constant nu numai în atitudinea ostilă față de partidele istorice și față de Brătieni în special, în numele ideilor socialiste, dar și - reversul medaliei - în încrederea față de Averescu, „generalul iubit și popular”, în a cărei grupare politică, Liga Poporului, își punea speranțe.
- (p. 236) DIPLOMATUL DIAMANDY
Chemarea, an. II, nr. 130, 24 august 1919. Semnat: „I. Vinea”.
Diplomatul Constantin Diamandy a fost, în timpul războiului, ministrul României la Petrograd, iar în 1919 a îndeplinit aceeași funcție la Budapesta.
- (p. 238) COMLOTUL
Chemarea, an. II, nr. 130, 24 august 1919. Semnat: „I. Vn.”.
- (p. 239) COMLOTUL ȘI OPOZIȚIA
Chemarea, an. II, nr. 131, 25 august 1919. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 240) GUDURELI ȘI LĂTRĂTURI
Chemarea, an. II, nr. 135, 29 august 1919. Semnat: „I. Vinea”.
- (p. 241) ZECE ANI DE OCNĂ
Chemarea, an. II, nr. 135, 29 august 1919. Semnat: „V.”.
- (p.241) HĂRȚUIELI
Chemarea, an. II, nr. 138, 1 septembrie 1919. Semnat: „I. Vn.”.
- (p.242) ÎNCĂ ȘAPTE ZILE!
Chemarea, an. II, nr. 141, 4 septembrie 1919. Semnat: „V.”.
Politica de rezistență a lui Ionel Brătianu față de condițiile impuse României pentru semnarea Tratatului de Pace cu Austria nu putea dura foarte mult. La începutul lunii septembrie 1919, guvernul se află în criză: se pregătește demisia și se fac proiecte pentru un nou guvern.

- (p. 243) PENTRU URMAȘI
Chemarea, an. II, nr. 142, 5 septembrie 1919. Semnat: „V.”.
- (p. 244) TORONTALUL
Chemarea, an. II, nr. 143, 6 septembrie 1919. Semnat: „V.”.
Cauza pentru care România amână semnarea Tratatului cu Austria nu este legată de stabilirea frontierei vestice (problema Banatului sârbesc fusese clarificată), ci de clauzele privind minoritățile. Tratatul se semnează la Saint-Germain-en-Laye, în 10 septembrie, fără România, care se abține.
- (P- 245) GEORGE CLERK SOSEȘTE
Chemarea, an. II, nr. 147, 10 septembrie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
- (P- 246) PÂINEA
Chemarea, an. II, nr. 148, 11 septembrie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
Vinea nu pierde nici un prilej de a-i acuza pe frații Brătianu de toate neajunsurile din țară; finalul articolului capătă ton pamfletar, vizându-i, străveziu, pe cei „trei șobolani”.
- (P- 248) ȚARA ȘI OLIGARHIA
Chemarea, an. II, nr. 150, 13 septembrie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
- (P- 249) SEMNE DE ÎNTREBARE
Chemarea, an. II, nr. 152, 16 septembrie 1919. Semnat: „V.”.
- (P- 250) TRATATUL SECRET
Chemarea, an. II, nr. 155, 18 septembrie 1919. Semnat: „V.”.
- (P- 251) ÎMPREUNAREA
Chemarea, an. II, nr. 157, 20 septembrie 1919. Semnat: „I. Vinea”.
- (P- 252) EROII LA HARȚĂ
Chemarea, an. II, nr. 159, 22 septembrie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

- (p. 254) NU FIȚI MINIȘTRI
Chemarea, an. II, nr. 163, 26 septembrie 1919. Semnat: „I. Vn.”.
Demisia guvernului lui Ion I. C. Brătianu are loc la mijlocul lunii septembrie 1919. Mai multe nume au fost vehiculate în acele zile în presă pentru funcția de prim-ministru. În cele din urmă, sarcina i-a revenit generalului Arthur Văitoianu, care va forma un guvern din reprezentanți ai tuturor provinciilor românești, sortit însă unei foarte scurte guvernări (27 septembrie - 30 noiembrie 1919).
- (p. 254) VOLUNTARI
Chemarea, an. II, nr. 164, 27 septembrie 1919. Semnat: „V.”.
În urma Tratatului de la Saint-Germain-en-Laye, semnat între Puterile Aliate și Austria în 10 septembrie 1919, este recunoscută independența Iugoslaviei. Relațiile italo-iugoslave devin tensionate; detașamente de naționaliști italieni, conduse de Gabriele D'Annunzio, ocupă orașul Rijeka (Fiume). D'Annunzio (1863-1938), literat italian, a fost un aristocrat nonconformist care a promovat în artă, ca și în viață, un stil al aventurii, exaltării și frumosului.
- (p. 255) C. DISSESCU
Chemarea, an. II, nr. 165, 28 septembrie 1919. Semnat: „Vn.”.
Constantin G. Dissescu (1854-1932), jurist și profesor universitar. A fost ministru de Justiție, în 1899-1900, apoi ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice, între 1904-1907 și 1912-1913. Oferta despre care vorbește Vinea nu s-a concretizat.
- (p. 256) CA ÎN PRUSIA
Chemarea, an. II, nr. 169, 2 octombrie 1919. Semnat: „V.”.
Guvernul format de generalul Arthur Văitoianu la 27 septembrie 1919 avea în componența sa un număr mare de cadre militare: din 15 miniștri, 6 erau generali (vezi și articolul *Generalii*, p. 274).
- (p. 257) REZULTATE
Chemarea, an. II, nr. 174, 7 octombrie 1919. Semnat: „V.”.
- (p. 258) PRESĂ INDEPENDENTĂ
Chemarea, an. II, nr. 174, 7 octombrie 1919. Semnat: „V.”.

Vinea se referă la articolul lui Nicolae Iorga, *Presa și criza*, în care acesta învinovățește presa că înșală poporul în legătură cu adevăratele lui interese, atât ziarele de partid, „ori, mai ales, în forma, perfidă, a ziarului independent-*Adevărul, Chemarea*” (*Neamul Românesc*, XIV, nr. 220, 5 octombrie 1919).

(p. 259) PETLIURA

Chemarea, an. II, nr. 176, 9 octombrie 1919. Semnat: „Vn.”.

Petliura, Simion Vasilievici (1879-1926), militant naționalist ucrainean, a condus mișcarea contrarevoluționară împotriva Rusiei Sovietice. S-a aliat cu Polonia, în 1919, iar în 1920 a fost învins de bolșevici. A murit asasinat, la Paris.

(p. 260) TEROAREA ÎN BASARABIA

Chemarea, an. II, nr. 178, 11 octombrie 1919. Semnat: „I. Vn.”.

Tratatul care legiferează unirea Basarabiei cu România va fi semnat abia în 28 octombrie 1920.

(p. 161) JUSTIȚIE EXEMPLARA

Chemarea, an. II, nr. 179, 12 octombrie 1919. Semnat: „Junius”.

(p. 263) RĂSPUNDEREA

Chemarea, an. II, nr. 180, 13 octombrie 1919. Semnat: „V.”.

(p. 263) AMURGURI

Chemarea, an. II, nr. 181, 14 octombrie 1919. Semnat: „I. Vn.”.

(p. 264) IMPERIALISMUL RUSO-GERMAN RENAȘTE

Chemarea, an. II, nr. 182, 15 octombrie 1919. Semnat: „Jun.”.

(p. 266) DREPTUL LA JAF

Chemarea, an. II, nr. 183, 16 octombrie 1919. Semnat: „V.”.

(p. 267) NEÎNȚELEGEREA

Chemarea, an. II, nr. 184, 17 octombrie 1919. Semnat: „I. Vn.”.

(p. 268) WILLIAM BULLITT, INOPORTUNUL

Chemarea, an. II, nr. 185, 18 octombrie 1919. Semnat: „Junius”.

(p. 269) REGELE ȘI PACEA SEPARATĂ

Chemarea, an. II, nr. 185, 18 octombrie 1919. Semnat: „Vn.”.

(p. 270) AMĂRĂCIUNEA FINALĂ

Chemarea, an. II, nr. 186, 19 octombrie 1919. Semnat: „Junius”.

(p. 272) PARTIDUL DEMOCRAT

Chemarea, an. II, nr. 189, 22 octombrie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

în octombrie 1919, Partidul Conservator-Democrat, condus de Take Ionescu, a renunțat la cuvântul „conservator” din titulatura sa, ca să atenueze calificarea ca reacționar, ostil reformelor. Partidul Democrat a anunțat un nou program, prin care se pronunța pentru: înfăptuirea reformei agrare cu „plata dreaptă a celor expropriați”, aplicarea votului universal, reforma pentru muncitori (ziua de lucru de opt ore, asigurări sociale etc). Programul avea și o puternică tentă antiliberală, cerând revizuirea statutului Băncii Naționale a României, contractarea unui mare împrumut extern, măsuri pentru refacerea economiei naționale (Ioan Scurtu, Gheorghe Buzatu, *Istoria românilor în secolul XX*, Editura Paideia, 1999, p. 116).

(p.273) BOJETZARA HRĂNI

Chemarea, an. II, nr. 190, 23 octombrie 1919. Semnat: „V.”.

(p. 274) GENERALII

Chemarea, an. II, nr. 191, 24 octombrie 1919. Semnat: „I. V.”.

Din guvernul format de generalul Arthur Văitoianu - care a condus țara între 27 septembrie și 30 noiembrie 1919 - făceau parte încă cinci generali: Alexandru Lupașcu, Ioan Rășcanu, Ioan Popovici, Ioan Popescu, Ștefan Mihail. Rolul acestui guvern - așa cum bine observă Vinea - a fost tranzitoriu și conjunctural, de a organiza alegerile parlamentare și a pregăti o nouă guvernare liberală.

(p. 275) MANIFESTUL MARGHILOMAN

Chemarea, an. II, nr. 194, 27 octombrie 1919. Semnat: „V.”.

Partidul Conservator, condus de A.I. Marghiloman, și-a pierdut considerabil popularitatea după război, în ciuda schimbării numelui în Partidul Conservator-Progresist și a intențiilor de a-și îmbunătăți programul politic. Vinea se referă la manifestul lansat de conservatori în campania electorală în vederea alegerilor parlamentare din noiembrie 1919.

(p. 276) UN NOU „DOCUMENT”

Chemarea, an. II, nr. 195, 28 octombrie 1919. Semnat: „Jun.”.

Socialismul este „Organul Partidului Socialist și al Uniunii Sindicale”, publicație apărută la București în noiembrie 1918, în momentul în care Partidul Social-Democrat din Vechiul Regat și-a luat numele de Partidul Socialist, rupându-se definitiv de Internaționala a II-a.

George Mârzescu (1876-1926), jurist și politician liberal, s-a făcut remarcant prin opiniile lui antidemocratice și antimuncitorești. Va fi inițiatorul unei legi draconice - care-i va purta numele -, referitoare la îngrădirea drepturilor organizațiilor democratice și muncitorești.

(p. 278) DEZAMĂGIRI

Chemarea, an. II, nr. 196, 29 octombrie 1919. Semnat: „I. V.”.

Constantin C. Coandă (1857-1932), general și om politic, a fost o personalitate cu relief modest în viața publică românească, dar împrejurările l-au scos din anonimat și l-au propulsat, în câteva ocazii, în funcții pe cât de importante, pe atât de efemere; a ajuns chiar prim-ministru, pentru o lună (24 octombrie - 28 noiembrie 1918), în fruntea unui guvern conjunctural, ca și acela al generalului Văitoianu.

Despre A.I. Constantinescu, zis Porcu, vezi articolul *Porcul în capcan* ă, p. 292 și nota respectivă.

(p. 279) BRĂTIENII ADUC RĂZBOIUL

Chemarea, an. II, nr. 196, 29 octombrie 1919. Semnat: „Vn.”.

(p. 280) REACȚIONARISMUL ARDELENILOR

Chemarea, an. II, nr. 197, 30 octombrie 1919. Semnat: „I. Vinea”

(p. 281) UN TRON PE VALURI

Chemarea, an. II, nr. 199, 1 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

Articolul lui Vinea este inspirat de un document publicat în *Monitorul oficial* din 31 octombrie: o scrisoare deschisă a Regelui Ferdinand către Președintele Consiliului de Miniștri referitoare la organizarea alegerilor parlamentare din 3-6 noiembrie.

în același număr al *Chemării*, editorialul lui N. D. Cocea, intitulat *Trăiască Regele!*, se referă la același document emis de rege. Atitudinea lui Cocea, începând cu titlul ironic al articolului, este critică, sarcastică, în mod evident antiregalistă.

Consecința imediată a publicării editorialului este un „ordin de suspendare” sosit la redacția și administrația *Chemării*, motivat de încălcarea unui decret care „interzice publicarea atacurilor contra Coroanei și contra formei actuale de guvernământ”.

N. D. Cocea reușește, totuși, să se sustragă ordinului, deoarece Cenzura, singura instituție abilitată să controleze presa, fusese desființată cu două zile în urmă din cauza alegerilor. În 2 noiembrie, ziarul apare cu titlul *Chemarea roșie*, fără număr, doar cu menționarea datei. Din 6 noiembrie titlul se schimbă în *Facla* și este editat în continuare fără număr.

(p. 282) SFÂRȘITUL ROMÂNIEI MARI

Facla, 6 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vn.”.

La alegerile parlamentare din 2-6 noiembrie 1919, campania electorală și votarea s-au derulat pe provincii istorice, deoarece nici un partid nu avea organizații pe întreg cuprinsul țării.

Ziarul lui N. D. Cocea a susținut în alegeri „Grupul Popular Independent” (cu sigla *Clopotul*), pe a cărui listă de candidați figurau, între alții: dr. N. Lupu, fost deputat; H. Sanielevici, profesor și publicist; C. Gh. Costa-Foru, ziarist și fost deputat; N. D. Cocea, ziarist; Adrian Maniu, ziarist.

(p. 283) PARLAMENTUL RUȘINEI

Facla, 6 noiembrie 1919. Semnat: „Junius”.

Parlamentul, ales în urma votului din 2-6 noiembrie, a reflectat victoria partidelor din provinciile unite care au condus lupta pentru unirea acestora cu România: Partidul Național Român din Transilvania, Partidul Țărănesc din Basarabia și Partidul Democrat al Unirii din Bucovina.

Lupta politică cea mai acerbă s-a desfășurat în vechiul Regat, unde partidele istorice au obținut rezultate modeste.

Va fi un parlament numeros și de aceea ședințele sale se vor ține la Ateneul Român, vechiul sediu al Camerei Deputaților din Dealul Mitropoliei fiind neîncăpător pentru cei peste 700 de senatori și deputați.

Atitudinea criticistă a lui Vinea exprimă nemulțumirea stângii față de viața politică, mai ales că Partidul Socialist și Liga Poporului, care se bucurau de simpatia intelectualilor de stânga, s-au retras din campania electorală.

(p. 285) RUSIA ÎNFOMETATĂ

Facla, 6 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 286) DECLINUL

Facla, 7 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

Partidul Național Liberal, deși s-a situat pe primul loc în vechiul Regat (obținând 103 locuri în parlament, față de 13 ale conservatorilor), a suferit o înfrângere, deoarece era pentru prima dată în istoria românilor când aparatul de stat nu a putut asigura victoria în alegeri a partidului pe care îl reprezenta. Cel mai mare succes l-a înregistrat Partidului Național Român din Transilvania (cu 169 de deputați).

Cu toate acestea, partidul lui Ionel Brătianu era departe de „declinul” pe care i-l prevestea ziaristul Ion Vinea, iar istoria ulterioară îi va reconfirma prestigiul.

(p. 287) „JOS UNIREA”

Facla, 8 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 289) FALIMENTUL FRAUDULOS

Facla, 9 noiembrie 1919. Semnat: „Junius”.

(p. 290) SĂ VIE BRĂTIENII

Facla, 11 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vn.”.

(p. 291) ȘI LA SENAT...

Torța, 12 noiembrie 1919. Semnat: „Jun.”.

Gazeta lui N. D. Cocea își schimbă continuu, uneori de la un număr la altul, numele, pentru a se sustrage suspendării: **Chemarea roșie, Facla, Torța, Clopotul** etc.

(p. 292) PORCUL ÎN CAPCANĂ

Clopotul, 13 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

Alexandru Constantinescu, supranumit Porcu (1859-1926), avocat și om politic liberal, a fost o figură pitorească a vieții parlamentare românești. În toate guvernările liberale a deținut un portofoliu de ministru: la Agricultură și Domenii (1909-1910; 1914-1916), la Interne (1916-1918), la Industrie și Comerț (1918-1919). Și, deși pamfletul lui Vinea lasă să se înțeleagă că liberalii au intenția de a se debarasa de el, Al. Constantinescu își va încheia lunga carieră politică - și viața! - după marea guvernare liberală dintre 1922-1926, când va deține din nou funcția de ministru al Agriculturii și Domeniilor.

C. Argetoianu, reputatul memorialist al vieții politice românești, îi face ministrului liberal un portret plin de culoare:

„Alec Constantinescu a fost, de bună-seamă, un năpăstuit. Burtos, scurt pe picioare, cu ochii sfredeliți în osânză, semăna cu un purceluș și, încă din tinerețe, pe când era un simplu avocat la Creditul Rural, i se zisesse «Porcu», poreclă prietenească și fără nici un substrat moral. Inteligent, șmecher, prinzând într-o clipă firul cel bun în toate încercăturile vieții, fără scrupule morale și meșter la toate, Alec Porcu s-a ridicat repede în politică și a ajuns pe planul întâi în Partidul Liberal...” (Constantin Argetoianu, Memorii, VII, Editura Machiavelli, Buc, 1996, p. 211.)

(p. 293) HULIGANII

Clopotul, 13 noiembrie 1919. Semnat: „V.”.

Numele generalilor care au făcut parte din guvernul condus de Arthur Văitoianu au fost menționate în nota la articolul **Generalii**, p. 389.

(p. 294) DOUĂ SENTINȚE

Clopotul, 13 noiembrie 1919. Semnat: „Jun.”.

(p. 295) DOI SERGENȚI

Clopotul, 15 noiembrie 1919. Semnat: „Junius”.

(p. 296) GROAZA DE PUTERE

Clopotul, 16 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

La alegerile parlamentare din 2-6 noiembrie 1919 s-au retras din campania electorală, în vechiul Regat, Partidul Conservator-Democrat al lui Take Ionescu, Liga Poporului a generalului Averescu și Partidul Socialist.

După alegeri, la care nici un partid nu a obținut majoritatea, au avut loc negocieri pentru formarea majorității parlamentare și pentru desemnarea unui nou prim-ministru, sub presiunea notelor ultimative de la Paris prin care Alianța cereau României să semneze imediat Tratatul de Pace cu Austria. A fost solicitat N. Iorga, apoi Iuliu Maniu, dar aceștia au refuzat. În cele din urmă a fost numit Alexandru Vaida-Voevod, vicepreședinte ale Partidului Național Român.

(p. 298) OHRANIA-A-DOUA

Clopotul, 16 noiembrie 1919. Semnat: „V.”.

(p. 299) ATENTATUL CONTRA LUI MANDEL

Clopotul, 16 noiembrie 1919. Semnat: „Jun.”.

(P- 299) OBICEIE DE STÂRPIT
Clopotul, 17 noiembrie 1919. Semnat: „Vn.”.
Același spirit antimilitarist apare exprimat și în articolele *Ca în Prusia* (p. 256) și *Generalii* (p. 274).

(P- 300) SIMPLĂ ÎNTREBARE
Clopotul, 17 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vn.”.
Ion Vinea se referă la un articol din ziarul lui N. Iorga, *Neamul românesc*, cu titlul „Clopotul”, Cocea și clopotitii sau clopotarii Domniei-sale, semnat „R. Caracas” (*Neamul românesc*, an. XIV, nr. 255, 15 noiembrie 1919).
Polemica nu se oprește aici, *Neamul românesc* replicând la intervenția lui Vinea cu un nou pamflet, cu titlul Răspunsul *d-M* Cocea (nr. 257, 18 noiembrie 1919).

(P- 301) A. B. C.
Clopotul, 19 noiembrie 1919. Semnat: „V.”.
Faptul că unele partide, printre care și Liga Poporului condusă de generalul Averescu, s-au retras în ultimul moment din campania electorală, a creat o derută în rândul alegătorilor și tensiuni între partide, care n-au încetat nici după finalizarea rezultatelor alegerilor. Partidul Naționalist-Democrat a fost și el nemulțumit de rezultatul alegerilor (vezi și nota la articolul precedent).

(P- 302) GENERALUL DIN FLORI
Clopotul, 20 noiembrie 1919. Semnat: „V.”.

(P- 303) UMANITARISMUL D-LUI IORGA
Clopotul, 21 noiembrie 1919. Semnat: „Junius”.

(p.304) MORTUL, DEZERTOR
Clopotul, 23 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 306) MORALA PENTRU ALȚII
Clopotul, 24 noiembrie 1919. Semnat: „Jun.”.

(p. 307) PIERDEREA CEA BUNĂ
Clopotul, 25 noiembrie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

(p. 308) VIITORUL BRĂȚIENILOR
Clopotul, 25 noiembrie 1919. Semnat: „Junius”.
Vezi articolul *Declinul*, p. 284 și nota respectivă.

(p. 309) BOLȘEVICII
Clopotul, 26 noiembrie 1919. Semnat: „V.”.

(p. 310) HINDENBURG
Clopotul, 27 noiembrie 1919. Semnat: „Junius”.
Paul von Hindenburg (1847-1934), mareșal și om de stat german, a jucat un rol important nu numai în conducerea armatei germane în timpul războiului, dar și în politica țării, impunându-și punctul de vedere în fața împăratului Wilhelm II. Chiar dacă Germania a ieșit înfrântă din război, prestigiul lui Hindenburg nu s-a diminuat și cariera lui politică a cunoscut, după război, ascensiunea, până la rangul de Președinte al Reichului. Principalul său colaborator a fost generalul Erich Ludendorff.

(p. 311) CASA AMINTIRILOR
Clopotul, 28 noiembrie 1919. Semnat: „Vn.”.

(p. 312) O REVOLUȚIE LOGICĂ
Clopotul, 28 noiembrie 1919. Semnat: „Junius”.

Austro-Ungaria a folosit ca pretext, în iunie 1914, asasinarea arhiducelui Franz Ferdinand, moștenitorul tronului, de către un sârb naționalist, pentru a declanșa în cadrul Triplei Înțelegeri - războiul împotriva Serbiei și, prin sistemul de alianțe, războiul mondial.

în 1918, împăratul Carol I este constrâns să abdice, iar Austria se proclamă republică.

înfrântă în război, Austria pierde o parte din teritorii și capătă configurația teritorială de azi. Totodată, Tratatul de Pace de la Versailles interzice realizarea *Anschluss-ului* Germania-Austria. La Saint-Germain-en-Laye se semnează, în 10 septembrie 1919, Tratatul de Pace între Austria și Puterile Aliate.

Dr. Renner - la care se referă articolul - este Karl Renner, șeful guvernului austriac, politician de orientare social-democratică.

(p.314)

SEMNAM PACEA

Clopotul, 30 noiembrie 1919. Semnat: „Vn.”.

Guvernul condus de A.I. Vaida-Voevod, recent instaurat, a primit un ultimatum din partea Consiliului Suprem Interaliat prin care i se cerea să accepte, în termen de opt zile, „fără discuție, fără rezerve și fără condiții”, semnarea celor două tratate (cu Austria și al minorităților) pe care celelalte puteri le semnaseră în 10 septembrie 1919. România va semna, în sfârșit, în 10 decembrie, tot la Saint-Germain-en-Laye, aceste tratate (prin care se recunoștea unirea Bucovinei cu țara).

(p. 315) ADEVĂRUL ASUPRA ALEGERILOR DIN FRANȚA

Clopotul, 1 decembrie 1919. Semnat: „Junius”.

Alegerile parlamentare din 16 noiembrie 1919, în Franța, au fost câștigate de Blocul Național.

(P- 316)

RASPUTIN...

Clopotul, 4 decembrie 1919. Semnat: „I. Vn.”.

Rasputin (1872-1916), aventurier rus. Țăran analfabet ajuns preot, el a dobândit reputația de vindecător, pretinzând că poate vindeca și purifica prin atingere fizică. A fost prezentat împărătesei în 1905, în perioada crizelor de hemofilie ale moștenitorului tronului, Alexei. Prin puterea sa de sugestie, Rasputin a reușit să subjuge pe țarina și a devenit favoritul cuplului imperial și al multor doamne din aristocrație. Amestecul tot mai evident în problemele bisericii și ale statului i-au adus condamnarea de către Parlamentul rus (Duma), într-o ședință publică, în 1915. Un an mai târziu a fost asasinat.

(P-318)

DOUA PLECĂRI

Clopotul, 4 decembrie 1919. Semnat: „Junius”.

Generalul Henri Berthelot (1861-1931) a fost șeful misiunii militare franceze în România. El a contribuit la reorganizarea armatei române în primăvara anului 1917.

(P- 319)

APA-N PIUA

Clopotul, 5 decembrie 1919. Semnat: „V.”.

A se vedea articolele *Simplă întrebare* și *A. B. C.*, p. 300-301 și notele respective.

(p. 320)

FALSIFICAREA TRATATULUI CU AUSTRIA

Clopotul, 5 decembrie 1919. Semnat: „Jun.”.

Vezi articolul *Semnăm pacea*, p. 314 și nota respectivă.

(P- 321)

ȘEICARU, BOLȘEVIC

Clopotul, 6 decembrie 1919. Semnat: „Jun.”.

k. Pamfil Șeicaru (1894-1986), licențiat în Drept, a practicat avocatura și gazetăria. A fost una dintre cele mai dinamice și mai controversate personalități ale preseijomânești.

În 1919, când este scris acest articol, Pamfil Șeicaru, tânăr, la începutul carierei, era redactor la *Bucovina*, organ al Societății „Unirea” din Cernăuți, și la *Hiena*, „revistă de polemică politico-literară”. Vine se referă aici la o tentativă temerară a lui Șeicaru de a se apropia de principele Carol (viitorul rege Carol II) într-un moment de mare tensiune în viața dinastiei regale, bulversată de căsătoria clandestină a principelui cu Zizi Lambrino. În noiembrie 1919, la un an după anularea acestei căsătorii, principele era încă neîmblânzit și refuza să se întoarcă la București, preferând să rămână în garnizoană, în Ardeal.

Ion Vinea l-a cunoscut pe Pamfil Șeicaru în 1918, în redacția ziarului *Arena*. În anii ce vor urma, traiectoria vieții sale de gazetar se va intersecta frecvent cu cea a lui Pamfil Șeicaru (va colabora la gazetele *Cuvântul* și *Curentul*), relația dintre ei atingând cotele prieteniei și stimei, dar traversând și momente de încordare.

(p. 323)

ÎNCETAREA OPERAȚIUNILOR

Clopotul, 6 decembrie 1919. Semnat: „V.”.

(P- 324)

GESTUL GENERALULUI AVERESCU

Clopotul, 9 decembrie 1919. Semnat: „Junius”.

Cum se poate vedea și din alte articole, anterioare, Vinea a urmărit în mod constant activitatea generalului Averescu, pentru care avea stimă și admirație.

La dorința Regelui, primul-ministru, A.I. Vaida-Voevod, l-a propus pentru postul de ministru de Interne pe generalul Averescu. Acesta a acceptat, dar, de fapt, poziția sa în noul guvern era șubredă, căci nu avea sprijin parlamentar (Liga Poporului se retrăsese din alegeri).

A încercat, în același timp, să facă o mișcare politică pe care o credea favorabilă partidului său, propunându-i, într-o discuție, lui Iuliu Maniu să se realizeze fuziunea dintre Partidul Național Român și Liga Poporului. Înțelegând că șansele de fuziune erau minime, și-a prezentat demisia din guvern după doar câteva zile, la 13 decembrie.

(p. 325)

REGELE „MARȘEAZĂ”

Clopotul, 9 decembrie 1919. Semnat: „V.”.

(p. 327)

TEAMA DE DIZOLVARE

Clopotul, 11 decembrie 1919. Semnat: „I. V.”.

Vezi nota anterioară.

(P- 328) DEMOCRAȚIA ARDELEANĂ

Clopotul, 12 decembrie 1919. Semnat: „Junius”.

(P- 330) FABRICI ȘI OGOARE

Clopotul, 15 decembrie 1919. Semnat: „I. Vinea”.

(P- 331) PANTELIMON ÎN BASARABIA

Clopotul, 15 decembrie 1919. Semnat: „V.”.

Pantelimon Halippa a fost președintele Partidului Țărănesc din Basarabia, important militant pentru unirea cu România și editorul gazetei *Cuvânt moldovenesc*. În guvernul lui A.I. Vaida-Voevod a fost ministru de stat, delegat cu administrația Basarabiei.

(p. 332) INTOLERANȚA

Clopotul, 16 decembrie 1919. Semnat: „I. Vn.”.

(p. 333) ITALIA FĂRĂ CLASE

Clopotul, 18 decembrie 1919. Semnat: „Junius”.

(p. 334) ADEVĂRATUL BOLȘEVISM

Clopotul, 19 decembrie 1919. Semnat: „Junius”.

Deși s-au abținut în alegeri, socialiștii au revenit în Parlament după o absență de două decenii, mandatul celor șapte deputați ai Partidului Socialist datorându-se faptului că unele organizații județene n-au dat curs deciziei conducerii centrale și au votat totuși.

Iancu Flondor (1865-1924), om politic din Bucovina, președinte ale Consiliului Național Român, constituit în 1918 în sprijinul unificării Bucovinei cu România. Imediat după Unire, a fost ministru fără portofoliu în primul guvern care a avut în componența sa reprezentanți ai regiunilor recent alipite și, pentru scurt timp, șef al administrației Bucovinei.

(p. 336) INSTITUȚIILE JAFULUI ȘI ALE TEROAREI

Chemarea, an. II, nr. 248, 22 decembrie 1919. Semnat: „V.”,

Cu acest număr, ziarul lui N. D. Cocea își reia vechiul nume, *Chemarea*, reactualizând totodată numerotarea edițiilor, la care se renunțase în perioada schimbărilor de titlu.

Aurel Vlad a fost, pentru scurt timp, în luna decembrie 1919, ministru în trei ministere din recentul guvern condus de A.I. Vaida-Voevod: la Finanțe, ad-interim la Industrie și Comerț și ad-interim la Interne (după demisia generalului A.I. Averescu și până la numirea noului ministru de Interne, dr. Nicolae Lupu).

(p. 337) SCRISOARE DESCHISĂ D-LUI RUDOLF BRANDSCH

Chemarea, an. II, nr. 249, 23 decembrie 1919. Semnat: „Junius”.

Minoritatea germană s-a integrat, după Unire, în noile structuri statale; la 6 septembrie 1919 a avut loc, la Timișoara, Adunarea Generală a Germanilor din România Mare, care a decis participarea acestora la viața publică, inclusiv la alegerile parlamentare. Rudolf Brandsch a fost ales deputat în primul parlament al României-Mari. În 1921, când se va constitui Uniunea Germanilor din România, el va deveni președintele acestei formațiuni politice. După 1930, va îndeplini funcția de ministru secretar de stat vreme de câțiva ani.

(p. 338) PALMUIREA OCTOGENARULUI

Chemarea, an. II, nr. 249, 23 decembrie 1919. Semnat: „V.”.

Mihail Pherekyde (1842-1926) a fost unul dintre stâlpii Partidului Liberal. După studii la Paris (licența în litere și doctoratul în științe), s-a întors în țară și, în 1867, a intrat în politică, alături de Ion Brătianu, bătrânul. A fost de mai multe ori ministru, iar din 1901 și până la moarte a fost președinte al Parlamentului sub toate guvernările liberale.

(p. 339) ÎNTRE LIBERALI ȘI ARDELENI

Chemarea, an. II, nr. 251, 25 decembrie 1919. Semnat: „I. V.”.

(p.340) VICTIMELE BRĂTIENILOR

Chemarea, an. II, nr. 252, 26 decembrie 1919. Semnat: „V.”.

Scritorul Ioan Slavici (1848-1925) a luat parte la luptele politice ale românilor ardeleni, având câteva procese de presă, soldate cu un an de închisoare, la Vaț, în 1888. În timpul primului război mondial conduce cotidianul *Ziua*, la București, a cărui orientare pro-germană îi va aduce o nouă detenție, la închisoarea Văcărești, în 1918.

(p. 341) PARLAMENTUL NO. 2

Chemarea, an. II, nr. 252, 26 decembrie 1919. Semnat: „Junius”.

Partidul Democrat (numit până în 1919 Partidul Conservator-Democrat), condus de Take Ionescu, se afla după Unire în vădit declin politic. Îndelunga absență a lui Take Ionescu din țară a slăbit partidul, care nu s-a mai putut reorganiza în vederea alegerilor parlamentare. În aceste condiții, democrații n-au participat la alegeri, abținându-se, ca și alte formații politice mici.

(p.343)

HOMONOVUS

Chemarea, an. II, nr. 253; 29 decembrie 1919. Semnat: „I. Vn.”.

După demisia generalului Averescu din funcția de ministru de Interne, la nici două săptămâni după investire, Nicolae Iorga, Președintele Adunării Deputaților, la propus în loc pe dr. N. Lupu, pe care îl socotea „potrivit cu situația așa de grea din acel moment” (N. Iorga, **Memorii**, II, p. 300).

Dr. Nicolae Lupu (1876-1947), medic și om politic, a fost inițial membru al Partidului Liberal, dar în 1917 a părăsit acest partid, fiind nemulțumit de politica lui. În acești ani el vădește simpatii socialiste, generate de concepția sa politică de stânga.

La alegerile parlamentare din 1919, dr. N. Lupu a participat pe lista Grupului Popular Independent (cu sigla **Clopotul**), alături, între alții, de N. D. Cocea. Redacția ziarului **Chemarea**, din care făcea parte Vinea, a susținut alegerea dr. N. Lupu, care era personalitatea politică cea mai proeminentă de pe lista **Clopotului**.

(p. 343)

SUSPENDAREA STĂRII DE ASEDIU

Chemarea, an. II, nr. 255, 31 decembrie 1919. Semnat: „Vn.”.

1

CUPRINS

k

Notă asupra volumului IV.....V

1913

Răsfoind revistele.....	3
Saâdi: „Le jardin des fruits”.....	6
„Quelques ecrivains de ce temps” de Emile Poiteau.....	8
„Flori de primăvară”, poezii de C. Zamfirescu.....	9
„Triumful neînvingeții” de D. Relgis.....	10
„Steluța”, fantazii și paradoxe de D. Anghel.....	11
„Les vivants et les morts”, poezii de M-me de Noailles.....	12
Filigrame.....	13
D. Iacobescu.....	20
„Pretextes” de Andre” Gide.....	23
Flocăielă.....	24
„Vlaicu Vodă” de Al. Davila.....	28
„Din tainele simțirii”, de Emilia Tailer.....	30
Literatura rusă. Poezii. Futurism. Acmeism. Adamism. Curente noi.....	32
Constantin Răuleț, „Păcat cu gândul”.....	34
Aniversarea unei cărți. Neomachiavelismul.....	35
„Puterea farmecelor” de V. Demetrius.....	37
„De vorbă cu mine însumi” de Ion Minulescu.....	38

1914

„Ochiul dracului” de Ion Chiru-Nanov.....	42
„Nevestele lui Moș Dorogan” de I.C. Vissarion.....	43
Alexis Maximovici Peșkov.....	44
„Biserița din răzoare” de Gala Galaction.....	47
„La fântâna Castaliei” de Niculae Davidescu.....	54
„Credințe literare” de C.S. Făgețel.....	56
„Quarante jours de guerre dans les Balkans” de Alain de Pennenrun.....	57
„Alcools” de Guillaume Apollinaire.....	60
„Les bles mouvants” de Emile Verhaeren.....	61
O școală nouă: <i>simultaneismul</i>	64
„Letopiseți” de Mihail Sorbul.....	67
Dosar săptămânal de artă și literatură.....	69
Paul Verlaine și simbolismul.....	71

>

Inspectorele artelor.....	74
Despre.....	76
Moravuri literare.....	77
„Sonete" de V. Demetrius.....	79
Campania a doua.....	82
Recitind pe Gdrard de Nerval.....	84
1915	
„Spanachide" de N. N. Hârjeu.....	90
„Dragoste neîngăduită" de Pierre Wolf.....	90
Anticipări.....	91
Albert Samain.....	93
„Stropi de soare", poezii de B. Nemţeanu.....	95
Mizericordie literară.....	98
în „Căminul studenţilor" din Bucureşti.....	100
„Salomea", poem de Adrian Maniu.....	102
însemnări şi impresii.....	105
Doctorul Marinescu.....	107
Avertisment.....	108
Sentimente şi interese.....	109
Note repezi.....	111
„Thai's", poem de Kostya Rovine.....	112
1916	
„Poezii" de I. S. Milcov.....	115
„Siluete" de I. Broşu.....	115
„La sânul tău Cytheră..." de Alexandru Vişianu.....	116
[Mişcarea contemporană poetică].....	118
„Trei plachete" de F. Aderca.....	119
„Viaţa" de M. Săulescu.....	120
Poezia cu majuscule.....	121
[Domnul filosof Rădulescu-Motru...]	122
„Plumb", poezii de G. Bacovia.....	123
Un succes: „Patima roşie" de M. Sorbul.....	124
Cronică de martie.....	125
„Papa Lebonard" de Jean Aicard.....	126
Literatura, Lovinescu etc.....	127
Clasicism.....	129
Livreşti.....	131
1917	
Către cititori.....	133
Aşteptând riposta.....	134
Solemnităţi.....	135
1918	
Generalul Averescu.....	137
Sforţări.....	138

Popor şi oligarhie în faţa străinului.....	139
Faza cea nouă.....	140
Presa de mâine.....	142
Vacanţia.....	143
Activitatea d-lui N.D. Cocea.....	144
La datorie.....	148
Semnalul.....	149
Fatalitate!.....	150
Un cuvânt.....	151
Amurg.....	151
1913-1918.....	152
Speranţe.....	153
Vae victis.....	154
Gura păcătosului.....	155
Pacea.....	156
Cuiele.....	157
Pentru ipocrizie.....	158
Logica ocultă a declaraţiilor d-lui Take Ionescu.....	160
învinsa Italie.....	162
Lista cu oameni.....	164
Paza , pe Nistru.....	165
Schimbare la suflet.....	166
1919	
Două verdicte.....	167
[Manifeste].....	168
în chestie personală.....	169
Presa şi socialismul.....	170
Liga Naţiunilor.....	171
Generalizări.....	172
Noua alianţă.....	173
S.S.R. se purifică.....	174
Pe linii interioare.....	175
Sulimanuri şi peruci.....	177
Jos Cenzura!.....	178
La urne!.....	179
Torontalul.....	179
Amiralul Kolceak.....	180
Vrem Transnistriana!.....	181
Politica română.....	182
Denikin, Kolceak.....	183
Enigma.....	185
Mănăstirea socialistă.....	186
Partide de guvernământ.....	187
[Drepturi].....	188
Tu quoque!.....	189
Republica Renană.....	190
în Banat şi la Arad.....	191

î
|
f
.1
fj
%

Marele ah!	193
în cele din urmă	194
Iar mușama	195
Ei	196
[Martiri]	196
„Logică de fier”	198
Ce-i asta?	198
Judecata	198
Intransigența	199
Politica burgheză	200
Două păci	201
La umbra corbilor	203
Optimism	204
Control moral	205
Regula de trei simplă	206
Vorbe de ministru	207
De răpă	209
Iar so-li-da-ri-ta-te	210
La sânul patriei	211
Tăcere!	211
Presa și Cenzura	213
Politica lui încurcă-lume	214
în Capitală, ieri	215
Remaniere?	217
Bocet de club	218
Cadrilaterul	219
Capitala	220
Repetiția generală	221
Jandarmii	222
După trei ani de stare de asediu	223
Plebiscit	224
Pe Tisa	225
Roma ofensată	225
Victorie	227
Finis	227
Marele Sfăt al Ardealului și Marele Sfăt al României	229
t Ion Jelea	230
Noi, valahii	231
[Paița]	232
Uite popa	233
Politică	234
Contra liberalilor	235
Diplomatul Diamandy	236
Complotul	238
Complotul și opoziția	239
Gudureli și lătrături	240

Zece ani de ocnă	241
Hărțuieli	241
încă șapte zile!	242
Pentru urmași	243
Torontalul	244
George Clerk sosește	245
Pâinea	246
Țara și oligarhia	248
Semne de întrebare	249
Tratatul secret	250
împreunarea	251
Eroii la hartă	252
Nu fiți miniștri	254
Voluntarii	254
C. Dissescu	255
Ca în Prusia	256
Rezultate	257
Presă independentă	258
Petliura	260
Teroarea în Basarabia	261
Justiție exemplară	263
Răspunderea	263
Amurguri	264
Imperialismul ruso-german renaște	266
Dreptul la jaf	267
Neînțelegerea	268
William Bullitt, inoportunul	269
Regele și pacea separată	270
Amărăciunea	272
Programul democrat	274
Boje Tzara Hrăni	274
Generalii	275
Manifestul Marghiloman	275
Un nou „document”	277
Dezamăgiri	278
Brătienii aduc războiul	278
Reacționarismul ardelenilor	281
Un tron pe valuri	282
Sfârșitul României Mari	283
Parlamentul rușinei	285
Rusia înfometată	286
Declinul	287
„Jos Unirea”	289
Falimentul fraudulos	290
Să vie Brătienii	291
Și la Senat	291

r	Porcul în capcană.....	292
ir	Huliganii.....	293
ia	Două sentințe.....	294
Ej	Doi sergenți.....	295
W,	Groaza de putere.....	296
	Ohrania-a-doua.....	298
9	Atentatul contra lui Mandel.....	299
7j	Obiceie de stârpit.....	299
11	Simplă întrebare.....	300
P	A . B . C.....	301
D	Generalul din flori.....	302
L	Umanitarismul d-lui Iorga.....	303
o	Mortul, dezertor.....	304
9	Morala pentru alții.....	306
	Pierderea cea bună.....	307
Vj	Viitorul Brătienilor.....	308
D	Bolșevicii.....	309
la	Hindenburg.....	310
Lj	Casa amintirilor.....	311
Tl	O revoluție logică.....	312
pj	Semnăm pacea.....	314
Pi	Adevărul asupra alegerilor din Franța.....	315
în	Rasputin.....	316
R,	Două plecări.....	318
g,	Apa-n piuă.....	319
Qj	Falsificarea Tratatului cu Austria.....	320
Q	Șeicaru bolșevic.....	321
k	încetarea operațiunilor.....	323
je	Gestul generalului Averescu.....	324
£,	Regele „marșează”.....	325
pj	Teama de dizolvare.....	327
pe	Democrația ardeleană.....	328
	Fabrici și ogoare.....	330
	Pantelimon în Basarabia.....	331
J, 1	Intoleranța.....	332
PI	Italia fără clase.....	333
^	Adevăratul bolșevism.....	334
t	Instituțiile jafului și ale teroarei.....	336
N	Scrisoare deschisă d-lui Rudolf Brandsch.....	337
ffl	Pălmuirea octogenarului.....	338
U	între liberali și ardeleni.....	339
P<	Victimele Brătienilor.....	340
C	Parlamentul no. 2.....	341
D	<i>Homo novus</i>	343
C	Suspendarea stării de asediu.....	343
Ci		
Q	<i>Note și comentarii</i>	345